FRANCISCI ROBORTELLI VTINENSIS in librum ARISTOTELIS DE ARTE POETICA EXPLICATIONES.

Qui ab eodem Authore ex manuſcriptis libris, multis in locis emendatus fuit, ut iam difficillimus, ac obſcuriſsimus liber à nullo ante declaratus facilè ab omnibus poſsit intelligi.

FLORENTIAE

In Officina Laurentii Torrentini. DVCALIS Typographi,

MDXLVIII.

Cum Summi Pontif. Caroli V. Imp. Henrici II. Gallorum Regis, Coſmi Medicis Ducis Florent. II. Priuilegio.

Domus S. Pantaleonis Schol. Piarum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Ex Sorte: Franc. de Rubeis

Coſmo Medici Florentinorum
DVCI II. POTENTISSIMO
FRANCISCVS ROBORTELLVS VTINENSIS. S. D.

AFFERO *tibi,* MAX. DVX. *pro meo officio, ac ſumma obſeruantia, qua me tibi maximis tuis beneficijs, & liberalitate perpetuò deuinxiſti, Ariſtotelis de arte poëtica librum meis explicationibus auctum: haud ſcio an etiam illuſtratum dicere debeam. ac timidè ſanè, uerecundeq́ affero, ueritus, ne multi me reprehendant, quòd putent debuiſſe me potius ſilentio magnitudinem tuorum erga me beneficiorum teſtari, quàm tenui hac ſignificatione longè me pro ijs uel gratijs tibi tãtummodo agendis imparem oſtendere. Sed ego, magis timui, ne tacendo ingratus uiderer, quàm ſi, quocunque modo poſſem, tuam ſingularem erga me humanitatem, ac liberalitatem prædicarem: & teſtatam relinquerem apud homines hoc genere ſcribendi; imprudens, audaxq́. Nam hoc copiarum eſt: illud uoluntatis, nec ego, etiam ſi poßim (quod tamen nullus poßit) uelim tantam habere in dicendo facultatem, quanta ne gratiarum quidem actioni ſatis ſit: non quidem, quòd optabilis mihi non eſſet futura facultas hæc, ſed tùm quia tàm magna eſt, ut eam neque ſperare, neque optare auſim. tùm quia malo tibi perpetuò arctiſſimo uinculo deuinctus eſſe, quàm ulla ratione aliquando, non ſolui quidem (nam hac re nihil miſerius mihi: neque acerbius in uita accidere poſſet) ſed ne ab ulla quidem parte laxari. Amabiliſſimus enim eſt mihi nodus hic tuorum erga me meritorum, quo tibi ſum aſtrictus: nihilq́ mihi maius ad laudem, aut illuſtrius contingere poſſe puto, quàm ſi homines intelligent, me in fide tua, ac clientela eſſe; Nec maiorem uim illud quoq. habuit ad me deterrendum, quòd ſciebam alios uiros doctiſſimos longè maiora, ornatioraq́ de maximis rebus ſcripta uolumina ad te attuliſſe, quàm ad cohortandum; meum hoc perpetuum, ardensq́ deſiderium ſignificandi, quantum tibi debeam; libenter enim illis laudem maioris doctrinæ, et ingenij conceſſerim, modò fateantur nullũ tibi propter maxima, plurimaq́ beneficia deuinctiorem eſſe, quàm ego. Ac ſanè* FRANC. CAM*panus, uir propter ſingularem ſapientiam, et uirtutem, atq. admirabilem doctrinã omni memoria dignus, ſi uiueret,* OPTIME DVX. *quòd is mihi in clientelam tuam primus aditum patefecit: quo uno officij genere me illi, uel mortuo, tantum debere puto, quantũ mihi ſemper exoptatiſſimum antè fuit in tuam fidem, ac clientelam uenire, optatiusq́ nunc eſt in ea permanere; ille, inquàm, ſi uiueret adhuc, fidem tibi facere poſſet, quàm ardenti ſtudio, poſtquàm me tibi totum tradidi, in Academia Piſana onus mihi impoſitũ ſuſtinere, munusq́ meum*

exequi ab omni parte conatus fuerim, in quo exequendo; et ſi, ut tibi ſatisfacerem quantum oportuit, certò ſcio me pro ingenij mei imbecillitate aſſequi non potuiſſe, affirmo tamen me uſque ad extremum non minore ſtudio in eo onere ſuſtinendo laboraſſe, quàm ſpe, antè ſuſceperam. Ab hinc igitur tribus annis, dum uiueret, cum ei, quem ſciebam à te Academiæ Piſanæ præfectum fuiſſe, dixiſſem, cupere me in ea, ueluti arena quadam, uirium mearum periculum facere in interpretando Ariſtotelis libro hoc; de Arte poëtica, quem nunc ad te affero, atque omninò ſtatuiſſe commentationes quaſdam meas, quas animo diu incluſas tenueram, in lucem proferre, ut ſi fortè auditoribus peritiſſimis, qui illic multi erant, probarentur, illorum acre, certumq; iudicium exquirere maluiſſe, quàm meo ipſius ſtare, uiderer; nam etſi ſuo cuique in ſuis ſcriptis, ac commentationibus tùm conficiendis, tùm elimandis utendum eſt; utiliſſimum tamen ſemper putaui aliorum ſtare iudicio, ſæpè enim ſecus, ueriusq;, quàm nos iudicant; atq. acutius omnia perſpiciunt. Is non modo me deterruit, ſed peramanter etiam hortatus eſt, ac propè rogauit, ut id omninò quàmprimum efficerem; ſtatim igitur librum hunc Ariſtotelis aggreſſus fui; atque meditationes meas, quas domi antè multos annos ſeruaram, cum alijs multis communicare cæpi. Nec uerò mirum OPT. DVX tibi uideri debet (de literis enim aliquantiſper tecum loquar) Ariſtotelem ſummum in omni genere ſcientiarum de Poëtica quoque arte librum ſcripſiſſe; Cum enim Athenis eam philoſophiæ partem, quæ naturæ uim, et rerum cauſas ſcrutatur, multos annos, magna cùm laude diligentius, & apertius, quàm cæteri, qui antè in ea fuerant uerſati, tractaſſet; uideretq; Iſocratem, qui omiſſis reliquis omnibus philoſophiæ partibus, in eo totus erat, ut artem bene dicendi explicaret, & tanquam cos quadam aliorum ingenia ad eloquentiam exacueret, quòdq; ea docendi ratio ad ciuitatis mores erat non parùm accommodata, multum propterea ſibi gloriæ pararet; in omniumq; eſſet ore; Iſocratis laude commotus pomeridianis horis cæpit eas artes docere, quæ ad bene, apteq; dicendum pertinent; Et quoniam omnium ſcientiarum, et artium Philoſophia parens eſt, & procreatrix; facilè potuit maximus, & doctiſſimus philoſophus, qui omnium rerum cognitione erat inſtructiſſ. cuiusq; ingenium, quòd eſſet multo uſu, & tractatione ſcientiarum exercitatiſſimum, ueluti ex altiſſima ſpecula uno intuitu omnia ſuis locis diſpoſita uidebat, & agnoſcebat; arteis eas, quæ antea ab alijs confusè, ac perturbatè tractatæ fuerunt, ad certam quandam rationem, ac ſeriem redigere; ita autem redegit, ut cùm aliorum de eadem re commentationes cum Ariſtotelis ſcriptis conferas, prorſus uideas, neque eodem modo iiſdem de rebus fuiſſe cogitata, & ſcripta; ſed illos perſpicias omnia ex uulgi ſenſu, ac populari quadam fece collegiſſe; hunc ſummo conſilio, ac ſingulari induſtria ea perquiſiuiſſe, quæ in penitiſſimis artium partibus latent, & remotiſſima ſunt à uulgi cognitione. De dialectice non loquor, nam cum ea ueluti inſtrumentum quoddam ſit, quo homines utuntur ad ueritatem dignoſcendam; fuerat ab Ariſtotele, qui philoſophiæ omne genus erat tractaturus, multò antè deſcripta, ſed rhetoricen, & poëticen, quæ duæ artes & ma

xima

xima ſunt, & præclariſſimæ; Dij boni, quàm aptè, quàm diſtinctè, quàm doctè, & ſapienter nobis ſcriptas reliquit; Solebat Ariſtoteles diſputationes has appellare λόγους ἐξωτερικοὺς, quaſi notiores, & vulgatiores: uel quæ magis in foro, et luce hominum uerſarentur; Huiuſmodi Ariſtotelis libros, qui de Rhetorice, et Poëtice circunferuntur, non uideo ab ijs, qui noſtra hac ætate Ariſtotelei philoſophi uocantur, multum legi, aut tractari, neque uerò propter obſcuritatem crediderim; multò enim obſcuriora illuſtrant, ſed aut quòd leuiora putant, quàm ut in ijs operam ſuam ponere uelint, aut quòd nonnullarum rerum cognitione, & ea quidem permediocri, contenti, ea negligunt, quæ ad ornatum cultiorem, et pompam ueluti quandam theatralem, & forenſem pertinent; Quàm rectè, ipſi uiderint: Ego ſemper exiſtimaui turpe eſſe in liberalibus artibus; quæ inter ſe connexione quadam arctiſſima coniunctæ ſunt, tantillum compendij quærere tàm magno cum diſpendio; Sed nimirum noſtra hac ætate omnia ad quæſtum referuntur, neque iam liberales, ſed cauponariæ, & mercenariæ artes appellari debent; Quotus enim quiſque eſt per Deos immortales, qui eo flagret amore ſcientiarum, quo ueteres omnes flagrarunt; ſanctiſſimo et caſtiſſimo, ac non potius illas amet amore turpi, & quæſtuoſo. Pulchrum quidem eſt noſſe motionum principia, & quietis, cæli circumuolutiones, & ſyderum; Elementorum qualitates, et quæ huiuſmodi ſunt; At turpiſſimum quoque antiquitatem ignorare omnem, & eas non attingere artes, quæ in medijs cætibus regnant, quæ mentibus hominum dominantur; & in eorum intimos ſenſus ita peruadunt, ut non alia ratione tàm diuerſas uoluntates, tàm diuerſa ſtudia, tàm diſſimiles animos moderari quiſpiã poſſit, et quò uoluerit, perducere. Quòd ſi in hac aliquando fuiſſent ſententia homines, neq. omnia ad lucrum retuliſſent, nec libri hi tàm diu neglecti in tenebris ſitu penè obſiti iacuiſſent; neque tàm multas labes, quibus nunc fœdati ſunt, contraxiſſent: Quo nomine in primis deplorandus erat liber de arte poëtica, quem ego mihi interpretandum, & emendandum propoſui. Iam uerò ſi quæras OPT. DVX, cur ego mihi potiſſ. hunc ſumpſerim laborem, ſcias uelim, cum duobus annis prioribus, poſt Academiæ reſtitutionem, magna ex parte ea ſemper expoſuiſſem, quæ ad rhetoricen ſpectant; noluiſſe committere me, ut poëticen, quæ cum illa multum eſt coniuncta, negligere uiderer; cum præſertim ad me in primis ſpectet duas has artes pro uiribus explicare; Id cum apud me eſſet ſtatutum, non habui, quem maiorem, aut certiorem ſequerer ducem, quàm Ariſtotelem ipſum, qui totam hanc poëtarum facultatem aptè, diſtinctè, ordinatè, deſcripſit; Communicaui igitur cum auditoribus ea, quæ in hunc librum antè fueram commentatus. nam quòd Horatij deſcriptione ſatis mihi fore exiſtimarem ad tàm præclaram artem interpretandam, nihil erat; cum ipſius de poëtice ſermo præceptiones potius quaſdam confuſè in unum collectas contineat, quàm rectam aliquam, et certam uiam, ac rationem docendi complectatur. Verùm de hac re poſtea copioſius, Nunc illud unum MAX. DVX planè tibi affirmo, me in hoc difficillimo, obſcuriſſimoq́ Ariſtotelis libro interpretando, cum ſine duce, ac gubernatore, incerto propè curſu per medios ſcopulos

eſſet nauigandum ; naufragium me ſæpè (ingenuè loquor) extimuiſſe ; antequàm curſum conficerem ; omnes meas cogitationes, non ad paruulam aliquam Cynoſuram ; ſed ad te ſummum PRincipem, ueluti ad Elicen, & clariſſimos ſeptentriones ſic direxiſſe. Quare factum eſt, ut te, uirtutemq; tuam ſummam reſpiciens, non modò commodè, ſed etiam ſtrenuè nauigarim; nunquàm enim in maximis difficultatibus animus mihi defuit ; te unum intuenti ; & ea una cogitatio uires meas, & ingenium mirabiliter exacuere mihi uidebatur ; Quid uerò mirum? cum totus ex te pendeam te unum habeam meorum ſtudiorum fautorem ; honoris, laudiſq; amplificatorem ; uitæ denique meæ certiſſimum, tutiſſimumq; præſidium ; Quo nomine in primis mihi lætandum, & exultandum, quòd te Maximum Optimumq; Principem nactus fuerim, ſub cuius tutela eas artes, quas olim puer adhuc adamare cæpi, excolerem, & exercerem ; uberiores enim fructus, ſolidioremq; laudem mihi ex laboribus meis capere uideor ; quis enim eſt hac noſtra ætate Princeps, qui aut prudentia, ac ſapientia in rebus agendis, aut fortitudine, & clementia ; aut continentia, & liberalitate tecum conferri poſſit? Præclara quidem, ac ueriſſima uox eſt illa, quam ſæpè exaudio, omnium Hetruriæ populorum, qui tuo parent imperio ; te ſibi diuinitus datum, qui tot ipſorum malis medelam afferres. Quis enim præter te unum, diuerſarum ſtudia partium, ac factiones, unde indigniſſimæ, maximæq; cædes factæ ſunt, ſuſtulit? Quis rurſus, præter unum te, homines eſt magis nefarios ultus ocij, paciſq; perturbatores ; qui in cæde, & ex cæde ſemper uixerant ; Quid dicam? quàm prudenter impendentia mala, perditiſſimis his temporibus, hominumq; moribus, ſemper proſpexeris, fortiterq; propulſaris? urbes, atque oppida munieris ; militiæ diſciplinam illam ueterem fortiſſimi, clariſſimiq; patris tui (quem honoris cauſa nomino) IOANNIS MEDICIS ueſtigia ſecutus, qui unus, ſi uixiſſet, Italiæ multis malis afflictæ mederi facilè potuiſſet ; renouaris, atque inſtitueris? ut non alibi milites, aut fortiores, aut magis ſine ui, tumultuſq; ſtudio, & uoluntate fiant ; Verùm hæc multò maiore ocio egent, maioriſq; cuiuſdam facultatis, ac ingenij ſunt, quàm ego in meipſo agnoſcam ; Atque utinam, pro mea uoluntate et tua ſumma uirtute maximiſq; in me meritis poſſem ornatè, apteq; res tuas geſtas exprimere ; Sed non deerunt alij uiri doctiſſimi, qui hæc uberrimè ſcripta literis mandent, ut annis permaneant apud poſteros innumerabilibus. Illud nunc magis ad inſtitutum meum ſpectat, ut ſciant homines, quàm magnis ſumptibus præclaram hanc Piſanam, quæ iam conciderat, Academiam inſtauraris, ubi tàm liberaliter. XL. ſelectos ex tota Hetruria adoleſcentes, qui ingenio, indoleq; ſint præclara, alendos curas ; ut cum propter inopiam ſe ſuſtentare non poſſint, non deſerant uirtutis, ſcientiarumq; uiam, quam ſemel ſunt ingreſſi ; Magna hæc ſunt ac præclara, in quibus nomen tuum, ac gloria perpetuo uigebit. Artes uerò ingenuæ poſt longum ueluti exilium reuocatæ à te in præclariſſimam, & antiquiſſimam Hetruriæ urbem reuenerunt ; Abripuerant enim ſe illinc celeri fuga

uirgines caſtæ unà cùm matre Philoſophia, ut ea ſe ratione incolumes, tutaſq́ à ui, & impetu bellorum, aſperrimis temporibus, conſeruarent; quærunt enim illæ ocium, & exhorreſcunt arma. Vidiſſe mihi uideor philoſophiam, qualia optima mater in tali fortuna facere ſolet, miſerè affectam, atque lugentem, non ſua tantum, ſed etiam aliarum artium, quas ipſa peperit, aluit, atque perpetuò fouit, damna, & calamitatem, quæ cum indies maior eſſet, proſtrata ad pedes tuos OPTIME DVX, non ſine multis lacrymis oſtentans filiarum ſordes, atque illuuiem ex longo exilio collectam; omneq́ malorum genus explicans, quæ unà ſecum pertulerant, te orare cœpit ut aliquando ſuam commiſerareris fortunam. hîc uerò longiſſima oratione commemorare, quot, quantiſq́ beneficijs fuiſſet affecta à tuis maioribus uiris ſummis, atque clariſſimis, quo primum tempore, Græcia ab immaniſſimo Chriſtiani nominis hoſte deuicta, in Italiam ueniens ab illis recepta, ac poſt tot mala, & tantam cladem recreata fuit; Eam tu æquiſſimis oculis, animoq́ reſpexiſti, atque commiſeratus es, neque tantùm commiſeratus, ſed etiam complexus, atque ita complexus, ut ſingulari illam ſis liberalitate proſecutus, ſedemq́ ei poſueris in uetuſtiſſima hac, & pulcherrima urbe, in qua, quòd olim à Græcis hominibus exædificata fuit, & peropportuno quidem, atque amœno loco, perquàm libenti uerſantur animo; Hoc uero cum gratum omnibus fuerit, nemini tamen nouum, aut mirum accidit; quis enim ignorat MEDICEAE familiæ Principum hanc propriam eſſe laudem, & gloriam, ut perpetuo, prolixoq́ amore proſequantur eruditos omnes; nihilq́ malint, quàm ut bonæ artes plurimum ubique uigeant. Amens ego prorſus ſim; ſi, quòd ignota eſſe credam, omnia explicare uelim, quæ à maioribus, & proauis tuis facta fuerunt, ut aliquando in corpore, & uultu bonarum artium, quæ contabuerant, parumq́ ab interitu aberant; ſucus aliquis, & uenuſtus color ex bonæ ualetudinis habitu exiſteret. LAVRENTIVS ille, ille inquàm LAVRENTIVS Magnus omnes certè, qui uel antè ipſum fuerunt, uel alijs poſthac annis erunt, hoc genere laudis ſuperauit. Vaſtitas fœda antè hunc in Italia erat rei literariæ, pauciq́ reperiebantur, qui Latinas callerent literas, nam Græcas, uix unus, aut alter norat; librorum uerò tanta erat paucitas, ut nullum ex ueteribus monimentis præclarum, aut rarum haberetur in manibus; Huic igitur rei primus opem tulit; miſit enim in Græciam homines certos, qui omne librorum genus perquirerent; Sic è ruderibus Græciæ, atque ruinis eruta quàmplurima uolumina; Sic è teterrima ſeruitute multo auro præclariſſimorum hominum monimenta, atque ab ipſo interitu uindicauit; Sic domi inſtituit præclaram illam bibliothecam omni librorum genere refertiſſimam, ſacrarium ueluti quoddam bonarum omnium diſciplinarum; Mox ea ætas tulit Ficinos. Argyropylos. Crinitos. Laurentianos. Halcyonios. Picos. Politianos. & alios multos Cumq́ ob librariorum inſcitiam, tàm multæ maculæ eſſent conſperſæ ueterum uoluminibus, ut uix intelligi poſſent; non aliunde nitorem ſuum acceperunt,

*quàm ex hac Bibliotheca; cuius ope, omnes maculæ abſterſæ, et ſanata vulnera,
quæ fuerant impoſita, ſanabunturq́ multò (uti ſpero) indies plura. Tales no-
bis, tantasq́ commoditates attulit Medicæa ueſtra Bibliotheca, quæ à Magno
olim* LAVRENTIO *instructa fuit. Ptolemæum Aegyptiorum regem
accepimus olim, cum ſuam illam ornare cuperet bibliothecam, petyſſe ab Athe
nienſibus, ut ſibi liceret Sophoclis, atque Euripidis tragœdias ex ipſorum'met ma
nuſcriptis libris, quos accuratè, uigilanterq́ publicè aſſeruabant Athenienſes
deſcribere; cumq́ id regi pernegaſſent; aliquot annis poſt illum ita Athenienſes,
ultum; magna erat annonæ caritas in Attica regione; cumq́ ex Aegypto
exportare uellent frumentum, id illis non conceſſit Ptolemæus; ſic illi inopia fru
menti, ac propè eſurie compulſi libros duorum illorum poëtarum* αὐτογράφους
*ad regem miſerunt; tunc is Athenienſibus permiſit, ut ſine portorio frumentum
exportarent. ex qua re facilè intelligi poteſt, quantum antiquis, manuq́ optimo-
rum librariorum ſcriptis libris ſit tribuendum. quantopereq́ laudandi maiores
tui, qui tanto ſtudio eos ubique conquiſiuerunt; ut omnibus bonarum artium
ſtudioſis prodeſſent; Quid? Taceam'ne* LEONEM X. *ac* CLE-
MENTEM VII. *è Medicæa familia* PONTT. MAXX. *(quos di
gnitatis cauſa nomino) Quid uterque non egit? ille in ſumma tranquillitate to-
tius orbis; hic in maxima rerum omnium confuſione, quàmlibet occupatiſſi-
mus, ut in Italiam, arcemq́ imperij ſui Romam bonas artes reuocaret. Uterq́
eruditis hominibus maxima et dignitatis, et pecuniæ præmia propoſuit.* LEO
*etiam ſuis ſumptibus; ingenioſos adoleſcentes aliquot erudiri iuſſit; è Græcia
Marcum Muſurum, Ioannem Laſcarem, aliosq́ doctiſſimos uiros euocauit;
Academiam Florentiæ inſtituit; magna eſt omnes bonos, & doctos liberalitate
proſecutus; ſic factum eſt, ut tùm primùm bonæ reuixerint artes; priſtinumq́
aliqua ex parte nitorem receperint. Tu quoq.* MAX. DVX. *maiorũ tuo-
rum ueſtigia ſecutus incredibili ſtudio doctos uiros omnes proſequeris; propoſitisq́
præmijs ampliſſimis iuuentutem ad bonarum artium ſtudia excitas; inopesq́ tuo
ſumptu alis, ac ſubleuas ad ſcientiam, & uirtutem. nihilq́ non facis; ut in ſum-
mo ocio Academia hæc tua Piſana uigeat, floreatq́ omni ſcientiarum genere.
Memini ego, ac ſanè iuuat meminiſſe, (quotieſcunque enim eius temporis occur-
rit mihi recordatio, toties mihi in mentem uenit diuinæ tuæ uirtutis) maximam
illam rerũ turbulentiam. Quis enim non audiuit eo ipſo anno, quo Academiam
reſtituiſti, maximas claſſes ædificari, atque ornari? Quis non uidit immaniſſi-
mos Chriſtiani nominis hoſtes à noſtris regibus hùc euocatos, ut furioſius, ac in-
temperantius in nos ſæuirent?. Quis non eorum impetum extimuit? cum ſe in
proxima effudiſſent litora; cum facibus; ferroq́; agros ut depopularentur; op-
pida igni abſumerent, armenta, & greges abigerent; homines aut cæderent, aut
in ſeruitutẽ raperent. Italiam mehercle mihi tùm exaudire eiulantem videbar,
ac proſciſſo capillo miſerè afflictam, quaſi alumnam, ac matrem, è cuius ſinu dul
ciſſima fortiſſimorum uirorum ſoboles, quam ipſa ſibi procrearat, atque educa-
rat, à crudeliſſimis hoſtibus ad uerbera, ad cædem, ad diuturnam, et teterrimam
ſeruitutem,*

ſeruitutem, quæ omni morte peior eſt exiſtimanda, in longinquas maximè regiones abducebatur; Adde fœdum illud prælium, in quo tàm multi occubuere. mitto urbium obſidiones, agrorum populationes, leuia certamina, in quibus maxima militum pars deſiderata fuit; Hùc accedunt miſerorum hominum, qui aut filios in prælio amiſerant, aut paternos agros eiecti ab hoſtibus, & orbitas, & luctus, & calamitas. Horrificum ſanè quoddam, ac nefarium omni odio imbutum bellum, acre, & magnum terræ, mariq́; concitatum illud fuit; commotum ab uno, confirmatum ab alio; à potentiſſimis Regibus coniunctum, ab agitatis nationibus renouatum, à magnis ducibus adminiſtratum; Nec conuerti ſanè tantarum rerum orbis minore cum exitio poterat; Tunc uerò, ne in ſummo quidem metu, ac tumultu nobis unquàm in hac Academia ſummum defuit ocium, ac maximè tranquillum à te ſuppeditatum, cuius tanta aſperrimis illis temporibus extitit animi fortitudo, & ſapientia, ut & procul ab imperij tui finibus bellum propulſaris, & miſſu quàmprimum equitibus, ac peditibus ſelectis in Inſubriam, ubi res gerebatur, poſt cladem illam maximam afflictas opes CAESARIS *magna ex parte releuaris. Dij modo conſilia tua fortunent; resq́; omnes ita ſecundent, ut in ſummo ocio, & tranquillitate bonas artes perpetuò fouere, ac tueri poſſis. per te enim, cum in antiquiſſimam & nobiliſſimam totius Hetruriæ ùrbem è toto orbe conuocatæ; magnisq́; præmijs adductæ colonæ ueluti nouæ habitatum uenerint; habebunt quoque firmiſſimam ſedem, firmioremq́; quàm ullo in loco antè; liberæq́; ab omni metu uberrimos edent eruditorum hominum fœtus, ſobolemq́; innumerabilem poſteritati propagabunt. Verùm de his hactenus; De me uerò ſic habeto* MAX. & OPT. DVX. *Ego, cum me in clientelam tuam, pro tua ſingulari humanitate receperis, aſciuerisq́; in numerum eorum, qui in Academia tua Piſana ingenuas artes, ac ſcientias profitentur; atque maximo tuo beneficio cumularis, ac ornaris; Spondeo me tibi, donec uiuam, deuinctiſſimum fore; daturumq́; operam, ut intelligas, me in eo munere, quod impoſitum à te eſt, exequendo diligentem eſſe; nullumq́; tempus bonarum literarum ſtudioſos, qui huc ſe conferent, iuuandi prætermittere; ac nihil malle, quàm tibi, quacunque re potero, ſatisfacere; Te illud unum in præſentia oratum uelim, ut librum hunc noſtrum, uel tuum potius, quem in ocio à te mihi liberaliter & perhonorificè ſuppeditato ſcripſi, foueas; ut cum cæteri intelligent tibi non ingratum fuiſſe, libentius legant; exiſtimentq́;, cum à te ſapientiſſimo Principe fuerit probatus; uel ob hoc ipſum non eſſe contemnendum: Vale*

Piſis. Cal. Iunijs,

MDXLVIII.

AD LECTOREM

QVONIAM ſemper inſita fuit in omnium animis ſententia, librum hunc Ariſtotelis de arte poëtica obſcuriſſimum eſſe adeò, ut à nullo poſſet ſatis intelligi; ueritus aliquando ſum, dum explicationes has commentabar, & ſcribebam, ne malam de me homines opinionem imbiberent, quòd, quæ alij reiecerant propter obſcuritatem, ea ego illuſtrare me poſſe confiderem; cum præſertim prauio carerem interpretis alicuius lumine; Magni ſanè negocij eſſe uidetur librum aliquem interpretari, quem alij non fuerint interpretati; Nam etiam ſi priores interpretes lapſi ſunt aliquando; adiuuant tamen ſuo errore, & lapſu cæteros, monentque, ut diligentius ſibi caueant; & accuratius omnia perſpiciant; Ideò Ariſtoteles ait, multum ſe ueteribus philoſophis, quamuis falſa ſcripſerint, debere; occaſionem enim præbuerunt indagandæ, & inueniendæ ueritatis; Adde, quòd qui libros explicat ab alijs antè expoſitos; uidet quo loco plurimum ſibi ſit laborandum, & inſiſtendum; ac rurſus, quæ leuiter attingenda. Habet præterea, excogitatas quæſtiones, nam eas aptè effingere, ac conſtituere maximi eſt iudicij; cùm ſæpè periculum ſit; ne inanes, aut leuiores, minusque ad rem, de qua agitur, pertinere uideantur; aliundeque enaſci, quàm ex authoris propoſito; Poſtremò libri totius, omniumque diſputationum partitionem, quæ mirificè illuſtrant omnia, habent in promptu, quam ſequantur; ut ad eius normam ueluti quandam totam methodum perpendere poſſint. Cum contrà ijs, qui prioris alicuius interpretis ueſtigia non habent, quæ ſequantur, maximus ſit tum in partiendo libro, tùm in perpendenda methodo propoſitus labor; Has ego, multasque alias incommoditates omnes noram, antequàm librum hunc aggrederer interpretari; neque unquam imprudentem, ignarumque tantorum periculorum hanc prouinciam me ſuſcepiſſe dicam; Sed quia rem non ſatis perſpexi, quam perſpexiſſe omninò mihi uidebar; nihil enim niſi quod certiſſimum, ueriſſimumque putaui, protuli; Si erraui, non difficultatis ignoratione, ſed iudicio planè erraui; atque id ingenuè fateor, malo enim in re perſpicienda parum ingenioſus, quàm in ſuſcipienda audax, & imprudens uideri; nam in eo me iure reprehendere tantùm docti poterunt: in hoc etiam indoctis, maleuolisque nugari, atque obtrectare licuiſſet, quod iam non licebit, quia cogentur locum monſtrare, in quo fuerim lapſus, & rationem explicare, cur ſim lapſus; ne temerè loqui uideantur; Quòd libellus hic Ariſtotelis difficilis, & obſcurus ſit; id in primis mihi uidetur eſſe in cauſa; Fuit ab eo uiro conſcriptus, qui cum poſſet omnia apertiſſimè proferre; maluit tamen ita ſcribere, ut tardos, deſidesque homines à ſuorum librorum lectione deterreret, defatigaret, reijceret, retunderet; Ingenioſos autem, & acutos magis oblectaret, inuitaret, incitaret, exacueret. Obſcuritatem auget deſuetudo earum rerum, quæ olim uſitatiſſimæ erant apud ueteres in pangendo; & recitando omni poëmatum genere, quæ enim nos ignoramus, ea ueluti paſſim cognita profert Ariſtoteles. Accedit huc, quòd in ſuis confirmandis præceptionibus multa citat ex uetuſtiſſimis poëtis, quæ ſi extarent, multum in re tota perſpicienda adiuuaremur; Adde, quòd liber hic habebat antè multas dictiones librariorum culpa deprauatas, quæ quid ſibi uellent, ſi ita legeres, non ſatis intelligeres, ſi immutare uelles, non auderes; ſi interpretari cuperes, uerendum erat, ne quid parum prudenter proferretur. quam ego, in literis præſertim, infamiam magnopere fugiendam cenſeo. Illud quoque permagnum eſt. Iacuit liber hic neglectus, ad noſtra ferè hæc uſque tempora, neque ullus eum, aut ex Latinis, aut ex Græcis conatus eſt ſuis interpretationibus illuſtrare. Vnus Auerroës paucula quædam ſcripſit, quæ ego neque magnopere laudare, neque reprehendere ſatis poſſum; ſunt enim perperàm in Latinum uerſa; & Ariſtotelis obſcura loca non illuſtrant. Bis fuit liber hic in latinum conuerſus à Georgio Valla primùm uiro docto, & bene perito totius antiquitatis. Vo-

rum ei contigit, quod glaciem perambulantibus contingere ſolet; locorum lubricitate ſæpe lapſus eſt. Subleuauit hominem aliquando Alexander Paccius. qui rurſus latinum fecit librum hunc. Sed & ille, dum lapſum ſubleuat, ſæpè labitur, digniſſimus certè uterque, non uenia modò, ſed etiam laude; non enim ſine periculo eorum, qui primùm iter pertentant durum; & alijs uiam præmonſtrant, aditus ad difficilia loca patefieri poteſt. Neque ego is ſum, qui polliceri audeam me nunquàm lapſum. Lapſos ego eos oſtendam multis in locis; labar et ipſe. Vtinam non deſit, qui mihi parem gratiam aliquando referat; & placidè lapſum ſubleuet; Sciebam equidem in tanta rerum obſcuritate homine in primis opus eſſe ſagace, ac bene nauo, qui nuſpiam dormitaret, omnia diligenter perſcrutaretur, ſubodoraretur, perquireret; methodum Ariſtotelis, quam in hoc libro conſcribendo ſeruauit, ſedulò obſeruaret; Antiquitatem omnem teneret ſcenicam præſertim; diligenter lectitaret, aut lectitaſſet potius, omnia ueterum poëtarum ſcripta; Et quamuis ingenij mei imbecillitatem optimè noſſem; conatus tamen ſum, quicquid uigilantia, & labore potui aſſiduo aſſequi in ueterum lectione; in qua non inficior me multos annos uerſatum; id totum in medium afferre. Si quo loco ex antiquis authoribus loca citantur; perquiſiui diligenter; ac multa ſane inueni; alijs, quæ inuenire non potui; quàmuis pauca ſunt, ex non diſſimilibus lucem addere conatus ſum. Loca deprauata quàmplurima correxi (uti mihi uideor) ex manuſcriptorum librorum lectione, & ſententia doctiſſimorum authorum, qui de eadem re ſcripſerunt; Quatuor enim ego uſus ſum libris; tribus manuſcriptis. quorum duo ſunt in Medicæa Bibliotheca; alter quidem Politiani manu deſcriptus; alter uerò multò uetuſtior; plurimum autem tribuendum & illi puto, propter Politiani ſingularem doctrinam, & acre iudicium, uiri mehercle cum antiquis conferendi. præter hos duos magnum mihi adiumentum præbuit per antiquus liber in membranis deſcriptus, de quo mihi libentiſſimè, ſicuti de alys multis, accommodauit Paulus Laciſius Veronenſis, uir græcarum, latinarumque literarum, etiam Hebræarum peritiſſimus. Acceſſit his quartus; impreſſus ille quidem; ſed ex uetuſtorum librorum fide multis in locis emendatus. in eo appoſitæ ſunt lectionis uarietates ab accurato, doctoque homine. his notis V. C. F. L. quibus uetuſtum codicem, & Florentinam lectionem ſignificari puto; multa enim cum Medicæis quæ conueniunt, habet. Locum unum, aut alterum, quem ſanare non potui, ſignaui ueluti fractum, & tanquàm ulceroſum religandum putaui; ut dignoſcatur. His ego rationibus; adiumentiſque uſus fui in hoc Ariſtotelis libro explicando; nam quin integer ſit; planè nihil dubito; quatenus ad Methodi, diſputationumque ſeriem pertinet; Quid fuerim aſſecutus, docti iudicabunt; nam ego præter ſummam diligentiam, et uigilantiam, nihil mihi arrogabo unquam.

IN FRANCISCI ROBORTELLI librum GEORGII TRIVVLTII Io. Firmi F. Carmen.

I liber, & morſus genuini deſpice dentis.
Oris uiperei nulla uenena time.
Offendes multos, qui te lacerare parabunt;
Et laudes cupient carpere ſæpe tuas;
Sed te quando parat magnus defendere ΚΌΣΜΟΣ.
Serpentum metuas ne furiale malum.

Franciſci Robortelli Vtinenſis

EXPLICATIONES IN LIBRVM ARISTOTELIS, QVI INSCRIBITVR DE POETICA.

DE MATERIE, ET FINE POETICAE FACVLTATIS.

ANTEQVAM contextum aggredior explicandum libelli huius, uidetur eſſe neceſſarium, ut perquiramus, Qualis ſit poëtica facultas, & quam habeat uim; Quem finem propoſitum; Quam materiem ſubiectam, ex qua opus ſuum conficiat; Atque hoc poſtremum primo loco, nam cętera cõmodius conſequentur. Subiicitur tanquàm materies poëticę facultati oratio, ſicuti et aliis omnibus, quæ circa orationem uerſantur. Eæ autem ſunt quinq. numero, Demonſtratoria (ſic enim ἀποδεικτικὴν licet appellare) dialectice. rhetorice. ſophiſtice. poëtice; nam de grammatice, quæ minutiora quædam conſiderat, non eſt in animo quidpiam dicere. Omnes hæ ſubiectam ſibi habent orationem; Verùm, quoniam oratio diuerſam accipit uim, & formam, tùm ex genere rerum, quas tractat; tùm ab eo, qui ipſa vtitur ad aliquid ediſſerendum, & probandum; ideò diuerſam quoque omnium oportet eſſe orationem; Orationis maximè proprium, & genuinum munus eſt, proferre id, quod verum eſt, & quia aliter ſeſe habere non poteſt, neceſſarium. Quantum autem orationis quodq. genus à vero recedit, tantò propius accedit ad id, quod eſt falſum. Inter verũ ſanè, & falſum medio quodam interuallo poſita ſunt, τὸ ἔνδοξον, τὸ πιθανὸν, τὸ φαινόμενον, quę ſic libet Latinè proferre; probabile, ſuaſorium; & apparens verum; ſeu probabile quod videtur. Ex his quælibet facultas vnum arripit genus, Demonſtratoria verum. Dialectice probabile. Rhetorice ſuaſorium. Sophiſtice id, quod probabilis, ſed veriſimilis habet ſpeciem. Poëtice falſum, ſeu fabuloſum. Talem igitur orationem ſuſcipit poëtice, Quod ſi rurſus ea, quæ à me dicta ſunt, conſideres, Neceſſarium, & verum ad demonſtratoriam ſolam ſpectat; Reliquæ verò & neceſſarii participes quidem ſunt, aliæ magis, aliæ minus. Dialectice maximè omnium, nàm proximè abeſt à demonſtratoria. Rhetorice aliquantò minus, quàm dialectice; nam longius abeſt à demonſtratoria. Sophiſtice perpauſillum quidpiam, nam & poſterior eſt rhetorice, & maiore diſtat interuallo à magiſtra veritatis. Poëtice verò minimè omnium, ac nihil prorſus, nam eſt veluti alterum extremum prorſus à primo diſſimile. Dialectice medium obtinet locum inter demonſtratoriam, & rhetoricen. Rhetorice medium inter ſophiſticen, & dialecticen. Sophiſtice medium occupauit inter poëticen, & rhetoricen. Et quoniam demonſtratoria optimè id, quod verum eſt, cernit, ac dignoſcit; ideò oculatiſsima dici poteſt; Dialectice non tàm procul proſpicit; Rhetorice minus oculata, quàm dialectice; Sophiſtice luſcioſa eſt, & parum cernit; Poëtice lippos habet oculos, & prorſus cœca eſt; imò verò oculatiſsimæ omnes. ſed præter demonſtratoriam, quæ docet tantùm; dialectice decipit, & ludificatur eos, qui non longiſsimè proſpiciunt. Rhetorice deludit minus oculatos; Sophiſtices illuſiones nõ perſpiciunt ii, qui minimum cernunt; Poëtice eos decipit, qui prorſus cœci ſunt. Hinc
» eſt ab Ariſtotele dictum in Top. καὶ σμικρὰ συνορᾶν ἀνακεκλιμένοις κατάδηλον ἐν τῷ ψευδοῦς φύσει.
» & in Rhet. ad Theodecten lib. primo οἱ τοιοῦτοι ἀκροαταὶ οὐ δύνανται διὰ πολλῶν συνορᾶν,
» οὐδὲ λογίζεσθαι. Quoniam verò ſermonis duo ſunt genera; Alterum quod in ore dicitur naſci. Alterum, quod in imis gignitur cordis, & animi penetralibus; ſeu, ſi magis libet Græcis nominibus vti; quibus Philoponus utitur. Alterum προφορικὸν; Alterũ ἐνδιάθετον; Demonſtratoria arripit ſuam ἀπόδειξιν ἀπὸ ἐνδιαθέτου; nihil enim niſi meditatum;

& cogitatum profert. Reliquæ omnes ſua tum epicheremata, tum enthymemata, tum ſophiſmata; tum fabulas, ἀπὸ προφορικοῦ. Vnde politiſsime, & ingenioſiſsime eſt ab Ariſtotelis interprete, quamuis Arabs fuerit; dictum. Rhetoribus, qui ἐκ προφορικοῦ λόγου ſuas deducunt argumentationes, ideò per clepſydram fuiſſe olim præſcriptum dicendi ſpatium; nam nunquàm inter ſe conuenirent, neque finem dicendi facerent, quia προφορικὸς λόγος ſemper confutari aliquo modo poteſt; &, vt ipſius vtar verbis, multas recipit inſtantias. Idem verò affirmat Ariſt. lib. primo τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν. cum ait; οὐ γὰρ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡ ἀπόδειξις, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐν τῇ ψυχῇ. ἐπεὶ οὐδὲ συλλογισμός. ἀεὶ γὰρ ἔστιν ἐνστῆναι πρὸς τὸν ἔξω λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω οὐκ ἀεί. Ex his omnibus, opinor, iam ſatis patet qualem queq. facultas orationem habeat ſibi ſubiectam tanquàm materiem, qualémq. ipſa poetice. Cum igitur poëtice ſubiectam ſibi habeat pro materie orationem fictam, & fabuloſam; patet ad poëticen pertinere, ut fabulam, & mendacium aptè confingat; nulliúsque alterius artis proprium magis eſſe; mendacia comminiſci, quàm huius. Homerum, à quo omnis poëtice deriuata eſt, teſtatur Ariſtoteles primum docuiſſe, qua ratione eſſet mendacium aptè dicendum. nihil verò hoc eſſe aliud, quàm paralogiſmum, de quo plura illic nos quoque opportuniore loco explicabimus. Summatim autem vt dicam; in poëticis mendaciis principia falſa pro veris aſſumuntur. atque ex his veræ eliciuntur concluſiones; Neque enim eſt, quòd quiſquàm putet omnes fabulas ad poëticen ſpectare. Nam poëtice loquitur de iis tantum rebus, aut quæ ſunt, aut quæ eſſe poſſunt. aut quas uetus eſt apud homines opinio, eſſe. Indiuidua verò, quæ reipſa non exiſtunt, neque confingit; neque nomina iis imponit; nam cum imitari poëtice ſtudeat in primis; niſi id quod eſt, & agit aliquid, imitari nullo pacto poteſt. Quòd ſiquis mihi Cerberum tricipitem, triformem chimęram & reliqua inferorum monſtra obiiciat; iam à me dictum eſt poëticen etiam ea referre, quæ opinantur homines eſſe, nihilóque minus in his ſuam vim obtinere, quàm ſi ea tractaret, quę verè ſunt; Iam ſatis (vti puto) declaratum eſt, qualem habeat ſibi ſubiectam materiem poëtica facultas; orationem ſcilicet falſam, ſeu fabuloſam, & mendaciorum plenam. Satis quoq. expoſitum, qua ratione à poëtis mendacia confinguntur, & quæ fabuloſa ſequantur, & quæ vitent. Nunc illud conſequi videtur, quod antea fuerat à me propoſitum, vt de fine facultatis huius aliquid dicamus. Poëtice, ſiquis diligenter attendat, omnem ſuam vim confert ad oblectandum, & ſi prodeſt quoque. Nulla verò inter homines maior voluptas, quæ quidem liberali homine digna ſit, quàm quæ mente, & cogitatione percipitur; imò ſæpè contingit, vt quæ horrorem, & terrorem incutiunt hominibus, dum in propria natura ſunt, extrà naturam poſita in quapiam ſimilitudine, dum repræſentantur; multum oblectent; Toruum os leonis; cornu ferientem taurum, repentem chelydrum nemo ſine horrore ſpectat. At eadem aut oratione expreſſa, aut ſaxo, & ære effícta, aut coloribus picta magna cum voluptate ſpectantur; Neq. alia ratione marmoraria; æraria; pictura; & poëtice, omnique ſermone, qui in deſcriptionibus verſatur, homines vtuntur. Quem igitur alium finem poëtices facultatis eſſe dicemus, quàm oblectare per repræſentationem, deſcriptionem, & imitationem omnium actionum humanarum; omnium motionum; omnium rerum tùm animatarum, tùm inanimatarum? Et quoniam imitatio, & repręſentatio hęc per orationem fit; dicimus in poëtice finem eſſe, ſermonem imitantem, ſicut in rhetorice ſermonem perſuadentem. Hinc à Cicerone præ clarè de comœdia dictum fuit, quod tamen ad totam poëticen referri poteſt, eam eſſe imitationem uitę, ſpeculum conſuetudinis; imaginem ueritatis. Quòd autem oratio repręſentationem rerum efficiat, hac ratione ſatis patet, quę veriſsima eſt, & firmiſsima. Rerum imagines cogitatio recipit. Cogitationis imagines exprimit oratio, & vox, quarè colligi poteſt ab oratione ſeu ſcripta, ſeu prolata repręſentationem omnium rerum fieri. Oratio autem poëtica non repræſentat quidem interiores habitus aut virtutum, aut vitiorum; ſed actiones ipſas, quę ex quolibet habitu proficiſcuntur. cum enim habitus in ipſis animis delitescat, neque oculis cernatur, non alia poteſt ratione repræſentari, quàm per actiones, quæ & cerni, & diiudicari ab omnibus poſſunt. Repręſentatio autem non tantum poëtica

eſt

eſt,ſed & hiſtrionica; differunt tamen inter ſe; nam hiſtriones habent facultatem, &
vim imitandi,& repręſentandi mores; motiones,perſonas, & actiones hominum ac-
commodatè ad fidem,& perſuaſionem audientium, & ſpectantium. Poëta verò vim
ſuam omnem tantùm exercet in ſignificandis,& deſcribendis moribus hominum; vt
hic mutam faciat veluti quandam repræſentationem in oratione poſitam; ille loquen
tem,& exprimentem voce,ore,vultu,geſtu idipſum,quod eſt repræſentandum. Et ſi
hiſtrionica (ſicuti patet) poëtices miniſtra eſt. Vtraque autem in eo verſatur, hęc, vt
animi legentium; illa vt animi audientium apti fiant ad imaginem eius rei recipien-
dam,quam repręſentare conantur. Repræſentatio enim,ſeu actio Scenica coniungit,
neſcio quo modo,cum cogitatione,& phantaſia hominum imaginem rei,quę repre-
ſentatur,& agitur quaſi rem ipſam cum ſenſu. Magnã autem habet vim huiuſmodi re
prȩſentatio in commouendis,& inflammandis hominum animis,tum ad iram,& furo
rem; tum ad manſuetudinem reuocandis,& emolliendis, tum concitandis ad cõmiſe
rationem, ad fletum & lacrymas; tum ad riſum,& lætitiam. Quamuis autem poetice
nullis egeat adiumentis, ut ſuam aptè conficiat imitationem, aliunde petitis; ueluti,
ſonis,cantilenis; metris; geſtu; vultu; reliquíſque omnibus, quæ theatralia dici poſ
ſunt. Adhibet tamen aliquando & ſonos,& perſonas, & geſtum; multáq. alia; quo-
niam adiumenti non parum afferunt ad inducendum in animos hominum affectio-
» nis; & perturbationis omne genus. Ideò eſt ab Ariſtotele præclarè dictum; ſonos,
» metra,& cætera id genus,eſſe partem quandam,ſeu inſtrumentum poëticę facultatis.
Atque id ſanę meritò contingit; Res enim ex quibus artes omnes conſtant, & augen
tur,partim eiuſmodi ſunt,ut neceſſariæ dici debeant; partim eiuſmodi, vt quàmuis
ſine his ars eſſe poſsit;ſi tamen acceſſerit,ars ipſa multò fiat vberior, & accumulatior,
munúſque ſuum commodius exerceat: Verùm redeo ad repręſentationem, quæ per
orationem fit; Eam inducere in mentem auditorum non cuiuſuis eſt hominis. nam
cum nihil ſit difficilius factu, quàm vt homines aliquid audientes ita cogitatione id-
ipſum complectantur,ac ſi oculis cernerent. Hoc ipſum,niſi doctus,ſapiens, acutus,
& ingenioſus prȩſtare nemo poteſt, qui alienos mores ipſe induat,& diuerſorum ho
minum perſonam ſuſcipiat,quaſi ſuimet ipſius oblitus, Hinc puto factum, vt diceret
» Plato in libro de furore Poëtico,poëtas non arte vlla inſtrui, ſed afflatu Apollinis, &
» muſarum impelli,neq. poetas tantum,ſed etiam recitatores,& interpretes poetarum,
» non ſecus ac magnete cathenati anuli trahi ſolent; cum ipſa primum moueat vſque
» ad extremum; Extremum verò anulum Plato ait eſſe interpretem. primum ipſum
» Deum, qui afflat, medium autem poetam; neque quicquàm canere poſſe poëtam,
» priuſquàm Dei plenus ſit,& à mente prorſus alienatus ſua. Idem de Maratho Syracu
» ſano teſtatum reliquit Ariſtoteles in Problematibus; eum in ſcribendis verſibus men
te ita abalienari ſolitum,vt non ſuo,ſed Dei ore alicuius loqui videretur, quod ipſum
ſatis cognoſci poteſt ex Carcini poëtę interitu, de quo idem Ariſtoteles in Ethicis
meminit; nam illum Ariſtotelis interpres Euſtratius ſcribit,cum nimis attentè fabu-
» lam,quam erat ſcripturus,meditaretur, à ſerpente præmorſum interiiſſe. Ex attentiſ-
» ſima igitur optimorum poëtarum meditatione ſatis licet cognoſcere, difficillimum
eſſe alienos mores præſertim tàm diuerſos imitari,aç repræſentare; neceſséq. omnino
eſſe,vt ſuis exuti alienos induant ſenſus. Recitationes autem, & imitationes poëticæ
vt ſunt multiplices,ita multiplicem afferunt hominibus vtilitatem; Nam ſi recitatio,
atque imitatio virtutum fit,& laudùm præclari alicuius viri; incitantur homines ad
virtutem: Si rurſus vitia repræſentantur,ab his homines multum deterrentur; maio
réque quadam ui repelluntur,quàm ſi alia quauis hortatione vtaris. Quòd ſi horribi-
lium rerum,& periculorum imitatio, & recitatio in ſcena fiat; comminuitur homi-
num amens audacia,& temeritas. Sin autem commiſeranda fuerint acta; eorum,qui
audiunt mentes ad manſuetudinem,& commiſerationem inflectuntur. Quid mul-
tis? imitatio omnis, & recitatio poëtica cum actione coniuncta hominum animos
peruellit,emollit,vrget, incitat, frangit,inflammat; Ideo Strabo libro primo,vbi mul
ta diſſerit contra Eratoſthenem,qui poëtas delectare quidem, at non prodeſſe affir-

mabat, poëtas ait eſſe vitæ magiſtros, & correctores, appellatos que olim à veterib. σωφρονιστάς.. Illud vnum certè ſatis conſtat poeticá olim fuiſſe quandam philoſophiam, quæ homines ſuis fabulis paulatim lactaret, & enutriret, donec aptiores eſſent ad percipienda ea, quæ in philoſophia difficillima habebantur; nam aſpera, & dura cum eſſent, facilè à tam laudato ſtudio homines deterreri potuiſſent. Hoc ipſum copioſe ſcribit Maximus Tyrius in ea oratione, in qua poëticen laudat; & cum philoſophia comparat, atque eandem eſſe affirmat; ipſáque, quæ tunc extabat, antiquiorem; Et ſanè multò ante ſolutam orationem extitiſſe poëticam ſatis explicat Strabo libro primo, quam Ariſtoteles quoque ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων ortam refert; quod ſic ferret ea agreſtium mortalium ætas, qui nondum artificioſè quippiam aut dicerent, aut facerent. Sed mihi non eſt in præſentia animus, neqne enim huius eſt loci, aut temporis, laudes poëtices ſingillatim perſequi; Illud vnum cæteris lucem afferre poteſt, quod ſcri- » bit Cicero. Orationem rhetorum ad vulgi ſenſum eſſe ſcriptam; poemata autem » poëtarum paucorum iudicio cenſeri; Vnde Antimachum illum doctiſsimum poetam vno anditore Platone ſe contentum eſſe dixiſſe accepimus; cum cæteri eum recitantem reliquiſſent. Si qui verò ſunt, qui poëticen incuſant, id ferme omnes faciunt authoritate Platonis adducti; qui poëtas, & omnem poëticen, quæ imitatur è ſua rep. eiici iubet. Sed de hac re aliàs copioſius; Nunc breuiter colligo ea, quę à me dicta ſunt. Explicatum fuit à nobis: qualis ſit poëtica facultas, & quam habeat vim: quémque ſibi propoſitum finem. Atque qualis illi ſit ſubiecta materies; multáque alia interim expoſita; Reliquum eſt vt exponamus quali ſit vſus Ariſtoteles methodo in hac poëtica facultate deſcribenda; ſed prius breuiter conſiderandum; ſit liber hic integer, nec'ne. Videtur autem non eſſe integer. quod probari poteſt tribus rationibus. Pollicetur ab initio, ſe dicturum de Tragœdia, Epopœia, Comœdia, & reliquis partibus poëtice. De Tragœd. loquitur; & Epopœia, de Com. & aliis ne uerbum quidem Altera ratio ſumi poteſt ex lib. III. Reth. ad Theod. ait enim illic ſub finem, ubi loquitur περὶ γελοίων ſe de his in poëtice pertractaſſe copioſius, cum tamen nihil extet de ea re ſcriptum; ex quo cognoſcas librum alterum deeſſe, credibile enim eſt Ariſtotelem tractaſſe περὶ γελοίων, ubi loquebatur de comœdia, nam ad eam in primis ſpectant & hæc nos impulit ratio, ut diſputationem de ſalibus aliiſq; poëticis diſputationib. ad deremus. Tertia ratio eſt hæc: teſtatur Laertius duos libros de facultate poëtica ab Ariſtot. conſcriptos. neque tamen extat ſecundus. Nunc qualis ſit methodus (utor enim Græco uerbo ad rem facilius explicandam) perſpiciamus. ſed primum exponendum eſt quid ſit methodus, & cur inuenta. Philoponus lib. II. Poſt. Ariſtot. ait μέθοδον » eſſe quiddam ὀνομαστικὸν per quod mens hominum proprias uniuſcuiuſque rei quæſtiones percipit. Inuentæ autem fuerunt methodi, ut eſſent ueluti uiæ quædam menti cogitationiq. hominum, ut idem ait, πρὸς τὴν τῶν ἀφανῶν θήραν. Cum igitur Ariſt. eſſet pertractandum de poëtice quæ ab aliis μεθοδικῶς non fuerat ante tractata; neceſſe fuit ut in ea deſcribenda, methodo uteretur. Alioqui omnia fuiſſent confusè tradita. Methodi igitur ac rationes artificioſè ordinateq ſcribendi. ut ſummatim dicam, quatuor » ſunt, per quas paratur πᾶσα διδασκαλία, καὶ μάθησις (hæc .n. ſunt ipſius uerba) διανοητικὴ & ſic ſeſe ordine habent; non quidem, ut ex eo dignitas, & præſtantia ſit diiudicanda ſed qualis ſit uſus, quem ipſarum alia prius, alia poſterius, alia deinceps nobis prębeat » in rebus ſcribendis, ac cognoſcendis, ἀναλυτικὴ, διαιρετικὴ, ὁριστικὴ, ἀποδεικτικὴ quas ita latinè nominare liceat. Methodus reſoluens, diuidens, definiens, demonſtrans. Duæ ſunt tanquàm primariæ. Duę autem tanquàm ſecundariæ, & pediſſequæ. inſeruiunt enim prioribus. Videndum autem quid quælibet ipſarum polliceatur efficiatque. Reſoluens methodus progreditur à ſingularibus, ad ea, quæ vocantur à Græ » cis εἰδικώτατα, à nobis vltimę ſpecies uocari poſſunt, & ab iis poſtea ad genera ὑπάλληλα & ſic deinceps; ſemper à poſteriorib. ad priora, quaſi per inductionem quandá. Diuidés methodus accipit genera (vt Philop. ait) ἀδιαίρετα, καὶ διαιρεῖ ταῖς διαφοραῖς, & fabricatur ipſa apta ad formã definitionis. Definiens genera excipit, & illa aptè inter ſe cõpangens facit ſuam definitioné. Demonſtrans methodus definitionem arripit tanquàm

quàm medium, & facit ſuam demonſtrationem. ex quibus patet, duas eſſe tanquàm miniſtras; Reſoluentem & diuidentem. Definientem eſſe (ut Græci uocant) ipſam per ſe αὐτοτελῆ, quia rerum naturam, & ſubſtantiam explicat; adiuuátque demonſtrantem; ipſi medium, qua utatur, ſubminiſtrãs. Duę autem illę inſeruiunt his. ſicuti πρισμὸν (nam hoc utitur exemplo Philop.) uidemus inſeruire ἀρχιτεκτονικῇ, μεταλλικὴν χρυσοχοϊκῇ, ſubminiſtrantes illis materiem aptam, ex qua opus ſuum conficiunt. Cum igitur ita ſeſe habeant methodi, applicemus ea, quæ dicta ſunt, ad rem. Erat Ariſtoteli pertractanda poëtice ordinatim, ac μεθοδικῶς: non poterat autem ita pertractari, niſi declaraſſet τὸ τί ἐστι, allata definitione. Et quoniam definitio non erat ſatis nota, fuit illi inueſtiganda, eo planè modo; quo ipſe docet libro Poſteriorum ſecundo. primũ enim exquirit genus, deinde differentias, nam definitio ſine his cõſtare non poteſt. Exquirere autem genus non poterat, niſi per methodũ ἀναλυτικὴν quæ vt diximus progreditur à ſingularibus, ad unum vniuerſale cõmune omnibus: exquiſiuit igitur genus, ſic. Epopœia, Tragœdia, Comœdia, Legum poëſis, Auletice, Citharistice imitatur. Ergo poëtica habet genus, imitationem. Inuento genere per reſoluentem methodũ; erat ipſum tranſmittendum ad diuidentem. Quæ diſtinguens ipſum genus, differentiis aptum reddit ad uarias partium ipſius definitiones. Habet igitur Ariſtot. in hoc libello tres ſimul methodos: Reſoluentem, diuidentem, definientem, quæ in ipſo libelli contextu facillime poſſunt perſpici.

Περὶ ποιητικῆς αὐτῆς τε, καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς ἥντινα δύναμιν ἕκαστον ἔχει, καὶ πῶς δεῖ συνίστασθαι τοὺς μύθους, εἰ μέλλει καλῶς ἕξειν ἡ ποίησις, ἔτι δὲ ἐκ πόσων, καὶ ποίων μορίων ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς ἐστὶ μεθόδου, λέγωμεν.

De poëtica, eiuſque generibus, quam facultatem ſingula habeant, & quo pacto, ut rectè poëſis ſe habeat, componi fabulas oporteat; ex quot etiam, quibuſque partibus conſtet, de omnibus item, quæcunque ad hanc uiam, & rationem pertinent, dicamus.

De Poetica, ipſiuſque generibus. Nullo utitur exordio, de more ſuo, Ariſt. quod tanti eſt põderis, ut uel ex hoc uno multi diiudicarint ipſius libros, & aſſeruerint lib. Reth. ad Alex. non eſſe Ariſt. ob hoc ipſum etiam, quia prolixum habet procemium. quàmuis ex aliis multis coniectare fortaſſe poſſimus Anaximenis antiqui Rhetoris eſſe de quo ſępe meminit. Quintil. Procemii igitur loco, utitur dicẽdorũ propoſitione. quę huiuſmodi eſt. Pollicetur ſe locuturum, de Poëtica, déque ipſius partibus ſigillatim quomodóque ſint fabulæ conſtituendæ, & ex quot qualibúſque partibus conſtent. præterquàm quòd proponit; docet etiam, quo ordine in tradenda hac arte uti velit. cũ ait: Incipientes primũ à primis: ſicuti etiam in phyſicis tradendis, prius rationem, & ordinem, quo vellet vti, expoſuit. Liber hic vnus quem habemus de Poëtice, commodiſſimè mihi uidetur in partes treis diuidi poſſe. Primum enim inueſtigat definitionem poetices; inuento genere, & diſtincto per differentias; vt poſſit applicari ad ſingularem partium poëtices definitionem. Deinde agit de Tragœdia; & eius partibus; itẽ de fabula, poſtremò de Epopœia; & comparat hanc cum Tragœdia; utra ſcilicet præſtantior ſit. atque ſic ſanè ſe habet libri diuiſio. In propoſitione autem corũ, de quibus tractandum eſt; non temere eſt appoſitum, ſibi eſſe dicendum etiam de fabulæ conſtitutione, & eius partibus; quia fabula eſt materies veluti quædam, ex qua opus ſuum conficit poëta; & ſine fabula cum poetice eſſe non poſſit, eſt ueluti forma ipſius. Quòd ſi rectè non conſtituta fuerit fabula, multum peccatur in toto poëmate. imò inde omnis error proficiſcitur. Nec fruſtra additum eſt ἐκ ποίων, καὶ πόσων μορίων nam in fabula conſiderantur partes, & particulę. tum ex qualitate, tum ex quantitate. Partes fabulæ ex qualitate deſumptę ab Ariſto. poſtea enumerantur hæ. Mores, Dictio, Sententia, Apparatus, Melodia. Ex quantitate autem deſumptæ hæ. Prologus, Epiſodium, Exodus, Choricum. nam neque nimium prolixam, nec admodum breuem decet eſſe fabulam: quod etiam docuit Horat. in ſua poëtice.

Ἀρξάμενοι πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων.

Initio ſecundum naturam ſumpto, primum á primis.

Ordinem naturæ in dicendo pollicetur ſe ſeruaturum. Videamus igitur qualis hic ſit ordo; Duplex ſanè in omnibus rebus tractandis eſt ordo: Alter qui à ſimplicioribus ad magis confuſa, & concreta progreditur. Alter, qui à magis confuſis, & concretis ad ſimpliciora perducit. Verba Ariſtot. in contextu ſunt. Ac primũ à primis ſecundum ordinem naturæ. Oritur hoc loco dubitatio non leuis. Vult Ariſtoteles inueſtigare definitionem artis poëticæ, vtitur methodo reſoluente. Reſoluens progreditur à ſingularibus ad cõmune aliquod, & vniuerſale per inductionem. Sic Epopęia, Tragœd. Comœd. Dithyr. imitantur; ergo omnis poëtice imitatur. patet hoc eſſe uerum. Sed cũ dicit ſe velle uti ordine naturæ primũ à primis ſibi repugnat. nam reſoluens nõ incipit à primis iuxta ordinẽ. naturæ, vt patet. Exẽplum reſoluentis eſt in domo ędificanda. proponit ſibi aliquis ędificandam domũ, vtitur reſolutione hac. Cauſa cur ſit ędificãda domus eſt, vt frigus poſsit arcere, imbrem, æſtũ. opus eſt igitur tecto. tectum conſiſtere non poteſt ſine parietibus, & laquearibus, hæc non conſiſtunt ſine fundamentis. Ergo hæc primum iacienda. Sic eſt facta reſolutio. Iam vero vbi ceſſat reſolutio, ibi incipit enaſci compoſitio. ſic iaciuntur fundamenta, ædificãtur parietes: laquearia, tectum, quibus extructis omnib. arcetur frigus, imber, æſtus. Hęc eſt igitur dubitatio; quam expoſuimus. Sed tolli ita poteſt. Ariſt. etſi vtitur reſoluente methodo; ſubeſt tamen alia methodus, quæ in primis propoſita illi eſt, definiens, ſed quoniam definiens non poteſt progredi ſine compoſitione, quæ retrogrado progreditur ordine; ac reſoluens; poſtquàm reſoluente vſus eſt, imò dum vtitur, ſimul clàm adhibet componentem ad inueniendum genus. At componens à ſimplicioribus, & primis, ſecundum naturam, progreditur. Habita igitur ratione definitionis; quam inueſtigabat & volebat compangere; ideò dixit velle ſe ordinem naturæ ſequi; genus enim in definitione eſt quiddam maximè ſimplex. Non poterat autem inueſtigare genus in definitiõne, niſi per reſolutionem, quæ progreditur à particularibus ad vniuerſale. Si igitur reſoluente tãtummodo vteretur, eſſet falsò illud dictum: PRIM. à primis ſecundum ordinem naturæ. Verum quia vtitur reſoluente vt ea ſubſeruiat cõponenti; per quam componat definitionem poëtices, ideo rectè eſt, & veriſsimè ab Ariſtot. dictum, velle ſe ordinem naturæ ſequi, qui eſt vt primũ à prim. ordiamur; nam componens methodus primũ à primis progreditur. vt patet. Rem totã hanc videtur docte & breuiter explicare Philoponus libro. I. Phyſicorum; cum ait: CVM VNIVERSALE ſit rationi, & intellectui notius: ex notioribus ordiendum eſt, ex hiſce enim vniuerſalibus principium doctrinæ. Porrò Rhetores primum diſſerunt de communibus rerum capitibus, ab hiſque ſumunt initium: deinde hoc modo de propriis vniuſcuiuſque ſpeciei tractant: facile .n. ex cõmunibus propria comprehendimus. Hęc ille. definitio debet fieri per priora, & notiora; nam eam adhibemus, vt rem inuolutam explicemus, & notiorem efficiamus: cognoſcimus enim non ex quibuſuis, ſed ex notioribus tantum: notiora autem alia hominibus, alia naturæ dicuntur. Notius naturæ eſt id, quod eſt prius poſteriore. vt punctum linea; & linea ſuperficie; & ſuperficies ſolido, vel ut elementum ſyllaba: Hominibus autem aliquando. ſecus accidit; nam percipiunt ea, quæ magis cadunt ſub ſenſum, vt ſolidum magis quàm ſuperficiem, & hanc magis quàm punctum. ideò verò, ALIQVANDO appoſuit Ariſt. in Top. quia homines bene eruditi, & qui fœcunda mente (vt ipſe ait) prędití ſunt, ac ingenio ſubtili, facilius percipiunt ea, quæ à ſenſu remota ſunt, & nota naturæ; vulgus autem, & multitudo ea tantum cognita habet, & perſpecta, quæ ſenſu percipi poſſunt. Cum igitur ita notiora dicantur, definitióque ex iis fiat; contingit vt aliquando ex prioribus, & notioribus naturæ conficiatur; aliquando ex poſterioribus, & iis, quæ nobis cognita ſunt. Aliquãdo ex prioribus quidem, ſed iis, quæ æquè nota nobis ſunt, ac ipſi naturæ. Si ex iis, quæ natura magis nouit deducatur definitio, ea quidem rectè ſeſe habet, ſed nobis non eſt accommodata. Si ex poſterioribus: aptè fortaſſe eiuſmodi

dici

dici poteſt eſſe confecta definitio, ſi rudium hominum, & indoctorum habeatur ratio. Sin autem ad ſcientiæ vim, & exactam cognitionem reſpicias; ea quidem non erit probanda; nam cum vnius rei vna tantum ſit natura, vnam quoque eſſe definitioně oportet; Iam vero ſi ex Poſterioribus conficiatur, videbis continuò exiſtere eiuſdem naturæ, & rei varias definitiones, nam hoc erit huic homini, illud alteri magis notum ac perſpicuum, neque enim omnes homines rudes idem notius habent, & magis perſpectum, ſicuti patet. Reliquum eſt igitur, vt definitio conficiatur ex iis, quæ ſimul naturæ, & nobis perſpecta ſunt; huiuſmodi .n. ſunt genera, & differentiæ; Genus.n. notius naturæ, quia prius; patet verò ita eſſe, quia perimit ſpeciem; ſi ipſum tollatur: ſed ipſum nō perimitur, ſi ſpecies tollatur. Ideò inquit Alexā. lib. VI. TOP. συναναιρεῖ ἀλλ' οὐ συναναιρεῖται. Nobis quoque genus ideò notius eſt; quoniā ſi cognoſcimus ſpeciem ſtatim cognoſcimus etiam genus; Sed cognito genere, non cognoſcimus ſpeciem. quod ita declarat Alexan. eodem loco. πολλοὺς γοῦν ὁρῶντες τὸ οὐ συνιέναι ἐξ ὧν, καὶ ὁρίσαι, ὅτι μὲν ἕκαστον ὁρῶσι, καὶ ἐξ ὧν ἀδηλοῦν, τί δὲ οὐχ ὁρῶσι τί ἐστι μὲν λέγειν. Sed cognoſcere ea, quę priora ſunt, & notiora naturæ; hominis eſt tantū docti, & ingenioſi, non autem cuiuſuis. Ideò Alex. Ariſtot. verba exponens ait. τὰ γὰρ πρῶτα τῇ φύσει, ἀκριβοῦς, καὶ ἐπιστήμονος ἐστὶ διανοίας γνῶναι, καὶ περιττῆς, ὡς γοῦν δυναμένης καὶ τὰ μὴ ῥᾴδια καταλαβεῖν. Paulo poſt. ἐπεὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἐπὶ ἄλλοτε ἄλλα εἰσὶ γνώριμα, ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ μειρακίῳ ὄντι τινὶ τὰ μὲν αἰσθητὰ γνωριμώτερα δοκεῖ εἶναι, καὶ συνεχῆ φύσει. τὰ γὰρ νοητὰ καὶ λίαν γνώριμα, ὡς ἴσα τά, καὶ μόνιμα. Non autem ſemper ordiēdum eſt à prioribus, & notioribus naturę, ſed tūc ſolūmodo, cum eos alloquimur, aut iis ſcribimus; qui ingenio bene conſtituti ſunt; quod facit Ari. in hoc libro poëtices, tum etiam in Elenchis fortaſſe eadem ratione; nam ordo doctrinæ huiuſmodi eſſe debet, niſi forte commodiore aliqua de cauſa immutetur. Verum de his hactenus; nam locus hic, niſi fallor iam ſatis apertus eſt. Satius enim fuerit, vt relictis his, quæ ſpinoſiora alicui videri poſsint; conſideremus ſignificatum, antiquitatém, & conſuetudinem. Epopœię. Dithyrambicæ. Auleticæ, & Citharisticæ poëſeos. nam de Tragica, & Comica, quoniam notiſsimę ſunt, nihil nunc eſt dicendum.

Ἐποποιία δὴ, καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις: ἔτι δὲ κωμῳδία, καὶ ἡ διθυραμβοποιητικὴ, καὶ τῆς αὐλητικῆς ἡ πλείστη, καὶ κιθαριστικῆς, πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον.

Epopœia ſane, Tragœdiæque poëſis, Comedia inſuper, ac Dithyrambica; tum pleræque illarum, quas ad tibias, citharaſue accommodamus; omnes prorſus in hoc uno conueniunt, ut imitatio ſint.

Epopœia eſt illa pars poëſeos, quæ in Heróum rebus geſtis tractādis verſatur. Euſtathius Homeri interpres in prooemio Iliados ait ἔπος, & ſi verbum propriè ſignificat, tamen ἰδιάζεσθαι ἐπὶ τῶν ῥαψῳδούντων κατὰ τὸ ἑξάμετρον. Sed homines componentes ἔπος cum verbo, ποιεῖν, ὀνομάσαι ἐποποιούς, τοὺς τὸ ἑξαμέτρῳ τόνῳ ἐφαρμόζοντας. Idem teſtatur Hexametrum inuentum primum à Phemonoē, quæ Apollinis ſacerdos fuit, & προφῆτις, ἐφευροῦσα πρώτη τὸ ἔπος ἐλθεῖν οὕτω κατὰ τοὺς παλαιούς. Apud veteres autem ποιεῖν erat ἐμμέτρως ᾄδειν, quod idem Euſtathius cōprobat eo verſu ἐποίησας ποτὲ ὦ Εὐριπίδη .i. ἔγραψας. vnde poetarum nomen eſt deductum. Huiuſmodi poëtas, qui Heroum res geſtas ſcribunt, Cicero Epicos vocat in libello de Optimo genere oratorum. de hac re poſſent alia multa dici; ſed hæc ſatis rem totam declarant. NVNC dicamus de Dithyrambice. Dithyrambice eſt illa poëſeos pars, qua veteres vtebantur in laudando Baccho; qui ab antiquis Διθύραμβος vocabatur, quòd ſit in antro enutritus διθύρῳ, uel quòd temulentorum hominum efficiat os patens, loquax & δίθυρον. quo nomine etiam vinum aliquando apud Græcos cognominatur. vel ab ea voce, quæ iactari conſueuerat in Bacchi natali die λῦθι ῥάμμα. aſſutus enim fœmori fertur Iouis, cum Semele immaturum edidiſſet fœtum. de his copioſè legere eſt apud Lycophronis interpretem. legere quoque eſt apud Athenæ. Lib. XIIII. διθυραμβεῖν pro eo, quod eſt furere, ibi citantur verba Philochori, οἱ παλαιοὶ σπένδοντες οὐκ ἀεὶ διθυραμβοῦσιν, ἀλλ' ὅταν σπένδωσι τῷ Διονύσῳ ἐν μέθῃ, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡσυχίας. Archilochi quoque extat verſus hic ὡς Διωνύσοιο ἄνακτος καλὸν

ἐξάρξαι μέλος οἶδα διθύραμβον οἴνῳ συγκεραυνωθεὶς φρένας. Vtebantur olim Dithyrambici poëtę verbis longis,compoſitis,& ornatis,qualia verba Horatius in Poëtice vocat ſesquipedalia. legere eſt apud Ariſtophanem in Nebulis. καὶ λέξαι βροντησικέραυνα. πάντα σαβάζομεν. itidem in Ranis. κομποφακελορρήμονα. itidem & illud πομφολυγοπαφλάσματα hinc apud veteres dici ſolitum,Dithyrambice loqui. Ariſtoteles in Rhetoricis. lib. III.ait, διὸ χρησιμώτατον ἡ διπλῆ λέξις τοῖς διθυραμβοποιοῖς. Horat. in Odis audaces vocat dithyrambos ob id ſanè,quod innouarent,& complicarent multas dictiones. Ariſtot. in Problematibus ait debere dithyrambos concini Phrygiis modis; nec poſſe accómodari ad aliud harmoniæ genus. Vnde Philoxeuus. cum Doricè tentaſſet nihil profecit. Verum de dithyrambis hæc ſatis dicta ſint. Nunc conſequitur,vt dicamus de Auletice, & Citharistice. Antiquiſſima vtraque,& vſitatiſſima apud veteres. Adagium celebre eſt apud antiquos, Aulœdus ſit,qui Citharœdus eſſe non poſsit. ex quo cognoſcere licet præſtátiores habitos olim fuiſſe Citharœdos Aulœdis. Vtitur Cic. eo adagio in oratione pro Muræna,ſicuti ſatis notum eſt. Poëſis alia ſcenica, alia lyrica; hæc habet ſpecies tres: Pyrrhicã. Hyporchematicã. Gymnopædicẽ. quod declaratur ab Athenæo lib. XIIII. Pyrrhica,quæ & χειρονομία appellabatur, vt idem affirmat. Hyporchematice eſt in qua ὁ χορὸς ᾄδων χορεύει. Gymnopædice eſt in qua pueri exercebantur, antequàm ad Pyrrhicam venirent. Auletice & ipſa pars poëſeos eſt eiuſmodi, nam imitabatur,& faciebat ſaltationem. Ea dicta eſt ἀπὸ τῶν αὐλῶν id eſt à tibiis. Inſtrumenta muſica duplici ſub genere ſunt,vt declarat Pollux lib. IIII. alia ſunt ἐμπνευστὰ, alia ſunt κρουόμενα: ἐμπνευστὰ ſunt αὐλοὶ, σύριγγες. Tibiæ olim fiebant ex calamo,ęre, loto,buxo cornu,oſsibus ceruorum, ἐκ δάφνης χαμαιζήλου, ramo exerta medulla. Hæc apud Pollucem ibidem legũtur. Hor. in Poëtice aſſerit fieri ſolitas etiã ex orichalco. Tibiarũ verò multa erãt genera,& diuerſę appellationes: nã alia erat pręcẽtoria,alia Vaſca. alia lydia. alia Gingrina. de qua quia quæri uideo apud Latinos, pauca dico. Habebant veteres in Auletice imitationem multorum affectuum(ut teſtatur ibidem Iul. Poll.)nam canebant παροξυντικὸν, παραμυθικὸν, ἐνόπλιον, πυρριχιακὸν, σπονδεῖον, γαμήλιον, παροίνιον. Athenæ. quoque idem aſſerit lib. XIIII. ſic: διόπερ ὥσπερ ἰδίους καθ' ἑκάστην ἁρμονίαν αὐλοὺς, καὶ ἑκάστοις αὐλητ. ὑπάρχειν αὐλοὺς ἑκάστῃ ἁρμονίᾳ πρόσφορον ἐν τοῖς ἀγῶσι. Erat autem γίγγρας; vt Pollux declarat, ſpecies αὐλίσκου qui vocem emittebat γοερὸν, καὶ θρηνητικόν: genus autem hoc tibiæ in Phœnicia primũ inuentũ. nam Phœnicũ lingua γίγγρας vocabatur ὁ ἄδωνις. Hinc dicta tibia, Gingrina qua veteres vtebãtur in feſto Adonidis. Primus Pronomus Theban. ηὔλησεν ἀπὸ τῶν αὐλῶν τὰς ἁρμονίας, vt Athen. ibidẽ explicat. De tibiis à Pallade abiectis,& ſalſis ſuper ea re dicteriis, vide eundem Athen. lib. xiiii. item Ariſtotelem lib. VIII. Politicorum. Tibiarum harmoniæ erant diuerſæ δωρισὶ, φρυγισὶ, λύδιος, ἰωνικὴ. Earum ſono veteres Lacędæmonii in prælis vtebantur,vt ſcriptum reliquit. A. Gell. & alii quàmplurimi,et illud μέλος, caſtorium vocabant. Tibiarũ ſono vtebantur Romani in Comœdiis,vt patet ex inſcriptioribus Comœd. Ter. vbi legas tibias pares,impares. dextras,& ſiniſtras quæ quales eſſent explicat Donatus Terentii interpres. Idem refert olim veteres ita aſſuefactas habuiſſe aures harmoniis,vt ex concentu tibiarum antè prologum cognoſcerent,quale eſſet futurum genus Comędiæ,aut graue,aut iocoſum. Cicero in Lucullo hoc ipſum ait: Quàm multa quę nos fugiunt in cantu exaudiunt in eo genere exercitati, qui primo inflatu tibicinis Antiopa eſſe aiunt,aut Andromachen; cum id nos ne ſuſpicemur quidem. Iulius Pollux. lib. iiii. ait Tibiarum concentum adhiberi conſueuiſſe in nuptialibus Epithalamiis; & appellat γαμήλιον αὔλημα. idem refert nuptiales tibias duas fuiſſe, alterã maiorẽ altera & quoniam etiam cõpotationibus & conuiuiis adhibebãtur tibiæ: recenſet eas fuiſſe ęquales,quoniam æqualitas maxime apta conuiuiis videbatur. verba ipſius hæc ſunt. παροίνιοι δ' αὐλοὶ μικροὶ μὲν, ἴσοι δ' ἄμφω, τὴν γὰρ ἰσότητα τῷ συμποσίῳ πρέπειν, hæc ego putauerim reſpexiſſe doctiſſimũ poëtam Horatium in Odis; cum ad cõuiuia iocoſa poſtulat tibiarum ſonum cum ait. Cur Berecynthiæ ceſſant flamina tibiæ. De auletice nimis fortaſſe multa videri alicui poſſum dixiſſe, ſed vnum addo, quod maxime dignum eſt cognitu, præterea nihil. Recenſet Iulius Pollux. ibidem. fuiſſę apud veteres, πυθικὸν νόμον αὐλητικόν. Nam νόμους vocabant Græci pręſcriptas

ſcriptas quaſdã formulas canendi diuerſa cantilenarũ genera:leges opinor à Lat.rectè dici poſsint;& Horat. forſan hoc ſignificauit in Odis;vbi de Pind. loquitur cum ait: numeriſque fertur lege ſolutis. Verũ redeo ad rẽ. Eius Pythici certaminis erãt partes quinque πεῖρα, κατακελευσμὸς, ἰαμβικὸν, σπονδεῖον, καταχόρευσις significabant aũt hac quinq; partita cantilena pugnã ab Apolline cõmiſſam cũ Pithone ſerpente ἐν πείρᾳ, ὁ θεὸς διορᾷ εἰ τόπος ἐστὶν ἄξιος τοῦ ἀγῶνος. ἐν κατακελευσμῷ. προκαλεῖται τὸν δράκοντα. ἐν τῷ ἰαμβικῷ. μάχεται ὁ Ἀπόλλων. in iambico admiſcebant etiã σάλπιγγα, & cantilenã tibicinum vocatã ὀδοντισμόν quæ omnia,quoniã politiſsima ſunt, diligenter ſunt conſideranda. ἐν σπονδείῳ ſignificatur ἡ νίκη τοῦ θεοῦ. ἐν καταχορεύσει Deus Apollo victor τὰ ἐπινίκια χορεύει atque hoc modo ſeſe habebat olim poẽſis Auletica; ſicque imitabatur; vt iam cognoſcamus, non temere ab Ariſtot. poni inter genera poẽtices. Hinc quoque licet perſpicere quanto artificio veteres hanc poẽtices facultatem tractarent:& nos noſtra ætate (Dii boni) tunc poẽtas eſſe appellandos credimus,cum unum,aut alterum verſum,malè, vt ille ait,tornatum facimus. Hactenus de Auletice: nunc de Citharistice dicendum. Citharistice eadem eſt,quæ & lyrice.nam Iulius Poll. ait. λυρῳδοὺς, κιθαρῳδοὺς, κιθαριστὰς idem ſignificare,& verba inde deduci λυρίζειν, κιθαρίζειν, βαρβιτίζειν. Athenæus quoque lib. XIIII. κιθαρίζειν retulit ad lyram.cum ait; Clinias Pythagoreus, ἐπειτὶ ἐχαλίπαινε δι᾽ ὀργὴν, ἐκιθάριζε τῇ λύρᾳ Ad citharam canere antiquiſs. fuit mos. Hinc Phemius apud Homer.. Iopas apud Verg.& Horat.in Odis ab Apolline precatur:Nec Cithara carentem ſenectam. Quinetiam conuiuiis Græcorum cithara,& lyra adhiberi cõſueuerat ſicuti ſatis eſt notum. Quòd autem in poẽſi cythariſtica caneretur ad Citharam, patet ex eo loco, quem citat Iulius Pollux ex Platone. cum aſſerit τὰς πρὸς κιθάραν ᾠδὰς vocatas olim προσῳδίας: itidem ex Ariſtophane qui citharistam vocat, μελῳδὸν, & προσῳδόν. Eos, ni fallor Cicero vocat Melicos in libro de Optimo genere oratorum. citharæ vox quædam erat ficta apud veteres, qua ſignificabatur cãtilena θρεττανελό. de qua Suidas,& Ariſtophanes in Pluto. eiuſque interpres. Philoxenus, ſicuti teſtatur Athenæus, plurimum citharisticen exercuit. Ea Cretenſes in bello vtebantur. Idem Atheneus libro XIIII. refert ex Theopompo Getas barbaros τὰς ἐπικηρυκείας edere ſolitos πρὸς κιθάραν, & αὐλοὺς, vt emollirent animos audiẽtium, & præpararent,ad legem æquo animo accipiendam. In citharistice inſignis fuit Terpander, à quo νόμος Τερπάνδρειος. Cuius hæ partes recẽſentur fuiſſe à Iulio Poll. ἔπαρχα, ἐπαρχεῖα, μέταρχα, κατάτροπα, μετακατάτροπα, ὀμφαλὸς, σφραγὶς, ἐπίλογος; quas ego libenter hic appoſui, vt vnuſquiſq. perſpiciat, quãto veteres in hoc genere poẽſis artificio vterẽtur. Canebantur ad citharam, vt ait Iulius Poll. hymni, pæanes παροίνια amatoria,& iocoſa quædam. huc opinor, reſpiciens Horatius ait, Deſine magna modis attenuare paruis; idem alibi, Non hæc iocoſæ conueniunt lyræ.

Citharistice.

Canere ad citharã antiquis mos fuit.

διαφέρουσιν δὲ ἀλλήλων τρισίν· ἢ γὰρ τῷ γένει ἑτέροις μιμεῖσθαι, ἢ τῷ ἕτερα, ἢ τῷ ἑτέρως, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Tribus autem differunt inter ſe; Aut quòd genere diuerſis, aut quòd res diuerſas, aut quòd modo diuerſo imitantur.

Poſtquam Ariſtoteles inuenit genus commune omnium partium Poẽticę, inueſtigat vniuſcuiuſque differentias. per eas enim quęlibet definiri poteſt, nam, non, niſi appoſita propria differentia, conficitur definitio. Differentias tres in omni genere poẽſeos Ariſtot. inuenit; Inuenit autem per inductionem. Sic; Epopœia, Dithyrambice, Tragœdia, Comœdia, Legum poẽſis, Auletice, Citharistice ſunt Poẽtices partes, neque præter has vlla eſt. Epopœia imitatur ſermone, Dithyrambice, legum poẽſis, Tragœdia, Com. imitantur ſermone, rhythmo,& harmonia. Citharistice, Auletice imitãtur harmonia & numero. Ergo tres in ſingulis diuerſæ apparẽt differentiæ. Hoc autem magis explicari ita poteſt. Omnis ars, quæ imitatur, repręſentat & agit aliquid, actio illa ad cogitationem noſtram tranſmittit id, quod agitur; non poteſt autem aliter tranſmitti, quàm per ſenſus. Duo autem ſunt ſenſus

Definitio quid efficiat.

Epopœia imitatur sermone. Dithyr. legũ poësis, Tragedia Com. imitant sermone, rhythmo et harmonia. Citharistice, et auletice imitantur harmonia et numero.]

qui traſmittunt omnem repræſentationem & actionem ad phantaſiam; Viſus, & auditus. prior tranſmittit repręſentationem quantitatis, & qualitatis, quæ ad materiem attinet; poſterior trãſmittit repræſentationem qualitatis, quę attinet ad formam: Sed repræſentatio & actio aut fit per idem ab alio, aut per aliud ab alio. per idem ab alio; vt hiſtrionica ars per ſermonem hiſtrionis agit, ac repræſentat alterius mores. per aliud ab alio: vt harmonica per harmoniam, Saltatio per geſticulationem, agunt & repræſentant mores, & ſermones hominum. Hoc etiam patere poteſt ex hac ratione. Actio ſeu repræſentatio alia muta eſt, alia adhibet ſermonẽ. Muta eſt, quæ fit per harmoniam, & geſticulationem; nam tacitè repręſentat mores animi ſine ſermone. Quæ adhibet ſermonem, fit per orationem, quæ repręſentat, & mores animi, & ſermonem ipſum. Tertia ratio accommodata ad id probandum huiuſmodi eſt. Actio ſeu repræſentatio, alia eſt morum animi tantum; alia eſt ſermonis, & morum. prior fit per harmoniam, & ſaltatoriam geſticulationem. poſterior fit per ſermonẽ. Quarta etiam ratio huiuſmodi excogitari poteſt ad id ipſum confirmandum: In imitatione poëtica quatuor ſunt. Id quod agitur: SPECTATOR ſiue auditor: per quod agitur: agens. Id quod agitur, tria cõtinet: mores, actiones, ſermones. In ſpectatore vnum ineſt, phantaſia ſcilicet ipſa; & cogitatio, qua percipit ea, quæ recitantur & aguntur. Id per quod agitur, duo continet, viſum, & auditũ. Agens tria in ſe habet: ſermonem, harmoniam, rhythmum. Sermonẽ, & harmoniam auribus attribuimus: Rhythmum oculis. Eſt autem duplex agendi ratio, primaria & ſecũdaria: primaria ea eſt, quæ proximè agit: ſecundaria ea eſt, quæ non proximè agit, nam actio per ſermonem repræſentat proximè auditoribus mores animi; actio autem quæ fit per harmoniam, & rhythmũ agit quidẽ, ſed nõ proximè eoſdem; nã repræſentat primũ ſermonem, à quo repræſentãtur mores animi. Tres igitur ita inueſtigauit, atque expoſuit Ariſt. differentias per quas ſingulæ partes poëticæ poterunt commode definiri, non enim alia de cauſa inuentæ ſunt differentiæ hæ. Videtur autem Ariſt. eas inueniſſe, dum videret, quid eſſet vniuſcuiuſque proprium; Exempli cauſa, videbat in Epopœia nihil aliud eſſe præter ſermonem. in Tragœdia ſermonem eſſe, harmoniam, & rhythmum: & ſic in cæteris, non ſecus ac in animantibus. nam in aliis ineſt vegetatio tantum. in aliis, vegetatio motus, & ſenſus. in aliis autem præter illa, etiam ratiocinandi vis.

ὥσπερ γὰρ καὶ χρώμασι, καὶ σχήμασι πολλὰ μιμοῦνταί τινες ἀπεικάζοντες, οἱ μὲν διὰ
» τέχνης, οἱ δὲ, διὰ συνηθείας· ἕτεροι δὲ, διὰ τῆς φωνῆς, οὕτω κἀν ταῖς εἰρημέναις τέχναις, ἅ-
» πασαι μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν ῥυθμῷ, καὶ λόγῳ. καὶ ἁρμονίᾳ. τούτοις δὲ χωρὶς, ἢ μα
» μιγμένοις, οἷον, ἁρμονίᾳ μὲν, καὶ ῥυθμοῖς χρώμεναι μόνον ἥ τε αὐλητικὴ, καὶ ἡ κιθαριστικὴ, κἂν
» εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν οὖσαι τοιαῦται τὴν δύναμιν, οἷον ἡ τῶν συρίγγων.

» Vt enim coloribus, atque figuris pleráque quidam æmulantes imitantur, hi quidem arte, conſuetudine illi, nonnulli etiam voce: ita quoque
» & in dictis artibus accidit. etenim omnes imitationem exercent numero dico, ſermone, harmonia, híſque vel ſeparatim, vel promiſcue: verbi gratia: harmonia ſimul & numero tantum vtuntur illæ, quæ ad tibias quæ'ue ad citharas pertinent: tum ſi quæ aliæ ſint, quæ facultatem huiuſmodi ſortiantur, vt eſt illa fiſtularum.

Sequitur ſimilitudo quædam ducta à pictura, ſculptura, & hiſtrionica, ſicuti declarabimus poſtea, per quam vult probare id quod antè expoſitum fuit. Hic locus, & ſi primò legentibus facilis videri poteſt, eſt tamen perplicitus, & difficilis; me quidem certè multum, diúque torſit, neque adhuc ex verbis potui certum, qui mihi ſatisfaciat, ſenſum elicere. Similitudo huc ſpectat, vt probet, ſicut in aliis artibus imitantibus partim nonnulla eſſe, quæ conueniunt, partim aliqua, quæ non conueniunt; quia excedunt vno, aut pluribus: ſic in ſingulis poëtices partibus (quod eſt ſuperius declaratum

tum) Aliquando plures, aliquando pauciores cerni ex illis tribus differentiis, quę expoſitæ fuerunt. Coloribus & figuris imitatur, & repræſentat pictura, figuris tantum ideſt σχήμασι ſculptura; nam figuras exprimit, & perſonas, ſine coloribus. Hiſtrionica figuris, ſeu habitu perſonarum; coloribus; & voce imitatur: Illa vno, altera duobus, tertia tribus, imitationem conficit ſuam, nam hęc loquendo imitationem facit: illę imitationem habent mutam. differunt igitur inter ſe, quia illæ paucioribus, hæc pluribus inſtructa eſt ad imitationem exprimendam. Iam verò colligi poteſt quomodo inter ſe diſsimiles ſint, & qua in re conueniant. Prima differentia tria complectitur illa: colorem. figuram ſeu habitum. & vocem. Secunda differentia modum ſignificat. nam alii per artem, alii per conſuetudinem idem efficiunt. Conueniunt autem ſic. pictura conuenit cum ſculptura, quia repræſentat habitum, ſeu figuram. hoc habet plus pictura, quia adhibet colores. Conuenit hiſtrionica cũ vtraque, quia imitatur, figura, ſeu habitu; cum pictura ſeparatim conuenit, coloribus: ipſa verò, quod cæteris duabus non ineſt, hoc habet; quia imitatur voce. nam illæ mutę ſunt, vt dictum eſt antè. Quare colligendum eſt has artes, etiam ſi conueniunt, quòd eandem rem imitentur: differre tamen inter ſe. vel quòd hæc plura, illa pauciora habeat. vel etiam quoniã diuerſa ratione idipſum efficiant. Notanda verba in contextu græco ὥσπερ γὰρ καὶ χρώμασι, καὶ σχήμασι πολλὰ μιμοῦνταί τινες ἀπεικάζοντες. (οἱ μὲν διὰ τέχνης, οἱ δὲ διὰ συνηθείας) ἕτεροι δὲ διὰ φωνῆς. Verterunt interpretes ſic, ea verba, quæ in medio ſunt. alii ex arte, alii ex conſuetudine, nonnulli ex voce: Si ita legas non video, quomodo concinnari poſsit vox cum arte, & conſuetudine. nam ars, & cõſuetudo perbellè ſibi reſpondent, & opponuntur. Ego igitur concluſis his verb. intra parentheſis ſigna ſic, (οἱ μὲν διὰ τέχνης, οἱ δὲ διὰ συνηθείας) legerem poſtea ſeparatim ἕτεροι δὲ τῇ φωνῇ. vt referantur ad priora illa χρώμασι, καὶ σχήμασι quaſi ſenſus ſit. nonnulli imitantur coloribus & figuris, ἕτεροι δὲ καὶ τῇ φωνῇ; alteri autem horum adhibent præter illa duo etiam vocem, Et hoc modo hiſtriones ſignificet. Sic etiam Plato de imitatione quæ per vocem fit locutus eſt. libro tertio de Legibus. οὐκοῦν τό γε ὁμοιοῦν ἑαυτὸν ἄλλῳ, ἢ κατὰ φωνὴν, ἢ κατὰ σχῆμα μιμεῖσθαί ἐστιν ἐκεῖνον ᾧ ἂν ὁμοιοῖ. Huic meæ explicationi ſi ſuffragaretur aliquis codex antiquus manuſcriptus; qui haberet τῇ φωνῇ, nihil eſſet hoc loco apertius, nam quin id ſignificare velit Ariſtoteles nihil prorſus eſt dubitandum: quod patêre poteſt ex iis, quæ conſequuntur. nam adaptat ea ad ſimilitudinem prius expoſitam. ſic. quemadmodum in tribus his artibus, pictura, ſculptura, & hiſtrionica quædam ſunt omnibus communia, quædam peculiaria; quia plura continent; ita contingit in partibus poëticæ; nam ex his tribus numero, ſermone, harmonia, aliæ vnum, aliæ duo, aliæ tria arripiunt, quibus ſuam imitationem conficiant. probat autem exemplo; cum ait. Harmonia & numero vtuntur auletice, & citharistice, & lyrice: itidem, & quæ fiſtulis vtitur. De omnibus his quoniam antè copioſè expoſuimus; quæcunque ad ipſarum ſpectabant antiquitatem, & vſum: par eſt, vt de ea poëſi aliquid dicamus, quæ fiſtulis vtitur. Fiſtula, quæ à Græcis vocatur σύριγξ, eſt inſtrumentũ ἔμπνευστον. dicas autem ex ore in ipſam διαπείρειν τὸ πνεῦμα vt ait politè Iulius Pollux lib. IIII. deſcribitur autem ibidem. ſic. ἡ μὲν οὖν καλάμων ἐστὶ συνθήκη λίνῳ, καὶ κηρῷ συνδεθεῖσα. ὅ γε αὐτοσχέδιος. αὐλοὶ πολλοὶ ἕκαστος μετὰ μικρὸν ὑφ' ἑκάστῳ ὑπολήγοντες εἰς τὸν ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ μεγάλου, ἀποτεταγμένοι, ὡς ὄρνιθος πτέρυγι ἐοικέναι. Eam politiſsime effinxit Theocritus verſibus tum longioribus; tum breuioribus. ſed de ea Iulius Pollux paulò poſt etiam ita ſcribit. ἡ δὲ σύριγξ ἐκ καλάμων τοῖς Κελτοῖς προσήκει, καὶ τοῖς νησιώταις ἐν ὠκεανῷ; quaſi ipſorum fuerit inuentum. Vergilius Fiſtulam ait in Bucol. Septem compactam cicutis. obſeruare eſt apud Homerum in Iliade libro xx. mentionem de ſyringe fieri; vbi Agamemnonem inducit ἀκούει αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπήν. Illum locum declarat Athenæus libro primo, vbi ait, αὐλοῖς, καὶ σύριγξιν ἐχρῶντο ἥρωες. τοῖς γε βαρβάροις ταῦτ' ἀποδίδωσι. παρὰ φασὶν οὖν ἐν αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπή.

αὐτῷ δὲ τῷ ῥυθμῷ μιμοῦνται χωρὶς ἁρμονίας οἱ τῶν ὀρχηστῶν· καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τῶν σχηματιζομένων ῥυθμῶν μιμοῦνται καὶ ἤθη, καὶ πάθη, καὶ πράξεις.

Numero verò ipſo ſeorſum ab harmonia imitari, ſaltantium eſt:

Ars et conſuetudo probe ſibi reſpondent, et opponunt.

Fiſtula græcè σύριγξ.

quandoquidem hi geſticulationis numeroſa varietatẽ mores, perturbationes, actionéſque imitantur.

Poſtquàm de iis dixit poëtices partibus, quæ ſimul harmonia, & numero imitantur; nunc de iis loquitur, quæ numero tantũ imitantur; hæ ſunt autem ſaltationes omnes. Saltationes partim poeticę ſunt, partim gymnaſticę. hæ carent repræſentatione. poëticæ autem eę ſunt, quę à poëtis inſtitutę fuerunt ad repræſentandum, & imitandum mores animi. has verò ſaltationes vocabant olim ὑπορχήματα. declarat hoc Athenæus libro xiiii. cum ait. ἐξήρχουν συνετῶς οἱ ποιηταὶ τοῖς ἐλευθέροις τὰς ὀρχήσεις, καὶ ἐχρῶντο τοῖς σχήμασι σημείοις μόνον τῶν ᾀδομένων, τηροῦντες ἀεὶ τὸ εὐγενὲς καὶ ἀνδρῶδες ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸ διαγενὲς ὅθεν καὶ ὑπορχήματα τὰ τοιαῦτα ἐκάλουν. Saltationes autem hę magno habebantur in honore, quòd erant veluti exercitationes quædam, quę bellicas motiones aptè imitabantur; Vnde Socrates ἐν ποιήμασι, quod ibidem narrat Athenæus, dixit. τοὺς κάλλιστα χορεύοντας εἶναι ἀρίστους τὰ πολέμια. οἱ δὲ χοροῖς κάλλιστα θεοὺς τιμῶσιν ἄριστοι. ἐν πολέμῳ. Oſtendebat enim ſaltatio hæc non tantum δεξιότητα, ſed etiam τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν. Teſtatur idem eodem loco ſtatuas à veteribus ſtatui conſueuiſſe peritis ſaltatoribus, eiuſmodi, vt expreſſas præ ſe ferrent motiones corporis aptas, & diuerſas. Vnde ait obſeruatione quadam deductam τὴν χειρονομίαν. Erat autem χειρονομία (quod declarat verbi etymologia) ars, quę docebat aptè, & decorè manus mouere, ideſt geſticulari; itidem & reliquum totum corpus in ſaltatione, adeò vt ſub muta illa motione manuum, & corporis ſubeſſet tacita ſignificatio morum, & affectuum animi. Saltationes hæ poëticę primum per ſe fieri ceptæ; mox in choros traſlatæ; demum in palęſtras deductæ. quod idem Athenæus teſtatur. Differebant inter ſe ſaltationes hę, quòd alię erant σεμνότεροι. aliæ ποικιλώτεροι. Varia autem erant ipſarum nomina. περσική. φρύγιος, κολαβρισμὸς θρᾴκιος. καλαβρισμός. μακτρισμός. μολοσσική. μορφασμός. γλαῦξ. κρεῶν ἀποκοπή. ἀλφίτων ἔκχυσις. ἐπαγκωνισμός. Formas omnium ſaltationum videre eſt apud Iulium Pollucem libro quarto. γέρανος ſaltatio erat in qua κατὰ πλῆθος ὠρχοῦντο ἕκαστος ὑφ' ἑκάστῳ κατὰ στίχον, τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν τῶν ἡγεμόνων ἐχόντων. Exprimebatur per hanc exodus Theſei ex Labyrintho. quod teſtatur Iulius Pollux lib. quarto. Erat & ſaltatio quædam dicta ἄνθεμα. Sed fiebat, addito ſermone: ποῦ μοι τὰ ῥόδα, ποῦ μοι τὰ ἴα. ποῦ μοι τὰ καλὰ σέλινα. Illud quoque pulchrum ſcitu; Vtra motio, an pedum, an manuum in ſaltatione prius inuenta fuerit. Et pedum ſanè. nam antiqui magis exercebant pedes in venationibus. Vnde Homerus Achillem vocat ποδάρκη. Habebant veteres ὀρχηστοδιδάσκαλον. de quo Iulius Pollux lib. ſeptimo. Verum de hac ſaltationum antiqua conſuetudine ſatis dictum eſt. Nunc videtur conſiderandum, cur Ariſtoteles in contextu tria dixerit exprimi in ſaltatione. ἤθη. πάθη. πράξεις. Ratio aut paret, aut imperat, ſi imperat; parent cupiditates. Si paret, imperant cupiditates. Ex priore habitu, exiſtunt ἤθη. Ex altero exiſtunt πάθη. quæ tria etiam leguntur apud Clementem Alexandrinum, nam ab his librum ſuum qui Pædagogus inſcribitur, auſpicatur: τριῶν ὄντων τῶν περὶ τὸν ἄνθρωπον: ἠθῶν, πράξεων, παθῶν. Cicero vocat libro quarto Tuſc. queſt. perturbationes, quę oriuntur aut ex opinatis bonis, aut ex opinatis malis. aut preſentium, aut futurorum. ſi preſentium bonorum, lætitia; ſi futurorum, libido. ſi preſentium malorum ægritudo. ſi futurorum, metus. Ex vtroque autem habitu exiſtunt πράξεις. ſi ex priore, bonæ. ſi ex poſteriore, malæ. Hactenus de ſaltatoria poëſi, quę vtitur numero, ſeu rhythmo ſeparatim.

ἡ δὲ ἐποποιΐα μόνον τοῖς λόγοις ψιλοῖς, ἢ τοῖς μέτροις, καὶ τούτοις, εἴτε μιγνῦσα μετ' ἀλλήλων, εἴθ' ἑνί τινι γένει χρωμένη τῶν μέτρων τυγχάνουσα μέχρι τοῦ νῦν. οὐδὲν γὰρ ἔχοιμεν ὀνομάσαι κοινὸν τοὺς Σώφρονος, καὶ Ξενάρχου μίμους, καὶ τοὺς Σωκρατικοὺς λόγους, οὐδὲ εἴ τις διὰ τριμέτρων, ἢ ἐλεγείων ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τοιούτων ποιοῖτο τὴν μίμησιν. πλὴν οἱ ἄνθρωποί γε συνάπτοντες τῷ μέτρῳ τὸ ποιεῖν, τοὺς μὲν ἐλεγειοποιούς, τοὺς δὲ ἐποποιοὺς ὀνομάζουσιν, οὐχ ὡς κατὰ τὴν μίμησιν ποιητάς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντες, καὶ γὰρ ἂν ἰατρικὸν, ἢ μουσικόν τι διὰ τῶν μέτρων ἐκφέρουσιν οὕτω καλεῖν εἰώθασιν. οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν Ὁ-

μήρῳ

» μέτρῳ, καὶ ἐμπεδοκλεῖ πλὴν τὸ μέτρον, διὸ τὸν μὲν ποιητὴν δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ φυσιολό-
» γον μᾶλλον, ἢ ποιητήν, ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων ποιοῖτο τὴν μίμη-
» σιν, καθάπερ χαιρήμων ἐποίησεν ἱπποκένταυρον, μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων τῶν μέ-
» τρων, οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον.

» Nudis autem ſermonibus, ſiue metris ſolummodo epopœia vtitur,
» metrorum quidem hactenus ſiue mixtis aliquibus inter ſe, ſiue gene-
» ris eiuſdem alicuius. Nam quod Sophronis, & Xenarchi Mimis com
» mune dicamus, ſermonibúsque Socraticis, aliud prorſus habemus ni-
» hil: nec item, ſiquis trimetris, elegis, aliis'ue talibus aliquibus imitatio-
» nem fecerit. Quanquam homines, ipſi metro fingere adiungentes, ele
» gorum fictores hos, hexametrorum illos nominant, non quidem ſe-
» cundum imitationem, ſed communiter ſecundum metrũ poetas ipſos
» appellantes. Etenim ſiquid medicum, harmonicum'ue numeris effe-
» runt, hac ſanè ratione appellare conſueuerunt. Homero quoque, atq.
» Empedocli nihil planè præter metrum commune eſt. quamobrem le
» gitimus quidem ille poëta, hic phyſicus potius quàm poëta, merito
» vocandus eſt. Similiter quoq. ſi quis metra permiſcens vniuerſa, imi-
» tationem tamen minime fecerit, vt ipſe Chæremon, qui Hippocentau
» rum omnifariam numerorum mixtum centonem edidit, non iam poë
» ta appellandus.

Nudis autem ſermonibus vtitur epopœia tantum, uel metris, atque ex iis, ſeu miſcens aliqua inter ſe, ſeu generis eiuſdem, λόγοις ψιλοῖς. Ego verterem in Latinum, ſoluta oratione. non ſicuti interpres. nudis ſermonibus. quod patebit apertius poſtea. Legi apud Euſtathium Homeri interpretẽ, conſueuiſſe recitari epopœica poëmata Homeri Odyſs. quidem οἱ ἁλουργοῖς ἐσθήμασι, Iliadem verò οἱ φοινικοῦσι. Eius verò rei cauſam ipſe ibidem exponit in procemio Iliados. Metris miſtis) quod reprehen
» dit Horatius iu Poet. nam ait res geſtas regum heroico debere ſcribi verſu; quod primum fecit Homerus. Sed Ariſtoteles animaduerterat nonnullos miſcuiſſe; id hoc loco neque reprehendit, neque laudat. Sed explicemus locum hunc commodius. Verba
» Græca ſunt. ἡ δὲ ἐποποιία μόνον τοῖς λόγοις ψιλοῖς, ἢ μέτροις, καὶ τούτοις εἴτε μιγνῦσα μετ' ἀλλή-
» λων, εἴθ' ἑνί τινι γένει χρωμένη τῶν μέτρων τυγχάνουσα μέχρι τοῦ νῦν. οὐδὲν γὰρ ἂν ἔχοιμεν ὀνομάσαι
» κοινὸν τοὺς σώφρονος, καὶ ξενάρχου μίμους καὶ τοὺς σωκρατικοὺς λόγους. Alexander Paccius ita
» vertit. Nudis autem ſermonibus; ſiue metris ſolummodo epopœia vtitur, metro-
» rum quidem hactenus ſiue miſtis aliquibus, & quæ ſequuntur. Valla ſic. Tenui-
» bus orationibus epopœia vtitur, & metris. Ego primum quid Paccius per nudos ſermones voluerit, non ſatis intelligo: niſi talem eliciat ſenſum. Nudis ſermonibus, quaſi epopœia ſimplici quadam ratione imitetur; per ſermonem, ſeu metra tantummodo, excluſis & rhythmo, & harmonia, Sed quomodo concinnabuntur cum his ea quæ ſequuntur; cum ait Ariſtoteles. Nam quod Sophronis, & Xenarchi mimis, & Socraticis ſermonibus commune dicamus, non habemus quicquàm. Nullo planè modo. Conſiderandus igitur hic eſt locus diligenter. Multo minus intelligo, quid ſibi voluerit Valla, cum dixit tenues ſermones, qui enim tenues heroici dici poſſunt? Declaremus igitur nos ſic. Poſtquàm Ariſtoteles tria dixit eſſe in omni poëſi, ſermonem, rhythmum, harmoniam: & hæc aut ſeparatim, aut coniunctè; probabat paulatim id quod dixerat. ſic. Harmonia & rhythmo ſimul vtuntur auletice, & citharistice poëſis. Numero, ſeu rhythmo tantum vtitur ſaltatoria poëſis. Reliquum erat, vt proba-

ret etiam, quę nam vteretur tantummodo ſermone; dicit igitur ἡ δὲ ἐποποιία μόνον ὁ τοῖς ψιλοῖς λόγοις ἢ μέτροις χρωμένη. hæc ita ſunt vertenda. Epopœia autem vtitur ſolummodo aut ſoluta oratione, aut metro, & hoc quidem aut miſto, aut vnius tantum generis: Id quod ſequitur, talem habet ſenſum, & coniungitur cum illis. nam nihil aliud habemus, quod commune dicamus Sophronis, & Xenarchi mimis, ſermonibúſque Socraticis. in his verbis eſt alter error interpretis. nam illa verba. οὐδὲν γὰρ ἂν ἔχοιμεν debebant ita verti, nihil enim haberemus nominare commune. Eſt enim ſenſus; ſi epopœica imitatio non fieret tum per ſolutam orationem, tum per metra; atque ſi Socratici ſermones; hoc eſt, dialogi, non eſſent ſub genere imitationis poeticæ, non poſſemus dicere, quidpiam commune eſſe dialogis ſolutæ orationis, & Mimis Sophronis, & Xenarchi cum epopœia, (nam hi ſuas comœdias ſoluta oratione conſcripſerunt) metro enim cum non conueniant; nulla in re conuenirent; ſi in dialogis Socraticis, & mimis illorum non ineſſet imitatio: ſed cum inſit; hoc quidem cum epopœia habent commune, quòd imitantur; hoc differunt, quòd hi ſoluta oratione, illa metro ſcripta eſt. Quòd autem Sophron mimos ſcripſerit oratione ſoluta; patet ex Suida, qui id ipſum aperte teſtatur. ait enim illum ſcripſiſſe Mimos mares, & fœminas. PERturbat etiam ſenſum illa interpretis conuerſio, cum ait. ſic. NVdis ſermonibus, ſiue metro ſolummodo epopœia vtitur; nam illud verbum μόνον transpoſitum eſt. adeò, vt alium faciat ſenſum. debet autem verti ſic. ἡ δ' ἐποποιία μόνον ψιλοῖς λόγοις ἢ μέτροις, Epopœia autem ſolum (nam hoc non faciunt reliquæ poëſes) vtitur, aut ſoluta oratione, aut metro. Quòd autem per ψιλοὺς λόγους Græci intelligant orationem ſolutam; id quidem etſi ſatis apertum eſt; apponam tamen hic exempla ex Ariſtotelis libro Rhet. tertio, vbi ait; ἐν δὲ μὲν γὰρ τῶν μέτρων πολλὰ τι ποιεῖ τοῦτο, καὶ ἁρμόττει ἐκεῖ, πλεῖον γὰρ ἐξίσταται. περὶ ἃ, καὶ περὶ οὓς ὁ λόγος, ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσι. Licet intueri in his verbis, quomodo Ariſtoteles ψιλοὺς λόγους opponat μέτροις. id quod facit etiam in hoc loco poetices. Idem Ariſto. paulò poſt eodem lib. iii. Rhet. ita ait. τὸ δὲ κύριον, καὶ τὸ οἰκεῖον, καὶ μεταφορὰ μόνα χρήσιμα πρὸς τὴν τῶν ψιλῶν λόγων λέξιν, σημεῖον δ' ὅτι τούτοις μόνοις πάντες χρῶνται. Aliquando Ariſto. ſolutam orationem λόγους vocat, vt lib. iii. Rhet. ad Theod. his verbis πολὺ εἶδη μεταφορᾶς. καὶ ὅτι τοῦτο πλεῖστον δύναται καὶ ἐν ποιήσει, καὶ ἐν λόγοις αἱ μεταφοραὶ εἴρηται καθάπερ ἐλέγομεν ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. Idem paulò poſt. ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει γάλα λευκὸν εἰπεῖν, ἐν δὲ τῷ λόγῳ τὰ μὲν ἀπρεπέστερα. verum quoniam iam locus hic ſatis patet; reliquũ eſt, vt veluti per epilogũ eliciamus ex hoc loco aliquot concluſa. Primum eſt, epopœiam vti tantũ ſermone. Alterum eſt. epopœiam vti ſermone, aut ſoluto; aut metris incluſo. Tertium cõcluſum eſt. ſub ſolutæ orationis epopœia contineri dialogos omnes. ſub metrica, heroicos trimetros, elegos verſus, et ſi qui eiuſmodi ſunt; modo in iis inſit imitatio. Vulgi quidem opinio alia eſt; nam vulgus nihil putat ſub poëſeos nomine contineri, quod non proferatur metris. Vnde epicos poëtas vocat, qui hexametro vtuntur; elegos, qui elegis. Sed falsò id opinatur. nam ex metris, non ex imitatione eos putat poëtas eſſe appellandos. Ex quo elicimus quartum concluſum. Poëtas appellari ab imitatione. non à metro. Vnde patet vulgi error; quia eos appellat poëtas, qui metris ſcribunt aliquid ἰατρικόν, aut μουσικόν, aut ἱστορικόν. ſimplici vtentes narratione, & explicatione rerum. nam ii poëtæ non ſunt appellandi, quia non imitantur. Idem probat Ariſt. alio exemplo. Homerus imitatur. ergo poëta. Empedocles non imitatur, quàmuis verſu ſcripſerit res phyſicas. Ergo non eſt poëta. Empedoclem verſu ſcripſiſſe ſatis patet ex Laërtio, præterquàm quòd Ariſtoteles multis in locis citat ipſius verſus. Vrget iterum alia ratione, quaſi ſic dicat. Quid multis? non modo vna ſpecies metrorum ſatis eſſe videtur ad efficiendum; vt quiſpiam poëta vocetur. verum ne omnes quidem ſimul miſtæ. cuiuſmodi miſtionem fecit Chæremon in ſuo Hippocentauro. Sed adhuc ab initio hunc contextum percurrentes eliciamus nonnulla, quę ſpectant ad ſecundum concluſum apertius explicandum. nam per Socraticos ſermones cum Ariſtoteles intelligat ſermones eos, qui vocantur Dialogi; explicandus eſt eorum vſus, & antiquitas omnis. Profert Athenæus hæc verba libro vndecimo. vbi reprehendit Platonem, quòd in ſua Politia. ἐκβάλλει τὸν Ὅμηρον, καὶ τὴν μιμητικὴν ποίησιν, ὁ δὲ

τοὺς

τοὺς δὲ μιμητικοὺς γράφει διαλόγους, ὧν τοὺς ἰδίους οὐδ᾽ αὐτὸς ἀρτίως εἶπε. Ex quibus verbis patet dialogos imitationis poeticæ nomine contineri. Plutarchus etiam libro VII. cap. VIII. Sympoſiac. ſcribit olim à pueris recitari ſolitos Platonis dialogos, ſicuti ab hiſtrionibus in ſcena tragœdias. his verbis. ἔστι γὰρ ὅτι τῶν Πλάτωνος διαλόγων διηγηματικοί τινές εἰσιν, οἱ δὲ δραματικοί. τούτων οὖν τῶν δραματικῶν τοὺς ἐλαφροτάτους ἐκδιδάσκοντες παῖδας, ὥστε ἀπὸ στόματος λέγειν. πρόσεστι δὲ ὑπόκρισις πρέπουσα τῷ ἤθει τῶν ὑποκειμένων προσώπων, καὶ φωνῆς πλάσμα, καὶ σχῆμα, καὶ διαθέσεις ἑπόμεναι τοῖς λεγομένοις. ταῦτ᾽ οἱ μὲν αὐστηροί, καὶ χαρίεντες ὑγάπησαν ὑπερφυῶς, οἱ δὲ ἄνανδροι, καὶ διατεθρυμμένοι τὰ ὦτα δι᾽ ἀμουσίαν, οὓς φησιν Ἀριστόξενος χολὴν ἐμεῖν, ὅταν ἐναρμονίου ἀκούσωσιν, ἐξέβαλλον. patet quoque non ipſum Platonem primum fuiſſe inuentorem imitationis, quæ per dialogos fit. quis autem ille fuerit, declarat ibidem Athenæus. πρὸ γὰρ αὐτοῦ τοῦτ᾽ εὗρε τὸ εἶδος τῶν λόγων ὁ Τήϊος Ἀλεξαμενός. atque id probat teſtimonio. Niciç Niceçi. Soterionis, & Ariſtotelis. citat autem Ariſtotelem in libro περὶ ποιητῶν. qui non extat. ille verò locus quia egregius eſt, & accommodatus ad huius, quem præ manibus habemus, declarationem; à me tranſcriptus fuit, vti ſeſe habet: Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ποιητῶν. οὕτως γράφει. οὐκοῦν οὐδὲ ἐμμέτρους τοὺς καλουμένους Σώφρονος μίμους μὴ φῶμεν εἶναι λόγους, καὶ μιμήσεις; ἢ τοὺς Ἀλεξαμενοῦ τοῦ Τηΐου τοὺς πρώτους γραφέντας τῶν Σωκρατικῶν διαλόγων. in his verbis perſpici poteſt, idem quod in hoc loco poëtices: nam & Sophronis Mimos nominat, & affirmat, cum in his ſit imitatio; eſſe appellandos nomine poëſis. ex eo loco declarantur etiam illa verba. „ Socratici ſermones. nam teſtatur Socratis ſermones primum deſcriptos fuiſſe ſub dialogi forma ab Alexamene; nequis putaret eſſe intelligendum de Platone tantum, qui & ipſe, ſed aliquantò pòſt Socraticos ſermones expreſſit per dialogum. Patet igitur multò magis dialogos quodammodo contineri ſub ſpecie poëſis, & ſimul patet, à quo primum ea ratio ſcribendi fuerit excogitata. Imitatus eſt apud nos hanc rationem ſcribendi M. Cicero in Tuſc. quæſt. in Lucullo. in libro de Amicitia, & reliquis omnibus, qui dialogi ſpeciem expreſſam habent. in libro de Senectute etiam; de qua inducit diſſerentem Catonem; & ait; ſe ideò talem induxiſſe imitationem, quia maximè conueniebat perſonæ Catonis. neque verò ibidem probat Ariſtonem Chium, qui de ſenectute induxerat loquentem Tithonum. id enim nimis fabuloſum eſt: Verba Ciceronis hæc ſunt. omnem autem ſermonem tribuimus non Tithono, vt Ariſto Chius, ſed M. Catoni ſeni, quo maiorẽ authoritatem haberet oratio, apud quem Læl. & Scipionem facimus admirantes. notandum illud verbum, FACimus, nam poëticum eſt; & denotat illam, de qua loquimur, imitationem. Idem Cicero paulò poſt. Quòd ſi eruditius videbitur diſputare, quàm conſueuit ipſe in ſuis libris; attribuito Græcis literis, quarũ conſtat ipſum perſtudioſum fuiſſe in ſenectute. Hęc adiecit, quoniã verebatur, nequis putaret à Cicerone parum eſſe ſeruatũ τὸ πρέπον in imitatione illa. Eſt enim in primis in omni imitatione poëtica ſeruandum τὸ πρέπον; in dialogis itidem, nam habent ſpeciem poëſis. Eſt & alter Ciceronis locus adnotandus in epiſtolis ad Att. Cum enim Cicero in libris de Orat. induxiſſet loquentem cum Craſſo, Antonio, & reliquis Scæuolam in libro primo. Eiuſdem Scæuolæ perſona non apparet vſpiam in libro ſecundo & tertio. declarat igitur, qua id à ſe ſit ratione factum. his verbis, libro quarto Epiſt. ad Att. Erat primi libri ſermo non alienus à Scæuolæ ſtudiis, reliqui libri τεχνολογίαν habent (vt ſcis) Huic ioculatorem illum ſenem, vt noras, intereſſe ſanè nolui. Id vero ait ſe feciſſe exemplo Platonis; qui alicubi ſummouet perſonam Socratis. Cicero igitur. Plato. item Lucianus in Dialogis mirifici quidam ſunt poëtæ, quia imitantur: & dialogus, quatenus imitatur ſermone tantum, continetur ſub poëſi epopœica. Lucianus in eo ſermone, qui habetur πρὸς τὸν εἰπόντα, Προμηθεὺς εἶ ἐν λόγοις: videtur ſe excuſare, quòd dialogorum imitationem commutaſſet. & traduxiſſet ad comicam, ideſt iocularem, & mordacem imitationem. Cum ante dialogi inſeruirent graui cuidam imitationi, inter ſeſe diſputantium philoſophorum. Vide locum, vbi ſunt hæc verba. οὐ πάνυ γοῦν σεμνὸς ἐξ ἀρχῆς ἦν ὁ διάλογος, ἡ κωμῳδία. Et quæ ſequuntur. Hunc ego Ariſtotelis locum ita interpretatus ſum, nec ſanè defuturos puto, qui mirentur voluiſſe me dialogos redigere ad poëticen; ex Ariſtotelis his verbis, cum Socratem ſatis conſtet etiam poëmata ſcripſiſſe. Id quidem

me nõ latebat, nam & paulò ante ex Athenæo retuli verſum ipſius. Sophronem quoque ſciebam Mimos verſu ſcripſiſſe; ſed vti planè ſentiebam locum hunc intelligendum; ita libere ſententiam meam protuli, iis rationibus confirmatum, quibus vnuſquiſque videre poteſt. nec ſanè ego poſthac pugnax fuero in mea ſententia, ſiquis veriora excogitarit ad verba Ariſtotelis explicanda. Quantum verò attinet ad Sophronem. Teſtatur Quintilianus Platonem huius Mimographi poëmata ſemper in manibus habuiſſe, adeò vt etiam moriens; ſuppoſitum eum librum capiti haberet; Eiuſmodi enim perhibentur fuiſſe Sophronis Mimi, vt maximè legentes inflammarent ad virtutem. Dem. Phalereus (ſi modo eius liber eſt qui circumfertur) vna hac in re eum reprehendit, quod immodicus eſſet in proferendis prouerbiis. De Xenarcho nihil habeo dicere, præter hoc vnum, quòd Mimorum ſcriptor fuit, & ſæpe eius poëmata citantur ab Athenæo. Chæremon & ipſe poëta comicus fuit. de eo mentionem facit Theaphraſtus libro quinto de Plantis, vbi de fumoſis loquitur arboribus, & palma in primis, quæ à Chæremone fuerat appellata fumoſa. ſcripſit hic rhapſodias. Declarat Euſtathius. quid ſit ῥαψῳδία his verbis, ῥαψῳδίαι καλοῦνται διὰ τὸ κατὰ συνάφειάν τινα οἷον ῥάπτεσθαι οἷον τὴν ᾠδήν. Paulò poſt ὅτι δὲ καὶ παρὰ τὴν ῥάβδον ἡ ῥαψῳδία εἴρηται οἱονεὶ ῥαβδῳδία τις ὥς φασι καὶ τότε οἱ παλαιοὶ ἀκολουθοῦντες τῷ Καλλιμάχῳ εἰπόντι.

τὸν ἐπὶ ῥάβδῳ μῦθον ὑφαινόμενον.

δαφνίνη δὲ ἦν ὁ ῥάβδος, ἣν κατέχοντες ἐποιοῦντο τὰς ᾠδάς. Paulò poſt. Πίνδαρος δὲ ἀρέσκει οὐκ ἀπὸ ῥάβδου ἀλλ' ἐκ τοῦ ῥάπτειν τοὺς ῥαψῳδοὺς λέγεσθαι, περιφράζων γὰρ τοὺς ῥαψῳδοὺς ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδοὺς αὐτοὺς λέγει. Itidem Athenæus libro xiiii. cum ait. οὐκ ἀπελείποντο δὲ ἡμῶν τῶν συμποσίων οὐδὲ ῥαψῳδοί, ἔχαιρε γὰρ τοῖς ὁμήρου ὁ Λαρήνσιος. ὅτι δ' ἐκαλοῦντο οἱ ῥαψῳδοὶ καὶ ὁμηρισταὶ Ἀριστοκλῆς εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ χορῶν. τοὺς δὲ νῦν ὁμηριστὰς καλουμένους πρῶτος εἰς τὰ θέατρα προήγαγε Δημήτριος ὁ Φαληρεύς. Χαμαιλέων δὲ ἐν τῷ περὶ Στησιχόρου καὶ μελῳδηθῆναί φησιν, οὐ μόνον τὰ ὁμήρου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἡσιόδου, καὶ ἀρχιλόχου καὶ μιμνέρμου. καὶ φωκυλίδου. Κλέαρχος δὲ ἐν τῷ προτέρῳ περὶ γρίφων τὰ Ἀρχιλόχου φησίν, ὁ Σιμωνίδης ὁ Ζακύνθιος ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ δίφρου καθήμενος ἐρραψῴδει. Λυσανίας δὲ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ἰαμβοποιῶν μνασίωνα τὸν ῥαψῳδὸν λέγει ἐν ταῖς δείξεσι τῶν σιμωνίδου τινὰς ἰάμβων ὑποκρίνεσθαι, τοὺς δ' ἐμπεδοκλέους καθαρμοὺς ἐρραψῴδησεν ὀλυμπίασι κλεομένης ὁ ῥαψῳδός· ἡγησίας δὲ ὁ κωμῳδὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐν τῷ μεγάλῳ θεάτρῳ ὑποκρίνασθαι τὰ ἡροδότου.

περὶ μὲν οὖν τούτων διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον. εἰσὶ δέ τινες, αἳ πᾶσι χρῶνται τοῖς εἰρημένοις. λέγω δὲ οἷον ῥυθμῷ, καὶ μέλει, καὶ μέτρῳ, ὥσπερ ἥ τε τῶν διθυραμβικῶν ποίησις, καὶ ἡ τῶν νόμων, καὶ ἡ τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία. διαφέρουσι δὲ, ὅτι αἱ μὲν ἅμα πᾶσιν, αἱ δὲ κατὰ μέρος.

De his igitur hunc in modum determinatum ſit. Sunt verò, qui his omnibus promiſcuè vtantur, numero harmonia; metro. vt Dithyramborum, Mimorúmue poëſis, tragœdia inſuper atq. comœdia: quæ tamen hoc differunt, quòd illæ quidem ſimul omnibus; hæ verò particulatim vtuntur.

Ex hoc contextu eliciuntur duo concluſa. Sed prius connectenda hæc ſunt cum ſuperioribus. Poſtquàm Ariſtoteles declarauit alias partes poeticæ vti, ex illis tribus, aut ſeparatim vno, aut duobus, vti dictum eſt; nunc declarat vltimum quiddam: quod eſt primum concluſum; huiuſmodi, Tribus illis ſimul vti, Dithyrambicen, LEgum poëſin, Comœdiam, & Tragœdiam. Alterum concluſum eſt; Cum tribus hæ vtantur omnes; alias ex his, vt dithyrambicen & legum poëſin, (nam ſic eſt legendum) ſicuti poſtea declarabimus vti omnibus ſimul. Alias autem, Tragœdiam ſcilicet & Comœdiam vti illis, particulatim, nec eodem tempore, aut ſimul. Sunt igitur nobis explicanda duo hæc concluſa. in primo, Corrigendus contextus, & demonſtrandus error Alexandri Paccii in vertendo. Quòd dithyrambice vteretur his, dictum eſt antè, vbi antiquitatem eius omnem expoſuimus. Mimorum poëſis, quomodo ſpectet ad hunc locum, ſicuti ſenſiſſe videtur interpres, non video, cum Mimus comœdiæ ſit ſpecies, &

& debeat contineri ſub altera parte diuiſionis, vbi etiam comœdia collocatur. ſed dicendum breuiter aliquid de Mimis. vt ſciamus quale hoc fuerit comœdiæ genus, & perſpiciamus de ea voluiſſe hoc loco ſignificare Ariſtotelem. Mimus (ut ait Donatus) imitabatur leuiſſima quæſque perſonas exactiſſimè in omnibus dictis, motionibus, & actionibus, etiam cum laſciuia. Planipedes huiuſmodi fabulæ à veteribus appellabantur. Eiúſque rei rationem explicat Sextus Pompeius. M. Cicero libro ſecundo de Oratore, vbi loquitur de ſalibus, monet mimicos iocos debere vitari ab oratore, quòd laſciuiæ eſſent pleniſſimi. Plutarchus libro ſeptimo, cap. octauo Sympoſiac.
» μῖμοί τινές εἰσιν ὧν τοὺς μὲν, ὑποθέσεις, τοὺς δὲ, παίγνια καλοῦσι, ἁρμόζει δ' οὐδέτερον τῷ συμποσίῳ, αἱ
» μὲν ὑποθέσεις διὰ τὰ μήκη τῶν δραμάτων, καὶ τὸ δυσχορήγητον. τὰ δὲ παίγνια πολλῆς γέμοντα βωμολοχίας,
» καὶ σπερμολογίας, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ γυναικῶν συγκατακειμένων καὶ παίδων ἀνήβων ἀποδέχονται μιμήματα.
Mimorum comœdiarum, nominat aliquot Athenæus; & Pollux ἱλαρῳδοί. hi vtebantur veſtibus albis; & coronis. σιμῳδοί, κιναιδολόγοι, μαγῳδοί. hi muliebribus vtebantur veſtibus. Tanta verò fuit hiſtrionum fœditas in his turpibus rebus repræſentandis; vt infames ſint babiti; & ideò Ariſtoteles cauſam explicet, Cur omnes fermè hiſtriones improbis ſint moribus. etſi apud Rom. Aeſopus, & Roſcius magno in honore fuerunt habiti. Verum de Mimis hactenus, quas fuiſſe quaſdam Comœdias conſtat.
» Nunc demonſtro errorem interpretis; eſt in contextu Græco. νόμων ποίησις. Sed interpres videtur legiſſe μίμων. Si ita legeres, bis idem dixiſſet Ariſtoteles. nam cum Mimus ſpecies vna ſit Comœdiæ; continetur procul dubio & ipſa ſub genere Comœdiæ; de qua meminit in altera diuiſionis parte. Deinde cum tradat differentiam hanc inter dithyrambicen, Legum poëſin, & Tragœdiam, atque Comœdiam; quod ille ſimul, & eodem tempore vtuntur harmonia; ſermone; numero: Hæ verò, Comœdia ſcilicet & Tragœdia, vtuntur quidem, ſed ſeparatim, & diuerſo tempore; confunderentur ea, quæ dicit, nam connumeraret Mimos ſeparatim à Comœdia: cū ſint ipſius ſpecies vna. Eſt igitur legendum νόμων. Sed conſiderandum; quæ, qualiſque fuerit legum poëſis. Antiqui legum latores leges ſuas verſibus deſcripſerunt. de Solone quidem id pro vero accepimus. nam elegis ſcripſit ſuas leges. Eorum elegorum multos citat Laërtius in eius vita. recitat etiam Demoſthenes in oratione τῇ περὶ παραπρεσβείας. Ariſt. in probl. ſectione .xix. probl. xxviii. quærit cur multæ leges cantilenæ vocantur? reſpondétque homines priuſquàm literas perciperent, leges decantare conſueuiſſe, ne ex animo effluerent. id quod ab Agathyrſis factitatum recenſet. Athenæus libro. xiiii. vbi recenſet cantilenarum appellationes, ait, ᾔδοντο δ' Ἀθήνησι καὶ Χαρώνδου νόμοι παρ' οἶνον, ὡς ἕρμιππός φησιν ἐν τῷ ϛ΄ νομοθετῶν. Sequitur alterum concluſum, quod ex contextu eliciebatur. Tragœdiam ſcilicet & Comœdiam tribus vti. harmonia, rhythmo, ſermone, ſed diuerſo tempore, nec ſimul. ſed ſeparatim. Athenæus libro primo, multiſque aliis in locis ait, tres olim fuiſſe ſaltationes: Tragicam, Comicam, Satyricam, quæ Sicinnis vocabatur. Saltatio Comica appellabatur κόρδαξ. Tragica vocabatur ἐμμέλεια. Dithyrambica τυρβασία, vt legere eſt apud Iulium Poll. lib. iiii. Tragicæ ſaltationis primus εἰσηγητὴς fuit Bathyllus Alexandrinus; fuit autem egregius ſaltator Bathyllus: itidem & Pylades; ſaltatio Bathylli erat ἱλαρωτέρα. Pyladis autem ὀγκώδης, παθητικὴ, καὶ πολύκοπος. Hæc aſſerit Athenęus libroprimo. Plutarchus quoq. lib. VI. Sympoſia. cap. viii ἀποτίθεμαι δὲ τῆς ὀρχήσεως τὴν Πυλάδου ὀγκώδη,
» καὶ παθητικὴν καὶ πολυπρόσωπον οὖσαν. Idem eodē loco meminit de Bathyllo & eius ſalta
» tione. δεχόμεθα τὴν βαθύλλου αὐτόθεν πίζαν τοῦ κόρδακος, ἐπιτομὴν ἠχοῦς ἢ πανὸς, ἢ σατύρου
» σὺν ἔρωτι κωμάζοντος ὑπορχούμενος ἐπιτηδευμένην. Idem quoque affirmat Aeſchylum poëtam
» Tragicum: πολλὰ σχήματα ὀρχηστικὰ εὑρεῖν. & ipſum primū σχηματίζειν τοὺς χοροὺς ὀρχηστο
» διδασκάλοις οὐ χρώμενον. nā mos erat eos adhibere, quod notat etiā Pollux in eadē voce.
» in choris autem erat χοροδιδάσκαλος, δεξιοστάτης. ἀριστεροστάτης. λαυροστάτης φιτεσάτης. vt idem Iullius Poll. explicat. nominat Athenæus libro primo Τελέσην ὀρχηστοδιδάσκαλον
» inueniſſe πολλὰ σχήματα, ἄκρως ταῖς χερσὶ τὰ λεγόμενα δεικνύοντα. Erat autem Teleſtes adeò peritus ſaltandi, vt in ſaltatione cantum apertiſſimè exprimeret. Oppugnationem illam inſignem Thebarum factam à ſeptem ducibus, Olim etiam quidam

mabat, poëtas ait eſſe vitæ magiſtros, & correctores, appellatos que olim à veterib. σωφρονιστάς.. Illud vnum certè ſatis conſtat poeticā olim fuiſſe quandam philoſophiam, quæ homines ſuis fabulis paulatim lactaret, & enutriret, donec aptiores eſſent ad percipiendi ea, quæ in philoſophia difficillima habebantur; nam aſpera, & dura cum eſſent, facilè à tam laudato ſtudio homines deterreri potuiſſent. Hoc ipſum copioſe ſcribit Maximus Tyrius in ea oratione, in qua poëticen laudat; & cum philoſophia comparat, atque eandem eſſe affirmat; ipſáque, quæ tunc extabat, antiquiorem; Et ſanè multò ante ſolutam orationem extitiſſe poëticam ſatis explicat Strabo libro primo, quam Ariſtoteles quoque ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων ortam refert; quod ſic ferret ea agreſtium mortalium ætas, qui nondum artificioſè quippiam aut dicerent, aut facerent. Sed mihi non eſt in præſentia animus, neque enim huius eſt loci, aut temporis, laudes poëtices ſingillatim perſequi; Illud vnum cæteris lucem afferre poteſt, quod ſcri-
» bit Cicero. Orationem rhetorum ad vulgi ſenſum eſſe ſcriptam; poemata autem
» poëtarum paucorum iudicio cenſeri; Vnde Antimachum illum doctiſsimum poetam vno auditore Platone ſe contentum eſſe dixiſſe accepimus; cum cæteri eum recitantem reliquiſſent. Si qui verò ſunt, qui poëticen incuſant, id ferme omnes faciunt authoritate Platonis adducti; qui poëtas, & omnem poëticen, quæ imitatur è ſua repeiici iubet. Sed de hac re aliàs copioſius; Nunc breuiter colligo ea, quę à me dicta ſunt. Explicatum fuit à nobis: qualis ſit poëtica facultas, & quam habeat vim: quémque ſibi propoſitum finem. Atque qualis illi ſit ſubiecta materies; multáque alia interim expoſita; Reliquum eſt vt exponamus quali ſit vſus Ariſtoteles methodo in hac poëtica facultate deſcribenda; ſed prius breuiter conſiderandum; ſit liber hic integer, nec'ne. Videtur autem non eſſe integer. quod probari poteſt tribus rationibus. Pollicetur ab initio, ſe dicturum de Tragœdia, Epopœia, Comœdia, & reliquis partibus poëtice. De Tragœd. loquitur; & Epopœia, de Com. & aliis ne uerbum quidem Altera ratio ſumi poteſt ex lib. III. Reth. ad Theod. ait enim illic ſub finem, ubi loquitur περὶ γελοίων ſe de his in poëtice pertractaſſe copioſius, cum tamen nihil extet de ea re ſcriptum; ex quo cognoſcas librum alterum deeſſe, credibile enim eſt Ariſtotelem tractaſſe περὶ γελοίων, ubi loquebatur de comœdia, nam ad eam in primis ſpectant & hæc nos impulit ratio, ut diſputationem de ſalibus aliiſq; poëticis diſputationib. adderemus. Tertia ratio eſt hæc: teſtatur Laertius duos libros de facultate poëtica ab Ariſtot. conſcriptos. neque tamen extat ſecundus. Nunc qualis ſit methodus (utor enim Græco uerbo ad rem facilius explicandam) perſpiciamus. ſed primum exponendum eſt quid ſit methodus, & cur inuenta. Philoponus lib. II. Poſt. Ariſtot. ait μέθοδον
» eſſe quiddam ἐπιστημονικὸν per quod mens hominum proprias uniuſcuiuſque rei quæſtiones percipit. Inuentæ autem fuerunt methodi, ut eſſent ueluti uiæ quædam menti cogitationiq. hominum, ut idem ait, πρὸς τὴν τῶν ἀφανῶν θήραν. Cum igitur Ariſt. eſſet pertractandum de poëtice quæ ab aliis μεθοδικῶς non fuerat ante tractata; neceſſe fuit ut in ea deſcribenda, methodo uteretur. Alioqui omnia fuiſſent confusè tradita. Methodi igitur ac rationes artificioſè ordinateq ſcribendi. ut ſummatim dicam, quatuor
» ſunt, per quas paratur πᾶσα διδασκαλία, καὶ μάθησις (hæc .n. ſunt ipſius uerba) [illegible] & ſic ſeſe ordine habent; non quidem, ut ex eo dignitas, & præſtantia ſit diiudicanda ſed qualis ſit uſus, quem ipſarum alia prius, alia poſterius, alia deinceps nobis prębeat
» in rebus ſcribendis, ac cognoſcendis, ἀναλυτική, διαιρετική, ὁριστική, ἀποδεικτική quas ita latinè nominare liceat. Methodus reſoluens, diuidens, definiens, demonſtrans. Duæ ſunt tanquàm primariæ. Duę autem tanquàm ſecundariæ, & pediſſequæ. inſeruiunt enim prioribus. Videndum autem quid quælibet ipſarum polliceatur efficiatque. Reſoluens methodus progreditur à ſingularibus, ad ea, quæ vocantur à Græ-
» cis εἰδικώτατα, à nobis vltimę ſpecies uocari poſſunt, & ab iis poſtea ad genera ὑπάλληλα & ſic deinceps; ſemper à poſteriorib. ad priora, quaſi per inductionem quandā. Diuidēs methodus accipit genera (vt Philop. ait) ἀδιαίρετα, καὶ διαιρεῖ ταῖς διαφοραῖς, & fabricatur ipſa apta ad formā definitionis. Definiens genera excipit, & illa aptè inter ſe cōpangens facit ſuam definitionē. Demonſtrans methodus definitionem arripit tan

quàm

quàm medium, & facit ſuam demonſtrationem. ex quibus patet, duas eſſe tanquàm miniſtras; Reſoluentem & diuidentem. Definientem eſſe (ut Græci uocant) ipſam per ſe αὐτοτελῆ, quia rerum naturam, & ſubſtantiam explicat; adiuuátque demonſtrantem; ipſi medium, qua utatur, ſubminiſtrãs. Duę autem illę inſeruiunt his. ſicuti πρισμικὴν (nam hoc utitur exemplo Philop.) uidemus inſeruire ἀρχιτεκτονικῇ, μεταλλευτικὴν χρυσοχοϊκῇ, ſubminiſtrantes illis materiem aptam, ex qua opus ſuum conficiunt. Cum igitur ita ſeſe habeant methodi, applicemus ea, quæ dicta ſunt, ad rem. Erat Ariſtoteli pertractanda poëtice ordinatim, ac μεθοδικῶς: non poterat autem ita pertractari, niſi declaraſſet τὸ τί ἐστι, allata definitione. Et quoniam definitio non erat ſatis nota, fuit illi inueſtiganda, eo planè modo; quo ipſe docet libro Poſteriorum ſecundo. primũ enim exquirit genu s, deinde differentias, nam definitio ſine his cõſtare non poteſt. Exquirere autem genus non poterat, niſi per methodũ ἀναλυτικὴν quæ vt diximus progreditur à ſingularibus, ad unum vniuerſale cõmune omnibus: exquiſiuit igitur genus, ſic. Epopœia, Tragœdia, Comœdia, Legum poëſis, Auletice, Cithariſtice imitatur. Ergo poëtica habet genus, imitationem. Inuento genere per reſoluentem methodũ; erat ipſum tranſmittendum ad diuidentem. Quæ diſtinguens ipſum genus, differentiis aptum reddit ad uarias partium ipſius definitiones. Habet igitur Ariſtot. in hoc libello tres ſimul methodos: Reſoluentem, diuidentem, definientem, quæ in ipſo libelli contextu facillime poſſunt perſpici.

Περὶ ποιητικῆς αὐτῆς τε, καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς ἥντινα δύναμιν ἕκαστον ἔχει, καὶ πῶς δεῖ συνίστασθαι τοὺς μύθους, εἰ μέλλει καλῶς ἕξειν ἡ ποίησις, ἔτι δὲ ἐκ πόσων, καὶ ποίων μορίων ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς ἐστὶ μεθόδου, λέγωμεν.

De poëtica, eiuſque generibus, quam facultatem ſingula habeant, & quo pacto, ut rectè poëſis ſe habeat, componi fabulas oporteat; ex quot etiam, quibuſque partibus conſtet, de omnibus item, quæcunque ad hanc uiam, & rationem pertinent, dicamus.

De Poetica, ipſiuſque generibus. Nullo utitur exordio, de more ſuo, Ariſt. quod tanti eſt põderis, ut uel ex hoc uno multi diiudicarint ipſius libros, & aſſeruerint lib. Reth. ad Alex. non eſſe Ariſt. ob hoc ipſum etiam, quia prolixum habet procemium. quàmuis ex aliis multis cõiectare fortaſſe poſſimus Anaximenis antiqui Rhetoris eſſe de quo ſępe meminit. Quintil. Procemii igitur loco, utitur dicẽdorũ propoſitione. quę huiuſmodi eſt. Pollicetur ſe locuturum, de Poëtica, déque ipſius partibus ſigillatim quomodóque ſint fabulæ conſtituendæ, & ex quot qualibúſque partibus conſtent. præterquàm quòd proponit, docet etiam, quo ordine in tradenda hac arte uti velit. cũ ait: incipientes primũ à primis: ſicuti etiam in phyſicis tradendis, prius rationem, & ordinem, quo vellet vti, expoſuit. Liber hic vnus quem habemus de Poëtice, commodiſsimè mihi videtur in partes treis diuidi poſſe. Primum enim inueſtigat definitionem poetices; inuento genere, & diſtincto per differentias; vt poſſit applicari ad ſingularem partium poëtices definitionem. Deinde agit de Tragœdia; & eius partibus; itẽ de fabula, poſtremò de Epopœia; & comparat hanc cum Tragœdia; utra ſcilicet præſtantior ſit. atque ſic ſanè ſe habet libri diuiſio. In propoſitione autem eorũ, de quibus tractandum eſt; non temere eſt appoſitum, ſibi eſſe dicendum etiam de fabulæ conſtitutione, & eius partibus; quia fabula eſt materies veluti quædam, ex qua opus ſuum conficit poëta; & ſine fabula cum poetice eſſe non poſsit, eſt ueluti forma ipſius. Quòd ſi rectè non conſtituta fuerit fabula, multum peccatur in toto poëmate. imò inde omnis error proficiſcitur. Nec fruſtra additum eſt ἐκ πόσων, καὶ ποίων μορίων nam in fabula conſiderantur partes, & particulę. tum ex qualitate, tum ex quantitate. Partes fabulæ ex qualitate deſumptę ab Ariſto. poſtea enumerantur hæ. Mores, Dictio, Sententia, Apparatus, Melodia. Ex quantitate autem deſumptæ hæ. Prologus, Epiſodium, Exodus, Choricum. nam neque nimium prolixam, nec admodum breuem decet eſſe fabulam: quod etiam docuit Horat. in ſua poëtice.

Partitio operis.

Fabula quid.

Fabulę partes ex qualitate et quantitate

» Ἀρξάμενοι πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων.

» Initio ſecundum naturam ſumpto, primum á primis.

Ordinem naturæ in dicendo pollicetur ſe ſeruaturum. Videamus igitur qualis hic ſit ordo; Duplex ſanè in omnibus rebus tractandis eſt ordo: Alter qui à ſimplicioribus ad magis confuſa, & concreta progreditur. Alter, qui à magis confuſis, & concretis ad ſimpliciora perducit. Verba Ariſtot. in contextu ſunt. Ac primú à primis ſecundum ordinem naturæ. Oritur hoc loco dubitatio non leuis. Vult Ariſtoteles inueſtigare definitionem artis poëticæ, vtitur methodo reſoluente. Reſoluens progreditur à ſingularibus ad cómune aliquod, & vniuerſale per inductionem. Sic Epopęia, Tragœd. Comœd. Dithyr. imitantur; ergo omnis poëtice imitatur. patet hoc eſſe uerum. Sed cú dicit ſe velle uti ordine naturæ primú à primis ſibi repugnat. nam reſoluens nó incipit à primis iuxta ordiné. naturæ, vt patet. Exéplum reſoluentis eſt in domo ędificanda. proponit ſibi aliquis ędificandam domú, vtitur reſolutione hac. Cauſa cur ſit ędificáda domus eſt, vt frigus poſsit arcere, imbrem, æſtú. opus eſt igitur tecto. tectum conſiſtere non poteſt ſine parietibus, & laquearibus, hæc non conſiſtunt ſine fundamentis. Ergo hæc primum iacienda. Sic eſt facta reſolutio. Iam vero vbi ceſſat reſolutio, ibi incipit enaſci compoſitio. ſic iaciuntur ſundamenta, ædificátur parietes: laquearia, tectum, quibus extructis omnib. arcetur frigus, imber, æſtus. Hęc eſt igitur dubitatio; quam expoſuimus. Sed tolli ita poteſt. Ariſt. etſi vtitur reſoluente methodo; ſubeſt tamen alia methodus, quæ in primis propoſita illi eſt, definiens, ſed quoniam definiens non poteſt progredi ſine compoſitione, quæ retrogrado progreditur ordine; ac reſoluens; poſtquàm reſoluente vſus eſt, imò dum vtitur, ſimul clàm adhibet componentem ad inueniendum genus. At componens à ſimplicioribus, & primis, ſecundum naturam, progreditur. Habita igitur ratione definitionis; quam inueſtigabat & volebat compangere; ideò dixit velle ſe ordinem naturæ ſequi; genus enim in definitione eſt quiddam maximè ſimplex. Non poterat autem inueſtigare genus in definitiõne, niſi per reſolutionem, quæ progreditur à particularibus ad vniuerſale. Si igitur reſoluente tátumodo vteretur, eſſet falsò illud dictum: PRIM. à primis ſecundum ordinem naturæ. Verum quia vtitur reſoluente vt ea ſubſeruiat cóponenti; per quam componat definitionem poëtices, ideo rectè eſt, & veriſsimè ab Ariſtot. dictum, velle ſe ordinem naturæ ſequi, qui eſt vt primú à prim. ordiamur; nam componens methodus primú à primis progreditur. vt patet. Rem totá hanc videtur doctè & breuiter explicare Philoponus libro. I. Phyſicorum; cum ait: CVM VNIVERSALE ſit

» rationi, & intellectui notius: ex notioribus ordiendum eſt, ex hiſce enim vniuerſali-
» bus principium doctrinæ. Porrò Rhetores primum diſſerunt de communibus rerum
» capitibus, ab hiſque ſumunt initium: deinde hoc modo de propriis vniuſcuiuſque
» ſpeciei tractant: facile .n. ex cómunibus propria comprehendimus. Hęc ille. definitio debet fieri per priora, & notiora; nam eam adhibemus, vt rem inuolutam explicemus, & notiorem efficiamus: cognoſcimus enim non ex quibuſuis, ſed ex notioribus tantum: notiora autem alia hominibus, alia naturæ dicuntur. Notius naturæ eſt id, quod eſt prius poſteriore. vt punctum linea; & linea ſuperficie; & ſuperficies ſolido, vel ut elementum ſyllaba: Hominibus autem aliquando. ſecus accidit; nam percipiunt ea, quæ magis cadunt ſub ſenſum, vt ſolidum magis quàm ſuperficiem, & hanc magis quàm punctum. ideò verò, ALIQVANDO appoſuit Ariſt. in Top. quia homines bene eruditi, & qui fœcunda mente (vt ipſe ait) prediti ſunt, ac ingenio ſubtili, facilius percipiunt ea, quæ à ſenſu remota ſunt, & nota naturæ; vulgus autem, & multitudo ea tantum cognita habet, & perſpecta, quæ ſenſu percipi poſſunt. Cum igitur ita notiora dicantur, definitióque ex iis fiat; contingit vt aliquando ex prioribus, & notioribus naturæ conficiatur; aliquando ex poſterioribus, & iis, quæ nobis cognita ſunt. Aliquádo ex prioribus quidem, ſed iis, quæ æquè nota nobis ſunt, ac ipſi naturæ. Si ex iis, quæ natura magis nouit deducatur definitio, ea quidem rectè ſeſe habet, ſed nobis non eſt accommodata. Si ex poſterioribus; aptè fortaſſe eiuſmodi

dici poteſt eſſe confecta definitio, ſi rudium hominum, & indoctorum habeatur ratio. Sin autem ad ſcientiæ vim, & exactam cognitionem reſpicias; ea quidem non erit probanda; nam cum vnius rei vna tantum ſit natura, vnam quoque eſſe definitionẽ oportet; Iam vero ſi ex Poſterioribus conficiatur, videbis continuò exiſtere eiuſdem naturæ, & rei varias definitiones, nam hoc erit huic homini, illud alteri magis notum ac perſpicuum, neque enim omnes homines rudes idem notius habent, & magis perſpectum, ſicuti patet. Reliquum eſt igitur, vt definitio conficiatur ex iis, quæ ſimul naturæ, & nobis perſpecta ſunt; huiuſmodi .n. ſunt genera, & differentiæ; Genus.n. notius naturæ, quia prius; patet verò ita eſſe, quia perimit ſpeciem; ſi ipſum tollatur: ſed ipſum nõ perimitur, ſi ſpecies tollatur. Ideò inquit Alexã. lib. VI. Top. συναναιρεῖ ἀλλ' οὐ συναναιρεῖται. Nobis quoque genus ideò notius eſt; quoniã ſi cognoſcimus ſpeciem ſtatim cognoſcimus etiam genus; Sed cognito genere, non cognoſcimus ſpeciem. quod ita declarat Alexan. eodem loco. πολλοὺς γοῦν ὁρῶντες τῶν οὐ συνήθων ἰχθύων, καὶ ὁρίσαι, ὅτι μὲν ἰχθύες ὁρῶμεν, καὶ ἰχθῦς οἴδαμεν, τί δὲ οὐχ, διότι ἴσμεν λέγειν. Sed cognoſcere ea, quę priora ſunt, & notiora naturæ; hominis eſt tantũ docti, & ingenioſi, non autem cuiuſuis. Ideò Alex. Ariſtot. verba exponens ait. τὰ γὰρ πρῶτα τῇ φύσει, ἀκριβοῦς, καὶ ἐπιστήμονος ἐστὶ διανοίας γνῶναι, καὶ περιττοῦ, ἤγουν δυναμένου καὶ τὰ μὴ ῥᾴδια καταλαβεῖν. Paulopoſt. ἐπεὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἐν ἄλλοτε ἄλλα εἰσὶ γνώριμα, ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ μανθάνοντι τινὶ τὰ μὲν αἰσθητὰ ἄγνωστα δοκεῖ εἶναι, καὶ τὰ συνεχῆ φύσει. τὰ γὰρ νοητὰ καὶ λίαν γνώριμα, ὡς ἴσα ταῦτα, καὶ μόνιμα. Non autem ſemper ordiẽdum eſt à prioribus, & notioribus naturę, ſed tũc ſolũmodo, cum eos alloquimur, aut iis ſcribimus; qui ingenio bene conſtituti ſunt; quod facit Ari. in hoc libro poetices, tum etiam in Elenchis fortaſſe eadem ratione; nam ordo doctrinæ huiuſmodi eſſe debet, niſi forte commodiore aliqua de cauſa immutetur. Verum de his hactenus; nam locus hic, niſi fallor iam ſatis apertus eſt. Satius enim fuerit, vt relictis his, quæ ſpinoſiora alicui videri poſſint; conſideremus ſignificatum, antiquitatem, & conſuetudinem. Epopœię. Dithyrambicæ. Auleticæ, & Citharisticæ poëſeos. nam de Tragica, & Comica, quoniam notiſsimę ſunt, nihil nunc eſt dicendum.

Ἐποποιία δὴ, καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις· ἔτι δὲ κωμῳδία, καὶ ἡ διθυραμβοποιητικὴ, καὶ τῆς αὐλητικῆς ἡ πλείστη, καὶ κιθαριστικῆς, πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον.

Epopœia ſane, Tragœdiæque poeſis, Comedia inſuper, ac Dithyrambica; tum pleræque illarum, quas ad tibias, citharaſue accommodamus; omnes prorſus in hoc uno conueniunt, ut imitatio ſint.

Epopœia eſt illa pars poëſeos, quæ in Heróum rebus geſtis tractãdis verſatur. Euſtathius Homeri interpres in procemio Iliados ait ἔπος, & ſi verbum propriè ſignificat, tamen ἐπιδέχεται ἐπὶ τῶν ῥαψῳδούντων κατὰ τὸ ἑξάμετρον. Sed homines componentes ἔπος cum verbo, ποιεῖν, ὀνομάσαι ἐποποιοὺς, τοὺς ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ ῥαψῳδοῦντας. Idem teſtatur Hexametrum inuentum primum à Phemonoē, quæ Apollinis ſacerdos fuit, & προφῆτιν, ἐφευροῦσα πρώτη τὸ ἔπος κλήσιν οὕτω κατὰ τοὺς παλαιούς. Apud veteres autem ποιεῖν erat ἐμμέτρως ᾄδειν, quod idem Euſtathius cõprobat eo verſu ἐποίησαν ποτὲ ὦ Εὐριπίδη .i. ἔγραψαν. vnde poetarum nomen eſt deductum. Huiuſmodi poëtas, qui Heroum res geſtas ſcribunt, Cicero Epicos vocat in libello de Optimo genere oratorum, de hac re poſſent alia multa dici; ſed hæc ſatis rem totam declarant. NVNC dicamus de Dithyrambice. Dithyrambice eſt illa poëſeos pars, qua veteres vtebantur in laudando Baccho; qui ab antiquis διθύραμβος vocabatur, quòd ſit in antro enutritus διθυρίτης uel quòd temulentorum hominum efficiat os patens, loquax & δίθυρον. quo nomine etiam vinum aliquando apud Græcos cognominatur. vel ab ea voce, quæ iactari conſueuerat in Bacchi natali die λῦθι ῥάμμα. aſſutus enim fœmori fertur Iouis, cum Semele immaturum edidiſſet fœtum. de his copioſè legere eſt apud Lycophronis interpretem. legere quoque eſt apud Athenæ. Lib. XIIII. διθυραμβεῖν pro eo, quod eſt furere, ibi citantur verba Philochori, οἱ παλαιοὶ σπένδοντες οὐκ ἀεὶ διθυραμβοῦσιν, ἀλλ' ὅταν σπένδωσι τὸν Διόνυσον ἐν μέθῃ, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡσυχίας. Archilochi quoque extat verſus hic ὡς Διονύσου ἄνακτος καλὸν ἐξ-

ἐξῆρξε μέλος οἱ λιθυραμβοποιοὶ οὕτω συγκρατουντες φωνας. Vtebantur olim Dithyrambici poëtę verbis longis,compoſitis,& ornatis,qualia verba Horatius in Poëtice vocat ſeſquipedalia. legere eſt apud Ariſtophanem in Nebulis. κνφάλας βροντεσιπώμους. τοῦτον
„ ζαχρόμου. itidem in Ranis. καρποφυλακόμαχα. itidem & illud πομφολυγοπαφλάσματα hinc apud veteres dici ſolitum,Dithyrambice loqui. Ariſtoteles in Rhetoricis. lib.
„ III.ait, διὸ χρησιμώτατον ὁ διπλᾶ λέξις τοῖς διθυραμβοποιοῖς. Horat. in Odis audaces vocat dithyrambos ob id ſanè,quod innouarent,& complicarent multas dictiones. Ariſtot. in Problematibus ait debere dithyrambos concini Phrygiis modis; nec poſſe accõmodari ad aliud harmoniæ genus. Vnde Philoxenus. cum Doricè tentaſſet nihil profecit. Verum de dithyrambis hæc ſatis dicta ſint. Nunc conſequitur,vt dicamus de Auletice, & Citharistice. Antiquiſſima vtraque,& vſitatiſſima apud veteres. Adagium celebre eſt apud antiquos,Aulœdus ſit,qui Citharœdus eſſe non poſsit. ex quo cognoſcere licet præſtãtiores habitos olim fuiſſe Citharœdos Aulœdis. Vtitur Cic. eo adagio in oratione pro Muræna,ſicuti ſatis notum eſt. Poëſis alia ſcenica, alia lyrica; hæc habet ſpecies tres:Pyrrhicã.Hyporchematicã.Gymnopædicẽ. quod declaratur ab Athenæo lib. XIIII. Pyrrhica,quæ & χειρονομία appellabatur, vt idem affirmat. Hyporchematice eſt in qua ὁ χορὸς ᾄδων χορεύει. Gymnopædice eſt in qua pueri exercebantur,
„ antequàm ad Pyrrhicam venirent. Auletice & ipſa pars poëſeos eſt eiuſmodi, nam imitabatur,& ſciebat ſaltationem. Ea dicta eſt ἀπὸ τῶ αὐλῶν id eſt à tibiis. Inſtrumenta muſica duplici ſub genere ſunt,vt declarat Pollux lib. IIII. alia ſunt ἔμπνευστα, alia ſunt κρουόμενα. ἐμπνευστα ſunt αὐλοὶ, σύριγγες. Tibiæ olim fiebant ex calamo,ære, loto,buxo cornu,oſſibus ceruorum, ἐκ δάφνης χαμαζήλου, ramo exerta medulla. Hæc apud Pollucem ibidem legũtur. Hor. in Poëtice aſſerit fieri ſolitas etiã ex orichalco. Tibiarũ verò multa erãt genera,& diuerſę appellationes: nã alia erat precẽtoria,alia Vaſca. alia lydia. alia Gingrina. de qua quia quæri uideo apud Latinos, pauca dico. Habebant veteres in Auletice imitationem multorum affectuum(ut teſtatur ibidem Iul. Poll.) nam cane
„ bant παροίνιον, παρθένιον, ἰσότονον, πυθικὸν, σπονδεῖον, γαμήλιον, παραίνιον. Athenæ. quoque idem aſſerit lib. XIIII. ſic: διὸ πρότερον ἰδίοι καθ' ἑκάστην ἁρμονίαν αὐλοὶ, καὶ ἑκάστῳ αὐλητὴ ὑπῆρχον αὐλοὶ ἑκάστῃ ἁρμονίᾳ πρόσφοροι ἐν τοῖς ἀγῶσιν. Erat autem γίγγρας; vt Pollux declarat, ſpecies
„ αὐλίσκου qui vocem emittebat γοερὰν, καὶ θρηνητικὴν: genus autem hoc tibiæ in Phœnicia primũ inuentũ. nam Phœnicũ lingua γίγγρας vocabatur ὁ ἄδωνις. Hinc dicta tibia, Gingrina qua veteres vtebãtur in feſto Adonidis. Primus Pronomus Theban. ηὔλησεν ἀπὸ τῶν αὐλῶν τὰς ἁρμονίας, vt Athen. ibidẽ explicat. De tibiis à Pallade abiectis,& ſalſis ſuper ea re dicteriis, vide eundem Athen. lib. xiiii. item Ariſtotelem lib. VIII. Politicorum. Tibiarum harmoniæ erant diuerſæ Δωρισὶ, Φρυγισὶ, λύδιοι, Ἰωνικοὶ. Earum ſono veteres Lacedæmonii in præliis vtebantur,vt ſcriptum reliquit. A. Gell. & alii quàmplurimi, et illud μέλος, caſtorium vocabant. Tibiarũ ſono vtebantur Romani in Comœdiis,vt patet ex inſcriptioribus Comœd. Ter. vbi legas tibias pares,impares. dextras,& ſiniſtras quæ quales eſſent explicat Donatus Terentii interpres. Idem refert olim veteres ita aſſuefactas habuiſſe aures harmoniis,vt ex concentu tibiarum ante prologum cognoſcerent,quale eſſet futurum genus Comediæ,aut graue,aut iocoſum. Cicero in Lucullo hoc ipſum ait: Quàm multa quę nos fugiunt in cantu exaudiunt in eo genere exercitati, qui primo inflatu tibicinis Antiopã eſſe aiunt,aut Andromachen; cum id nos ne ſuſpicemur quidem. Iulius Pollux. lib. iiii. ait Tibiarum concentum adhiberi conſueuiſſe in nuptialibus Epithalamiis; & appellat γαμήλιον αὔλημα. idem refert nuptiales tibias duas fuiſſe, alterã maiorẽ altera & quoniam etiam cõpotationibus & conuiuiis adhibebãtur tibiæ: recenſet eas fuiſſe ęquales, quoniam æqualitas maxime apta conui
„ uiis videbatur. verba ipſius hæc ſunt. παροίνιοι δ' αὐλοὶ μικροὶ μὲν, ἰσομήκεις δ' ἄμφω, τῷ δὲ ἰσότητα τῆς συμποσίου πρέπειν, huc ego putauerim reſpexiſſe doctiſſimũ poëtam Horatium in Odis; cum ad cõuiuia iocoſa poſtulat tibiarum ſonum cum ait. Cur Berecynthiæ ceſſant flamina tibiæ. De auletice nimis fortaſſe multa videri alicui poſſum dixiſſe, ſed
„ vnum addo, quod maxime dignum eſt cognitu, præterea nihil. Recenſet Iulius Pollux. ibidem. fuiſſe apud veteres, πυθικὸν νόμον αὐλητικὸν. Nam νόμους vocabant Græci preſcriptas

Auletice & citharistice

Poesis alia scenica, alia lyrica.

Auletice.

Tibiae ex quibus fiebat.

Tibia gingrina.

Tibiae adhibebantur conuiuiis.

ſcriptas quaſdã formulas canendi diuerſa cantilenarũ genera: leges opinor à Lat. rectè dici poſsint; & Horat. forſan hoc ſignificauit in Odis; vbi de Pind. loquitur cum ait: » numeriſque fertur lege ſolutis. Verũ redeo ad rẽ. Eius Pythici certaminis erãt partes quinque πεῖρα, κατακελευσμὸς, ἰαμβικὸν, σπονδεῖον, καταχόρευσις ſignificabant aũt hac quinq; partita cantilena pugnã ab Apolline cõmiſſam cũ Pithone ſerpente ἐν πείρᾳ, ὁ θεὸς διορᾷ εἰ τόπος ἐστὶν ἄξιος τοῦ ἀγῶνος. ἐν κατακελευσμῷ, προκαλεῖται τὸν δράκοντα. ἐν τῷ ἰαμβικῷ, μάχεται ὁ Ἀπόλλων. in iambico admiſcebant etiã σάλπιγγα, & cantilenã tibicinum vocatã ὀδοντισμόν quæ omnia, quoniã politiſsima ſunt, diligenter ſunt conſideranda. ἐν σπονδείῳ ſignificatur ἡ νίκη τοῦ θεοῦ. ἐν καταχορεύσει Deus Apollo victor τῷ ἐπινικίῳ χορῷ atque hoc modo ſeſe habebat olim poëſis Auletica; ſicque imitabatur; vt iam cognoſcamus, non temere ab Ariſtot. poni inter genera poëtices. Hinc quoque licet perſpicere quanto artificio veteres hanc poëtices facultatem tractarent: & nos noſtra ætate (Dii boni) tunc poëtas eſſe appellandos credimus, cum unum, aut alterum verſum, malè, vt ille ait, tornatum facimus. Hactenus de Auletice: nunc de Citharistice dicendum. Citharisti- » ce eadem eſt, quæ & lyrice. nam Iulius Poll. ait. λυρῳδούς, κιθαρῳδούς, κιθαριστάς idem ſigni- » ficare, & verba inde deduci λυρίζειν, κιθαρίζειν, βαρβιτίζειν. Athenæus quoque lib. XIIII. κιθαρίζειν » retulit ad lyram. cum ait; Clinias Pythagoreus, ὁπότε ἐχαλέπαινε διὰ τὴν ὀργὴν, ἐκιθάριζε τῇ » λύρᾳ. Ad citharam canere antiquiſs. fuit mos. Hinc Phemius apud Homer.. Iopas » apud Verg. & Horat. in Odis ab Apolline precatur: Nec Cithara carentem ſenectam. Quinetiam conuiuiis Græcorum cithara, & lyra adhiberi conſueuerat ſicuti ſatis eſt notum. Quòd autem in poëſi cytharistica caneretur ad Citharam, patet ex eo loco, » quem citat Iulius Pollux ex Platone. cum aſſerit τὰς πρὸς κιθάραν ᾠδὰς vocatas olim » προσῳδίας: itidem ex Ariſtophane qui citharistam vocat, ψιλῳδὸν, & προσῳδόν. Eos, ni fallor Cicero vocat Melicos in libro de Optimo genere oratorum. citharæ vox quædam erat ficta apud veteres, qua ſignificabatur cãtilena θρεττανελό. de qua Suidas, & Ariſtophanes in Pluto. eiuſque interpres. Philoxenus, ſicuti teſtatur Athenæus, plurimum citharisticen exercuit. Ea Cretenſes in bello vtebantur. Idem Atheneus libro » XIIII. refert ex Theopompo Getas barbaros τὰς ἐπικηρυκείας edere ſolitos πρὸς κιθάραν, » & αὐλούς, vt emollirent animos audiẽtium, & præpararent, ad legem æquo animo ac » cipiendam. In citharistice inſignis fuit Terpander, à quo νόμος Τερπάνδρειος. Cuius hæ » partes recẽſentur fuiſſe à Iulio Poll. ἐπάρχα, ἀρχὰ, μέταρχα, κατάτροπα, μετακατάτροπα, » ὀμφαλὸς, σφραγὶς, ἐπίλογος, quas ego libenter hic appoſui, vt vnuſquiſq. perſpiciat, quãto veteres in hoc genere poëſis artificio vterẽtur. Canebantur ad citharam, vt ait Iulius Poll. hymni, pæanes παροίνια amatoria, & ioco ſa quædam. huc opinor, reſpiciens Hora- » tius ait, Deſine magna modis attenuare paruis; idem alibi, Non hæc iocoſæ conue- » niunt lyræ.

Citharistice. [marginal manuscript note]

Canere ad citharam antiqu[iss]. mos fuit. [marginal manuscript note]

» διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τρισίν: ἢ γὰρ τῷ γένει ἑτέροις μιμεῖσθαι, ἢ τῷ ἕτερα, ἢ τῷ ἑτέρως,
» καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον.

» Tribus autem differunt inter ſe; Aut quòd genere diuerſis, aut quòd
» res diuerſas, aut quòd modo diuerſo imitantur.

Poſtquam Ariſtoteles inuenit genus commune omnium partium Poëticę, inueſtigat vniuſcuiuſque differentias. per eas enim quęlibet definiri poteſt, nam, non, niſi appoſita propria differentia, conficitur definitio. Differentias tres in omni genere poëſeos Ariſtot. inuenit; Inuenit autem per inductionem. Sic; Epopœia, Dithyrambice, Tragœdia, Comœdia, Legum poëſis, Auletice, Citharistice ſunt Poëtices partes, neque præter has vlla eſt. Epopœia imitatur ſermone, Dithyrambice, legum poëſis, Tragœdia, Com. imitantur ſermone, rhythmo, & harmonia. Citharistice, Auletice imitãtur harmonia & numero. Ergo tres in ſingulis diuerſæ apparẽt differentiæ. Hoc autem magis explicari ita poteſt. Omnis ars, quæ imitatur, repręſentat & agit aliquid, actio illa ad cogitationem noſtram tranſmittit id, quod agitur; non poteſt autem aliter tranſmitti, quàm per ſenſus. Duo autem ſunt ſenſus

Definitio quid efficiat. [marginal manuscript note]

Epopœia imitatur sermone. Dithyr. legum poesis, Tragedia Com. imitan[tur] sermone, rhythmo et harmonia. Citharistice, et auletice imitantur harmonia et num[ero]. [marginal manuscript note]

qui traſmittunt omnem repræſentationem & actionem ad phantaſiam; Viſus, & auditus. prior tranſmittit repreſentationem quantitatis, & qualitatis, quæ ad materiem attinet; poſterior trâſmittit repræſentationem qualitatis, quę attinet ad formam: Sed repræſentatio & actio aut fit per idem ab alio, aut per aliud ab alio. per idem ab alio; vt hiſtrionica ars per ſermonem hiſtrionis agit, ac repræſentat alterius mores. per aliud ab alio: vt harmonica per harmoniam, Saltatio per geſticulationem, agunt & repræſentant mores, & ſermones hominum. Hoc etiam patere poteſt ex hac ratione. Actio ſeu repræſentatio alia muta eſt, alia adhibet ſermonē. Muta eſt, quæ fit per harmoniam, & geſticulationem; nam tacitè repreſentat mores animi ſine ſermone. Quæ adhibet ſermonem, fit per orationem, quæ repręſentat, & mores animi, & ſermonem ipſum. Tertia ratio accommodata ad id probandum huiuſmodi eſt. Actio ſeu repræſentatio, alia eſt morum animi tantum; alia eſt ſermonis, & morum. prior fit per harmoniam, & ſaltatoriam geſticulationem. poſterior fit per ſermonē. Quarta etiam ratio huiuſmodi excogitari poteſt ad id ipſum confirmandum: In imitatione poëtica quatuor ſunt. Id quod agitur: SPECTATOR ſiue auditor: per quod agitur: agens. Id quod agitur, tria cōtinet: mores, actiones, ſermones. In ſpectatore vnum ineſt, phantaſia ſcilicet ipſa; & cogitatio, qua percipit ea, quæ recitantur & aguntur. Id per quod agitur, duo continet, viſum, & auditū. Agens tria in ſe habet: ſermonem, harmoniam, rhythmum. Sermonē, & harmoniam auribus attribuimus: Rhythmum oculis. Eſt autem duplex agendi ratio, primaria & ſecūdaria: primaria ea eſt, quæ proximè agit; ſecundaria ea eſt, quæ non proximè agit, nam actio per ſermonem repræſentat proximè auditoribus mores animi; actio autem quæ fit per harmoniam, & rhythmū agit quidē, ſed nō proximè eoſdem; nā repræſentat primū ſermonem, à quo repræſentātur mores animi. Tres igitur ita inueſtigauit, atque expoſuit Ariſt. differentias per quas ſingulæ partes poëticæ poterunt commode definiri, non enim alia de cauſa inuentæ ſunt differentiæ hæ. Videtur autem Ariſt. eas inueniſſe, dum videret, quid eſſet vniuſcuiuſque proprium; Exempli cauſa, videbat in Epopœia nihil aliud eſſe præter ſermonem. in Tragœdia ſermonem eſſe, harmoniam, & rhythmum: & ſic in cæteris, non ſecus ac in animantibus. nam in aliis ineſt vegetatio tantum. in aliis, vegetatio motus, & ſenſus. in aliis autem præter illa, etiam ratiocinandi vis.

ὥσπερ γὰρ καὶ χρώμασι, καὶ σχήμασι πολλὰ μιμοῦνταί τινες ἀπεικάζοντες, οἱ μὲν διὰ
„ τέχνης, οἱ δὲ, διὰ συνηθείας· ἕτεροι δὲ, διὰ τῆς φωνῆς, οὕτω κἀν ταῖς εἰρημέναις τέχναις, ἅ-
„ πασαι μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν ῥυθμῷ, καὶ λόγῳ. καὶ ἁρμονίᾳ. τούτοις δὲ χωρὶς, ἢ με-
„ μιγμένοις, οἷον, ἁρμονίᾳ μὲν, καὶ ῥυθμοῖς χρώμεναι μόνον ἥ τε αὐλητικὴ, καὶ ἡ κιθαριστικὴ, κἂν
„ εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν οὖσαι τοιαῦται τὴν δύναμιν, οἷον ἡ τῶν συρίγγων.

„ Vt enim coloribus, atque figuris pleráque quidam æmulantes imitan
„ tur, hi quidem arte, conſuetudine illi, nonnulli etiam voce: ita quoque
„ & in dictis artibus accidit. etenim omnes imitationem exercent nume
„ ro dico, ſermone, harmonia, híſque vel ſeparatim, vel promiſcue: ver
„ bi gratia: harmonia ſimul & numero tantum vtuntur illæ, quæ ad ti-
„ bias quæ'ue ad citharas pertinent: tum ſi quæ aliæ ſint, quæ faculta-
„ tem huiuſmodi ſortiantur, vt eſt illa fiſtularum.

Sequitur ſimilitudo quædam ducta à pictura, ſculptura, & hiſtrionica, ſicuti declarabimus poſtea, per quam vult probare id quod antè expoſitum fuit. Hic locus, & ſi primò legentibus facilis videri poteſt, eſt tamen perplicitus, & difficilis; me quidem certè multum, diúque torſit, neque adhuc ex verbis potui certum, qui mihi ſatisfaciat, ſenſum elicere. Similitudo huc ſpectat, vt probet, ſicut in aliis artibus imitantibus partim nonnulla eſſe, quæ conueniunt, partim aliqua, quæ non conueniunt; quia excedunt vno, aut pluribus: ſic in ſingulis poëtices partibus (quod eſt ſuperius declaratum

tum) Aliquando plures, aliquando pauciores cerni ex illis tribus differentiis, quę expoſitæ fuerunt. Coloribus & figuris imitatur, & repræſentat pictura, figuris tantum ideſt σχήμασι ſculptura; nam figuras exprimit, & perſonas, ſine coloribus. Hiſtrionica figuris, ſeu habitu perſonarum; coloribus; & voce imitatur: Illa vno, altera duobus, tertia tribus, imitationem conficit ſuam, nam hęc loquendo imitationem facit: illę imitationem habent mutam. differunt igitur inter ſe, quia illæ paucioribus, hæc pluribus inſtructa eſt ad imitationem exprimendam. Iam verò colligi poteſt quomodo inter ſe diſsimiles ſint, & qua in re conueniant. Prima differentia tria complectitur illa: colorem. figuram ſeu habitum. & vocem. Secunda differentia modum ſignificat. nam alii per artem, alii per conſuetudinem idem efficiunt. Conueniunt autem ſic. pictura conuenit cum ſculptura, quia repræſentat habitum, ſeu figuram. hoc habet plus pictura, quia adhibet colores. Conuenit hiſtrionica cũ vtraque, quia imitatur, figura, ſeu habitu; cum pictura ſeparatim conuenit, coloribus: ipſa verò, quod cæteris duabus non ineſt, hoc habet; quia imitatur voce. nam illæ mutę ſunt, vt dictum eſt antè. Quare colligendum eſt has artes, etiam ſi conueniunt, quòd eandem rem imitentur: differre tamen inter ſe. vel quòd hæc plura, illa pauciora habeat. vel etiam quoniã diuerſa ratione idipſum efficiant. Notanda verba in contextu græco ὥσπερ γὰρ καὶ χρώμασι, καὶ σχήμασι πολλὰ μιμοῦνταί τινες ἀπεικάζοντες. (οἱ μὲν διὰ τέχνης, οἱ δὲ διὰ συνηθείας) ἕτεροι δὲ διὰ φωνῆς. Verterunt interpretes ſic, ea verba, quæ in medio ſunt. alii ex arte, alii ex conſuetudine, nonnulli ex voce: Si ita legas non video, quomodo concinnari poſsit vox cum arte, & conſuetudine. nam ars, & cõſuetudo perbellè ſibi reſpondent, & opponuntur. Ego igitur concluſis his verb. intra parentheſis ſigna ſic, (οἱ μὲν διὰ τέχνης, οἱ δὲ διὰ συνηθείας) legerem poſtea ſeparatim ἕτεροι δὲ τῇ φωνῇ. vt referantur ad priora illa χρώμασι, καὶ σχήμασι quaſi ſenſus ſit. nonnulli imitantur coloribus & figuris, ἕτεροι δὲ καὶ τῇ φωνῇ; alteri autem horum adhibent præter illa duo etiam vocem, Et hoc modo hiſtriones ſignificet. Sic etiam Plato de imitatione quæ per vocem fit locutus eſt. libro tertio de Legibus. οὐκοῦν τό γε ὁμοιοῦν ἑαυτὸν ἄλλῳ, ἢ κατὰ φωνὴν, ἢ κατὰ σχῆμα μιμεῖσθαί ἐστιν ἐκεῖνον, ᾧ ἄν τις ὁμοιοῖ. Huic meæ explicationi ſi ſuffragaretur aliquis codex antiquus manuſcriptus; qui haberet τῇ φωνῇ, nihil eſſet hoc loco apertius, nam quin id ſignificare velit Ariſtoteles nihil prorſus eſt dubitandum: quod patêre poteſt ex iis, quæ conſequuntur. nam adaptat ea ad ſimilitudinem prius expoſitam. ſic. quemadmodum in tribus his artibus, pictura, ſculptura, & hiſtrionica quædam ſunt omnibus communia, quædam peculiaria; quia plura continent; ita contingit in partibus poéticæ; nam ex his tribus numero, ſermone, harmonia, aliæ vnum, aliæ duo, aliæ tria arripiunt, quibus ſuam imitationem conficiant. probat autem exemplo; cum ait. Harmonia & numero vtuntur auletice, & citharistice, & lyrice: itidem, & quæ fiſtulis vtitur. De omnibus his quoniam antè copioſè expoſuimus; quæcunque ad ipſarum ſpectabant antiquitatem, & vſum: par eſt, vt de ea poëſi aliquid dicamus, quæ fiſtulis vtitur. Fiſtula, quæ à Græcis vocatur σύριγξ, eſt inſtrumentũ ἐμπνευστόν. dicas autem ex ore in ipſam διαπνεῖσθαι τὸ πνεῦμα vt ait politè Iulius Pollux lib. IIII. deſcribitur autem ibidem. ſic. ἡ μὲν οὖν καλάμων ἐστὶ συνθήκη λίνῳ, καὶ κηρῷ συνδεδεμένων. ἤγε αὐτοσχέδιος. αὐλοὶ πολλοὶ ἕκαστος κατὰ μικρὸν ὑφ' ἑκάστῳ ὑπολήγοντες εἰς τὸν ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ μεγάλου, ἀνισότητι τεύχοντες, ὡς ὄρνιθος πτέρυγι ἐοικέναι. Eam politiſsime effinxit Theocritus verſibus tum longioribus, tum breuioribus. ſed de ea Iulius Pollux paulò poſt etiam ita ſcribit. ἡ δὲ σύριγξ ἐκ καλάμων τοῖς κελτοῖς προσήκει, καὶ τοῖς νησιώταις ἐν ὠκεανῷ; quaſi ipſorum fuerit inuentum. Vergilius Fiſtulam ait in Bucol. Septem compactam cicutis. obſeruare eſt apud Homerum in Iliade libro xx. mentionem de ſyringe fieri; vbi Agamemnonem inducit ἀκοὴν αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπήν. Illum locum declarat Athenæus libro primo, vbi ait, αὐλοῖς, καὶ σύριγξιν ἐχρῶντο ἥρωες. τοῖς γε βαρβάροις ταῦτ' ἀποδίδωσι. παρὰ Φρυξὶν οὖν ἐν αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπῇ.

αὐτῷ δὲ τῷ ῥυθμῷ μιμοῦνται χωρὶς ἁρμονίας αἱ τῶν ὀρχηστῶν καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τῶν σχηματιζομένων ῥυθμῶν μιμοῦνται καὶ ἤθη, καὶ πάθη, καὶ πράξεις.

Numero verò ipſo ſeorſum ab harmonia imitari, ſaltantium eſt:

quandoquidem hi geſticulationis numeroſa varietatẽ mores, perturbationes, actionéſque imitantur.

Poſtquàm de iis dixit poëtices partibus, quæ ſimul harmonia, & numero imitantur; nunc de iis loquitur, quæ numero tantũ imitantur; hæ ſunt autem ſaltationes omnes. Saltationes partim poeticę ſunt, partim gymnaſticę. hæ carent repræſentatione. poeticæ autem eę ſunt, quę à poëtis inſtitutę fuerunt ad repræſentandum, & imitandum mores animi. has verò ſaltationes vocabant olim ὑπορχήματα. declarat hoc Athenæus libro xiiii. cum ait. „ ἐξήρχοντο γὰρ οἱ ποιηταὶ τοῖς ἐλευθέροις τὰς ὀρχήσεις, καὶ ἐχρῶντο τοῖς „ σχήμασι σημείοις μόνον τῶν ᾀδομένων, τηροῦντες ἀεὶ τὸ εὐγενὲς ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸ ἀνδρῶδες· ὅθεν καὶ ὑπορ„χήματα τὰ τοιαῦτα ἐκάλουν. Saltationes autem hę magno habebantur in honore, quòd erant veluti exercitationes quædam, quę bellicas motiones aptè imitabantur; Vnde Socrates ἐν ποιήμασι, quod ibidem narrat Athenæus, dixit. τοὺς κάλλιστα χορεύοντας εἶναι ἀρίστους τὰ „ πολέμια. οἱ δὲ χοροῖς κάλλιστα θεοὺς τιμῶσιν ἄριστοι. ἐν πολέμῳ. Oſtendebat enim ſaltatio hæc non tantum εὐταξίαν, ſed etiam τὴν τῆς σωμάτων ἐπιμέλειαν. Teſtatur idem eodem loco ſtatuas à veteribus ſtatui conſueuiſſe peritis ſaltatoribus, eiuſmodi, vt expreſſas præ ſe ferrent motiones corporis aptas, & diuerſas. Vnde ait obſeruatione quadam deductam τὴν χειρονομίαν. Erat autem χειρονομία (quod declarat verbi etymologia) ars, quę docebat aptè, & decorè manus mouere, ideſt geſticulari; itidem & reliquum totum corpus in ſaltatione, adeò vt ſub muta illa motione manuum, & corporis ſubeſſet tacita ſignificatio morum, & affectuum animi. Saltationes hæ poëtice primum per ſe fieri ceptæ; mox in choros traſlatæ; demum in palęſtras deductæ. quod idem Athenæus teſtatur. Differebant inter ſe ſaltationes hę, quòd alię erant σεμνότεροι. aliæ ποικιλώτεροι. Varia autem erant ipſarum nomina. περσικὴ. φρύγιος, κλασμὸς θρᾴκιος. καλαβρισμός. μακλονικὴ. μολοσσικὴ. μορφασμὸς. γλαὺξ. κρεῶν ἀποκοπή. ἀλφίτων ἔκχυσις. ἐπαγκωνισμός. Formas omnium ſaltationum videre eſt apud Iulium Pollucem libro quarto. γέρανος ſaltatio erat in qua κατὰ πλῆθος ὠρχοῦντο ἕκαστος ἐφ' ἑκάστῳ κατὰ στίχον, τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν ἡγεμόνων ἐχόντων. Exprimebatur per hanc exodus Theſei ex Labyrintho. quod teſtatur Iulius Pollux lib. quarto. Erat & ſaltatio quædam dicta ἄνθεμα. Sed fiebat, addito ſermone: ποῦ μοι τὰ ῥόδα, ποῦ μοι τὰ ἴα. ποῦ μοι τὰ καλὰ σέλινα. Illud quoque pulchrum ſcitu; Vtra motio, an pedum, an manuum in ſaltatione prius inuenta fuerit. Et pedum ſanè. nam antiqui magis exercebant pedes in venationibus. Vnde Homerus Achillem vocat ποδώκεα. Habebant veteres ὀρχηστοδιδάσκαλον. de quo Iulius Pollux lib. ſeptimo. Verum de hac ſaltationum antiqua conſuetudine ſatis dictum eſt. Nunc videtur conſiderandum, „ cur Ariſtoteles in contextu tria dixerit exprimi in ſaltatione. ἤθη. πάθη. πράξεις. Ratio aut paret, aut imperat, ſi imperat; parent cupiditates. Si paret, imperant cupiditates. Ex priore habitu, exiſtunt ἤθη. Ex altero exiſtunt πάθη. quæ tria etiam leguntur apud Clementem Alexandrinum, nam ab his librum ſuum qui Pædagogus inſcribitur, auſpicatur: τριῶν ὄντων τῶν περὶ ἄνθρωπον· ἠθῶν, πράξεων, παθῶν. Cicero vocat libro quarto Tuſc. queſt. perturbationes, quę oriuntur aut ex opinatis bonis, aut ex opinatis malis. aut præſentium, aut futurorum. ſi præſentium bonorum, lætitia; ſi futurorum, libido. ſi pręſentium malorum ægritudo. ſi futurorum, metus. Ex vtroque autem habitu exiſtunt πράξεις. ſi ex priore, bonæ. ſi ex poſteriore, malæ. Hactenus de ſaltatoria poëſi, quę vtitur numero, ſeu rhythmo ſeparatim.

„ ἡ δὲ ἐποποιία μόνον τοῖς λόγοις ψιλοῖς, ἢ τοῖς μέτροις, καὶ τούτοις, εἴτε μιγνῦσα μετ' ἀλλή-
„ λων, εἴθ' ἑνί τινι γένει χρωμένη τῶν μέτρων τυγχάνουσα μέχρι τοῦ νῦν. οὐδὲν γὰρ ἔχοιμεν ὀνομά-
„ σαι κοινὸν τοὺς Σώφρονος, καὶ Ξενάρχου μίμους, καὶ τοὺς Σωκρατικοὺς λόγους, οὐδὲ εἴ τις διὰ τρι-
„ μέτρων, ἢ ἐλεγείων ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τοιούτων ποιοῖτο τὴν μίμησιν. πλὴν οἱ ἄνθρωποί γε
„ συνάπτοντες τῷ μέτρῳ τὸ ποιεῖν, τοὺς μὲν ἐλεγειοποιούς, τοὺς δὲ ἐποποιοὺς ὀνομάζουσιν,
„ οὐχ ὡς τοὺς κατὰ μίμησιν ποιητάς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντες, καὶ γὰρ ἂν ἰα-
„ τρικὸν, ἢ μουσικόν τι διὰ τῶν μέτρων ἐκφέρουσιν οὕτω καλεῖν εἰώθασιν. οὐδὲν δὲ κοινὸν ἐστὶν Ὁ-
μήρῳ

μέρῳ, καὶ Ἐμπεδοκλεῖ πλὴν τὸ μέτρον, διὸ τὸν μὲν ποιητὴν δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητήν, ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων ποιοῖτο τὴν μίμησιν, καθάπερ Χαιρήμων ἐποίησεν Ἱπποκένταυρον, μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων τῶν μέτρων, οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον.

Nudis autem ſermonibus, ſiue metris ſolummodo epopœia vtitur, metrorum quidem hactenus ſiue mixtis aliquibus inter ſe, ſiue generis eiuſdem alicuius. Nam quod Sophronis, & Xenarchi Mimis commune dicamus, ſermonibúſque Socraticis, aliud prorſus habemus nihil: nec item, ſiquis trimetris, elegis, aliis'ue talibus aliquibus imitationem fecerit. Quanquam homines, ipſi metro fingere adiungentes, elegorum fictores hos, hexametrorum illos nominant, non quidem ſecundum imitationem, ſed communiter ſecundum metrũ poëtas ipſos appellantes. Etenim ſiquid medicum, harmonicum'ue numeris effe- runt, hac ſanè ratione appellare conſueuerunt. Homero quoque, atq. Empedocli nihil planè præter metrum commune eſt. quamobrem legitimus quidem ille poëta, hic phyſicus potius quàm poëta, merito vocandus eſt. Similiter quoq. ſi quis metra permiſcens vniuerſa, imitationem tamen minime fecerit, vt ipſe Chæremon, qui Hippocentaurum omnifariam numerorum mixtum centonem edidit, non iam poëta appellandus.

Nudis autem ſermonibus vtitur epopœia tantum, uel metris, atque ex his, ſeu miſcens aliqua inter ſe, ſeu generis eiuſdem, λόγοις ψιλοῖς. Ego verterem in Latinum, ſoluta oratione. non ſicuti interpres. nudis ſermonibus. quod patebit apertius poſtea. Legi apud Euſtathium Homeri interpretẽ, conſueuiſſe recitari epopœica poëmata Homeri Odyſs. quidem ἐν ἁλουργοῖς ἐσθήμασι, Iliadem verò ἐν φοινικοῖς. Eius vero rei cauſam ipſe ibidem exponit in procemio Iliados. Metris miſtis) quod reprehendit Horatius in Poët. nam ait res geſtas regum heroico debere ſcribi verſu; quod primum fecit Homerus. Sed Ariſtoteles animaduerterat nonnullos miſcuiſſe; id hoc loco neque reprehendit, neque laudat. Sed explicemus locum hunc commodius. Verba Græca ſunt. ἡ δὲ ἐποποιΐα μόνον τοῖς λόγοις ψιλοῖς, ἢ μέτροις, καὶ τούτοις εἴτε μιγνῦσα μετ' ἀλλήλων, εἴθ' ἑνί τινι γένει χρωμένη τῶν μέτρων τυγχάνουσα μέχρι τοῦ νῦν. οὐδὲν γὰρ ἂν ἔχοιμεν ὀνομάσαι κοινὸν τοὺς Σώφρονος, καὶ Ξενάρχου μίμους καὶ τοὺς Σωκρατικοὺς λόγους. Alexander Paccius ita vertit. Nudis autem ſermonibus; ſiue metris ſolummodo epopœia vtitur, metrorum quidem hactenus ſiue miſtis aliquibus. & quæ ſequuntur. Valla ſic. Tenuibus orationibus epopœia vtitur, & metris. Ego primum quid Paccius per nudos ſermones voluerit, non ſatis intelligo: niſi talem eliciat ſenſum. Nudis ſermonibus, quaſi epopœia ſimplici quadam ratione imitetur; per ſermonem, ſeu metra tantummodo, excluſis & rhythmo, & harmonia. Sed quomodo concinnabuntur cum his ea quæ ſequuntur; cum ait Ariſtoteles. Nam quod Sophronis, & Xenarchi mimis, & Socraticis ſermonibus commune dicamus, non habemus quicquam. Nullo planè modo. Conſiderandus igitur hic eſt locus diligenter. Multo minus intelligo, quid ſibi voluerit Valla, cum dixit tenues ſermones, qui enim tenues heroici dici poſſunt? Declaremus igitur nos ſic. Poſtquàm Ariſtoteles tria dixit eſſe in omni poëſi, ſermonem, rhythmum, harmoniam: & hæc aut ſeparatim, aut coniunctè; probabat paulatim id quod dixerat. ſic. Harmonia & rhythmo ſimul vtuntur auletice, & citharistice poëſis. Numero, ſeu rhythmo tantum vtitur ſaltatoria poëſis. Reliquum erat, vt proba-

ret etiam, quę nam vteretur tantummodo ſermone; dicit igitur ἡ δὲ ἐποποιΐα μόνον ἡ τοῖς ψιλοῖς λόγοις ἢ μέτροις χρωμένη. hæc ita ſunt vertenda. Epopœia autem vtitur ſolummodo aut ſoluta oratione, aut metro, & hoc quidem aut miſto, aut vnius tantum generis: Id quod ſequitur, talem habet ſenſum, & coniungitur cum illis. nam nihil aliud habemus, quod commune dicamus Sophronis, & Xenarchi mimis, ſermonibúſque Socraticis. in his verbis eſt alter error interpretis. nam illa verba. οὐδὲν γὰρ ἂν ἔχοιμεν debebant ita verti; nihil enim haberemus nominare commune. Eſt enim ſenſus; ſi epopœica imitatio non fieret tum per ſolutam orationem, tum per metra; atque ſi Socratici ſermones; hoc eſt, dialogi, non eſſent ſub genere imitationis poeticæ, non poſſemus dicere, quidpiam commune eſſe dialogis ſolutæ orationis, & Mimis Sophronis, & Xenarchi cum epopœia, (nam hi ſuas comœdias ſoluta oratione conſcripſerunt) metro enim cum non conueniant; nulla in re conuenirent; ſi in dialogis Socraticis, & mimis illorum non ineſſet imitatio: ſed cum inſit; hoc quidem cum epopœia habent commune, quòd imitantur; hoc differunt, quòd hi ſoluta oratione. illa metro ſcripta eſt. Quòd autem Sophron mimos ſcripſerit oratione ſoluta; patet ex Suida, qui id ipſum aperte teſtatur. ait enim illum ſcripſiſſe Mimos mares, & fœminas. PERturbat etiam ſenſum illa interpretis conuerſio, cum ait. ſic. NVdis ſermonibus, ſiue metro ſolummodo epopœia vtitur; nam illud verbum μόνον transpoſitum eſt. adeò, vt alium faciat ſenſum, debet autem verti ſic. ἡ δὲ ἐποποιΐα μόνον ψιλοῖς λόγοις ἢ μέτροις, Epopœia autem ſolum (nam hoc non faciunt reliquæ poeſes) vtitur, aut ſoluta oratione, aut metro. Quòd autem per ψιλοὺς λόγους Græci intelligant orationem ſolutam; id quidem etſi ſatis apertum eſt; apponam tamen hic exempla ex Ariſtotelis libro Rhet. tertio, vbi ait; ἐν δὲ μὲν δὴ τῶν μέτρων πολλὰ τι ποιεῖ τοῦτο, καὶ ἁρμόττει ἐκεῖ, πλέον γὰρ ἐξίστησι. περὶ ἃ, καὶ περὶ οὓς ὁ λόγος, ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσι. Licet intueri in his verbis, quomodo Ariſtoteles ψιλοῖς λόγοις opponat μέτρα. id quod facit etiam in hoc loco poetices. Idem Ariſto. paulò poſt eodem lib. iii. Rhet. ita ait. τὸ δὲ κύριον, καὶ τὸ οἰκεῖον, καὶ μεταφορὰ μόναι χρήσιμοι πρὸς τὴν τῶν ψιλῶν λόγων λέξιν, σημεῖον δ' ὅτι τούτοις μόνοις πάντες χρῶνται. Aliquando Ariſto. ſolutam orationem λόγους vocat, vt lib. iii. Rhet. ad Theod. his verbis πόσα εἴδη μεταφορᾶς. καὶ ὅτι τοῦτο πλεῖστον δύναται καὶ ἐν ποιήσει, καὶ ἐν λόγοις αἱ μεταφοραὶ εἴρηνται καθάπερ ἐλέγομεν ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. Idem paulò poſt. ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει γάλα λευκὸν εἰπεῖν, ἐν δὲ τῷ λόγῳ τὰ μὲν ἀπρεπέστερα. verum quoniam iam locus hic ſatis patet; reliquũ eſt, vt veluti per epilogũ eliciamus ex hoc loco aliquot concluſa. Primum eſt, epopœiam vti tantũ ſermone. Alterum eſt. epopœiam vti ſermone, aut ſoluto; aut metris incluſo. Tertium cõcluſum eſt. ſub ſolutæ orationis epopœia contineri dialogos omnes. ſub metrica, heroicos trimetros, elegos verſus, et ſi qui eiuſmodi ſunt; modo in iis inſit imitatio. Vulgi quidem opinio alia eſt; nam vulgus nihil putat ſub poëſeos nomine contineri, quod non proferatur metris. Vnde epicos poëtas vocat, qui hexametro vtuntur; elegos, qui elegis. Sed falsò id opinatur. nam ex metris, non ex imitatione eos putat poëtas eſſe appellandos. Ex quo elicimus quartum concluſum. Poëtas appellari ab imitatione. non à metro. Vnde patet vulgi error; quia eos appellat poëtas, qui metris ſcribunt aliquid ἰατρικὸν, aut μουσικὸν, aut ἱστορικόν. ſimplici vtentes narratione, & explicatione rerum. nam ii poëtæ non ſunt appellandi, quia non imitantur. Idem probat Ariſt. alio exemplo. Homerus imitatur. ergo poëta. Empedocles non imitatur, quàmuis verſu ſcripſerit res phyſicas. Ergo non eſt poëta. Empedoclem verſu ſcripſiſſe ſatis patet ex Laërtio, præterquàm quòd Ariſtoteles multis in locis citat ipſius verſus. Vrget iterum alia ratione, quaſi ſic dicat. Quid multis? non modo vna ſpecies metrorum ſatis eſſe videtur ad efficiendum; vt quiſpiam poëta vocetur. verum ne omnes quidem ſimul miſtæ. cuiuſmodi miſtionem fecit Chæremon in ſuo Hippocentauro. Sed adhuc ab initio hunc contextum percurrentes eliciamus nonnulla, quę ſpectant ad ſecundum concluſum apertius explicandum. nam per Socraticos ſermones cum Ariſtoteles intelligat ſermones eos, qui vocantur Dialogi; explicandus eſt eorum vſus, & antiquitas omnis. Profert Athenæus hæc verba libro vndecimo. vbi reprehendit Platonem, quòd in ſua Politia. ἐκβάλλει τὸν Ὅμηρον, καὶ τὴν μιμητικὴν ποίησιν, αὐ-

τὸν

τοὺς δὲ μιμητικοὺς γράψας διαλόγους, ὧν τοὺς ἰδέας οὐδ' αὐτὸς εὑρετὴς ἐστί. Ex quibus verbis patet dialogos imitationis poeticæ nomine contineri. Plutarchus etiam libro VII. cap. VIII. Sympoſiac. ſcribit olim à pueris recitari ſolitos Platonis dialogos, ſicuti ab hiſtrionibus in ſcena tragœdias. his verbis. ἐπεὶ γὰρ ὅτι τῶν πλάτωνος διαλόγων διηγηματικοί τινες εἰσὶν, οἱ δὲ δραματικοί. τούτων δὲ τῶν δραματικῶν τοὺς ἐλαφροτάτους ἐκδιδάσκονται παῖδας, ὥστε ἀπὸ στόματος λέγειν. πρόσεστι δὲ ὑπόκρισις πρέπουσα τῷ ἤθει τῶν ὑποκειμένων προσώπων, καὶ φωνῆς πλάσμα, καὶ σχῆμα, καὶ διαθέσεις ἑπόμεναι τοῖς λεγομένοις. ταῦθ' οἱ μὲν αὐστηροὶ, καὶ χαρίεντες ἠγάπησαν ὑπερφυῶς, οἱ δὲ ἄνανδροι, καὶ διατεθρυμμένοι τὰ ὦτα ὑπ' ἀμουσίας, ὅς φησιν ἀριστόξενος χολὴν ἐμεῖν, ὅταν ἐναρμονίου ἀκούσωσιν, ἐξέβαλλον. patet quoque non ipſum Platonem primum fuiſſe inuentorem imitationis, quæ per dialogos fit. quis autem ille fuerit, declarat ibidem Athenæus. πρὸ γὰρ αὐτοῦ τοῦτ' εὗρε τὸ εἶδος τῶν λόγων ὁ τήϊος ἀλεξαμενός. atque id probat teſtimonio. Niciç Niceçi. Soterionis, & Ariſtotelis. citat autem Ariſtotelem in libro περὶ ποιητῶν. qui non extat. ille verò locus quia egregius eſt, & accommodatus ad huius, quem præ manibus habemus, declarationem; à me tranſcriptus fuit, vti ſeſe habet: Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ποιητῶν. οὕτως γράφει. οὐκοῦν οὐδὲ ἐμμέτρους τοὺς καλουμένους Σώφρονος μίμους μὴ φῶμεν εἶναι λόγους, καὶ μιμήσεις; ἢ τοὺς ἀλεξαμενοῦ τοῦ τηΐου τοὺς πρώτους γραφέντας τῶν Σωκρατικῶν διαλόγων. in his verbis perſpici poteſt, idem quod in hoc loco poëtices: nam & Sophronis Mimos nominat, & affirmat, cum in his ſit imitatio; eſſe appellandos nomine poëſis. ex eo loco declarantur etiam illa verba. „ Socratici ſermones. nam teſtatur Socratis ſermones primum deſcriptos fuiſſe ſub dialogi forma ab Alexamene; nequis putaret eſſe intelligendum de Platone tantum, qui & ipſe, ſed aliquantò pòſt Socraticos ſermones expreſsit per dialogum. Patet igitur multò magis dialogos quodammodo contineri ſub ſpecie poëſis, & ſimul patet, à quo primum ea ratio ſcribendi fuerit excogitata. Imitatus eſt apud nos hanc rationem ſcribendi M. Cicero in Tuſc. quæſt. in Lucullo. in libro de Amicitia, & reliquis omnibus, qui dialogi ſpeciem expreſſam habent. in libro de Senectute etiam; de qua inducit diſſerentem Catonem; & ait; ſe ideò talem induxiſſe imitationem, quia maximè conueniebat perſonæ Catonis. neque verò ibidem probat Ariſtonem Chium, qui de ſenectute induxerat loquentem Tithonum. id enim nimis fabuloſum eſt: Verba Ciceronis hæc ſunt. omnem autem ſermonem tribuimus non Tithono, vt Ariſto Chius, ſed M. Catoni ſeni, quo maiorē authoritatem haberet oratio, apud quem Læl. & Scipionem facimus admirantes. notandum illud verbum, FACimus, nam poëticum eſt; & denotat illam, de qua loquimur, imitationem. Idem Cicero paulò poſt. Quòd ſi eruditius videbitur diſputare, quàm conſueuit ipſe in ſuis libris; attribuito Græcis literis, quarū conſtat ipſum perſtudioſum fuiſſe in ſenectute. Hęc adiecit, quoniā verebatur, nequis putaret à Cicerone parum eſſe ſeruatū τὸ πρέπον in imitatione illa. Eſt enim in primis in omni imitatione poëtica ſeruandum τὸ πρέπον; in dialogis itidem, nam habent ſpeciem poëſis. Eſt & alter Ciceronis locus adnotandus in epiſtolis ad Att. Cum enim Cicero in libris de Orat. induxiſſet loquentem cum Craſſo, Antonio, & reliquis Scæuolam in libro primo. Eiuſdem Scæuolæ perſona non apparet vſpiam in libro ſecundo & tertio. declarat igitur, qua id à ſe ſit ratione factum. his verbis, libro quarto Epiſt. ad Att. Erat primi libri ſermo non alienus à Scæuolæ ſtudiis, reliqui libri τεχνολογίαν habent (vt ſcis) Huic ioculatorem illum ſenem, vt noras, intereſſe ſanè nolui. Id vero ait ſe feciſſe exemplo Platonis; qui alicubi ſummouet perſonam Socratis. Cicero igitur. Plato. item Lucianus in Dialogis mirifici quidam ſunt poëtæ, quia imitantur: & dialogus, quatenus imitatur ſermone tantum, continetur ſub poëſi epopœica. Lucianus in eo ſermone, qui habetur πρὸς τὸν εἰπόντα, προμηθεὺς εἶ ἐν λόγοις. videtur ſe excuſare, quòd dialogorum imitationem commutaſſet. & traduxiſſet ad comicam, ideſt iocularem, & mordacem imitationem. Cum ante dialogi inſeruirent graui cuidam imitationi, inter ſeſe diſputantium philoſophorum. Vide locum, vbi ſunt hæc verba. οὐ πάνυ γοῦν συνῳδὰ ἐξ ἀρχῆς ἦν ὁ διάλογος, καὶ κωμῳδία. Et quæ ſequuntur. Hunc ego Ariſtotelis locum ita interpretatus ſum, nec ſanè defuturos puto, qui mirentur voluiſſe me dialogos redigere ad poëticen; ex Ariſtotelis his verbis, cum Socratem ſatis conſtet etiam poëmata ſcripſiſſe. Id quidem

Dialogi imitationis poeticæ continentur.

Dialogi sub specie poësis.

Epist. 14. ...

& debeat contineri ſub altera parte diuiſionis, vbi etiam comœdia collocatur. ſed dicendum breuiter aliquid de Mimis. vt ſciamus quale hoc fuerit comœdiæ genus, & perſpiciamus de ea voluiſſe hoc loco ſignificare Ariſtotelem. Mimus (ut ait Donatus) imitabatur leuiſsimas quaſque perſonas exactiſsimè in omnibus dictis, motionibus, & actionibus, etiam cum laſciuia. Planipedes huiuſmodi fabulæ à veteribus appellabantur. Eiúſque rei rationem explicat Sextus Pompeius. M. Cicero libro ſecundo de Oratore, vbi loquitur de ſalibus, monet mimicos iocos debere vitari ab oratore, quòd laſciuiæ eſſent pleniſsimi. Plutarchus libro ſeptimo, cap. octauo Sympoſiac. *Mimus.*

,, μίμων εἰσὶν ὧν τοὺς μὲν, ὑποθέσεις, τοὺς δὲ, παίγνια καλοῦσι, ἁρμόζει δ' οὐδέτερον τῷ συμποσίῳ, αἱ

,, μὲν ὑποθέσεις διὰ τὰ μήκη τῶν δραμάτων, καὶ τὸ δυσχορήγητον. τὰ δὲ παίγνια πολλῆς γέμοντα βωμολοχίας,

,, καὶ σπερμολογίας, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ γυναικῶν συγκαθεζομένων. καὶ παίδων ἀνήβων ἐπιδείκνυσθαι μιμήματα.

Mimorum comœdiarum, nominat aliquot Athenæus; & Pollux ἱλαρῳδοί. hi vtebantur veſtibus albis; & coronis. σιμῳδοί, κιναιδολόγοι, μαγῳδοί. hi mulıebribus vtebantur veſtibus. Tanta verò fuit hiſtrionum fœditas in his turpibus rebus repræſentandis; vt infames ſint habiti; & ideò Ariſtoteles cauſam explicet, Cur omnes fermè hiſtriones improbis ſint moribus. etſi apud Rom. Aeſopus, & Roſcius magno in honore fuerunt habiti. Verum de Mimis hactenus, quas fuiſſe quaſdam Comœdias conſtat.

,, Nunc demonſtro errorem interpretis; eſt in contextu Græco. ἡ νόμων ποίησις. Sed interpres videtur legiſſe μίμων. Si ita legeres, bis idem dixiſſet Ariſtoteles. nam cum Mimus ſpecies vna ſit Comœdię; continetur procul dubio & ipſa ſub genere Comœdiæ; de qua meminit in altera diuiſionis parte. Deinde cum tradat differentiam hanc inter Dithyrambicen, Legum poëſin, & Tragœdiam, atque Comœdiam; quod ille ſimul, & eodem tempore vtuntur harmonia; ſermone; numero: Hæ verò, Comœdia ſcilicet & Tragœdia, vtuntur quidem, ſed ſeparatim, & diuerſo tempore; confunderentur ea, quæ dicit, nam connumeraret Mimos ſeparatim à Comœdia: cũ ſint ipſius ſpecies vna. Eſt igitur legendum νόμων. Sed conſiderandum; quæ, qualíſque fuerit legum poëſis. Antiqui legum latores leges ſuas verſibus deſcripſerunt. de Solone quidem id pro vero accepimus. nam elegis ſcripſit ſuas leges. Eorum ęlegorum multos citat Laërtius in eius vita. recitat etiam Demoſthenes in oratione περὶ παραπρεσβείας. Ariſt. in probl. ſectione .xix. probl. xxviii. quærit cur multæ leges cantilenæ vocantur? reſpondétque homines priuſquàm literas perciperent, leges decantare conſueuiſſe, ne ex animo effluerent. id quod ab Agathyrſis factitatum recenſet. Athenæus libro. xiiii. vbi recenſet cantilenarum appellationes, ait, ᾔδοντο δ' ἀθήνῃσι καὶ χαρώνδου νόμοι παρ' οἶνον, ὡς ἕρμιππος φησὶν ἐν τῷ ϛ̄ νομοθετῶν. Sequitur alterum concluſum, quod ex contextu eliciebatur. Tragœdiam ſcilicet & Comœdiam tribus vti. harmonia, rhythmo, ſermone, ſed diuerſo tempore, nec ſimul. ſed ſeparatim. Athenæus libro primo, multiſque aliis in locis ait, tres olim fuiſſe ſaltationes: Tragicam, Comicam, Satyricam, quæ Sicinnis vocabatur. Saltatio Comica appellabatur κόρδαξ. Tragica vocabatur ἐμμέλεια. Dithyrambica τυρβασία, vt legere eſt apud Iulium Poll. lib. iiii. Tragicæ ſaltationis primus εἰσηγητὴς fuit Bathyllus Alexandrinus; fuit autem egregius ſaltator Bathyllus: itidem & Pylades; ſaltatio Bathylli erat ἱλαρωτέρα. Pyladis autem ὀγκώδης, παθητικὴ, καὶ πολύκοπος. Hæc aſſerit Athenęus libro primo. Plutarchus quoq. lib. VI. Sympoſia. cap. viii ἀποτίμεθα δὲ τῆς ὀρχήσεως τὴν πυλάδειον ὀγκώδη, *Legum poesis.* *Saltatio comica.*

,, καὶ παθητικὴν καὶ πολυπρόσωπον οὖσαν. Idem eodẽ loco meminit de Bathyllo & eius ſalta

,, tione. δεχόμεθα τὴν βαθύλλειον αὐτόθι πίζαν τοῦ κόρδακος, ἀπτομένην ἠχοῦς ἢ πανός τινος, ἢ σατύρου

,, σὺν ἔρωτι κωμάζοντος ὑπορχήματος ἐπιτηδευμένην. Idem quoque affirmat Aeſchylum poëtam

,, Tragicum: πολλὰ σχήματα ὀρχηστικὰ ἐξευρεῖν. & ipſum primũ σχηματίζειν τοὺς χοροὺς ὀρχηστο

,, διδασκάλοις οὐ χρώμενον. nã mos erat eos adhibere, quod notat etiã Pollux in eadẽ voce.

,, in choris autem erat χοροδιδάσκαλος, δεξιοστάτης. ἀριστεροστάτης. λαυροστάτης ψιλεύς τις. vt idem Iullius Poll. explicat. nominat Athenæus libro primo τελέσην ὀρχηστοδιδάσκαλον

,, inueniſſe πολλὰ σχήματα, ἄκρως ταῖς χερσὶ τὰ λεγόμενα δεικνύοντα. Erat autem Teleſtes adeò peritus ſaltandi, vt in ſaltatione cantum apertiſsimè exprimeret. Oppugnationem illam inſignem Thebarum factam à ſeptem ducibus, Olim etiam quidam

poëtæ fuerunt ὀρχηστικοὶ appellatii Theſpias,Cratinus. Phrynichus,nõ ſolum quia ſua
Poëmata ſcribebant apta ad recitationem ſaltatoriam; Sed etiam quoniam præter pe
ritiã ſcribẽdi poëmatis,docebant etiã ipſimet,& profitebantur artem ſaltandi. Vſque
adeo ſe exhilarabant,& profundebant in omnes affectus poëtæ. Hęc volui pauca hoc
loco exponere de more ſaltationum poëticarum; vt quæ dicturus ſum poſtea,aper-
tius intelligantur. Verum quoniam Ariſtot. ait Comœdiam,Tragœdiam, & legum
poëſin,vti cõſueuiſſe ſeparatim,& vt ipſius vtar verbis,κατὰ μέρος,ſermone,rhythmo,
& harmonia, nõ ab re fuerit breuiter explicare veterẽ totã illam rationẽ recitandorũ
huiuſmodi poëmatũ,vt quomodo imitatio per ſermonẽ,harmoniã,& rhythmũ fieret
vnuſquiſq. perſpicere poſsit. In Scena Comica, & Tragica cum triplici modo fieret
repræſentatio,neceſſe eſt quoq; fuiſſe triplex hominum genus, qui repręſentarent.
Erant autem hi, hiſtriones,qui ſermone imitabantur. Saltatores,qui ſaltatione. Can
tores,& harmonici,qui cantu,& harmonia. Talem fuiſſe morem apertè demonſtra-
bo poſtea ex veterum ſcriptis. Sed antequàm de his dico, ſciendum. Cum veteres va
riis quibuſdam modis nonnulla in Tragœd.& Comœd. repræſentarent, & inducerẽt
quæ erant ſupra captum humanũ; neceſſe fuit, vt ad ea exprimenda varias etiam res
excogitarent. Atque vt hoc facilius intelligatur,explico. Exprimebant tonitrua.indu
cebant Deos ἐκ μηχανῆς. imitabãtur fulmina.habebãt igitur ſub ſcena βροντεῖον.in altiore
ſcenę parte κεραυνοσκοπεῖον.Supra ſcenã θεολογεῖον.itidẽ,& γέρανον,quo aliquẽ in ſublime ra
piebant;vt de Memnone ab Aurora; & Endymione à Luna accepimus.ἐκκύκλημα quoq;
quod circumuolutũ oſtentabat, quæ intus agerẽtur, vt puta dilacerationem,& cædẽ
filiorum à Medea patratam: fœdos concubitus,& eiuſmodi quædam,quæ ſpectari ob
fœditatem non poſſunt,neque debent. ſicuti pręclare monuit in Poët. Horatius. De
inſtrumentis autem his,& machinis copioſè qui volet, legat apud Iulium Pollu. lib.
IIII. & Vitruuium. Quoniam autem Græci triplici ratione, ſicuti dictum eſt, imi-
tabantur; ampliorem quoque ſcenam eos habuiſſe par eſt. habebant (vt ſcribit Pol-
lux) ὀρχήστραν in qua erat θυμέλη, ſeu pulpitum, & ara. hinc comicorum hiſtrionum
alii Thymelici, alii ſcenici appellati. In ſcena recitari,mos erat, per ſermonem. In pul
pito, & orcheſtra ſaltabant ſaltatorem; idẽmque ipſum ſaltatione exprimebant,quod
fuerat expreſſum ſermone ab hiſtrionibus. In remotiore ſcena,fiebat harmonia, per
quã etiã illa eadẽ exprimebãtur. Omnia autẽ hæc tria agebãtur ſeparatim,& vt inquit
Ariſt.κατὰ μέρος. Pulcherrimè,& aptiſsimè declarat hoc Lucian.in libello περὶ ὀρχήσεως,
ait.n. olim eoſdẽ fuiſſe, qui cantarẽt, & ſaltarent; Sed quoniã anhelitu,qui ciebatur,
ex motu ſaltantiũ,interrũpebatur vox cãtantiũ; vſum obtinuiſſe,vt ſeparatim canerẽt
& ſaltarent. Ea maxima erat ſaltatorum laus, vt ſe aptè conformarent ad perſonas,
,, quas expreſſuri erant. Luciani verba ſunt hæc. πάλαι μὲν γὰρ αὐτοὶ καὶ ᾖδον, καὶ ὠρχοῦν-
,, το, εἶτ᾽ ἐπειδὴ κινουμένων τὸ ἆσθμα τὴν ᾠδὴν ἐπετάραττεν, ἄμεινον ἔδοξεν ἄλλους αὐτοῖς ὑπᾴδειν. αἱ δὲ ὑπο-
,, θέσεις κοιναὶ ἀμφοτέροις καὶ οὐδέν τι διακεκριμέναι τῶν τραγικῶν αἱ ὀρχηστικαί· πλὴν ὅτι ποικιλώτεραι αὗται
,, καὶ πολυμαθέστεραι, καὶ μυρίας ἔχουσαι μεταβολάς. Idem Lucianus in eodem libello paulò ante; vbi
alterum inducit reprehẽdentem quendam; qui ante ponebat Tragœdiam,& Comœ
,, diam, ſaltationibus,ita ait. δοκεῖς δέ μοι, ὦ ταν κωμῳδίαν, καὶ τραγῳδίαν ἐπαινῶν ἐπιλελῆσθαι, ὅτι καὶ
,, ἐν ἑκατέρᾳ ἐκείνων ὀρχήσεως ἴδιόν τι εἶδός ἐστιν. οἷον τραγικὴ μὲν ἡ ἐμμέλεια, κωμῳδικὴ δὲ ὁ κόρδαξ, ἐνίοτε δὲ καὶ
,, τρίτο σικιννίδος προσλαμβανομένης. Ex quo loco cognoſcimus,qualis fuerit ſaltatio in Trag.
& Com. Exprimebant aũt ſaltationes hæ ſingulas animi affectiones,adeo vt loqui vi
derentur.hinc illud apud eundem Lucianum legere eſt, quod quia videtur perlepi-
dum ſubſcripſi. Demetrius (de quo Lucianus) ſaltationem appellabat quiddam πάρερ
γον, quod cum audiſſet egregius quidam ſaltator, qui Neroni erat chariſs. dicitur
illum rogaſſe. vt ſe ſaltantem ſpectaret ſine tibiis, & cantu; ipſe verò ſaltauit Martis
& Veneris concubitum,qualem deſcribit Homerus. ita verò Solem qui dolos patefe-
cerat, Martem coeuntem, Venerem cum eo irretitam opera Vulcani, Deos inſpe-
,, ctantes, & ridentes expreſsit; vt Demetrius admirans dixerit ἀκούω ὦ ἄνθρωπε ἃ ποι-
,, εῖς, οὐ μόνον ὁρῶ, καί μοι δοκεῖς αὐταῖς χερσὶν λαλεῖν. Multa huiuſmodi præclara apud
Lucianum legi poſſunt; quæ ego breuitatis cauſa prætermiſi. Sicuti autem erant,
olim

olim ſaltatores periti; ita etiam cantores erant, qui diuerſis modulationibus omnia exprimerent. Earum autem modulationum cum eſſent diuerſa genera; erant auditoribus quàmlibet rudibus notiſsima; Nam nullus olim ferè fuit, qui Muſicen non noſſet. Muſicen enim ignorare probro dabatur: ex quo indocti vulgò ἄμουσοι, vocabantur. Hinc eſt à nobis dictum, ante recitationem fabularum, conſueuiſſe Harmoniam fieri, ex qua cognoſcerent auditores, quale eſſet futurum fabulæ genus. Poſſem alia quàmplurima dicere de choricis cantilenis, & ſaltationibus. Sed hæc ſuo loco aptius dicentur, cum ſcilicet de Choro, & eius vſu loquemur. Nũc vt opinor, ſatis declarata fuerunt ea Ariſtotelis verba, quibus ſignificat olim Comœdiam, & Tragœdiam particulatim, ſeu, vt ipſius apponam verba, κατὰ μέρος, vti conſueuiſſe ſermone, harmonia, ſaltatione: Sed nõ eſt omittendus Plato. locus, qui eſt libro .iii. de Repub. vbi hoc apertè declarat his verbis. τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστὶ συγκείμενον. λό-
» γου τε καὶ ἁρμονίας, καὶ ῥυθμοῦ. Paulò poſt. καὶ μὴν τήν γε ἁρμονίαν, καὶ ῥυθμὸν ἀκολουθεῖν δεῖ τῷ λό-
» γῳ. πῶς δ' οὔ. ἀλλὰ μέντοι θρήνων τε καὶ ὀδυρμῶν ἔφαμεν ἐν λόγοις οὐδὲν προσδεῖσθαι. οὐ γὰρ οὖν. τίνες οὖν θρηνώ-
» δεις ἁρμονίαι; λέγε μοι σὺ γὰρ μουσικός. μιξολυδιστί ἔφη. καὶ συντονολυδιστί. καὶ τοιαῦταί τινες. poteſt
» quiuis, opinor, in his verbis facilè perſpicere, Harmoniam, & Rhythmum accommodari conſueuiſſe ad Sermonem; qui prius recitatus fuiſſet ab Hiſtrionibus.
» Eandem rem adhuc apertius idem Plato paulò poſt, his verbis explicat: ἑπόμενον ταῖς
» ἁρμονίαις, ἔφη, ἂν ἡμῖν εἴη τὸ περὶ ῥυθμοὺς μὴ ποικίλους αὐτοὺς διώκειν, μήτε παντοδαπὰς βάσεις, ἀλλὰ
» βίου ῥυθμοὺς ἰδεῖν κοσμίου τε καὶ ἀνδρείου, τίνες εἰσίν, οὓς ἰδόντα τὸν πόδα τῷ τοιούτῳ λόγῳ ἀναγκάζειν
» ἕπεσθαι, καὶ τὸ μέλος, ἀλλὰ μὴ λόγον ποδί τε, καὶ μέλει. Opportet igitur Harmoniã & Rhythmum ſermonem ſequi, non autem Sermonem accommodari ad Rhythmum. Volens verò Plato explicare in rhythmo eſſe ſaltationem, ait, τῷ ποδί, ſicuti nos copioſè paulò poſt exponemus; cum opus fuerit, & locus poſtularit.

» ἐπεὶ δὲ μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πράττοντας, ἀνάγκη δὲ τούτους ἢ σπουδαίους, ἢ φαύλους
» εἶναι, τὰ γὰρ ἤθη σχεδὸν ἀεὶ τούτοις ἀκολουθεῖ μόνοις, κακίᾳ γὰρ καὶ ἀρετῇ τὰ ἤθη διαφέρουσι
» πάντες, ἤτοι βελτίονας, ἢ καθ' ἡμᾶς, ἢ χείρονας ἀνάγκη μιμεῖσθαι. ὥσπερ οἱ γραφεῖς, Πολύ-
» γνωτος μὲν κρείττους, Παύσων δὲ χείρους, Διονύσιος δὲ ὁμοίους εἴκαζε.

» Quoniam verò qui imitantur, agentes ipſos imitantur; hos autem
» vel improbos eſſe oportet, vt quos duntaxat ferè ſemper ipſi mores
» concomitentur, etenim per vitium, atque virtutem moribus omnes
» differunt, neceſſe eſt, quod etiam Pictores faciunt, vel meliores, vel
» deteriores imitari: Polygnotus quidem meliores, Pauſon deteriores,
» Dionyſius verò ſimiles effingebat.

Connectenda hæc ſunt cum ſuperioribus, poſtea declaranda. Cum vellet Ariſtoteles Poëticæ definitionem componere; & partium ipſius; fuit illi neceſſariò inueniendum genus; deinde differentię; nam ex harum attributione ſpecies inter ſe poëtices diſtinctæ definiri poterunt. Inuenerat verò ante differentias tres οἷς, ἃ, ὡς. Ad primã differentiam accommodata ſunt illa tria, Sermo, Harmonia, numerus, & ſimul expoſitum eſt, quomodo aut ſeparatim vna, aut duabus ſimul, aut tribus, tum ſeparatim, tũ ſimul, & hæc & illa poëſis ſpecies vteretur. Nunc aggreditur explicandam ſecundam differentiam, quæ materiem demonſtrat, aut quaſi materiem quãdam, ex qua poëtice ſuum opus ideſt imitationem conficit. hanc nos differentiam ſuperius vocabamus. REPRAESENTATVM ſiue quod agitur. Placet mihi magnoperè ea, quæ hoc loco ab Auerroe dicuntur, & ſi fortaſſe alicui rudia videri poſſunt. id aũt vitio interpretis factum eſt. Ego qualiacunque illa ſunt; ita ſubſcribam, vti ſeſe habent; Satis enim fuerit ſententiam percipere. Imitatio, ſeu (vt illius vtar verbo) aſsimilatio eſt, per quam intenditur conuenientia aſsimilati cum ſuo aſsimilabili propter oſtenſionem decentis, aut turpis, id eſt virtutis, & vitii. Ex quo conſequitur, neceſſe eſſe, vt imi-

tentur aut bonos, aut malos. Idem paulopoſt ſic ait. Omnes repræſentatores, & aſſimilatores habent hoc ſibi propoſitum, vt incitent ad quaſdam actiones, quæ circa voluntaria conſiſtunt, & retrahant à quibuſdam. Erunt igitur neceſſariò ea, quæ intendunt per ſuas repræſentationes aut virtutes, aut vitia. Omnis enim actio, & omnis mos non verſatur, niſi circa alterum iſtorũ, videlicet virtutem, & vitium, Hoc ipſum ait Atiſtoteles in contextu. Omnis poëſis, quæ imitatur, imitatur agentes. hi autem ſunt (vt verba apponam Ariſtotelis.) aut σπουδαίων, aut φαύλων: τὰ γὰρ ἤθη σχεδὸν ἀεὶ τούτοις ἀκολουθεῖ μόνοις; nam mores duplici hac differentia diſtinguntur. quod ita probari poteſt, & apertiſsimè demonſtrari. Virtus medium obtinet locum inter duo extrema. quæ ſunt, alterum ex defectu, alterum ex abundantia; vt copioſè declarat in Ethicis Ariſtoteles. Vnde præclare eſt ab Horatio dictum. Vittutem eſſe medium vitiorum vtrinque redactum. Virtus autem, & vitium in homine inſunt per habitum; ex quo actiones exiſtunt omnes. A virtute verò boni; à vitio mali appellantur. & quoniam qualitates hæ augentur, & imminuuntur. κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ideo in contextu ait Ariſt. imitationem fieri, aut meliorum, & pręſtantiorũ, aut deteriorũ. Eſt quiddam in contextu adnotandum cum ait; ἤτοι βελτίονας; ἢ καθ' ἡμᾶς, ἢ χείρονας ἀνάγκη μιμεῖσθαι; ὥσπερ οἱ γραφεῖς. nam alterum non ſatis expreſsè vertit Paccius. hoc ſcilicet, vel meliores, vel ſimiles, vel deteriores; quod Ariſt. ita profert, καθ' ἡμᾶς, expreſsius eſt; nam ſenſus eſt huiuſmodi: imitamur aut pręſtantiores, quàm ætate noſtra viuant; aut eos, qui inſtar ſunt noſtri. & qui tales ſunt, quales qui noſtra ætate viuunt. nam eſt inueterata opinio, fuiſſe olim quandam Heroum ætatem, qui multò ſapientiores erant, & præſtantiores, quàm homines noſtræ ætatis. Cuiuſmodi, Hercules, Achilles, Aeneas, Neſtor, & alii tam multi, de quibus veteres locuti ſunt. Altero loco peccat Georg. Valla: nam vbi Ariſtot. habet hæc verba. ὥσπερ οἱ γραφεῖς. vertit, ille, vt ſcriptores. Cum γραφεῖς hoc loco dicantur pictores; patet, nam ii, quos nominat Ariſtot. Polygnotus, Pauſon; Dionyſius pictores fuerunt. Sumit igitur ſimilitudinem à pictoribus Ariſtoteles, quod ſæpè facit. Sicut etiam Horat. in ſua Poëtice. Ea verò ita ſeſe habet. Poëtæ id efficiunt, quod pictores: nam hi aut imitantur præſtantiores, aut ſimiles hominibus noſtræ ætatis; aut deteriores. Polygnotus præſtantiores; Dionyſius ſimiles ſuę ætatis hominibus, Pauſon deteriores imitabatur. Pictores effingunt pręſtantiores cum aut Heroas, aut eos viros exprimunt, cuiuſmodi ætate noſtra non reperiuntur. Sicuti adhuc his temporibus faciunt plerique pictores, qui maximè excellunt in imaginibus ſanctorum hominum, qui è vita exceſſere, pingendis, qui tamen in aliis pingendis operam infeliciter ponunt ſuam. Alii rectè pingunt ea, quæ cõmunis quidam ætatis ſuæ vſus fert: vt habitum perſonarum, Armaturam; Cincturam. Equitationem. Alii politè deteriora pingunt, ea ſcilicet quæ ſpeciem habẽt rerum malarum, & turpium. Cuiuſmodi ſunt pictores qui coeuntes homines pingũt: aut diſtorquentes os & inflantes buccas. Per deteriores tamen poſſunt etiam viles, & ignobiles intelligi: Aelianus lib. iiii. ſuæ variæ hiſtoriæ, ſcribit legem olim fuiſſe apud Thebanos περὶ τεχνῶν, καὶ γραφικῶν, καὶ πλαστικῶν, vt imitarentur, & effingerent εἰκόνας εἰς τὸ κρεῖττον. Erat autem pœna iis conſtituta τοῖς εἰς τὸ χεῖρον. ἢ πλάσασιν, ἢ γράψασι: Ibi dé Aelianus meminit Pauſonis pictoris. ait .n. Socratis ſermones eſſe perſimiles picturæ Pauſonis. Nam is in exigua tabella equum currentem, & frenatũ expreſsit. Cum que ille, cuius gratia opus fuerat confectum, indignaretur, quòd frenum addidiſſet, reſpondit, anguſtiam tabellæ fuiſſe in cauſa, & ideo in paruo ſpatio equum frenare oportuiſſe. Sic Socrates ſæpe ænigmaticè, & ſuboſcurè loquebatur; ac nimium anguſtè; Idem Aelianus mentionem facit Polygnoti, & Dionyſii pictorum. πολύγνωτος ὁ θάσιος, καὶ διονύσιος ὁ κολοφώνιος γραφεῖς ἤστην, καὶ ὁ μὲν πολύγνωτος ἔγραφε τὰ μεγάλα, καὶ οἱ τοῖς τελείοις εἰργάζετο τὰ ἆθλα. ὁ δὲ τοῦ διονυσίου πλὴν τοῦ μεγέθους τὴν τοῦ πολυγνώτου τέχνην ἐμιμεῖτο εἰς τὴν ἀκρίβειαν πάθος, καὶ ἦθος καὶ σχημάτων χρῆσιν, ἱματίων λεπτότητας, καὶ τὰ λοιπά.

δῆλον δὲ, ὅτι καὶ τῶν λεχθεισῶν ἑκάστη μιμήσεων ἕξει ταύτας τὰς διαφοράς. καὶ ἔσται ἑτέρα, τῷ ἕτερα μιμεῖσθαι τοῦτον τὸν τρόπον. καὶ γὰρ ἐν ὀρχήσει, καὶ αὐλήσει, καὶ κιθαρίσει ἔστι γενέσθαι ταύτας τὰς ἀνομοιότητας;

Ex

» Ex quo liquidò apparet imitationum ſupradictarum vnamquánque » tales differentias ſortiri, planéque diuerſam euadere, quod res diuer » ſas ad hunc modum imitetur. Etenim tum in ſaltatione, tum in tibia» rum, cithararúmue modulatione huiuſmodi diſsimilitudines fieri » contingit.

Quoniam omnis Poëſis imitatur,& imitatur agẽtes.hi vero aut boni, aut mali: nam his duobus differunt inter ſe hominũ mores; Neceſſe eſt, omnem poëſin vel hos, vel illos imitari; Sicuti etiam faciunt pictores,qui aut præſtantiores,aut viliores,aut eos, qui inſtar ſunt ſuæ ætatis hominum,imitantur. patet igitur hanc differentiam, quæ ſumitur ex materie, & rebus ſubiectis diſtinguere ſpecies poëſeωn inter ſe. Id verò probatur ſingillatim per inductionẽ. Auletice, Citharistice, Dithyrambice, Epopœia. Saltatoria, Tragœdia, Comœdia differunt inter ſe pro diuerſitate rerum, hominum & actionum quas imitantur: patet igitur concluſio. Debet autem hoc exemplis dilucidius oſtendi. Saltatoria primum,tum ipſa ab aliis, tum à ſemetipſa hac diſtinguitur differentia. Quandóque enim viles,quandóque præſtantes, quandóque honeſtas, aliquando turpes exprimebat ſaltatio hominum actiones, vt ex iis, quæ ante à me dicta fuerunt, intelligi potuit; Auletice quandoque; nam & ipſa viles ferè ſemper, aliquando tamen etiam graues imitabatur actiones,vt ſatis ex ſuperiore noſtra diſputatione colligi poteſt. Citharistice,ſeu lyrice,cum & ipſa adhiberetur,tũ ad hymnos& pæanas, tũ ad iocos,& amores; patet vtraq. eam differentia diſtingui. Dithyrãbice, Bacchi quæ cõtinebat laudationẽ,magna ex parte præſtãtiores exprimebat actiones.

» περὶ δὲ τοὺς λόγους δὲ καὶ τὴν ψιλομετρίαν, οἷον Ὅμηρος μὲν βελτίους, Κλεοφῶν δὲ ὁμοίους » Ἡγήμων δὲ ὁ θάσιος ὁ τὰς παρῳδίας ποιήσας πρῶτος, καὶ Νικόχαρις ὁ τὴν Δηλιάδα, χείρους.

» Similiter etiam, & quæ circa ſermones,& nuda carmina verſantur. » Exempli cauſa. Homerus præſtantes effingit. Cleophon ſimiles. He» gemon verò ille Thaſius, qui primus Parodias ſcripſit; nec non Ni» cocharis qui Deliadem, viles.

Hæc ita cum ſuperioribus connecti debent. Ariſto. adhuc inductione vtitur,enumerátque omnes poeſeos partes, atque demonſtrat,in Epopœia etiam eandem cerni differentiam,quæ ex materie,& genere rerum ſumitur. innuit autem Epopœiã,cum dixit,quæ verſantur περὶ λόγους καὶ ψιλομετρίαν. Poſtremam dictionẽ vertit Valla ineptiſsimè (vt multa ſolet) tenuitatem ſermonis. Paccius nuda carmina. Expreſsius dictum fuiſſet.Quæ verſibus tantũ,& metro imitationem ſuam conficiunt.nam hic eſt Ariſt. ſenſus. Sed redeo ad rem. Sub Epopœia collocantur Dialogi; quatenus imitantur. vt ante declaratum eſt; quod multò apertius ſignificauit Ariſtot. hoc loco. cum ait λόγους καὶ ψιλομετρίαν. nã cum ait λόγους,ipſos intelligit Dialogos,qui ſermone imitãtur ſoluto. Ariſtot. in Rhetoric. lib.iii.ita ſæpe appellat.cum verò,inquit ψιλομετρίαν,innuit Herroicum poëma, quale eſt Homericũ vtrunque & Vergilianum, nam in ſermone incluſo metris conficitur imitatio. Dialogis igitur accommodari poteſt eadem differentia. nam & præſtantes, & viles imitantur. Pulcherriſsimus eſt ille Luciani locus, quem etiam ſuperius citaui, ex eo opuſculo,quod inſcribitur. προμηθεὺς εἶ ἐν λόγοις.declarat enim quantum interſit inter Dialogum & Comœdiam: differebant. autem materie rerum,quas tractabant. nam Comœdia viliores imitabatur,cum maledicentia. Dialogus vero diſputationes tantum philoſophorum exprimebat;Quare reprehendebatur Lucianus, quòd abuteretur Dialogis, & ad eos accommodaret materiem, quæ Comœdiæ erat propria. Verba ſunt hæc. καὶ ὅμως ἐτολμήσαμεν ἡμεῖς » τὰ οὕτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα ξυναγαγεῖν, καὶ ξυναρμόσαι οὐ πάνυ πειθόμενα, οὐδὲ εὐμαρῶς ἀνεχόμενα » τὴν κοινωνίαν. ἀλλὰ δέδια τοίνυν μὴ αὖθις ὅμοιον τι τῷ προμηθεῖ τῷ σῷ πεποιηκὼς φαίνωμαι, τὸ θῆλυ τῷ » ἄρρενι ἐγκαταμίξας καὶ διὰ τὸ δίκην ὑπόσχω. Metrica Epopœia imitatur & præſtantes, &

Eadē

BIBL. NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

teſt cõcinnari hic contextus. πέργας autem ſignificare fatuos homines, vti vertit Paccius, nuſquam legi apud Græcos, neque puto quépiam doctum agnoſcere hoc verbum Græcũ. quare legendũ eſt, vt eſt in manuſcripto codice. πέρσας καὶ κύκλωπας. Nam Cyclopas ab hoc ſcriptos teſtatur Athenæus libro primo, vbi de Philoxeno multa recenſet. ἐπεὶ δὲ τὴν ἐρωμένην γαλάτειαν ἐφωράθη διαφθείρων εἰς τὰς λατομίας ἐνεβλήθη, ἐν αἷς ποιῶν τὸν κύκλωπα συνέθηκε τὸν μῦθον εἰς τὸ περὶ αὐτὸν γενόμενον πάθος. τὸν μὲν διονύσιον κύκλωπα ὑποστησάμενος. τὴν δ' αὐλητρίδα γαλάτειαν, ἑαυτὸν δὲ ὀδυσσέα. de hac re quoque mentio fit ab Ariſtophanis interprete in Pluto; vbi ait. θρεττανελὸ τὸν κύκλωπα. Qui voluerit, videat locum diligenter ibi deſcriptum. Philoxenum Hymenæum cecinisse in nuptiis teſtatur Athenæus. cuius erat tale exordium. γάμε θεῶν λαμπρότατε. Timotheum quoque muſicum fuiſſe, & dithyrambicũ ſatis patet; & nos de eo ſuperius multa diximus. Hunc verò ſcripſiſſe πέρσας, non ſatis liquet. Verum fabulam hanc à multis alus ſcriptam legi. & probabilem mihi eius inſcriptionis rationem afferre poſſe videor. Perſarum luxus adeò omnibus notus eſt; vt nihil ſit neceſſe de eo quidpiam recenſere. nam & apud eos ex lege præmiũ nouæ voluptatis inuentoribus propoſitum teſtatur Athæneus libro quarto his verbis, τοῖς περσῶν βασιλεῦσιν ὑπὸ τρυφῆς προκεῖσθαι τοῖς ἐξευρίσκουσιν ἡδονὴν καινὴν ἆθλον ἀργυρίου πλῆθος, eoſdem ebrioſos fuiſſe, ac voluptatibus deditos, ſatis idẽ copioſe narrat vbi de illorum agit moribus, & apparatu cœnarum; de quibus etiam Horatius in Odis.

Perſicos odi puer apparatus. Eoſdem inter pocula maximis de rebus conſultaſſe teſtatur Herodotus. Athenæus Interpres quoque Ariſtophanis in eo verſu. οἶνον γὰρ εὗρον ἀντὶ προσκυνήτορα. Ideò factum puto, vt de iis iocoſas ſcriberent veteres poëtæ fabulas; quæ multum habebant ſalis in reprehendendis eorum vitiis; & luxu notando. Thurioperſas Metagenis Comici citat Athenæus. vbi loquitur libro ſexto περὶ τηγάνου. legendus eſt ille locus; nam ibi de Eſculentis loquitur Comicus poëta. itidem eodem libro citantur verſus Pherecratis ἐν πέρσαις. τί δ' ἔτι ἡμῖν τῶν σῶν ἀρότων, ἢ ζευγοποιῶν χρεία, ἢ δρεπανουργῶν, ἢ χαλκοτύπων, ἢ σπέρματος, ἢ χαρακισμοῦ. αὐτόματοι γὰρ διὰ τῶν τριόδων ποταμοὶ λιπαροῖς ἐπὶ πέσσοις ζωμοῦ μέλανος. & quæ ſequuntur. Ab eodem Athenæo animaduertes citari de eſculentis in Perſis Metagenem. itidem Naucratem Comicum in Perſide, cuius ille narratur verſiculus. ἐν ἄστει δ' ἀσκύτου δ' εὑρεῖν οὐκ ἐστὶ ῥᾴδιον. Ex his, & aliis multis locis apud eundem colligo Perſas fuiſſe comœdiæ nomen, ſeu poëmatis; in quo veteres, dum carpebant luxum Perſarum; de vilibus quibuſdam rebus, & culinariis loquebantur.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ διαφορᾷ καὶ ἡ τραγῳδία πρὸς τὴν κωμῳδίαν διέστηκεν. ἡ μὲν γὰρ χείρους, ἡ δὲ βελτίους μιμεῖσθαι βούλεται τῶν νῦν.

Qua etiam diſsimilitudine Tragœdiam à Comœdia differre dicimus: hæc enim humiliores, illa verò præſtantiores imitatur quàm qui modo ſunt.

Suſcipit etiam tragœdia, & comœdia differentiam eam, quæ eſt ex ſubiecta rerum materie deſumpta; nam tragœdia cum verſetur in imitatione, & repræſentatione calamitatum, & miſeriarum regis, aut herois alicuius; præſtantiores vtique imitatur. illorum verò potiſsimum miſeriam explicat, qui inſignes ſunt, quoniam ex horum perſona maior cietur commiſeratio, quàm ſi eorum recenſeatur calamitas, qui ignobiles ſunt, ac viles. Comœdia verò actiones imitatur hominum humiliores, & viliores, vt ſatis in ipſorum ſcriptis perſpici poteſt; & ex hac re inter ſeſe differunt, & comœdia, & tragœdia, non ex eo, quod paſsim expoſuerunt grammatici neſcio qui imperiti; quorum ſententia, quoniam perridicula eſt, præſertim in tragœdia, ideò à me prætermittitur.

Ἔτι δὲ τούτων τρίτη διαφορὰ τὸ, ὡς ἕκαστα τούτων μιμήσαιτο ἄν τις. καὶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὰ αὐτὰ μιμεῖσθαι ἔστιν, ὁτὲ μὲν ἀπαγγέλλοντα, ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον, ὥσπερ Ὅμηρος ποιεῖ, ἢ ὡς τὸν αὐτὸν, καὶ μὴ μεταβάλλοντα ἢ πάντας ὡς πράττοντας, καὶ ἐνεργοῦντας

τας τοὺς μιμουμένους, τοὺς μιμουμένους.

Tertia præterea in his differentia eſt, quo quiſque modo ſingula imitetur. fieri enim poteſt, vt eiſdem eadem, diuerſa tamen ratione imitemur: aliquando quidem narrantes nos, ídque modo alienam perſonam induti (quod Homerus facit) modo vt iidem ipſi non mutati, aliquando verò quaſi negociantes omnes, & agentes introducentes.

Hæc ita vertit Paccius. Valla autem ſic. Iſtorum tertia eſt differentia, vt horum ſingula quiſpiam ſit imitatus, nam in iiſdem eſt quoque eadem imitari; cum imitantur annunciantem; aut quidpiam aliud factum, veluti Homerus fecit, vel eundem, & non mutantem, aut omnes, vt agentes, & exercentes imitando. Si conſideres hanc Vallæ verſionem; ea quidem optima eſt, ſed ex qua non facilè poſsis elicere ſenſum; ſecutus eſt enim ipſa verba Græca. credo, quòd ei videretur lubricus locus, neq. perſpiceret certam ſententiam. Paccius multum à verbis diſceſsit. non tantum mihi vbique ſatisfacit; nam vbi ait; iisdem eadem, diuerſa tamen ratione imitamur, requirebam, vt apponeret. ΙΝ. Sic in iiſdem. nam eſt ſenſus. Sæpe contingit, vt in iiſdem hominibus eadem imitemur, diuerſo tamen modo, quod declarat, cuiuſmodi ſit; nam habet contextus hæc verba. ὅτε μὲν ἀπαγγέλλοντα, ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον. Paccius ita vertit. Aliquando quidem narrantes nos, ídque modo alienam perſonam induti. Hanc verſionem ſi diligenter conſideres; neque recta fortaſſe eſt, & eſt obſcura. Nam eſt Ariſtotelis ſenſus. Licet imitari aliquem, tanquàm nunciantem, & alterius ſubinde perſonam ſuſcipientem, id quod facit Homerus. Nam Homerus imitatur Vlyſſem nunciantem, & narrantem Alcinoo regi omnia; quæ dum narrat Vlyſſes, ſæpe alterius ſuſcipit perſonam. Exempli cauſa. Refert, ut adnauigarit ad Sirenum ſcopulos. Vt effugerit periculum, quod ſibi à Polyphemo impendebat. Hæc dum narrat ſubinde ſuſcipit perſonam Sirenum. ſuorum ſociorum. ipſius Polyphemi; & refert imitando ipſius met perſonæ verba. Idem facit Vergilius apud nos libro ſecundo AEneidos, & tertio, nam Vergilius AEneam imitatur nunciantem; ſeu narrantem Didoni reginæ excidiū Troianum; quod dum facit ſæpe ſe in alterius transſmutat perſonam. Exempli gratia. Vbi refert de Sinone. de Hectore. de Panthoo. de Anchiſe, Creuſa, & Heleno. Hæc dum narrat, ſuſcipit ipsémet nuncians, & narrans AEneas perſonam Sinonis. Hectoris. Anchiſæ. Creuſæ & reliquorum, quorum omnium ita verba refert, ac ſi ipſi loquerentur. Hic eſt verus (vt opinor) Ariſtotelis ſenſus in illis verbis, ὡς ἀπαγγέλλοντα, ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον. vt illam dictionem ἀπαγγέλλοντα, & reliqua, referas ad perſonam, quàm imitatur poëta; non ad poëtam, ſicuti retulit Paccius, cum ait; Aliquando quidem narrantes nos. Conſequuntur etiam illa verba, ἢ ὡς τὸν αὐτὸν, καὶ μὴ μεταβάλλοντα. quorum hic eſt ſenſus. vel licet poëtæ imitari aliquem, vt ipſum tantummodo per ſe ſeparatum. cum illius'met exprimit perſonam neque eundem transſmutat in alias perſonas. vt puta in ſuperioribus narrationibus, de quibus dixi, Homericis, & Vergilianis, Vlyſſes, & AEneas dum referunt, & nunciant res geſtas; ſubinde mutant ſeipſos in aliorum perſonas, vt patet. Sed alter etiam imitandi modus eſt, cum poëta aliquem non inducat immutatum ſæpe in diuerſas perſonas, ſed vnius perſonam perpetuo ordine eandem ſeruet. & alias itidem, quæ cum ipſo collocutæ fuerint; quod facit Homerus in poſterioribus Odyſſeæ libris, & tota Iliade. Vergilius vero libro quarto, quinto, ſexto; & reliquis deinceps, in quibus non narrantem acta, & dicta inducit AEneam; ſed re ipſa agentem; & colloquentem vnà cum aliis; quorum induecit perſonas. inducit autem in hunc modum. Sic ait AEneas. ita reſpondit Sibylla. Sic locutus eſt Anchiſes, ita Latinus. Turnus. Aſcanius, vt quilibet ſeparatim loquens inducatur à poëta; & huiuſmodi ſanè imitatio differt à priore ſicuti patet, quia diuerſo fit modo. Hic eſt Ariſtotelis ſenſus, vt puto qui volet, conferat cum contextu ſingula, quæ à nobis dicta ſunt, & perſpiciet omnia eſſe veriſsima. Conſequitur in illis verbis ἢ πάντας ὡς πράττοντας, καὶ ἐνεργοῦντας τοὺς μιμουμένους. Senſus eſt. vel imitatur

tur poëta, dum inducit omnes tanquàm agentes & euidenter, ac perſpicue exprimentes eos, quorum imitantur ſermonem, aut actionem. nam ita debent verti illa verba, καὶ ὡς ἐναργοῦντας τοὺς μιμουμένους, nam ἐναργεῖν eſt reipſa, & euidenter aliquid exprimere; Vnde ἐνάργεια à Cicerone in Lucullo, perſpicuitas, & euidentia. Paccius, & Valla non expreſſerunt hunc ſenſum. videre eſt in ipſorum tranſlationibus. Sed optimum fuerit ſi quicquid eſt ante à nobis dictum, breuiter collegerimus. Modus imitandi, qui conſtituit differentiam inter poëmata, triplex eſt. primus modus eſt; cum poëta inducit vnius perſonã narrantis & explicantis alicui res actas, quaſi agantur, tunc enim neceſſe eſt, vt ille diuerſorum ſuſcipiat perſonas, & exactè illorum referat ſermonem, & collocutionem; atque, vti patet, in primo hoc modo ineſt vna tantum perſona ſubinde ſe mutans in aliam. Alter modus eſt, cum ipſe poëta intermiſcet paucula quædam ex ſua perſona; vt potè. Sic ait Aeneas. Talia verba refert. Sic inquit. In hoc ſecundo modo plures inſunt perſonæ; & ſingulæ ſuas, cum decoro, & venuſtate, exprimunt partes. Tertius modus eſt; cum poëta prorſus nihil ex ſua perſona profert, ſed exprimit, atque imitatur ipſas perſonas, non ſecus, ac ſi tunc agerent, & loquerentur. hoc verò obſeruant comici, & tragici poetæ, qui ipſas ſtatim perſonas inducunt loquentes; ipſi autem nihil proferunt ex ſe. Priores illi duo modi ad epopœiã in primis, & alias aliquot ſpecies poëmatum pertinẽt; Hic poſtremus ad comœdiam, & tragœdiam, fortaſſe etiam ad aliquod aliud poëmatis genus. Hæc verò omnia deſumpſit Ariſtoteles ex Platone, nam ille quoque copioſe de his imitandi modis poëticis loquitur. Non eſt autem locus hic Platonis prætermittendus, tum vt facilius intelligantur ea, quæ ſunt ab Ariſtotele dicta breuiter fortaſſe nimis, & obſcurè; tùm vt vnuſquiſque perſpiciat, quàm ingenioſè è ſcriptis Platonis præceptoris ſui, ſicuti alia multa, ita & hæc tranſtulerit; Eſſet nimirum res admiratione digniſs. omnemq. ſuperaret fidem, ſi quis aſſereret Ariſtotelem omnia non ſolum in philoſophia, ſed etiam in rhetorice & poëtice deſcribenda ſuo ingenio excogitaſſe, támq. artificioſè literis mandaſſe; dormitaſſe enim planè, ac nihil in literis vidiſſe cæteri videntur, ſi illorum ſcripta cum Ariſtotelis ſcriptis de eadem re conferantur. ita ille noua quadam ratione, & ordinè omnia collocauit, diſpoſuit, & cuncta complexus eſt. Sed facilè adducor aliquando, vt credam, ſummorum virorum ſcripta illum ſibi propoſuiſſe in omni diſciplinarum genere ſcribendo; atque illorum cogitationes amplificando, & ſuis locis collocando aptè illuſtrare conatum. Hæc pauca è re nata dicere volui, quia perſpexi, vt ea quæ oculis cerni ſolent, totam iſtam μέθοδον poëticæ facultatis deſumptam fuiſſe ab illo ex præceptoris ſui Platonis diſputationibus, quæ adhuc extant libro tertio de Legibus. Conatur ibi Plato; dum ciuitatem rectè inſtitutam nobis proponere vult; leges ſancire. de tollendis poëtarum recitationibus; quarum imitatione expreſſa in theatris corrumpi ciuium mores exiſtimabat. Enumerat igitur imitationes poëticas treis, atque poſt longam explicationem colligit his verbis δηλοῖς ὅτι τῆς ποιήσεώς τε, καὶ μυθολογίας ἡ μὲν διὰ μιμήσεως ὅλη ἐστὶν ὥσπερ σὺ λέγεις, τραγῳδία τε, καὶ κωμῳδία. Ἡ δὲ δι' ἀπαγγελίας αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, εὕροις δ' ἂν αὐτὴν μάλιστά που ἐν διθυράμβοις. Ἡ δ' αὖ δι' ἀμφοτέρων ἐν τε τῇ τῶν ἐπῶν ποιήσει. Primus imitandi modus eſt, qualis viſitur in tragœdia, & comœdia. Secundus eſt, qualis olim fuit in poëſi Dithyrambica, nam in ea, omnia narrabat ipſe poëta, neque alios faciebat loquentes. Tertius modus eſt qui conflatur ex ſuperioribus duobus, qualis in epico, ſeu heroico poëmate cernitur. Hæc ſi ita ſe habent, poterunt ſimpliciore etiam quadam ratione ſuperiora Ariſtotelis verba explicari. vt illa verba ὁτὲ μὲν ἀπαγγέλλοντα ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον, referantur ad poëtam, qui narrat ipſe, & mox induit alienam perſonam; atque hic ſit Primus modus epopœiæ proprius; illa autem verba, ἢ ὡς τὸν αὐτὸν, καὶ μὴ μεταβάλλοντα. referantur itidem ad ipſum poëtam, qui aliquando ipſe ſemper narrat, neque alios facit loquentes. ſicuti de dithyrambice ſcriptum reliquit Plato, qui etiam eiuſmodi poëmatum genus potiſſimum probat, quòd multiplicem non habeant imitationem, qua putabat ille corrumpi hominum mores. Et ſic erit appellandus hîc Secundus modus imitandi, ſeu potius ſcribendi poëmata. & hanc ideo Plato vocat libro de Legibus tertio ἁπλῆν διήγησιν his verbis. Ἆρ' οὖν ἔχει ἔτι

ἁπλῇ διηγήσει, ἢ διὰ μιμήσεως γιγνομένῃ, ἢ δι' ἀμφοτέρων περαίνουσι, in quibus tres ſimul explicat imitandi modos. Nam tertius eſt διὰ μιμήσεως. Ariſtoteles verò poſt multis in locis epopœiam vocat διηγηματικὴν ποίησιν. Sed idem in definitione tragœdiæ, vt paulò poſt explicabimus, ait, ἀλλ' ἀπαγγελίας. quæ propria eſt epopœiæ. declarat rem totam copioſè

» Plato libro tertio de Legibus his verbis. καί μοι εἰπέ, ἐπίστασαι τῆς Ἰλιάδος τὰ πρῶτα: ἐν οἷς
» ὁ ποιητὴς φησὶ τὸν μὲν Χρύσην δεῖσθαι τοῦ μὲν Ἀγαμέμνονος ἀπολῦσαι τὴν θυγατέρα, τὸν δὲ χαλεπαίνειν,
» τὸν δέ, ἐπειδὴ οὐκ ἐτύγχανε, κατεύχεσθαι τῶν Ἀχαιῶν πρὸς τὸν θεόν. Ἔγωγε. Οἶσθα οὖν ὅτι μέχρι μὲν
» τούτων τῶν ἐπῶν. » καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς
» Ἀτρείδα δὲ μάλιστα δύω κοσμήτορε λαῶν.
» λέγει τε αὐτὸς ὁ ποιητὴς, καὶ οὐδὲ ἐπιχειρεῖ ἡμῶν τὴν διάνοιαν ἄλλοσε τρέπειν, ὡς ἄλλος τις ὁ λέγων, ἢ αὐ-
» τός, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, ὥσπερ αὐτὸς ὢν ὁ Χρύσης λέγει, καὶ πειρᾶται ἡμᾶς ὅτι μάλιστα ποιῆσαι, μὴ Ὅμηρον
» δοκεῖν εἶναι τὸν λέγοντα, ἀλλὰ τὸν ἱερέα πρεσβύτην. καὶ τὴν ἄλλην δὴ πᾶσαν σχεδόν τι οὕτω πεποίηται τὴν
» διήγησιν περί τε τῶν ἐν Ἰλίῳ, καὶ ἐν Ἰθάκῃ. Οὐκοῦν διήγησις μὲν ἐστὶ, καὶ ὅτε τὰς ῥήσεις ἑκάστοτε λέγει, καὶ
» ὅτε τὰ μεταξὺ τῶν ῥήσεων. Ἀλλ' ὅταν γέ τινα λέγῃ ῥῆσιν, ὥς τις ἄλλος ὤν, ἆρ' οὐ τότε ὁμοιοῦν αὐτὸν φήσο-
» μεν, ὅτι μάλιστα τὴν αὑτοῦ λέξιν ἑκάστῳ, ὃν ἂν προείπῃ ὡς ἐροῦντα. Hæc verba mirificè explicant totum Ariſtotelis locum. nam cum ait Ariſtoteles. μεταβάλλοντα αὐτόν. Plato idem ſignificauit, cum inquit. ὥς τις ἄλλος ὤν. Reliqua breuitatis cauſa prætermitto, legat, qui uolet, & conferat cum Ariſtotele: & animaduertet inde, quod ab initio diximus, totam hanc explicationis partem ab Ariſtotele fuiſſe deſumptam.

» Ὥστε τῇ μὲν ὁ αὐτὸς ἂν εἴη μιμητὴς Ὁμήρῳ Σοφοκλῆς, μιμοῦνται γὰρ ἄμφω σπου-
» δαίους. τῇ δὲ Ἀριστοφάνει, πράττοντας γὰρ μιμοῦνται, καὶ δρῶντας ἄμφω: ὅθεν καὶ δρά-
» ματα καλεῖσθαί τινες αὐτά φασιν, ὅτι μιμοῦνται δρῶντας.

» Quo ſanè fit, vt ab Homero Sophocles aliquo pacto imitatione non
» diſcrepet, quòd vterque præſtantes imitetur: nec item ab Ariſtopha-
» ne, quòd vterque negociantes & agentes: vnde dramata, id eſt actus
» ipſos, nonnulli ab agentium imitatione appellari dicunt.

Poſtquam Ariſtoteles declarauit tres differentias, quibus diſtingui poſſunt omnes poëſeos ſpecies; demonſtrat conuenientiam etiam reperiri poſſe aliquam, & ſimilitudinem inter duo poëmata; rurſus & diſcrepantiam perſpici. nam ſi differunt aliqua modo; conueniunt materie: ſi differunt materie; conueniunt modo; & ſic facile fuerit vnicuique perſpicere ex his differentiis, quid inter hanc, & illam poëſeos ſpeciem differat. Ego hoc loco collegiſſem conuenientiam & diſcrepantiam, ſicuti facit Porphyrius inter quinque illas voces generales. ſed neceſſarium non eſt mihi magnopere viſum. poteſt enim quilibet per ſe hoc ipſum efficere. Habet in contextu Ariſtoteles exempla, & collationem trium poëtarum, Homeri, Sophoclis, Ariſtophanis. Homerus conuenit cum Sophocle materie, nam vterque præſtantes imitatur. Sophocles cum Ariſtophane conuenit modo, nam vterque negociantes, & agentes imitatur. verba Græca ſunt πράττοντας, καὶ δρῶντας; à quo verbo δρᾶν nonnulli putant eſſe vocata δράματα, id eſt actus, ſeu fabulas. ii verò, qui in hoc genere verſantur, Dramatici à veteribus appellabantur. Hæc probatio deducta eſt ab etymo dictionis; atque eò ſpectat, vt probet eos poëtas imitari agentes, & negociantes. nam δράματα, & δραματικοὶ dicuntur ἀπὸ τοῦ δρᾶν.

» Διὸ καὶ ἀντιποιοῦνται τῆς τε τραγῳδίας, καὶ τῆς κωμῳδίας οἱ Δωριεῖς. τῆς μὲν κωμῳδίας
» οἱ Μεγαρεῖς. οἵ τε ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατίας γενομένης καὶ οἱ ἐκ Σικε-
» λίας. ἐκεῖθεν γὰρ ἦν Ἐπίχαρμος ὁ ποιητὴς, πολλῷ πρότερος ὢν Χιωνίδου, καὶ Μάγνητος, καὶ
» τῆς τραγῳδίας ἔνιοι τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ποιούμενοι τὰ ὀνόματα σημεῖον. οὗτοι μὲν γὰρ κώ-
» μας τὰς περιοικίδας καλεῖν φασιν, Ἀθηναῖοι δὲ δήμους, ὡς κωμῳδοὺς, οὐκ ἀπὸ τοῦ κωμάζειν
» λεχθέντας, ἀλλὰ τῇ κατὰ κώμας πλάνῃ ἀτιμαζομένους ἐκ τοῦ ἄστεως. καὶ τὸ ποιεῖν, αὐτοὶ

μὲν

μὲν δρᾶν, ἀθηναίους δὲ πράττειν προσαγορεύειν. περὶ μὲν οὖν τῆς διαφορᾶς, καὶ πόσαι, καὶ τίνες τῆς μιμήσεως, εἰρήσθω ταῦτα.

Quamobrem tragœdiam, atque comœdiam Dorienſes ſibi vendicant, Comœdiam quidem Megarenſes, tam hi qui hic ſunt, vt eo tempore inuentam, quo populari adminiſtratione eorum reſpublica regebatur; quàm qui ex Sicilia: ſiquidem ab his poëta Epicharmus prodiit, multo ſanè prior Chonnida, atque Magnete: Tragœdiam verò quidem in Peloponneſo, eiúſque rei indicium illi vocabula eſſe volunt; cum ipſi quidem κώμας vicos appellari dicant: Athenienſes verò δήμους quaſi comœdos, non à κωμάζειν hoc eſt à comeſſando, ſed tanquàm errantes per comas, id eſt vicos, in vrbe deſpectui habitos, dictos exiſtimant. rurſus hi quidem facere δρᾶν, Athenienſes verò πράττειν dicunt. Ac de imitationis hactenus differentiis, quod videlicet, & quales, hæc dicta ſint.

Senſus horum omnium eſt hic. Dorienſes aſſerere ſe comœdiæ, & tragœdiæ inuentores fuiſſe. Comœdiam quidem inuenerunt Megarenſes, qui in Doride habitabant. hi autem aſſerebant eo tempore apud ſe inuentam, quo eorum florebat reſp. & adminiſtratio popularis, atque id ſanè non ab re dictum videtur. nam tunc excitantur, & inueniuntur omnes quidem artes, at ingenuæ præſertim, & liberales; cum libertate, & ocio fruuntur ciuitates: nam liberæ vrbes alunt homines neſcio quo modo ingenioſiores, & cupidiores honoris, ac virtutis. Athenienſes olim in primis libertate diu potiti ſunt; atq. hoc in cauſa fuit, vt perpetuò apud ipſos bonæ vigerent artes, & eorũ ciuitas omnium diſciplinarũ mater, & altrix fuerit. de Megarenſibus legere eſt apud Strabonem. alios in Doride fuiſſe, alios in Sicilia; atque eos quidem, qui Doridem incolebant, è Sicilia veniſſe. nam olim in Græcia ob frequentiam hominum, cogebantur ſæpè aliò tranſmigrare, & nouas quærere ſedes. hoc copioſè declarat Thucydides libro primo. aſſerítque in Atticam non fuiſſe vnquam commigratum; quia erat λεπτόγεων. atque id fortaſſe in cauſa fuit, quòd ſe αὐτόχθονας appellarent. Sed (vt redeam vnde digreſſus ſum) Megarenſes, tam hi, quàm illi comœdiam ſibi vendicabant; nam apud Megarenſes Siculos extitit poëta comicus Epicharmus; qui multò ante Chionidem, & Magnetem vixit, nam hos duos antiquiſsimos apud ſe affirmabãt fuiſſe, Athenienſes. Tota igitur argumentatio ducitur à vetuſtate poëtarum. Sic Epicharmus prior Chionide fuit, & Magnete; Epicharmus fuit, vt alii tradiderunt Syracuſanus; vt nonnulli autem putarunt Megarenſis. Cicero in Tuſc. eum Siculum vocat, itidem & Horatius. Citat eius verſiculos Cicero. Alterum in Epiſt. ad Q. fratrem, νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν. altero verò, quem Latine profert, in Tuſc. quæſt. prima. Emori nolo, ſed me mortuum eſſe nihil æſtimo. de eo, qui volet, plura leget apud Suidam. Magnes adhuc iuuenis conferebatur iam cum Epicharmo ſene; nam nonaginta ſeptem totos annos eum vixiſſe teſtatur Lucianus in libro περὶ μακροβίων. Auium voces præclarè imitatus fuit in ſuis Comœdiis Magnes, ſicuti etiam Ariſtophanes. de eo plura Suidas. Athenæus. & alii. Chionides (non Chonnidas) ſic enim ſcribit Suidas, Athenienſis fuit, & ſcriptor veteris comœdiæ. de eo etiam Athenæus meminit. Secunda ratio, qua probat Ariſtoteles Megarenſes comœdiæ inuentores fuiſſe, eſt ab ipſa proprietate, & vſu dictionis ducta. Megarenſes, vicos vocant κώμας. Athenienſes δήμους. Sed comœdiam patet eſſe dictam ἀπὸ τῶν κωμῶν. Rationem hanc ita refellebant Athenienſes, vt gloriam eam inuentæ comœdiæ præriperent Megarenſibus, non ἀπὸ τῶν κωμῶν, Sed à verbo κωμάζειν, quod eſt laſciuire; & procliuem eſſe in libidinem. Sic vtitur Theocritus, cum ait. κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα. Megarenſes verò ἀπὸ τῶν κωμῶν volebant deductam appellationem comœdię. vel quòd primùm in vicis & compitis, inter ruſticanos

homines agi cœpit. vel quòd comici eiecti ab vrbe errabant per vicos,& pagos. quam ſententiam etiam ipſe Varro confirmat. Athenienſes autem ἀπὸ κωμάζειν, quia obſceni, & laſciua magna ex parte continebat comicum poëma. Notanda quædam in contextu verba; Tragœdiam verò quidam in Peloponeſo; nam etiam tragœdiam, ſicuti comœdiam vendicabant ſibi Dorienſes; qui in Peloponeſo habitabant. Sed ea vnde dicta,& quomodo, & à quo primùm fuerit inuenta, fortaſſe poſtea copioſius explicabimus, ſi opus fuerit. Tertia ratio, qua idem probat Ariſtot. etiam eſt ab Etymo ducta. Megarenſes dicunt δρᾶν, Athenienſes πράττειν. patet igitur res tota. Notanda illa verba hoc loco. καὶ τὸ ποιεῖν αὐτοὶ μὲν δρᾶν. nam interpreets τὸ ποιεῖν verterũt ſimplici quadam prolatione, Facere, at ego vertiſſem libentius, Scribere verſus, & poëmata pangere. nam hoc ſignificat quandoque ποιεῖν. Ariſtoteles libro Rhetor. tertio. σημαίνει τὸ ἐκ μέλλει ποιεῖν. Vnde poëtæ dicti; & hoc ſanè ſuperius declarauit ipsémet Ariſtoteles, vbi ἐλεγειοποιοὺς ait ob id vulgo appellatos.

Ἐοίκασι δὲ γεννῆσαι μὲν ὅλως τὴν ποιητικὴν αἰτίαι δύο τινὲς, καὶ αὗται φυσικαί· τό, τε γὰρ μιμεῖσθαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παίδων ἐστὶ, καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι μιμητικώτατόν ἐστι, καὶ τὰς μαθήσεις ποιεῖται διὰ μιμήσεως τὰς πρώτας, καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας. σημεῖον δὲ τούτου τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες, οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀγριωτάτων, καὶ νεκρῶν. αἴτιον δὲ καὶ τούτου, ὅτι μανθάνειν οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις ἥδιστον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ κοινωνοῦσιν αὐτοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο χαίρουσι τὰς εἰκόνας ὁρῶντες, ὅτι συμβαίνει θεωροῦντας μανθάνειν, καὶ συλλογίζεσθαι, τί ἕκαστον. οἷον, ὅτι οὗτος ἐκεῖνος. ἐπεὶ, ἐὰν μὴ τύχῃ προεωρακώς, οὐ διὰ μίμημα ποιήσει τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπεργασίαν, ἢ τὴν χροιὰν, ἢ διὰ τοιαύτην τινὰ ἄλλην αἰτίαν.

Cæterum à duabus cauſis, & quidem naturalibus videtur poëtica habuiſſe originem. Nam & inſitum eſt à natura hominibus à pueris imitari; & differunt à cæteris animantibus, tum quòd aptiſsimi ad imitationem ſunt, tum quòd primas diſciplinas imitando acquirunt, & vnuſquiſque iuxtà imitationibus gaudet. Cuius rei, quod in operibus accidit, argumentum ſit. Etenim quæ ipſi cum moleſtia aſpicimus, eorum imagines affabre factas gaudentes intuemur: vt ferarum formas truculentarum, cadauerúmue. Huius verò ratio ſit, quòd non ſolùm philoſophis, ſed etiam cæteris mortalibus addiſcere iucundiſsimum eſt: quanquàm modicè in hoc hi communicent: ideóque huiuſmodi imagines inſpicientes gaudent, quoniam ex illarum contemplatione accidit, vt & diſcant vnumquodque, & in eis, quòd hoc ipſum ſit illud, probè ratiocinentur, alioqui ſi veras formas neutiquàm inſpexiſſent, nullam omnino voluptatem præberet imitatio, præterquàm vel opificio, vel colore, vel tali aliqua ratione.

Poſtquàm differẽtias illas treis inuenit, expoſuit, & accommodauit ad ſingulas poëtices partes; vt ex iis intelligere poſsimus, quid quælibet proprium habeat, quidque ſit, quo ab aliis differat; agit de origine poëtices; perquiritque cauſas ex quibus enata ſit hæc facultas; cauſas, inquam perquirit, Alteram quidem, & priorem efficientem. Alteram verò, quæ ducatur à fine; patet verò: hoc nam ait in contextu ἐοίκασι δὲ γεννῆσαι μὲν ὅλως τὴν ποιητικὴν αἰτίαι δύο τινὲς, καὶ αὗται φυσικαί. hæc, vt facilius intelligantur, repeto breuiter quædam, ad quæ mihi videtur reſpexiſſe Ariſt. In hominibus vis

quædam

quædam eſt, quam Græci φαντασίαν vocant;eam nos cogitandi vim appellare poſſumus, hæc imagines à ſenſibus ad ſe peruenientes recipit, retinétque;atque ad ſimplicem mentem, quã intellectum vocant, tranſmittit; quas cum ſimplex illa, ac pura mens receperit, ac diſtinxerit, vocantur ἔννοιαι ſeu ἐννοήματα, à noſtris notiones. differt autem phantaſia à ſenſu vt declarat Alexãder Aphr. in libris de Anima, tum quoniam ſenſus excitatur; dum res ipſæ adſunt, illa autem cùm abſunt, tum quia ſenſus vigilantib. ineſt. Phantaſia etiam dormiẽtibus, poſtremò, quia ſenſus in noſtra poteſtate non eſt; phantaſia autem eſt, hęc in omnib. quidem, ineſt animantibus, at in homine maior, magisque diſtincta; nam homines poſt multum etiam temporis rem aliquam animo et cogitatione comprehendunt, cum exacta quadam iudicatione temporis; horę, & puncti temporis; et quoniam in homine uehemens eſt, & apte diſtincta, ideò memoriam, et reminiſcentiam in eo gignit; quod præclare eſt ab Ariſtotele traditum in lib. περὶ μνήμης καὶ τοῦ μνημονεύειν. nam aliter, hoc eſt magis confuſa, ac perturbata gignitur memoria in brutis. Homines igitur cum hac phantaſia maximè efficaci ſint præditi; apti ſunt ad imitandum quicquid voluerint; nam retinentes animo, & cogitatione ea, quę viderunt, & audierunt, omnia facilè imitari poſſunt; hinc fit ut pueri etiam ipſi imagines, & ſimulacra quædam effingant ex cera, & limo, cuiuſmodi à ſe puero effictas
" narrat Lucianus in prima Narratione ἀποξέων ἂν τὸν κηρὸν, ἢ βόας, ἢ ἵππους καὶ νὴ Δί' ἀνθρώπους
" ἀνέπλαττον εἰκότως, ὡς ἐδόκουν τῷ πατρί, καὶ ἔπαινος ἦν εἰς τὴν εὐφυΐαν. Satis verò patet ex illa tàm apta & vehementi phantaſię vi homines impelli ad imitandũ, imitantur pueri uoces, & actiones; cantus auium; & quadrupedum voces: omniaque redigunt ad quandam σκιαμαχίαν, nullum verò ex animantibus hòc facit, præter hominem & ideo differt à cæteris brutis: & propterea Ariſtoteles ait in contextu differre homines ab alijs animantibus; quoniam aptiſsimi ſunt ad imitandum, velut referam Græca verba ipſius,
" ὅτι ζῷον ἐστὶ μιμητικώτατον. cuius rei cauſam explicat doctiſsime ipſemet Ariſtoteles in
" Probl. Sect. xxx. probl. vii. his verbis. διὰ τί ἀνθρώπῳ πιστεύειν μᾶλλον, ἢ ἄλλῳ ζῴῳ: πότερον,
" ὥσπερ πλάτων Νεοκλεῖ ἀπεκρίνετο ὅτι ἀριθμεῖν μόνον ἐπίσταται, ἢ ὅτι θεοὺς νομίζει μόνον, ἢ ὅτι μιμητικώτα
" τον, μανθάνειν γὰρ δύναται διὰ τοῦτο. Ad illud confirmandũ Ariſtoteles adducit hanc ratio-
" nem quia homo τὰς μαθήσεις ποιεῖται διὰ μιμήσεως τὰς πρώτας, ideſt diſciplinas ſibi efficit primas ex imitatione, nam non placet mihi illa verſio Paccii, qui ait homines acquirere primas diſciplinas imitando, nam etiam ſi aliquo modo probari poteſt, non ta-
" men exprimit Ariſtotelis ſententiam, cũ enim ait Ariſtoteles πρώτας μαθήσεις, ſignificat ni fallor, Mathematicas ſcientias, quas primas matheſes appellare poſſumus, eo quod in iis primum exercebantur olim puerorum ingenia, priuſquàm ad philoſophiã accederent has verò primas diſciplinas confecerunt homines per imitationem; nam cernentes oculis triangulum, circulum, ſemicirculum; & reliquas huiuſmodi figuras, in materie aliqua poſitas, & incluſas; ſublatasque ex oculis, cum animo earum formam retinuiſſent, in tabella rurſus deſcribebant & oratione apta exprimebant: exempli cauſa; ſi quis dicat omnis triangulus habet tres: quem mox deſcribat: iſta autem declaratio, ſimul & deſcriptio fit ex imitatione illius trianguli, quẽ antea viderat incluſum auri, aut æris materie. Poteſt etiam iſte locus ita exponi, vt idem ſignificet, quod de-
" claratum eſt lib. pri. ἀναλυτικῶν ὑστέρων, ſic. omnis qui alterum docet, habet aliquid ante
" cognitum, animoque comprehenſum, itaque docet vt ab vniuerſali aliqua re progrediatur, quam ex multis ſingularibus paulatim collegerit, ac perſpexerit, vtpote ſi quis doceat Leonem eſſe animal quadrupes, magnum, fuluum, iubatum, paruis auriculis; cauda oblonga, vnguibus curuis, breuibus cruribus, agile, & velox: nõ poſſet talia docere, niſi antea Leonem vidiſſet, & poſtea retẽta cogitatione, & animo eius formam, & magnitudinẽ non expreſsiſſet oratione, quę imitatur ipſum Leonẽ; docet igitur ille per imitationem ſicuti patet; Qui verò diſcit, & audit docentem; aut ante leonẽ inſpexit, aut inſpiciet poſtea. Si ante inſpexerit: in illius oratione imitationem agnoſcit, & diſcit. Si poſtea viderit, quam ab illo audierit; memor illius deſcriptionis; cernit ſingula in leone eſſe, quæ audierat; ac perſpicit in eius verbis quandã illius animantis imitationem; atque ea ratione diſcit: patet iam igitur, quomõ ſit ab Ariſtotele dictum

homines diſcere per imitationem. Habet quiddam ſcitu dignum Auerroes in ſua enarratione huius loci. Ait enim homines per imitationem diſcere; ideò nos in noſtro ſermone vti exemplis, vt citius, & facilius intelligant auditores id, de quo loquimur. Exempla verò nihil aliud eſſe, quàm ſimilitudines quaſdam rerum; quę iam multò ante ceciderint ſub ſenſū, hinc illud eſt, quod Ariſtoteles ait lib. pri. Rh. ad Theod. Oratorum alios eſſe ἐνθυμηματικούς, alios autem παραδειγματώδεις; illorum ſermonem turbulentiorem eſſe, ac maiore cum impetu ferri. Horum, quoniam vtuntur exemplis, quæ ſuapte natura planiſsima ſunt, quietiorem, & rē magis explicare, atque ob oculos ponere. Ideò quoque putarim, quoniā homines per imitationē diſcunt, factum, vt poëtæ traſlationibus vtantur; ſimilitudine, ac comparatione, quæ ſumuntur ex notioribus, vt cum audio illud Vergilianum in Georg. Vndantem ſegetem. ſtatim cadit mihi ſub ſēſum id, unde ſumpta eſt imitatio, & ſimilitudo, et ita facilius, maioreque cum voluptate illud percipio. Secunda cauſa exprimitur illis verbis, καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, nam quamuis homines eſſent μιμητικώτατοι, niſi tamen perciperent quoque ex tali imitatione uoluptatem nonnulli; fruſtra homines imitarentur. Eſt autem & hæc poſterior cauſa quam affert Ariſtoteles, naturalis; ad oſtendendam poëtices originem; ſumpta à fine; nam homines imitatione delectātur. Finem.n. duplicem habet ſibi propoſitum poëtice, alterum altero priorem: Prior eſt imitari. Alter vero eſt, oblectare. Vterque ſanè naturalis; nam homines apti nati ſunt ad imitandum, & omnibus à natura inſitum eſt, voluptatem percipere ex imitatione, ſeu ex rebus expreſsis per imitationem. Auerroes in ſiuis enarrationibus, aliter partitur duas has cauſas: nam priorem collocat in primis verbis, & in iis, quæ deinceps conſequuntur. Alteram conſtituit in iis, quæ aliquanto poſt proferentur. Cum verò natura nobis inſita ſint; imitatio, numerus, harmonia. Ego illius partitionem ideò non ſum ſecutus, tum quòd mihi expreſsior, ac probabilior videbatur ea, quam attuli; tum quòd in illis verbis videtur potius epilogus eſſe ſuperiorum. Quòd ſi quis obiiciat. At quomodo in epilogum colligit harmoniam, & numerum, cum ante de his mentionem non feciſſet? Reſpondeo duo illa contineri ſub nomine vno imitationis; nam etiam per illa imitamur, ideò ſatis erat dixiſſe vno verbo, ipſam imitationem. In epilogo verò explicauit partes omnes ipſius, cum addidit harmoniam, & numerum; itidem & metrum. Nam ſi uoluiſſet aſſerere Ariſtoteles, ſecundam cauſam ſumi ex harmonia, & metro; reddidiſſet rei huius rationem; & attuliſſet in medium ſigna aliquot, ex quibus id poſsit cognoſci, eſſe verum; ſicuti facit in hac cauſa: quæ ex mea partitione, ſecunda erit. Ait enim καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, hæc eſt cauſa, quę vna communi continetur propoſitione; huiuſmodi autem eſt, omnes homines gaudent, & delectantur imitationibus, quamuis μιμήματα rȩs dicantur ipſæ, expreſſæ per imitationem. Affert ſignum, ideſt quidpiam notiſsimum nobis, ex quo probat id, quod non erat ſatis notum. Eſt autem ſignum hoc. Homines in imaginibus, quas aut ſculptores, aut pictores expreſſerint intueri etiam horribilia cū voluptate: illa vero μιμήματα eſſe, ſicuti & poëtica. Argumentatur autem Ariſtoteles à maiori, in hunc modum: ſi homines in pictis, & ſculptis figuris cum voluptate intuentur, etiam ipſa horribilia, quantò maiore cum oblectatione intuebuntur poëticam actionem, in quo imitatio quidem eſt, at non horribilium rerū: nam poëtica non exprimit aut ponit ob oculos ipſas cædes, vulnera, dilacerationes fœdas membrorum, ſicuti præclare monuit Horatius in ſua Poëtica cum ait. Neu Medea ferox, & quæ ſequūtur. Quòd ſiquis rationem exquirat, cur formidabilia, & horribilia illę imitatrices artes duæ imitātur; vna hæc imitatrix; poëtice ſcilicet, & hiſtrionū ars, non exprimit? ita reſponderi ad id facilè poteſt, in illis mutam quandam, & emortuam eſſe imitationem; quæ in eadem non exprimit natura & ſubſtantia id, quod eſt exprimendum. ſed in poëtica, et hiſtrionica; et ſi imitatio eſt, ſicuti in illis; eſt tamen viua, & eadem ferè; hoc vno excepto, quòd non ab iiſdē fit, nā ſi ab iiſdem fieret, non eſſet imitatio; ſicuti ſatis patet; Plutarchus lib. v. Sympoſ. cap. i. copioſe diſſerit, Cur horribilia imitatione expreſſa oblectent tantopere homines. καὶ ἐπὶ τῶν μιμημάτων ὅμοια πεπόνθαμεν, ἀνθρώπους μὲν γὰρ ἀποθνήσκοντας καὶ νοσοῦντας ἀνιαρῶς ὁρῶμεν, τὸν δὲ

γεγραμ

» γεγραμμένον φιλοκτήτην, καὶ τὴν πεπλασμένην ἰοκάστην ὁρῶμεν, καὶ θαυμάζομεν. Idem paulò poſt ἀλε-
» κτορίσ γὰρ ζώσησ φωνὴ, καὶ κορώνης λυπηρὸν ἄκουσμα καὶ ἀηδὲσ ἐστιν. ὁ δὲ μιμούμενοσ ἀλεκτορίδα βοῶσαν
» καὶ κορώνην εὐφραίνει, καὶ φθισικοὺσ μὲν ὁρῶντεσ δυσχεραίνομεν, ἀνδριάντασ δὲ καὶ γραφὰσ φθισικῶν ἡδέωσ
» θεώμεθα τῷ τὴν διάνοιαν ὑπὸ τῶν μιμημάτων ἄγεσθαι. Sed redeo ad communem illam propoſitio-
nem,& ſignum, quod attulit Ariſtoteles,hoc idem ſolet ab Ariſtotele fieri multis in
» locis,vnum ego proferam,qui eſt libro primo Metaph. Omnes homines ſcire deſide-
» rant,ſignum eſt,quia ſenſus amant. Poſtquam ſignum expoſuit;affert rationem, ſeu,
» vt græci aiunt αἰτιολογίαν, ſigni,eſt autem hæc.Quia non ſolum philoſophis;ſed etiam
» cęteris mortalibus iucundiſsimum eſt diſcere; quanquam parum cum his conueni-
unt; Tria innuit hoc loco Ariſtoteles,Primum quomodo diſcunt philoſophi. Deinde quomodo diſcunt cæteri mortales. Tertio quid hi cum illis habeant commune. Diſcunt philoſophi eo,quo docet ipſe,modo,libro primo ὑστέρων ἀναλυτικῶν aut ſimul omnia;aut alia quidem prius ſcientes, alia verò ignorantes. ſcientes quidem communia & generalia;ignorantes autē ſingularia.Recognoſcendi,ſeu (vt vtatur verbo Greco) τὸ γνωρίζειν ſicuti ait Philoponus;modi duo ſunt;vnus,cum in præcognitum quidpiam rurſus relabimur:obliuione aut intercedente, aut non intercedēte. Si enim interceſſerit obliuio;vocatur Reminiſcētia. ſi autem non interceſſerit;vocatur Cognitio ſeu inuentio,vt cum percepi commune aliquid, & generale à dicente, & poſtea incidi
» in ipſum ſingulare; nam hæc cognitio gignitur, dum applicatio fit communium,
ad ſingularia,ut patere poteſt per exempla. Habent autem vulgares homines hunc
» in ſe addiſcendi modum, nam recognoſcunt rurſus in picta ſeu ſculpta imagine id
quod per imitationem fuerit expreſſum.Et ſicuti dum generalia adaptat, & inflectit ad ſingularia; omnia in rebus ipſis recognoſcit: Sic etiam homo vulgaris in re per imitationem expreſſa ſingula recognoſcit,quę antè percepit ſenſu oculorū. Et quead modum philoſophus coniungens generalia cum ſingularib.colligit ratiocinatione, quid ſit quidlibet.Sic quoque vulgaris aliquis,et rudis homo,dum hoc et illud,quod antea ſenſu comprehenderat in re ipſa ad id accommodat;quod apparet per imitationem expreſſum:raciocinatur,hunc'ce illum eſſe:qualem inducit Aeneæ perſonā Vergilius lib.pri.vbi intuentem facit in templo depictas res Troianas.Differt autem cognitio philoſophi à cognitione illa vulgari, quoniā philoſophus applicat vniuerſale ad ſingularia;& ſic colligit,ac recognoſcit res ipſas.differt etiam,quoniam in philoſopho ineſt vtraque cognitio,& quæ per reminiſcentiam, & ea ſimul, quæ per inuentionem paratur; in vulgari autem homine eſt tantum reminiſcentia,ſicuti patet; nam vt etiam in contextu ait Ariſtoteles,niſi veras rerum formas vidiſſent homines, nullam ex pictura caperent voluptatem; præterquàm ex colore,& artificio,quæ ſanè leuis eſt voluptas,ſi cum ea conferatur,quæ ex recognitione per imitationem paratur.
Idem videtur aſſerere Ariſtoteles lib. Rhet. primo vbi de voluptate loquitur. his ver
» bis. ἐπεὶ δὲ τὸ μανθάνειν τε ἡδὺ, καὶ τὸ θαυμάζειν, καὶ τὰ τοιάδε, ἀνάγκη ἡδέα εἶναι. τό τι μεμιμημένον,
» ὥσπερ γραφικὴ, καὶ ἀνδριαντοποιία, καὶ ποιητικὴ, καὶ πᾶν ὃ ἂν εὖ μεμιμημένον, καὶ ἐὰν μὴ ᾖ ἡδὺ αὐτὸ τὸ μίμημα, οὐ
» γὰρ ἐπὶ τούτῳ χαίρει, ἀλλὰ συλλογισμὸσ ἐστὶν ὅτι τοῦτο ἐκεῖνο, ὥστε μανθάνειν τι συμβαίνει, καὶ αἱ περιπέ-
» τειαι, καὶ τὸ παρὰ μικρὸν σώζεσθαι ἐκ τῶν κινδύνων, πάντα γὰρ θαυμαστὰ ταῦτα. Habet Græcus conte-
» xtus huiuſmodi verba. ἐπεὶ ἐὰν μὴ τύχῃ τισ προεωρακὼσ οὐχ ᾗ μίμημα ποιήσει τὴν ἡδονὴν. ea ſic
Latinè verti poſſunt,ſi quis ante non præuiderit rem; ſimulacrum rei effictæ,aut pictæ non afferet illi vllam voluptatem.

» Κατὰ φύσιν δὲ ὄντοσ ἡμῖν τοῦ μιμεῖσθαι, καὶ τῆσ ἁρμονίασ, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ, τὰ γὰρ μέτρα,
» ὅτι μόρια τῶν ῥυθμῶν ἐστὶ, φανερὸν, ἐξ ἀρχῆσ οἱ πεφυκότεσ πρὸσ αὐτὰ μάλιστα, κατὰ μι-
» κρὸν προάγοντεσ ἐγέννησαν τὴν ποίησιν ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων.

» Cum verò nobis natura inſita ſint imitatio, harmonia, numerus (me
» tra enim numeri partes eſſe,ſatis apparet) ab initio ad hæc maximè fa
» cti,ea paulatim promouentes ex ipſis quidem extemporariis poëti-
» cam genuerunt.

Hic veluti Epilogus eſt ſuperiorum omnium. patet igitur(inquit) cum imitari nobis à natura inſitum ſit,itidem,et harmonia,& numerus, ita ortam fuiſſe poëticen. Oriuntur in his Epilogi verbis,ſi noſtram ſequaris partitionem,duæ dubitationes non contemnendæ. Prior eſt hæc. ſi duas cauſas eſſe ſuperius dixit; tùm quòd hominibus inſitum eſt à natura imitari,tùm quod omnes mortales delectantur ſimulacris exprimentibus,& imitantibus aliquid. Cur nunc in epilogo eas ſimul ambas non colligit, ſed
» vnam tantum,priorem ſcilicet? ait enim. Cum igitur imitari nobis à natura ſit inſitum. ad hoc ita reſpondendum putarim. Cvm velit Ariſtoteles oſtendere à quibus inuenta fuerit Poëtice,& veluti primum genita (nam in contextu eo vtitur verbo γεννῆσαι) & hoc mox ſit facturus; Epilogóque hoc non ea ratione vtatur,vt colligat tantùm ſuperius dicta; quod proprium eſt epilogi; ſed, vt breuiter ſuperiora,quæ magis ad diſputationem ſibi propoſitam pertinent,repetens, ex iis deduceret conſequentem diſputationem,& tractationem rerum; iure optimo vnam prætermittit cauſam,eam ſcilicet quæ à fine ducitur,& arripit tantum priorem, hoc eſt efficientem; Ea autem eſt hæc quoniam hominibus inſitum eſt imitari; ideò genuerunt,& creauerunt quodammodo poëticen. Altera dubitatio enaſcitur ex verbis Ariſtotelis, cum ait. Cum igitur imitatio,præterea & harmonia,& rhythmus nobis à natura inſita ſint. Nam ſuperius probauit quidem Ariſtoteles inſitum eſſe hominibus imitari, & id multis,ac firmiſsimis ſignis, ac rationibus confirmauit. Sed non confirmatum eſt vlla ratione in hominib. inſitam eſſe harmoniam,& rhythmum. Cur igitur in epilogo de iis facit mentionem vnà cum imitatione; non ſecus ac ſi de iis quoque firmam aliquam attuliſſet probationem? Reſpondeo omnia rectè,& ſummo cum conſilio ab Ariſtotele eſſe facta; nam cum declaratum eſſet genus, non erat neceſſe declarare partes generis. probarat enim imitationem hominibus eſſe inſitam; Sed cum harmonia,& numerus imitationes quædam ſint, ex eo ſatis poterat intelligi, etiam de his ſatis firmam eſſe allatam probationem; Atque ea ne videretur prætermiſiſſe; in epilogo diducit,ac partitur ipſum genus in ſuas partes,& eas ſingillatim nominat. Vbi verò ait. METRA enim numeri partes eſſe ſatis apparet. videtur ſuſpicari,nequis aliquando diceret, cum in omni ferè poëſi metra ſint, ea eſſe à ſe prætermiſſa. ideo ipſe ait, Metra ſunt partes, ſeu, ſi ſequaris contextum græcum. qui habet μόρια particulæ quædam rhythmi; Sed quomodo metra rhythmi partes ſunt? Rhythmus ſaltatio ipſa eſt,quę differt à ſeipſa, tum propter tarditatem,tum propter celeritatem motus. Tarditatem,& celeritatem demonſtrant ipſa metra; ſicuti ſpondæus,trochæus,ex quo ſatis patet metra eſſe particulas quaſdam rhythmi. Vtrunque verò apertiſsimè explicat Suidas: cuius verba,
» quoniam ad rem ſpectant; ſubſcripſi. ῥυθμὸς ἐστὶ τάξις ἐμμελὴς ἀκολούθου ἁρμονίας. διαφέρει δὲ
» ῥυθμὸς μέτρου τῷ τὸν μὲν γενικώτερον εἶναι, τὸ δὲ μέτρον ὑπάρχειν εἶδος τοῦ ῥυθμοῦ, ἐκτείνεται γὰρ ὁ ῥυθμός, καὶ
» ἄχρι κροτοῦνται ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶν, ὅταν γὰρ ἡ ταχεῖα, καὶ βραδεῖα τῶν ποδῶν ἄρσις, καὶ ἴσους
» λόγους ἔχωσι πρὸς ἄλληλα, ῥυθμὸς γίνεται, καὶ αὐτόθεν ἄχρι μεταφορᾶς τούτων ἡ τοιάδε τῶν συλλαβῶν
» συμπλοκὴ ἣν παραλαμβάνομεν πρὸς τὴν τοῦ μέτρου γένεσιν, πόδας ἐκλήθησαν. Adhuc oritur alia dubitatio. Dicat enim aliquis. probatione ſua Ariſtoteles complectitur harmoniam, & rhythmum; ſed excludit, miſſúmque facit,ſermonem; nam aliqua poëſis (ſicuti epopœia) ſimplici tantùm vtitur oratione. Reſpondeo tamen, ſub nomine imitationis ſermonem in primis contineri; nam per ſermonem ea in primis ſit; atque talis imitatio,vt ante à nobis declaratum fuit, primaria eſt; Aliæ autem ſecundariæ; nam ſermo imitatur animi motiones,& affectiones,id eſt ea,quæ inſunt in hominum animo. harmonia autem,& rhythmus imitantur ea,quæ inſunt in voce,& ſermone. Verùm de his hactenus. harmoniam,& numeros inſitos eſſe in animis hominum declarat Ci-
» cero in Oratore ad Brutum, his verbis. Nihil eſt tam cognatum mentibus noſtris,
» quàm numeri,& voces,quibus,& excitamur,& incendimur,& lenimur, & langue-
» ſcimus.

» Διεσπάσθη δὲ κατὰ τὰ οἰκεῖα ἤθη ἡ ποίησις. οἱ μὲν γὰρ σεμνότεροι τὰς καλὰς ἐμιμοῦντο
» πράξεις, καὶ τὰς τῶν τοιούτων, οἱ δὲ εὐτελέστεροι τὰς τῶν φαύλων, πρῶτον ψόγους ποιοῦντες «
ὥσπερ.

ὥσπερ ἕτεροι ὕμνους, καὶ ἐγκώμια.

In diuerſa verò abiit pro vniuſcuiſque natura, Vt enim actiones honeſtas digniores, taliúmque fortunas imitabantur, ita prauas humiliores, ſanè primum conuitiis agentes, quemadmodum ſuperiores hymnis laudationibúsue.

Poëtica, ſiue reſpicias ad imitationem, quæ fit per ſermonem, aut ad eam, quæ fit per harmoniam, & rhythmum, originem ducit ex naturalibus cauſis; vti hactenus declaratum fuit. Sed ſi quæras quomodo genita ſit, & à quibus; ſciendum eſt, non ab omnibus, quidem eam potuiſſe gigni mortalibus; nam quàmuis omnibus inſitum ſit imitari; non tamen omnes aptè imitantur. Et alii aptius, quàm alii imitantur, differunt enim hominum ingenia, quòd alia acutiora, & perſpicatiora ſunt, alia hebetiora. homines quidem rudes parum imitantur. neque aptè. homines autem ingenioſi multò aptius, multóque plura imitantur. Ariſtoteles igitur ait poëticen inuentam ab iis, qui ſunt apti nati ad ipſam; vel, vt ipſius vtar verbis, εἰσὶ πεφυκότες πρὸς αὐτήν. Idem verò in Poëtice contigit, quod in aliis artibus, & facultatibus; nam omnes paulatim incrementum capiunt; cum ex tenui oriantur principio. Vnde præclarè eſt à Cicerone dictum, nihil ſimul inuentum, & perfectum. Id verò magis confirmat, cum ait illam eſſe ortam ἐξ αὐτοσχεδιασμάτων. Dicuntur verò αὐτοσχεδιάσματα; ſubitæ, & fortuitæ orationes, quæ ex tempore proferuntur; Conſueuerant enim olim proferre verſus quoſdam rudes, ac parum expolitos, ſine vlla meditatione, & cogitatione. Eo verbo vtitur Cicero in Epiſt. ad Atticum. vbi ait. Te enim ſequo αὐτοσχεδιάζω. Idem verò teſtatur Quintilianus, in eo loco, quem & ante protulimus; poëticen extitiſſe ex imperito quodam initio. Cum igitur ita inuenta fuerit, & genita olim poëtice; paulàtim aucta fuit; ab extemporariis enim deuentum eſt ad elimatos, atque ex arte promptos verſus. Sic etiam Cicero in procemio Rhetoricorum, quæ vulgò de Inuentione inſcribuntur. eloquentiæ originem, & incrementum. Hactenus, quomodo orta, & aucta fuerit poëtice declaratum fuit. nunc aliud explicandum aggreditur, quomodo ſcilicet diuerſas formas ſuſceperit; eiúsq. rei exponit cauſas; ſimul autem oſtendit quomodo vnumquodque genus ipſius extiterit, ac fuerit inuentum; hoc enim vnum iure optimo videbatur conſequi; diuerſam, & diſsimilem dicimus eſſe factam poëticen propter materiem rerum diuerſarum, quas tractat, & imitatur. Sed & iſta naturalis cauſa eſt; quia videtur in imitantibus poſita. Nam homines pro captu ſui quiſque ingenii; ſeſe vel ad harum, vel ad illarum rerum imitationem applicabant. Homines enim aut ſunt σεμνότεροι. aut εὐτελέστεροι. ii σεμνότεροι dicuntur, qui grauiori præditi ſunt mente, & ſeueriore. εὐτελέστεροι, qui aliquantò leuiores ſunt, & tenuiores, proniq. ad res leues, & inanes. illi imitantur res graues, & actiones honeſtas, ac ſeueras. hi exprimunt actiones leues, humiles, ridiculas, & prauas. ita eodem tempore extiterunt duo poëmatum genera, alterum conuitioſum, alterum honeſtum, & graue. Verba in contextu hæc ſunt πρῶτον ψόγους ποιοῦντες, ὥσπερ ἕτεροι ὕμνους, καὶ ἐγκώμια. hæc ita vertit Paccius. Sanè primùm conuitiis agentes, quemadmodum ſuperiores hymnis, & laudationibus. Superiores græcè ſcribitur ἕτεροι, vt referas ad σεμνοτέρους. Senſus enim eſt; εὐτελέστεροι illi, qui imitabantur actiones τῶν φαύλων, primùm imitari cœperunt ψόγους ποιοῦντες. σεμνότεροι autem, qui imitabantur actiones præclaras, primùm cœperunt imitari ποιοῦντες ὕμνους, καὶ ἐγκώμια. cùm ὕμνους ait, in honorem deorum intelligit ſcripta fuiſſe eiuſmodi poëmata; cum ἐγκώμια. in honorem hominum. Poteſt enim quiſpiam alia quadam ratione imitari τὰ φαῦλα, quàm ποιεῖν ψόγους. itidem alia quædam ratio excogitari poteſt imitandi τὰ καλὰ, quàm per ὕμνους, & ἐγκώμια. media ſcilicet aliqua via; vt neque hæc laudet; neque reprehendat illa; ſed exprimat tantum; qualia qualia illæ fuerint. vt fit in comœdiis, & tragœdiis, in quibus neque laudatio eſt, neque reprehenſio vlla; ſed tantum ipſa rerum, aut turpium, aut honeſtarum repræſentatio. Notanda illa verba, quæ ſunt in Paccii contextu. Vt enim actiones honeſtas digniores

res, taliúmque fortunas imitabantur; ita prauas humiliores. Nam præterquàm quòd obſcurius conuerſæ ſunt; Græcus quoque contextus non habet eas dictiones, quas ipſe inſeruit. TALIVMQ. FORTVNAS. Videre eſt in Ariſtotelis contextu ipſo, & rem totam diiudicare. Hymnorum poëſis tàm apud Græcos, quàm apud Romanos antiquiſsima fuit, declaratur hoc tum multis aliis rationibus; tum quia ſatis conſtat apud Romanos, multò antequàm exiſteret vllus poëta fuiſſe quoſdam verſus in vſu ſaliares dictos, qui à Saliis ſacerdotibus Martis inter ſacrificandum concinebantur; tum alios multorum generum. Cicero libro tertio de Orat. ait. Numerorum vis aptior eſt in carminibus, & cantibus, non neglecta à Numa Pompilio rege doctiſsimo; maioribúsque noſtris. Vt epularum ſolennium fides, & tibiæ, ſaliorúmque verſus indicant. de his etiam Horatius meminit in Epiſtolis, cum ait;

Diſceret vnde preces, vatem ni muſa dediſſet.

Docet autem Strabo libro primo, verſu multò ante ſcribi cœpiſſe; quàm ſoluta oratione. Illud vnum quoq. rem hanc ſatis demonſtrat, quòd veteres ſæpè vſurpant verbum hoc ἐξαμάξαι, & ἐξ ἁμάξης λαλεῖν. Hoc verò inde deductum eſt: quód olim mos erat apud Athenienſes in pagis; vt ruſticani homines de plauſtris mutuò conuitia in ſeipſos proferrent. Ad hunc morem reſpexit Horatius in Poëtice; cum ait.

Dicitur & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis.

τῶν μὲν οὖν πρὸ Ὁμήρου οὐδενὸς ἔχομεν εἰπεῖν τοιοῦτον ποίημα. εἰκὸς δὲ εἶναι πολλούς. ἀπὸ δὲ Ὁμήρου ἀρξαμένοις ἔστιν, οἷον ἐκείνου ὁ Μαργείτης, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐν οἷς καὶ τὸ ἁρμόττον ἰαμβεῖον ἦλθε μέτρον. διὸ καὶ ἰαμβεῖον καλεῖται ὅτι νῦν, ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰάμβιζον ἀλλήλους. καὶ ἐγένοντο τῶν παλαιῶν οἱ μὲν ἡρωϊκῶν, οἱ δὲ ἰάμβων ποιηταί.

Ante verò Homerum nullum omnino tale poëma habemus, tametſi plura extitiſſe credere par eſt. Extat autem ipſius Homeri (vt ab eo initium ſumamus) Margites, & huic conſimilia: quibus inſuper, quòd maximè congrueret, iambicum metrum acceſsit: iambicúmq. propterea nunc appellatur, quòd his plerunq. numeris veteres ἰαμβίζειν id eſt conuiciari, inuicem ſoliti ſint. E veteribus aliqui heroici, aliqui iambici poëtæ extitêre.

Tùm in ſuperioribus, tùm in his, quæ conſequuntur, duo ſibi propoſuit declaranda Ariſtoteles. primum quis fuerit ortus poëtices generatim iuxtà naturæ præſcriptum. Deinde, quæ primùm apud veteres extiterit poeſis; atq. id iuxta naturæ ordinem. De primo ſatis multa ante dicta ſunt. nunc dicamus de altero. Neceſſariò demonſtrat duo primùm extitiſſe poëmatum genera. Laudatiuum. & Reprehenſiuum. Demonſtrat autem tum ex natura, & habitu hominum τὸ πεφυκότας πρὸς τὸ μιμεῖσθαι. qui apti nati ſunt ad imitandum. Tùm ex duplici materie ſubiecta, quæ itidem ſumitur ex natura, & moribus hominum; vt patet ex iis, quæ ſuperius declarata fuerunt. expoſitis verò iis omnibus, quoniam ſecundum naturam ſatis patebat iam rem ita ſeſe habere; ſequebatur iure optimo quæſtio hæc. ECQVANDO autem PRIMVM EXTITERunt talia poëmata LAVDATIVVM. & REPREHENSIVVM? Reſpondet igitur Ariſtoteles ex Homero id poſſe cognoſci. Sed dicat adhuc aliquis. Iam verò ſi ex natura homines imitantur, & Homerus tàm proximè abeſt à noſtris temporibus; Cum præſertim mundus, ex Ariſtotelis ſententia, ſemper fuerit; æternúsque ſit, nunquàm interiturus, abſurdum eſt, ſi initium ſumpſit poëtice primum ab Homero. Reſpondet Ariſtoteles; Credibile quidem eſſe ante Homerum multos extitiſſe alios poëtas, qui imitationis poëticæ ſtudioſi ita ſcripſerint; ſed non poſſe id pro certo afferri, quòd nullus iam extaret, qui prior Homero dici poſſet. Homerum accepimus vixiſſe, eodem tempore quo Heſiodus, dum Albæ regnarent Syluii poſt captam Troiam annos centum. ante Romam conditam CLX. hoc vero ſcriptum reliquit A. Gellius lib. XVII. & lib. ſecundo cap. XI.

Plutar

Plutarchus quoq. in Sympoſiacis videtur innuere Heſiodum, & Homerum eadem vixiſſe ætate, cum ait inter eos ortum certamen recitationis cuiuſdam poeticæ in funere OElyci Theſſali. Ante Homerũ fuiſſe duos recenſet AElianus libro de Varia hi
„ ſtoria vndecimo, capite ſecundo. ὅτι ἦν ὀροιβαντίου τροιζηνίου ἔπη πρὸ ὁμήρου, ὥς φασιν οἱ τροιζή-
„ νιοι λόγοι. καὶ τὸν φρύγα δὲ δάρητα, οὗ φρυγίαν ἰλιάδα ἔτι καὶ νῦν ἀποσωζομένην οἶδα, πρὸ ὁμήρου καὶ τοῦ
„ τον γενέσθαι λέγουσι μελήσανδρος ὁ μιλήσιος λαπιθῶν, καὶ κενταύρων μάχην ἔγραψε. Sed quamuis ante Homerum, qui vixerit poëta, nullius extent ſcripta, ex ipſo tamen vno poteſt cognoſci, veriſſimum eſſe, quod dixit Ariſtoteles de duplici natura hominum; & duplici materie, ex qua duplex confectum eſt poëma. quod enim ſecundum naturam eſt, ſemper ſeſe neceſſariò ita habet; & aliter contingere non poteſt. De iis verò, qui à poëtis, quorum ſcripta interierunt, ante Homerum laudati fuerunt, illud Horatianum ex libro quarto Od. proferri poteſt.

„ Vixere fortes ante Agamemnona
Multi, ſed omnes illacrymabiles
„ Vrgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia vate ſacro.
„ Paulùm ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus.

Idem quoque de ipſis poëtis dici poteſt. Multos quidem ante Homerum extitiſſe credendum eſt: ſed eorum nomen obliuione obſcuratum interiit. EXTAT AVTEM IPSIVS HOMERI (vt ab eo initium ſumamus) MARGITES. Quoniam interierunt ſcripta ab iis, qui vixerunt ante Homerum; nullúmque ipſo antiquiorem habemus; neceſſe eſt; vt ex illius ſcriptis probetur duplex extitiſſe genus poematis; alterum conuitioſum, & humile; alterum laudatiuum, & graue. Et quoniam de laudatiuo, & graui ſatis cõſtabat, omnes enim norant Odyſſeam, & Iliada; quæ paſsim ab omnibus legebantur. Vnde accepimus à Plutarcho, Alcibiadem, cum Grammaticum aliquando acceſsiſſet; rogaſſetque, vt ſibi afferret Homeri Iliadem; & Grammaticus reſpondiſſet, ſe eam non habere; hominem percuſſiſſe pugno, & diſceſsiſſe, quòd putaret hominem nequam, & indoctum, qui Homeri libros non legiſſet, quoniam, inquam ſatis id conſtabat, ideò non probat; probat verò alterum; ait enim EXTAT HOMERI MARGITES, ET HVIC SIMILIA. Ideò illud addit, quia multa huiuſmodi leuia ſcripſit Homerus; vt dicere poſſimus Homerum fuiſſe, & σεμνότερον, & εὐτελέστερον; duplicique fuiſſe prædictum natura; nam & viles, reprehendendo; & graues, laudando imitatus eſt actiones, quare non immeritò parens, & fons totius poeticę ab antiquis eſt appellatus: in ea vna re damnatum accepimus ab Athenienſibus, quòd belligeran
„ tes induxiſſet Deos. Et Cicero idipſum innuit in Tuſc. pri. cum ait. Homerus, qui hu
„ mana ad Deos retulit, mallem diuina ad nos. Sed redeo ad rem. Quatenus Homerus naturam habuit hominis εὐτελέστερον ſcripſit Margiten. Valerius Harpocration ait ab Homero ſcriptum Margiten; & Callimachum eum librum in delitiis habuiſſe. Addit. Idem Margiten ſignificare fatuum, & ſtolidum: ideo Demoſthe. in Orationibus appellare Alexandrum Margiten. Ariſtoteles lib. Ethicorum ſexto vbi de ſapientia lo
„ quitur citat ex Homeri Margite verſus hos ſic. εἶναι δέ τινας σοφοὺς οἰόμεθα ὅλως, οὐ κατὰ μέ-
„ ρος, οὐδ' ἄλλό τι σοφοὺς ὥσπερ ὅμηρος φησὶν ἐν τῷ μαργίτῃ, τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀρο-
„ τῆρα. οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. ὥστε δῆλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη ἂν τῶν ἐπιστημῶν εἴη ἡ σοφία. de Margite etiam
„ meminit Plato in Alcibiade ſecundo. οὐ γὰρ δή που ὅμηρόν γε τὸν σοφώτατόν τι, καὶ θειότατον
„ ποιητὴν ἀγνοεῖν δοκεῖς, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἦν ἐπίστασθαι κακῶς, ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ λέγων τὸν μαργίτην πολλὰ
„ μὲν ἐπίστασθαι, ἀλλ' αἰνίττεται οἶμαι παράγων τὸ κακῶς μὲν ἀντὶ τοῦ κακοῦ. τὸ δὲ ἠπίστατο ἀντὶ τοῦ ἐπί-
„ στασθαι, ἐστὶ δὲ ὃ βούλεται, ὡς πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακὸν δ' ἦν αὐτῷ ἐπίστασθαι ταῦτα πάντα. δῆλον
„ δὴ ὅτι, εἴπερ ἦν αὐτῷ κακὸν τὸ πολλὰ εἰδέναι, φαῦλος τις ὢν ἐτύγχανε.

„ ET HVIC SIMILIA) nam alia multa ſcripſit Homerus eiuſdem argumenti, quo continebantur, res viles, & futiles. Athenæus libro ſecundo ait Homerum librum
„ ediſſe, qui inſcribebatur ἐπικιχλίδια. ἔτυχε δὲ ταύτης τῆς προσηγορίας διὰ τὸ τὸν ὅμηρον ᾄδον-
„ τα αὐτὸ τοῖς παισὶ κίχλας δῶρον λαμβάνειν, Scripſerit etiam Homerus βατραχομυομαχίαν, qua nihil lepidius; & humilius; extat autẽ, & legi poteſt. Scripſit etiam γερανομαχίαν, quæ nõ
„ extat; & alia multa, quæ recẽſet Suidas. Sed quærat Aliquis hoc loco Cum Homerus Margiten conuitioſum poëma ſcripſerit; quo genere verſuum vſus ſit? nam conuitio

ſa iambico ſcribuntur, reprehendendnm igitur eſſe Homerum, qui iambico non ſit vſus metro. Reſpõdet Ariſtoteles in contextu non eo genere, ſed hexametris; iis enim tãtum vſus eſt Homerus. poſtea enim inuẽtum eſt iambicum metrum, neque ſanè ab initio ita appellatum; poſtea. n. hoc nomẽ inditum fuit, à verbo antiquiſsimo quod in frequente erat vſu, deductũ; veteres. n. dicebant ἰαμβίζειν maledicere, et conuitiari. Tunc enim primum ſortaſſe aliis appellabatur nominibus illud genus metri. ſicuti aliquando ſcimus à numero pedum dictum δίμετρον; & Archilochium poſtea ab Archilocho poëta; Paulopoſt cum unus duobus additus fuiſſet pes, τρίμετρον, inde τετράμετρον, σκάζον, & χωλίαμβον, quod etiam hipponactæum dictum eſt, quia eo potiſſimum eſſet vſus Hipponax. Eſt igitur iambus dictus παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, non autem, quod ſortaſſe putaret aliquis ἰαμβίζειν παρὰ τῶν ἰάμβων; ſæpè enim attendendum in nominum deductionibus, vtra prior. Ideò aliàs adnotauimus errorem Eraſmi non leuem in apophthegmatis Diogenis vertendis, & explicandis: ait enim ille ἀθλίους eſſe dictos παρὰ τὸ ἀθλεῖσθαι. infelices eſſe, ego vero τὸ ἀθλεύεσθαι παρὰ τῶν ἀθλητῶν. Interpres Nicandri in Alexiphar. illepidum quiddam recenſet; unde dictum ſit iambicum metrum: Sic. ἰάμβη δούλη μετανείρας τῆς ἐκ
„ ὑπολόαντος γυναικὸς, ἥτις τὴν δήμητρα λυπουμένην ἐλθοῦσα ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς περσεφόνης αὐτὴ τοῖς ἐμ
„ μέτροις γελοιώδη ἐπὶ τῷ παραμυθήσασθαι, ἐξ ἐκείνης οὖν καὶ τὸ μέτρον ἰάμβειον. Ibidem apertius eadem
„ res explicatur his verbis ἰάμβη δὲ δούλη ῥαθυμοῦσαν τὴν θεὸν ὁρῶσα γελοιώδεις λόγους καὶ σκώμ-
„ ματα εἶπε πρὸς τὸ γελάσαι τὴν θεὸν ἔλεγεν. ὅσα δὲ τὰ ῥηθέντα ὑπ' αὐτῆς ἰαμβικῷ μέτρῳ ῥυθμισθέντα, ὅπερ
„ αὐτὴ πρώτη εἶπεν, ἐξ οὗ καὶ τὴν προσηγορίαν ἔλαβον ἴαμβοι λέγεσθαι. ἰάμβη δὲ θυγάτηρ ἠχοῦς, καὶ πα-
„ νὸς θρᾷσσα τὸ γένος Conſequuntur in Contextu Ariſtotelis verba, quæ ſunt loco Epi-
„ logi. καὶ ἐγένοντο τῶν παλαιῶν οἱ μὲν ἡρωικῶν οἱ δὲ ἰάμβων ποιηταί. Non placet illud interpunctum, quo hæc ſeparat à prioribus, interpres PACcius. nam prætermiſit illam particulam καὶ, qua coniunguntur hęc cum illis; eſt enim ſenſus, & Sic, Cum Homerus in Margite imitationem fecerit rerum humilium, ac vilium; in Iliade verò & Odyſſea rerũ præſtantium, & magnarum, patet ex eo deriuata fuiſſe duo poëtarum genera; Heroicorum, & Iambicorum.

„ ὥσπερ δὲ καὶ τὰ σπουδαῖα, μάλιστα ποιητὴς Ὅμηρος ἦν. μόνος γὰρ οὐχ ὅτι εὖ, ἀλλ' ὅτι
„ καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν. οὕτω καὶ τὰ τῆς κωμῳδίας σχήματα πρῶτος ὑπέδειξεν,
„ οὐ ψόγον, ἀλλὰ τὸ γελοῖον δραματοποιήσας.

„ At verò ipſe Homerus, quemadmodum præcipuè heroicus fuit (ſo-
„ lus enim hic non modo rectè, ſed actionum imitationibus referta poë-
„ mata condidit).

„ Locum hunc ita vertit Paccius. AT verò ipſe Homerus quemadmodum præcipuè
„ Heroicus (ſolus enim hic non modo rectè, ſed actionum imitationibus referta poë-
„ mata condidit) ſic etiam comœdiæ primus normam tradidit; nõ quidem probris, ſed
„ ridiculis in actuum formam collatis. Conſerat hæc cum Græco contextu qui volet, Nos contextum declarabimus. Homerum laudat Ariſtoteles, quas fuerit eius ingenium forma quædam, & exemplar ipſius met naturæ in effingenda, et generanda poëtice, nam cum ex ipſa natura neceſſariò probaſſet imitationem poëticam diuerſam fieri ex propriis, & genuinis hominum, qui ſcribunt, moribus; eos autem homines aut eſſe σπουδαιοτέρους, aut εὐτελεστέρους; inde enatum duplex poëma, alterum, quod in laude, alterum, quod in conuitio, & vituperatione alicuius verſatur; quoniam σπουδαιότεροι imitantur actiones honeſtas: εὐτελέστεροι autem viliores, & tenuiores. Patet verò in antiquiſſimo omnium poëtarum Homero; qui Typus eſt ipſius naturæ veluti quidam, quatenus ad poëticen ſpectat. Nam quòd Margiten ſcripſit, & alia ſimilia; conuitioſum enatum eſt poëma; Margiten enim imitati ſunt poſtea homines alii natura εὐτελέστεροι, & conuitioſa ſcripſerunt poëmata; quæ quoniam receperunt aliquantum poſt iambum verſum ita dictum ἀπὸ τοῦ ἰαμβίζειν, quod eſt maledicere, effecerunt, vt ab eo genere verſus, poetæ iambici vocarentur. Quòd autem Iliada ſcripſit, & Odyſſeam heroico

Iambi poetæ unde dicti.

roico verſu, nam ita poſtea dictus fuit, ab eo genere verſuum Heroici poëtæ dicti fuerũt. et ſic patet hactenus, quomodo Homerus vtrunque pro diuerſa, ac duplici ſui ingenii natura, tractauit poëma. patet etiam quomodo ab eo primum effluxerint duo genera poëtarum ſecundum naturam, Heroicorum ſcilicet, & Iambicorum. His inuentis, & probatis adhuc perquirit, quomodo extiterint alia poëſeos genera, & poëtarum ordinatè alterum poſt alterum, veluti vnum ex altero enaſcens. Id verò etiam ex Homero demonſtrat ſic. Quemadmodum Homerus in rebus grauiorib. imitandis præcipuè poëta fuit; & eo nomine eſt in primis appellandus. Nam hic eſt ſenſus. cum ait; μάλιστα ποιητὴς ἦν. Poëta is verè dicitur: qui ποιεῖ ideſt fingit, & imitatur; ſicuti declaratum eſt antè, ab imitatione eos vocari poëtas; probat verò propter duas cauſas, quæ explicantur in parentheſi; ſic. (μόνος γὰρ. ſubintelligendum poëta eſt hoc nomine verè dignus, οὐχ ὅτι εὖ, non quoniam tantum benè, decorè, & aptè ſcripſit; ἀλλ' ὅτι καὶ δραματικὰς μιμήσεις ἐποίησεν. ſed quia dramaticas etiam imitationes fecit) Dramata vocari ſuperius diximus ipſa poëmata exprimentia res, non per narrationem; ſed vt geri ſolent, ab ipſiſmet hominibus; ideò Homerum feciſſe ait dramaticas imitationes, quia homines in ſua poëmata inducit δρῶντας ideſt negociantes, vt in communi conuictu inter ſe ſolent. Hac de cauſa in primis ſolum Homerum aſſerit Ariſtoteles dignum fuiſſe, qui poëta diceretur, nam & decorum perſonarum, & mores expreſſit; & κατὰ τὸ εὖ (ut ipſe ait) verſus deſcripſit de multis rebus; imitationem præterea fecit dramaticam Homerus ante omnes. Atque ſic (ni fallor) declaratus locus, alioqui difficillimus, & valde obſcurus; quẽ neque aptè, neque uerè vertit Paccius; vt quilibet iam intueri per ſe poteſt.

Οὕτω καὶ τὰ τῆς κωμῳδίας σχήματα πρῶτος ὑπέδειξεν, οὐ ψόγον, ἀλλὰ τὸ γελοῖον δραματοποιήσας, ὁ γὰρ Μαργίτης ἀνάλογον ἔχει, ὥσπερ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια πρὸς τὰς τραγῳδίας, οὕτω καὶ οὗτος πρὸς τὰς κωμῳδίας. οἱ δ' ἐφ' ἑκατέραν τὴν ποίησιν ὁρμῶντες, κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν οἱ μὲν ἀντὶ τῶν ἰάμβων, κωμῳδοποιοὶ ἐγένοντο, οἱ δὲ ἀντὶ τῶν ἐπῶν, τραγῳδοδιδάσκαλοι, διὰ τὸ μείζω καὶ ἐντιμότερα τὰ σχήματα εἶναι ταῦτα ἐκείνων. τὸ μὲν οὖν ἐπισκοπεῖν, εἰ ἄρα ἔχει ἤδη ἡ τραγῳδία τοῖς εἴδεσιν ἱκανῶς, ἢ οὔ, αὐτό, τε καθ' αὑτὸ κρινόμενον, καὶ πρὸς τὰ θέατρα, ἄλλος λόγος.

Sic etiam comœdiæ normam primus tradidit, non quidem probris, ſed ridiculis in actuum formam collatis. Et ſanè ſimilis in Margite ratio. hic enim ita ſe ad comœdiam habet, vt ad tragœdiam Iliàs, atq. Odyſſéa. Alii verò pro vniuſcuiuſque ingenio impulſi, ad alteram tãtum poëticæ huius partem animum applicuerunt. ſicque nonnulli loco iamborum comici, nonnulli loco exametrorum tragici, vt qui circa ſublimiorem, honoratiorem'ue dicendi characterem verſati ſint, Tragœdiæ doctores extiterunt. An verò tragœdia, quatenus attinet ad ipſa genera, ſatis adhuc ſit abſoluta, nécne, cum id per ſe iudicãdo, tum ad theatra referendo, alia conſiderandi ratio eſt.

Sic etiam Homerus. primus comœdiæ figuras, & habitus oſtendit; ſeu ὑπέδειξε. quod eſt obiter, vti ita dicam, ſeu aliud agens clàm ſubdemonſtrauit. ſic etiam loquitur Lib. iii. Rhetor ὅπερ καὶ Εὐριπίδης ποιεῖ καὶ ὑπέδειξε πρῶτος. Huius dictionis vim, quæ magni ponderis eſt ad ſenſum Ariſtotelis declarandum non expreſsit Paccius. Hoc igitur eſt declarandum, quomodo Homerus normam ſubdemonſtrauit primus comœdiæ, & tragœdiæ. Homerus & quatenus ad formam ſpectat, & quatenus ad materiem, præſcripſit occulta quadam ratione comœdiæ & tragœdiæ modum: Quatenus ad formam, quia dramaticas fecit imitationes; quæ in comœdia neceſſariò eſſe debent. Quatenus ad materiẽ, quia res iocoſas, & viles, ac ridiculas eſt imitatus, quod in Margite apparet. vtrunque verò expreſsit iis verbis οὐ τὸν ψόγον, ἀλλὰ τὸ γελοῖον δρα-

ματοποιήσας. in quibus videtur Ariſtoteles clàm reprehèndere morem veteris comœdiæ, quæ tota in maledicendo, & obtrectando verſabatur; & approbare id, quod poſtea vſitatum fuit in noua comœdia; è qua omnis maledicentia ſublata fuit. Poſteri igitur animaduertentes in Homero vtrunque ſimul, inuenerunt comœdiæ normam; ideò autem dixi, vtrunque ſimul, ſcilicet materiem vilium, & ridiculorum; atq. formam dramaticæ imitationis, quia ſeparatim antea obſeruarant. Separatim autem ſumpta materies vilium, & ridiculorum effecerat poëma iambicum & conuitioſum; vnde poetę extiterunt dicti Iambici. Separatim quoque ſumpta materies grauium, & honeſtorum, effecerat poëma heroicum, & laudatiuum: vnde Heroici poetæ appellati. Coniunctè verò, & ſimul ſumpta materies ridiculorum & forma dramaticæ imitationis, conſtituunt ipſam comœdiam. & ſic patet quomodo primum comœdia fuerit inuenta. Coniunctè quoque ſumpta materies grauium & honeſtorum & forma dramaticæ imitationis conſtituunt ipſam tragœdiam; & ſic patet quomodo inuenta fuerit tragœdia. Analogia verò quædam, & proportio eſt inter poëmata Homerica, & comœdiam, & tragœdiam, quam ſic demonſtrat Ariſtoteles. Iliàs, & Odyſs. analogiam habent cum tragœdia. Margites cum comœdia. Sumitur autem analogia ratione materiæ, & formæ. nam Iliàs & Odyſséa res tractant graues, & heroicas; itidem & tragœdia; illæ quoque, & hæc dramaticè imitantur. declaratur verò analogia hæc iis verbis. ὁ γὰρ μαργίτης ἀνάλογον ἔχει, ὥσπερ ἰλιὰς, καὶ ὀδύσσεια πρὸς τὰς τραγῳδίας οὕτω καὶ οὗτος πρὸς τὰς κωμῳδίας. Facta eſt autem tranſmutatio quædam poematis in poëma κατὰ τὴν οἰκείαν ſcribentium naturam. qualis eſt ſuperius declarata. εὐτελέστεροι, qui imitabantur iocoſa ac vilia facti erant iambographi; hi rurſus tranſmutati ſunt in comicos; & ex iambographis facti ſunt comici. & pro materie quidem diuerſa non eſt facta mutatio, nam eadem permanſit apud comicos, quæ ante fuerat apud iambographos, quòd vterque in conuitiis verſatur, & maledictis; Sed ex forma tantum, nam iambographi hoc differunt à comicis; quoniam comici dramaticam faciunt imitationem; iambographi non faciunt. Hoc declarat Ariſtoteles iis verbis. οἱ δὲ ἐφ' ἑκατέραν τὴν ποίησιν ὁρμῶντες, κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, οἱ μὲν ἀντὶ τῶν ἰάμβων κωμῳδοποιοὶ ἐγένοντο. Facta eſt etiam altera poëmatum mutatio. σεμνότεροι, qui imitabantur res graues, & ſerias, facti erant heroici, ſeu epopœici. hi rurſus mutati ſunt in tragicos. & ex heroicis facti ſunt poſtea tragici. propter materiē quidē nequaquàm, nam eadē retinuerūt tragici, quæ ante erant apud heroicos, ſed propter formam, nam heroici hoc differunt à tragicis, quoniam alia eſt imitatio tragica, alia epica, & heroica. Tragica enim fit per actionem, & repræſentationem rerum; vt vt geruntur: Epica autem; vt geſtæ fuerunt, per narrationem enim multa inducit. ſicuti patet, nam ſuperius hæc à nobis copioſè declarata fuerunt. hoc explicat Ariſtoteles, cum ait. οἱ δὲ ἀντὶ τῶν ἐπῶν τραγῳδοδιδάσκαλοι, διὰ τὸ μείζω, καὶ ἐντιμότερα τὰ σχήματα εἶναι ταῦτα ἐκείνων. Duas verò affert cauſas, cur talis ſit facta mutatio. Prior eſt, quia dramata tragica, & σχήματα ſunt maiora epicis, non quidem quòd epopœia non ſit prolixior, quàm tragœdia, nam epopœia multarum rerum ac diuerſarum repræſentationem, & imitationem continet. vt patet ex Homero. Sed vnam rem ſimplicem copioſius, & latius imitatur tragœdia, quàm epopœia. Altera eſt, quia dramata tragica & σχήματα ſunt magis honorifica, quia imitantur res, vt vt geri ſolent. hoc autem non facit epopœia; nam inducit narrationem, per quam imitatur. hæc verò declarata ſunt ante. Quærere potuiſſet hoc loco aliquis, an tragœdia adhuc ſit abſoluta id verò quęri duobus poteſt modis, vel ex ratione ipſius met tragœdiæ, vt ſit veluti quoddam corpus integrum, & abſolutum: vel ex ratione theatri, & apparatus, quæ duo extrinſecus poſita ſunt. Reſpondet Ariſtoteles, hoc non ſpectare ad præſentem diſputationem, ſed alterius eſſe & loci, & ſermonis. in præſentia enim, cum ſibi propoſuerit quærere, qualis fuerit origo poëtices, & poëmatum ſingulorum, ſat habet ſi demonſtrarit, quo modo enata ſit tragœdia, & aucta.

Γενομένης δ' οὖν ἀπ' ἀρχῆς αὐτοσχεδιαστικῆς, καὶ αὐτὴ καὶ ἡ κωμῳδία. καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον. ἡ δὲ ἀπὸ τῶν τὰ φαλλικὰ, ἃ ἔτι καὶ νῦν ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων δια-

μέ-

μένει νομιζόμενα, κατὰ μικρὸν ηὐξήθη προαγόντων, ὅσον ἐγίγνετο φανερὸν αὐτῆς.

Cùm igitur à principio rudes eſſent, planéque informes Tragœdia atque Comœdia, illa quidem ab iis qui Dithyrambum, hæc autem (quantum ſe ipſa aperiebat) ab iis qui Phallica produxerunt, quæ noſtra etiam tempeſtate in vrbibus non paucis in conſuetudinem ex lege recepta ſunt: paulatim auctæ fuêre.

Prima verba ita vertit Paccius. Cum igitur à principio rudis, informiſque eſſet. Rectè quidem, ſi ſenſum reſpicias. ſed verba ſonant hoc. Cum ab initio extemporanea eſſet. quã hoc ipſum verbum αὐτοσχεδιάζειν ſignificat, ſine meditatione vlla aliquid ſcribere. Sed de hac dictione ſuperius ſatis multa dicta ſunt. Qualis igitur fuit origo totius poëtices ἐξ αὐτοσχεδιασμάτων. i. ſubitis, & extemporaneis metris; talis fuit & ſingularũ partium ipſius origo; Ideò neceſſe eſt; vt tragœdia, & comœdia, ſicuti cæteræ omnes partes, fuerint αὐτοσχεδιαστικαὶ. Docet igitur; quomodo fuerint auctæ, & ex quibus poëmatis ad ipſas ſit facta acceſsio. Tragœdia à dithyrambis incrementum ſumpſit. Comœdia ex phallicis. ſed cur ex his? Vtrunque poëma in honorem Bacchi inſtitutum fuit; nam & dithyrambice tota primum in eo verſabatur, & inde nomen accepit. Phallica quoque ad Bacchum reſpiciebant; ſicuti declarabimus poſtea. Eſt quoque notiſsimum in recitatione tragœdiarum hircum mactari; ſeu præmium recitantibus dari conſueuiſſe; itidem in comœdia. ideò apud Terentium mentio eſt aræ, cum ait. Ponito hic verbenas, quem locum apte exponit Donatus. Horat. quoque in Poëtice.

Carmine qui tragico vilem certauit id hircum;

Quare politiſsimè & veriſſimè eſt ab Ariſtotele dictum tragœdiam, & comœdiam inde tanquàm duos amnes ſuſcepiſſe incrementum ex duobus riuis, & fontibus in ipſos influentibus. De dithyrambice dictum eſt ante. ideo nihil repeto. De phallis profero, quæ legi apud veteres. Bacchi ſacra tam apud Græcos, quàm apud Latinos legere eſt celebrata fuiſſe magna cum fœditate, & turpitudine, atque obſcenitate. Vnde teſtatur Liuius ea de cauſa Romæ ex S. C. bacchanalia fuiſſe ſublata. Celebrabantur etiam ἀσκώλια de quibus legere eſt apud Ariſtoph. & eius interpretem. nam inde deductum eſt verbum ἀσκωλιάζειν. quòd expreſsit Vergilius in Georg. cum ait.

Vnctos ſaliere per vtres.

Celebrabantur & Phallica; de quibus meminit Plutarchus in libro de Cupid. diuitiarum. cum ait. Patrium quoddam agi ſolitum feſtum Bacchanalium magna cum lætitia à toto populo; pompam fuiſſe: Amphoram vini. deinde hircum, qui trahabetur; eum ſequebatur quidam cophinum magnum caricarum plenum geſtans. Poſtremo loco erat Phallus. At iſta, inquit, nunc negliguntur; nam circunferuntur in pompa vaſa aurea, & precioſæ veſtes. Nominat Phallum hoc loco Plutarchus, & ait feſtum fuiſſe in Bacchi honorem celebratum. nihil prætcrea, nam quid ſit Phallus non explicat. Athenæus libro xiiii. vbi de Hilarodia loquitur, & Magodia. illam παρὰ τὴν τραγῳδίαν σεμνὴν εἶναι, hanc παρὰ τὴν κωμῳδίαν ἀσελγῆ. Magodus enim repræſentabat μοιχοὺς, μαστροποὺς, μεθύοντας, γυναῖκας, & habebat tympana. ex quibus omnibus ſatis patet, quanta in eo fuerit obſcenitas. Erant autem hæc; & alii ſimiles comici luſus, ſic enim vocat Athenæus. κωμικαὶ παιδιαὶ; vt non immeritò dicat Ariſtoteles ex his adauctam comœdiam. Narratur ibidem etiam aliud genus κωμικῆς παιδιᾶς, apud Lacedæmonios; ſed ego breuitatis cauſa prætermitto. Eos verò homines, qui agebant hos comicos luſus, ait vocatos à Lacedæmoniis δεικηλιστὰς, ſeu μιμητάς. ab aliis αὐτοκαβδάλους. ab aliis σοφιστὰς. ab Italis φλύακας. à Sicyoniis φαλλοφόρους; & ἰθυφάλλους. ab his phallica celebrabantur. deſcribit Athenæus eorum repræſentationem. qualis erat; ſic. προσωπεῖον μεθυόντων ἔχουσι; καὶ ἐστεφάνωνται χειρῖδας ἀνθινὰς ἔχοντες, χιτῶσι δὲ χρῶνται μεσολεύκοις; καὶ περιέζωνται ταραντῖνον καλύπτον μέχρι τῶν σφυρῶν. σιγῇ δὲ διὰ τοῦ πυλῶνος εἰσελθόντες, ὅταν κατὰ μέσην τὴν ὀρχήστραν γένωνται ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸ θέατρον. λέγοντες. ἀνάγετε. εὐρυχωρίαν ποιεῖτε τῷ θεῷ. ἐθέλει γὰρ ὁ θεὸς ὀρθὸς ἐσφυρωμένος βαδίζειν διὰ μέσου. οἱ δὲ φαλλοφόροι προσωπεῖον μὲν οὐ λαμβάνουσι, προπόλιον δ' ἐξ ἑρπύλλου περιθέμενοι, καὶ παιδέρωτας ἐπάνω τούτου ἐπιτιθέ

ἑστᾶσι, σιωπήν τε δεῖ ἴσχειν, καὶ σιγὴν παρέχουσι. οἱ ῥυθμῷ βαίνοντες, καὶ λέγοντες.

σοὶ βάκχε τάνδε μοῦσαν ἀγλαΐζομεν.

Deinde προστρέχοντες ἐτώθαζον οὓς ἂν προέλοιντο. ὁ δὲ φαλλοφόρος ἰθὺ βαδίζων καταπλησθεὶς αἰθάλῳ. & quæ ſequuntur. Hæc habet Athenæus. ſed apertius adhuc declarat Heſychius, quid eſſet Phallus. his verbis. φαλλὸς τὸ ξύλινον αἰδοῖον ἀνδρεῖον. Declarat & Lucianus in libro de Syria Dea, fuiſſe quaſdam imagunculas hominum ex ligno deformatas, magnis pudendis prominentibus, vocari autem νευρόσπαστα. hùc reſpexit Collumella in hortis cum ait.

Sed truncum ſorte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.
Terribilis membri, medio qui ſemper in horto,
Inguinibus puero, prædoni falce minatur.

Ad huiuſmodi phallos puto reſpexiſſe Verg. libro ſecundo Georg. cum ait.

Nec non Auſonii Troia gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt, riſúque ſoluto,
Oráque corticibus ſumunt horrenda cauatis.
Et te Bacche vocant per carmina læta, tibíque
Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.

Super his verſibus eam maximè probo ſententiam, quam affert Seruius poſtremo loco. cum ait. Alii dicunt oſcilla eſſe membra virilia de floribus facta, quæ ſuſpendebantur per intercolumnia, ita, vt in ea homines acceptis clauſis perſonis impingerentur. & ea ore cillerent, ideſt mouerent; ad riſum populo mouendum. Iam ſatis, opinor, patet; quid nam ſit phallus. & quæ fuerint poëmata phallica. Ab his igitur auctam comœdiam aſſerit Ariſtoteles; eſt enim quædam cognatio inter vtrunque poëma. Sed quærat aliquis. vtra prior, an phallice poeſis, an comœdia extiterit. Videtur innuere Ariſtoteles in contextu, prius quidem extitiſſe comœdiam, ſed cum poſtea è re nata, imò ex legibus inſtituta fuiſſent phallica ſacra, & ideò in lucem prodiiſſent phallici verſus obſcenitatis pleniſſimi, ex iis deriuatis, & deductis eò; adauctam comœdiam, ait enim. Cum comœdia, & tragœdia eſſent αὐτοσχεδιαστικαὶ. tragœdia quidem aucta fuit ex dithyrambice, quæ ſe cum illa coniunxit. poſtquàm è re nata prodiit, ad ſacra Bacchi facienda. Sic etiam comœdia ἀπὸ τῶν τὰ φαλλικά, ἃ ἔτι καὶ νῦν ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων διαμένει νομιζόμενα κατὰ μικρὸν ηὐξήθη. προαγόντων ὅσον ἐγίνετο φανερὸν αὐτῆς. Notanda illa verba τῶν προαγόντων τὰ φαλλικά, ideſt ab iis, qui primum produxerunt phallica. Notanda itidem illa verba. ὅσον ἐγίνετο φανερὸν αὐτῆς. hæc ita vertit Paccius. quantum ſeſe ipſa aperiebat. Videtur tamen hic eſſe ſenſus. Comœdia paulatim aucta fuit ab iis, qui phallica tractabant, ad tantam vſque magnitudinem, quantam nunc cernere eſt; quaſi innueret adhuc augeri poſſe, & expoliri; id quod factum eſt; cum comœdia ex vetere facta eſt noua; quæ multo probatior, & integrior fuit. Alii legunt ὅσον ἐγίνετο φανερὸν αὐτοῖς. vt ſcribant αὐτοῖς, & referant, ſicuti patet, ad phallographos. Sed prior lectio magis placet. Georgius Valla ſequitur poſteriorem. De eo iamdudum nulla eſt à me mentio facta, nam adeò peruerſa eſt eius conuerſio hucuſq. mihi viſa; vt eam prorſus reiecerim. Quòd ſi in reliquis, quæ interpretaturi ſumus, ita ſeſe geſſerit, reiiciemus prorſus; & tanquàm de re abiecta nihil cogitabimus.

Καὶ πολλὰς μεταβολὰς μεταβαλοῦσα ἡ τραγῳδία ἐπαύσατο, ἐπεὶ ἔσχε τὴν ἑαυτῆς φύσιν. καὶ τό τε τῶν ὑποκριτῶν πλῆθος ἐξ ἑνὸς εἰς δύο πρῶτος Αἰσχύλος ἤγαγε, καὶ τὰ τοῦ χοροῦ ἠλάττωσε, καὶ τὸν λόγον πρωταγωνιστὴν παρεσκεύασε.

Sícque tragœdia diuerſis mutationibus variata, quoad proprios numeros impleret, tandem quieuit. Tunc enim hiſtrionum numerum, ex vno videlicet in duos, Aeſchylus primus auxit, & ea quæ circa chorum ſunt, imminuit, ſermonémque primarum partium inſtituit.

Poſtquàm eſt ab Ariſtotele declaratum comœdiam à phallicis. tragœdiam à dithy-

rambicis

rambicis auctam,eo,quo diximus , modo . De tragœdia,ait . Poſt multas mutationes eam tandem ad propriam naturā deueniſſe;ita,vt nihil in ea deſiderari amplius poſsit. Exponit verò ſingillatim incrementum tragœdiæ;& à quibus fuerit aucta,& à quib. ſingula fuerint inuenta. Aeſchylus inſignis poëta. primus tria inuenit. τῶν ὑποκριτῶν πλῆθος. τὰ τοῦ χοροῦ ἠλάττωσε. λόγον πρωταγωνιστεῖν παρεσκεύασε. Is, vt teſtatur Pauſanias, per ſo-
» mnium à Baccho monitus cœpit tragœdias ſcribere. De eo Quintil. hæc ſcribit. Tra-
» gœdias primus in lucem Aeſchylus protulit,ſublimis,& grauis, atque grandiloquus
» ſæpè vſq. ad vitium;ſed rudis in pleriſque,& incōpoſitus;propter quod poſterioribus
» conceſſerunt Athenienſes,vt correctas eius fabulas recitarent,& coronarentur. Id ve ro ab Euphorione eius filio factum ſæpè , accepimus . Philoſtratus in vita Apollonii ſophiſtæ ait, Aeſchylum tragœdiam,cum antea eſſent confuſa; eam in ordinem redegiſſe. & cum eſſet immitis,& crudelitatis pleniſsima,ab eo fuiſſe mitigatam ; nam vetuit,ne cædes in conſpectu ſpectatorum, fierent in theatro . & ab Athenienſibus honoris cauſa vocatum tragœdiæ parentem. Athenæus quoque libro primo ait . καὶ Αἰ-
» σχύλος δὲ οὐ μόνον ἐξεῦρε τὴν τῆς στολῆς εὐπρέπειαν, καὶ σεμνότητα. ἀλλὰ καὶ πολλὰ σχήματα ὀρχηστικὰ
» ἀνεδίδου τοῖς χορευταῖς. Χαμαιλέων γοῦν πρῶτον αὐτόν φησι σχηματίσαι τοὺς χορούς. ὀρχηστοδιδασκά-
» λοις οὐ χρησάμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τοῖς χοροῖς τὰ σχήματα ποιοῦντα τῶν ὀρχήσεων καὶ ὅλως πᾶσαν τὴν
» τῆς τραγῳδίας οἰκονομίαν εἰς αὐτὸν περισᾶν. Ariſtoteles igitur ait, Aeſchylum primum duos inueniſſe hiſtriones , cum ante adhiberetur tantum vnus; de qua re ſuperius locuti fuimus ex Luciani loco,quem protulimus;vbi barbarus ille dicebat vnum hiſtrionem plures habere animas . Imminuit etiam chori multitudinem ; nam olim in choro adhibebantur plurimi homines . In choro comico τέτταρες καὶ εἴκοσι χορευταί. In choro tragico πέντε καὶ δέκα. declarat hoc Iulius Pollux copioſè libro quarto his verbis . μέρος δὲ
» χοροῦ (de tragico loquens) στοῖχος ζυγός, καὶ τραγικοῦ μὲν χοροῦ ζυγὰ πέντε ἐκ τριῶν, καὶ στοῖχοι
» τρεῖς ἐκ πέντε, πεντεκαίδεκα γὰρ ἦσαν ὁ χορός. Paulò poſt , ὁ δὲ κωμικὸς χορὸς τέτταρες , καὶ εἴκοσι.
» ζυγὰ ἕξ, ἕκαστον δὲ ζυγὸν ἐκ τεττάρων, στοῖχοι δὲ τέτταρες ἐξ ἀνδρῶν ἔχων ἕκαστος ζυγός. Inuenit etiam Aeſchylus λόγον πρωταγωνιστεῖν. Vertit Paccius ſermonem primarum partium. Donatus
» Terentii interpres ait,primas partes in ea intelligi perſona, quæ plurima loquitur;ſe-
» cundas,& tertias,& ſic deinceps . Hiſtriones,quantum ego obſeruare potui,à veteribus appellabantur πρωταγωνισταί . δευτεραγωνισταί. τριταγωνισταί. πρωταγωνισταὶ hiſtriones erant primi ordinis , quibus maximum onus fabulæ recitandæ committebatur . δευτεραγωνισταὶ , quibus ſecundæ partes . τριταγωνισταί,quibus tertiæ . Neceſſe autem erat, vt πρωταγωνισταὶ eſſent peritiores ſecundis ; & ſecundi tertiis. Ideò legere eſt apud Demoſth. in oratione περὶ παραπρεσβ. Aeſchinem ab eo ſæpe vocari per probrum τριταγωνιστήν . quaſi innuat illum, tùm, quòd fuerit hiſtrio , vilem fuiſſe . tùm quod hiſtrio tertiarum par-
» tium, multò viliorem. Verba ſunt hæc ἐξεβάλλετε αὐτόν, καὶ ἐξεσυρίττετε ἐκ τῶν θεάτρων, καὶ μόνον οὐ
» κατελεύετε, ὥστε ἐπὶ τελευτῶντα τοῦ τριταγωνιστεῖν ἀποστῆναι. Appellat eundem Demoſthenes
» [illegible] τῶν δευτεραγωνιστῶν, quaſi ſecundarium . Cicero in Bruto per quandam ſimilitudi
» nem ait . Q. Arrius idem faciebat M. Craſsi ſecundarius. De his,qui volet,legat copioſè etiam apud Budæum io Comm. Locus eſt alter apud Horatium in Epiſt. libro primo, epiſt. vltima ad Lollium.

» Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
» Reddere,vel partes mimum tractare ſecundas.

Eum locum exponens, quod ad mimum pertinet ſecundarum partium; Porphyrion
» ait. Secundarum partium actores omnia ſummiſſe agunt. Declarat hoc Cicero aper
» tiſsimè in Diuinatione in Verr. Vt in actoribus , inquit, Græcis fieri videmus , ſæpè
» illum,qui eſt ſecundarum,aut tertiarum partium ; cum poſsit aliquando clarius dice
» re, quàm ipſe primarum, multum ſummittere, vt ille princeps quàm maximè excellat.
» Sic faciet Hallienus, tibi ſeruiet, tibi lenocinabitur, minus aliquanto contendet, quàm
» poteſt. Innuit hoc ipſum etiam Plautus in prologo Amphitryonis, cùm ait.

» Vt conquiſitores fierent hiſtrionibus .
» Qui ſibi mandaſſeot delegati vt plauderent,
» Quiue quò placeret alter feciſſet minus.

Hæc ante me animaduertit & explicauit doctiſſ. vir ſuperioris ætatis Cælius Rhodiginus libro quinto ſuarum Antiquitatum.

Τρεῖς δὲ, καὶ σκηνογραφίαν Σοφοκλῆς.

Quos Sophocles ipſe cum ſcenæ ornatu ad tertias vſque producit.

Declarauit adiuméta, quę attulit tragœdię Aeſchylus; Nunc declarat, quæ attulerit Sophocles. Is duo inuenit; Vnum addidit hiſtrionem, effecitque, vt eſſent tres. Scenographiam quoque excogitauit. Cum tres hiſtriones adhiberétur factus eſt ſermo τριταγωνιστοῦ. Nam hæc ſunt nomine πρόσωπα. Cœpit appellari πρωταγωνιστὴς, quo primum tempore Aeſchylus duos adhibuit hiſtriones ratione ſecundarii. vt ſit præclarè ab Ariſtot. ante dictum Aeſchylum inueniſſe ſermonem πρωταγωνιστὴν, Per id enim denotat etiam δευτεραγωνιστὴν. Sicuti patet. Fuit etiam conſuetudo hæc apud oratores in cauſis forenſibus agendis, vt aliquis primas ageret. alter ſecundas. tertius tertias. Declaratur hoc apud Demoſth. in oratione κατὰ Λεπτίνου: Nam ait interpres, eam eſſe δευτερολογίαν. Aphepſioni autem ὡς πρεσβυτέρῳ conceſſam fuiſſe πρωτολογίαν. Reliqua illic vide copioſius. itidem apud Ciceronem in oratione pro Cor. Bal. in princip, vbi ait. ſuccedo ei orationi, quæ non eſt prætervecta aures veſtras; Habuit enim compatronos Cice, in ea cauſa Craſſum, & Pompeium. Itidem hoc legere eſt apud eundem in oratione pro L. Muræna. Teſtatur Plutarchus totam noctem deſudaſſe Ciceronem in ea oratione meditanda, & ſcribenda, quia in ea cauſa compatronū habebat Hortenſium maximum oratorem, quo cum de laude in dicendo certabat. Sed redeo ad rem. Treis hiſtriones adhibuit primus Sophocles. Fuit is in ſcribendis uerſibus grauis, ac prudens. rem rediculam, ſed ex qua percipias rem ſeriam narrat Lucianus. Solitum quendam expendere verſus Sophoclis & Euripidis libra. Et verſus Sophoclis ſurſum, Euripidis deorſum delatos. tanquam leuiores, & magis inanes. Idem à veteribus ob ſuauitatem ſermonis, Attica ſiren eſt appellatus. narrat Pauſanias, cum Lyſander Rex Lacedæm. Athenas obſideret, monitum in ſomnis à Libero patre, vt pateretur humari Atticam ſirenem delitias ſuas. Eum vero intellexit Lyſander poſtea Sophoclem fuiſſe, qui eo die erat humandus. Scenographiam quoque inuenit Sophocles. Scenarum triplex genus fuit, in quibus poëmata récitabãtur ſcenica. Triplex etiam igitur ſcenographia neceſſariò fuit, Tragica, Comica, Satyrica. Tragicã ſcenam Vitruuius ait, columnis, ſignis, regalibuſque ornamentis fuiſſe inſtructam. Comicam priuatorum ædificiorum, & domorum ſpeciem præſeferre conſueuiſſe. Satyricam verò arboribus, ſpeluncis, montibus & aliis agreſtibus rebus ex topiario opere ornari ſolitam. Tota verò ſcenographia architecture ratione deſcribitur, ac eius cognitione cõtinetur. Et ſic à Vitruuio definitur. Vt ſit frontis, ac laterum abſcedentium adumbratio, ad circinique centrum omnium linearum reſponſus.

scenographia.

Ἔτι δὲ τὸ μέγεθος ἐκ μικρῶν μύθων καὶ λέξεως γελοίας, διὰ τὸ ἐκ σατυρικοῦ μεταβαλεῖν ὀψὲ ἀπεσεμνύνθη.

Ad hæc ad magnitudinem ab exiguis fabulis, & ab ridicula dictione ſatyris excluſis ad grauem habitum prouecta, ſero tandem quieuit.

Hæc ita vertit paccius. Ad hæc ad magnitudinẽ peruenit ab exiguis ſabulis, & ab ridicula dictione, excluſis ſatyris, ad grauem habitũ prouecta eſt, atque ita ſerò tandem quieuit. Duo explicat Ariſto. hoc loco primũ Tragœdiam paulatim ad iuſtã magnitudinem perueniſſe. Deinde, Tragœdiam ad quandam maieſtatẽm, & grauitatem ſerò euectam, reiecta omni ridicula oratione, quam ſumpſerat à ſatyris. Quatenus ad primum ſpectat, ſciendum eſt, olim, cum extemporaria eſſet poëſis, & nuper nata, recitari conſueuiſſe quędam ποιημάτια idest breuia poëmata, quæ breuẽ vnius rei admodũ leuis imitationẽ continerent. Cuiuſcemodi nobis exemplo eſſe poſſunt æglogę. Bre-

uem enim ille imitationem habent alicuius rei de qua inter ſe ſermonem habent Ruſticani paſtores. Non pauci verò in eiuſmodi genere poëmatis verſati ſunt; atque inde Bucolici poëtæ dicti. Quales Theocritus, Bion, Moſchus. Apud Latinos Vergi. Tragœdia igitur, cum & ipſa ab initio breue quoddam eſſet poema ad iuſtam demum magnitudinem paulatim peruenit. Quatenus ad ſecundum ſpectat, Sciendum eſt. Satyricum poëma apud veteres fuiſſe laſciuum, ridiculum, & mordax. Inducebantur autem perſonæ ſatyricę Dii agreſtes, petulci. Siluanus. Silenus. Satyrus. Sed de perſonis ſatyricis copioſe Pollux. Nos quoque alibi commodiore loco de ſatyris copioſius locuti ſuimus. Nunc breuiter repeto, quod facit ad rem. Poëſis antiquorũ partim erat ſcenica partim lyrica. Declarat hoc Atheneus Lib. xiiii. Scenica erat triplex. Tragica. Comica. Satyrica. Lyrice itidẽ triplex: gymnopædice, hyporchematice. pyrrhice. Fuiſſe etiã ſatyricen poëſin ſcenicam per ſe, cognoſci poteſt ex ſuperiore loco, quẽ citaui ex Vitruuio. Sed labentibus aliquot annis, ſatyrice, etiam ſi, vt patet, per ſe recitabatur, & erat comica & tragica ſicuti alibi eſt à me probatum, antiquior; coniunxit tamen ſe cum tragœdia. In cauſa verò hoc fuit. Tragœdia atrocitate & ſeueritate rerum, quas tractabat, animos defatigabat ſpectatorum. Poëtę igitur optimũ eſſe exiſtimauerunt; ſi iocos ſatyricos intermiſcerent, quibus ſpectantium animi relaxarentur. Hoc ipſum ita fuiſſe factum declarat apertè Horat. in poëtice, cum ait.

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum.
Mox etiam agreſtes ſatyros nudauit, & aſper
Incolumi grauitate iocum tentauit, eò quod
Illecebris erat, & grata nouitate morandus
Spectator.

Dat igitur ibidem præceptum Horat. dicacitatem & laſciuiam ſatyrorum, qui intermiſcebatur tragicę recitationi; eſſe temperandam. Ne ridicularum nimis, & laſciuarum rerum commiſtio fiat cum grauibus; & ſeueris. Cum ait.

Verum ita riſores, ita commendare dicaces
Conueniet ſatyros; ita vertere ſeria ludo
Ne quicunque Deus. & quæ ſequuntur.

Licet igitur coniicere ex his; olim & ab Aeſchylo, & à Sophocle intermiſtas in tragœdiis ſatyricas recitationes quæ adhibebantur veluti quiddam ἀπροσδιόνυσον, & aduentitium & ideò non extant cum ſcriptis tragicis, coniuncta. Hæc omnia ita ſeſe habere, & veriſsima eſſe; præterquàm quod ex Horatii verbis cognoſci poteſt, perſpicitur etiam ex iis, quæ dicit hoc loco Ariſto. διὰ τὸ μεταβαλεῖν ἐκ σατυρικοῦ ἀπεσεμνύνθη.
Senſus enim eſt hic. Tragœdia ſerò ad maieſtatem, & dignitatem peruenit ſuam, reiectis, è medio recitationis, ſatyris, qui intermiſcebantur relaxationis gratia. Id verò factũ ætate ipſius fortaſſe, nam ait. ὀψὲ .i. ſero. quaſi innuat id ætate Sophoclis, & Aeſchyli non fuiſſe in uſu, nam inducebantur tunc ad relaxandos animos ſatyricę recitationes. Atque ſic patet, quomodo paulatim ad iuſtam magnitudinem, ac decorã dignitatem peruenerit tragœdia.

τό, τε μέτρον ἐκ τετραμέτρου ἰαμβεῖον ἐγένετο. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον τετραμέτρῳ ἐχρῶντο, διὰ τὸ σατυρικὴν καὶ ὀρχηστικωτέραν εἶναι τὴν ποίησιν. λέξεως δὲ γενομένης, αὐτὴ ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρε. μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖον ἐστί. σημεῖον δὲ τούτου. πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, ἑξάμετρα δὲ ὀλιγάκις καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας.

Senariumque metrum ex octonario adoptauit hoc enim antea metro vtebantur, quòd ſatyrica, magiſque ſaltatoria poëſis eſſet. Itaque elocutioni iam conſtitutæ natura ipſa proprium adinuenit metrum. Maximè enim ſermonibus aptum alternis iambicum eſſe, argumento ſit, quòd in diſſerendo plurimi ſanè iambici, rariſsima verò exametra mutuo in ſermone à nobis proficiſcuntur. licet etiam colloqui

ipſius harmoniam excedentibus.

Hęc ita vertit Paccius. Senariumque metrum ex octonario adoptauit, hoc enim antè metro vtebantur, quòd ſatyrica magis, ac ſaltatoria eſſet poeſis. Adhuc explicat Ariſto. quomodo tragœdia paulatim aucta, exornata, atque expolita ad ſuum nitorē peruenerit, agit autem de metrorum genere; quibus ante vtebantur; nam immutata poſtea ſunt. Quoniam tragœdia magis erat ſatyrica, & ſaltatoria, opus fuit quoque adhibere numeros ſaltatorios. Cum verò ait tragœdiam fuiſſe ſatyricam, intelligit, fuiſſe magis laſciuam, minuſque grauem, quàm tuoc erat. Saltatoriam, quia cum ſaltatione, & mobilitate repræſentabatur, ſimilē ſatyricæ ſaltationi, Eam vero veteres σίκιννιν vocabant, vt declarat Athenęus. Poſtquam autem tragœdia depoſuit omnem illam laſciuiam, & mobilitatem ſatyricam, neceſſe etiam fuit, ut immutarentur numeri metrorum: Ex tetrametris igitur iambica, ideſt trimetra, recepta ſunt in uſum. Tetrametra dicuntur; quę octo conſtant pedibus. Trimetra, quę ſex; nam ſingulæ iuncturæ binos habent pedes. Sed quęrat aliquis, cur tragici trimetra, & iambica aſſumpſerunt ſibi reiectis tetrametris. Reſpondet Ariſto. Poſtquā omnia paulatim compoſita fuerant & expolita in tragœdia; ſicuti declaratum eſt ante. Suſcepta quoque eſt cura eius, quòd erat in poëmate aduentitium, metri ſcilicet & numeri. Octonarius eſt reiectus; quia ſatyricus, & ſaltatorius; quòd eſſet prolixior; & numeroſius ex eo ſaltare poſſent ſaltatores magna & uaria cum mobilitate; quę requirebatur in laſciuo ſatyrorum poëmate. Ex octonario igitur factus eſt ſenarius, & iambicus, breuior vt eſſet, & aptior ad tragicum poëma. Ille autem numerus aptus eſt; qui imitatur communem loquendi uſum, quo inter nos utimur quotidianum. Eiuſmodi uerò iambus eſt. Et ideo in contextu ait Ariſto. γενομένης λέξεως αὐτὴ ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρε, μάλιστα γὰρ λεκτικὸν ἐστιν ἰαμβεῖον. Quæ ſic vertit Paccius. Elocutioni iam conſtitutæ proprium metrum inuenit natura ipſa. Notandum quomodo dixit αὐτὴ φύσις. Ne quis fortaſſe crederet induſtria hominum id taotummodo factum; quamuis id quidem effecerint homines ſua induſtria; ſed ſequentes naturæ ipſius veſtigia. Omnes enim numeri ea ratione conſtituti, & excogitati fuerunt. Significat igitur Ariſto. cum etiam in hoc aduentitio metro omnia ſint referenda ad naturam, facilè poſſe cognoſci totam poëticen ex cauſis naturalibus eſſe ortam. Illa verba μάλιστα γὰρ λεκτικὸν ἐστιν ἰαμβεῖον. Ita vertit Paccius. maxime enim ſermonibus aptum alternis iambicum eſt. Recte quidem. Sed ſenſus eſt; ſi ad verbum referas huiuſmodi. Iambus eſt maximè dictionalis (ut ita dicam) ideſt maxime, & ſępiſsimè cadit in noſtras dictiooes, quas communicantes inter nos familiariter proferimus. Vel ſic. Vt plurimum in noſtro ſermone, qui à natura proficiſcitur, ſi quis attendat, animaduertet intermiſtos eſſe iambos, quia in eos ſæpe exit noſter ſermo quotidianus. Idem ait paulopoſt. ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους διαλέκτῳ πλεῖστα λέγομεν ἰαμβεῖα, ἑξάμετρα δὲ ὀλιγάκις, καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας. Hęc ita vertit Paccius. In diſſerendo plurimi iambi: ſed non video qualis hic ſit ſenſus. apertior sgitur fuerit, ſi dixeris. In mutua collocutione noſtra familiari multos proferimus iambos. Reliqua ita vertit paccius, Hexametra autem raro in mutuo ſermone à nobis proficiſcuntur. Licet etiam colloqui ipſius barmoniam excedentibus. Prior pars rectiſsimè eſt conuerſa. Poſterior verò peſsimè, ac longiſsimé abeſt à ſenſu Ariſto. imò nullus ex ea ſenſus elicitur. quòd ſi elicitur, eſt tamen perobſcurus. intueatur quilibet per ſe, & conferat cum Græco contextu. Ego ita explico. Hexametra raro à nobis in mutua collocutione proferuntur; quòd ſi tamen aliquando proferimus, id facimus præter naturam, & harmoniā noſtri quotidiani ſermonis. Multò melius, et ſi rudioribus verbis, hunc locū vertit Georgius Valla, ait enim. nam prę cæteris metris iambeum ſermocinationib. eſt maximè accommodatum, hinc ſanè exploratū, quòd inter ſermocinandum inter nos iambea plurima proferimus; at rariuſculē hexametra, ſermocinalem quoque harmoniam excedentes, Verum omiſsis his. Quatenus ſpectat ad iambū, quòdque eo frequēter utamur in communi ſermone, teſtatur Cice. in eo lib. qui inſcribitur Orator; cū ait, Sequitur ergo, vt, qui maxime cadant in orationem aptam numeri, videndum ſit;

ſunt

» ſunt enim qui iambicum putent,quòd ſit orationi ſimillimus,qua de cauſa fieri, vt is
» potiſsimum propter ſimilitudinis veritatem adhibeatur in fabulis,quòd ille dactyli-
» cus numerus hexametrorum magniloquentiæ ſit accommodatior. Hic locus Cice.
planè refert adverbum locũ hunc Ariſt.ideò diligenter adnotandus.Idẽ Cice. in Ora
» tore.Magnam partem Iambos proferimus in ſermone.Quatenus ad hexametra ſpe-
ctat,quòd his in communi ſermone non vtamur;aut rarò,atque tunc excedentes na-
turam ſermonis communis:hoc idem probatur in vltimis verbis loci ſuperius citati,
» cum ait. Dactylicus ille numerus hexametrorum magniloquentię eſt accõmodatior
Idem paulòpoſt exprimit Cice.ex Ariſtote.Sed ex.III.Lib.Rhetoricorum his verbis,
» quod longè Ariſto.videtur ſecus,qui iudicat heroum numerum grandiorem,quàm
» deſideret ſoluta oratio.Iambum autem nimis è vulgari ſermone.Ita neque humilem,
» neque abiectam orationem , nec nimis altam , & exaggeratam probat;plenam tamen
» eam eſſe vult grauitatis;vt eos,qui audient,ad maiorem admirationem poſsit tradu-
cere.Ariſt.in iis,quæ citat Cice.eo loco,loquitur de Oratione oratoria.Sed differt ora
tio oratoria à poëtica,quantũ ad numeros ſpectat:oratoria,quoniam per ſe ſoluta eſt
debet exornari,& vinciri numeris quibuſdam,vt grandior appareat,& admirabilior.
Poëtica quoniam numeroſa eſt per ſe;debet aliquando ſeſe humilem reddere pro ra-
tione rerum,quas imitatur;vt in imitatione appareat magis ſimilitudo veritatis.Exẽ-
pli cauſa.In tragœdia,& comœdia collocutiones fiunt inter perſonas;debent illę col-
locutiones poeticæ imitari collocutiones quotidianas;at hę non fiunt turgido nume
ro,vtpote herôo;ſed humiliore;iambo ſcilicet.Herous igitur neque oratoriã , neque
poëticam orationem ingreditur;quoniam nimis elatus eſt,& inflatus.Vnde eſt à Rhe
toribus traditum,in oratione ſoluta maximũ eſſe vitiũ,ſi appareat metrũ . Id verò de
herôo præſertim debet intelligi.Eſt locus adnotandus qui huc ſpectat in Epiſto.ad
» Att.Lib.vii.Flabat ab Epiro leniſsimus auſter mitis,in his verbis; quia verſu præter
morẽ vſus erat,ſubiũgit;Hũc σπονδειάζοντα,ſi cui voles τῶν νεωτέρων pro tuo vẽdito. Ex te
trametris vero trimetra facta ſcribit idẽ Ariſt.lib.III. Rhet.his verbis.οὐ δὲ γὰρ οἱ τὰς τραγῳ
δίας ποιοῦντες ἔτι χρῶνται τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλὰ ὡς ἐκ τῶν τετραμέτρων εἰς τὸ ἰαμβεῖον μετέβησαν.

» Ἔτι δὲ ἐπεισοδίων πλήθη, καὶ τὰ ἄλλα ὡς ἕκαστα κοσμηθῆναι λέγεται. περὶ μὲν οὖν τού
» των τοσαῦτα ἔστω ἡμῖν εἰρημένα. πολὺ γὰρ ἂν ἴσως ἔργον εἴη διεξιέναι καθ' ἕκαστον.

» Ad hæc Epiſodia quoque plura , cæteraque , vt ſingula exorna-
» ta fuiſſe dicuntur . De his igitur ſatis:nimis enim fortaſſe operoſum
» ſit,in ſingulis immorari .

Ad exornandam tragœdiã, ait Ariſtoteles , inuenta quoque fuiſſe epiſodia . Suidas
ait epiſodium vocari πᾶν τὸ ἐξαγώνιον πρᾶγμα . Nam quicquid præter rem,modo cum re
coniunctum ſit;affertur ad augendam fabulam,& amplificandum poëma;eo appella-
tur nomine . Exemplum ſumi poteſt ex Vergilio,nam quicquid de Didonis amore
narratur;præter rem eſt;& tamen inſeritur,poëmatis ad augendi gratia.Epiſodia igi-
tur in poëſi aſſumuntur ornatus, & amplificationis cauſa.Sicutiloci communes apud
oratores.Verùm de Epiſodiis copioſius poſtea commodiore loco loquemur.His di-
» ctis,Ariſtoteles epilogum facit ſuperiorum omnium;ait enim.De his QVIDEM HACTE-
» NVS. Cum enim ſibi propoſuiſſet demonſtrare , ex cauſis naturalibus enatam poëti-
cen,& ſingulas ipſius partes; id ſingillatim demonſtrauit in Comœdia,& Tragœ dia
Atque quidem hactenus incrementum quomodo acceperit tragœdia, declarauit.
Explicare autem ſingula ſeparatim magni eſſet laboris ; & longiore narratione
opus foret .

Ἡ δὲ κωμῳδία ἐστὶν ὥσπερ εἴπομεν, μίμησις φαυλοτέρων μὲν, οὐ μέντοι κατὰ πᾶσαν κα-
» κίαν, ἀλλὰ τοῦ αἰσχροῦ ἐστὶ τὸ γελοῖον μόριον. τὸ γὰρ γελοῖόν ἐστιν ἁμάρτημά τι, καὶ αἶσχος ἀνώ
» δυνον, καὶ οὐ φθαρτικόν, οἷον, εὐθὺς τὸ γελοῖον πρόσωπον αἰσχρόν τι, καὶ διεστραμμένον ἄνευ
» ὀδύνης.

Comœdia autem eſt (vt diximus) peiorum quidem imitatio, non tamen ſecundum omne vitii genus, quanquam ridiculum á turpi proficiſcitur. Ridiculum enim aliquo pacto peccatum eſt, & turpitudo ſine dolore, minimeque noxia: perinde ac ridicula ſtatim appareat deformis facies, diſtorta ſine dolore. Hæc ita vertit Paccius.

Comœdia autem eſt, vt diximus, peiorum imitatio; non tamen ſecundum omne vitii genus; quanquam RIDICULUM à turpi proficiſcitur. Hæc non ſatis aptè conuerſa ſunt; nam ita debebant verti, & connecti cum prioribus. Sed ſecundum ridiculum, quod eſt turpitudinis particula. Reliqua rectè ſe habent. Ridiculum enim aliqua pacto peccatum eſt, & turpitudo ſine dolore noxia; perinde ac ridicula ſtatim appareat deformis facies diſtorta ſine dolore. Quod Paccius vertit. Noxia. Eſt in græco cõtextu, φθαρτικὸν. quod conſiderabimus poſtea, quale ſit. Connectuntur hæc cum ſuperioribus. Sic. Declarauerat Ariſtot. qualis fuiſſet origo tragœdię, & comœdię. Mox erat inquirendum quomodo auctæ. De incremento igitur, & abſolutione tragœdiæ hactenus egit; Nunc verò erat agendum de incremento comœdiæ; Sed antequam agat, breuiter repetit ex ſuperioribus, qualis ſit comœdia. Ait igitur comœdiam eſſe imitationem peiorum. Habet græcus contextus. φαυλοτέρων. homines mali appellantur ex vitiis. Vitia verò, & peccata non omnia paria ſunt; ſed alia leuiora; alia grauiora. Comœdia igitur et ſi ſubiectam ſibi materiem habet κακίας; ideſt vitioſitatem hominũ; non tamen omnem, ſed eam, quæ talis eſt; ac tàm fœda, vt riſum moueat potius, quàm indignationem, aut commiſerationem. Hoc quale ſit declaro & breuiter; & facilè. Turpe eſt aliud φθαρτικὸν, aliud non φθαρτικὸν. φθαρτικὰ. ut inquit Ariſtoteles Liber ſecundo Rhetoricorum, ſunt; verbera, cædes, vulnera, cibi inopia, corporis afflictiones; ſenectus, morbi. Quæ patienti dolorem afferunt; videnti autem commiſerationem. Non φθαρτικα, ſunt illa, quæ patienti non dolorem, ſed ruborem, & pudorem afferunt. Ea qualia ſint; declarat Idem Ariſtoteles Lib. ſecundo. Rhetoricorum. Pudor inquit, eſt dolor, & moleſtia quædam animi, orta ex peccatis, per quæ ſubeunda ſit ignominiæ nota alicuius. Vt deſerere locũ in acie. Abiicere clypeũ. Nam hæc olim magno dabãtur probro. Horat. Relicta non bene parmula. Demoſth. quoque ita ſe excuſauit vt refert Plut. ὁ φεύγων πάλιν μαχήσεται. Habet ibidem Ariſto. minimis quibuſq. lucris capi. ſordidas exercere artes. ſpoliare cadauera. repulſam tuliſſe. De ſeipſo nimis magnificè loqui. Coire cum quibus non licet. quod Cice. ſæpe Clodio obiicit; quòd coiuiſſet cum ſororibus, quarum vna quadrantarià dicebatur. Itidem ea, propter quę veremur eos, qui aliena explorant vitia, cuiuſmodi ſunt, ſubſannatores, Satyri; comici; nam omnes hi maledicentiſsimi ſunt. Hoc verò perbellè conuenit cum hoc loco poëtices; ubi de Comœdiæ ſubiecta materie loquitur. Vt licet intueri. Nam comici cum ſint deriſores, riſum captant ex alienis peccatis. Vt Ariſtoph, riſum captat in Nebulis, ex Socratis perſona, cum ait illum docere; quomodo dimetiri oporteat pulicis ſaltum. Itidem, quomodo inſecta bombũ emittant. Quæ illic legi poſſunt. Hæc enim turpia ſunt non φθαρτικά, & habent in ſe, vt Ariſto. ait; αἶσχος ἀνώδυνον. Ideò ridicula. Affert verò ipſemet Ariſtoteles exemplum, cum ait; vt ſiquis rideat intuens faciem alicuius diſtortam, & deformem. Cuiuſmodi ridetur apud Homerum Libr. ſecundo. Iliados Therſites. Cuiuſmodi Cicero explicat Libr. ſecundo de Orato. Gallum illum. Cuiuſmodi erat Socrates naribus ſimis: de qua re Xenophon in Conuiuio: his verbis. τῶν δὲ ῥινῶν ποτέρα καλλίων ἡ σὴ, ἢ ἡ ἐμή; ἐγὼ μὲν, ἔφη, οἶμαι τὴν ἐμὴν, εἴπερ γε τοῦ ὀσφραίνεσθαι ἕνεκεν ἐποίησαν ἡμῖν ῥῖνας οἱ θεοί, οἱ μὲν γὰρ σοὶ μυκτῆρες εἰς γῆν ὁρῶσι, οἱ δὲ ἐμοὶ ἀναπέπτανται, ὥστε τὰς πάντοθεν ὀσμὰς προσδέχεσθαι. & quæ ſequuntur. Nam multa ibi lepide, ac ridiculè, de ea re narrantur. Pulchra eſt, & facit ad rem Ciceronis illa diuiſio Lib. ſecundo de Orat vbi de ſalibus oratoriis loquitur. Ait enim miſeriam non, mouere riſum; nam miſeros commiſeramur potius, crudelitatis verò ſummæ eſt riſum ex aliena miſeria captare. Neque valde turpia, & nefaria; nam hæc mouent indignationem, &. maiore

quadam

quadam vi vrgeri volunt. Ergo ſubturpicula riſum mouent; ſic enim appellat ea, quę vocat hoc loco Ariſtoteles peccata non φθαρτικά, & ſimul oſtendit ex turpitudine riſum enaſci. Spectat ad hunc locum Ariſtotelis, etiam illa diuiſio Cice. cū ait. Ridiculorum, quæ ex ſubturpiculis naſcuntur, alia eſſe in re; alia in verbo. verùm de hac re ſatis; reliqua qui volet, petat ex eodem Cicer. & Quintiliano Libr. v. vbi de facetiis oratorū agit. Narrat Atheneus Libr. xiiii. Olim Athenis fuiſſe [illegible] ſubſannatores, ac deriſores qui eadem vixerunt ætate. Videat ibi qui volet rem planè lepidam, ac dignam cognitu; ex huiuſmodi enim maledictis, & riſu enata eſt comœdia.

Αἱ μὲν οὖν τῆς τραγῳδίας μεταβάσεις, καὶ δι' ὧν ἐγένοντο, οὐ λελήθασιν. ἡ δὲ κωμῳδία διὰ τὸ μὴ σπουδάζεσθαι ἐξ ἀρχῆς, ἔλαθεν. καὶ γὰρ χορὸν κωμῳδῶν ὀψέ ποτε ὁ ἄρχων ἔδωκεν, ἀλλ' ἐθελονταὶ ἦσαν. ἤδη δὲ σχήματά τινα αὐτῆς ἐχούσης, οἱ λεγόμενοι αὐτῆς ποιηταὶ μνημονεύονται. τίς δὲ πρόσωπα ἀπέδωκεν, ἢ προλόγους, ἢ πλήθη ὑποκριτῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἠγνόηται.

Igitur de promotione Tragœdiæ, & per quos, ſatis conſtat: ſecus verò de Comœdia: ſiquidem initio, quòd parum ſui ſtudioſos habuerit, latuit: ſero enim ab Archonte comœdorum chorus, vt quiſque ſeſe obtuliſſet, inductus eſt. Eius verò profeſſores, vbi iam aliquam ſpeciem præſe tulit, memorantur. Quis autem perſonas, prologos, hiſtrionum multitudinem, cæteráque huiuſmodi protulerit, prorſus obſcurum.

Hæc ita vertit Paccius. Igitur de promotione tragœdię; & per quos ſatis conſtat ſecus vero de comœdia; ſiquidem ab initio quòd parum ſui ſtudioſos habuit; latuit. Serò enim ab Archonte comœdorū chorus, vt quiſque ſe obtuliſſet, eſt inductus. Eo libentius Paccii verba aſcripſi, quia maximus eſt mihi illius error demonſtrandu s: cōiunguntur hæc cum ſuperioribus, ſic. Tragœdiæ origo, & incrementum iam ſatis patet; nam ſigillatim omnia declarata ſunt. Comœdiæ verò incrementum quale, quādo, quomodóue factum ſit, prorſus ignoratur. Cuius rei cauſam hanc affert Ariſtot. διὰ τὸ μὴ σπουδάζεσθαι cum enim liuoris eſſet plena, & maledicentiæ, erat omnibus inuiſa; & vnuſquiſq. ſibi ab ea metuebat, præter admodum paucos. Nam Diogenes Laer. de Socrate ait. ἔλεγε δὲ τοῖς κωμικοῖς δεῖν ἐπιτηδὲς ἑαυτὸν διδόναι· εἰ μὲν γάρ τι τῶν προσόντων λέξουσι, διορθώσονται, εἰ δ' οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. Hæc res etiam effecit fortaſſis, vt pauci poëtæ in ſcribendis operam ponerent ſuam, quòd ſatis populo non placere animaduerterent. Id verò facilè perſpici poteſt, vel ex eo, quòd ſerò admodum Chorus dari Athenis cæpit à Magiſtratu; Cum enim viderent Athenienſes malum hoc latius indies ſerpere, neque alia ratione maledicentiam illam cohiberi poſſe, legem ſanxerunt, qua cauebatur, ne vllus comicus poëta Fabulam populo daret; niſi prius eam Magiſtratus, penes quem erat ſumma poteſtas omnium rerum in ciuitate, approbaſſet iudicaſſetque eiuſmodi eſſe; vt neque legibus aduerſaretur; neque mores corrumperet. Declarat hoc ipſum Plato Libr. de Legibus. vii. νῦν οὖν ὦ παῖδες μαλακῶν Μουσῶν ἔκγονοι ἐπιδείξαντες τοῖς ἄρχουσι πρῶτον τὰς ὑμετέρας παρὰ τὰς ἡμετέρας ᾠδὰς, ἂν μὲν τὰ αὐτά γε, ἢ καὶ βελτίω τὰ παρ' ὑμῶν φαίνηται λεγόμενα δώσομεν ὑμῖν χορὸν, εἰ δὲ μὴ ὦ φίλοι οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα. Ideò Ariſtoteles in contextu ait, ὀψὲ γὰρ ὁ ἄρχων χορὸν ἔδωκεν Quæ verba quid ſibi vellēt, cum non intelligeret Paccius; tàm ineptè vertit vt ſatis mirari non poſſim, virum alioqui doctum, rem adeo alienam à ſenſu Ariſtotelis protuliſſe. Sed omnino in hunc errorem lapſus eſt, quòd ignoraret veterem illam conſuetudinem Athenienſium. De qua etiam apud Stobæum in cap. xlüi. legere eſt, ex Hierone. καὶ γὰρ ὅταν χοροῖς βουλώμεθα ὑμῖν ἀγωνίζεσθαι, ἆθλα μὲν ὁ ἄρχων προτίθησι, ἀθροίζειν δὲ αὐτοὺς προστέτακται χορηγοῖς, καὶ ἄλλοις διδάσκειν. Conſequuntur autem hæc in contextu Ariſto. verba ἀλλ' ἐθελονταὶ ἦσαν.

Quæ Paccius vertit. Vt quiſque ſe obtuliſſet. Sed quid ſibi velit per hæc verba non ſatis intelligo. Senſus Ariſtotelis eſt. Voluntarios fuiſſe choros, et vnum quemque pro ſuo arbitratu priuatim, ſed non in theatro, & ſcena; iocos comicos maledicentiæ plenos protuliſſe. Demoſth. in Midiam ita vtitur hac dictione κἀγὼ μὲν ἐκλιπεῖν νῦν οὕτως δὴ κατασκευάσας ἀνθιστάσθαι τότε, οὐ χάριν οὐδεμίαν αὐτῷ δίκαιον ἂν εἰδέναι ἔχω. Hæc quidem ita ſeſe habent, ex quibus ſatis patet; Cur ea, quæ ad comœdiam pertinent, quomodo inuenta, & aucta ſint prorſus ignoretur. Nam comœdiæ ſcriptores, ſiqui inſignes extiterunt, eo demum tempore extitére, quo omnia iam erant adaucta, & exornata. Ignoratur etiam, quis primus in comœdiis perſonas, prologos; hiſtrionum multitudinem & cætera huiuſmodi protulerit. Lucianus in Menippo, ab initio oſtendit exiguum fuiſſe hiſtrionum numerum, his verbis. ὁπότε δὲ καὶ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλάκις ἑωρακέναι τοὺς τραγικοὺς ὑποκριτὰς τούτους πρὸς τὰς χρείας τῶν δραμάτων, ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δὲ Πριάμους γιγνομένους, ἢ Ἀγαμέμνονας, καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἔμπροσθεν μάλα σεμνῶς τὸ τοῦ Κέκροπος, ἢ Ἐρεχθέως, σχῆμα μιμησάμενος, μετ' ὀλίγον οἰκέτης προῆλθεν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κεκελευσμένος, ἤδη δὲ πέρας ἔχοντος τοῦ δράματος, ἀποδυσάμενος ἕκαστος αὐτῶν τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην ἐσθῆτα πονῶν, καὶ τὸ προσωπεῖον περιέχεται. Perſonas intelligit, quas refert Iulius Pollux, hoc habitu in comicos actus induci ſolitas. Lib. quarto κωμικὴ δὲ ἐσθὴς ἐξωμίς, ἐστὶ δὲ χιτὼν λευκὸς, ἄσημος, κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ῥαφὴν οὐκ ἔχων, γερόντων δὲ φόρημα ἱμάτιον. καμπύλη ἢ φοινικὶς, ἢ μελαγχλαινα. πορφυροῦν ἱμάτιον φόρημα νεωτέρων. παράσιτοι δὲ μελαίνῃ, ἢ φαιᾷ ἐχρῶντο. Aut perſonas, quibus obtecti ora recitabant hiſtriones. De quibus meminit Horat. in Poeti. cum ait.

Quæ canerent, agerentque peruncti fecibus ora,
Poſt hunc perſonæ, pallæque repertor honeſtæ
AEſchylus: Et Lucianus in Menippo cum ait, loquens de hiſtrionibus. καὶ τὸ προσωπεῖον ἀποθέμενος, καὶ καταβὰς ἀπὸ τῶν ἐμβατῶν. Prologus à Græcis nō adhibetur in comœdiis, ſi eo modo accipias, quo Latini ſolent. Nam, vt ait Donatus, eſt antecedens veram fabulæ compoſitionem locutio. Et propriè quidem ait, prologum vocari, in quo poëta excuſatur, aut fabula. Prologium autem, in quo argumentum tantummodo deſcribitur. Sciendum igitur aliter ab Ariſto. accipi prologum. Na maliquanto poſt, vbi diuidit tragœdiam in partes, quæ reſpiciunt quantitatem, has enumerat. Prologum, Epiſodium, Exodum, Choricum. Prologum verò eſſe ait eam tragœdiæ partem, quæ eſt ante chori ingreſſum. Ex quo loco ſatis patet, prologum partem eſſe ipſius fabulæ cum cæteris neceſſariò coniunctam Fabulæ, ſi idipſum quod agitur, tantummodo reſpicias, breues ſunt; at longiores fiunt addito prologo, & epiſodiis. Innuit igitur Ariſtoteles ignorari à quo primum aucta fuerit comœdia addito prologo; cum ante breuis eſſet, & conciſa.

Τὸ δὲ μύθους ποιεῖν, Ἐπίχαρμος, καὶ Φόρμις ἦρξαν. τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς, ἐκ Σικελίας ἦλθε. τῶν δὲ Ἀθήνησιν Κράτης πρῶτος ἦρξεν, ἀφέμενος τῆς ἰαμβικῆς ἰδέας, καθόλου ποιεῖν λόγους ἢ μύθους.

Cæterùm confingere fabulas, quod quidem à Sicilia primum manauit, Epicharmus, & Phormis cœperunt: ſicuti quoque ex Athenienſibus Crates iambica prorſus ratione omiſſa in vniuerſum ſermones, vel fabulas confinxit.

Omnia, quæ ad comœdiæ originem, & incrementum pertinent, ignorantur præterquàm vnum; quis ſcilicet primus cōfinxerit fabulas. Id vero duplici explicat modo; nam & apud quos primū ex reliquis nationibus fuerint inuentæ fabulæ, & apud Athenienſes præcipuè. Vt ſi dicam ego primum fabulas ſcripſiſſe Liuium Andronicum, id intelligi debet, apud Romanos tantum, & ſic diuerſis in locis alii, & alii extiterunt, eiuſdem rei primi authores, & inuentores. Hoc, quod modò narrat, ſuperius quoque declaratum fuit; apud Siculos ſcilicet, qui è Græcia eò venerant habitatum, ab Epichar

mo

mo inuentam fabulam:de qua re ſuperius ſatis multa dicta ſunt; vbi de Epicharmo quoque plura locuti fuimus. PHORMIS. Vide,an ſit legendum PHORMVS. Nam ita appellat Athenæus Lib.xiiii. καὶ φόρμος ὁ κωμικὸς ἐν ἀταλάνταις. Itidē & Suidas. Fuit hic Syracuſanus, & chariſſimus Geloni Siciliæ tyranno. Inueniſſe fertur primus talarem veſtem, qua veteres in ſcena vtebantur. Ad quam alluſit Horat.cum ait. Traxitque vagus per pulpita veſtem. Præterea contexuit,& ornauit totam ſcenam pellibus puniceis. Diogenes Laërtius Protagorā ait cognomento fuiſſe appellatum φορμοφόρον. πρῶτος τὴν καλουμένην τύλην, ἐφ᾽ ἧς τὰ φορτία βαστάζουσιν εὗρεν, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ παιδείας, φορμοφόρος γὰρ ἦν, ὥς καὶ ἐπίκουρός που φησὶ. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἤρθη πρὸς δημόκριτον, ξύλα δεδεκὼς ὀφθείς. Crates Athenienſis fuit de quo Laërtius. ſic. γεγόνασι δὲ κράτητες δέκα, ὧν ὁ πρῶτος ὁ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητής. Fuit etiam alter Crates Thebanus philoſophus,et poëta tragicus qui,vt teſtātur Suidas,et Laërtius,fabulas grauibus rebus, ac philoſophicis refertas ſcripſit;& multas quidē ſoluta oratiōe, quod eò libentius ad ſcripſi,quia de hac re etiā ſuperius locuti fuimus, Sed Comicum hoc loco intelligit Athenienſem Ariſtoteles,qui cū antè Iambographus eſſet,omiſsis iambis,ſe totū contulit ad ſcribendas comœdias. Hic verò locus adnotandus diligenter;nam declarat ea, quæ ſuperius dicta ſunt; ex Iambicis ſcilicet Comicos factos poetas. Facile autem fuit,vt hi ex illis deriuarentur;quia maledicentia tam horum, quàm illorum propria eſt. Hoc vno differunt quòd Iambographi non imitantur; Comici vero imitantes maledicunt, ut patet.

Ἡ μὲν οὖν ἐποποιία τῇ τραγῳδίᾳ μέχρι μόνου μέτρου μετὰ λόγου μίμησις εἶναι σπουδαίων ἠκολούθησεν. τῷ δὲ τὸ μέτρον ἁπλοῦν ἔχειν, καὶ ἀπαγγελίαν εἶναι, ταύτῃ διαφέρουσιν, ἔτι δὲ τῷ μήκει, ἡ μὲν ὅτι μάλιστα, πειρᾶται ὑπὸ μίαν περίοδον ἡλίου εἶναι, ἢ μικρὸν ἐξαλλάττειν. ἡ δὲ ἐποποιία ἀόριστος τῷ χρόνῳ καὶ τούτῳ διαφέρει. καίτοι τὸ πρῶτον ὁμοίως ἐν ταῖς τραγῳδίαις τοῦτο ἐποίουν, καὶ ἐν τοῖς ἔπεσι.

Itaq. tragœdiæ epopœia dūtaxat ſimilis eſſe apparet, quòd metrico ſermone præſtātiū imitatio eſt,hoc differt,quod ſimplici vtitur metro, quodq. enarratio eſt,lōgitudine præterea,quoniā tragœdiæ quidē intra vnius potiſsimū Solis,vel paulò plus minúsue,periodum actio eſt: quandoquidem Epopœia temporis ſpatio non vrgetur, qua ſanè libertate in tragœdiis perinde ac in hexametris à principio vſi ſunt.

Hæc ita vertit Paccius. Itaque tragœdiæ epopœia duntaxat ſimilis eſſe apparet, quòd metrico ſermone præſtantium imitatio eſt. hoc differt, quòd ſimplici vtitur metro. quòdque enarratio eſt. longitudine præterea, quoniam tragœdiæ quidem intrà vnius potiſsimum Solis, vel paulò plus minus'ue periodum actio eſt. Epopœia verò temporis ſpatio non vrgetur; qua ſanè libertate in tragœdiis, perinde ac in hexametris à principio vſi ſunt. Vbi Græcus contextus habet ἐν τοῖς ἔπεσι, vertit Paccius, in hexametris. Sed Ariſtoteles apertius intellexit epopœiam; ſæpè verò, & paulò poſt Paccius vertit hexametra; vbi Ariſtoteles ſcripſit epopœiam. Rectè ſanè, nam epopœia hexametris vtitur,ſed apertior erit ſenſus,ſi tu epopœiam dicas. Connectuntur hæc cum ſuperioribus,ſic. Poſtquàm Ariſtoteles expoſuit originem poëtices, & omnium ipſius partium; incrementum quoque tragœdiæ,& comœdiæ demonſtrauit; Colligit ex iis,quæ ſuperius dicta,& declarata fuerunt; quid commune habeat epopœia cum tragœdia;& quid diuerſum. Planè id ipſum facit,quod Porphyrius in ſuo illo libello de V. Vocibus.is enim poſtquàm explicauit ſingularum propriam vim,& definitionem;colligit poſtea quid commune,quídque diuerſum,ac diſcrepans ſit ſeparatim. hoc verò fit in omni methodo,optima ſanè ratione; vt in ſingulis rebus ſimilitudo, & differentia perſpiciatur. Quantum ego perſpicere potui in contextu, Ariſtoteles ſtatuit duo,quæ communia ſunt epopœiæ,cum tragœdia:treis verò differentias explicat, quas ſigillatim declaro. Prima ſimilitudo eſt deſumpta ex materia, nam vtraque imitatur τὸ σπουδαῖον, ideſt præſtantia,grauia, & ſeria. ſicuti ſatis patet,

Secunda eſt ſumpta à ratione formæ; quia vtraque ſuam imitationem conficit per ſermonem metricum. ſicuti apertè videri poteſt. Prima autem differentia eſt, qua differt epopœia à tragœdia; quòd epo pœia ſimplici vtitur metro; quod quidem ita eſt intelligendum; non quidem, quòd epopœia tantum vtatur hexametro; tragœdia verò iambo, & aliis breuioribus, vt videre eſt apud Sophoclem, & Euripidem, in choris præſertim; ſed quia præter metrum adhibet etiam harmoniam, & ſaltationem; ſeparatim tamen, vt eſt ante declaratum. Altera differentia eſt, quòd in epopœia narratio eſt. Græcus contextus habet, ἀπαγγελία, ideſt annunciatio. In tragœdia verò non eſt ἀπαγγελία. ſed imitatio eiuſmodi, ac ſi tum res ageretur. Hæc omnia ſuperius copioſè declarata à nobis fuerunt, ſed repeto paucis vnum hoc. epopœia habet ἀπαγγελίαν tùm quia poëta ipſe videtur ἀπαγγέλλειν ex ſua perſona, ſicuti ex Platone ſuperius eſt declaratum, tùm quia ſæpè inducuntur perſonæ nunciantes, & narrantes res aliquot geſtas, quibus interfuerint, ita, vt & ſermonem, & actionem referant ſingularum perſonarum, ac ſi ipſæ loquerentur; quod facit Aeneas apud Vergilium libro ſecundo, & tertio Aeneid. apud Didonem narrans res geſtas in expugnatione Iliaca; nam & Sinonis, & Laocoontis, & Priami, & Panthû & Creuſæ, & Anchiſæ ſermones refert; ipſorum omnium induens perſonam. Tertia differentia inter epopœiam, & tragœdiam conſtituitur ex ratione longitudinis, & ſpatii temporis; nam repræſentatio tragica. non excedit imitationem rerum geſtarum ſpatio longiore, quàm circui
» tu vnius ſolis. verba Græca ſunt, μίαν περίοδον ἡλίου quæ etſi ambigua videri poſſunt; ſignificent'ne diem naturalem à mathematicis aſtronomis vulgò vocatum, an artificialem: putarim tamen ego ab Ariſtotele intelligi artificialem. quia cum tragœdia imitatio ſit actionis vnius, quæ quàmprimum producitur ad exitum; neque poëta quicquàm ſuæ narrationis intermiſceat, quod in epopœia longiſsimo poëmate fit, & ad ſpectatores tota eius referatur imitatio; maximè æquum eſt, vt actionis imitatio ſit, quæ vno die videatur abſoluta; noctu enim homines conquieſcunt, indulgéntq. ſomno; neque quidpiam agunt, aut vlla de re inter ſe colloquuntur. hæc verò, quæ à me dicuntur, veriſsima eſſe, obſeruare poterit vnuſquiſque in veterum ſcriptis. atque id vt facilius fiat, conabor ego ex Sophoclis OEdipode tyranno normã præſcribere. Mane ſacrificantes inducit Thebanos ob auerruncandam Deorum iram, nam peſtilentia vrbem inuaſerat. Oedipus rex eos ſolatur; hortatúrque vt bono ſint animo; ſe enim omnia facturum, quare Dii placari poſsint. ideoque Creontem à ſe miſſum ad Apollinis oraculum & mirari magnopere, quod tam diu cunctaretur. Atq. hęc dum loquitur Oedipus; aduentantem vident Creontem. quo in loco obſeruare licet Sophoclis poëtæ induſtriam in ſcribendo eo poëmatis genere; cum enim intelligeret, vno die abſolui debere actionis tragicæ imitationem; ſemper ad exitum feſtinat; & quæ proxima vltimis ſunt, refert, nam ſi huius ratio non fuiſſet habita; quid erat, quòd tam opportunè aduentantem induceret Creontem, nullo interiecto temporis ſpatio? Paulo poſt videre eſt magno artificio properãtem ad exitum Sophoclem. nam cum Tireſia opus eſſet vate ad oraculum Apollinis explicandum; ſe iam miſiſſe ad illum Creontẽ, Oedipus refert; atque dum id ipſum loquitur; aduentantem facit Tireſiam. Aliquantò poſt, vbi Iocaſten loquentem facit cum Oedipode, referentémque quomodo Laius fuerit interfectus, & nonnulla indicia comprobatione egerent ſerui illius, qui incolumis effugerat; tunc autem in ſuburbano habitabat greges paſcens regios. accerſendus ille fuit; tantum igitur moræ interiicit, quantum ſit ſatis; dum enim cum ſuperueniente nuncio ab vrbe Corinthia loquitur Oedipus, aduentat Seruus, exquirénſq. ab eo omnia, quæ interim audierat à nuntio; rem totam ſtatim perſpicit. His omnibus in locis; cum aliqua mora iniici poſſet; videre eſt ſummo artificio feſtinantem poëtam; vt vno die actionis tragicæ illius abſolueret imitationem. Verùm de his iam ſatis multa diximus; Rem totam hanc poterit quilibet diligenter perſcrutari in antiquorum ſcriptis, quæ extant, tum Græcorum, tum Latinorum. quod verò de tragœdia dicitur, id etiam ad comœdiam eſt omnino referendum; nam non longiore ſpatio ſuam imitationem conficit comœdia, quàm tragœdia.

„ Μέρη δὲ ἐστὶ τὰ μὲν ταυτὰ, τὰ δὲ ἴδια τῆς τραγῳδίας. διόπερ, ὅστις περὶ τραγῳδίας οἶ-
„ δε σπουδαίας, καὶ φαύλης, οἶδε καὶ περὶ ἐπῶν. ἃ μὲν γὰρ ἐποποιία ἔχει, ὑπάρχει τῇ τρα-
„ γῳδίᾳ. ἃ δὲ αὐτῇ, οὐ πάντα ἐν τῇ ἐποποιίᾳ.

„ Circa verò partes, vt hæ ambæ in aliquibus inter ſe non diſcrepant:
„ ita propriæ nonnullæ, atque peculiares huius ſunt. Quo fit, vt qui de
„ Tragœdiæ virtute, ac vitio diiudicare nouerit, idem quoque & de he-
„ xametris nouerit: ſiquidem quæ hexametrorum ſunt, in Tragœdia
„ prorſus ineſſe apparet: quæ verò Tragœdiæ, in his non omnino.

„ Hæc ita vertit Paccius. Circà verò partes; vt hæ ambæ inter ſe non diſcrepant; ita
„ propriæ nonnullæ, atque peculiares huius ſunt. In Græco contextu verba ita ſeſe ha-
„ bent. Partes verò aliquæ quidem eædem ſunt, & communes epopœiæ, & tragœdiæ;
„ Aliquæ verò peculiares: ac propriæ tantum ipſius tragœdiæ. Reliqua ſic vertit Pacc.
„ Quo fit, vt qui de tragœdiæ virtute, ac vitio diiudicare nouerit, idem quoque etiam
„ de hexametris nouerit. in Græco contextu ita ſcriptum eſt. Quamobrem quicunque
„ ſcierit dignoſcere tragœdiam aptè, & ſeuerè ſcriptam, & tenuem, ac malè ſcriptam;
„ idem quoque ſciet diiudicare epopœiam. Et illa, quæ ſequuntur ita vertit Pacc. Si-
„ quidem quæ hexametrorum ſunt, in tragœdia prorſus ineſſe apparet, quæ verò tra-
„ gœdiæ, in his non omnino. in Græco ita ſeſe habent. Quæcunque enim epopœia in
„ ſe habet; inſunt tragœdiæ; Quæ autem tragœdia habet, non omnia quidem epopœiæ
„ inſunt. Sed iam declarandus eſt contextus. Poſtquàm Ariſtoteles quid diuerſum, quidque commune ſit inter tragœdiam, & epopœiam declarauit, adducit in medium quædam concluſa, quæ tum ad epopœiam; tum ad tragœdiam pertinent. Primum eſt. partes vtriuſque partim quidem eaſdem eſſe; partim verò non eſſe; nam quædam ſunt propriæ ipſius tragœdiæ; quod ita debet intelligi. pauciora cum ſint in epopœia, plura verò in tragœdia, non eſſe inter ſe æquales, ſed ſuperari epopœiam à tragœdia. hoc modo. Partes, vt declarabimus poſtea, in poëmate aliæ ſunt eſſentiales (profert enim hoc verbum Quintilianus) aliæ quæ quantitatis ſunt (vtar autem hoc verbo aliquando rei explicandæ gratia): de iis quæ ad quantitatem ſpectant, nunc non loquitur Ariſtoteles; nam maiorem longitudinem, ſicuti eſt antè dictum, habet epopœia; ſed intelligit eſſentiales, quæ ſunt hæ, vt ipſe met poſtea enumerat. Fabula. Mores. Dictio. Sententia. Apparatus. Melodia. Harum tres tantum habet epopœia. Fabulam. Mores. Dictionem. tragœdia verò omnes; ſicuti ſatis patet. Secundum concluſum eſt, quod ex priore deducitur. Sic. Quamobrem, quicunque nouit diiudicare tragœdiam, an ſit σπουδαία, an ſit φαύλη. Idem quoque nouit diiudicare epopœiam. Ratio nem verò ipſe explicat; quia quæcunque in epopœia ſunt, inſunt etiam in tragœdia; ſed non è contrario. vnde elici poteſt, Tertium concluſum, quod eſt, non poſſe adæquari tragœdiam epopœiæ, quia non poſſunt adæquari plura paucioribus ab omni parte; ſed adæquari epopœiam tragœdię tantum ab aliqua parte, nam pauciora adęquantur pluribus; non tantum vndequaque.

„ Περὶ μὲν οὖν τῆς ἐξαμέτρου μιμητικῆς, καὶ περὶ κωμῳδίας ὕστερον ἐροῦμεν. περὶ δὲ τραγῳ-
„ δίας λέγωμεν, ἀπολαβόντες αὐτῆς ἐκ τῶν εἰρημένων τὸν γινόμενον ὅρον τῆς οὐσίας.

„ De hexametri igitur imitatiõe, atque Comœdiæ poſt dicemus. nũc
„ autem de Tragœdia: cuius eſſentiæ definitionem, veluti iam enatã ex
„ his quæ dicta ſunt iterum ſumentes, hanc eſſe dicimus.

Hæc ita vertit Paccius. De hexametri igitur imitatione, & comœdia poſtea dicemus. In gręco contextu eſt. de hexametrica igitur imitatoria poëſi. epopœiam enim his verbis deſcripſit. Reliqua continent propoſitionem eorum, quæ mox dicturus eſt, in quibus ſimul tradendis, qualem ſeruaturus ſit ordinem demonſtrat. ſic. Primum de tragœdia. Deinde de epopœia. Tertio loco de comœdia. In toto hoc

libello de tragœdia, & epopœia copioſè loquitur. De comœdia nihil, ex quo facilè licet cognoſcere alium adiunctum huic (ſicuti teſtatur Laërtius) fuiſſe librum ab Ariſt. ſcriptum de Poëtica facultate, quem omnino interiiſſe credendum eſt. Pollicetur autem Ariſtoteles ſe traditurum tragœdiæ definitionem eſſentialem. quę ſcilicet eſſentiam ipſius intimam penè declaret, & explicet; nam nonnullæ ſunt deſcriptiones potius, quàm definitiones, quæ eſſentiam non explicant; ſed per circunſtantias quaſdam rem demonſtrant. Ex Praedictis. nam ſuperius ideo perſcrutatus eſt genus, & differentias poëſeos; vt poſtea adaptans (id quod in præſentia facit) ad ſingulas ſpecies, eas definire facilius poſſet. Definit igitur ſic.

» Ἔστιν οὖν τραγῳδία μίμησις πράξεως σπουδαίας, καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ
» λόγῳ χωρὶς ἑκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρώντων, καὶ οὐ δι' ἐπαγγελίας, ἀλλὰ δι' ἐλέου
» καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν.

Cap 3

» Tragœdia eſt imitato actionis illuſtris, abſolutæ, magnitudinem ha-
» bentis, ſermone ſuaui, ſeparatim ſingulis generibus in partibus agen-
» tibus, nō per enarrationem, per miſericordiam verò atque terrorem
» perturbationes huiuſmodi purgans.

Omnes definitio conſtat ex genere, & differentiis. Genus in hac definitione eſt. Imitatio. Erat autem inuentum genus ab initio & comprobatum per inductionem; ideo ex prædictis repetit. ACTIONIS. Quoniam omnis poëſis imitatur hominum actiones, quod ante fuit probatum. PRAESTANTIS. Ita vertit Paccius. In Græco eſt σπουδαίας quod tu commodius vertas Seriæ. SEVERÆ. GRAVIS. hoc quoque ex prædictis ſumit, ſicuti patet & ſeiungit tragœdiam à comœdia, quæ imitatur res leues. PERFECTAE; τελείας ideſt integræ. Hoc duplici de cauſa additū eſt, tū quia cū ante ex temporaria & ſubita eſſent poëmata; exigua erant; neque integra. Tùm quia, per hoc vult ſegregare tragœdiam ab epopœia; in qua non vnius tantum, ſed multarum actionum imitationem eſt cernere, per plurima Epiſodia; cū tamen vnā ſibi proponat tanquā ſcopum. Sicuti patet ex Homero; ex Vergi. & nos cōmodiore loco declarabimus; nam de hac loquitur aliquanto pòſt Ariſtoteles: hoc igitur eſt in Epopœia; tragœdia verò è multis Epopœiæ imitationibus vnam imperfectam arripit; & perfectam facit; quia in ea vna verſatur. PERFECTA verò tunc eſt, cum in ea apparet principium; medium, & finis; de quibus poſtea ipſe Ariſtoteles. MAGNITVDINEM HABENTIS. Aliud eſt, ſi dicas PERFECTAE. Aliud, ſi dicas, MAGNITVDINEM HABENTIS. Nam aliquid poteſt eſſe perfectum, quod tamen magnitudinem non habeat; vt apparet etiam in rebus naturalibus. Pulex exiguus eſt, at perfectus & reliqua eiuſmodi. Addidit igitur Ariſtoteles MAGNITVDINEM HABENTIS, quia, vt antè docuit, cùm ageret de incremento tragœdiæ, paulatim ab extemporariis, & breuibus quibuſdam poëmatibus peruenit ad iuſtam magnitudinem. SERMONE SVAVI. ITA vertit Paccius, Græcus contextus habet, ἡδυσμένῳ λόγῳ quod expreſſius dicas. ſi Latinè poſſit referri. SVAVI FACTO SERMONE. Cū enim imitatio fiat tribus, ſermone; rhythmo; harmonia: omnia hæc adhibet tragœdia; ſed, vt ante dictū eſt, κατὰ τὸ μέρος Ideò ἡδυσμένον λόγον dixit, & ſubiūxit ferè explicandi cauſa verba hęc. SEPARATIM SINGVLIS GENERIBVS in partibus agētibus. χωρὶς ἑκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρώντων Quod tùm ea de cauſa dixit; tùm propter choros, in quibus aliâ proferebantur ore. alia concinebantur; ſicuti poſtea ſuo loco copioſius exponemus. NON PER NARRATIONEM. Verba Græca ſunt. οὐ δι' ἀπαγγελίας ideſt (ſi ad verbum reddas;) NON PER ANNVNCIATIONEM. Hoc additum eſt, vt ſeपararet tragœdiam ab epopœia. Nam hæc (vt ante declaratum eſt) à tragœdia differt, quia vtitur annuntiatione. Qualis autem ſit, dictum eſt prius non ſemel, copioſè, & apertè. SED PER MISERICORDIAM, & TERROREM. conficiens talium perturbationum PVRGATIONEM. Cum enim tragœdia contineat res lugubres, & atroces; inde enaſcatur oportet commiſeratio, & terror; ſicuti riſus & lætitiā ex comœdia quoniam tractat res hilaritatis plenas. Ariſtoteles lib. octauo Politi-

corum

» corum, ſub finem, ait tribus de cauſis oportere muſice vti; de hac quoque loquitur
» purgatione; his verbis. πλειόνων χάριν χρῆσθαι μουσικῇ. παιδείας, καθάρσεως (τί δὲ λέγομεν τὴν
» κάθαρσιν, νῦν μὲν ἁπλῶς, πάλιν δ' ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς ἐροῦμεν σαφέστερον) τρίτον δὲ πρὸς διαγωγήν,
» πρὸς ἄνεσίν τε, καὶ πρὸς τὴν τῆς συντονίας ἀνάπαυσιν. In quo loco licet perſpicere Ariſtotelem
de purgatione hac copioſius voluiſſe loqui; At certè in hoc Libro, qui extat, ne verbum quidem vllum poſtea; niſi fortè in altero; quem nos ſuſpicamur interiiſſe; de «
ea, pluribus eſt locutus. Quomodo autem hæc purgatio fiat, qualiſque ſit ibidem
» declarat Ariſtoteles, ὃ γὰρ περὶ ἐνίας συμβαίνει πάθος ψυχὰς ἰσχυρῶς, τοῦτο ἐν πάσαις ὑπάρχει:
» τῷ δὲ ἧττον διαφέρει, καὶ τῷ μᾶλλον. οἷον ἔλεος, καὶ φόβος. ἔτι δὲ ἐνθουσιασμός, καὶ γὰρ ὑπὸ ταύτης τῆς
» κινήσεως κατοκώχιμοί τινές εἰσιν: ἐκ δὲ τῶν ἱερῶν μελῶν ὁρῶμεν τούτους, ὅταν χρήσωνται τοῖς ἐξοργιάζουσι «
» τὴν ψυχὴν, μέλεσι καθισταμένους ὥσπερ ἰατρείας τυχόντας, καὶ καθάρσεως. ταὐτὸ δὴ τοῦτο ἀναγκαῖον «
» πάσχειν καὶ τοὺς ἐλεήμονας, καὶ τοὺς φοβητικούς. καὶ τοὺς ὅλως παθητικούς, τοὺς δὲ ἄλλους καθ' ὅσον ἐπι- «
» βάλλει τῶν τοιούτων ἑκάστῳ, καὶ πᾶσι γίνεσθαι τινὰ κάθαρσιν, καὶ κουφίζεσθαι μεθ' ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ «
» μέλη καθαρτικὰ παρέχει χαρὰν ἀβλαβῆ τοῖς ἀνθρώποις. Planè enim idem contingit iis, qui com «
miſeratione, & metu detinentur grauiſsimis animi perturbationibus; vt leuentur,
& purgentur cum voluptate; non ſecus ac deuoti, ac ſupplices homines, cum carminibus ſacris expiantibus animum vtuntur. Sed multò apertius hæc omnia declarat Ariſtoteles paulóante eodem Lib. vbi ait, Virtutem in nulla alia re conſiſtere,
quàm vt homines diſcant lætari rectè. amare, odiſſe, nullaque in re magis oportere «
homines exerceri, quàm; vt aſſueſcant iudicare rectè; & lætari manſuetis, ac probis «
moribus, laudatiſque actionibus. Eſſe autem in rhythmis, & melodiis Similitudines maximè accedentes ad veram naturam iræ, manſuetudinis, fortitudinis,
ac temperantiæ. Præterea aſſuetudinem dolendi, & lætandi, quæ ex ſimilibus fit;
hanc vim habere, vt idem efficiat in veris; quod patet, nam ſi quis imaginem Socratis, aut Platonis intuens lætatur; neceſſe eſt, vt idem multum gaudeat intuitu veri Platonis, & Socratis. Verba, quibus hæc explicantur, putaui apponenda, vt magis vnicuique ſint in promptu. ἔτι δὲ ἀκροώμενοι τῶν μιμήσεων γίνονται πάντες συμπαθεῖς, καὶ χωρὶς τῶν
ῥυθμῶν, καὶ μελῶν αὐτῶν; ἐπεὶ δὲ συμβέβηκεν εἶναι τὴν μουσικὴν τῶν ἡδέων, τὴν δ' ἀρετὴν περὶ τὸ χαίρειν
» ὀρθῶς, καὶ τὸ χαίρειν τοῖς ἐπιεικέσιν ἤθεσι, καὶ ταῖς καλαῖς πράξεσι. ἔστι δὲ ὁμοιώματα παρὰ τὰς ἀληθινὰς
» φύσεις ἐν τοῖς ῥυθμοῖς, καὶ τοῖς μέλεσιν ὀργῆς, καὶ πρᾳότητος. ἔτι δὲ ἀνδρείας, καὶ σωφροσύνης, καὶ
» πάντων τῶν ἐναντίων τούτοις, καὶ τῶν ἄλλων ἠθικῶν, μεταβάλλομεν γὰρ τὴν ψυχὴν ἀκροώμενοι τῶν
» τοιούτων. ὁ δὲ ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐθισμὸς τοῦ λυπεῖσθαι, καὶ χαίρειν. Et quæ ſequuntur. Quòd ſi quis
» roget, qualis ſit Ariſtotelis ſententia de tragœdia. Reſpondeo, exiſtimare illum; eius
recitatione, & inſpectione purgari perturbationes has duas, commiſerationem, & metum. Dum enim homines interſunt recitationibus; audiuntque & cernunt perſonas
loquentes & agentes ea, quæ multum accedunt ad veritatem ipſam; aſſueſcunt dolere, timere; commiſerari; quo fit, vt cum aliquid ipſis humanitus acciderit, minus doleant, & timeant, neceſſe eſt enim prorſus, vt qui nunquam indoluerit ob aliquam
calamitatem, vehementius poſteà doleat, ſi quid aduerſi præter ſpem acciderit. Adde
quòd ſepè homines perperàm dolent, ac timent; dum autem poetæ in recitationibus
ſuarum tragœdiarum offerunt perſonas, ac res dignißimas commiſeratione, quaſque
iure vnuſquiſque, vel ſapiens, extimeſcat; diſcunt homines qualia ſint ea, quæ iure
commiſerationem cieant, & luctum, quæque metum incutiant. Poſtremò auditores,
& ſpectatores tragœdiarum hanc capiunt vtilitatem, quæ prorſus maxima eſt, cum
enim communis ſit omnium mortalium fortuna, nulluſque ſit, qui calamitatibus nō
ſit ſubiectus; facilius ferunt homines, ſi quid aduerſi acciderit, eoque ſe ſolatio planè
firmiſsimo ſuſtentant, quòd aliis etiam idem accidiſſe meminerint. De hac re Timocles pulcherimè diſſeruit, vt refert Atheneus Libr. quinto his verbis. Τιμοκλῆς δ' ὁ
κωμῳδοποιὸς κατὰ πολλὰ χρησίμην εἶναι λέγων τῷ βίῳ τὴν τραγῳδίαν, φησὶν ἐν Διονυσιαζούσαις

» ὦ τᾶν ἄκουσον, ἤν τί σοι μέλλω λέγειν.
» ἄνθρωπός ἐστι ζῶον ἐπίπονον φύσει.
» καὶ πολλὰ λυπήρ' ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει.
» παραψυχὰς οὖν φροντίδων ἀνεύρετο

» ταῦτα. ὁ γὰρ νοῦς τῶν ἰδίων λήθην λαβὼν
» πρὸς ἀλλοτρίῳ τε ψυχαγωγηθεὶς πάθει.
» μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε παιδευθεὶς ἅμα
» τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον, εἰ βούλει, σκόπει,
» ὡς ὠφελοῦσι πάντας. ὁ μὲν γὰρ ὢν πένης
» πτωχότερον αὑτοῦ καταμαθὼν τὸν Τήλεφον
» γενόμενον, ἤδη τὴν πενίαν ῥᾷον φέρει
» ὁ νοσῶν δὲ μανικῶς, Ἀλκμαίων' ἐσκέψατο
» τέθνηκέ τῳ παῖς, ἡ Νιόβη κεκούφικε.
» χωλός τίς ἐστι, τὸν Φιλοκτήτην ὁρᾷ
» γέρων τις ἀτυχεῖ, κατέμαθε τὸν Οἰνέα
» ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πέπονθέ τις
» ἀτυχήματ' ἄλλοις γεγονότ' ἐννοούμενος
» τὰς αὐτὸς αὑτοῦ συμφορὰς ῥᾷον φέρει.

Proclus doctiſſimus Philoſophus in ſuis quæſtionibus poëticis, excerptis ex libro tertio Platonis, de legibus. animaduertit de hæc re magnam eſſe diſſenſionem inter Ariſtotelem, & Platonem. & ideo ipſe referens primo Ariſtotelis ſententiam, mox conatur refellere. optimũ igitur fuerit, ſi verba ipſius adſcribam; nam explicant locum hũc
» Ariſtotelis. διὰ τραγῳδίας, καὶ κωμῳδίας ἐστὶν ἐμμελῶς ἀποπιμπλάναι τὰ πάθη, καὶ ἀποπληροῦντας
» γε πρὸς τὴν παιδείαν ἔχειν, τὸ πεπονηκὸς αὐτῶν θεραπεύσαντας. τοῦτο δ' οὖν πολλὴν καὶ τῷ Ἀριστοτέλει
» παρασχὸν αἰτιάσεως ἀφορμὴν, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῶν ποιήσεων τούτων ἀγωνισταῖς τῶν πρὸς Πλάτωνα λόγων. Confutat autem Ariſtotelis ſententiam Proclus his fermè rationibus. Omne (vt ipſe ait) μιμητικὸν variorum morum facilè illabens in audientium animos, eum propter imitationem multiiugem ipſos magnoperè offendat, ac perturbet à recta virtutis via, & inſtitutione, nam qualia fuerint ea, quæ imitatione exprimuntur, neceſſe quoque eſt talia effici ea quæ illorum vi impulſa huc & illuc permouentur. Alieniſſimũ autem eſt, quia virtus eſt quiddam ſimplex, & ipſi Deo maximè ſimile. propterea dicimus maximè excellere τὸ ἓν. Oportet igitur eum, qui aſſequi voluerit hoc (quod vocamus) ſimplex, fugere eam, quæ illi contraria eſt, ποικιλίαν quòd ſi inſit in animis, expurgandi omnino fuerint. Tragœdia igitur, & comœdia, cum variarum rerum ſint imitationes, fugiendæ; nam replent vitam iis malis, quæ ex varia imitatio-
» ne proueniũt. καὶ ἀντὶ τῆς πρὸς τὰ πάθη μετρίας ἀφοσιώσεως, ἕξιν πονηρὰν ἐντείνουσι ταῖς ψυχαῖς,
» καὶ δυσέκνιπτον; τὸ δὲ, καὶ τὸ ἁπλοῦν ἀφανίζεσθαι. ἡ μὲν κωμῳδία τὸ φιλόγελων ἐρεθίζουσα, καὶ εἰς γελοίους
» ἀτόπους ἐξάγουσα, ἡ δὲ τραγῳδία τὸ φιλόλυπον παιδοτριβοῦσα, καὶ εἰς θρήνους ἀγεννεῖς καθέλκουσα. ἑκα-
» τέρα δὲ τρέφουσα τὸ παθητικὸν ἡμῶν. Oportet autem τὸν πολιτικὸν διαμηχανᾶσθαι τινὰς τῶν πα-
» θῶν τούτων ἀποπλήσεις, ſed illæ recitationes, quæ immoderata habent affectuum permotionem, eas affectiones magis excitant, neque vtiles ſunt ad purgationem. nam ἀφοσιώσεις (notanda vero hæc verba diligenter, nã ipſa ſunt, quæ oppugnant Ariſtotelis ſen-
» tentiam) οὐκ εἰσὶν αἱ ὑπερβολαὶ, ἀλλ' αἱ συνεσταλμέναι ἐνέργειαι σμικρὰν ὁμοιότητα ἔχουσαι πρὸς
» ἐκεῖνα ὧν εἰσιν ἀφοσιώσεις. Si igitur non oportet reddere homines φιλοθρήνους, καὶ φιλογέλωτας, non oportet quoque admittere tragœdiarum, aut comœdiarum imitationem, & recitationem. Duæ autem cauſæ (vt ſummatim dicamus) impulerunt Platonẽ, vt eas reiiceret. Altera quidem διὰ τὸ ποικίλον. Altera verò quia plus nimio perturbationes concitant. debet enim vnuſquiſque pro virili affectiones animi contrahere. Illa autem, quam ſæpe nominamus, ποικιλία intelligitur, cùm imitamur tàm bonos, quàm malos; & continentes, & incontinentes ſimul. nam Plato non probat ποικιλίαν, quia ſi poëſis reſpicit ad vtilitatem, & inſtitutionem hominum; nõ eſt neceſſe imitari vllum, præter bonos, & ſapientes viros. nam (vt Proclus ait in quæſtione prima) homines ſuaptè natura gaudent imitationibus; et ideò omnes ſumus φιλόμιμοι, quod ſi aſſuefacti
» fuerimus συζῆν μιμήμασι ποικίλοις, καὶ παντοδαποῖς, ὁμοιούμεθα αὐτοῖς διὰ τὸ προσπάσχειν, καὶ γινό-
» μεθα ποικίλοι τὰ ἤθη, διὰ τὸ χαίρειν τοῖς ποικίλοις; Eſt quidem illa ποικίλη imitatio iucundiſsima; ſed non eſt vtilis institutioni hominum. Sex. Empiricus quoque, vbi de poëtice
» diſſerit, refert eam ab Epicureis improbatã; his verbis. ἀνωφελὴς τῷ βίῳ, καὶ βλαβερωτάτη,

ἐπειδ

» ἐπιτείχισμα γὰρ ἀνθρωπίνων παθῶν ἡ ποιητικὴ καθέστηκε, καὶ ὡς γέρων γέροντι γλῶσσαν ἡδίστην ἔχει, οὕτως
» οἱ μὲν ἐρωτομανεῖς, καὶ μέθυσοι τὰς Ἀλκαίου, καὶ Ἀνακρέοντος ποιήσεις ἀναγινώσκοντες προσεκκαίονται· οἱ δὲ ὀρ-
» γίλοι Ἱππώνακτα, καὶ Ἀρχίλοχον ἀλείπτας ἔχουσι τῆς περὶ αὐτοὺς κακίας. Verùm idem Sex.
» Empiricus Epicureos refellens ita ait, ἡ ποιητικὴ πολλὰς ἀφορμὰς δίδωσι πρὸς σοφίαν, καὶ εὐ-
» δαιμονίαν· δῆλον δὲ ἐκ τοῦ ὄντως κρατίστην, καὶ ἠθοποιὸν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς παρὰ τοῖς ποιηταῖς γνωμολο-
» γίας τὴν ἀρχὴν ἐρριζῶσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς φιλοσόφους, εἴποτε παραινετικῶς τι λέγοιεν, ταῖς ποιη-
» τικαῖς φωναῖς ὥσπερ σφραγίζεσθαι, τὸ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενον. Hæc ita à veteribus philoſophis in vtranque partem, dicta ſunt; quæ diiudicare quidem qualia ſint haud fuerit difficile; cum præſertim Plutarchus doctè, & ſapienter decreuerit, qualis, quatenus, quandoúe ſit poeſis audienda; aut non audienda.

» λέγω δὲ ἡδυσμένον μὲν λόγον τὸν ἔχοντα ῥυθμὸν, καὶ ἁρμονίαν, καὶ μέλος, τὸ δὲ χωρὶς τῶν
» εἰδῶν τὸ διὰ μέτρων ἔνια μόνον περαίνεσθαι, καὶ πάλιν ἕτερα διὰ μέλους.

» Sermonem ſuauem appello, in quo numerus, harmonia, & melos
» ineſt: id verò ſeparatim genere diſtinctum cum metro tantùm quædã
» abſoluantur, quædam rurſum melodia.

Vertit Paccius. dico autem ſermonem ſuauem, in quo numerus, harmonia, & me-
» los ineſt. τὸ δὲ χωρὶς τοῖς εἴδεσι. τὸ διὰ μέτρων ἔνια μόνον περαίνεσθαι καὶ πάλιν ἕτερα διὰ μέλους. Id verò ſeparatim genere diſtinctum, cum metro quædam abſoluantur, quædam rurſus melodia. In hoc cõtextu Ariſtoteles facit id, quod ſiu moris eſt vbique, poſt definitionem declarat quaſdam voces ignotas, oſtenditque quomodo accipiẽdæ ſunt ipſarum ſignificationes. Duo autem declarat. Primum, quod appoſuerat in definitione ἡδυσμένον λόγον; implicitè enim protulerat; explicat igitur; (nam ſub eo latent tria.) harmoniam rhythmũ & melos. Quid per rhythmum intelligat ſatis notum eſt, itidem quid per harmoniã, melos verò diſtinguit hoc loco ab harmonia, quia per id intelligit cantilenas vocaleis. Ego eam dictionem verterem CANTICVM. Sic enim in comediis appellari docet Donatus. Hæc verò omnia adhibebantur in recitatione tragœdiarũ. Secundum, quod appoſuerat in definitione, & videbatur egere declaratione aliqua,
» eſt τὸ χωρὶς ἑκάστου εἰδῶν. Declarat igitur afferens diſtinctionem hanc. τὸ διὰ μέτρων ἔνια μό-
» νον περαίνεσθαι, ἕτερα δὲ διὰ μέλους, Hoc duplici de cauſa videtur dictum; primũ quidẽ propter recitationem totius tragœdiæ; ſeparatim enim fit; ſeu (vt ipſius vtar verbis) κατὰ μέρος, ſermone, rhythmo, harmonia, vti paulò antè copioſè expoſuimus. Deinde verò propter chorum tragicum; in quo nonnulla proferuntur voce, & ſermone loquentium; nonnulla cantantur; ſicuti cognoſci poteſt ex Iulio Polluce, vbi differit περὶ χορικῶν ἀσμάτων, & nos ſuo loco apertè declarabimus.

» Ἐπεὶ δὲ πράττοντες ποιοῦνται τὴν μίμησιν.

Quoniam verò tota imitatio in actione verſatur.

» Paccius locum hunc non vertit aptè; cum ait. Quoniam verò tota imitatio in actione conſiſtit. nam ſenſus eſt. QVONIAM verò agentes faciunt imitationem. per hos enim intelligit hiſtriones, qui agendo imitationem faciunt in ſcena.

» πρῶτον μὲν ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τι μόριον τραγῳδίας ὁ τῆς ὄψεως κόσμος, εἶτα μελοποιΐα
» καὶ λέξις. ἐν τούτοις γὰρ ποιοῦνται τὴν μίμησιν. λέγω δὲ, λέξιν μὲν αὐτὴν τὴν τῶν μέτρων
» σύνθεσιν, μελοποιΐαν δὲ, ὃ τὴν δύναμιν φανερὰν ἔχει πᾶσιν. ἐπεὶ δὲ πράξεώς ἐστι μίμησις,
» πράττεται δὲ ὑπό τινων πραττόντων οὓς ἀνάγκη ποιούς τινας εἶναι κατά τε τὸ ἦθος, καὶ τὴν
» διάνοιαν· διὰ γὰρ τούτων καὶ τὰς πράξεις εἶναί φαμεν ποιάς τινας, πέφυκεν αἴτια δύο τῶν πρά-
» ξεων εἶναι, διάνοιαν, καὶ ἦθος. καὶ κατὰ ταύτας καὶ τυγχάνουσι, καὶ ἀποτυγχάνουσι πάντες. ἔστι δὲ
» τῆς μὲν πράξεως ὁ μῦθος μίμησις. λέγω γὰρ μῦθον τοῦτον, τὴν σύνθεσιν τῶν πραγμάτων,
» τὰ δὲ ἤθη, καθ' ὃ ποιούς τινας εἶναί φαμεν τοὺς πράττοντας, διάνοιαν δὲ ἐν ὅσοις λέγοντες ἀ-

» ποδεικνύουσί τι, ἢ καὶ ἀποφαίνονται γνώμην. ἀνάγκη οὖν πάσης τραγῳδίας μέρη εἶναι ἕξ, καθ'
» ἃ ποιά τις ἐστὶν ἡ τραγῳδία. ταῦτα δ' ἐστὶν μῦθος, ἤθη, καὶ λέξις, καὶ διάνοια, καὶ ὄψις, καὶ μελο-
» ποιία. οἷς μὲν γὰρ μιμοῦνται δύο μέρη ἐστίν, ὡς δὲ μιμοῦνται ἕν, ἃ δὲ μιμοῦνται τρία. καὶ πα-
» ρὰ ταῦτα οὐδέν. τούτοις μὲν οὖν οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, κέχρηνται τοῖς εἴδεσι. καὶ γὰρ
» ὄψεις ἔχει πᾶν, καὶ ἦθος, καὶ μῦθον, καὶ λέξιν, καὶ μέλος, καὶ διάνοιαν ὡσαύτως.

» Primum quidem apparatum ipſum, partem Tragœdiæ ponere ne-
» ceſſe eſt, mox melodiam, & dictionem vtpote ex quibus imitationem
» conficiant: dictionem appello illam quidem metrorum compoſitionẽ:
» melodiam, cuius omnino vis per ſe ipſa ſatis apparet, Sed quoniã actio
» nis imitatio eſt, agiturque ab agentibus quibuſdã, quos tum moribus,
» tum ſententia tales eſſe omnino oportet, ſicuti quoque & actiones ali-
» quos tales dicimus: manifeſtum eſt harum actionum duas eſſe cauſas,
» ſentẽtiam, & mores: per quas plane vel voti compotes, vel minimè cõ-
» potes omnes fiunt. Ad hæc actionis imitatio fabula eſt. Fabulam verò
» rerum ipſam compoſitionem appello: mores, ſecundum quos agentes
» tales eſſe dicimus: ſententiam ex quocunque dicẽtes vel aliquid decla-
» rant, vel mentem propriam aperiunt. Neceſſe eſt igitur cuiuslibet tra-
» gœdiæ ſex eſſe partes, ſecundum quas talis eſſe nuncupetur. Hæ ve-
» rò ſunt, fabula, mores, dictio, ſententia, apparatus, melodia. Qua-
» rum duæ ad ea pertinent, quibus imitantur: vna tantùm ad id, quo pa
» cto imitantur: cæterà verò tres ad ea, quæ imitantur: præter has nulla.
» His itaque illorũ non pauci partibus (vt ſic dixerim) vtuntur. etenim
» & apparatum totum ipſum continet, mores videlicet, fabulam, dictio-
» nem, melodiam, ſententiamque ſimiliter.

Paccius vertit, APPARATVM ὄψεως κόσμον. omnino rectè. Sed ſi ad verbum referas,
» dicas; viſionis ornatum. vel ornatum, qui oculis ſpectatorum inſeruit. Idem Paccius
» vertit. ILLAM quidem metrorum compoſitionem. Rectius dixeris IPSAM. Vbi verò
» græcè ſcribitur. μελοποιίαν. Vertit MELODIAM. Explicanda nobis eſt hoc loco Metho-
» dus, qua vtitur Ariſtoteles. videtur igitur vti primùm Methodo reſoluente. Deindè
» verò componente. Tertio loco, definiente. Reſoluens progreditur à notioribus, &
magis extrinſecis. Sunt autem APPARATVS, MELODIA. Deinceps verò DICTIO
SENTENTIA, MORES, FABVLA. Sicuti etiam in Rhetorice, ſi eodem ordine pro-
» grediaris. Sic erunt partes conſtituendæ, PRONVNCIATIO, MEMORIA, ELOCV-
» TIO, DISPOSITIO, INVENTIO. Singulas autem partes probans, demonſtrat ita ſe-
ſe habere. Hiſtriones agunt; & imitãtur tribus his, harmonia, ſaltatione, ſermone. Eſt
igitur opus primũ apparatu ipſo, Deinde MELODIA. Tertio loco. DICTIONE. Sed
id quod agunt imitando Hiſtriones, refert veras actiones agentium hominum; hos ve
rò diſsimiles inter ſe eſſe oportet, tũ moribus, tum ſententia; ſeu, vt græci aiunt, διανοίᾳ.
Ratio affertur hæc. ἐστὶ γὰρ τούτων καὶ τὰς πράξεις ποιάς τινας εἶναι φαμέν. Quarè cum duo ſint
cauſæ ex quibus omnes hominum actiones proficiſcuntur. τὸ ἦθος. ἡ διάνοια. Neceſſe eſt
cuiuſmodi fuerint mores, & διάνοια; eiuſmodi etiam exiſtere actiones, cum verò hi-
ſtriones imitentur agentes; neceſſe eſt duas alias conſtitui partes tragœdiæ, ἦθος ſcili-
cet. & διάνοιαν. Et ſic per hanc methodum reſoluentem iam inuentæ ſunt quinque par-
» tes. SEXTA eſt ipſa FABVLA; Cuius ratio ita ſeſe habet. FABVLA cõtinet ipſas res, &
» actiones actas ab hominibus, quos imitantur hiſtriones; at ſi illæ non conſtituantur;
imitatio fieri nulla prorſus poteſt ratione. Definit aũt Fabulã Ariſtoteles in cõtextu.
» ſic. ἔστι δὲ τῆς μὲν πράξεως ὁ μῦθος μίμησις. Et quoniam Fabula multis modis accipi poſſe
videbatur,

videbatur,& aliter definiri;declarat per hæc verba,quomodo accipiat poéticæ fabulæ appellationem. λέγω γὰρ μῦθον τοῦτον τὴν σύνθεσιν τῶν πραγμάτων. Declarat etiam, quomodo accipiat διάνοιαν his verbis. διάνοιαν δὲ ἐν ὅσοις λέγοντες ἀποδεικνύουσί τι, ἢ καὶ ἀποφαίνονται γνώμην idest.Verſatur autem διάνοια in omnibus iis, quæ homines loquentes demonſtrant aliquid, vel etiam quoquo modo aperiunt animi ſui ſententiam. Notandum in hac deſcriptione διάνοιαν duo eſſe dicta ab Ariſtotele.quia διάνοια partim ineſt in prudentibus, & ſapientibus,partim in ſtultis,& inſipientibus. Sermo qui proficiſcitur ἐν διανοίᾳ ſapientum ,demonſtrandi vim habet;græci ἀποδεικτικὸν vocant.Sermo autem , qui proficiſcitur ἐν διανοίᾳ ſtultorum aut non valde ſapientum;eſt quoquo modo ſignificans,et oſtendens ſententiam ipſorũ. Neque vero aliter accepit διάνοιαν libro primo Poſteriorum. Colligit verò, poſtquàm ſingula declarata ſunt & probata,neceſſariò tragœdiæ partes eſſe ſex. κατ᾽ ἃ ποιά τις ἐστὶν ἡ τραγῳδία. nam cum ex his partibus ſex conficiatur tragœdia,& ex his ſumat eſſentiam naturamque ſuam , partes ipſius eſſentiales vocãtur, ſicuti antèdictum eſt.Sunt autem hæ. μῦθος, ἤθη, λέξις, διάνοια, ὄψις, μελοποιΐα, FABVLA, MORES, DICTIO, SENTENTIA, APPARATVS, MELODIA. Probat verò alia quadam ratione eſſe ſex,per tres videlicet notas illas differentias,quæ in principio libri appoſitæ fuerunt, & declaratæ.Sunt autem hæ οἷς . ὡς . ἅ. Per primam differentiã ſcilicet οἷς . quæ inſtrumentum ſignificat velut quoddam.Per ſecundam differentiam ſcilicet ὡς;quæ modum ſignificat,ex quo imitatio diuerſitatem ſumit. Per tertiam differentiam ſcilicet ἅ quæ ſubiectam materiẽ ſignificat,in qua verſatur imitatio tragœdiæ. Ex prima differentia duæ exiſtunt partes. APPARATVS,MELODIA. Ex ſecunda vna pars tantũ. FABVLA. Ex tertia;tres partes. DICTIO, MORES, SENTENTIA. Sed quærat aliquis adhuc & obiiciat;aſſerẽs, ex his ſex partibus,duas eſſe præſertim, quæ non videntur neceſſariæ; APPARATVM, & MELODIAM, ſuapte enim natura tragœdia etiam ſine his conſtat;quia cum in ea inſit actionum imitatio,ſatis eſt apponere illas quatuor partes reliquas. Sed reſpondendum puto;duplici modo conſiderari imitationem tragicam;aut quatenus fit à Poëta ſcribente; aut quatenus fit ab hiſtrione recitante.Si priore modo cõſideretur, partes eſſe tantum quatuor;nam ad ſcriptionem opus eſt FABVLA, MORIBVS, SENTENTIA, DICTIONE; nulla alia præterea. Si poſteriore modo,partes eſſe neceſſariò,aut quinque,aut ſex. Quinque quidem, ſi tollatur MELODIA; nam recitari ab hiſtrionibus poteſt per ſermonem;abſque MELODIA. Sex autem, ſi addatur MELODIA. additur verò,quia vſus ita poſtulat; ideo habet in contextu Ariſtoteles hæc verba τούτων μὲν οὖν, οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, κέχρηνται τοῖς εἴδεσι. Quare colligi poteſt ex partibus tragœdiæ maximè eſſentiales eſſe quatuor, FABVLAM, MORES, SENTENTIAM, DICTIONEM. Duas minus eſſentiales, ſed ita vocari etiam ipſas;quia ab vſu receptæ ſunt APPARATVM, & MELODIAM. Sed Ariſtoteles ab initio,cũ partes tragœdiæ explicare vellet, dixerat.ἐπεὶ δὲ πράττοντες ποιοῦνται τὴν μίμησιν.Ex quibus verbis apparet intellexiſſe illum imitationem tragicam, quatenus ab hiſtrionibus exprimitur; & à poëtis effecta vlterius tendens,ad mimos deducitur pronunciãda. His in hunc modum expoſitis,probat adhuc apertiore ratione, cur totidem,ideſt ſex partes ſint.ſed pendet ex priore. Quòd tragœdiæ partes ſint ſex, patet ex vſu;nam vſus obtinuit;vt ſcenica fieret imitatio ab hiſtrionibus quæ quidẽ fieri non poteſt ſine apparatu. Hoc verò dato, reliqua etiam dari neceſſe eſt; donec ad vnum deuentum ſit,vltrà quod progredi non eſt.ſic.Apparatus eſt ad quem,veluti ad finem deducitur imitatio tragica;ſed imitatio fit etiam per MELODIAM; Ergo ea ſecundo loco ponenda poſt apparatum. Sed eadem imitatio confici non poteſt, niſi exprimatur per ſermonem;ſermo autem ex dictionibus fit, Ergo tertium obtinet locum DICTIO. Sed & dictio inanis eſt, niſi exprimat animi ſententiam. ergo quarto loco ſtatuenda διάνοια,ſeu ſententia.Ipſa quoque nulla prorſus fuerit,niſi ex moribus effingatur.quinto igitur loco neceſſe eſt ponere, MORES. Sed ex moribus actiões proficiſcũtur. Ergo,ſexta pars neceſſariò FABVLA eſt, quæ nihil aliud eſt quàm actionis vnius,aut plurium conſtitutio quædam.Cum igitur,ſicuti patet omnia ad apparatum referãtur;dicimus apparatu contineri MELODIAM, DICTIONEM, SENTENTIAM;

MORES, FABVLAM. Hoc declarat Ariſtoteles, cum ait. καὶ γὰρ ὄψιν ἔχει πᾶν, καὶ ἦθος, καὶ μῦθον, καὶ λέξιν, καὶ μέλος, καὶ διάνοιαν. Iam verò ſiquis adhuc quærat; cũ ſint tragœdiæ partes ſex. quæ nam omnium ſit maxima; & in primis neceſſaria. Reſpondet Ariſtoteles facilè hoc poſſe cognoſci. Sed notandum hoc loco Ariſtotelem iam redigere ad methodum componentem ea, quæ inuenit per methodum reſoluẽtem; vt ſingula poſtea ex ordine naturæ definiat, & explicet. Verùm redeo ad priora. Ea ſecundum ordinem naturæ præcedunt, quæ maxima ſunt, & valde neceſſaria. At eiuſmodi eſt FABVLA Ea igitur inter partes maxima eſt, & omnium maximè neceſſaria. Quod autem FABVLA maxima ſit, multis probat rationibus. Prima eſt à fine ducta. ſic. Finis in omni re maximum quiddam eſt, vtpote ad quem omnia referuntur, & cuius gratia omnia fiunt. Finis in tragica imitatione eſt actio, nam tragœdia imitatur actiones; Fabula verò continet actiones, ergo Fabula finis eſt, & omnium maximum in tragœdia. Obiiciat ſe hoc loco aliquis, & dicat. Finem tragœdiæ non eſſe imitari actiones; ſed homines ipſos; ſicuti patet; ſed reſpondendum putarim; tragœdiam quidem imitari homines, ſed non, quatenus homines tantummodo ſunt; ſed quatenus homines agentes. Rurſus dicat quiſpiam paulò acutior. Non videtur tragœdiæ finis eſſe, imitari actiones, ſed vitam, felicitatem, & infelicitatem hominum potius exprimere. Huic quoque reſpondendum; Vitam, atque felicitatem hominum ex actionibus pendere; & vt vt aliquis, vel honeſta, vel turpia egerit; vocari aut felicem, aut infelicem. Tertio loco alius occurat dicatque; Finem tragœdiæ non eſſe imitari actiones, ſed mores hominum; eos enim vbique exprimere conatur, & huic ita reſponſum velim, in tragœdia quidem exprimi mores, ſed non per ſe; ſed per actiones; nam ex his dignoſcuntur poſteà mores, quales ſint. At non hoc inprimis conatur efficere tragœdia; vt mores exprimat, ſed imitetur homines agentes; & ideò felices aut infelices. Finis enim (vt Ariſtoteles ait in contextu) οὐκ ἐστὶ ποιότης, ἀλλὰ πρᾶξις idest non eſt qualitas, ſed actio, nam ſi finis in tragœdia eſſet ποιότης; exprimeret nihil aliud, præter habitum; nam habitus qualitas eſt. Sed habitus per ſe ſeparatim exprimi non poſſunt; exprimuntur igitur per actiones; ex quo patet in tragœdia finem eſſe imitari actiones; non habitum, aut mores. Probatur verò huiuſmodi concluſum, ſic. In tragœdia habemus perſpicere hominem aut felicem, aut infelicem; At felicitas, & infelicitas ex actione pendet; nam pro actionũ genere homines aut felices, aut infelices vocãtur; nõ autẽ ex moribus, nã hi faciũt, vt homines vel tales, vel tales appellentur; exempli cauſa; à iuſtitia iuſtus, à temperantia temperatus, à fortitudine fortis. Sed adhuc apertius locus hic declarari poteſt; volebat Ariſtoteles ex ordine primo, qui naturam ſequitur, conſtituere ordinem inter ſex tragœdiæ partes, vt eo conſtituto, de ſingulis deinceps loqueretur ſicuti facit. Sed in conſtituendo ordine videbatur ambiguum; an primo loco eſſent collocandi mores, an Fabula; quæ ipſam actionem cõtinet. Sic enim potuiſſet aliquis inſurgens in Ariſt. ſentẽtiã dicere; Mores primũ locũ inter partes tragœdię obtinẽt, quia ex moribus actiones proficiſcuntur. Vt igitur tolleret ambiguitatẽ hanc, ait, Finẽ in tragœdia, quod ſuperius in definitione eſt declaratum, eſſe imitari actionẽ, vitã, felicitatẽ, ſeu infelicitatẽ hominũ. Notandũ verò, vt etiã ante diximus, tragœdiæ imitationẽ duplici modo cõſiderari; aut quatenus ſcenica eſt, & ab hiſtrionibus agitur, aut quatenus à poëta fit ſcribente. Si quatenus à ſcribente poëta intelligas, dicimus primariũ in tragœdia finẽ eſſe imitari, habitũ animi, & mores hominum per orationẽ ſcriptam; ex qua deſcriptione homines cerni poſſunt an felices, an verò infelices ſint. Si quatenus hiſtrio agens eam refert, ſumas. (nam ſic ſemper, dum de ea loquitur Ariſtoteles, accipit.) dicimus maximum, ac potiſsimum finem eſſe ipſam actionem, ex qua homines diiudicantur aut felices, aut infelices. In ſcriptiõne & imitatione poëtarũ talis ordo conſtituitur, ſi naturam ſequaris. MORES, ex quibus FELICITAS, aut INFELICITAS. In actione verò ſcenica recitãtiũ hiſtrionũ, huiuſmodi. ACTIO. ex qua FELICITAS. aut INFELICITAS. Sed ille eſt maximus finis in tragœdia, qui proximè, per ſe, & ſtatim ac, vt vulgò aiunt, immediatè exprimit felicitatẽ, & infelicitatem; ſed ſi tragœdię imitatio accipiatur, vt agitur in ſcena, ſicuti ſemper Ariſtoteles accipit, proximè, & immediatę exprimi

exprimit felicitatem,ſeu infelicitatem ipſa actio. Colligitur ergo in hunc modum res tota. Finis tragœdiæ eſt exprimere homines aut felices,aut infelices;ergo in tragœdia finis eſt ipſa actio non mores,nam hi exprimũt homines,vel tales,vel tales nõ auté felices aut infelices; quod tragœdia ſibi proponit ſemper faciendũ in ſua imitatione. Ac ne quis iniiceret ſcrupulũ,quòd ſuperius diximus poëtam exprimere mores,nõ actionẽ;ita intelligi volumus;quod poëta,dum ſcribit,reſpicit ad mores,& homines vel ex horum,vel ex illorum morum formula deſcribit;Non enim me latet, poëtam tragicũ Dramaticè ſcribere, & homines inducere agentes,atque ideò poëtam dici poſſe, exprimere actiones,& res.Sed actio non cernitur in oratione muta tàm apertè, quàm in actione ſcenica;& ſi aliquis legens ſermonem à poëta ſcriptum ſub forma dramatica; videtur ſibi intueri quodammodo homines agentes, ex quo conſequitur ipſum poëtam imitari actionem; ſedocculciore quadã ratione;ſcriptione ſcilicet dramatica. Hæc quæ hactenus à me declarata ſunt, eliciuntur ex his verbis Ariſtotelis.

„ Μέγιστον δὲ τούτων ἐστὶν ἡ τῶν πραγμάτων σύστασις. ἡ γὰρ τραγῳδία μίμησίς ἐστιν οὐκ ἀν-
„ θρώπων ἀλλὰ πράξεων, καὶ βίου, καὶ εὐδαιμονίας, καὶ κακοδαιμονίας. καὶ γὰρ ἡ εὐδαιμονία
„ ἐν πράξει ἐστι. καὶ τὸ τέλος πρᾶξίς τίς ἐστιν, οὐ ποιότης. εἰσὶ δὲ κατὰ μὲν τὰ ἤθη, ποιοί τινες, κα-
„ τὰ δὲ τὰς πράξεις, εὐδαίμονες, ἢ τοὐναντίον. οὐκοῦν ὅπως τὰ ἤθη μιμήσονται, πράττου-
„ σιν· ἀλλὰ τὰ ἤθη συμπεριλαμβάνουσι διὰ τὰς πράξεις, ὥστε τὰ πράγματα, καὶ ὁ μῦθος
„ τέλος τῆς τραγῳδίας.

„ Horum verò maximum eſt,rerum conſtitutio:cum non hominum
„ imitatio ſit Tragœdia,ſed actionis,atque vitæ,tum felicitatis,infelici-
„ tatiſue. Quippe felicitas ab actione pendet,finiſque ipſe,actio quæ-
„ dam eſt,non qualitas. Aliqui verò per mores fiunt tales, at per ipſas
„ actiones, ſanè felices vel infelices. Non ergo vt imitentur mores,in
„ actione verſantur: ſed per actiones mores complectuntur. Quapro
„ pter actiones, & fabula, Tragœdiæ finis eſſe dicuntur.

Hæc ita vertit Paccius, vt nihil magnopere videatur eſſe immutaudum. Ego verò verba hæc Ariſtotelis interpretans poſtpoſui,ne. Orationis meæ curſum in tam artificioſa merhodo explicanda cogerer ſæpe interrumpere,

„ τὸ δὲ τέλος μέγιστον ἁπάντων ἐστίν· ἄνευ μὲν γὰρ πράξεως, οὐκ ἂν γένοιτο τραγῳδία.
„ ἄνευ δὲ ἠθῶν, γένοιτ' ἄν. αἱ γὰρ τῶν νέων τῶν πλείστων, ἀήθεις τραγῳδίαι εἰσί, καὶ ὅλως ποιηταὶ
„ πολλοὶ τοιοῦτοι. οἷον καὶ τῶν γραφέων Ζεῦξις πρὸς Πολύγνωτον πέπονθεν. ὁ μὲν γὰρ Πολύγνω-
„ τος ἀγαθῶν ἠθογράφος· ἡ δὲ Ζεύξιδος γραφὴ οὐδὲν ἔχει ἦθος.

„ Omnium autem maximum,finis eſt,etenim ſine actione Tragœdia
„ quidem fieri non poteſt: ſine moribus poteſt, ſiquidem iuniorum nu
„ paucæ morũ expertes inueniuntur. Tum poëtarum pleriq. tales om-
„ nino ſunt: vt etiam ex pictoribus Zeuxim à Polygnoto differre dici-
„ mus. Polygnotus enim morũ optimus expreſſor fuit: cõtrà Zeuxidis
„ pictura mores minimè referre videbatur.

Innuit Ariſtoteles eum indicandam eſſe verum,vltimũque finem. Ad quem omnia referantur alia. Eiuſmodi verò eſſe fabulam,ſeu actionem; nam cætera eò reſpiciunt, mores etiam ipſi,nam mores non exprimit tragœdia,niſi propter actionem, & fabulam. His declaratis. Conſequitur ſecunda ratio,per quam probat primo loco fabulam

conſtitui debere, non autem mores. Eſt autem hæc. ILLVD. Maximum debet iudicari, & primariũ, ſine quo cætera conſtare non poſſunt. At fabula, cum ſit finis tragœdiæ, eſt eiuſmodi cenſenda; non autem mores; eſt igitur omnium partium prima, ac maxima. Quòd eiuſmodi ſit, probat hac ratione. Sine moribus tragœdia conſtare poteſt; ſine fabula autem & actione non poteſt. Quod ſinè moribus conſtet, (nam hoc erat probandum) probat adhuc. Sic. ἄνευ γὰρ πράξεως οὐκ ἂν γένοιτο τραγῳδία, ἄνευ δὲ ἠθῶν γένοιτο ἄν. αἱ γὰρ τῶν νέων τῶν πλείστων ἀήθεις τραγῳδίαι εἰσὶ καὶ ὅλως ποιηταὶ πολλοὶ τοιοῦτοι. Probationis ſumma eſt. Recentiorum poëtarum tragœdiæ ferè omnes carent moribus; & tamen tragœdiarum numero cenſentur. Nunc videndum breuiter, quid per MORES Ariſtoteles intelligat in tragœdia, & quæ nam morata, quæ verò non morata dicatur. MORES paulò antè ita definiuit Ariſtoteles. ἤθη ſunt καθ' ἃ ποιούς τινας εἶναί φαμεν τοὺς πράττοντας. Nec multò poſt his verbis, & apertius; ἐςὶ δὲ ἦθος μὲν τὸ τοιοῦτον, ὃ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν, ὁποία τις ἐν οἷς οὐκ ἐςὶ δῆλον, ἢ προαιρεῖται, ἢ φεύγει ὁ λέγων, διόπερ οὐκ ἔχουσιν ἦθος ἔνιοι τῶν λόγων. Eſt autem προαίρεσις in hominibus electio à recentioribus vocata, quæ facit, vt hoc eligant, vel illud fugiant. de hac ſæpe mentio fit in Ethicis, & in ipſo ſtatim initio Libri primi, ab Ariſtotele. eſt enim veluti fundamentum quoddã, ſeu ſons omniũ humanarum actionum. πᾶσα προαίρεσις ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ, διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τ' ἀγαθὸν, οὗ πάντ' ἐφίεται. Orationem igitur moratam intelligit Ariſtoteles, in qua appareret expreſſa illa προαίρεσις. Ariſtoteles quoque Libro Rhetoricorum tertio, vbi de narratione loquitur, ait. Narrationem debere eſſe valde moratam, & refertam affectionibus animi diuerſis, id autem eſſe facilè factu, quid ſit illud, quod moratam efficiat orationem. Patet verò Mathematicorum orationem non eſſe moratam, quia cum in ea non inſit τὸ οὗ ἕνεκα, nullam poteſt præſe ferre προαίρεσιν. Oratio quoque demonſtratoria (ἀποδεικτικὴν intelligo) & Enthymematibus contexta crebris, quali vtũtur oratores. Morata autem oratio (vt eodem loco tradit Ariſtoteles) conficitur ex iis rebus, quæ hominum mores conſequi ſolent, vt ſi dicas. Ille ambulans vociferatur. His enim verbis ſignificatur homo audax, & agreſtis. Morata quoque oratio eſt, in qua aliquis aut ratione, aut cupiditate ductus exprimitur; vt ſi dicas, aut potius exprimas aliquem lucri cauſa omnia agentem; illum verò honeſtatis gratia. Morata præterea oratio eſt, cum in narratione ſigna aliqua omnibus nota afferuntur; vt, ore perſonabat; intonabat, voce minitabatur, manus concutiebat, nam hoc exemplũ refert ex AEſchine Ariſtoteles Lib. tertio Rhetor. Vel cum clàm aliquid ſignificamus, exempli cauſa, ſi dicas illum expalluiſſe, hunc rubore ſuffuſum. Poëmata igitur, in quibus talis oratio eſt, quæ mores exprimat diuerſorum hominum, morata dicuntur; in quibus verò non ineſt, ea non ſunt morata dicenda. Mores in poëmate, vt aptè exprimantur, quatuor ſeruãda ſunt. Sed de his poſtea ſuo loco copioſe. Dionyſius Halicarnaſſeus in ſuis Rhet. reprehendit tùm eos, qui orationem moratam non conficiunt; tùm eos, qui mores non aptè miſcent, & inſpergunt orationi, his verbis. οἱ μὲν ἠθῶν ἀμοίρους τοὺς λόγους ποιοῦνται, οἱ ὁρμῶμενοι τοῦ πράγματος εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸ δὲ ἦθος ὡς πάρεργον τιθέμενοι. οἱ δὲ τοῦ πλείω κρᾶσιν τῶν ἠθῶν οὐ σπουδαίως ἔχουσι, & quæ ſequuntur. Paulòpoſt Idem ait. ἀγῶνές εἰσι τῷ ῥήτορι δύο ὁ τοῦ πράγματος, καὶ ὁ τοῦ ἤθους. πρεσβύτερος δὲ τοῦ ἤθους, καὶ κυριώτερος, καὶ ὡς εἰπεῖν, τῷ ῥήτορι μόνος ὁ τοῦ ἤθους ἀγών ἐςὶ, τὸ γὰρ πρᾶγμα οἰκείαν ὕλην εἰς χορηγίαν παρέχει. Hæc ille quamuis ſcripſerit de Rhetorica facultate loquens; poſſunt tamen etiam poëtis magno vſui eſſe, & ſimilia planè ſunt iis, quæ ab Ariſtotele dicuntur hoc loco, quod verò prolatum eſt de poëtis: quorum alii morata, alii non morata ſcribunt poëmata, probat exemplo pictorum Zeuxidis, & Polygnoti; ait enim Πολύγνωτος ἀγαθὸς ἠθογράφος ἦν. Vertit Paccius. Optimus morum fuit expreſſor. Sed eſt ſenſus. Exprimebat Polygnotus mores bonorum virorum; nam pictores, & proborum, & improborum mores exprimunt. Zeuxidis pictura οὐδὲν (inquit) ἔχει ἦθος, nam exprimebat quidẽ imagines hominum, ſed nulla in iis apparebat προαίρεσις. Ariſtoteles Libro octauo Politicorum Polygnotùm vehementer probat; eiuſque tabulas ſpectari vult à bene inſtitutis adoleſcentibus, quòd incitarẽt ad virtutẽ. Pauſonis verò imagines reprehẽdit; his verbis. δεῖ δὲ μὴ τὰ τοῦ Παύσωνος θεωρεῖν τοὺς νέους, ἀλλὰ τὰ Πολυγνώτου, κἂν εἴ τις ἄλλος τῶν γραφέων, ἢ τῶν ἀγαλματοποιῶν ἐςὶν ἠθικός.

ἔςι

» Ἔπι ἐάν τις ἐφεξῆς θῇ ῥήσεις ἠθικὰς, καὶ λέξεις, καὶ διανοίας εὖ πεποιημένας, οὐ ποιήσει, ὃ ἦν
» τῆς τραγῳδίας ἔργον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἡ καταδεεστέροις τούτοις κεχρημένη τραγῳδία,
» ἔχουσα δὲ μῦθον, καὶ σύστασιν πραγμάτων.

» - Si quis prætera ordine moratos ſermones, dictiones, ſententiasque
» bene formatas afferat, non quidem penitus negocium, quod eſt ipſius
» Tragœdiæ proprium, aſſequitur. id quod illa tragœdia multò melius
» præſtiterit, quæ talibus vtetur, perinde ac ſecundo loco neceſſariis:
» cùm iam fabulam rerumque contextum habuerit.

Conſequitur alia ratio, per quam probat, neque mores, neque reliquas partes conſtituere poſſe tragœdiam, ex qua re quiuis cognoſcere poteſt, illis in hac methodo nõ eſſe aſſignandum primũ locum. Hac, ſicuti diximus, probatione videtur explicare Ariſtoteles, ſabulam non modò anteponendam MORIBVS, ſed etiam aliis partibns λέξει, καὶ διανοίᾳ, ſic autem ſeſe hahet. Ea maiora ſunt, priora, ac potiora cenſenda; quæ maiorem habent vim, ac ſacultatem conficiendi id, quod eſt proprium tragœdiæ. Fabula verò hoc magis poteſt efficere, quàm aut διάνοια, aut λέξις; hæc igitur primo loco iure eſt collocanda: quòd poſsit hoc efficere, adhuc tali argumentatione demonſtratur. Quamuis aliquis vtatur oratione longa bene morata; intexatque τὰς διανοίας, & λέξεις valdè expolitas, atque exornatas; non tamen confecerit, quod eſt tragœdiæ proprium. Sed rurſus, ſi quis diuerſa vtens ratione, fabulam egregiè componat, & argumentum rerum, & actionum aptè conſtituat, etiam ſi aliæ partes abundè non fuerint complexæ, magis hic videbitur confeciſſe, quàm prior ille, quod eſt tragœdiæ proprium munus. Ex his facilè perſpici poteſt, quantum Ariſtoteles tribuat fabulæ, ſeu argumento,
» nõ diſsimili ratione libro tertio Rhet. ad Theod. ait, λέξιν plus poſſe in oratione cõcin
» nas, ἐπὶ διανοίας, quàm διάνοιαν bene compoſitam, & aptam, ſine dictione ornata, οἱ γὰρ γρα
» φόμενοι λόγοι μεῖζον ἰσχύουσι διὰ τὴν λέξιν, ἢ διὰ τὴν διάνοιαν. ἤρξαντο μὲν οὖν κινῆσαι τὸ πρῶτον ὥσπερ πέ
φυκεν, οἱ ποιηταί, τὰ γὰρ ὀνόματα μιμήματά ἐστιν. Verba illa. ἡ καταδεεστέροις τούτοις κεχρημένη. ita ver
» tit Paccius, quæ talibus vtetur, perindè ac ſecũdo loco neceſſariis. Sed Ariſtotelis hæc
» eſt verborum ſententia: ea tragœdia, quæ vtetur his magis aliquantò defectis; ſeu, in
» qua parcius appoſitæ fuerint reliquæ partes, modo habeat apta σύστασιν τῶν πραγμάτων,
erit tamen tragœdia. ex quo ſatis patet, potiſsimã, primariamque partem tragœdiæ eſſe fabulam. ῥῆσιν vocat Ariſtoteles longã narrationem alicuius rei. Lucianus in Menip
» po quoque cum ait. ῥῆσιν πάνυ μακρὰν ἐπιλέγων, ὅσ' οἱ σφόδρα κατέχουσιν. διάνοιαν appellat Ariſtoteles, quam Ariſtides in libro περὶ λόγου πολιτικοῦ, & Hermogenes in libro περὶ ἰδεῶν ap
» pellãt γνώμην. λέξιν verò ἀπαγγελίαν. his verbis autem vtitur Ariſtides: γνώμην λέγω τὸν νοῦν,
» καὶ τὰ ἐπινοήματα, οἷς οἱ εὑρίσκεται τὰ πράγματα. ἀπαγγελίαν δὲ αὐτὴν ἡ λέξιν, δι' ἧς τὴν γὰρ ἀπαγγέλλεται
» τὰ ἐπινοήματα. Rurſus adnotandum, cum in contextu, ait; μῦθον, καὶ σύστασιν τῶν πραγμάτων
nam. σύστασιν τῶν πραγμάτων, eſt ipſa ſabula, quæ complectitur res, de quibus agitur in tragœdia.

» Πρὸς δὲ τούτοις τὰ μέγιστα, οἷς ψυχαγωγεῖ ἡ τραγῳδία, τοῦ μύθου μέρη ἐστίν, αἵ τε περι
» πέτειαι, καὶ ἀναγνωρίσεις.

» Ad hæc, quibus maximè mortalium animos Tragœdia delectat,
» Fabulæ quidem partes peripetiæ, id eſt euentus in contrarium, & agni
» tiones ſunt.

Hæc alia eſt ratio, qua idem probat, quod ſuperius, ſic autem ſeſe habet. Ea maxima, & potiſsima ſunt cenſenda; quibus tragœdia oblectat, voluptatemque affert audientibus, at hæc ſunt, fabulæ partes peripetia, et agnitio; quare ſatis patet vel ex hoc ipſo; fa-
» bulam primariam eſſe tragœdię partem: Omnia, quę inſperatum habent euentum. aut
» cõmutationẽ, homines magnopere oblectant. quia, vt inquit Ariſtoteles libro Rhet.

primo ad Theod. καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδύ. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. Præterea diſcere
» & admirari magna cum voluptate homines ſolent. hæc verò inſunt in agnitione. idem
» Ariſtoteles eodem loco ait. καὶ τὸ θαυμάζειν, καὶ τὸ μανθάνειν, ἡδὺ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐν μὲν γὰρ τῷ θαυ-
» μάζειν τὸ ἐπιθυμεῖν ἐστί, ὥστε τὸ θαυμαστὸν ἐπιθυμητόν, ἐν δὲ τῷ μανθάνειν εἰς τὸ κατὰ φύσιν καθίστασθαι. Paulò
» poſt Ariſtoteles ipſe perſequens ſigillatim ea, quæ iucunda ſolent eſſe, etiam ipſas περι-
» πετείας nominat inter iucunda. his verbis καὶ αἱ περιπέτειαι, καὶ τὸ παρὰ μικρὸν σώζεσθαι ἐκ τῶν
» κινδύνων, πάντα γὰρ θαυμαστὰ ταῦτα. Qualis autem ſit περιπέτεια copioſius etiam, quàm, nunc
» declarabimus poſtea ſuo loco.

» Ἔτι σημεῖον, ὅτι καὶ οἱ ἐγχειροῦντες ποιεῖν, πρότερον δύνανται τῇ λέξει, καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀ-
» κριβοῦν ἢ τὰ πράγματα συνίστασθαι. οἷον, καὶ οἱ πρῶτοι ποιηταὶ σχεδὸν ἅπαντες.

» Eius præterea rei ſignum eſt, quòd qui conficere aggrediuntur,
» exactum illud non ante queunt dictione, atque moribus attingere,
» quàm actiones conſtituerint, id quod veteres poëtarum fermè omnes
» facere conſueuerunt.

Senſum horum verborum Ariſtotelis neque intellexiſſe, neque expreſsiſſe ſatis videtur Paccius; nam ita ſeſe habet. Illud eſt natura primùm, quod minus ſeſe à principio offert nobis in omni re, ſed poſtremum eſt, quod nos homines ſenſu ſtatim percipimus, ſemper exiſtimandum. Fabulæ verò eiuſmodi eſt conſtitutio, vt nō primū ſeſe nobis offerat, neque ſit in promptu. probat verò hoc tali argumentatione, quæ valde probabilis eſt. primi illi poëtæ, qui ab initio poëmata ſcribere cœperunt, poterant quidem orationem effingere politam, et moratā, ſed conſtitutionem rerum, hoc eſt ipſam fabulam, vt certo quædam eſſet ordine diſpoſita: non tàm facilè effingere potuerunt. hoc igitur poſtremum fuit, quod homines effecerunt, paulatim perſpicientes, quid rectum, aptumque eſſet, quo confecto, nihil iam reliquum fuit, quod deſiderari ab vllo iure poſſet. Quod ſi poſtremum hoc fuit, quod homines perſpicerent, efficerentque. Erit neceſſariò natura primū. hunc verò ordinem ipſe ſequi ſe profitetur ab initio in methodo artis huius ſcribendæ. Non diſsimili ratione vtitur Ariſtoteles. libro Rheto. tertio; primum natura extitiſſe ornatam dictionem in oratione, & poëticam; mox cætera inuenta paulatim ab hominibus. his verbis. ἐπειδὴ δὲ οἱ ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη,
» διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι τὴν δὲ τὴν δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο λέξις, οἷον ἡ γοργίου
καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων τοὺς τοιούτους οἴονται διαλέγεσθαι κάλλιστα. Poëtæ inquit olim
» parū graues res tractantes, ac ferè pueriles, excellere tamen videbātur. quòd ornatis vterētur verbis. Dictio illa in cōtextu ποιεῖν. ſignificat poëma ſcribere, quod ſuperius etiā eſt à me declaratū. & Ariſt. libro Rhet. tertio ait. σημεῖον δὲ οὐκ ἔθ᾽ ἅλις ποιεῖν, ὡς διωχρημένους εἰς ἀμείνους ποιεῖν. ἀκριβοῦν eſt exactè aliquid efficere; idē Ariſt. lib. Rhet. tertio. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐχ ἅπαντα, ὅσα περὶ λέξεως ἐστὶν εἰπεῖν, ἀκριβολογητέον ἡμῖν. ideſt exactè dicere non eſt neceſſe. Paulò poſt. ἀλλ᾽ ὅσα περὶ τοιαύτης, οἵας λέγομεν. περὶ δὲ ἐκείνης εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. Hec ego uerba appoſui, etiā ſi ad id, quod probare uolumus, nō ſpectant, qua ſatis uenuſte oſtendit ſe de dictione locutum in libris his de Poëtica, quæ omnia extant, & à nobis paulo poſt ſuò loco copioſe explicantur. Ariſtoteles quoq. lib. primo de Anima, his uerbis diſputationem ſuā exorditur. τῶν καλῶν, καὶ τιμίων τὴν εἴδησιν ὑπολαμβάνοντες, μᾶλλον δὲ ἑτέραν ἑτέρας, ἢ κατ᾽ ἀκρίβειαν, ἢ τῷ βελτιόνων τε, καὶ θαυμασιωτέρων εἶναι, δι᾽ ἀμφότερα ταῦτα τὴν περὶ ψυχῆς ἱστορίαν εὐλόγως ἂν ἐν πρώτοις τιθείημεν quæ dictio ἀκρίβεια magnas excitauit turbas inter Latinos (ſi modo Latini ſunt appellādi) ſeu recentiores potius barbaros Ariſtotelis interpretes; nam dum conantur tueri Ariſtotelem; quem putant dixiſſe, ſcientiā de anima, excellere, quid certior ſit. Fruſtra deſudant, ac ridiculi ſunt, ſententia enim Ariſtotelis eſt, ideo præſtare cæteris ſcientiam aliquā, tum quia à ueteribus omnibus exacte literis mandata fuerit, quòd in omnium ore uerſatur, tum quia res graues, plurimique faciendas, ac præſtanteis complectatur. Demoſthenes in oratione Olynth: ſecunda εἰ δὲ τις τὸ ἀκριβές, τοῦτ᾽ ἀκριβῶς αὐτῷ πάντα ἐξετασθήσεται.

ἀρχὴ

» Ἀρχὴ μὲν οὖν, καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας, δεύτερον δὲ τὰ ἤθη. παραπλήσιον
» γάρ ἐστι καὶ ἐπὶ τῆς γραφικῆς. εἰ γάρ τις ἐναλείψειε, τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ
» ἂν ὁμοίως εὐφράνειεν, καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα.

» Eſt igitur principium, ac uelut anima Tragœdiæ, fabula: ſecundo
» verò loco mores: in quo etiã picturæ ſimilis eſſe apparet, ſiquis enim
» fucis pulcherrimis tabulam fuſim illinat, non æquè ſanè delectabit, ac
» ſi imaginem albo tantum diſtinxerit.

Poſtquàm tàm multas rationes attulit, vt probaret Fabulam inter cæteras tragœdiæ partes primum obtinere locum; concludit demum; principium, ac veluti animam tragœdiæ eſſe Fabulam. Principium ideo dixit, quia, ſicuti ex principiis cætera manant, atque exiſtunt; ſic ex Fabula tragœdia tota pendet. Non minus verò polita ſimilitudine Fabulam tragœdiæ animã appellauit, nam ſicuti anima forma eſt ipſa, & ἐντελέχεια corporis, ita Fabula forma eſt, & abſolutio quædam ipſius tragœdiæ, & ſicuti animal per animam mouetur, ac ſpirat; ita tragœdia per fabulam viget, ſpiratque quodam modo. Et ſicuti ſine anima corpus planè emortuum eſt, & cadauer fit, ea ſublata, ita ſine fabula prorſus emortua eſt, & inſtar cadaueris, tragœdia; Secundo loco ſtatim poſt fabulam in methodo hac poëtica. MORES, ſunt collocandi, hoc verò etiam probat aptiſsima ſimilitudine, quæ magnam vim habet ad eam rem probandam; Ducitur que à pictoribus, & pictura; quod iam ſæpè eſt ab Ariſtotele factum, quia his duabus artibus nihil eſt inter ſe conuenientius. Ideò Horat. quoque ait.

» Vt pictura poëſis erit, quæ ſi proprius ſtes,
» Te capiet magis, & quædam ſi longius abſtes.
» Hæc amat obſcurum, volet hæc ſub luce videri,
» Iudicis argutum, quæ non formidat acumen.
» Hæc placuit ſemel, hæc decies repetita placebit;

εἰκόνα vertit Paccius, tabulã; Tu rectius dixeris imaginẽ. Senſus autem eſt, duplex eſſe picturæ genus; aliud, quod lineamentorũ conformatione tantum conſtat. Aliud quod eſt variis coloribus diſperſim diſtinctum; Media inter has pictura eſt laudanda, quæ neque ſimplici conſtat lineamentorum circumductione, neque nimium conſperſa eſt coloribus; ſed ita aptè diſtincta, vt mire ſpectantes poſsit oblectare. Primo generi picturę ſimilis eſt ea tragœdia, quæ fabulam quidem tantùm habet aptè compoſitam, ſed reliquis partibus non eſt admodum ornata, mores enim & dictiones inſtar in oratione ſunt colorum; Alterum genus picturæ comparari poteſt, cum ea tragœdia, quę moribus, orationiſque coloribus ſit mirificè conſperſa; non tamen diſtinctè poſitis, ſed diſperſim fuſis, nullo cum artificio; cum fabula non ſubſit reliquarum partiũ firmiſsimum fundamentum; elegans verò, perituſque pictarum imaginum ſpectator, ac iudex rudem illam lineamentis tantùm quibuſdam deſcriptam alteri anteponet, quòd nimia illa colorum ac fortuita inſperſio nullam venuſtatem habet, aut artificium. Sic quoque poëmatum diiudicandorum benè peritus tragicorum; illud exiſtimabit eſſe laudabilius, quod fabulam habeat aptè conſtitutam, etiam ſi cæteris careat ornamentis. Atque ſic patet iam, potiſsimum ſibi locum vendicare in tragœdia fabulam; atque in methodo deſcribenda reliquis partibus eſſe anteponendam. ADNotanda verò illa
» verba τῶν καλλίστων φαρμάκων. Hæc Cicero vocat pigmenta Libro de Diuinatione
» ſecundo, cum ait; Aſperſa temere pigmenta in tabula oris lineamenta effingere poſſunt. Hæc autem verba eò libentius adſcripſi, quod ſimillima ſunt iis, quibus vtitur Ariſtoteles, & ſi Cicero de fortuita imagine, quæ exiſtit ex colorum, ſeu pimentorum conſperſione loquitur; Ariſtoteles verò, de conſperſione parum artificioſa. λευκογραφεῖν verò (qua dictione vtitur hoc loco Ariſtoteles) eſt alba circunducere lineamenta atque iis, abſque vllo pigmento, figuram aliquam effingere.
» Notandus verò Ciceronis locus in Bruto, vbi ait. Intelliges nihil illius lineamentis,
» niſi eorum pigmentorum, quæ inuenta nondum erant, florem, & colorem defuiſſe,

nam de oratione loquens eadem vſus eſt ſimilitudine, qua vtitur hoc loco Ariſtoteles; mirificeque exprimit verbum illud λαλοχραφεῖν. vt facilè videre quilibet poteſt per ſe. Neque verò prætermittendum etiã hoc. (& ſi de ea re ſuperius ſatis locuti fuimus) videri mihi Ariſtotelem, cum vellet oſtendere, omnem tragœdiæ vim eſſe in fabula poſitam; aptè vſum ſimilitudine illa, οἷον ψυχή. Nam & Epicharmus olim (vt ait Cicero ad. Q. Frat. ſcribens) cupiens ſignificare plurimum momenti eſſe ἐν τῷ ἀπιστεῖν protulit ſimilitudinem ductam ab artubus, ſeu articulis in quibus magna vis, robur-
„ que corporis totius ineſt; ſic: ταῦτα γὰρ ἄρθρα φρενῶν. Non diſſimili ratione Cicero in ora-
„ tione pro lege Man. (quod tamen eſt à Demoſth. ſumptum) dixit vectigalia, reip. ciui-
„ tatiſque neruos eſſe. Et in Epiſtolis ad Att. cõqueritur ciues Romanos, amiſiſſe omnẽ
ſanguinem ſuccumque reip. ſimilitudines hæ à corporis partibus ductæ oſtendunt, quantum in ea re ſit momenti; multò verò magis, cum ψυχὴν tragœdiæ inquit eſſe fabulam, nam (vt idem inquit Ariſtoteles lib. ſecundo de Anima) Eſt autem anima cauſa, principiumque corporis viuentis. Verba Græca ſunt, αἰτία καὶ ἀρχὴ σώματος ζῶντος. Sic igitur, & fabula cauſa principiumque poëmatis eſt.

„ ἔστι τε μίμησις πράξεως, καὶ διὰ ταύτην μάλιστα τῶν πραττόντων,

„ Itaque actionis imitatio eſt tunc per hanc potiſsimum agentium.

Hæc ita vertit Paccius, ſed apertius dicas ſic. Eſtque imitatio actionis eorum qui agunt per hanc in primis. Alia ratione adhuc conatur probare Ariſtoteles Fabulam anteponendam eſſe Moribus, quæ eſt huiuſmodi. Id in tragœdia primum videtur obtinere locum, quo continetur actio eorum qui agunt, quoſque imitari ſtudet poëta. Sed actio tota fabula ipſa continetur, non moribus; ii enim actionem diſtinguunt potius, atque exornant; Poëta autem in primis exprimere imitando conatur ipſam actionem, qualis fuerit vt intelligant auditores; patet igitur fabulam, quæ actionem complectitur primo loco ſtatuendam eſſe Mores verò ſecundo loco.

„ Τρίτον δὲ ἡ διάνοια τοῦτο δέ ἐστι τὸ λέγειν δύνασθαι τὰ ἐνόντα, καὶ τὰ ἁρμόττοντα, ὅπερ
„ ἐπὶ τῶν λόγων τῆς πολιτικῆς καὶ ῥητορικῆς ἔργον ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολιτικῶς ἐποίουν
„ λέγοντας, οἱ δὲ νῦν ῥητορικῶς.

„ Tertio ſequitur ſentẽtia, hæc autem eſt poſſe explicare quæ inſtant,
„ atque quadrant; id quod in ſoluta oratione facultatis ciuilis, atque
„ Rhetoricæ proprium munus eſt. ſanè veteres ciuiliter dicentes cõfin-
„ gebant, noſtri verò rhetoricè.

Poſtquàm multis rationibus ſententiam ſuam confirmans Ariſtoteles, decreuit fa-
„ bulam moribus eſſe anteponendam, Mores verò ſecundum ſibi vendicare locum; tertium aſsignat τῇ διανοίᾳ nec diſsimili ratione Dionyſius Halic. & Hermogenes in ſuis rhetoricis deſcribẽdis hanc ἔννοιαν, & διάνοιαν vocant Hermogenes Lib. primo περὶ ἰδεῶν
„ ἅπαξ τοίνυν λόγος ἔννοιαν τ' ἔχει πάντων εἶναι ἐννοίας, καὶ μέθοδον περὶ τὴν ἔννοιαν. paulò poſt ἴσως
„ γὰρ βούλεσθαι ὑμᾶς ποιεῖ γλυκύτητα. οὐκοῦν. ἔννοιαι μὲν γλυκύτητος αὗται μυθικαί, καὶ αἱ τούτῳ ὅμοιαι, καὶ ἴδιος ἔτερα. Idem paulò poſt Cap. περὶ σεμνότητος, ἔννοιαι τοίνυν εἰσὶ σεμναὶ μάλιστα μὲν αἱ περὶ θεῶν λεγόμεναι. Et hæc eſt ratio, qua vſus eſt in tradẽdis præceptionibus ornatè ſcribendi Hermogenes, ſicuti ſatis patet in eo Libro. Dionyſius Halicarnaſſ. in libr. περὶ συνθέσεως ὀνομάτων ait. ἐστὶ τοίνυν πᾶσα λέξις, ᾗ σημαίνομεν τὰς νοήσεις, ἡ μὲν ἔμμετρος ἡ δὲ ἄμετρος ὧν ἑκατέρα καλῆς μὲν ἁρμονίας τυχοῦσα καλὸν ἔχει ἐστὶ ποιεῖν τὸ μέτρον, καὶ τὸν λόγον, ἀνεπίστατος δέ, καὶ ὡς ἔτυχε ῥιπτομένη προσαπόλλυσι καὶ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ χρήσιμον, ex quibus ſatis patet omnem dictionem; & orationem accommodari πρὸς τὴν διάνοιαν, ea enim eſt tanquàm fundamentum quoddam totius orationis. Idem paulòpoſt ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ὄφελος διανοίας ἐστὶ χρηστῆς, εἰ μή τις αὐτῇ κόσμον ἀποδώσει καλῆς ὀνομασίας. Vtrumque enim requirit ornata oratio, & artificioſa, & διάνοιαν, vt ipſe vocat, χρηστήν, & καλὴν ὀνομασίαν; De ea igitur agit in præſentia Ariſtoteles, mox acturus de dictione; quæ ipſam ſequitur διανοίας

officium

officium illius eſt proferre (vt ait Ariſtoteles.) τὰ ἐνόντα καὶ τὰ ἁρμόζοντα ideſt ea quæ in rebus inſunt;& quę ipſis rebus conueniunt. Nam Paccius locum hunc non ſatis expreſsit, cũ vertit τὰ ἐνόντα, ea, quæ inſtant. Omnes verò facultates quæ à Græcis vocantur ἀποδεικτικὴ et λογικαὶ, in eo verſantur, vt explicent id quod antè homines habẽt mente comprehenſum. Nam διάνοια vis eſt quædã mentis, quæ componit, diuidit, ratiocinatur, contemplatur, ſimplicia apprehendit, affirmat, negat, argumentatur, demonſtrat. Atq. hinc enaſcũtur facultates illę, ſiue artes, quę numero quinq. ſunt. à nobis in procemio libri huius declaratę;& quoniam in oratione alia ſunt, quæ ſignificant, alia quæ ſignificantur, ideſt res, et verba, omnes hę. explicant τὰ ἐνόντα, ſicuti patet, nam Demonſtratoria, & dialectice arripiunt ſuas argumẽtationes ab iis, quæ inſunt in ipſis rebus; illa quidẽ ab iis, quæ inſunt ſuapte natura, & cũ ipſa materie prorſus ſunt coniuncta, nec ab ea ſeparari poſſunt, Hæc verò ab iis, quæ inſunt quidem;& inhærent rebus, ſed non neceſſariò, ac euidenter, probabili verò tantum modo: declarat hoc copioſè Ari-
„ ſtoteles libro primo ὑστέρων ἀναλυτικῶν, cum ait: ἐπεὶ δὲ πᾶς συλλογισμὸς διὰ τριῶν ὅρων, καὶ ὁ μὲν
„ δεικτικὸς δυνάμενος, ὅτι ὑπάρχει τὸ α τῷ γ διὰ τὸ ὑπάρχειν τῷ β. καὶ τοῦτο τῷ γ. ὁ δὲ στερητικὸς τὴν μὲν
„ ἑτέραν πρότασιν ἔχων, ὅτι ὑπάρχει τι ἄλλο ἄλλῳ, τὴν δὲ ἑτέραν ὅτι οὐχ ὑπάρχει. φανερὸν οὖν ὅτι αἱ μὲν
„ ἀρχαὶ, καὶ αἱ λεγόμεναι ὑποθέσεις αὗταί εἰσι. λαβόντα γὰρ ταῦτα οὕτως ἀνάγκη δεικνύναι, οἷον ὅτι τὸ α τῷ
„ γ ὑπάρχει διὰ τοῦ β. πάλιν δὲ ὅτι τὸ α τῷ β δι᾽ ἄλλου μέσου. καὶ ὅτι τὸ β τῷ γ ὡσαύτως. κατὰ μὲν οὖν δόξαν
„ συλλογιζομένοις, καὶ μόνον διαλεκτικῶς, δῆλον ὅτι τοῦτο μόνον σκεπτέον, εἰ ἐξ ὧν ἐνδέχεται ἐνδοξοτάτων γί-
„ νεται ὁ συλλογισμὸς, ὥστ᾽ εἰ καὶ ἔστι τι τῇ ἀληθείᾳ τῶν α β μέσον, δοκεῖ δὲ μὴ εἶναι, ὁ διὰ τούτου συλλογιζόμενος
„ συλλελόγισται διαλεκτικῶς, πρὸς δ᾽ ἀλήθειαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων δεῖ σκοπεῖν. ἔχει δὲ οὕτως, ἐπειδὴ ἔστιν ὃ
„ αὐτὸ μὲν κατ᾽ ἄλλου κατηγορεῖται μὴ κατὰ συμβεβηκός. & quæ ſequuntur. Hæc igitur ſunt, quæ

inhærent quidem, ſed ita vt veritas ipſius non vlterius pertingat, quàm eò, vt prædicatum inhærere ipſi ſubiecto, verè aliquo modo, ſine reprehẽſione vlla dicere poſsimus. Ac planius vt locum hunc explicemus per verba illa τὰ ἐνόντα expreſsit Ariſtoteles tres illos modos τοῦ ὑπάρχειν ſimul omnes vna generali voce complexus, de quibus loquitur
„ lib. primo προτέρων ἀναλυτικῶν, his verbis. ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασις ἐστὶν ἢ τοῦ ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγ-
„ κης ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. Primus modus continet τὰ ὑπάρχοντα. Secundus modus τὰ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοντα; Tertius τὰ ἐνδεχομένως ὑπάρχοντα. omnia verò ſimul dicũtur hoc loco ab Ariſtotele vno nomine ἐνόντα. neceſſe eſt enim, vt omnis noſtra oratio aliquid horum explicet, proferatque. & ideò eleganter, atque ingenioſe ait hoc loco Ariſtot. διάνοιαν explicare τὰ ἐνόντα. Quòd ſiquis quærat quæ nam ſint illa ὑπάρχοντα primi modi, reſpondeo me prorſus aſſentiri in hac re ſententiæ REMIGII Meliorati Phiłoſophi doctiſs. familiaris mei, qui vnus hac noſtra ætate dialecticen, quam ſuperiorũ hominum barbaries fœdarat, expoliuit, enodauit, ac illuſtrauit; ſicuti omnes ſciũt qui illum Patauii, poſtea Piſis multos annos præclaram eam facultatem interpretantẽ audierunt. is igitur elegantiſsimè, reiectis aliorum ſententiis, oſtendit in ea diſputatione, quam edidit propoſitionem inhærentem hoc eſt περὶ τοῦ ὑπάρχειν eam eſſe qua vtũtur dialectici. Tertiam vero illam, quæ dicitur περὶ ἐνδεχομένως ὑπάρχειν oratoriæ eſſe facultatis propriam; nam de ſecunda nemo ambigere poteſt. Hæc ille verè, & doctè, ſicuti cætera omnia explicaſſe mihi videtur; Ariſtoteles quoque libro primo. Top. vbi loquitur περὶ συμβεβηκότος. mox declaraturus, quæ, qualiaque ex eo exiſtant problemata ait; συμβεβηκὸς δέ ἐστιν ὃ μηδὲν μὲν τούτων ἐστὶ, μήτε ὅρος, μήτε ἴδιον, μήτε γένος. ὑπάρχει δὲ τῷ πράγ-
„ ματι, ἢ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ καθῆσθαι ἐνδέχεται ὑπάρ-
„ χειν τινὶ τῷ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπάρχειν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκὸν, οὐδὲν γὰρ κωλύει ὅτι μὲν λευκὸν, ὅτι δὲ μὴ λευ-
„ κὸν εἶναι. in his verbis ſatis patet ambas propoſitiones, & eam, quæ dicitur τοῦ ὑπάρχειν, &
„ eam, quæ dicitur τοῦ ἐνδεχομένως ὑπάρχειν ex accidentibus deduci; ſed priorem eſſe firmiorem; alteram vero imbecilliorem, vtpotè quæ ducitur ex accidentibus, quæ facilè & adeſſe & abeſſe poſſunt; vel quæ modò adſunt, modò abſunt. qualia ſunt. iacere. ſtare. ſedere. dormire. & quæ his ſunt ſimilia; quòd ſi aliquis dicat poëtam, cum fabuloſa ſectetur, exprimere quidem τὰ ὑπάρχοντα ἐνδεχομένως. ſed non τὰ ὑπάρχοντα ſimpliciter, neque τὰ ὑπάρχοντα ἐξ ἀνάγκης, reſpondeo, ſi hoc verum eſſet, poëtam loqui tãtum fabuloſa. ne illa quidem, quæ dicuntur ἐνδεχομένως ὑπάρχοντα prolaturum fuiſſe.

Sed prorſus poëta res exponit accommodatè ad perſuaſionem hominum, & fidem, neque falſa vnquam profert, niſi eo, quo poſtea declarabimus modo patet igitur verè eſſe dictũ ab Ariſt. διάνοιαν in poëtica facultate eſſe eã, qua proferimus τὰ ἐνόντα omnia, quæ triplici inſunt modo, vt declaratum fuit & quoniã alia inſunt rebus, alia inſunt perſonis; vtpotè, Socrati, Platoni, Alcibiabi. Dialecticus quidẽ ea tantũ, quæ priore loco dicta ſunt cõſiderat; Poëta verò, ſicuti etiã orator, & quæ rebus inſunt, & quæ perſonis explicat, ideo addidit Ariſtoteles καὶ τὰ ἁρμόζοντα. Idem Ariſtoteles quale hoc ſit explicauit Lib. Rhetor. tertio his verbis. καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων δεῖξις, ὅτι ἀκολουθεῖ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει, καὶ ἕξει, λέγω δὲ γένος μὲν καθ' ἡλικίαν, οἷον παῖς ἢ ἀνὴρ, ἢ γέρων, καὶ γυνὴ, ἢ ἀνὴρ, καὶ λάκων, ἢ θετταλὸς. ἕξεις δὲ καθ' ἃς ποιός τις τῷ βίῳ, οὐ γὰρ καθ' ἅπασαν ἕξιν οἱ βίοι ποιοί τινες verùm ex his verbis ſuſpicionem aliquis ducens dicat ſortaſſe, non ad διάνοιαν, ſed ad alteram partẽ, hoc eſt τὰ ἤθη pertinere, exprimere τὰ ἁρμόζοντα, quod ipſum etiam affirmat Dionyſius Halicar. in ſuis Rhet. cũ ait, τὰ ἤθη eſſe, καθ' ἃ τοὺς πρέποντας, καὶ προσήκοντας λόγους περὶ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων ποιοῦμεν τῷ λέγοντι, τῷ ἀκούοντι, καὶ περὶ οὗ ὁ λόγος, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος. Reſpondendum putarim, verum quidem id eſſe; ſed mores nihil exprimere per ſe, διάνοια enim eſt, quæ exprimit, & conficit orationem, mores igitur ſunt qui diffuſi per orationem eam moratam faciunt, & ἁρμόττουσαν, ſed oratio exprimitur hæc morata; per ipſam διάνοιαν, & ſic patet, quatenus moratam orationem profert διάνοια, loqui ipſam etiam τὰ ἁρμόζοντα. Colligo igitur. διάνοια duplicem conficit ſermonem, alium, qui verus eſt, ac neceſſarius; alium qui veriſimilis, & probabilis. τὰ ἐνόντα cum exprimuntur priorem conficiunt. τὰ ἁρμόζοντα alterum. Et quoniam magnam habent affinitatem inter ſe duæ hæ facultates rhetorice, & poëtice, & vtraque διάνοιαν habet exprimentem τὰ ἐνόντα καὶ τὰ ἁρμόζοντα, Ariſtoteles loquens περὶ διανοίας, quæ in poëtica eſt facultate, eam declaruit per διάνοιαν, quæ eſt in rhetorica, conueniunt enim fermè in omnibus rebus; hoc vno differunt, quod hæc vtitur metris, illa ſoluta oratione, ideò Ariſtoteles in context u ait, ὅπερ ἐπὶ τῶν λόγων τῆς ῥητορικῆς, καὶ πολιτικῆς ἔργον ἐστί. Duo alia maximi momenti, ac digniſsima ſcitu in paucis his verbis ſunt cõſideranda. Primùm quidem quòd coniunctè protulit Politicen, & Rhetoricen, cum ait ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ ῥητορικῆς, Politice eſt ratio, & facultas adminiſtrandæ ciuitatis, ad hanc, tanquam ad finem referuntur aliæ multæ facultates, & artes; Declarat hoc Ariſtóteles Lib. primo Ethicorum, ſicuti (inquit) ὑπὸ τὴν ἱππικὴν ἡ χαλινοποιητικὴ, καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν ἱππικῶν ὀργάνων εἰσὶν, αὕτη δὲ, καὶ πᾶσα πολεμικὴ πρᾶξις ὑπὸ τὴν στρατηγικὴν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἄλλαι ὑφ' ἑτέρας, ἐν ἁπάσαις δὲ τὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τέλη πάντων ἐστὶν αἱρετώτερα τῶν ὑφ' αὐτὰ τούτων γὰρ χάριν κἀκεῖνα διώκεται. Paulopoſt δόξειε δ' ἂν τῆς κυριωτάτης, καὶ μάλιστα ἀρχιτεκτονικῆς. τοιαύτη δὲ ἡ ἡ πολιτικὴ φαίνεται, τίνας γὰρ εἶναι χρεὼν τῶν ἐπιστημῶν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ποίας ἑκάστους μανθάνειν, καὶ μέχρι τινὸς αὕτη διατάσσει, ὁρῶμεν δὲ καὶ τὰς ἐντιμοτάτας τῶν δυνάμεων ὑπὸ ταύτην οὔσας, οἷον στρατηγικὴν, οἰκονομικὴν, ῥητορικήν. Rhetorice igitur ſubſeruit politicæ, hinc præclarè eſt ab Ariſtotele in Rhetoricis ad Theod. Libr. primo dictum, eam eſſe quoddam παραφυὲς τῆς πολιτικῆς, καὶ διαλεκτικῆς. Nec alia ratio adductus ait Cicer. Libr. primo de Inuent. Ciuilis quædam ratio eſt, quæ multis, & magnis rebus conſtat; eius magna pars eſt artificioſa eloquentia, quam Rhetoricen vocant; hinc factum, vt nonnulli, quod ſcribit Quintil. Libro ſecundo Capit. decimoſexto, Rhetoricen, vocarent ciuilitatem. Ideò Hermogenes vbique profitetur ſe traditurum præceptiones λόγων πολιτικοῦ, quod etiam Ariſtides Rhetor apertius facit; nam talẽ ipſius liber præſefert inſcripti onem, ſicuti omnes ſciunt. Alterum eſt in illis verbis, οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολιτικῶς ἐποίουν λέγοντας, οἱ δὲ νῦν ῥητορικῶς. Politicè loqui, eſt accommodatè ad verum, & ad id quod vtile eſt, æquum, & honeſtũ, ex legibus dicere; Rhetoricè loqui eſt probabilia ſectari ſæpè obſcurando ea quę vera ſunt, & honeſta, quaſi innuat hoc loco Ariſtoteles corruptos fuiſſe mores antiquorum, optimos ſua ætate; illi enim ſingula ita moderabantur, vt vellent in primis rationem haberi æquitatis, & honeſtatis, illorum igitur auribus inſeruientes poëtæ politice perſonas faciebant loquentes, hoc eſt, grauiter, caſtè, verecundè. Sed poſteà Rhetoricè magis loqui cœperunt, ridicula, & parum vera proferentes; hinc verò factum, vt tam malè poſtea audierint oratores, quod apertè demonſtrat

demonſtrat Ariſtophanes in Pluto, cum ait. ῥήτορες συκοφάνται, quaſi eodem ordine ſint cenſendi; idem quoque in Nebulis, vbi τοὺς δύο λόγους loquitur alterum enim appellat μηδὲν ἀποστεροῦντα. Demoſthenes etiam ipſe in oratione in Midiam. diluit crimen oblatũ à Midia, quòd eſſet orator. his verbis. καὶ ῥήτωρ ἐστὶν οὗτος ἴσως ἐμὲ φήσει λέγων, ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν ὁ συμβουλεύων ἃ συμφέρειν ὑμῖν ἡγεῖται, καὶ τοῦτο ἄχρι τοῦ μηδὲν ὑμῖν ὀχλεῖν, μηδὲ βιάζεσθαι, ῥήτωρ ἐστὶν, οὔτε φύγοιμ᾽ ἂν, οὔτε ἀπαρνοῦμαι τοὔνομα, εἰ μέντοι ῥήτωρ ἐστὶν, οἵους ἐνίους τῶν λεγόντων ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς δὲ ὁρᾶτε, ἀναιδεῖς, καὶ ἐξ ὑμῶν πεπλουτηκότας οὐκ ἂν εἴην οὗτος ἐγώ. Paulò poſt. καὶ τοι πῶς ἐστὶ δίκαιον τοὔνομα μὲν τοῦτο, ὡς ὄνειδος προσφέρειν ἐμοί, ἀλλὰ ῥητόρων δὲ ἀξιοῦν σωθῆναι. Interpres Demoſthenis locum hunc explicans aptè in hanc ſententiam ait, εἰδέναι δὲ πολλὰς ἔχει διαφορὰς ῥητόρων, καὶ τὸν μὲν ὄντως ἀληθῆ ῥήτορα, καὶ πολιτικόν, τὸν δὲ ἐξ ἐμπειρίας, οἷον βάλλεται τὸν αἰσχίνην εἶναι, ἀλλὰ τοῦτο ἐπισημασίας χρῄζει, καὶ φησίν, εἰ μὲν ἐκεῖνον λέγει ῥήτορα τὸν συμβουλεύοντα τὰ κράτιστα, τουτέστι τὸν πολιτικὸν δέχομαι τὸ ὄνομα, εἰ δὲ ἕτερον λέγει τὸν πρὸς χάριν δημηγοροῦντα, οὐκ ἂν εἴην ἐκεῖνος ῥήτωρ. Sed redeo ad poëtas. ipſis quoque partim politicè, partim rhetoricè faciunt loquẽtes perſonas, Platonis locus eſt adnotandus lib. III. de Rep. vbi ait, poëtas eos eſſe reiiciẽdos, qui quidpiam loquuntur cõtra leges publicas. Illud Platonis dictum ego ita puto accipiendum. Cum in legibus habeatur ratio virtutum omnium, religionis, æquitatis, veritatis, fortitudinis, pietatis, & honeſtatis, ea poëmata non eſſe accipienda, aut probanda, quæ quidpiam referant, aut imitentur, quod ſit aduerſans legibus.

ἔστι δὲ ἦθος μὲν τὸ τοιοῦτον. ὃ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν, ὁποία τις ἐστὶν ἐν οἷς οὐκ ἔστι δῆλον ἢ προαιρεῖται, ἢ φεύγει ὁ λέγων. διόπερ οὐκ ἔχουσιν ἦθος ἔνιοι τῶν λόγων.

Mos verò talis eſt, quo videlicet qualis voluntas ſit in his rebus, in quibus non ſatis liquet, ſectetur ne quid, an fugiat ipſe dicens, declaratur: quo fit vt ſermones interdum moribus careant.

Sunt autem mores (inquit Ariſtoteles) qui ſignificant, qualis ſit προαίρεσις ideſt electio. Coniunguntur hæc cum ſuperioribus ſic. Inter tragœdiæ partes primum locum obtinet fabula; Secundum mores; Tertium ſententia; Nũc his ita conſtitutis, videtur Ariſtoteles velle apertius declarare, qui ſint MORES, quę ſit SENTENTIA, ſeu διάνοια; vt perſpiciamus quantũ hi ab illa diſtent, & quomodo ἐν τῇ διανοίᾳ ſermo conficiatur affirmans, & negans; ex moribus autem ſermo fiat moratus, qui diſſimilis priori videtur eſſe. In animis hominum (vt declarat Ariſtoteles libro ſexto Ethicorum, ſub initium ferè) inſunt appetitus, & electio; illam ὄρεξιν, hanc προαίρεσιν vocat; appetitus quidem electionis ipſius principium eſt. electio autem eſt principium actionis; nã nihil aliud eſt electio, quàm, vt idẽ ait eodẽ loco, ὄρεξις βουλευτική, vnde omnis actio emanat. Hinc Cicero lib. I. Offi. ait Animorum duplices ſunt motus, alteri cogitationis, alteri appetitus; cogitatio in vero exquirendo maximè verſatur, appetitus impellit ad agendum. Sed redeo ad rem. virtus, aut vitium ἠθικὸν eſt in electione poſitum, nã ſunt ἕξεις προαιρετικαί. hæc ita refert etiã Cicero lib. I. Off. duplex eſt vis animorũ, & naturæ, vna pars in appetitu poſita eſt, quæ eſt ὁρμὴ græcę, quæ hominem hùc, & illùc rapit; altera in ratione, quæ docet, & explanat, quid faciendum, fugiendumque ſit. Si igitur mores, aut ex virtute boni, aut ex vitio mali proficiſcuntur, & virtus, ac vitium ſunt habitus τῶν προαιρέσεων ideſt electionis. præclarè eſt hoc loco, & veriſsimè ab Ariſto. dictum; Mores eos eſſe, in quib. ſignificatur qualis ſit electio. Conſequuntur illa verba ἐν οἷς οὐκ ἐστὶ δῆλον, ἢ προαιρεῖται, ἢ φεύγει ὁ λέγων. Duo in his verbis ſunt conſideranda. Primum, cum ait, ſectetur ne aliquid, an fugiat. nam προαίρεσις, cum ſit (vt libro VI. ait Ethic. Ariſt.) ὄρεξις βουλευτική, appetit, decernitque ea, quæ expetit appetitus ipſe, deliberat autẽ, an ſequi, fugere'ue debeat; in appetitu enim duo inſunt hæc. Ideo Ariſtoteles lib. VI. Eth. ait, ἔστι δὲ ἐν ὀρέξει δίωξις, καὶ φυγή. Idem quoque lib. I. Topic. ait loquens de problemate dialectico. πρόβλημα δέ ἐστι διαλεκτικὸν θεώρημα τὸ συντεῖνον ἢ πρὸς αἵρεσιν, καὶ φυγὴν, ἢ πρὸς ἀλήθειαν, καὶ γνῶσιν. Dionyſius Halicar. in ſuis Rhet. ait; oportere in oratione extare, præter cæteros, vnum aliquod morum genus, cui reliqui ſubſeruiant, vt omnes cognoſcant qualis ſit qui loquitur, quid probet, quod'ue nõ probet: exempli cauſa. ſit

Cic. 1. offi.

Cic. 1. offi.

graue,ac ſeuerum dicendi genus;quod in primis extet vrbanitatem, iracundiam, inuidentiam,lentitudinem, & cæteros mores ita primario illi generi cómiſceri oportet, vt aptè inde omnes dependere videantur.Id verò fieri à Platone, et à Demoſthene idé declarat Halicar.Verba autem illius ſunt hæc. ὥσπερ γὰρ ἐν ψυχῇ δεῖ τὸν λογισμὸν κρατεῖν, θυμὸν δὲ καὶ ἐπιθυμίαν τούτῳ ὑπακούειν, καὶ οὔτε τι θυμῷ πράττομεν μετὰ λογισμοῦ θυμοῦσθαι, οὔτε δὲ ἐπιθυμίαις χαριζόμεθα, μὴ ἄγαν ἀλογίστως χαρίζεσθαι, οὕτω δεῖ καὶ ἐν τῷ λόγῳ, ἐν μὲν ἦθος ἐκεῖνο τὸ μέγιστον ὥσπερ λογισμὸν ὑποκεῖσθαι τῷ λόγῳ, τὰ δὲ ἄλλα ἐπάγειν τὰ θυμικὰ λέγω, καὶ οἰκτρὰ, καὶ τὰ ἀστεῖα, καὶ τὰ πικρὰ καὶ τὰ ἐπίφθονα, καὶ ἀλλήλοις συγκεκραμένα κατὰ τὴν τοῦ χρείαν λόγον. τοῦτο δὲ ἦθος Πλάτων ὑποθέμενος, καὶ τὰ τῶν σοφιστῶν, καὶ τὰ τῶν πολιτικῶν, καὶ τὰ τῶν δημιουργῶν, καὶ τὰ τῶν μετρίων, καὶ τὰ τῶν ἀνδρείων, καὶ τὰ ἐλευθέρων ἤθη κατὰ λόγον τούτῳ συνέπλεξε. τοῦτο καὶ Δημοσθένης ὑποθέμενος δι᾽ ὅλου μεγαλοπρεπής ἐστιν ἐν τοῖς λόγοις; ὁμοίως τι ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς τὸ τοῦ πολιτικοῦ ἦθος ὑποθέμενος, καὶ τὸ τοῦ κολακεύοντος τούτῳ συμπλέκων συναγωνίζεται κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος; Idem Dionyſius Halicar.in diſputatione περὶ λόγων ἐξετάσεως. requirit vt in morata oratione extent veſtigia τῆς προαιρέσεως huius,de qua hoc loco loquitur Ariſtoteles. ait enim. ἀλλὰ γίνεται τὰ μὲν τῶν πρεσβυτέρων ἤθη μαλακώτερα, τὰ δὲ τῶν νεωτέρων ἀκμαιότερα. ὡσαύτως καὶ εἰ ἀδελφὸν λέγοις, καὶ εἰ γυναῖκα λέγοις, καὶ εἰ ἄνδρα, καὶ εἰ υἱὸν ἐνταῦθα τὸ οἰκεῖον πάθος τῆς προαιρέσεως ἐξετάζεται. φιλόστοργος, σκληρὸς, φιλάργυρος, ἀνειμένος, ἡ προαίρεσις γὰρ συνέχει πανταχοῦ ἤθει. Alterum, quod conſiderandumvidetur,eſt in illis verbis poſitum. ἐν οἷς οὐκ ἐστὶ δῆλον. nam inter hominum actiones aliæ ita honeſtæ,turpes'ue ſunt;vtiles, inutiles'ue, vt de iis ambigere nullus poſſit. vtpotè ſi dicas. Patrem alere.patrem perimere.propagare fines imperii.amicos habere. & quæ his contraria ſunt. Aliæ ſunt eiuſmodi, vt vel ratione ſui, vel ratione alterius ambiguitatem afferant;an ſint eligendæ, vel fugiendæ.an hæ magis,quàm illæ eligendæ,aut fugiendæ.vt;oppetere morté pro patria.diuitem eſſe ſatius ſit;an doctũ. Hinc apud Ariſtotelem lib.I.Rhetor.dantur præceptiones περὶ αἱρετῶν, καὶ αἱρετωτέρων. Hùc igitur reſpiciens Ariſto.ait hoc in loco. In quibus nõ ſatis liquet, an quiſpiam aliquid fugiat,aut ſequatur.Verum,vt propius iam accedamus ad rem;breuiter colligo Ariſt. ſententiam.Facultas poëtica, quatenus verſatur in tragœdia (nam de ea in præſentia loquimur) arripit mores, & efficit orationem moratam,attribuitque diuerſis perſonis,quæ dum illam proferunt,hoc ſignificant,ſe vel aliquid ſequi,vel aliquid fugere;ſicuti patere poteſt per exempla ex tragicis poëtis, quæ ego,quoniam in promptu omnibus eſſe poſſunt,ne longior ſim, prætermitto, ALIQVI ENIM SERMONES morati non ſunt; hoc quale ſit,quomodoque debeat intelligi,tum ex Ariſt. lib.III. Rhet. tum ex Dionyſ.Halicar.copioſè ſuperius declaratum eſt.

Διάνοια δὲ, ἐν οἷς ἀποδεικνύουσί τι,ὡς ἔστιν,ἢ ὡς οὐκ ἔστιν,ἢ καθόλου τι ἀποφαίνονται.

Sententia in his verſatur,quæ quomodo aliquid eſt,vel nõ eſt,oſtendunt, vel vniuersè enunciant,

Hæc ita vertit Paccius; ſed omnino ita debebant verti.Sententia eſt in iis, in quibus homines demoſtrant aliquid eſſe, aut non eſſe;vel generaliter aliquid declarant, vt docet Ariſtot. quantum differret διάνοια à moribus, has attulit explicationes amborum,nequis fortaſſe putaret eandem eſſe διάνοιαν cũ moribus. Verbũ illud ἀποδεικνύουσιν non temerè profertur ab Ariſtotele,nam innuit ſermonem ab ipſo vocatum ἀποδεικτικὸν quo vtuntur Demonſtratores, eum ex veris,& neceſſariis conficientes, ſicuti ipſe docet in libris ἀναλυτικῶν ὑστέρων. Sciendum verò omnem ſermonem,quo homines vtuntur,vel neceſſarius ſit,vel probabilis,oriri ἀπὸ τῆς διανοίας,quatenus animæ vis eſt quædam, & ideò ita orditur librum ſuum Ariſto. πᾶσα διδασκαλία, καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ. cum verò dixit in contextu Ariſto. ἢ καθόλου τι ἀποφαίνονται, ſignificauit aliud quoduis genus ſermonis,qualis eſt probabilis,quo vtuntur dialectici,& Rhetores; qui cum ſit falſus,tamen videtur eſſe verus; & qui fabuloſus eſt, quo vtuntur ſophiſtæ,& poëtæ. hi enim omnes non ἀποδεικνύουσι quidem,ſed proferunt ſermonem ἀπὸ τῆς ἐνδόξου, & φανταστικόν. ſicuti alibi copioſè declarat Ariſt. Verum de hac re ſatis etiã ſuperius dictum fuit.hùc redeo ad explicationem διανοίας,quam hoc loco profert Ariſt.ſciendum non

diſsimili quoque ratione eandem proferri ab eo libro ſexto Ethicorum, his verbis, ἔστι δ' ὅπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις, καὶ ἀπόφασις, τοῦτ' ἐν ὀρέξει δίωξις, καὶ φυγή. Paulò poſt αὕτη μὲν οὖν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀλήθεια πρακτική; τῆς δὲ θεωρητικῆς διανοίας, καὶ μὴ πρακτικῆς, μηδὲ ποιητικῆς τὸ εὖ, καὶ κακῶς, τ' ἀληθές ἐστι, καὶ ψεῦδος, τοῦτο γάρ ἐστι παντὸς διανοητικοῦ ἔργον, τοῦ δὲ πρακτικοῦ, καὶ διανοητικοῦ ἡ ἀλήθεια ὁμολόγως ἔχουσα τῇ ὀρέξει τῇ ὀρθῇ. Nec verò me latet διάνοιαν duo ſignificare, tùm vim illam, ac facultatem animorũ noſtrorum, per quam ratiocinamur, ac colligimus verum, aut falſum; tùm ipſum ſenſum, ac ſententiam, quam proferimus in oratione. Sed hæc ſignificatio ab illa ducitur, itaque Rhetores, & poëtæ vſurparunt. Sciendum verò Ariſtotelem hoc loco διάνοιαν ita definiiſſe, vt ſimplex tantum ipſius officium demonſtrarit, quod eſt affirmare, vel negare, aliquid eſſe, non quidem, quòd ornatior non ſit, etiam apud poëtas, ſed vt ea ratione diſtingueret à moribus, altera parte tragœdiæ; Rhetores verò non ſimplici ſub hac tantum forma proferunt διάνοιαν, ſed (vt ipſi vocant) ἐσχηματισμένην. hinc apud illos circũferuntur σχήματα διανοίας, nõ enim ſatis eſt in Rhetorica facultate docere, quomodo aliquid vel negamus, vel affirmamus; ſed alia multa quoq. qua ratiõe ornatius proferri poſſint, tradi neceſſe eſt. hinc Alexander Rhetor Grçcus in lib. περὶ σχημάτων ait, nihil aliud eſſe σχῆμα διανοίας, quàm μετάπλασιν διανοήματος ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν πλάττουσα πρὸς τὸ σχηματικώτερον τὴν ἀναγκαίαν διάνοιαν. Appellat neceſſariã διάνοιαν Rhetor hic doctiſsimus, quę tãtũ ſenſa animi effert, ſine vllo ornatu, quęq. tantum affirmat, aut negat, quo prorſus modo hoc loco deſcripta fuit ab Ariſto. Hinc grauis extitit olim inter Rhetores quęſtio. artificióne ipſorũ cõtinerẽtur τὰ σχήματα διανοίας an potius ab ipſa natura proficiſceretur omnis ſermo ἐσχηματισμένος, quæſtionem hanc totã aptè, breuiterq. ſoluit idẽ Alexander Rhetor, his verbis. εἰ μὴ ἦν διανόημα, τὸ μὲν κατὰ φύσιν τὸ δὲ ἐσχηματισμένον, οὐκ ἂν τῆς ἰδιώτης οἱ ῥήτορες διέφερον, οὔτ' ἀλλήλων. ταύτῃ οἱ ἀπλέστεροι, καὶ ἄνευ κόσμου τινὸς μετὰ λόγου λέγοντες, οἱ δὲ ἐναργέστεροι, καὶ οὐ μετ' ἀκοσμίας. δῆλον γὰρ ὅτι τοῦ ἰδιώτου ὁ ῥήτωρ τῷ, τοῖς μὲν ἐπ' ὀλίγον, καὶ ἀκαιρότερον, τοῖς δὲ πλεῖον, καὶ κατὰ καιρὸν τοῖς σχήμασι χρῆσθαι. Ex his verbis quis facilè cognoſcere poteſt duplicem eſſe διάνοιαν, alteram (vt verbis ipſius vtar) κατὰ φύσιν, quam paulò ante vocarat ἀναγκαίαν; alteram ἐσχηματισμένην. Ariſtoteles igitur hoc loco de priore locutus eſt, non quidem quòd non maximè egeat altera etiam poëtica ipſa facultas. vt poſtea ſuo loco commodius dicemus; ſed quia aptius ea ratione viſus eſt ſibi poſſe oſtendere, quãtum inter mores, & διάνοιαν eſſet diſcrepantiæ; ſi definitionem ab ipſius primario, ac naturali officio deduxiſſet.

τέταρτον δὲ, τῶν μὲν λόγων ἡ λέξις. λέγω δὲ ὥσπερ πρότερον εἴρηται, λέξιν εἶναι, τὴν διὰ τῆς ὀνομασίας ἑρμηνείαν. ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων καὶ τῶν λόγων ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν.

Quarto ſermonum dictio, appello autem quemadmodum diximus à principio, Dictionem, per verba ſenſus explicationem, id quod in metris æquè ac in ſoluta oratione eandem vim habet.

Hæc ita vertit Paccius. Sed commodius, & apertius ita verti poſſunt, nam non ſatis expreſsit illa verba. διὰ τῆς ὀνομασίας. Quartum, quod attribuitur ſermoni, dictio eſt; appello autem dictionem, explicationem, ſeu interpretatiouem eam, quæ fit per prolationẽ nominis alicuius, ſeu appellationem rei per nomen. Coniunguntur hæc cũ ſuperioribus ſic. Poſtquàm Ariſto. tres explicauit partes tragœdiæ, ſeu totius poëticę ex quibus ipſa ſuum opus conficit. FABVLAM MORES, SENTENTIAM, quarto loco enumerat dictionem; explicatque qualis ſit, qualeque ſit ipſius officium. Sic. Dictio eſt quarto loco ſtatuenda, quoniam, per eam explicantur priores tres partes, definitur autem hoc loco ab Ariſtotele dictio pulcherrimè, ac doctiſsimè, cum ait eſſe ἑρμηνείαν διὰ τῆς ὀνομασίας. Hæc quæ vocatur ἑρμηνεία duplex eſt; aut enim fit per ſimplicia ac diſiuncta verba, in quibus neque falſum, neque verum ineſt. Aut per coniuncta, in quibus eſt illa, quam vocat Ariſtoteles in Lib. περὶ ἑρμηνείας, ἀπόφανσιν, ideſt Enunciationẽ, ſeu pronunciatum, & proloquium, in quo ineſt aut verum, aut falſum. Neque alia ratione librum ſuum inſcripſit περὶ ἑρμηνείας. Ideò verò dixit in contextu ὀνομασίαν, quia dictio eſt, per quam ſtatuitur appellatio vniuſcuiuſque rei propriæ; hinc lib.

tertio Rhet. ait. τῶν δὲ ὀνομάτων, καὶ ῥημάτων σαφῆ μὲν ποιεῖ τὰ κύρια, μὴ ταπεινὴν δὲ, ἀλλὰ κεκοσμημένην τἆλλα ὀνόματα, ὅσα εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. Idem Ariſtoteles Libro primo Top. vbi loquitur de propria appellatione κοινῶν, καὶ προβλημάτων, ait; σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα, θέσεις καλοῦνται, διαφερέτω δὲ μηδὲν ὁπωσοῦν λεγόμενον, οὐ γὰρ ὀνοματοποιῆσαι βουλόμενοι διειλόμεθα οὕτως αὐτά, ἀλλ' ἵνα μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς τίνες αὐτῶν τυγχάνουσιν αἱ διαφοραί. Ait Ariſtoteles noluiſſe ſe nouam confingere appellationem, hoc enim eſt ὀνοματοποιῆσαι, reliqua patent. Ariſtides Rhetor in ſuis Libris περὶ λόγου πολιτικοῦ dictionem vocat ἀπαγγελίαν, de qua re etiam ſuperius diximus, quia διὰ ταύτης ἀπαγγέλλεται τὰ ἐνθυμήματα. Cum verò Ariſtoteles in contextu ait, eandem eſſe vim dictionis in metro, & ſoluta oratione, ita intelligi debet; tantundem ſignificare dictionem in metro, ac in ſermone ſoluto; nec minus vim ſuam hic, quàm illic exercere, nam in reliquis partibus diſsimilem eſſe dictionem poëticam, ei, qua vtimur in pedeſtri oratione, nemo dubitat, & Ariſtoteles ipſe lib. tertio Rhetoricorum declarat, cum ait. ποιητικὴ πρῶτη ἐγένετο λέξις, οἷον ἡ γοργίου, καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων τοὺς τοιούτους οἴονται διαλέγεσθαι κάλλιστα, τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἑτέρα λόγου, καὶ ποιήσεως λέξις ἐστί. Idem eodem libro. ἡ γὰρ λέξις ποιητικὴ ἴσως οὐ ταπεινὴ ἀλλ' οὐ πρέπουσα τῷ λόγῳ, ideſt ſolutæ orationi. Idem paulò poſt; proprium dictionis eſſe ſignificare rem aliquam, his verbis declarat. καὶ ὡρίσθω λέξεως ἀρετὴ σαφῆ εἶναι, σημεῖον γὰρ, ὅτι ὁ λόγος, ἐὰν μὴ δηλοῖ, οὐ ποιήσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον.

τῶν δὲ λοιπῶν πέντε, ἡ μελοποιΐα μέγιστον τῶν ἡδυσμάτων. ἡ δὲ ὄψις, ψυχαγωγικὸν μὲν, ἀτεχνότατον δὲ, καὶ ἥκιστα οἰκεῖον τῆς ποιητικῆς. ἡ γὰρ τῆς τραγῳδίας δύναμις καὶ ἄνευ ἀγῶνος, καὶ ὑποκριτῶν ἐστίν. ἔτι δὲ κυριωτέρα περὶ τὴν ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων ἡ τοῦ σκευοποιοῦ τέχνη τῆς τῶν ποιητῶν ἐστί.

Reliquarum verò quinque partium ſic Melodia ſuauiſsima eſt, vt ſpectaculum gratiſsimum. quod tamen nec artificioſum eſt, nec ipſius Poëticæ proprium, ſiquídem Tragœdiæ virtus extra quoque ſcenam ac ſine hiſtrionibus conſiſtit. Ad hæc ars ſtruendorum apparatuum propria magis chorago, quàm poëtis eſt.

Reliquæ duæ partes tragœdiæ ſunt hæ; MELODIA. APPARATVS; quamuis Paccius hoc loco, neſcio qua adductus ratione ὄψιν vertat, SPECTACVLVM. ſed aptius eſt, vti etiam ſuperius ſemper, apparatum vocare. Cum igitur de his duabus nunc loquatur partibus Ariſtoteles, affert, ſicuti mihi videtur, quatuor concluſa. ſeu decreta. Primum eſt, quòd μελοποιΐα ſit μέγιστον τῶν ἡδυσμάτων. Vertit Paccius, quòd Melodia ſuauiſs. eſt. Sed notandum eſt, Ariſtotelem hic proferre μελοποιΐαν, non μέλος, reſpexit enim (vt opinor) ad ipſam artem; nam μελοποιΐα eſt, quæ conficit μέλος, ſeu μελῳδίαν. Ea igitur eſt maxima τῶν ἡδυσμάτων ideſt cætera omnia oblectamenta poëtica ſuperat; reſpicit verò ad id, quod ſuperius in definitione tragœdiæ dictũ eſt, λόγῳ ἡδυσμένῳ. Plato lib. III. de rep. ait. τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστὶ συγκείμενον λόγου τε, καὶ ἁρμονίας, καὶ ῥυθμοῦ. & idẽ eodem libro rurſus. μέλος ἐστὶ λόγος ᾀδόμενος. Secundum concluſum eſt. quòd ὄψις, ſeu apparatus eſt quiddam ψυχαγωγικόν: nam ψυχαγωγεῖν eſt animos allicere, & oblectare; apparatus igitur etſi valde oblectat, non tamen eſt valde artificioſum quiddam dicendum in tragœdia, ſed prorſus ἀτεχνότατον; nam ſenſus eſt eorum verborum; prorſus hanc partem artificio poëtæ non concludi; parùmque egere arte, nec ſpectare ferè ad officium poëtæ, minimeque omnium, poëticæ facultatis eſſe proprium. Paccii cõuerſiones non admodum placent. Poëtica igitur facultas, etiam ſi requirit ὄψιν ſeu apparatum minimum tamen artis ponit in hoc efficiendo. Ariſtoteles lib. III. Rhetoricorũ. καὶ ἐστὶ φύσεως τὸ ὑποκριτικὸν εἶναι, καὶ ἀτεχνότερον; nam ſicuti in poëtice facultate apparatus minime eget artificio; ita in Rhetorica, pronunciatio, & actio, quæ à natura proficiſcitur, nec tradi vllis præceptionibus poteſt. Nõ diſsimili ratione Ariſtoteles lib. I. Rhet. Argumenta quædã, quibus vtitur orator, vocat ἄτεχνα. atque ſic explicat. ἄτεχνα δὲ λέγω, ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρισται, ἀλλὰ προϋπῆρχεν, οἷον μάρτυρες, βάσανοι, συγγραφαί. Rurſus artifi-

artificialia,quæ ipſe vocat ἄτεχνα qualia ſint,declarat,his verbis. ἄτεχνα, δὲ ὅσα δεῖ τοῦ μύθου, καὶ δεῖ ἡμᾶς κατασκευάζεσθαι ἀπαρτίζειν, ὥστε δεῖ τούτων τοῖς μὲν χρῆσθαι, τὰ δὲ εὑρεῖν.has explicationes ſiquis referat ad partes tragœdiæ artificiales;& ad apparatũ,qui eſt inartificialis,perbellè cum iis videbit cõuenire. Tertium cõcluſum eſt poſitum in ratione, & confirmatione ſuperioris.eſt autem hoc.Quòd tragœdiæ vis tota perſpicitur, etiã ſi tollatur certamen poëtarum,& recitatio hiſtrionum,quæ fit in ſcena.Verba Græca ſunt ἄνευ ἀγῶνος,καὶ ὑποκριτῶν. quo loco ſciendum veteres poëtas in Theatro gloriæ cauſa inter ſe certare conſueuiſſe recitatione poëmatum.de hac re loquitur Ariſtophanis interpres in proœmio,his verbis. οἱ μὲν οὖν τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιηταὶ οὐχ ὑπὸ σκηνὴν ἀληθοῦς, ἀλλὰ παιδείας διὰ φαντασίαν γινόμενοι ζηλωταὶ τοὺς ἀγῶνας ἐποίουν, Ariſtoteles quoque ipſe lib.III.Rhetoricorum ait, quatenus ſpectat ad hiſtriones. ſic. φέρει δὲ τοῦτο ὃ δύναμιν μὲν ἔχει μεγίστην, οὔπω δὲ ἐπικεχείρηται περὶ τὴν ὑπόκρισιν, καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν, καὶ ῥαψῳδίαν ὀψὲ παρῆλθεν, ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τὰς τραγῳδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶτον. δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικήν ἐστι τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ποιητικήν. Idem paulò poſt de conſuetudine certandi in Theatris.ita ſcribit. τὰ μὲν οὖν ἆθλα σχεδὸν ἐκ τῶν ἀγώνων οὗτοι λαμβάνουσι, καὶ καθάπερ ἐκεῖ μεῖζον δύνανται τῶν ποιητῶν οἱ ὑποκριταί, καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν πολιτῶν. Ex quibus patet, poëtas ipſos ſua poëmata recitãtes inter ſe certaſſe de laude ſcribẽdi poëmatis.mox adhibitos qui hiſtriones recitarent,qui multũ ſua peritia efficere poterãt, vt laudabile videretur aliquod poëma. Hinc Demoſthenes in oratione in Midiam cõqueritur à ſe calliditate Midiæ abductum Tibicinem, & magiſtrum ſaltationis,cuius peritia plurimum nitebatur ſpes vincendi. his verbis. καὶ τὸν διδάσκαλον διέφθειρέ μου τοῦ χοροῦ, καὶ εἰ μὴ Τηλεφάνης ὁ αὐλητὴς ἀνδρῶν βέλτιστος περὶ ἐμὲ τότε ἐγένετο, καὶ τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενος τὸν ἄνθρωπον ἀπελάσας αὐτὸς συγκροτεῖν, καὶ διδάσκειν ᾤετο δεῖν τὸν χορὸν, οὐδ' ἂν ἠγωνισάμεθα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἀδίδακτος ἂν εἰσῆλθεν ὁ χορὸς, καὶ πράγματα αἴσχιστα ἂν ἐπάθομεν. Cum igitur ita res ſeſe habeat, vtitur tali probatione Ariſtoteles. Ea, ſine quibus tragœdiæ vis, ac præſtantia qualis, quantaque ſit perſpicitur, inartificialia ſunt. Eiuſmodi verò ſunt apparatus ſcenici,& melodia. Nec ſanè hoc ſecus eſt in Rhetorica facultate,nam oratio ſcripta oratorum ſatis vim ſuam præſefert, etiam ſi non recitetur in foro,ex quo patet artificiales non eſſe Rhetorices partes,memoriã, & pronunciationem. Quartum concluſum eſt. Quòd apparatus omnis potius ſpectat ad artem σκευοποιοῦ ideſt eius,qui apparatum ſcenicum cõficit,vtpotè veſtes,aulæa, cothurnos,et reliqua eiuſmodi. Paccius nõ videtur ſatis aptè vertiſſe illam dictionem σκευοποιοῦ, cùm ait Choragum, nam Choragus.ideſt χορηγὸς appellabatur à Græcis is, qui ſumptum faciebat in ludos. Domoſthenes in oratione in Midiam. ἐπειδὴ γὰρ οὐ καθεστηκότος χορηγοῦ τῇ πανδιονίδι φυλῇ τρίτον ἔτος τουτὶ, παρούσης δὲ τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ τὸν ἄρχοντα ἐπικληροῦν ὁ νόμος τοῖς χοροῖς τοὺς αὐλητὰς κελεύει, λόγων καὶ λοιδορίας γιγνομένης, καὶ κατηγοροῦντος τοῦ μὲν ἄρχοντος τῶν ἐπιμελητῶν τῆς φυλῆς, τῶν δὲ ἐπιμελητῶν τοῦ ἄρχοντος, παρελθὼν ὑπεσχόμην ἐγὼ χορηγήσειν ἐθελοντής. Erat igitur σκευοποιὸς is, qui apparatum ſcenæ conficiebat omnem. Qualem Demoſthenes nominat,ſed alia appellatione, χρυσοχόον in eadem oratione.his verbis. τὴν γὰρ ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν (ἱερὰν γὰρ ἔγωγε νομίζω πᾶσαν, ὅσην ἄν τις ἕνεκα τῆς ἑορτῆς παρασκευάσηται, τέως ἂν χρησθῇ) καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς χρυσοῦς, οὓς ἐποιησάμην ἐγὼ κόσμον τῷ χορῷ ἐπεβούλευσεν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι διαφθεῖραί μου νύκτωρ ἐλθὼν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ χρυσοχόου, καὶ διέφθειρεν, οὐ μέντοι πάντα γε, οὐ γὰρ ἐδυνήθη. His declaratis in hunc modum,hoc loco libet mihi apponere quãdam explicationem excerptã ex cõmẽtario, ſeu paraphraſi Auerrois,quæ ſpectat ad ſuperiorem locum,quem expoſuimus, vbi Ariſtoteles Mores,& Sententiam definiebat,ac declarabat;poſſet enim inicere ſcrupulum alicui Ariſtoteles, quòd bis explicet MORES, & SENTENTIAM. referam aũt ipſius Auerrois verba qualiacũque ſunt,aut paulò ſecius,hoc eſt minus barbarè,quàm leguntur in paraphraſi, quam habemus, in Latinam linguam conuerſam. Poſtea eliciã ſenſum. PARS tertia tragœdiæ eſt dianœa,& hæc eſt potentia repræſentandi rem ſic eſſe, aut nõ ſic eſſe; hoc verò eſt ſimile ei, quod conatur efficere Rhetorice per ſermonem ſuaſorium; nam idem ſtudet efficere poëtice per ſermonem repræſentantem, & imitantem. Et hæc repræſentatio reperitur etiam in ſermonibus politicis; nã veteres contenti fuerunt ad firmã-

das ſuas rationes,& inducendas in animos auditorũ, ſermonibus politicis,quouſque poſteriores cœperunt inuenire vias Rhetoricas. Ac differentia inter ſermonem poëticum incitantem ad credendum, & ſermonem poëticum incitantem ad mores.id eſt moratum,hæc eſt; nam ille qui moratus eſt,incitat ad agendum aliquid,aut ad vitandum,aut ad fugiendum.Sermo verò qui incitat ad fidem,& perſuaſionẽ,incitat tantũmodo ad credendum,aliquid eſſe,vel non eſſe; non autem ad ſequendũ ipſum,aut fugiendum, & reſpuendum. Hæc ille totidem ferè verbis. Videtur autem poſteriorũ verborum,nam priora ad ea, quæ ſuperius dicta ſunt,ſpectant, ſenſus hic eſſe; tãtundem inter ſe differre τῷ ἤθει, & διανοίᾳ, vt ex MORIBVS fiat ſermo moratus,in quo exprimitur aliquis vel ſequens,vel fugiens aliquid;ex dianœa autem fiat ſermo, vel affirmans,vel negans aliquid,quem nos audientes vel credimus, vel reiicimus.

Διωρισμένων δὲ τούτων, λέγωμεν μετὰ ταῦτα, ποίαν τινὰ δεῖ τὴν σύστασιν εἶναι τῶν πραγμάτων. ἐπειδὴ τοῦτο καὶ πρῶτον, καὶ μέγιστον τῆς τραγῳδίας ἐστί.

His abſolutis, deinceps dicendum,qualem omnino eſſe deceat rerum contextum.Hoc enim primum,maximumq́ue in Tragœdia eſt.

Vel ſic, & fortaſſe aptius,& apertius. His declaratis,dicamus, qualem oportet eſſe conſtitutionem rerum,id eſt fabulam.idem enim eſt dicere μῦθον,& σύστασιν τῶν πραγμάτων: nam,ſicuti dictum eſt antè.μῦθος eſt σύστασις τῶν πραγμάτων, & ſic ponit hoc loco Ariſtoteles ipſam definitionem,pro eo,quod definitur. Cum hactenus dictum fuerit ab Ariſtotele,quid ſit tragœdia,& quot ſint ipſius partes,ex quibus conficitur; & quæ illæ ſint,& quo ordine collocandæ,cumq́ue declaratum,primo loco debere collocari fabulam,ab ea primùm exorditur,tanquam à primaria, & maxima parte. Has partes omnes ait Auerroës appellari principia(vtar enim ipſius verbo)exiſtendi,quòd videlicet ex iis tanquam principiis exiſtant tragœdiæ, libuit apponere verbum hoc, quia frequens eſt apud recentiores noſtros philoſophos,qui barbarè, Auerroem ſecuti,aut eius interpretes potius,loquuntur.

Κεῖται δ' ἡμῖν, τὴν τραγῳδίαν, τελείας, καὶ ὅλης πράξεως εἶναι μίμησιν, ἐχούσης τι μέγεθος. ἔστι γὰρ ὅλον, καὶ μηδὲν ἔχον μέγεθος. ὅλον δέ ἐστι τὸ ἔχον ἀρχὴν, καὶ μέσον, καὶ τελευτήν. ἀρχὴ δέ ἐστιν, ὃ αὐτὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης μὴ μετ' ἄλλο ἐστί, μετ' ἐκεῖνο δ' ἕτερον πέφυκεν εἶναι, ἢ γίνεσθαι. τελευτὴ δὲ τοὐναντίον, ὃ αὐτὸ μετ' ἄλλο πέφυκεν εἶναι, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλο οὐδέν. μέσον δὲ καὶ αὐτὸ μετ' ἄλλο, καὶ μετ' ἐκεῖνο ἕτερον.

Propoſitumq́ue ſemel nobis, Tragœdiam imitationem eſſe actionis perfectæ,totiusq́ue, magnitudinem quidem aliquam habentis, ſiquidem & totum datur magnitudine carens, totum verò eſt, quod principium, medium, atque finem habet. Principium illud eſſe dicimus, quod non neceſſariò poſt aliud eſt: contrà poſterius aliquod eſſe,vel fieri natum eſt,Finem,huic cõtrarium,illud ipſum,quod poſt aliud natum eſt eſſe neceſſariò, vel plerunque; Medium, quod aliquo poſterius, aliquo prius eſt.

Diſputaturus Ariſtoteles de conſtitutione rerum,id eſt de fabula,repetit quædam antè declarata in definitione ipſius tragœdiæ,quibus innititur,tanquam fundamentis;Sunt autem hæc:primum quidem,tragœdiam actionis eſſe imitationem. Alterum verò.Actionem illam,quàm imitatur tragœdia,debere eſſe integram, & abſolutam. Notandum hoc loco apponi dictionem hanc ὅλης, quæ in ſuperiore definitione non fuerat appoſita;nam ibi tantummodo erat dictum τελείας;ſed hic altera ponitur, tùm vt ea,quæ prior eſt,magis exponatur;tùm etiam,vt quæ dicenda poſtea ſunt,facilius intelligantur.Totum illud, quod requiritur in tragœdia debet habere magnitudinẽ.

Nam,

Nam,ſicuti declarat in contextu Ariſtoteles,totum quoddam eſt, quod magnitudinem non habet;declarauimus ante hoc quale ſit,ſicuti pulex,formica,& eiuſmodi, vt igitur differat ab illo, additur rurſus hoc loco. MAGNITVDINEM Habentis. declarat totũ hunc locũ aptè,& ingenioſè Auer.in ſua paraph. Verba illius,qualia refert interpres,hæc fermè ſunt.Oportet vt tragœdia in aſsimilatione & repræſentatiõe pertingat ad finem,ad quem poteſt pertingere,ſecundũ ſuam naturam,& hoc erit per aliqua, quorum vnum eſt,vt ſit ei,quod habeat magnitudinem quandam determinatã, per quam ſit totum,& completum: totum autem,& completum eſt id, quod habet principium,medium,atque vltimum Hæc ille:Definit vero in contextu,quid ſit principium.ſic; ἀρχὴ δέ ἐστιν ὃ αὐτὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης μὴ μετ᾽ ἄλλο ἐστί, μετ᾽ ἐκεῖνο δ᾽ ἕτερον πέφυκεν εἶναι. Hæc ita vertit Paccius.Principium illud eſſe dicimus,quod non neceſſariò poſt aliud eſt; contrà poſterius aliquod eſſe, vel fieri natum eſt.Sed aptius ſic, & apertius verti potuiſſent. Principium eſt, quod ipſum neceſſariò non eſt poſt aliud;poſt illud autem aliud eſſe contingit.Auerroes hæc ita retulit in ſua paraphraſi.Principium eſt, quod ante rem eſt,nec oportet; vt ſit cum iis,quibus eſt principium.Vltimum eſt cum eis, quibus eſt vltimũ:neque eſt ante.Mediũ autẽ eſt ante ea,& cũ illis. Ipſum ergo mediũ ineſt vtrique extremo;cũ ſit mediũ in loco,qui eſt inter id,quod eſt ante, & id quod eſt poſt.omnia hæc Auerrois verba volui adſcribere, tùm quia ingenioſe videntur prolata,& valde exprimat Ariſtoteles ſententiam,tùm quia mihi propoſitum eſt velle omnia,quæ in mutila,ac deprauata conuerſione eius paraphraſis intelligi poſſunt,colligere,atque huic noſtræ interpretationi inſerere, vt videant homines cui vſui, & adiumento inſeruire illa poſsint,nec prorſus reiiciant.Verba Ariſtotelis,per quæ definit. VLTIMVM, ſiue FINEM, ſunt hæc. τελευτὴ δὲ τοὐναντίον, ὃ αὐτὸ μετ᾽ ἄλλο πέφυκεν εἶναι, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.Hæc ita vertit Paccius. FINEM huic contrarium illud ipſum, quod poſt aliud natum eſt eſſe,vel neceſſariò,vel vt plurimum. Notanda illa verba, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Duplex enim eſt finis;aut in re,aut in mente & cogitatione noſtra,ſi in re fuerit,ſemper neceſſariò vltimus;ſi in cogitatione noſtra, ante quam aliquid agamus, non vltimus quidem eſt, ſed primus,qui appellatur οὗ ἕνεκα idest cuius gratia,& quoniam plures ſunt res naturales,in quibus finis vltimum locum obtinet,quàm eę,in quibus ponitur primo loco,in cogitatione ſcilicet agẽtium hominum,ideò dictum eſt ab Ariſtotele ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.Verba Ariſtotelis,per quæ explicat MEDIVM, ſunt hæc,μέσον δὲ καὶ αὐτὸ μετ᾽ ἄλλο, καὶ μετ᾽ ἐκεῖνο ἕτερον. quæ ita vertit Paccius, Medium eſt,quod aliquo poſterius,aliquo prius eſt.Poſſent etiam ſic aptè verti; Medium eſt, quod eſt poſt aliud, & poſt ipſum aliud Ariſtoteles libro primo Priorum ἀναλυτικῶν,non diſsimili ratione dixit.μέσον μὲν ἐστιν, ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ ἐστί, ὃ καὶ τῇ θέσει πρότερον γίνεται.Nam medium eſt inter duo extrema,& ipſa vtrinque medii, alterum hinc,alterum illinc partem ſibi vendicant. His ita expoſitis,duo tradit præcepta Ariſtoteles,quorum alterum ad ordinem,alterum ad magnitudinem Fabulæ ſpectat.Vt enim optima ſit rerum conſtitutio in Tragœdia, duo hæc requiruntur, primum vt ordinatè omnia collocentur. Deinde, vt magnitudinem habeant decentem. Primom præceptum ineſt in vi dictionis illius τελείας καὶ ὅλης poſitum, ſicuti patet; alterum in illis dictionibus.μέγεθος ἐχούσης. Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio,vbi loquitur de periodo in oratione,habet quiddam,quod ſimillimũ eſt his verbis, quibus vtitur nunc in declarando,quid ſit ὅλον.ait enim λέγω δὲ περίοδον λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν, καὶ τελευτὴν αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν; καὶ μέγεθος εὐσύνοπτον.De principio autem loquitur Ariſtoteles,quod magnitudinis principium vocatur,de quo libro ſecundo de Cœlo; nã diſſimile eſt principio,quod appellatur temporis. Præterea principium hoc,quod quærimus in fabula eſt,quod ὅρος ab eo alibi vocatur;nam omne principium eſt terminus, quamuis non omnis terminus ſit principium,hæc & alia multa afferri in medium poſſent,ſed iam ſatis patet locus Ariſtotelis.

Δεῖ ἄρα τοὺς συνεστῶτας εὖ μύθους, μήθ᾽ ὁπόθεν ἔτυχεν, ἄρχεσθαι, μήθ᾽ ὅπου ἔτυχε, τελευτᾶν. ἀλλὰ κεχρῆσθαι ταῖς εἰρημέναις ἰδέαις.

» Decet autem ritè contextas fabulas minimè temerè vndelibet ini-
» tium ſumere : nec item temerè vbilibet terminari : vti verò ſemper,
» ſupradictis partibus.

» Hæc ita vertit Paccius;ſed aptius fortaſſe. ſic.Decet igitur (nam ita debet verti lo-
» cus hic,quia Ariſto. habet in contextu ἄρα, deducitque concluſionem ex prius dictis,
» huiuſmodi) benè conſtitutas fabulas ; minimè vnde ſors tulerit, incipere, neque vbſ-
» libet finire, vti verò ſemper prædictis figuris. his verbis continetur prior illa, de qua paulò antè diximus,preceptio,quæ ſpectat ad ordinem.Sic autem ſeſe habet.Quoniã oportet tragœdiam eſſe abſolutam,& totam, ſeu integram,totum autẽ conſtat principio,medio,& fine,oportet ipſam ita eſſe conſtitutam, vt tria illa ſuis locis diſpoſita ac collocata aptè appareant,ex quo cõſequitur, neque vndelibet exordiẽdum, neque vbilibet finiendum.ne media primis,vltima mediis anteponantur;quare maximè conuenit ſeruare prædictas ἰδέας (ſic enim vocat) ideſt formas, ſeu malis dicere partes; principium,ſcilicet;medium,& finem.Habet Auerroes in ſua paraphraſi verba quædam ingenioſè excogitata,& apte prolata ad locum hunc explicandum. Medium eſt, quod componitur ex extremis,& ex quo non componuntur extrema; ex quo colligi
» poteſt neceſſariò talem in fabulis eſſe ſeruandum ordinem , qualem diximus; nam ſi
» princi pium componeretur ex medio,liceret principio anteponere mediũ.& ſic,opi-
» nor,iam patet,tota ratio,& præceptio Ariſtotelis de ordine.de quo multa etiã præce-
» pta dat Horatius in ſua de Poëtice & poëtis epiſtola ad Piſones , ſic enim potius vocanda,quàm Ars poëtica.

» Ἔτι δ' ἐπεὶ τὸ καλὸν καὶ ζῷον, καὶ ἅπαν πρᾶγμα, ὃ συνέστηκεν ἔκ τινων, οὐ μόνον ταῦτα
» τεταγμένα δεῖ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὑπάρχειν μὴ τὸ τυχόν. τὸ γὰρ καλὸν, ἐν μεγέθει, καὶ
» τάξει ἐστί.

» Ad hæc pulchrum ſiue animal, ſiue quodcunque ex aliquibus cõ-
» poſitum, non ordine tantum, verumetiam congruenti magnitudine,
» conſtare debet,ſiquidem ex, magnitudine ordineq. pulchrum oritur.

Altera præceptio (de qua ſuperius loquebamur) hæc eſt, quæ explicatur ab Ariſtotele,& ſpectat ad magnitud inem;ita autem ſeſe habet. Pulchrum duobus conſtat,ordine,& magnitudine; oportet igitur fabulam præter ordinem , habere etiam conuenientem magnitudinem , probatur hoc ſimilitudine ducta à pulchritudine animaliũ; & omnium rerum, quæ corpore aliquo conſtant.ſic.Sicuti in animantibus decoram, conuenientemque ineſſe oportet magnitudinem, vt pulchra ſint;ita quoque in poëmate;nam omnis pulchritudo eſt non ſolúm ἐν τάξει,ſed etiam ἐν μεγέθει. Ariſtoteles libro tertio Rhet.aliis quidem,ac diuerſis verbis,ſed idem ſignificantibus pulchritudi-
» nem deſcripſit.κάλλος δὲ ἕτερον καθ' ἑκάστην ἡλικίαν. ἐστὶ νέου μὲν οὖν κάλλος τὸ πρὸς τοὺς πόνους χρή-
» σιμον ἔχειν τὸ σῶμα, τούς τε πρὸς δρόμον, καὶ πρὸς βίαν, ἡδὺν ὄντα ἰδεῖν πρὸς ἀπόλαυσιν.Plato quoque in Sympoſio multis in locis corporis pulchritudinem ait eſſe quandam συμμετρίαν coniunctam cum quadam colorum ſuauitate.Symmetria autem vtrumque habet & μέγεθος,& τάξιν.Idem Plato in Sympoſio, vbi loquitur,de pulchritudine Cupidinis,ait illum eſſe aptè compoſitum,& nitidum;quatenus enim aptè compoſitum dixit,ſignificauit ordinem,& magnitudinem;quatenus verò nitidum dixit, ſplendorem,& colorem corporis ſignificauit.Quòd autem à pulchritudine corporum ad pulchritudinem poëmatum ducatur aptè ſimilitudo, eiuſdem Platonis exemplo demonſtrari poteſt,vbi ait in Phædro,oportere orationem omnem, tanquam animal quoddam conſtitui,vt formam,& collocationem partium talem habeat;qualem corpus , quod neque capite, neque pedibus careat; quodque habeat membra ſibimet ipſis , totiq ue corpori conueniẽntia, & ſit diſsimulis ei epigrammati,quod de Mida ſcriptum olim
» fuit.Verba Platonis ſunt hæc.ἀλλὰ τόδε γε οἶμαί σε φάναι ἄν, δεῖν πάντα λόγον ὥσπερ ζῷον συν-

ςάναι

συνεστάναι ὥσπερ ζῶον σῶμά τι ἔχοντα αὐτὸν αὑτοῦ, ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι, μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν, καὶ ἄκρα πρέποντα ἀλλήλοις, καὶ τῷ ὅλῳ γεγραμμένα. φαι. πῶς γὰρ οὔ; σω. σκέψαι τοίνυν τὸν τοῦ ἑταίρου σου λόγον, εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως ἔχει, καὶ εὑρήσεις τοῦ ἐπιγράμματος οὐδὲν διαφέροντα ὃ Μίδῃ τῷ Φρυγί φασιν ἐπιγεγράφθαι. Hermogenes quoque lib. primo περὶ ἰδεῶν ait de pulchritudine ſermonis loquens, Platoniſque locum hunc referens, ſic. κάλλος μὲν τοίνυν τὸ ἐν λόγῳ κυρίως μὲν εἴη ἂν τὸ ἐκ πάντων τῶν ποιούντων τὰς ἰδέας αὐτοῦ πάθος, οἷον ἔννοιαν, μέθοδον, λέξιν, καὶ τῶν λοιπῶν εὐάρμοστον, καὶ σύμμετρον μετά τινος ἐμφαινομένης διόλου τοῦ λόγου ποιότητος ἠθους μιᾶς πρεπούσης τῇ ἰδέᾳ, καθάπερ ἐν σώματι χρῶμα. Paulò poſt. ἐπειδὴ γὰρ καθόλου τὸ κάλλος ἐστὶ συμμετρία μελῶν, καὶ μερῶν μετ' εὐχροίας, δι' ὧν λόγος ἐστί, γίνεται ἰδεῶν μεμιγμένων. ταῦτα γὰρ οἷον μέλη, καὶ μέρη ἐστὶν αὐτοῦ, δεῖ δέ που δήπου, εἰ μέλλοι καλὸς ἔσεσθαι, συμμετρίαν ἔχειν τούτων, ὅ ἐστιν ἁρμοσίαν, καὶ ἵνα ἐπανθεῖν αὐτῷ οἷον εὔχροιαν τὴν ἐμφαινομένην διόλου μίαν τοῦ ἤθους ποιότητα, ἣν δὴ καὶ φύσει τινὸς χρῶμα λόγου ὀνομάζουσιν. εἰ καὶ τοῦτο (hæc verò in primis adnotanda) ἐστὶ τὸ κάλλος, ὅ μοι δοκεῖ, καὶ ὁ Πλάτων εἰπεῖν, φάσκων δεῖν ἔχειν τὸν λόγον, κεφαλήν τε, καὶ ἄκρα, καὶ μέσα πρέποντα ἀλλήλοις τε καὶ ὅλῳ σώματι, ἀλλὰ μὴ χωλεύειν ἕκαστα ἐᾶν, εἰ καὶ καλὰ εἴη καθ' αὑτά. οὐ γὰρ δύνασθαι ποτὲ οὕτω γενέσθαι καλὸν λόγον. Ac plane inſtar regiæ pulchritudinis, ac formæ debet eſſe poëma; qualem exprimit Porphyrius in libro de Quinque generalibus vocibus, vbi loquitur de ſpecie. πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος. tunc enim accipi debet εἶδος ἀντὶ μορφῆς. quem locũ eò libentius adnotãdum putaui, quia verſus ille à Porphyrio ſumptus eſt ex Euripide: quod multi ignorantes, immutare, ac deprauare conati ſunt, vt ſatis omnes ſciunt. rem totam explicat Athenæus lib. decimotertio his verbis. Ἡρακλείδης ἱστορεῖ ὅτι κατὰ τὴν Σπάρτην θαυμάζεται μάλιστα ὁ κάλλιστος, καὶ ἡ γυνὴ καλλίστη, διὸ φασὶ περὶ Ἀρχιδάμου τοῦ βασιλέως γυναικὸς αὐτῷ καλῆς φαινομένης, ἑτέρας δὲ αἰσχρᾶς, καὶ πλουσίας ὡς ἀπέκλινεν ἐπὶ τὴν πλουσίαν, ζημιῶσαι τοὺς ἐφόρους αὐτόν, ἐπιλέγοντας ὅτι βασιλίσκους ἀντὶ βασιλέων τοῖς Σπαρτιάταις γεννᾶν προαιρεῖται. Εὐριπίδης τί φησι: πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος. In quibus verbis, præter lepidam conſuetudinis Spartanorum recitationem, licet etiam perſpicere iocum ſuauiſsimũ, atque ingenioſè prolatum, qui eſt in illis dictionibus. βασιλίσκους ἀντὶ βασιλέων. Ambigi enim poteſt, dicat ne reges paruos, an baſiliſcos, qui inter ſerpentes connumerantur. Verùm (vt redeam ad rem) pulchritudo eiuſmodi debet ineſſe in poëmate, cuiuſmodi eſt antè declarata. Nam alioqui exiſteret, quale declarat Horatius, monſtro ſimile, cum ait:

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere ſi velit & varias inducere plumas

Paulò poſt.

Vt nec pes, nec caput vni
Reddatur formæ.

Nec verò prætermittendus eſt Ariſtotelis locus, qui eſt libro ſeptimo Phyſicorum, vbi ait ὑγίειαν, καὶ εὐεξίαν ἐν κράσει, καὶ συμμετρίᾳ θερμῶν, καὶ ψυχρῶν τιθέμεν ἢ αὐτῶν πρὸς αὑτὰ τῶν ἐντός, ἢ πρὸς τὸ περιέχον, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, καὶ κακίας. Ecce quomodo Ariſtoteles ait ſe ponere pulchritudinem ἐν τῇ συμμετρίᾳ; quæ complectitur τάξιν, & μέγεθος, cum ſit proportio quædam inter membra media et extrema. Illi verò contraria eſt à Græcis appellata ἀσυμμετρία. ex qua omnis exiſtit turpitudo, ac deformitas.

Διὸ οὔτε πάμμικρον ἄν τι γένοιτο καλὸν ζῶον· συγχεῖται γὰρ ἡ θεωρία ἐγγὺς τοῦ ἀναισθήτου χρόνου γινομένη. οὔτε παμμέγεθες. οὐ γὰρ ἅμα ἡ θεωρία γίνεται, ἀλλ' οἴχεται τοῖς θεωροῦσι τὸ ἓν, καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῆς θεωρίας. οἷον, εἰ μυρίων σταδίων εἴη ζῶον.

Nam ſicuti fieri non poteſt, vt perexiguum omníno animal, pulchrũ appareat, quandoquidem quæ inſenſibili tempore ſpeculatio fit, cõfunditur: pari ratione nec illud, quod omnino ſit permagnum, ipſa enim ſpeculatio ſimul fieri non poteſt: illúdque totũ, & vnum è contemplantium conſideratione potius elabitur: ceu, ſi decem millium ſtadiorum eſſet animal.

Poſtquàm Ariſtoteles declarauit magnitudinem requiri in poëmate, eius rei affert

probationem ductam ex ſimilitudine eadem, quæ ſpectat ad animantum corpora. Ac nequis immenſam magnitudinem rurſus putaret à ſe requiri; altera ſimilitudine modum ſtatuere conatur. Deducitur igitur ex his duplex concluſum.ſeu præceptũ, quod ad artificium tragœdiæ ſpectat. Primum eſt huiuſmodi. Rei valde exiguæ, vt potè animalis nullam eſſe pulchritudinem poſſe, quia inſpectio eius momento temporis breuiſsimo fit; ac ſtatim confunditur. Confunditur autem, tùm quia nulla interponitur mora in ſpectando, tùm quia res exiguæ non habent proportionem vllã,
» aut συμμετρίαν, quæ ſpectantibus contemplandi occaſionem & ſingula cum ſingulis cõ
» ferendi præbeat. ἀναισθήτῳ καιρῷ cum ait, id eſſe videtur, quod ita profert Ariſtopha-
» nes in Pluto. ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ. Alterum præceptum eſt. Neque valde magnas res, aut animalia, quæ nimis vaſto, ac immenſo ſint corpore; pulchra eſſe exiſtimanda. quia ſimul inſpectio eorum fieri non poteſt, & ſimul arripi oculis intuentium res magnæ nequeunt. quia illud τὸ ὅλον, & τὸ ἕν ſubterlabitur intuentium oculos, ac mentem; dum ſingulis partibus, quæ per ſe valde magnæ ſunt, inſpiciendis ſunt intenti. Ex his omnibus facilè colligere poſſumus ea pulchritudinem præſeferre, in quibus intueri ſimul licet omnia. hoc eſt magnitudinem totius corporis, & ſymmetriam ſingulorũ membrorum, ex quibus corpus eſt compactũ. Hæc ſicuti alia ſatis aptè explicat Auerroes in ſua paraphraſi. Videat, qui cupit; ne ego cogar tàm multa interſerere, cũ præſertim barbarè in Latinum conuerſa ſint; quòd ſi aliquando interſeram, id planè coactus faciam; vel aptioribus verbis proferre conabor doctiſsimi illius viri ſententiam. Dionyſius Halicar. in ſuis Rhetoricis, vbi dat præcepta τῆς ἀκολουθίας in oratione ſer-
» uandæ ait. τὴν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν οὐκ ὀρθῶς, ἣν φησὶ δεῖν πλάττων προσθεῖναι τοῖς λόγοις, οὐκ
» ἄλλην ὥστε τυχεῖν βεβλῆσθαι τὰ ἐνθυμήματα, ἀλλ' ἐπὶ τὸν λόγον ὁμοίως σώματι ἐκ κεφαλῆς ἐπὶ πόδας ἔχον
» τὰ μέρη, καὶ τὰ μέλη ἀλλήλοις τε πρέποντα, καὶ τῷ ὅλῳ σύστημα τοῦ σώματος. Idem paulò poſt.
» τοῦτον δὲ τὸν ἔλεγχον τοῦ μὴ ἐπίστασθαι τὴν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν μόνος δημοσθένης ἐξέφυγε. Verba hæc ego appoſui, tum quia mirifice explicant locum Ariſtotelis; tùm quia ex Platonis Phædro (vti nos ſuperius diximus) videntur eſſe deſumpta. Conſideranda illa ver-
» ba, quibus Ariſtoteles vaſtum corpus ſignificare voluit. οἷον εἰ μυρίων σταδίων εἴη ζῶον, reſpexit enim ad campum, ſeu planitiem, quam iacentia vaſta corpora ſolent occupare. ſicuti veteres in fabulis de Tityo narrarunt. ea verò dictio μυρίων apte poſita ex vſu veterum. Demoſthenes in orat in Midiam. μυριάκις τεθνάναι ἄξιος. Homerus quoque
» οὐδ' εἰ μυρία δοίη. Demoſthenes quoque in oratione περὶ στεφάνου. ait. περὶ τούτου οὐ τῷ θαλάττῃ
» κηρύττεσθαι, τὸ μὲν μυριάκις μυρίου κεκρίσθαι παρελθεῖν. Verùm ipſe Ariſtoteles paulò poſt de hac loquendi forma loquitur, qualis igitur ſit, ſuo loco copioſe dicemus. ſed Paccius omiſit ea verba, quod miror, debent igitur verti, vt ſi animal ſit, quod innumerabilium ſtadiorum planitiem occupet.

» Ὥστε δεῖ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἔχειν μὲν μέγεθος, τοῦτο δὲ εὐσύνοπτον
» εἶναι. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μύθων ἔχειν μὲν μῆκος, τοῦτο δ' εὐμνημόνευτον εἶναι τὸ μῆκος.

» Quapropter ſicut tum in corporibus, tum animantibus magnitu-
» dinem ineſſe decet, eam dico, quam probè oculis vſurpemus: ita & in
» fabulis longitudo inerit, quam quidẽ memoria facile complectamur.

Colligit Ariſtoteles omnia ea; quæ ſuperius dicta ſunt, & ſimilitudinem ductam ab animantibus, & rebus, quæ aut aliqua ſunt magnitudine vaſta, aut mediocri, accommodat ad magnitudinem; & pulchritudinem fabulæ tragicæ. ait enim, quemadmodum igitur in corporibus animantum non vaſtam quidem magnitudinem, ſed tantam eſſe oportet; quanta oculis arripi ſimul commode, ac comprehendi facilè poteſt; atque (vt ipſius vtar verbo) quæ eſt εὐσύνοπτος, ſic in fabulis tantam oportet eſſe longitudinem, quanta facilè memoria poſsit complecti, & (vt ipſius proferã dictionem) ſit εὐμνημόνευτον. Vocamus verò εὐσύνοπτα ea, quæ ſimul eodem tempore oculis perluſtrare poſſumus: Vtitur hac dictione Ariſtoteles ſeu Theophraſtus potius (eius enim

i. ✓ eſſe

eſſe opinor) in libro περὶ χρωμάτων. cum ait. τὰ δ' ἄλλα ἐκ τούτων εὐσύνοπτα. Idem Ariſtoteles libro tertio Rhet. vbi loquitur de Periodo profert hęc verba, quæ, etiam ſi ſuperius quoque alia de cauſa à me appoſita fuerunt, rurſus adſcribentur; quia vtitur hac dictione, & loquitur de magnitudine, ſicuti facit etiam hoc loco in Poëtice, ait igitur. λέγω δὲ περίοδον λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν αὐτὴν καθ' αὑτὴν, καὶ μέγεθος εὐσύνοπτον. ἡδεῖα δὲ ἡ τοιαύτη, καὶ εὐμαθής, ἡδεῖα μὲν διὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν τῷ ἀπεράντῳ. Vocat ἀπέραντον infinitum Ariſtoteles, & quod habet immenſam longitudinem, ſicuti igitur infinitæ quæ ſunt longitudinis prorſus iniucunda ſunt; ita quoque valde oblectant ea, quæ mediocria ſunt, hæc verò magnopere explicat locum hunc in Poët. ſicuti patet. Vocamus autem εὐμνημόνευτα ea, quæ facilè animo complecti poſſunt, & in memoriam reuocari. Vtitur hac eadē dictione Ariſto. in libro περὶ μνήμης, καὶ τοῦ μνημονεύειν, vbi ait καὶ ἔστιν εὐμνημόνευτα ὅσα τάξιν τινὰ ἔχει ὥσπερ τὰ μαθήματα· τὰ δὲ φαύλως, καὶ χαλεπῶς. Ex quibus verbis licet etiam percipere quiddam, quod ad rem noſtram ſpectat; nam ſi ea ſunt εὐμνημόνευτα, quæ ordinem habent, vt Mathemata; nam alia ex aliis theoremata in illis deducuntur; fabula quoque ea facilius inhæret animis, quæ ordinem aptum habuerit; Idem Ariſtoteles libro tertio Rhetoricorum, vbi reddit rationem, quare periodus non admodum prolixa facilius percipiatur. ait. εὐμαθὴς δὲ, ὅτι εὐμνημόνευτος, τοῦτο δὲ ὅτι ἀριθμὸν ἔχει ἡ ἐν περιόδοις λέξις ὃ πάντων εὐμνημονευτότατον, διὸ καὶ τὰ μέτρα πάντες μνημονεύουσι μᾶλλον τῶν χύδην· ἀριθμὸν γὰρ ἔχει, ᾧ μετρεῖται. Hæc verba ſiquis conſideret, uideat apertè, quantum lucis afferant huic loco, qui eſt in Poëtice. Sed vt redeam ad Ariſtotelis contextum; comparatur τὸ εὐσύνοπτον πρὸς τὸ εὐμνημόνευτον. ſic. Sicuti εὐσύνοπτον oculis, ita εὐμνημόνευτον mente comprehenditur, & ſicuti τὸ εὐσύνοπτον conuenienti oportet eſſe magnitudine, vt aptè perſpiciatur, ita εὐμνημόνευτον conuenienti longitudine, vt facilius memoria comprehendatur.

Ὁ δὲ μήκους ὅρος πρὸς μὲν τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὴν αἴσθησιν οὐ τῆς τέχνης ἐστίν· εἰ γὰρ ἔδει ἑκατὸν τραγῳδίας ἀγωνίζεσθαι, πρὸς κλεψύδραν ἂν ἠγωνίζοντο: ὥσπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτέ φασιν.

Longitudinis autem præfinitio, quantum ad ipſos ludos, planéque ad ſenſum ſpectat, minimè artis eſt. Etenim, ſi in ludis haberi centum Tragœdias opus fuerit, vtiquæ ad Clepſydram, vt olim non ſemel factitatum dicunt, haberi poterunt.

Poſtquam ſimilitudine apta in medium allata probauit Ariſtoteles oportere fabulam habere conuenientē magnitudinē, ſeu longitudinem; conſequitur iure optimo, vt inquiratur, qualis debeat eſſe certus quidam terminus eius longitudinis, quæ requiritur in fabula. Et quoniam terminus tragicæ fabulæ alius eſt artificialis, alius inartificialis, dicendus eſt, qualis vterque ſit; & de quo nobis in primis agendum. Terminus artificialis ille eſt, qui ipſius poëmatis naturam ſequitur; ipſiſque poëmati inſitus eſt, atque ex ipſo deducitur. Inartificialis verò eſt, qui extrinſecus ſumitur à conſuetudine certādi in theatricis recitationibus poëmatū. Non alio planè modo, quàm ἄτεχνοι, & ἔντεχνοι dicuntur πίστεις ab Ariſto. lib. Rhet. 1. de qua re paulò antè alia de cauſa locuti fuimus. nam in Poëtice terminus inartificialis eſt, qui ſumitur, non quidem ex natura fabulæ, ſed extrinſecus, à concertationum, & ludorum cōſuetudine, tùm etiam à ſenſu eorum, qui audiunt recitationem poëmatum; hic verò non conſideratur ab Ariſtotele, quia ad artem non ſpectat. Hoc loco adnotanda primùm eſt conſuetudo, quæ olim fuit apud Athenienſes, vt poëtæ in theatro inter ſe de laude certarēt recitationibus tragœdiarum, comœdiarum, aliorumque poëmatum, de qua re etiam ſi ſuperius locuti fuimus; nonnulla tamen adiiciemus, vt res tota facilius intelligatur. AEſchylum accepimus in ludis, qui celebrabantur ab Athenienſibus, quo tempore Theſei oſſa receperant, recitatione tragœdiarū certaſſe, & victum, præ pudore in Siciliam ſtatim ſeceſsiſſe. vſque adeò magnam laudem in ea re ſibi propone-

bant veteres poëtæ.de huiuſmodi concertatione mentionem facit paulò poſt Ariſtoteles in hoc eodem libello,his verbis. ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες, καὶ παρὰ τὴν δύναμιν παρατείνοντες τὸν μῦθον, πολλάκις διαστρέφειν ἀναγκάζονται τὸ ἐφεξῆς, qui locus etiam hûc declarat, nam antiqui in concertationibus prolixiores efficere ſtudebant fabulas,quàm res ipſa poſtulabat,vt plura dixiſſe viderentur. Demoſthenes in oratione περὶ στεφάνου ait. καὶ ἀναγορεύσαι τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις τραγῳδοῖς καινοῖς, in his verbis patet & nomen ludorum, & genus poëmatis , quo erat concertandum. Idem in oratione in Midiam ait. λέγε τὸν νόμον. Εὐήγορος εἶπεν, ὅταν ἡ πομπὴ ᾖ τῷ Διονύσῳ ἐν Πειραιεῖ, καὶ οἱ κωμῳδοί, καὶ οἱ τραγῳδοί, καὶ ἡ ἐπὶ Ληναίῳ πομπή, καὶ οἱ τραγῳδοὶ καὶ οἱ κωμῳδοί, καὶ τοῖς ἐν ἄστει Διονυσίοις ἡ πομπή, καὶ οἱ παῖδες, καὶ ὁ κῶμος, καὶ οἱ κωμῳδοί, καὶ οἱ τραγῳδοί, καὶ ὁ Θαργηλιὼν τῇ πομπῇ καὶ τῷ ἀγῶνι μήτε ἐξεῖναι ἐνεχυράζειν, μήτε λαμβάνειν ἕτερον ἑτέρου. Adnotandum etiam illud , cùm ait olim ad Cleپſydram recitari conſueuiſſe poëmata tragica ; pluresque vno die actas fuiſſe fabulas concertantium inter ſe poetarum,Clepſydra vas erat in quo per inſtillationem aquæ dinumerabât veteres ſingulas horas; eo autem plurimum vſi fuerunt etiam in iudiciis publicis,in quibus mos erat accuſatori,ac defenſori horas præſcribere; quod declarat etiam Cic.in Bruto.& Aſconius in argumento orationis pro Milone: nam lege Pompeia tres horæ defenſori,duæ accuſatori datæ fuerunt. Hanc conſuetudinẽ ſæpe exprimit Demoſthenes in ſuis orationibus . locus eſt in primis adnotandus in oratione περὶ παραπρεσβείας.cum ait. ἀναστὰς ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω, Plinius in ſuis epiſtolis totum hoc inſtitutum improbat. Martialis de eo ita meminit in Epigr. ad Cæcilianum.

Septem Clepſydras magna tibi voce petenti.
Arbiter inuitus Cæciliane dedit.

Apuleius , quàmuis contemnendus linguæ Latinæ author:aptè tamen ſatis Clepſydram nobis deſcriptam reliquit his verbis. Accuſator quidam ad dicẽdum aſſurgit, & ad dicendi ſpatium vaſculo quodam in uicem coli perforato , ac graciliter fiſtulato,atque per hoc guttatim defluo infuſa aquà ad populũ ſic orat. Cic.quoque lib. I. Tuſcul.quæſt.ait. Cras ergo ad Clepſydram dicemus. Appellabatur autem à veteribus ἡμέρα διαμεμετρημένη , de qua Aeſchines in oratione in Cteſiphontem , his verbis loquitur. εἰς τρία μέρη διαιρεῖται ἡ ἡμέρα , ἐγχεῖται γὰρ τὸ μὲν πρῶτον ὕδωρ τῷ κατηγόρῳ, καὶ τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίᾳ. τὸ δὲ δεύτερον ὕδωρ τῷ τὴν γραφὴν φεύγοντι, τὸ δὲ τρίτον τῇ τιμήσει. Demoſthenes quoque in oratione περὶ παραπρεσβείας . ait . οὗτος γὰρ ἀγῶνας κενοὺς ὥσπερ δράματα , καὶ τούτους ἀμαρτύρους πρὸς διαμεμετρημένην ἡμέραν αἱρεῖ διώκων, qui locus mirificè declarat hũc in poët.nam illudit Aeſchinem,qui ante,cum eſſet hiſtrio,in huiuſmodi ſe exercebat certaminibus ſcenicis. Auerroës in ſua Paraphraſi locum hunc apertè, & doctè explicat.ait enim:ſermones autem Rhetorici,quorum vſus in controuerſia eſt quæ ſuſcipitur contra aduerſarios , non habent longitudinem præſcriptam ſecundum naturam; & propterea opus eſt,vt homines metiantur tempus controuerſiæ inter aduerſarios, per inſtrumentum, per quod paulatim aqua diſtillat, vt mos erat apud Græcos, cum ipſi in cauſis probandis inniterentur tantùm enthymematibus. Ideo ſi tragœdia eſſet in concertatione poſita;opus eſſet in ea ſpatium temporis eodem modo metiri per diſtillationem aquæ,aut per aliud quoduis inſtrumentum ſed cum ſecus ſit,oportet ut non tragœdia ſolum, ſed omnia poëſis habeat terminum naturalem , qualis eſt in rebus naturalibus,quæ ſunt ſecundum naturam,quemadmodum enim omnes res, quę gignuntur quando non impediuntur interuentu aliquo fortuito perueniunt ad magnitudinem præſcriptam à natura,ſic oportet, vt ſeſe habeat in rebus poëticis:

ὁ δὲ καθ' αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ὅρος, ἀεὶ μὲν ὁ μείζων, μέχρι τοῦ σύνδηλος εἶν , καλλίων ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος , ὡς δὲ ἁπλῶς διορίσαντας εἰπεῖν , ἐν ὅσῳ μεγέθει κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον, ἐφεξῆς γιγνομένων συμβαίνει εἰς εὐτυχίαν ἐκ δυστυχίας , ἢ δὲ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταβάλλειν , ἱκανὸς ὅρος ἐστὶ τοῦ μεγέθους.

Quæ verò ſecũdum actionis naturam fuerit, illa quidem ſemper, quæ longius protrahetur,donec tota ſimul in aperto ſit,in magnitudi

ne

ne quidem decentior erit. Vt autem ſimpliciter præfiniamus quantā eſſe fabulam vel deceat, vel neceſſe ſit:tunc ſanè dicimus legitimū huic forè magnitudinis terminū, cum ſiue ad cōmodā fortunā ex incōmoda,ſiue ex cōmoda ad incōmodā perpetua ſerie mutata fuerit.

Hæc ita vertit Paccius.quæ,ne ſigillatim reprehendam, partim enim obſcurè,partim malè conuerſa ſunt.apponam hic ego verſionem meam, quam multò aptiorem, venioremq́ue eſſe puto. TERMINVS autem rei ſecundum ipſius'met propriam naturam ſemper quidem maior,magisque excreſcens,donec appareat eſſe pulchrior;vt autem ſummatim dicam. In quanta magnitudine ſecundum id quod veriſimile, vel neceſſarium eſt in rebus, quæ deinceps fiunt,contingit in felicitatem ex infelicitate, vel ex felicitate,in infelicitatem tranſmutari;hic ipſe eſt idoneus aptusque terminus magnitudinis.Habet Auerroes in ſua Paraphraſi quiddam,quod ſpectat tùm ad hęc, tùm ad ea, quæ ſuperius dicta ſunt,declaranda.eius autem verba paulò ſecius apponam, ac ſe in verſione habent Latina. IDEO SI conſiſteret tragœdia in collatione altercantium, egeret menſura temporis, aut per horas ex diſtillatione aquæ, aut ex alia re præſcriptas. ſed cum aliter ſeſe res habeat,oportuit, vt haberet ars poëtica terminum naturalem, ſicuti ſe habet in quantitate naturali rerum humanarum naturalium;Quemadmodum enim omnia ea,quæ genita ſunt,ſi nòn impediantur interuētu rei alicuius cōtrariæ,ad magnitudinem iuſtam perueniunt à natura præſcriptam, ſic oportet,vt ſe habeat in ſermonibus poëticis, quouſque fiat repræſentatio ac mutatio cōtrarii in contrarium.Hæc ille. Nunc explico contextum Ariſtotelis. Reiecto termino tragœdiæ inartificiali,duobus modis conatur Ariſtoteles præſcribere certū terminum tragœdiæ.Ac primo quidem modo.ſic. Poëma debet tragicum ſecundum ſuam ipſius naturam protrahi,donec excreſcens in magnitudinem videbitur eſſe pulchrius, ac venuſtius.demonſtrat enim veluti quoddam ſignum Ariſtoteles; ex quo cognoſcere poſſimus, ſatis'ne ad iuſtam magnitudinem excreuerit poëma, necne. ſignum eſt huiuſmodi;cum magis, magisq́ue venuſtum apparebit poëma,poteſt adhuc magis, ac magis augeri; at cum primum illa venuſtas, decorq́ue deperire cœperit, tunc etiam erit deſiſtendum à ſcribendo poëmate & finis debebit ſtatim imponi,vt deducatur ad exitum:altero modo,& apertiore multò preſcribit Ariſtoteles terminum tragœdiæ.ſic.Magnitudo in poëmate tragico tunc iuſta fuerit exiſtimanda,cum traſmutatio rerum fieri uidebitur.Tranſmutatio autem in tragœdia duplex; aut ex felicitate in infelicitatem,aut ex infelicitate in felicitatem,qua Ariſtotelis ſententia ſatis refellitur(ſicuti patet)eorum opinio,qui tragœdiam ſemper rebus infelicibus,atque aduerſis claudi,ad exitumque deduci debere aiunt.Exemplum mutationis felicitatis in infelicitatem peti poteſt,etiam me tacente,ex Oedipode tyranno Sophoclis.Exemplum verò mutatę infelicitatis in felicitatem ex eiuſdem Sophoclis Electra;& Euripidis Electra quoque,quamuis melior multò,ac laudatior œconomia eſt in Sophoclea. Conſideranda illa verba in contextu. κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον ἐφεξῆς γινόμενον,nam progreſſus totius fabulæ fit aut ex iis,quæ vera ſunt,& ita narrantur,vti acta fuerunt,nam hęc appellabātur ἀναγκαῖα in poëtice.aut ex iis,quæ acta quidem ita non fuerunt, ſed probabile eſt vt dicantur eo modo acta. Verùm de his poſtea copioſius.

Μῦθος δ' ἐστὶν εἷς, οὐχ ὥσπερ τινὲς οἴονται, ἐὰν περὶ ἕνα ᾖ. πολλὰ γὰρ καὶ ἄπειρα τῷ γένει συμβαίνει, ἐξ ὧν ἐνίων οὐδέν ἐστιν ἕν, οὕτω δὲ, καὶ πράξεις ἑνὸς πολλαί εἰσιν. ἐξ ὧν μία οὐδεμία γίνεται πρᾶξις.

Vna nanque eſt fabula;non autem (vt nōnulli putant) ſi circa vnū aliquem ſit. Multa enim, miniméque determinata genere accidunt: ex quibus ſanè quædam nullum conſtituunt vnū.ſimili ratione vnius multæ actiones ſunt:ex quibus una nunquam actio fiet.

Cap 5

Fabula antē eſt vna,& ſimplex,non quemadmodum nonnulli putant, ſi circa vnum hominem verſetur,multa enim & infinita genere accidunt,ex quibus aliquando nullum confici poteſt vnum, & ſimplex corpus,ſic etiam & actiones vnius multæ ſunt, ex quibus nulla vnquam,vna,& ſimplex actio fiet.Auerroes in ſua paraphraſi etiam locum hunc doctè videtur mihi interpretari ; apponam igitur verba illius. OPOR-
» TET, vt ars imitetur naturam , videlicet, vt omnia, quæ agit,agat ſecundum vnum
» ſibi propoſitum finem , & ad eum omnia referat. in tragœdia igitur efficiendum eſt,
» vt repræſentatio,& imitatio vnum reſpiciat finem,ideſt, vt per ea vnum tantummo-
» do,quod ſibi ſit propoſitū, efficere ſtudeat.Venuſta enim ea eſt poëmatis ſtructura,
» in qua multarum rerum,quæ ſuperuacaneæ ſint,narratione facta, res longius quàm
» oportet non trahitur,nam videntur nonnulli poëtæ ſæpe in ea re peccare, dum vna
» relicta,ad aliam tranſiliunt rem tractandam.

Hæc illæ.Conſequitur nunc vt hæc quæ ſunt in contextu declaremus,connectamuſque cum ſuperioribus . Quoniam vti dictum eſt ſuperius tragœdia eſt imitatio actionis integræ,& magnitudinem habentis, conſtareque eam oportet princ ipio,medio,& fine,vnam quoque,ac ſimplicem,maximeque conſentaneam eſſe opus eſt.Et ſic(vt opinor) patet,quomodo ex ſuperioribus deducatur hoc præceptum, valdè enim attentè legenda ſunt,quæ ab Ariſtotele ſcribuntur,& conſideranda in primis eſt ſeries,contextus rerum,quem qui diligenter animaduertit,facilè diiudicare poteſt,an aliquid deſit, nec'ne; Hoc ideò à me dictum eſt in præſentia,quia multos eſſe ſcio,qui hactenus iactarunt nimis etiam fortaſsè liberè libellū hūc eſſe mancū,ac mutilū multis in locis; Ego vt id magnopere nō negem,valde equidem non affirmo verum eſſe, nam integer mihi ferè ſemper viſus eſt intuenti rerum contextum , in quo multum , ſemper laborare coniungendo ſcio Ariſtotelem ſolere'. Quòd ſi mancus fuerit , ipſi demonſtrabunt aliquando,ſi poterunt;ego interim ex ipſo rerum contextu inter ſe aptè cohærentium conabor ſemper legentibus oſtendere,vti hactenus feci,libellum hunc integrum eſſe ; quòd ſi aliquo loco interruptum videro contextum,non dubitabo etiam ego id affirmare ; Hæc eſt igitur ratio ineunda ad totā hanc rem diudiicandam ; cum præſertim omnes manuſcripti libri,quos ego quidem legerim , quatenus ad contextum ſeriemque rerum ſpectat,nullo loco ſint interrupti; Quòd ſi poſthac aliquis extiterit manuſcriptus liber,ex quo cognoſcam aliquando me deceptum , non tàm dolebo de iudicio meo aliquid detractum,quàm lætabor ſtudioſos literarum bonarum tantum cœpiſſe fructus. Sin minus,perſpicient omnes rem aliter ſeſe non habere , multóque indies magis totum hunc laborem noſtrum probabunt,quem maximum planè ſuſcepi,vt quibus rebus poteram , ſtudioſos bonarum artium iuuarem . Verùm de his hactenus , Nunc redeo ad inſtitutum ſermonē noſtrum.Deducitur ex ſuperioribus eiuſmodi præceptum, cuiuſmodi paulò ante expoſuimus , fabulam vnam,ſimplicemque eſſe oportere.Sciendum verò aliquid vnum dici duplici modo;aut cum per ſe eſt ſolum quidpiam, ac ſeparatum à cæteris;aut cum compoſitum quidem eſt ex pluribus , ſed vnum iam confectum eſt ; cuiuſmodi ſunt omnia ea , quæ ex pluribus comiſcentur. Priore illo modo fabula dici non poteſt vna, quia ſi ex vna , ſolaque actione prorſus ab omnibus alus ſeparata conſtaret ,nimium eſſet breuis, & conciſa ; atque hoc eſſet præter id,quod antè dictum eſt;oportere fabulam habere magnitudinem. Altero igitur modo,fabula dicitur vna,compoſita quidem ex pluribus actionibus,ſed tendentibus ad eundem finē,atque inter ſe ita quadrantibus,vt vna ex pluribus fiat ; Quod attinet ad compoſitionem actionum tragicarum;probatur ſimilitudine ducta à rebus naturalibus.ſic.Naturalium rerum alię ſunt,quæ componi inter ſe,& redigi in vnam poſſunt;aliæ,quæ non poſſunt,quia contrariæ ſunt,vel ſic.Res natulares &ſi infinitæ ſunt,redigi tamen poſſunt omnes ad unum genus;non omnes quidem ad vnum;ſed quæ eiuſdem generis ſunt,& inter ſe quadrant,quælibet ad ſeparatum ſuum genus. Hoc enim modo ab Ariſtotele generales illæ decem voces,quæ κατηγορίαι vocantur, conſtitutæ fuerunt;in quibus quidem ea, quæ qualitatis ſunt, ad quantitatem referri non poſſunt,quia ſunt diuerſa,ſic in aliis quoque eodem modo. Nec diſſimilis ratio

eſt in actionibus humanis,quas imitantur poëtæ,tàm diuerſæ enim ſæpè ſunt, vt ex pluribus iis vna conſtitui non poſſit;Poeta quippè vnam arripit actionem, quam exprimat imitatione,ſed non priore modo(vt eſt antè declaratum)dictam,verùm altero modo,compoſitam ſcilicet ex partibus pluribus inter ſe conuenientibus,& aptis.

Διὸ πάντες ἐοίκασιν ἁμαρτάνειν, ὅσοι τῶν ποιητῶν ἡρακληΐδα, καὶ θησηΐδα, καὶ τὰ τοιαῦτα ποιήματα πεποιήκασιν. οἴονται γὰρ, ἐπεὶ εἷς ἦν ὁ ἡρακλῆς, ἕνα καὶ τὸν μῦθον εἶναι προσήκειν.

Quapropter omnes hi peccaſſe videntur poëtæ, quicunque vel Hieracleida, vel Theſeida, cæteraque id genus poëmata cenſinxêre: vt qui,vnus cum ſit Hercules, vnam quoque ipſius debere eſſe fabulam, exiſtimauerunt.

Cum igitur hæc ita ſeſe habeant, patet maximus eorũ error poëtarum,qui putantes fabulam,non quæ vnam ſimplicemque actionem, ſicuti diximus, contineret, ſed quæ circa vnam perſonam verſaretur, ſuum poëma conficiebant ex narratione omnium rerum geſtarum,omniumque euentuum ipſius.Refelluntur autem.ſic.Fabu la vna & ſimplex vocatur,non quæ circa vnam perſonam verſatur,ſed quæ circa vnam vnius perſonæ actionem;Huius rei hæc eſt ratio.Ab vna enim perſona,innumerabiles,ac diuerſæ inter ſe actiones poſſunt proficiſci,quæ, quia propter diſsimilitudinẽ, quam habent,cohærere ſimul non poſſunt;vnam,ſimplicemque quam quærimus;nõ conſtituunt fabulam.Quarè poëtæ illi,qui ſua poëmata vocarunt HERACLEIDEM, aut THESEIDEM, perperam ea ſic videntur inſcripſiſſe,eò quòd omnes res geſtas & Herculis & Theſei illo poëmate complexi fuerunt,quæ cum diuerſæ ſint, neque ſimul coniungi poſsint;vna fabula,vnoque poëmate comprehendi quoque non poſſunt.Hercules et Theſeus viri pręſtantiſsimi, ac fortiſsimi Herôes fuerũt, multaque præclarè geſſerunt,quæ à veteribus poëtis decantata fuiſſe credibile eſt;nam nullum huiuſmodi noſtra ætate extat poëma. Videtur hoc innuere Iſocrates in ſua inſtitutione ad Demonicum his verbis ἄξιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστὶν ἔκ τε τῶν ἡρακλέους ἄθλων καὶ τῶν θησέως ἔργων, οἷς ἡ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικοῦτον εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τοῖς ἐκείνων πεπραγμένοις.Citat Athenæus Ariani ἡρά-κλεια libro tertio, Poſſet aliquis hoc loco ambigere, Cum Ariſtoteles veterum poëtarum inſcriptiones has, HEracleidem, THeſeidemque reprehendat, an Vergilius quoque rectè,perperam'ue ſuum poëma AEneida inſcripſerit? ſimilis enim hęc inſcriptio illis eſſe videtur. Sed ita breuiter reſpondendum puto.Quamuis inſcriptio Vergiliana ſimiliter deſinat,& à nomine AEneæ deducta ſit,quoniam tamen in ſuo poëmate Vergilius vnam tantum, ac ſimplicem actionem, cuiuſmodi ſuperius expoſuimus,ſibi propoſuit explicandam,non plures, inſcriptionem illam non poſſe reprehendi;Non enim eſt quòd quiſquam putet διὰ τὸ ὁμοιοτέλευτον debere improbari;huc enim non reſpexit Ariſtoteles,ſed potius id quod diximus iam ſæpè. Vnam autem eſſe actionem declarabimus poſtea,& ſi ſatis res tota per ſe cognoſci poteſt.

Ὁ δ᾽ Ὅμηρος, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα διαφέρει, καὶ τοῦτ᾽ ἔοικε καλῶς ἰδεῖν ἤτοι διὰ τέχνην, ἢ διὰ φύσιν. ὀδύσσειαν γὰρ ποιῶν οὐκ ἐποίησεν ἅπαντα, ὅσα αὐτῷ συνέβη. οἷον πληγῆναι μὲν ἐν τῷ παρνασσῷ, μανῆναι δὲ προσποιήσασθαι ἐν τῷ ἀγερμῷ.

Homerum verò, qui vt in aliis etiam excellit, ita in hoc quoque, ſiue id artis,ſiue naturæ fuerit,oculatiſsimúm fuiſſe apparet: quando quidem Odyſſeam confingens,non ſanè cuncta, quæ Vlyxi acciderunt, in eam compegit: verbi gratia: ſaucium fuiſſe in Parnaſo,& in ducum collectione ſimulaſſe inſaniam.

Poſtquam Ariſtoteles præceptionem dedit. Fabulam oportere vnam eſſe,non quæ circa hominem vnum verſetur, ſed quæ circa vnam actionem tantũm. in quam & ſi aliæ multæ concurrunt,concurrunt tamen Epiſodice, ſicuti declarabimus poſtea,& cum illa ita iunguntur,vt iam diuerſæ non ſint;ſed appareat vna tantum,ſimplexq́ue actio proponi in toto poëmate. Poſtquàm etiam Ariſtoteles nonnullos poëtas reprehendit,qui Heracleidem & Theſeidem ſcripſerant,res geſtas Herculis,& Theſei ſigillatim narrantes; Homerum laudat,qui optimè οἰκονομίαν, hoc eſt diſpoſitionem ,ordinemq́ue ſui poëmatis inſtituit; Homerus ſanè nihil in poëmate pangendo prætermiſit,quod vel neceſſariũ eſſet,vel decorum,nulluſq́ue vnq uam poſt tot ſecula inuẽtus eſt,qui ipſum iure vlla in re potuerit reprehendere, adeò,vt norma rectè ſcribendi poëmata ab eo vno fuerit deſumpta à cæteris,qui aut ſcripſerunt,aut artem tradiderunt rectè,aptèque ſcribendi.Hoc admiratur igitur in Homero Ariſtoteles,quomodo potuerit id efficere.ſed effecit omnino aut per artem, aut per naturam. (nam ſic ipſe ait ἢ διὰ τέχνην,ἢ διὰ φύσιν) Si ante ipſum alii extiterunt (vt credere par eſt) poëtæ,fortaſſe διὰ τέχνην;nam cum ars ex obſeruatione conſtituatur,longo eget tempore,ars enim nihil aliud eſt, quàm naturæ ipſius diligens quædam obſeruatio,ſic enim ſeſe habent;ordineq́ue ſunt collocata. Natura,inueſtigatio,obſeruatio ; ars. Si ante ipſum nullus extitit poëta, fortaſſe per naturam, quod multò magis eſt admirãdum; nihil enim (vt ait Cic.) ſimul inuentum, & perfectum. Homerus igitur Odyſſeam ſcribens non deduxit fabulam ab iis,quæ circa perſonam vnius verſantur, ideſt Vlyſſis; nam cũm multa,& diuerſa inter ſe genere,acciderint Vlyſſi, non potuiſſet vnius fabulæ ex tàm diuerſis rebus compoſitio exiſtere: ſumpſit igitur ex tàm multis vnam tantũm actionem,ſicuti poſtea dicemus,vbi de Epopœia loquemur. Quòd non omnia,quæ Vlyſſi acciderunt,ſcripſerit Homerus, patet.Nam, quòd plagam acceperit ab apro in Parnaſo,quodq́. inſaniam ſimularit,ne cogeretur Troiam proficiſci,alterum quidem vno tantum atq.altero verſu expoſuit,alterum prorſus ſiluit. De ſimu-
» latione inſaniæ legitur apud Philoſtratum in Palamede , vbi ait. τὸ δὲ λόγον, ὃς πολλοῖς
» τῶν ποιητῶν εἴρηται, ὡς στρατεύοι μὲν ἐπὶ τὴν Τροίαν ἡ Ἑλλάς, ὁ δ' Ὀδυσσεὺς ἐν Ἰθάκῃ μανίαν πλάττοιτο, καὶ πρὸς ἀρό-
» τρῳ ἐν βοῦν ἵππῳ ξυμβαλὼν, Παλαμήδης τι αὐτὸν ἐλέγξει τῷ Τηλεμάχῳ. οὔ φησιν ὑγιᾶ εἶναι, προθυμότατα
» γὰρ δὴ τὸν Ὀδυσσέα ἐς αὐλίδα ἐλθεῖν. De hac eadem re Cic.lib.de Off.iii. his verbis loquitur.
» Vtile videbatur Vlyſſi,vt quidam poëtæ tragici prodiderunt;nam apud Homer.opti
» mum authorem,talis de Vlyſſe nulla ſuſpicio eſt;ſed inſimulant eum tragœdiæ ſimu
» latione inſaniæ militiam ſubterfugere voluiſſe;non honeſtum Conſilium;at vtile (vt
» aliquis fortaſſe dixerit) regnare, & Ithacæ ocioſè viuere cum parentibus, cum vxo-
» re,cum filio. Plutarchus quoque in libro de Audiendis poëtis . his verbis. γράφουσι δὲ
» καὶ πράξεις ἀτόπους ἐνίοι,καθάπερ Τιμόμαχος τὴν Μηδείας τεκνοκτονίαν, καὶ Θέων τὴν Ὀρέστου μητροκτονίαν,
» καὶ Παῤῥάσιος τὴν Ὀδυσσέως προσποίητον μανίαν. Refert his verbis Plutarchus Parrhaſium pinxiſſe ſimulatam inſaniam Vlyſſis , quæ numeratur ab eodem Plutarrcho inter actiones abſurdas;non mirum igitur,ſi de ea Homerus mentionem non fecit. de plaga verò , ſeu vulnere illato ab apro in monte Parnaſo Vlyſſi,dum venaretur, meminit Homerus in Odyſsèa lib.x i x.vbi agnitionem confingit ex cicatrice.ſic.

» αὐτίκα γὰρ κατὰ θυμὸν ὀΐσατο, μή ἑ λαβοῦσα
» οὐλὴν ἀμφράσσαιτο,καὶ ἀμφαδὰ ἔργα γένοιτο
» νίζε δ' ἄρ' ἄσσον ἰοῦσα ἄναχθ' ἑόν, αὐτίκα δ' ἔγνω
» οὐλὴν, τήν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι
» Παρνησόνδ' ἐλθόντα,μετ' Αὐτόλυκόν τε, καὶ υἷας.

Sed hoc Homerus non ita narrat , quaſi proprium in ſuo poëmate , quodq́ue ſibi in primis eſſet propoſitum ; poſſet enim vel ex ea vna re , actio vna integra conſtitui ad poëma ſcribendum.

» « ὧν οὐδὲν θατέρου γενομένου ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἰκὸς θάτερον γενέσθαι, ἀλλ' ἀ περὶ μίαν
» πρᾶξιν, οἵαν λέγομεν τὴν ὀδύσσειαν, συνέστησεν, ὁμοίως δὲ, καὶ τὴν ἰλιάδα.

» « Quorum cum alterum euenerit, minimè neceſſarium fuit, vel ve-
» riſsimile, eueniſſe alterum, quippe qui vnam dumtaxat actionẽ,qualem

» lem dicimus, Odyſſeam videlicet, itemque Iliadem conſtituit.

Quæ paulò ante expoſita ſunt, Duo, quæ acciderunt Vlyſſi, adeò diuerſa ſunt, ac diſſimilia, vt cohærere non poſſint, neque ad talem ordinem redigi; vt ſecundum veriſimile, & ſecundum neceſſarium alterum ex altero pendeat. Sed vt facilius intelligantur hæc, nonnulla breuiter mihi ſunt explicanda. Ariſto. in Rhetoricis ad Theod. lib. 1. quo loco agit de iis, ex quibus conſtant enthymemata, ait in rebus alia ineſſe ἐξ ἀνάγκης, alia eſſe συμβαίνοντα ὡς ἐπιτοπολύ. ex illis duci τὰ σημεῖα, ex his duci τὰ εἰκότα. à ſignis ideſt ἀπὸ τῶν σημείων tunc argumentamur, cum neceſſario res illa ſigna conſequitur, vt ſi dicas, lac habet, ergo peperit. A coniecturis (nam ſic appello τὰ εἰκότα) tunc argumentamur, cum non neceſſariò quidem, ſed probabiliter res conſequitur, vt ſi dicas. pallet, ergo amat, comptus eſt, ergo adulter; nam poſſunt non tantùm ad id, ſed etiã ad alia referri; verba Ariſtotelis ſunt hæc lib. 1. Rhet. τῶν δὲ σημείων τὸ μὲν οὕτως ἔχει,
» ὡς τῶν καθ᾽ ἕκαστον τι πρὸς τὸ καθόλου, τὸ δὲ ὡς τῶν καθόλου τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. τούτων δὲ τὸ μὲν ἀναγ-
» καῖον τεκμήριον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμον ἐστὶ κατὰ τὴν διαφοράν. ἀναγκαῖα μὲν οὖν ταῦτα. καὶ μὴ
» ἀναγκαῖα. Paulo poſt ἐστὶ δὲ τῶν σημείων τὸ μὲν ὡς τὸ καθ᾽ ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου. ὧδε. οἷον, εἴ τις
» εἴποι σημεῖον εἶναι, ὅτι οἱ σοφοὶ δίκαιοι, Σωκράτης γὰρ καὶ σοφὸς ἦν, καὶ δίκαιος. τὸ δὲ οἷον εἴ τις εἴποι σημεῖον
» ὅτι νοσεῖ, πυρέττει γάρ, ἢ τέτοκεν, ὅτι γάλα ἔχει, ἀναγκαῖον, ὅπερ τῶν σημείων τεκμήριον μόνον ἐστίν. μόνον
» γάρ, ἂν ἀληθὲς ᾖ, ἄλυτον ἐστί. τὸ δὲ ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος ἔχον, οἷον εἴ τις εἴποιεν, ὅτι πυρέτ-
» τει, σημεῖον εἶναι, πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ, λυτὸν δὲ καὶ τοῦτο κἂν ἀληθὲς ᾖ, ἐνδέχεται γὰρ καὶ τὸν μὴ πυρέττοντα
» πνευστιᾶν. Appellantur hæc conſequentia naturæ à Boëtio in Topicis, quæ neceſſariò
» conſequũtur, hæc verò de quibus in præſentia loquimur, ſunt conſequentia facti, de quibus idem Boëtius copioſè. Ariſtoteles igitur in hoc loco, cum loquitur de Vlyſſe, & iis, quę ipſi acciderunt in Parnaſo, & congregatione Ducum, ait conſiderandum, conſequantur ne actiones ſe mutuo vel ſecundum neceſſarium, vel ſecundum veriſimile. Exempli cauſa. Vergilius actionem hanc, quæ vna eſt & ſimplex, ſibi propo-
» ſuit in Aeneide. Aeneas, expugnato Ilio, in Italiam venit ab oraculo monitus, nouam-
» que vrbem condidit. Iam verò æneas tempeſtate iactatur in Africam, vbi cum Didone multa colloquitur. Ardet ipſius amore Dido; nec deſiderium abſentis cum poſſet ferre, ſe ipſam perimit; Aeneas in Italiam properat. Actio hæc Africana (vt ita dicam) diuerſa eſt, ſed tàm aptè coniungitur cum primaria actione, ſecundum veriſimile, vt videatur omnino ex ipſa pendere. Nam res aut cohærent, aut non cohærent; vel ſibi met ipſis facta ſunt ὑπάλληλα, vel non ſunt. ſi cohærent, & ſunt ὑπάλληλα, id quoque duplici contingit modo, aut neceſſariò, aut veriſimiliter, neceſſariò quidem, cum ea actio ad eundem reſpicit finem; ad quem primaria illa; vt ne ad alium quidem detorquere ipſam poſſit aliquis, etiam ſi velit. Veriſimiliter autem, cum actio aliqua ad aliũ quidem finem non reſpicit; ſed facilè poteſt detorqueri; vel eiuſmodi eſt, vt cum reſpiciat quidem aliò, ita tamen conſtitui poteſt, vt reſpiciat ad eundem finem, ſicuti patet in ſuperiore exemplo allato ex Vergilii Aeneide. Quòd igitur Vlyſſes plagam acceperit in Parnaſo, inſaniamque in collectione Ducum ſimularit, hæc ſanè cohærent, neque ſunt ὑπάλληλα. nam prior illa actio alterum reſpicit finem, poſterior alterum, ac plane diuerſum, quod cum ita ſeſe habeat, alterum ex altero, neque probabiliter, neque neceſſariò pendet; neque alterum alterum conſequitur. Colligimus igitur, cum ſint diuerſa, ad vnam non poſſe redigi actionem, quod in Fabula requiritur. Atque hæc eſt, opinor, ſententia Ariſtotelis, cum ait in contextu; ex his duobus ſi alterum concedas, ac ſumas, non conſequitur alterum. neque neceſſariò, neque probabiliter; ergo diuerſa, diſiunctaque ſunt, ſi autem talia fuerint, ex iis vna actio conflari non poteſt.

» Χρὴ οὖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις μιμητικαῖς ἡ μία μίμησις, ἑνός ἐστιν, οὕτω καὶ τὸν μῦ-
» θον, ἐπεὶ πράξεως μίμησίς ἐστι· μιᾶς τε εἶναι, καὶ ταύτης ὅλης; καὶ τὰ μέρη συνεστάναι τῶν
» πραγμάτων οὕτως, ὥστε μετατιθεμένου τινὸς μέρους, ἢ ἀφαιρουμένου διαφέρεσθαι, καὶ
» κινεῖσθαι τὸ ὅλον, ὃ γὰρ προσὸν, ἢ μὴ προσὸν μηδὲν ποιεῖ ἐπίδηλον, οὐδὲ μόριον τοῦτό ἐστι.

» Decet igitur quemadmodum vna vnius imitatio eſt in aliis imita-
» tricibus artibus : ita & fabulam , videlicet, quæ actionis imitatio ſit,
» vnius eiuſdemque integræ eſſe ,ſicque rerum inter ſe partes cohære-
» re , vt ne vlla quidem vel transferri , vel ſubtrahi queat , quin totum
» illud varietur.planeque immutetur. Quod enim vel additum, vel ſub
» tractum,totum non immutare videtur, nulla quoque eius erit pars.

Elici poſſunt ex hoc contextu duo concluſa.Primum eſt.Fabulam,quoniam actionis eſt imitatio,vnam tantùm rem,atque actionem,& eam totam,ac integram debere complecti. Alterum eſt,non pertinere ad poëtam,narrare res geſtas,vti geſtæ ſunt, ſed quales fieri debuerint, & potuerint ſecundùm veriſimile, ac neceſſarium. Primum illud concluſum continet quatuor, vnam ſimilitudinem, primo loco poſitam, quæ id magis declarat , quod antè dictum fuit; Deindè præceptum , quod ſpectat ad conſtitutionem , & coniunctionem rerum , ac partium omnium ipſius fabulæ, tertio loco alterum præceptum, de non tranſponēdis,& non auferendis partibus , ex quo colligitur quoque, qualis debeat eſſe partiū fabulæ conſtitutio; Poſtremò quid requiratur in aliquo,vt vocetur pars,ſeu particula; Quatuor igitur hæc ſigillatim explicanda ſunt, ac primum ſimilitudo ita ſeſe habet;queadmodum in aliis artibus,quæ imitantur videmus exprimi vnam tantum, ac ſimplicem vnius rei imitationē ; ſic in fabula ineſſe oportet vnius tantum rei, & integræ imitationem. Alias artes imitatrices, (ſic enim ait Ariſtoteles *αἱ ἄλλαι μιμητικαί.*) puto intelligi, artem pingendi, ſculpendi, ſaltādi, Figlinam quoque ipſam, & hiſtrionicam , & eam quæ per harmoniam imitatur; et ſi Saltatoria, Hiſtrionica, & Muſice, quæ harmoniam continet, poëticæ facultati ſubſeruiunt, Pictores ſuis in imaginibus vnam tantùm exprimunt actionem, quia imitationem facit ſuis coloribus , ſenſuſque prorſus omnis expertem. vtpotè. Aiacis ſeipſum perimentis. Antigones eiulantis, Herculis ferientis Cacum, aut hydram. Poëtę quoque in conſtitutione fabulę vnam tantùm imitari debent actionem, ſed obiiciat ſe hoc loco mihi aliquis, dicatque, ſimilitudinem hanc nō ſatis eſſe aptā, quòd pictura, etiam in vna actione, non poteſt efficere id, quod efficit poëma. multò enim plura explicantur in poëmate, quàm in pictura; fatendum quidem eſt, hoc eſſe veriſsimū. nam pictura præſefert vnam tantum motionem , quæ eſt particula exigua totius actionis , in qua plures motiones neceſſariò inſint oportet; certamē Herculis cum Hydra varium eſt, & multiplex, multaſque habet motiones vtrinſque; pictor tamen vnam tantum exprimit, vtpotè Herculem attollentem clauam, Hydram inſurgentem in Herculem ; Sed hoc conueniunt ſimilitudines hæ inter picturam, & poëſin, quòd vtraque vnam exprimit actionem. quamuis exactius, & prolixius, hæc, imitetur ſingula; Verum & hoc aliquo modo fortaſſe efficere poſsit pictura , ſi ſingulæ actionis partes, ac ſingulæ motiones ſeparatim coloribus effingantur. De ſimilitudine autem hæc hactenus dicta ſint, Conſequitur præceptum, in quo agitur de conſtitutione, ſeu connexione rerum, ac partium omnium fabulæ ; eſt autem huiuſmodi, pendetque ex ſuperioribus. Quoniam vna & integra oportet vt ſit fabula; debēt quoque partes omnes inter ſe cohærere : Fabula eſt ὅλη ideſt tota. Totum autem eſt id, quod habet principium, medium, & finem; oportet igitur vt iis omnibus conſtet fabula. & quoniā illa tria mutuò inter ſe connexa ſunt(nam ex principio pendet finis, & ex vtroque medium) facilè vnuſquiſque perſpicere poteſt; arctam quandam connexionem partium eſſe oportere : explicanda igitur paulò poſt eſt nobis neceſſariò tota hæc connexio, copulatioque qualis eſſe debeat. Alterū præceptum agit de tranſpoſitione, & ablatione partium, ſic autem ſeſe habet. Ita omnes fabulæ partes cohærere oportet, vt nulla ipſarū tranſponi, aut auferri poſsit, quin totam corrumpi, ſoluique, ac mutari fabulam ſtatim videamus. *μετάθεσιν* , ſeu tranſpoſitio , ſit quotieſcunque mutatur locus in collocatione, & ordine partium. Ablatio ſeu *ἀφαίρεσις* eſt, quotieſcunque aufertur pars, & totum illud, ablata parte, imminuitur, mancumque remanet,

manet. neque ſanè aliter vſurparunt has appellationes in ſuis figuris declarandis Grammatici,quæ ſunt in dictionibus poſitæ.Sciendum omne,quod totum eſt, quatenus tanquam cohærens,coniunctumque conſideratur, duobus his tantùm modis commutari,ac corrumpi poſſe,ita vt poſtea eandem non præſeferat formam;Fabula igitur, quoniam eſt quiddam totũ, atque integrum,vt ſæpè diximus,quod ſimul cohæret ex multis partibus compactum, non alio modo, quàm aut tranſpoſitione, aut ablatione immutari poteſt,variaque fieri;quamobrem cauendum eſt, ne talis ſit fabulæ conſtitutio,vt in ea poſſit aliquid tranſponi,atque auferri,ſine detrimento, & cõmutatione totius. Nam ſi fieri poterit, ſeu tranſpoſitio, ſeu ablatio partium, ſine detrimento totius, fabula illa non fuerit benè conſtituta;atque hæc eſt certa ratio fabularum conſtitutionis diiudicandæ. Si enim tranſponi, aut auferri pars vlla non poterit,quin tota labefactetur fabula;mancaque ſit;fuerit fabula tunc optimè conſtituta. Hoc igitur veluti ſignum quoddam eſto, ex quo rectè, vel perperàm conſtitutam fabulam cognoſcamus.Verùm oritur hoc loco dubitatio non leuis; quam paucis expono.Fabulas conſtat omnes,ſeu Tragicæ,ſeu Epicæ,ſeu Comicæ fuerint,recipere Epiſodia ; at Epiſodia extrinſecus deſumuntur, nam ſunt (vt paulò poſt exponemus ex Suida) πράγματα ἐξεγόμενα, ideſt præter rem,de qua agitur ; patet igitur Epiſodia poſſe tolli ſine detrimẽto,& mutatione fabulæ. Epiſodia apud Vergilium in Aeneide hæc

» ſunt;Aeneam diuertere apud Didonem; Explicare Ilii expugnationem ; Amore capi
» illius Didonem;& præ impatientia doloris ſeipſam perimere ; loqui Aeneam cũ He-
» leno,ad Elyſios campos deſcendere per inferorum loca vt nepotes recenſeat, collo-
» quens cum Anchiſe patre. Quòd ſi ex poëmate Vergilii,tollas vnum, aut alterum ex
» his,non imminuetur tamen totum. Totum appello actionem primariam,quæ pro-
» poſita eſt poëtæ. ea autem eſt hæc. Aeneas profugus poſt multas iactationes, ac
» naufragia in Italiam venit Oraculo monitus, nouamque vrbem condit.

Quarè ſi hæc ita ſeſe habẽt, videntur omnino aduerſari ſententiæ Ariſtotelis, neque ipſa ſatis fuerit vera, aut firma.Sed ita prorſus reſpondendũ, omniſque dubitatio tollenda; Epiſodia quidẽ narrationes ſunt præter rem, de qua agitur,& ante quàm cum actione coniungantur primaria (coniunguntur aũt ſecundum veriſimile) aliò reſpiciũt; verùm,poſtquàm connexa fuerunt cum actione,neceſſe eſt,vt eódem reſpiciant,quò reſpicit ipſa actio primaria; & cum ea ita ſint coniuncta,vt iam ſeparari non poſſint, quin totus fabulæ ordo interrumpatur; ac perturbetur. Conſequitur quartum illud præceptum,quod priore concluſo continebatur; quid ſcilicet requiratur, vt aliquid debeat alterius appellari pars.requiruntur autem duo.vt additum cum fuerit,perſpiciant homines,rem illam,cui illud acceſſerit,magis auctam: deinde,vt ſublatum cum fuerit,cognoſcant, rem illam,vnde fuerit illud ſublatum,non eſſe integram. Hammonius in Cõm.ſuis εἰς τὰς δέκα κατηγορίας Ariſtotelis, vbi diſſerit, an Logice ſit pars, vel inſtrumentum philoſophiæ ;hæc attribuit parti,quæ efficiunt,vt pars appelletur. τῷ μὲν γὰρ μέρει ὑπάρχει τὸ δί' αὐτὸ γεγονέναι, καὶ μὴ δι' ἄλλο. Idem paulò poſt. ἐπειδὴ πᾶν μέρος τὸ

» αὐτὸ ὑλικὸν ἔχει, καὶ τὸ αὐτὸ τέλος τῷ ὅλῳ. paulò poſt. ἔτι τὸ μέρος συντιθέμενον μετὰ τῶν ἄλλων
» μερῶν συμπληροῖ τὸ ὅλον, ἀφαιρούμενον δὲ κολοβοῖ.postremum hoc valde pertinet ad locũ hunc
» Ariſtotelis, ſicuti patet, explicandum; eadem ferè recitat Alexãder in Cõm.in libros

προτέρων ἀναλυτικῶν. quæ ego prætermitto,ne longior ſim·Iàm verò ſi aliqua pars cohæreat,coniunctaque ſit cum toto, & eiuſdem ſit generis, patet,ea ſublata,totum illud imminui,mancũque apparere.Nec alia ratione adductus ab hinc aliquot annos Franciſcus Campanus Collenſis,verſus illos,in quibus Vergilius lib.II.Aeneid.facit iraſcẽtem Helenã, in priſtinam ſedem reduxit; ſi enim vti Critici leui de cauſa exiſtimarũt, amoti fuerint ſuo loco verſus illi, multa erunt manca in toto poëmate, ſicuti vir ille ſummus copioſè in ſua diſputatione, quam edidit, demõſtrat;ac niſi importuna morte nobis fuiſſet ereptus, multò ſanè plura haberemus,quibus doctè explicata fuiſſent omnia, quæ ad artificium tàm præclari poëtæ ſpectant, (nam multa reliquit, vt audio,inchoata)quicquid enim ocii illi,è maximis occupationibus ereptum,ſupererat, ad ſcribendum aliquid conferebat,cum eſſet Græcarum, Latinarumque literarum,

omniumque bonarum diſciplinarũ peritiſsimus: nam à pueritia ipſa apud Principes Mediceæ familiæ (quam honoris cauſa nomino) altus, atque educatus; illis ſemper, in maximis rebus agendis, conſilio, & opera præſtò fuit; ac poſtremò ALEXANDRO, COSMOQVE illuſtriſsimis, maximiſque Florentinorum Ducibus, talem ſe præbuit in omnibus rebus agendis, vt cùm difficillimis temporibus, ſæpè ſapientiſsimis Ducibus virtutem, prudentiamque ſuam ſingularem probaſſet, iis chariſsimus ſemper vixerit; poſtremoque moriens COSMO maximum ſui deſiderium reliquerit. Verùm de his hactenus. non poſſum enim tàm breui ſpatio, præterque inſtitutum ſermonem, tanti viri laudes complecti, & illius ſumma plurimaque erga me beneficia prædicare; ſatis igitur erit in præſentia doctiſsimi viri diſputatione ſententiã, noſtram in Ariſtotelis hoc loco explicando confirmaſſe. Alterum concluſum, ſeu præceptum, quod elicitur ab Ariſtotele ex ſuperius dictis, eſt, quod conſequentis contextus verbis explicatur.

» φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ὅτι οὐ τὸ τὰ γενόμενα λέγειν, τοῦτο ποιητοῦ ἔργον ἐστίν. ἀλλ' οἷα
» ἂν γένοιτο, καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον.

» Sanè conſtat ex ſupradictis, non poetæ eſſe, facta ipſa propria narra
» re: ſed quemadmodum vel geri quiuerint, vel veriſimile, vel omnino
» neceſſarium fuerit.

» Sed apertius ſic potuiſſent verti. Et poëtæ non eſſe proprium narrare res geſtas, ſed
» quales fieri oportet, aut poſsibile eſt, ſecundum veriſimile; vel neceſſarium. Præceptum hoc; quod ſecundum eſt, elicitur ex eo, quod eſt antè dictum; Poetas qui Heracleida, & Theſeida ſcripſerunt; recenſentes omnes res geſtas Herculis, & Theſei, eſſe reprehendendos, quia poëſis vnam tantum imitari debet actionem, non plures, ac diuerſas inter ſe. Si igitur poëta non debet narrare res geſtas eo modo; conſequitur, debere illum narrare, vt geri debuerint, vel potuerint. Sed oritur hoc loco dubitatio huiuſmodi. Dictum eſt paulò antè, oportere poëtam vnam tantum ſumere actionem, ex qua totum ſuum conficiat poëma; nunc verò ait Ariſtoteles, poëtam non narrare res factas, vti factę ſunt, ſed vt debuerint, potuerintue fieri; hoc verò aduerſatur priori præceptioni, & dicto Ariſtotelis; nam ſi poëta vnam arripit alicuius actionem, eam eſſe veram neceſſe eſt. Exempli gratia. Vlyſſem decem annos poſt profectionem à Troia erraſſe, antequàm Ithacam appelleret, narrat Homerus. Vergilius quoq. illum imitatus; Aeneam poſt multas iactationes in Italiam perueniſſe. Iam verò ſi debet poëta rem narrare, nõ vt fuerit geſta, ſed vt geri potuerit, aut debuerit, patet hæc eſſe repugnantia. Sed reſpondendum putarim, Poëſin, cum ſit multiplex; videlicet, Comica, Iambica, Tragica, Epica; aliquam harum, totum id, quod ſcribit, comminiſci, & nomina perſonis omnibus imponere. Quòd ſi nomina confinguntur, quæ perſonis ſunt imponenda; patet perſonas etiam ipſam confingi. Quòd ſi perſonæ confinguntur, etiam res, & actiones; faciunt autem hoc comica, & iambica poëſis, nam ex veriſimili nomina imponentes, perſonas faciunt loquentes in ſuis narrationibus. Aliqua verò harum non totum comminiſcitur, ſicuti poëſis epica, & tragica, nam vtraque ex his veram retinet aliquam actionem; & nomina igitur vera vt conſequantur neceſſe eſt, vt paulò antè diximus, & ſuo loco copioſius declarabimus, quamuis autem ipſam actionem non comminiſcatur epopœia, neque tragœdia; reliqua tamen, ideſt epiſodia omnia pro arbitratu comminiſcitur, ſecundum veriſimile. Cum igitur in iambica, & comica poëſi prorſus omnia fingantur; & cum in epica, & tragica quoque maxima pars fingatur, præclarè, vereque eſt ab Ariſtotele dictum, poëtam non narrare res geſtas, vt geſtæ ſunt, ſed vt geri debuerint. Hæc apertius declarat Ariſtoteles in iis, quæ conſequuntur; innuit enim proprium eſſe poëtæ, vel arripere actionem veram; vel confingere. quòd ſi arripit veram actionem, non tamen narrat, vt fuerit geſta, ſed vt geri potuerit, vel debuerit. Quòd ſi confingit ipſe; debet confingere ſecundum poſsibile (ſic enim libet appellare τὸ δυνατὸν) aut neceſſarium, aut probabile, &

veriſimile; quamuis fortaſſe ex neceſſario nihil fingatur, ex eo enim pendent actiones veræ. Eſt aliud quiddam diligenter conſiderandum in contextu, cum ait Ariſtoteles, καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον. Poeta debet omnia narrare, ſicuti fieri potuerint, vel debuerint, patet igitur poëtam non inſiſtere veritati, nam ſi eo narrat modo, confingat ex ſe ipſo neceſſe eſt; ſicuti Xenophon olim in Cyro rege deſcribendo, non qualis fuit, ſed qualis eſſe potuit, vel debuit optimus Rex. quam rationem in ſuo Oratore deſcribendo ſecutus eſt Cicero; Platonem imitatus, qui & ipſe eodem modo rempub. expreſsit ſuam. Elici igitur ex his poteſt, poëtam fingere præter id, quod eſt; verùm ſi poëta hoc facit; ea tamen lege facere debet, vt narret tantùm τὰ δυνατὰ ideſt quæ fieri poſſunt. Adnotandum igitur in primis præceptum illud, quod ex hoc loco elicitur; Poëtam mentiri quidem & fingere, ſed κατὰ τὸ δυνατόν. Duplex eſt autem norma veluti quædam, qua metimur, ac diiudicamus τὰ δυνατὰ. vel κατὰ τὸ εἰκὸς, vel κατὰ τὸ ἀναγκαῖον; nam poſsibilia, ſi ſunt, aut ſunt neceſſaria, aut probabilia; rurſus quoque è contrario, Neceſſaria ſunt poſsibilia; & probabilia quoque ſunt poſsibilia, ſicuti patere poteſt in his exemplis. Neceſſe eſt me ſemel mori, Ergo poſsibile eſt me mori. Probabile eſt aliquem palleſcere propter amorem, ergo poſsibile eſt aliquem palleſcere propter amorem, omne igitur probabile eſt poſsibile, & omne poſsibile eſt probabile. Sed hæc non ἀντιστρέφουσι. nam omne neceſſarium eſt poſsibile, ſed non omne poſsibile eſt neceſſarium. Hæc omnia optimè noſſe, ac diiudicare oportet poëtas, ſiquid aliquando confingunt; non ſecus ac Dialectici, quibus inſeruiens Ariſtoteles in libro περὶ ἑρμηνείας hæc omnia diligenter declarauit; vt aptius poſſent concluſiones conficere veras, falſaſque internoſcere. Sed oritur alia dubitatio hoc loco, Cum Ariſtoteles dicat poëtam à veritate diſcedere, hac tamen lege, vt nihil fingat, præter poſſibile, neceſſarium, & veriſimile; videtur hoc Ariſtotelis dictum non eſſe verum; & oſtendi poteſt multis rationibus, atque exemplis. Homerus, cæterique poëtæ ſcribunt; Deos veſci ambroſia, et potare nectar. Deos vulnerari, vt Venerem. Deos inter homines verſari. Patere ad inferos deſcenſum, vt apud Vergilium. Eſſe Cyclópas, eſſe Sirenas. Loqui Nebulas, vt apud Ariſtophanē. Cerberū eſſe tricipitē, vt apud Vergiliū. A Circe cōuerti, mutarique homines in varias formas ferarū; vt apud Homerum. Reſpōdeo igitur duplici modo fingere, & mentiri poëtas, aut in rebus ſecundū naturā, aut in rebus præter naturā. Si in rebus præter naturā, id quoq. duplici modo; aut in iis rebus, quæ receptæ iam ſunt in opinionē vulgi, aut in rebus nō antè vnquā auditis, aut narratis ab alio. Si id fiat ſecundū naturā. hoc eſt in omniū; qui ſcribūt, voluntate, arbitrioque poſitum; modo ſeruetur illud τὸ εἰκὸς, & ἀναγκαῖον. Si præter naturam fiat, hoc nō eſt cuiuſuis; neque licet omnino, ſed ex paralogiſmo tantùm figmenta deducere, Ex paralogiſmo autem in primis deducuntur, quotieſcunque falſa pro veris ſumuntur, quod declarabimus poſtea copioſè. Atque vt inſiſtam ſuperioribus exemplis. Si Dii veſcuntur ambroſia, potantque nectar, hoc quidem eſt præter naturam, ſed ex paralogiſmo ductum, quia ita receptum eſt in opinionem vulgi. Deos quoque vulnerari, & colloqui cum hominibus; quoniam omnia humana diis fuerant olim attributa; & ideo Cicero libr. primo Tuſc. queſtionum, accuſat Homerum, qui humana ad Deos tranſtulit: Mallem (inquit) diuina ad nos. Reliqua quoque eodem modo omnia ſeſe habent. Quamuis tragœdia, & comœdia non admittant ea, quæ huiuſmodi ſunt, etiam ſi fuerint opinione hominum confirmata, ideo dictum eſt ab Horatio in Poëtic. Aut in auem Progne vertatur; Cadmus in anguem;
» Quodcunque oſtendis mihi ſic; incredulus odi; Ratio verò hæc afferri poteſt, quia
» in tragœdia, & comœdia imitatio eſt hominum agentium aliquid ſecundum naturam; Epopœia aliqua admittit, quale illud, quod narratur de Circe, de Sirenibus, de Cyclopibus; tragœdia hæc non recipit, quia non δι' ἐπαγγελίας ideſt annunciationem fit, ſicuti Epopœia, in annūciatione autem, multa quàmlibet θαυμαστὰ, & præter fidem hominum poſſunt narrari, quæ alioqui agi ab agentibus coràm ſpectantibus non poſſunt in ſcena. Eodem modo hæc ſe habent in comœdia, quamuis comœdia, ne ea quidem admittat, quæ admittit tragœdia; quales ſunt, collocutiones cum Diis, vel

ἐκ μηχανῆς,vel alio modo habitas,loquor autem de comœdia,quæ noua appellata fuit; nam vetus recipiebat ea omnia;quòd ſi quis quærat , cur noua non admittat,reſpondendum putarim,comœdiam nouam reieciſſe omnia figmenta,& exprimere cœpiſſe tantum viles hominum actiones.Epopœia igitur plura recipit,quàm tragœdia;& tragœdia plura,quàm comœdia,nam comœdia prorſus nullum recipit figmentum,præter τὸ ἀναγκαῖον & εἰκὸς.Sed vt redeam ad priora;loqui nebulas figmentum eſt quidem apud Ariſtophanem præter naturam,receptum tamen,quia tanquàm Deas ipſas in Socratica comœdia loquentes facit; Dii enim Deæque loquentes viſebantur in vetere comœdia; & ſic non videri debet abſurdum. Ex iis, quæ dicta ſunt hactenus,patet Vergilium non ſatis poſſe excuſari ; quòd virgulta enaſci, ac efflore ſcere dixit ex cadauere Polydori, quod ſenſu præditum nō eſt.quodque narrauit nonnulla de ramo aureo,quæ veritati non ſunt conſentanea ; Etſi alluſiſſe volunt nonnulli Vergilium ad haſtam Romuli,quę dicitur in Albano monte frondu iſſe & floruiſſe.De ramo aureo affert nonnulla ex veterum ſcientia Petrus Crinitus libro Decimo capite Sexto; ſed ſatis mihi frigere videntur; neque poëtam poſſunt ſatis excuſare. Multò minus videtur recipere excuſationem poſſe, quod eſt dictum, de conuerſione, ac mutatione nauium in nymphas. Seruius doctus interpres, tùm hæc, tùm illa errata poëtæ animaduertit aliquantum libro Tertio & Nono AEneidos. ſicuti videre quilibet poteſt.Iam patet opinor, quomodo confingant aliquid præter veritatem poëtæ, & quid cuique liceat,& non liceat,quomodoque ſingula ſint diiudicanda. Vnum reliquum eſt,quod explicemus,quomodo aliqua ex figmentis habeantur pro receptis, vt ex iis poſsit fieri paralogiſmus.Cum dictum ſit Epopœiam recipere figmenta poëtica præter τὸ θαυμαστὸν,declaratumque fuerit id fieri per paralogiſmum,cum ſcilicet aliquid iam receptū eſt in opinionē vulgi;conſequitur, vt etiā declaremus, quomodo hæc vulgi opinio confirmarit.Triplex fuit olim philoſophandi;docendique ratio,qua veteres vſi fuerunt;Primùm enim nominibus Deorū Dearūq.appellationibus omnia inuoluerunt ; Affinitatemque inter ipſos conſtituerunt, qualis inter elementa ipſa, reſque naturales cernitur;hinc Saturnus Iouis pater dictus,Hinc Rhea Saturni vxor. Iuno coniunx,ſororque Iouis.Minerua è capite Iouis prognata;Saturnus vorare filios,Venus è mari orta dicta fuit;Sicque tota extitit illa veterum θεογονία, qualis explicatur ab Heſiodo. Philoſophi quoque,cum perturbationes,affectioneſque animi declarare vellēt,Cocyti,Tartari;Phlegetontis, Letheſque nomina excogitarunt. Ariſtoteles in libro de Animalium motione verſus Homeri recitans, in quibus Iupiter ait, ſe tantam habere firmitudinem,vt quamuis in ipſum omnes ruant Dii, & cœlo trudere conentur,non poſsint tamen;inquit, quod enim immobile eſt in nullo moueri poteſt, cœli igitur ſtructuram diſſolui non poſſe,quia ex immobili pendet principio. Idem Ariſtoteles libr.μετεώρων ſecundo reprehendit Socratis ſententiam in Phædone, exiſtimabat enim ille Tartarum locum ſub imo poſitum,aquarum eſſe principium ac fontem omnium,ſed contingeret,inquit Ariſtoteles,ſi id verum eſſet, ἀναρρεῖν τοὺς ποταμούς. Sed ſi diligenter,æquoque animo conſideres quale fuerit Socratis dictum, qualique vteretur philoſophandi ratione, prorſus non reprehendendum putes, nam per Tartarum intimas terrę partes intellexit,è quibus ſcatent aquæ,atque emanant;Verū planè Ariſtoteles ſtuduit totum hoc philoſophandi genus tollere ; primuſque cœpit proprietate nominum vti ; vt ne metaphoram quidem vllam pati poſsit in ſermone philoſophorum;Idem Ariſtoteles eodem libro,vbi loquitur de tonitru,& coruſcatione,ait à nonnullis Vulcani,Veſtęque riſum vocari;ab aliis vtriuſque minas dici.Vſurpauit nimirum eo loco Ariſtoteles veterum philoſophorum dictum ex eo philoſophandi genere ſumptum. Vulgus hominum itaque Deos Deaſque innumerabiles colebat ea ratione introductas à philoſophis;philoſophi tamē,doctique viri,quid per ea nomina in diſputationibus philoſophiæ eſſet intelligendum, optimè callebant. Hinc Cicero libro primo Tuſc. quæſt. An tu hæc portenta inferorum eſſe credis? & alia quam plurima in libris de natura deorum explicat, ex quibus patet, quod volumus. Altera philoſophandi ratio fuit numeris inuoluta,perque figuras geometri-

Philosophandi ratio triplex.

tas tradita; quali vſus fuit Pythagoras, quique eum ſecuti ſunt; Eius philoſophiæ veſtigia extant apud Platonem in Timæo, & Proclum Platonis interpretem. Tertia ratio, modusque philoſophandi fuit, quali vſus eſt Ariſtoteles, propriis verbis, apertiſſque rem demonſtrantibus. Declarat hoc Simplicius in procemio libri τῶν κατηγοριῶν. his
» verbis αὐτὸς δὲ ἔσωθεν ἐναργείας εἰς πίστιν, τῶν μὲν ἀπὸ νοῦ, τῶν δὲ ἀπὸ αἰσθήσεως, τοῖς μετ' αἰσθήσεως
» ζῶσι διαλεγόμενος τὰς ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως προτιμᾷ. Paulò poſt. οὐ μὲν οὐδὲ μύθοις οὐδὲ συμβολικοῖς αἰ-
» νίγμασιν, ὡς τῶν πρὸ αὐτοῦ τινες, ἀριστοτέλης ἐχρήσατο, ἀλλ' ἀντὶ παντὸς ἄλλου παραπετάσματος τὴν ἀσά-
» φειαν προτίμησεν. Nec tamen crediderim veteres alia ratione, aut numeris, aut appellationibus Deorum Philoſophiam inuoluiſſe, quàm, vt ne paſsim, ea tanquam arcana, etiam rudibus, ac prophanis hominibus innoteſcerent; religionem enim ſibi maximã ac ſanctitatẽ in tractatione rerũ philoſophicarum proponebant: quod idem Simpli-
» cius ibidem declarat his verbis τοὺς γὰρ παλαιοτέρους νομίζοντας μὴ δεῖν καὶ τοῖς ἐντυχοῦσι τὴν
» ἑαυτῶν σοφίαν προτιθέναι εἰς πάρεργον ἀνείληφεν δι' ἣν προφαινομένην συγκαλύψαι, οἱ μὲν μύθοις, οἱ δὲ
» συμβόλοις αὐτὴν ἀπέκρυψαν ὡς οἱ τοῖς παραπετάσμασι τὰ ἀπορρητότερα τῶν ἱερῶν. Cum igitur animis hominum vulgò inſita eſſet opinio de Diis, inſeriſque ex appellatione nominum excogitata à philoſophis, vt commodius de quauis re diſſerere poſſent; poëtæ narrationes ſuas inde ſumpſerunt; & ſic paralogiſmo vti cœperunt, poſtquam illa opinione hominum confirmata fuere; Verum de hac re ſatis; nunc perſequor reliqua.

» Ὁ γὰρ ἱστορικὸς, καὶ ὁ ποιητὴς οὐ τῷ ἢ ἔμμετρα λέγειν, ἢ ἄμετρα διαφέρουσιν· εἴη γὰρ ἂν
» τὰ ἡροδότου, εἰς μέτρα τεθῆναι, καὶ οὐδὲν ἧττον ἂν εἴη ἱστορία τις μετὰ μέτρου, ἢ ἄνευ μέτρων·
» ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει τῷ, τὸν μὲν τὰ γενόμενα λέγειν. τὸν δὲ, οἷα, ἂν γένοιτο. διὸ καὶ φιλο-
» σοφώτερον, καὶ σπουδαιότερον ποίησις ἱστορίας ἐστίν.

» Haud enim hiſtoricum, atque poëtam carmen, & ſoluta oratio
» deſignant. Quippe (quod alioqui facilè factu ſit) ſi Herodoti hiſtoria
» carminibus pangatur; æque nihilominus, ac prius ſine carmine, erit
» hiſtoria: ſed hoc differunt, quòd hic quidẽ res geſtas, ille vt geri potue
» runt, exponit. quo fit, vt ſapientiùs atq. præſtantius poëſis hiſtoria ſit:

» Hæc ego ſic aptius, dilucidiusque verterem. Hiſtoricus enim, & poëta non propter
» hoc inter ſe differunt, quòd vel metrica, vel non metrica proferant; liceret enim He-
» rodoti ſcripta ad metrum redigere, & nihilò tamen minus hiſtoria fuerit metro in-
» cluſa, quàm metro carens, quare fit, vt magis philoſophicum quiddam, & graue ſit
» poëſis, quàm hiſtoria, quia illa circa vniuerſale plurimũ verſatur, hęc circa particulare. Cõiunguntur hæc cũ ſuperioribus. ſic. Poëtæ nõ eſt propriũ narrare res geſtas, ſed vt fieri debuerint, atque poſsibilia fuerint ſecundum veriſimile, aut neceſſariũ. Duo enim (vt antè dictum eſt) efficere debet poëta, vel narrare actionem veram, nõ quidem, vt acta fuerit, ſed vt agi debuerit; vel eam confingere ſecundum poſsibile neceſſarium, aut poſsibile probabile. nam ſi proprium eſſet poëtæ narrare res geſtas, non ſatis perſpiceremus, quid differret hiſtoricus à poëta; quoniam etiam hiſtoricus narrat res geſtas. Explicatur igitur vtrumque, & quid ſit proprium poëtæ, quidque ſit proprium hiſtorici. ſic enim facilius cognoſci poteſt, quantum interſit inter officium poëtæ, & hiſtorici. Proprium Hiſtorici eſt narrare res geſtas, vt geſtæ fuerint. Proprium Poëtæ eſt narrare res, vt geri debuerint; ſi non confingit; quod ſi confingit; vt geri potuerint, ſecundum probabile, aut veriſimile. In altero prorſus Poëta eſt diſsimilis Hiſtorico; nam nihil confingit Hiſtoricus. In altero videtur poëta aliquantum ſimilis eſſe hiſtorico; nam quatenus poëta non confingit, ſed vnam explicat aliquam actionẽ veram, hoc habet commune cum hiſtorico. Quòd ſiquis obiiciat ſe mihi, dicatque hiſtoricum non vnam actionem narrare, ſed plures, vti antè declarauimus; reſpondeo, verum quidem id eſſe, ſed aliquando etiam aliquem hiſtoricum vnã explicare actionem; vt Saluſtius Catilinæ coniurationem; habet igitur hoc commune cum hiſtorico poëta, & ſi non prorſus (vt idem ait Ariſtoteles) nam in actione narranda, quæ vera ſit, nihil immutat hiſtoricus, ſed id tantùm narrat, quod factum eſt, Poëta autem

actioné mutat,auget,minuit,exornat,amplificat,narrat demum potius,vt agi debue
rit,quàm vt acta fuerit. Sed oritur hoc loco maxima dubitatio. M. Cicero lib. II. de
Orat.oſtendit multis rationibus pertinere ad oratoré cóſcribere hiſtoriã,quod quiſ-
dem verum videtur eſſe,tùm propter ornatum dicendi genus,et elocutionem politã,
ac nitidam;tùm propter probabilia,ac veriſimilia,quæ hiſtoricus quoque,ſicuti ora-
tor,arripit. Ariſtoteles autem hoc in loco ait,hiſtoricum narrare res geſtas, vt geſtæ
fuerint; Poëtam verò,vt geri debuerint.repugnant igitur ſibi Ciceronis,& Ariſtote
lis ſententiæ;aut ſi verum eſt, quod aſſerit Ariſtoteles tantùm; conſequitur in Cice-
ronis dicto quiddam maximè abſurdum: vt ad hiſtoricum pertineat probabiliter,non
verè rem narrare.quod tamen eſt contra hiſtoriæ legem. Sin autem verum eſt,quod
affirmat Cicero;Ariſtoteles non videbitur rectè diſtinxiſſe hoc loco hiſtoricum à poë
ta;nam ſi hiſtoricus quoque res narrat,vt debuerint geri (quod ait Ariſto.proprium
eſſe poëtæ) non video, quid reliquum habeat poëta, quod ipſius proprium dici poſ-
ſit,ac peculiare.Reſpondendum puto,Hiſtoricum duo in ſuis narrationibus explica-
re;res geſtas,dictaque,& orationem,ſeu ſermones hominum.In rebus geſtis narran-
dis nihil debet immutare Hiſtoricus.ſed prorſus ita narrare vti geſtæ fuerunt;Quate
nus autem homines diuerſorum morum,ac nationum facit loquentes,poteſt eos pro
ſuo arbitratu effingere ſecundum probabile,ac veriſimile;non quidem vt locuti fue
rint,ſed vt loqui debuerint. Hinc patet,totum fermè artificium hiſtoriæ in ſermoni-
bus exprimendis eſſe poſitum.neque profectò vlla in re magis deſudarunt antiqui hi
ſtorici, quàm in ſermonibus, concionibusque effingendis, quod licet intueri apud
Thucydidem,Dionyſium Halicar.Herodotũ; Liuium, Salu. eas quòd omiſit Cæſar,
ideò cómentarios dixit ſe ſcribere,qui tamen Ciceroni adeò videntur vberes, vt non
reliquerint locum aliis,ſi qui interpoſitis,oratorio more, concionibus,voluiſſent am
plificare, & exornare, atque ex illis hiſtoriam deſcribere.Cum igitur omne ferè arti fi
cium ſcribendæ hiſtoriæ in dictis,ſermonibus hominum, concionibusque effingen-
dis verſetur;planè patet Ciceronem ingenioſè id protuliſſe, quod ſuperius eſt dictũ;
rurſus Ariſtotelem,cum res geſtas ſentiret eſſe narrandas, vti geſtæ ſunt,neque de fi-
ctis concionibus loqueretur,rectè ſenſiſſe. Verùm redeo ad rem.Poſtquàm Ariſtote-
les declarauit,quid ſit poëtæ, & hiſtorici proprium;refellit vulgi opinionem; Exiſti-
mant enim vulgò homines;id omne appellari poëma, quod metris eſt contextũ.pro-
bat verò Ariſtoteles ſecus eſſe; ſic.Herodotus hiſtoricus cenſetur,quia res geſtas ſcri
pſit,vti geſtæ fuerunt,Si igitur Herodoti ſcripta redigas ad metrorum normam, nihi
lò minus erit hiſtoria,quia res non erunt immutatæ;neque vlla imitatio inerit,nec vl
la poëtices facultatis vis ac proprietas.Superius quiddam ſimile de Empedocle dictũ
fuit,qui,etiam ſi metro ſcripſit,quòd tamen ſine imitatione,quæ propria eſt poëtarũ,
ſcripſit,non eſt cenſendus poëta.Exiſtit igitur hoc loco dubitatio,an metra efficiant,
vt aliquis poëta dicatur,nec'ne.reſpondeo breuiter; nequaquàm.nam metra non per-
tinent ad naturam,vim, et eſſentiam poëſeos;ſed imitatio potius ipſa,ex qua tota poë
ſeos vis pendet; Rurſus oritur alia dubitatio,nam quæri poteſt etiã;an imitatio ſine
metro efficiat poëſin;declaratum eſt quidem antè Dialogos, quoniam imitantur cen
ſeri ab Ariſtotele nomine poëſeos, eius,quæ vocatur Epopœia.& ſanè maximam ha-
bet vim imitatio, cum metra ne tantillam quidem poteſtatem huius rei efficiendę ha
beant.Sciendum tamen poëſin ex duobus propriè conflari debere:ex imitatione ſcili-
cet,& metro,Si dicas igitur, Metrum efficere poëſin; refelli quidem, ac negari id po-
teſt;nam imitatio hoc efficit;ſi rurſus aſſeras,imitationem efficere poëſin, hoc quidẽ
verum fuerit, nam eſt aliqua poëſis,quæ caret metro , & imitatione tantum conſtat.
Sed verius, magiſque propriè appellatur poëſis, quæ & imitatione,& metro conflata
fuerit.Colligo igitur ſic.poëſis aliquando eſt tanquàm quoddam ſimplex;aliquando,
tanquàm quoddam compoſitum,ſeu conflatum dicere malis (aggregatum vulgò vo
cant.) Si ſimplex, ex imitatione,non ex metro;nam imitatio ſeparatim poëſin conſti-
tuit;ſed non metrum.maxima enim vis ipſius eſt in imitatione. Si conflatum quiddã
compoſitumque fuerit;ex vtroque, imitatione ſcilicet,& metro conflanda erit.Mar-

cellinus

cellinus in Thucydide, vbi refellit nonnullos, qui Thucydidem ideò cenſebant debere poëtam vocari, quòd vſus eſſet multis dictionibus, ac metaphoris poëticis; ait poë-
» tam non eſſe appellandum, quia metro non eſt vſus; Verba illius hæc ſunt; δεῖ γε δὴ τὸ
» ὑψηλὸν ὁ Θουκυδίδης, καὶ ποιητικαῖς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι, καὶ μεταφορικαῖς τισι. τολμῶσι δὲ πάσης συγ
» γραφῆς ἐτόλμησέ τινας ἀποφαίνεσθαι, ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς, οὐκ ἔστι ῥητορικῆς, ἀλλὰ ποιητι-
» κῆς, καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι ποιητικῆς δῆλον ἂν ἐξ ὧν ὑποπίπτει μέτρῳ τινὶ, εἰ δέ τις ὑμῶν ἀντείποι, ὅτι οὐ πάν
» τως ὁ πεζὸς λόγος ῥητορικῆς ἐστιν, ὥσπερ οὐδ' οἱ τοῦ Πλάτωνος, λεγόμεν ὅτι ἡ συγγραφὴ κεφαλαίοις διαιρεῖ-
ται. & quæ ſequuntur; poſtrema hæc verba adnotanda, in quibus innuit Platonis dialogos, quòd imitarentur connumeratos inter poëmata, de qua re nos ſuperius copioſe. ſed redeo ad rem. Ex ſuperius autem omnibus, quæ hactenus expoſita fuerunt de-
» ducitur ab Ariſtotele concluſio hæc, quæ continetur his verbis. διὸ καὶ φιλοσοφώτερον, καὶ
» σπουδαιότερον ποίησις ἱστορίας ἐστὶν, ἡ μὲν γὰρ ποίησις μᾶλλον τὰ καθόλου ἡ δὲ ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει.
» Quamobrem & magis philoſophicum quiddam, ac graue poëſis eſt, quàm ſit hiſtoria; habet contextus Ariſtotelis. φιλοσοφώτερον. hanc dictionem vertit Paccius, ſapientius, ego tamen, eo quo dictum eſt modo, verterem. nam Ariſtotelis ſentẽtia eſt hęc. Poëſin Philoſophicum quiddam magis in ſe habere, quàm hiſtoriam. hoc eſt, philoſophiæ magis eſſe ſimilem, quia poëſis exprimit, ac ſectatur vniuerſalia; hiſtoria autẽ particularia. Oritur hoc loco dubitatio, quę eſt huiuſmodi; Dictum eſt antè, poëtam, vel ex ſe fingere, vel arripere vnam actionẽ verã. Quatenus arripit actionẽ vnam alicuius perſonæ, ex qua ſuum conficit poëma, non videtur verſari circa vniuerſale, vt exemplo patere poteſt Homeri, qui in Odyſſéa circà vnam verſatur Vlyſsis actionẽ. Vergilii quoque, qui circà vnam Aeneæ verſatur actionem; idem quoque in fabulis Comicorum, ac Tragicorum perſpici poteſt; Reſpõdeo igitur, vtrunque verum eſſe, & poëtam verſari in vna vnius perſonę actione deſcribenda; in ea tamen deſcribenda verſari circa vniuerſale, quod nihil aliud eſt, quàm reſpicere ad generale quoddam, & cõmune. vt ſi ſit effingendus prudens in rebus agendis Vlyſſes, non qualis ipſe ſit eſſe conſiderandum; ſed, relicta circunſtantia, tranſeundum ad vniuerſale, & effingendum eſſe, qualis prudens, calliduſque ab omni parte abſolutus deſcribi ſolet à philoſophis. Hinc Plato in Sophiſta de pictoribus ait, oportere illos ſemper ad Ideam reſpicere, & pulchriora omnia pingere, quàm ſint. Verè igitur dictum eſt, poëticen magis eſſe ſimilem philoſophiæ, quia verſatur circa vniuerſale ipſa Philoſophia. Hinc refert
» Porphyrius Platonis dictum, qui iubebat quieſcere, cum deuentum eſſet ad indiui-
» dua, & ſingularia; cum enim ſint innumerabilia, ſcientia non poſſunt complecti. Ideò Hammonius doctiſsimus Porphyrii interpres ait, cùm viderent philoſophi ſingularia infinita eſſe, & aſsiduè corrumpi, ac gigni rurſus, ideòque ignorari; ſcientiam autem complecti tantum res, quæ ſempiternæ ſunt, eodemque permanent ſtatu, tranſtuliſſe ſe à ſingularibus ad vniuerſalia, quæ ſemper eodem ſunt ſtatu; non enim omnes (inquit Hammonius) equos vult cognoſcere philoſophus, ſed equum tantum, hoc eſt ipſam ſpeciem, quæ generalis eſt; Verba ipſius Hammonii apponerẽ, ſed quia omnibus ſunt in promptu, prætermiſi. Nulla igitur ars, aut ſcientia conſiderat particulare; vt medicina, nõ quid Socrati, quid Alcibiadi; ſed quid homini, vel ſic, vel alio modo ſeſe habenti ſit conducibile cogitat. Declarat hoc doctè, & copioſè Ariſtoteles lib.
» primo Rhet. ad Theod. his verbis. οὐδεμία δὲ τέχνη σκοπεῖ τὸ καθέκαστον, οἷον ἡ ἰατρικὴ τί Σωκράτει
» τὸ ὑγιεινόν ἐστιν, ἢ Καλλίᾳ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε. ἢ τοῖς τοιοῖσδε καθάπερ καὶ ἡ διαλεκτική. & quę ſequũtur. Poëtice quoque, quoniã eiuſmodi eſt, non conſiderat ſingularia, ſed vniuerſalia tantùm. Hiſtoria verò, quia nihil fingit, ſed narrat tãtùm, vti res geſtæ fuerint, et quãuis effingat dicta, ſermoneſque, ita tamen fingit, vt non diſcedat à natura eorum hominum, quorum effingit ſermones, & circa quos verſatur; propterea particulare ſectatur. Declarat autem Ariſtoteles quid ſit vniuerſale, quid ſingulare his verbis.

» Ἡ μὲν γὰρ ποίησις μᾶλλον τὰ καθόλου, ἡ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει. ἔστι δὲ καθόλου μὲν τῷ
» ποίῳ τὰ ποῖ' ἄττα συμβαίνει, λέγειν ἢ πράττειν κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον, οὗ στοχάζεται
» ἡ ποίησις ὀνόματα ἐπιτιθεμένη. τὰ δὲ καθ' ἕκαστον, τί Ἀλκιβιάδης ἔπραξεν, ἢ τί ἔπαθεν.

ἐπὶ μὲν οὖν τῆς κωμῳδίας ἤδη τοῦτο δῆλον γέγονεν, συστήσαντες γὰρ τὸν μῦθον διὰ τῶν εἰκότων, οὕτω τὰ τυχόντα ὀνόματα ἐπιτιθέασι, καὶ οὐχ, ὥσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ περὶ τὸν καθ' ἕκαστον ποιοῦσιν.

Siquidem illa circa ipſum vniuerſale plurimum verſatur: hæc verò ſingulare ſectatur. Eſt autem vniuerſale, quæ cui conueniat, dicere, vel facere, veriſimiliter quidem, ſeu neceſſariò, id quod ſpectat poëſis, cum nomina imponat. Contrà ſingulare, quid ipſe Alcibiades fecerit, tuleritue, Iam verò & apud comicos id manifeſtum, vt qui fabulas ex veriſimilibus conſtituentes, nomina interim pro arbitrio comminiſcantur, non quidem ipſa ſingularia quemadmodum iamborum compoſitiones facere ſolent.

Adnotanda illa verba κατὰ τὸ εἰκὸς καὶ τὸ ἀναγκαῖον, οὗ στοχάζεται ἡ ποίησις ὀνόματα ἐπιτιθεμένη Ait enim Ariſtoteles; Poëticen reſpicere ad veriſimile, & neceſſarium, quia nomina imponit. Hic locus autem ita videtur intelligi debere. Poëtice conſiderat vniuerſale, quod vel ex eo patet, quia nomina imponit ſecũdum veriſimile, aut neceſſariũ. imponit nomina poëtice ipſis perſonis, quas facit loquentes; Eas enim cum effingat, quæ nunquàm fuerunt, nomina imponit ex ſe, ac ſi fuiſſent: quòd ſi fuerunt, quàmuis nomina non imponat (ea enim quæ ſunt, fuerunt'ue, per ſe ſua habent nomina) præter id tamen, quod eſt, fingit ſecundum probabile, et neceſſarium. probatur hoc exemplo comicorum, nam hi fabulas conſtituunt, & confingunt ex ſe ſecundum veriſimile; & & ideò nomina etiam imponunt; qualia ſunt apud Terentium in Adelphis. MITIO, DEMEA: PHAEDRIA quoque, & THRASO in Eunucho. Iambici præterea poëtæ nomina imponunt, ſed non eo modo, quo comici; nam comici ex veriſimili nomina imponunt; & effingunt ſimul fabulam, ac perſonas, quibus nomina imponunt ſecundum veriſimile, quod deducitur, ex ea re, de qua agunt. Iambici verò poëtæ, cum maledicta proferant, habent quidem ſibi propoſitam certam perſonã, in quam ſcribant: ſed ne nomine vero compellent (id enim lex aliquando vetat) nomen verum perſonæ mutant; aliudque confingunt, quod ei perſonæ ſit accommodatum. differunt igitur, quoniam illi perſonas confingunt in comœdia, hi non confingunt in iambis; ſed earum tantum mutant nomina; noua quædam imponentes, dum vniuerſale quiddam intuentur, ac conſiderant, vt aptius conuenientiusque nomen imponatur; ad circunſtantiam tamen prius reſpicientes aliquam eius perſonæ, cuius nomen mutant; Exemplo nobis ſit Callimachus antiquiſsimus poëta, qui (vt teſtatur Suidas) poëma maledictis refertum conſcripſit in Apollonium Rhodium, & appellauit illum Ibin. Verba illius ſunt hæc: Ἶβιν, ἔστι δὲ ποίημα ἐπιτετηδευμένον εἰς ἀσάφειαν, καὶ λοιδορίαν εἰς τινα Ἶβιν γενόμενον ἐχθρὸν τοῦ Καλλιμάχου, ἦν δὲ οὗτος ὁ Ἀπολλώνιος ὁ γράψας τὰ ἀργοναυτικά. De IBI multa Cicero narrat libro ſecundo de Natura Deorum; Auem enim ait eſſe vaſto corpore, quæ ſerpentibus veſcatur. Ouidius apud Latinos Callimachi, opinor, exemplum ſecutus, eodem modo ſuum poëma inſcripſit; & hominem, in quem profert conuitia, & execrationes diras, appellauit IBIN, quem multi ſuſpicantur fuiſſe Mecœnatem. Mutationem nominis habet etiam Catullus in ſuis amoribus deſcribendis; nam LESBIAM amicam vocat, vt multi putant, pro CLODIA; Eandem mutationem nominis cernere eſt apud Horatium, Tibullum. Propertium. Notandum verò, cum Ariſtoteles dixit in Comœdia nomina perſonis imponi à poëta; id quidem verum eſſe in comœdia, quæ appellatur νέα, ſicuti patet; nam quàmuis non extitiſſet adhuc temporibus Ariſtotelis comœdia noua; eam tamen ipſe complectebatur animo, qualis eſſet, veterem enim non probabat; in hac igitur quæ ἀρχαία dicta eſt, non prorſus verum eſt; cognoſci autem hoc poteſt ex Ariſtophane, nam in Nebulis nominat Socratem ipſum, nomine non mutato, & in Equitibus Euripidem. Et vno, aut altero retento reliqua imponebantur

bantur pro arbitratu;Cùm verò (ſiquis fortè rationem huius rei quærat) comœdia vetus maledictis eſſet referta,& conuitiis,neceſſe omninò fuit; vt verum perſonæ alicuius nomen retineretur,quam illudendam,vexandamq́ue poëta ſibi propoſuiſſet.

„ Ἐπὶ δὲ τῆς τραγῳδίας τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντέχονται, αἴτιον δ', ὅτι πιθανόν ἐστι τὸ
„ δυνατόν. τὰ μὲν οὖν μὴ γενόμενα οὔπω πιστεύομεν εἶναι δυνατά. τὰ δὲ γενόμενα φανερόν,
„ ὅτι δυνατά. οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο εἰ ἦν ἀδύνατα.

„ In Tragœdia autem vera nomina retinentur : cuius ratio eſt , quo-
„ niam credibile quidem illud eſt,quod fieri poteſt:quæ verò nondum
„ facta fuiſſe ſcimus,fieri quidem poſſe parum credimus , quæ verò fa-
„ cta,fieri certò potuiſſe ambigit nemo : nam ſi,fieri nequiuiſſent, nun-
„ quam profectò extitiſſent.

Poſſet aliquis ita ſeſe obiicere Ariſtoteli hoc loco.Dixit,cum vellet probare poëticē ſectari vniuerſalia,id exemplo Comicorum patere, qui cum fabulam, actionemque confiogant,nomina etiam imponunt.Verum quidem hoc eſt in Comicis actionibus. Sed in Tragœdia ſecus;nam vera retinentur nomina ; & ideo non ſatis fuiſſe probatum videtur ab Ariſtotele; Poëticē verſari circa vniuerſalia ; quòd nomina imponat. Reſpondet ipſe'met Ariſtoteles veriſsima quidem hæc eſſe omnia ; ſed non temerè in Tragœdia vera retineri perſonarum nomina . quia cum in ea inſit imitatio,& repræſentatio agentium rē,vti acta fuit, veriſimilem, ac probabilem non modo eſſe oportet.ſed etiam veram exprimiq́ue vera nomina ipſarum perſonarum. à quibus actio illa primùm verè acta fuit;non eſt enim quòd aliquis credat fabulas tragicas eſſe à poëtis fictas, ſed planè deſumptas à maximis calamitatibus, quæ Heroibus, Regibusque acciderunt . Ideo pauca eſſe tragœdiarum argumenta paulò poſt ait Ariſtoteles, rarò enim eiuſmodi accidunt.Quòd ſiquis rationem quærat (vt in tragœdia vera retineantur nomina)hæc omninò eſt. Habet ſibi propoſitum tragœdia mouere duas maximas perturbationes animi cōmiſerationem , & metum ; multò verò difficilius eſt, has mouere,quàm reliquas,quæ iucundius perturbant,qualis eſt ſpes,riſus,& huiuſmodi.ſunt enim ſuapte natura homines ad iucundas res proni; ab iniucundis autem alieni;non facilè igitur ad luctum poſſunt impelli.neceſſe eſt igitur,vt ſciant prius rē ita cecidiſſe;quod ſi fabula tragica actionem contineat,quæ non acta ſit,neque ſit vera;ſed ab ipſo poëta fuerit efficta ſecundum veriſimile;cōmouebit fortaſſe animos audientium,at minus certè.nam veriſimilia ſi nos oblectant,oblectatio omnis inde prouenit,quòd in veris ineſſe ea ſcimus;& omnino quatenus veriſimile veritatis eſt particeps vim habet mouendi ,,ac perſuadendi. Argumentatione igitur vtitur Ariſtoteles,à maiori ſic.ſi nos veriſimilia mouent , multo magis vera mouebunt. Veriſimilia nos mouent,quia fieri potuiſſe credimus,ita rem accidiſſe.Vera nos mouent,quia ſcimus ita accidiſſe, quicquid igitur vis eſt in veriſimili , id totum arripit à vero. Habet
„ Ariſtoteles in contextu has dictiones τὸ πιθανόν . ideſt credibile, τὸ δυνατόν. ideſt quod
„ fieri poteſt. τὸ ἀδύνατον.ideſt impoſsibile. complicat igitur ex his ſuas rationes.ſic.om
„ ne quod eſt poſsibile,eſt credibile,quia ſi eſt poſsibile,neceſſe eſt,vt aliquādo acciderit,aut eiuſmodi ſit, vt videatur poſſe aliquando accidere, nam poſsibile eſt aliquid etiam,antequam ſactum ſit, quia exit ſemper in actum (vt vulgò loquuntur noſtrates philoſophi) poſsibile ab aliquo agente.& (vt iidem aiunt) poſſe præcedit ipſum facere;quod enim eſt impoſsibile,non fit vnquam. Poſsibile quidem aliquid ſi confingatur à Poëta tragico;non videri poterit impoſsibile , etiam ſi factū non ſit vnquàm; falſum potius dicetur,quòd nō factum ſit.Hinc Hammonius in librum περὶ ἑρμηνείας, in hanc ſententiam multa diſſerit.quod poſsibile eſt eſſe,& contingit aliquando eſſe,
„ ridiculum fuerit,ſiquis dicat eſſe impoſsibile;repugnantia enim loqueretur.quod au
„ tem non poſsibile eſt eſſe,neque eſſe contingit, vt non poſsibile eſt,neque contingit
„ Centauros eſſe,ergo impoſsibile eſt eſſe. Hæc ille.Impoſsibile non eſt πιθανόν, quia nō

modo factum eſt vnquam,ſed ne fieri quidem poteſt.hoc igitur ad fabulam tragicam non ſpectat Poſſibile eſt πιθανὸν quia fieri poteſt, vt ita factum ſit, aut aliquando fiat. Hoc igitur ſpectat ad fabulam tragicam,quia poëtæ ſæpè confingunt actiones,ex poſ ſibili,& veriſimili: id ſi faciunt ; nomina quoque perſonarum confingant eſt neceſſe. Ea quæ facta ſunt,omnium maximè poſſibilia dici poſſunt,quia ſi poſſibilia non fuiſſent , non facta eſſent ; Ergo eadem ſunt πιθανώτατα , quis enim non credat id, quod factum eſſe ſcit?cum aliquando cred at ea , quæ facta quidem non ſunt,ſed fieri poſſe videntur ? Hæc ſi fuerint in fabula tragica,magis erūt credibilia magiſque mouebūt; auditores quia ita facta eſſe ſcient;in veris igitur actionibus his nomina non cōfinguntur perſonarum ; quid enim neceſſe eſt,ſi actæ ita ſunt?ſed proferuntur vera ipſarum nomina perſonarum.

,, Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἐνίαις μὲν ἓν, ἢ δύο τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ
,, δὲ ἄλλα πεποιημένα, ἐν ἐνίαις δὲ οὐθὲν, οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος ἄνθει. ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ, τά
,, τε πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα πεποίηται. καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει

,, Tùm tamen Tragœdiarum aliquæ ſanè ex notis nominibus , vnó
,, vel duobus ad ſummum aſſumptis, reliqua deinceps confingant : ali-
,, quæ rurſus, quemadmodum Agathonis flos, planè omnia , in quo,
,, tam etſi cum nominibus res ipſæ pariter confingantur , nihilominus
,, delectant.

Dictum eſt in tragœdia nomina non confingi perſonarū,ſed vera retineri; eiuſq́ue rei ratió omnis diligenter explicata,quæ ſimilis eſt,imò eadem,cum inſigni illa topica propoſitione,propter quod vnumquodq́ue tale,& illud magis(eſt enim in omniū ore.) Si fabula tragica conficta ex poſſibili, & veriſimili, fidem acquirit,etiam ſi ficta fuerint perſonarum nomina,cum credibile videatur,rem ita agi potuiſſe; quantò magis credibile fuerit,id quod verè actum ſit,nam veriſimile, quantamcumque vim habet perſuadendi(vti ante dictum eſt)totā accipit à vero. Nunc exceptiōes duas affert in medium Ariſtoteles , per quas omnino probat in tragica fabula confingi nomina perſonarum,vel ſi fictæ fuerint;vel ſi omnino veræ ſint actiones illę.Nam eſto,veram aliquā eſſe actionē,non tamen omnia nomina vera apponētur,quia cū epiſodiis opus ſit ad augendam fabulam,ea neceſſe eſt deduci ex veriſimili;confingiq́ue perſonas aliquas,quas credibile ſit potuiſſe ſimul actionē illam agere ; Hinc in Electra Sophoclis ὁ παιδαγωγός. In Oedipode ſacerdos.in omnibus ferè nuncii aliunde venientes; Patet igitur,cum hæc ita ſe habeant, atque in tragœdia , quamuis actionem veram contineat,aliquot perſonarum nomina tamen confingantur,veriſimum eſſe,quod ante dictum eſt , in omni poëſi reſpici ſolere ad vniuerſalia:hacq́ue re in primis differre poëtam ab hiſtorico.Exceptio prior eſt huiuſmodi;in non nullis tragœdiis,poſſe nos intueri,à veteribus poëtis,vno vero nomine,aut duobus,tribus'ue ad ſummum retentis,cætera confingi . Altera exceptio eſt.Omnia nomina perſonarum in tragœdia aliquando confingi:hoc verò fit in eo genere tragœdiarum quæ actionem continent non veram , ſed quæ ex veriſimili fuerit conficta,quales ſunt omnes actiones in comœdiis.probat verò Ariſtoteles hoc,exemplo Agathonis poëtæ,qui in tragœdia,quā inſcripſit ἄνθος , omnia nomina confinxit . De Agathone tragico meminit Athenæus Libro Decimo , vbi eius lepidos recenſet verſiculos, in quibus homo quidam rudis, prorſus imperitus literarum inducitur exprimere literas,quæ ſunt in nomine THE-
,, SEVS , ex figuris rerum ſibi notarum;ſunt autem hi;ſed refero primum verba Athe
,, næi. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ καὶ Ἀγάθων ὁ τραγῳδοποιὸς ἐν τῷ Τηλέφῳ. ἀγράμματος γάρ τις κἀνταῦθα δη-
,, λοῖ τὴν τοῦ θησέως ἐπιγραφὴν, οὕτως.
,, γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μεσόμφαλος κύκλος ;
,, ὀρθοί τε κανόνες, ἐζυγωμένοι δύο.
,, σκυθικῷ τε τόξῳ τρίτον ἦν προσεμφερὲς,

ἔπειτα

» ἔπειτα διὰ δύο πλάγια ἦν προκείμενα,
» ἐφ' ἑνός τε κανόνος ἐζευγμένοι δύο.
» ὅπερ δὲ τρίτον ἦν, καὶ τελευταῖον τάλα...

Agathonis verò tragœdia hæc, quam ait Ariſtoteles fuiſſe appellatam ἄνθος, meminit Lucianus in eo libello, qui inſcribitur ῥήτωρ. his verbis. ὃ αὐτὸν ἀγάθωνα τὸν τῆς τρα-
» γῳδίας ἐπέραστον ἐκεῖνον ποιητὴν, λέγω δὲ ὡς ἀεὶ τοῦτο γνωρίζοις αὐτὸν, μηδέ σε ἔτι ἀπαρίσιοι χρῆμα,
» καὶ φίλον ἀφροδίτῃ καὶ χάρισι θάλλον. & quæ ſequuntur. De eodem Agathone, eiuſ-
» que tragœdiis Ælianus libro decimoquarto ita ait. πολλοῖς καὶ πολλάκις χρῆται τοῖς ἀν-
» τιθέτοις ὁ ἀγάθων. ἐπεὶ δὲ τις οἷον ἐπανορθούμενος αὐτὸν ἐβούλετο περιαιρεῖν αὐτὰ τῶν ἐκείνου ἐκ τοῦ ἀγά-
» θωνος ἀφανίζειν, οὕτως ἐκόμα ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνος, καὶ ᾤετο τὴν αὐτοῦ τραγῳδίαν ταῦτ' εἶναι. Quamuis autem in Agathonis tragœdia, quæ inſcribitur, Flos; omnia nomina ficta ſint, nihilò tamen minus, oblectat auditores, quàm cæteræ in quib. vera retinentur nomina; hæc aſſerit Ariſtoteles, vt oſtendat huiuſmodi tragœdias ex veriſimili ductas, nō eſſe omino reiiciendas.

» Ὥστ' οὐ πάντως εἶναι ζητητέον, τῶν παραδεδομένων μύθων, περὶ οὓς αἱ τραγῳδίαι εἰσὶν, ἀντέ-
» χεσθαι, καὶ γὰρ γελοῖον τοῦτο ζητεῖν. ἐπεὶ καὶ τὰ γνώριμα ὀλίγοις γνώριμά ἐστιν, ἀλλ' ὅμως
» εὐφραίνει πάντας. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὸν ποιητὴν μᾶλλον τῶν μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν, ἢ
» τῶν μέτρων, ὅσῳ ποιητὴς κατὰ τὴν μίμησίν ἐστι. μιμεῖται δὲ τὰς πράξεις. κἂν ἄρα συμβῇ
» γενόμενα ποιεῖν, οὐθὲν ἧττον ποιητής ἐστι. τῶν γὰρ γενομένων ἔνια οὐδὲν κωλύει τοιαῦτα εἶναι
» οἷα ἂν εἰκὸς γενέσθαι, καὶ δυνατὰ γενέσθαι, καθ' ὃ ἐκεῖνος αὐτῶν ποιητής ἐστι.

» Quare non omnino quærendum eſt, vt vulgatæ fabulæ, in quibus
» Tragœdiæ ſunt, ad vnguem retineantur, idem quærere ridiculum
» eſſet: quandoquidem illæ etiam ſic notæ, paucis quidem cum notæ
» ſint, iuxta tamen cunctos delectant. Ex his igitur patet poetam fabu-
» larum magis, quàm carminum, eſſe poetam: vt qui ſemper circa imi-
» tationem verſetur, actiones verò imitatur. Si igitur & in ea quoque,
» quæ verè prius fuere, fingendo incidat, non propterea à poeta diſce-
» det; quādoquidem ex his quæ geſta ſunt, aliqua quidem eiuſmodi eſſe
» nil prohibet: cuiuſmodi vel extitiſſe veriſimile ſit: vel certe fieri potue
» rint, ſecundum quæ ſanè horum poeta fuerit.

Continētur hoc contextu tria, quæ explicantur ab Ariſtotele. Primùm enim affertur præceptio vna, quæ ex ſuperioribus pendet. Secundo loco exponitur concluſio totius diſputationis iam diu inſtitutæ. Poſtremò profertur confutatio, ac declaratio dubitationis vnius, quæ poſſe enaſci videbatur contrà ea, quæ dicuntur. Præceptio huiuſmodi eſt; tragœdiarū fabulas nō ſemper ex notis rebus, quas verè accidiſſe cōſtat, eſſe ſumendas. Hoc verò ab Ariſtotele ideo traditum ſuit, nequis putaret, quamuis actiones vere aptius ſcribuntur à tragicis, non licere tamen aliquando deſumere argumentum, ab actione quæ vera quidem non ſit, ſed à poeta ex veriſimili fuerit efficta; confirmat autem Ariſtoteles hanc ſententiam ſuam tali ratione. Quando Argumenta tragœdiarum ſumuntur à rebus, quæ acciderunt, conſtituunturque ex veris actionibus, non eſt planè exiſtimandum, eas omnibus eſſe notas, ſed paucis. Aequè tamen oblectantur earum recitatione ii, qui non norunt, ac ii qui norunt. Exempli cauſa. Oedipus Sophocleus ex re vera, quæ accidit, ſumptus eſt; ſi illius tamen tragœdia inducatur in ſcenam, non omnes quidem, qui adſunt, eam Oedipi norunt calamitatem ſed pauci. Iam verò ſi quærat aliquis, plus ne voluptatis capiant ex ea recitatione ii, qui antè norant, an ii, qui tunc primum audiunt, cognoſcuntque actionem totam; Reſpondet Ariſtoteles, æquè magnam percipi voluptatem ab iis, qui nō norunt antè, ac ab iis, qui antè norunt; ex quo patet nihil referre, an ex rebus veris, an

fictis,modo fictæ ſint ſecundum poſſibile,ac veriſimile,tragœdiarum argumenta ducantur.Concluſio autem diſputationis totius hæc eſt. Quare ex his,quæ dicta ſunt, iam ſatis patet;poëtam magis ſabularum (fabulam voco actionem ipſam, conſtitutionemq́ue rerum) eſſe poëtam,quàm metrorum. QVATENVS poëta eſt propter imitationẽ,nam ſic debent verti,& intelligi verba Græca illa ὅσῳ ποιητής ἐστι κατὰ τὴν μίμησιν, nam Paccius non aptè vertit,neque videtur ſatis Ariſtotelis ſententiam intellexiſſe, ait enim.VT QVI ſemper circa imitationem verſetur.Hæc concluſio deducitur ex ſuperioribus,vnde fuerat digreſſus Ariſtoteles, qui miro tamen artificio connectit omnia,ſicuti videre eſt.Omnia verò ita ſeſe habent;Fabula in poëſi debet eſſe vna.Vna autem non appellatur ratione vnius perſonæ; ſed vnius actionis, vnde patet eos,qui Heracleidem,& Theſeidem ſcripſerant,complexi omnes res illorum geſtas,non recte conſtituiſſe ſuum Poëma,potiuſque Hiſtoricos,quàm Poëtas eſſe appellandos , nam hiſtoricus perſequitur ſingularia;poëta autem ſectatur vniuerſalia;ſicuti antè probatum eſt,quia nomina imponit,neque enim quòd metro vtuntur,ideò ſunt poëtæ appellandi,nam metrum non facit,vt aliquis poëta dicatur; poëta enim magis propter conſtitutionem actionum,& rerum,quas imitatur,quàm propter metra,vocatur; In verbis illis Græcis,quæ ſunt in contextu.ὅτι τὸν ποιητὴν μᾶλλον τῶν μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν, ἢ τῶν μέτρων.Hæc videtur eſſe argumentatio, quæ ducitur ab Etymologia. Poëta ducitur παρὰ τὸ ποιεῖν, quod eſt fingere.ποιεῖν verò nihil aliud eſt,quàm μιμεῖσθαι,ideſt imitari;imitatur autem poëta actiones;Actiones verò fabula continẽtur;conſequitur ergo, poëtam potius appellari propter fabulam,& cõſtitutionem rerum, quas imitatur, quàm propter metra.Adnotandum etiam illud verbum μᾶλλον ideſt magis·nam imitatio per ſe abſque metro,efficit,vt aliquis poëta dicatur,vt ſuperius eſt declaratum;ſed metrũ ſine imitatione hoc non poteſt efficere; quamuis maximè propriè is appelletur poëta, qui metris imitatur;neque à metro imitationem ſeiungit; neque metrum ab imitatione.Verum ſi quis quęrat horum duorum,quæ poëtam faciunt; an imitatio,an metrum maius habeat pondus, magiſq́ue ad naturam poëticę, poëtarumq́ue pertineat? Sciendũ primas debere partes tribui in hac re imitationi;magis enim(vt aiunt)eſſentialis eſt,quã metrũ;& quãuis imitatio tantam habeat vim,nõ tamẽ proptereà ſemper excluditur metrũ;vt antea apertè demonſtrauimus; imò abſolutũ magis fuerit opus poëtæ,ſi metrũ accedat imitationi;Conſequitur,quã tertio loco dicebamus proferri; Cõfutatio rationis,& argumẽtationis; quæ poterat afferri cõtra Ariſt.ſententiã paulò antè expoſitã.Dixit Ariſt.poëticẽ ſectari vniuerſalia,ideoq.imponere nomina perſonis.Hoc(dicat aliquis)partim verũ eſt,partim falſum;In comœdia ſemper ferè verũ, noua præſertim; nã in ea & actiones,& nomina finguntur;In tragœdia,partim quidẽ verum,partim non verum;nonnullæ enim tragœdiæ arripiunt argumenta rerum,& conſtituũt fabulam ex iis, quæ verè ita contigerunt,& acta fuerunt;in his igitur,neque nomina,neque actiones confinguntur;Aliæ ſunt tragœdiæ, quæ arripiunt quidem actiones veras; ſed aliqua tantummodo retinent nomina vera; alia effingunt ex veriſimili. Ergo aliqua ex parte verum id quod dictum fuit.Aliæ tragœdiæ ſunt, in quib.quoniam actiones conſtituuntur,non quæ actæ fuerint,ſed ex veriſimili ductæ, neceſſariô omnia confinguntur,& nomina,& res,in his tantùm patet,omni ex parte verum eſſe,quod ait Ariſtoteles,poëticen ſectari vniuerſalia; quia omnia ex ſe effingit ſecundum poſsibile, & veriſimile:Reſpondet ad hæc Ariſtoteles;ita quidem rem ſeſe habere,neque tamen efficere,quò minus hoc quoque verum ſit,etiam in iis tragœdiis,quæ veras actiones tractant,& nomina perſonarum retinent; nam in quãlibet veris licet etiam fingere; Fingitur autem,quotieſcunque res non narratur,vti geſta fuit;neque exprimitur ſecundum proprium euentum,quem omnes ſciunt in actione illius fuiſſe;ſed vt potuerit agi,ſecundum veriſimile,& ideò in actione vera, quatenus ita fingit poëta,nihilò minus erit poëta,ac ſi actionem,ac fabulam totam omniáque nomina confingeret; Verba Ariſtotelis ſunt κἂν ἄρα συμβῇ γενόμενα ποιεῖν, οὐδὲν ἧττον ποιητής ἐστι; Argumentum ducitur à notatione,ſeu etymologia ſic.ποιητὴς eſt,qui ποιεῖ ideſt fingit, quatenus igitur.fingit in rebus, veriſque actionibus, vel ipſas augens,

vel

vel exornans ex veriſimili; neque narrans ſicuti ſeſe habent; ex hoc ſatis patet eſſe poẽtam; & ita probatur ſuperior concluſio. Poëticen ſemper ſectari vniuerſalia.

Τῶν δὲ ἁπλῶν μύθων, καὶ πράξεων, αἱ ἐπεισοδιώδεις εἰσὶ χείρισται. λέγω δ' ἐπεισοδιώδη μῦθον, ἐν ᾧ τὰ ἐπεισόδια μετ' ἄλληλα οὔτ' εἰκὸς οὔτ' ἀνάγκη ἐστί. τοιαῦται δὲ ποιοῦνται ὑπὸ μὲν τῶν φαύλων ποιητῶν δι' αὐτούς, ὑπὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν διὰ τοὺς ὑποκριτάς. ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες καὶ παρὰ τὴν δύναμιν παρατείναντες μῦθον, πολλάκις διαστρέφειν ἀναγκάζονται τὸ ἐφεξῆς.

Cæterùm ſimplicium fabularum, actionumúe Epiſodicæ quidem deterrimæ. Epiſodicam appello, in qua non veriſimiliter, neque neceſſariò mutua epiſodia nectãtur, fiunt autem hæ tum ab ineptis vatibus ſuo vitio, tum à probatis quoque hiſtrionum gratia. Etenim in huiuſcemodi certaminibus, dum fabulas plus æquo ſæpenumero producunt, legitimum ordinem peruertere coguntur.

Hic primum obſeruandum eſt, quomodo hæc cõtexantur cum iis, quæ multò ante ab Ariſtotele dicta fuerunt; vnde longo ſatis ſermone alia declarans fuerat digreſſus. Dixerat enim fabulam oportere eſſe ſimplicem, & vnam, vnam autem eſſe, quæ circà vnam actionem uerſatur; Conſequitur modò, vt quid vitioſum in ea ſit domonſtret; multi enim erant poëtæ, qui vnam conſtituebant actionem, ſummo artificio, ac ſimplicem, ſed adhuc errabant, quod præter rem multa narrabant; hos reprehendit Ariſtoteles. Videtur autem in præſenti contextu duo explicare; Primum enim declarat, quæ dicantur fabulæ epiſodicæ, quas maximè damnat. Deinde exponit, vnde extiterit præpoſterus vſus hic ſcribendi fabulas epiſodicas. Fabulæ epiſodicæ ab epiſodiis dictæ ſunt, qualia autem ſint epiſodia declaratum eſt ante ex verbis Suidæ. Ait igitur Ariſtoteles hoc loco. Epiſodicæ Fabulæ eæ ſunt, in quibus τὰ ἐπεισόδια μετ' ἄλληλα οὔτε εἰκὸς, οὔτε ἀνάγκη ἐστί; hæ autem maximè damnandæ, quoniam in primis oportet fabulam aptè contexi eo, quo declaratum eſt ante, modo, vt partes omnes ita cohæreant, vt nulla ipſarum ſine detrimento, & imminutione totius tolli poſsit. Epiſodicæ autem fabulæ, cum non habeant hanc rerum connexionem ita inter ſeſe cohærentium, multum recedunt, abſuntque ab eo, quod in primis requiritur in fabulæ ſtructura; requiritur autem cohærens, aptaque, & concinna ab omni parte rerum ſtructura; Ea fit duplici modo, aut κατὰ τὸ εἰκὸς, aut κατ' ἀνάγκην. Res enim & actio connectitur cum altera, aut conſequitur alteram, aut ex veriſimili deducta, aut ex neceſſario; quod & ſi eſt antè à me declaratum, nunc tamen rurſus, apertiuſque declaro; allato in medium exemplo. Clodius Interamnæ ſe fuiſſe aſſerebat ea nocte, qua ſacra polluta fuerant Bonæ Deę in vrbe Romana. Hoc maximè (ſi verum fuiſſet) poterat in accuſatione iuuare Clodium, quoniã neque ex neceſſario, neque ex veriſimili potuiſſet vlla ab aduerſariis probatio afferri; qua ſignificaretur Clodius ea nocte ſacra Deæ polluiſſe. Vtrunque verò rurſus ſummatim ita declarari poteſt. Id μετ' ἄλληλα non conſequitur, neque κατ' ἀνάγκην, neque κατ' εἰκὸς, quod non pendet ex altero; exempli cauſa. Quicquid eſt præter rem, aut diſsimile, alterius generis, aut non eadem ætate factum, aut non ab iiſdem hominibus, aut non iiſdem in locis; id totum facit epiſodicam fabulam; Sed oritur hoc loco dubitatio; Dictum eſt antè ab Ariſtotele, & dicetur poſtea multis in locis; poëmata, & fabulas debere recipere epiſodia, vt habeant iuſtam magnitudinem; Hunc verò damnat Epiſodicas fabulas, nã ait eſſe omniũ deterrimas; Repugnantia igitur loquitur Ariſto. Reſpõdeo conſentanea loqui Ariſto. nã res ita ſeſe habet; Verũ quidẽ eſt, Fabulas epiſodia recipere; & epiſodia πράγματα eſſe ἰσχυρὰ, ſi actiones, quæ illis cõtinẽtur, per ſe cõſiderentur, et ſeparatim. Quatenus autẽ coniunguntur, cũ actione illius perſonæ, ex qua fabula cõſtituitur; iam nõ amplius epiſodia dici debent, at partes illius fabulæ, quæ ex rebus cohærentibus, con-

iunctiſque vna,& ſimplex facta eſt velut in vnum corpus redacta. Sed verè,ac propriè dicerentur epiſodia in fabula,ſi non aptè cohærerent; Et hac ſanè ratione fabulæ illæ, quæ huiuſmodi habent epiſodia non cohærentia, dicuntur fabulæ epiſodicæ; nam aliæ, quamuis ex epiſodiis compactæ ſint,tamen,quia iam partes,& membra veluti quædam fabulæ effecta ſunt,nomen non retinent ductum ab Epiſodiis. His ita expoſitis,nunc conſequitur,vt declaremus, vnde præpoſterus vſus epiſodicarum fabularũ extiterit. Epiſodicę fabulæ duplici de cauſa fiebant; Primùm propter inſcitiam,atque imperitiam poëtarum. Deinde propter quandam conſuetudinem, cui inſeruire volebant poëtæ. Prior error multò grauior eſt, minuſque excuſari poteſt; imò poëtæ illi vehementer reprehẽdẽdi, qui poëmata aggrediuntur cõſcribenda,nec tamen norũt, quo artificio ſcribi debeant. Epiſodicarum quoddam fabularum genus innuit Horatius in epiſtola ad Piſones, vbi loquitur de ſatyris,quos in mediam tragœdiæ recitationem induci conſueuiſſe ſcribit,vt ea ratione relaxarentur animi audientium; qui alioqui defatigati fuiſſent,tragicarum rerum,quæ nimis ſerię,ſeueræque ſunt,recitatione. Altera cauſa,cur cõtigerit fabulas epiſodicas fieri; eſt ipſa cõſuetudo, quę ita tulit; Mos enim erat in fabularũ recitationibus,vt cõcertatio fieret tùm inter poëtas,tùm inter hiſtriones; oportebat igitur interponi epiſodia quædã; de hac certandi cõſuetudine ſuperius multa diximus; ſed hic appono alium locum ex Nebulis Ariſtophanis,verſus eſt. ἀνελέσθαι τι χορῷ ἐμβόλιμα. Interpres illum ita exponit. ἐμβόλιμα δὲ, ἤγουν ἁμίλλας, καὶ ἀγῶνας μουσικούς, τοῖς γὰρ Διονυσίοις τοὺς κυκλίους χοροὺς ἵστασαν, καὶ ἠγωνίζοντο οἱ κωμικοί, καὶ τραγικοὶ ποιηταί, ἀναγορεύοντες τὰ ὑπόγυια αὐτῶν πεποιημένα δράματα. Fit autem in his certaminibus,vt dum protrahere ſtudent Fabulam,peruertant ſeriem rerum,& illud quod vocat Ariſtoteles τὸ ἐφεξῆς. in quo totum eſt artificium fabulæ conſtituendæ; in qua in primis neceſſe eſt,vt omnia aptè cohæreant,ac coniungantur; ſicuti paulò ante declaratum ſuit: διαστρέφει τὸ ἐφεξῆς. verba ſunt Ariſtotelis. Illud enim veluti norma quædam recta eſt,quam deprauare non licet, ſic Ariſtote. etiam libro primo Rhet. ad Theod. de norma Lesbia loquens ait. ὅμοιον γὰρ κἂν εἴ τις ᾧ μέλλει χρῆσθαι κανόνι τοῦτον ποιήσει στρεβλόν. de ea Plutar. in libro πρὸς ἡγεμόνα ἀπαίδευτον, quem locum ideo appono, quia mirificè illum Ariſtotelis declarat. δεῖ δὲ ὥσπερ ὁ κανὼν αὐτὸς ἀστραβὴς γενόμενος, καὶ ἀδιάστροφος οὕτως ἀπευθύνει τὰ λοιπὰ τῇ πρὸς αὐτὸν ἐφαρμογῇ, καὶ παραθέσει συνεξομοιῶν παραπλησίως, τὸν ἄρχοντα πρῶτον αὐτὸν κτησάμενον αὐτοῦ, καὶ κατευθύναντα τὴν ἀρχὴν, καὶ καταστησάμενον τὸ ἦθος οὕτω συναρμόττειν τὸ ὑπήκοον, οὐ γὰρ πίπτοντος ἔστιν ὀρθοῦν.

Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τελείας ἐστὶ πράξεως ἡ μίμησις, ἀλλὰ καὶ φοβερῶν, καὶ ἐλεεινῶν. ταῦτα δὲ γίνεται μάλιστα τοιαῦτα, καὶ μᾶλλον, ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν δι' ἄλληλα. τὸ γὰρ θαυμαστὸν οὕτως ἕξει μᾶλλον, ἢ εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, καὶ τῆς τύχης. ἐπεὶ καὶ τῶν ἀπὸ τύχης ταῦτα θαυμασιώτατα δοκεῖ, ὅσα ὥσπερ ἐπίτηδες φαίνεται γεγονέναι. οἷον ὡς ὁ ἀνδριὰς ὁ τοῦ Μίτυος ἐν Ἄργει ἀπέκτεινεν τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου τῷ Μίτυι, θεωροῦντι ἐμπεσών.

Quoniam autem imitatio non tantum perfectæ actionis, verùm etiam miſerabilium, terribiliumue eſt, hæc autem maximè talia erunt potiſsimumque pollebunt, quotieſcunque per ſe ipſa inuicem admiranda illa accident: nimirum hoc pacto admirabile magis ſeſe offert, quàm ſi à caſu, vel à Fortuna proficiſci appareat; ſiquidem in his etiã quæ à Fortuna proueniunt, illa quidem maximam admirationem præ ſe ferunt, quæ veluti ſuopte impulſu prouenire videantur, vt in Argo Mityi ſtatua, quæ ſuper inſpectantem collapſa, authorem Mityi necis interfecit.

Ex quibuſdam verbis, quæ in definitione tragœdiæ appoſita fuerunt; nunc Ariſtoteles deducit aliam præceptionem, ea autem eſt huiuſmodi Oportet præterea tragicã

actionem,eſſe commiſerabilem,ac terribilem.Deducitur verò ex eo,quod eſt ante dictum,recitatione tragœdiarum, purgari duas maximas animi perturbationes; cõmiſerationem,& metum.Duo igitur explicat in præſentia Ariſtoteles; Primùm, præceptionem quam expoſuimus;Deinde quomodo ſingula fiant, vt aptè cieatur comiſeratio, & incutitur metus.Hic rurſus monitos velim eos, qui prædicant vbique librũ hũc Ariſtotelis eſſe mancum,vt animaduertant,quanto artificio,omnia iungat inter ſe Ariſtoteles;& ex ſuperioribus verbis,quæ in definitione poſitæ fuerunt, ſingillatim ſeriem deducat totius ſuæ diſputationis; Hanc ego ſeriem, cum enterruptam eſſe animaduertam,tunc ipſe quoque apertè fatebor,librum eſſe mancum; quid verò hac ſerie pulchrius? quid aptius excogitari poteſt? Si igitur illi, nulla allata ratione, pergent eſſe moleſti, aut librũ hunc non ſatis attentè legiſſe, aut non intellexiſſe omninò videbũtur;Primùm ita ſe habet tragœdia, requirit Actionẽ commiſerabilem, & terribilem.Duo hęc ſunt τὸ ἐλεεινὸν,τὸ φοβερὸν, quæ deducuntur ab iis duabus perturbationibus,quæ recitatione tragœdiarum purgantur; ſunt autem hæ, τὸ ἔλεος, καὶ ὁ φόβος Neque verò vtrumque ſemper ſimul eſſe poteſt in vna re; ſed alterutrum aliquando ſeparatum;hoc per exempla tragediarum patere poterit. In Iphigenia Euripidis,mactantur hoſpites,hoc eſt φοβερὸν. In Aiace Sophoclis inicitur à Diis amentia hominibus,quod prorſus terrorem incutit,& metum. In Oedipode vtrũque;nam quatenus fato inprudens ductus, delabitur ad magnam calamitatem; hoc eſt φοβερὸν nunquam enim cautum ſatis cuiquam eſt,ſua prudentia, aduerſus fati vim.Quatenus verò oculis captus,miſerrimus fit,cum antea feliciſsimus eſſet, ſummoque gradu locatus;hoc eſt ἐλεεινὸν. In Electra eſt ἐλεεινὸν tantùm,atque hæc demonſtraſſe ſatis ſit.φοβερὸν verò,& ἐλεεινὸν quumodo ſeſe inter ſe habeant,declarat Ariſtoteles libro primo Rhetoricorũ vbi ait;Amaſin,cũ vidiſſet filium ſuum ad cœdem trahi,nõ effudiſſe lachrymas;eundem,cum vidiſſet emendicantem am cum propter egeſtatem fleuiſſe, quia hoc commiſerabile,illud terribile eſt;terribile quotieſcunque animum hominis inuadit,occupatq; ie;cõ miſerationem omnem pellit, nam cõmiſerabile afficit animum, antè quàm
„ ſeſe obiiciat terribile. Verba Ariſtotelis ſunt hæc. διὸ καὶ ἄμασις ἐπὶ μὲν τῷ υἱεῖ ἀγο-
„ μένῳ ἐπὶ τὸ ἀποθανεῖν, οὐκ ἐδάκρυσε, ὥς φασιν, ἐπὶ δὲ τῷ φίλῳ προσαιτοῦντι, τοῦτο μὲν γὰρ ἐλεεινὸν,
„ ἐκεῖνο δὲ δεινὸν, τὸ γὰρ δεινὸν ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ, καὶ ἐκκρουστικὸν τοῦ ἐλέους. καὶ πολλάκις τῷ ἐναντίῳ
„ χρήσιμον. Paulò poſt. ὅσα ἐφ' αὑτῶν φοβοῦνται, ταῦτα ἐπ' ἄλλων γιγνόμενα ἐλεοῦσι. Atque hæc quidem ita ſeſe habent; oportet autem vtrumque ineſſe in tragœdia. Nunc conſequitur, quod ſecundo loco fuerat propoſitum, vt declaremus; hæc φοβερὰ, & ἐλεεινὰ, ſun ea,quæ nobis accidunt præter opinionem.quicquid enim huiuſmodi eſt; neceſſariò eſt etiam admirabile, ideſt θαυμαστόν.Omnia igitur comiſerabilia, & terribilia ſunt etiam admirabilia,neque vnquam commiſeratio,aut terror caret admiratione.Admirabilia autem huiuſmodi,de quibus loquimur,tribus accidunt modis.Fortuna,caſu, viciſsitudine quadam mutua cauſarum, alia in aliam tendẽte;quam cauſarũ connexionem(ſi liceret per Ariſtotelis ſententiam,nam is fatum nunquam in ſua philoſophia conceſsit)appellarem prorſus ipſum fatum.Fortuna(vt declarat Ariſtoteles libro primo Rhetoricorum,& libro ſecundo Phyſicorum) eſt,quotieſcunque aliqua fiunt,quorum cauſa proferri non poteſt, n c habent τὸ οὗ ἕνεκα. Vt Iaculator,qui iaculum vt ceruum perimat contorquet,fortuitò latentem inter arbuſta perimit hominem.Caſus differt à fortuna;quia in brutis,anima, ſenſuque carentibus,rebus eſt, vt cum aliquis ruina domus inter cœnandum opprimitur.quòd de Theramene,vno ex. xxx. Tyrannis,qui ex ruina domus,cum cæteri omnes conuiuæ obruti fuiſſent,ſolus incolumis euaſit,ſtatimque dixiſſe fertur;Nimirum maiori exitio me reſeruat fortuna.Ex connexione cauſarum,ſeu mutua quadam ſucceſsione rerum;ea fiunt,quæ longam habent euentuum ſeriem,& in quibus apparet τὸ οὗ ἕνεκα. vt,ſi quis exemplũ quærat,Oedipodi omnia quæ acciderunt;hæc verò ab Ariſtotele vocantur μεταβολαί. Iam verò cum tria hæc ita diſtincta ſint, quærimus,quæ nam magis tragica? Ea ſanè, quæ plus admirationis afferunt;Illa autem magis admirabilia ſunt,quæ ex aliqua cauſa,inſperata tamen,et occulta proueniunt,ea enim poſtea cognita augetur admiratio

Quòd autem τὰ μετάλλωλα ſint magis admirabilia, quàm ea, quæ à fortuna, caſuque proueniunt; probat Ariſtoteles hac ratione. Admirabile quidem eſt id, quod prouenit à caſu, illud quoq. quod à fortuna. Sed ſi arripias aliquid, in quo appareat caſus, & τὸ μετάλλωλον, de quo locuti fuimus, animaduertes hoc eſſe multò admirabilius; Hoc quale ſit declaratur ab Ariſtotele huiuſmodi exemplo. Argis Mityos præclari viri erat ſtatua, virtutis ergò; Is peremptus poſtea in ſeditione ciuium ab improbo quodam homine; Contigit, labentibus annis, vt cum ad ſtatuam ipſius interfector Mityos ſtaret, cadens ſtatua illum peremerit; Hanc eandem rem paulò ſecius narrat Plutarchus in

„ libro περὶ τῶν βραδέως ὑπὸ τοῦ θείου τιμωρουμένων. his verbis. καὶ τὸ μίτυον τοῦ ἀργείου κατὰ στά-

„ σιν ἀναιρεθέντος ἀνδριάντα χαλκοῦν ἐν ἀγορᾷ θέας οὔσης ἐμπεσεῖν τῷ κτείναντι τὸν μίτυν, καὶ ἀνελεῖν.

Apud eũdem Plutarchum aliud ſimile huic recenſetur de quodam Callippo, qui cũ, amicitiæ ſub prætextu, Dionem amicum ſuum peremiſſet, eodem enſe aliquot annis poſt à ſuis familiaribus peremptus fuit, Verba Plutarchi ſunt hæc. paulò ante.

„ τοῦ δὲ καιροῦ καὶ τρόπον προσήκοντα γενέσθαι ταῖς τιμωρίαις οὐ βέλτιον ἐστι τὸ τοιοῦτον, καὶ παρέχ γράμμα νομίζειν;

„ οἷον ὅτι τὸν κατὰ κάλλιππον, ᾧ ξιφιδίῳ φίλος εἶναι δοκῶν ἀπέκτεινε δίωνα, τούτῳ πάλιν αὐτὸν ὑπὸ τῶν φίλων ἀποθανεῖν.

Huiuſmodi igitur euenta, & ſi caſu facta ſunt, videntur tamen habere τὸ μετάλλωλον, & τὸ ἀνάγκα, & ideò ex talibus euentis pulcherrimæ fiunt fabulæ, quia habent τὸ θαυμασὸν, τὸ φοβερὸν, τὸ ἐλεεινὸν, quæ tria bahent ſimul maximam vim ad mouendos auditorum animos. Simile quiddam iis, quæ ſuperius recitauimus ex Plutarcho narrat Cic. in libro de fato. Icadio latroni ſaxum ingens ex ſpelunca in crura incidiſſe, ait enim, Puto enim, etiam ſi Icadius tùm in ſpelunca non fuiſſet, ſaxum tamen illud caſurum fuiſſe. Nõ diuerſum ab his refert Theocritus in Idyllio. XXVIII. quod inſcribitur ἐραστὴς ſub finem.

„ καὶ πόθι τὸν θεὸν ἦνθε, τὸν ὕβρισε, λαϊνέας δὲ

„ ἵστατ' ἀπὸ κρηπῖδος, ἔρως ὑδάτων ἐφύπερθεν,

„ ἅλλατο καὶ τ' ὤγαλμα κακὸν δ' ἔκτεινεν ἔφαβον

„ αἷμα δ' ἐφοινίχθη, παιδὸς δ' ἐπενάχετο φωνά.

„ χαίρετε τοι φιλέοντες, ὁ γὰρ μισῶν ἐφονεύθη,

„ στέργετε δ' ὑμμὲς ἄζευ, ὁ γὰρ θεὸς οἶδε δικάζειν;

„ ἔοικε γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰκῆ γενέσθαι, ὥστε ἀνάγκη τοὺς τοιούτους εἶναι καλλίους μύθους.

„ Eiuſmodi enim hæ ſunt, vt nõ temere facta eſſe opinemur. ideoque

„ pulcherrimas tales fabulas euadere neceſſe eſt.

Hinc colligimus breuem epilogum eorum omnium, quæ hactenus dicta fuerunt. Ait enim. pulcherrimas, maximeque artificioſas fabulas eas eſſe iudicandas, quæ habent tria hæc. τὸ ἐλεεινὸν, τὸ φοβερὸν, τὸ θαυμασὸν. nam quamuis hæc fortuito, caſuque fiant; videntur tamen fato quodam, & certa ratione fieri, ſed tota hæc res aliquantò copioſius declaranda videtur. Stoici olim enixè operá dederunt, vt oſtenderent in rebus humanis omnia neceſsitate quadam fieri, fatoq. veluti quadam immutabili lege naturæ, regi; Ac ſanè Chryſippum ſcimus librũ de fato ſcripſiſſe; quem in primis exagitat Euſebius in lib. VI. περὶ προπαρασκευῆς. Ariſt. verò, peripateticiq. omnes longe aliter ſentientes, neceſsitatem hanc tollere ex actionibus humanis conati ſunt, quibus autẽ rationibus effecerint hoc vtrique, non eſt opinor, neceſſe, vt hoc loco explicem; legat igitur, qni volet, Alexandri Aphrodis. Libellum, de hac re vberrimè ſcriptum in hanc ſententiam. Veteres autem poetæ tragici aut Stoicorum opinionem ſecuti, aut videntes vna hac ratione poſſe audientium animos cieri ad commiſerationem; & obſtringi religione, & metu deorum; eiuſmodi arripuerunt actiones, in quibus fatum illud, ac neceſsitas ineſſe videretur; eiuſmodi Oedipodis illa eſt. Alexander in ſuo libello oſtendit, philoſophos aſſertores fati, vel ob hoc ipſum uehementer reprehendendos, quòd Deos prædicere res futuras ſimul dicant hominibus; ſimulque illarum rerum agendarum imponere neceſsitatem; rem verò totam ita narrat. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπα περὶ θεῶν λέ-

„ γουσιν; ἀναιροῦντες γὰρ ἰδέαν πρὸς αὐτοὺς τὸ δύνασθαι, εἰ πάντα τὰ γινόμενα ἐξ ἀνάγκης γίνεται, καὶ παρὰ

τῶν

τῶν θεῶν μαντεῖαι μὲν γίνονται συμβουλεύουσαι ἰσχυρῶς, ὡς δυναμένων αὐτῶν ἀκοῦσαι καὶ φυλάξασθαί τε, καὶ ποιῆσαι τὰ ἀκουσθέντα. καὶ δὴ καὶ τὸν τῷ Λαΐῳ δοθέντα χρησμὸν παρατιθέμενοι δι' οὗ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Πύθιος περὶ τοῦ μὴ δεῖν παιδοποιεῖσθαι, εἰ γὰρ φυτεύσεις παῖδα, ἀποκτενεῖ σ' ὁ παῖς, καὶ πᾶς σὸς οἶκος βήσεται δι' αἵματος φασίν. ἔτι δὲ μηδὲν αὐτοῦ τούτου χρήσαντος, οὐδὲν ἔμελλε τῶν κατὰ τὴν περιπέτειαν τὴν περὶ τὸν Λάιον, καὶ Οἰδίπουν γενομένων γίνεσθαι, ὅτι γὰρ ἂν ἐξέθηκεν ὁ Λάιος τὸν γενόμενον αὐτῷ παῖδα ὡς ἐξέθηκεν, οὔτ' ἀναιρεθεὶς ὁ παῖς ὑπὸ τοῦ βουκόλου, καὶ δοθεὶς πρὸς εἰσποίησιν τῷ Πολύβῳ Κορινθίῳ, ἀνδρωθεὶς, καὶ περιτυχὼν τῷ Λαΐῳ κατὰ τὴν ὁδὸν, ἀγνοοῦντι, καὶ ἀγνοούμενος ἀπέκτεινεν αὐτὸν, οὐ γὰρ ἄν ποτε ὡς υἱὸς οἰκεῖος παρ' αὐτοῖς τρεφόμενος ἠγνόησε τοὺς γονεῖς, ὡς τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτεῖναι, τὴν δὲ ἀγαγέσθαι πρὸς γάμον. ὅπως οὖν ταῦτα πάντα σωθῇ, καὶ πληρωθῇ τὸ τῆς εἱμαρμένης δρᾶμα φαντασίαν ὁ θεὸς διὰ τοῦ χρησμοῦ τῷ Λαΐῳ παρέχει ὡς δυναμένῳ φυλάξασθαι τὰ λεγόμενα, καὶ ἐπεὶ μεθυσθεὶς ἐπαιδοποιήσατο, ἐξέθηκε τὸ γενόμενον παιδίον, ὡς διαφθερῶν, ὅπερ ἐκθεὶς αἴτιον τῆς ἀνοσίου μύσους ἐγένετο, ἔπειτα πῶς ταῦτα λέγων πῶς σώζει μαντικήν. ὁ γὰρ μαντικὸς δοκεῖ εἶναι μελλόντων προαγορευτὴς εἶναι, οἱ δὲ τὸν Ἀπόλλω ποιοῦντες τὴν ὧν προαγορεύει ποιοῦσι. Quæ igitur oraculorum, aut diuinationis vtilitas (inquit Alexander) fuerit? aut cur ea inquirant homines tanto ſtudio, ſi euentura vitare non poſſunt? Eoſdem reprehendit philoſophos, quòd ſecuti fabulas tragicas poëtarum, fatum aſſerere voluerint; his verbis. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἄλλων τινὰ μύθων πολλὰ ἀκούσαντες παρὰ τῶν τραγῳδοποιῶν, οἷς ἔργον δεῖ ποιεῖν τὰ τοιαῦτα πλάσματα. πιστεύουσι τοῖς μύθοις, ὡς γεγονόσι, καὶ τὴν εἱμαρμένην καὶ πρόνοιαν διὰ τῆς κατασκευάσεως, καὶ τοι βέλτιον ἦν ἀναιρεῖν τὰς ὑποθέσεις τοιαύτας διὰ τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν. οἱ δὲ τοῖς ἀτοπωτάτοις πιστεύουσι ῥᾳδίως, καὶ τὸ κατὰ λόγον αὐτὰ γενέσθαι αἰτίας τινας λέγειν οὐκ ὀκνοῦσι. Prorſus enim credendum eſt ipſos poëtas accommodate voluiſſe loqui ad opinionem vulgi; Exiſtimant enim homines, cum occultas non perſpiciant cauſas rerum, atq. actionum; fato illa fieri; cũ præſertim habent τὸ μεταμέλον illud, de quo ſuperius locuti fuimus. nam ſeriem cauſarum ex ſeſe mutuo pẽdentium aſſerebant eſſe fatũ. Euſebius quoq. in Chryſippũ inuehitur, & Democritũ hac de cauſa in lib. προπαρασκ. 5. cum ait. ἐκ σοῦ φασὶν ἄλλος ὦ Δημόκριτε, καὶ σοῦ ὦ Χρύσιππε, καὶ σοῦ ὦ μάντι Πυθῶ. τεκνῶσαι μὲν γὰρ ἐθελῆσαι τὸν Λάιον, κύριον εἶναι τὸν Λάιον, καὶ τοῦτον ἐκπεφευγέναι τὴν ἀπολλωνίαν ὄψιν. τεκνώσαντι δ' αὐτῷ ἐπεῖναι ἀνάγκην ἄφυκτον ὑπὸ τοῦ φύντος αὐτὸν ἀποθανεῖν, οὕτως οὖν τὴν ἐπὶ τῷ μέλλοντι ἀνάγκην παρέχει τῷ μάντει τὴν τοῦ γενησομένου προειδέναι. ἦν δέ που καὶ ὁ φὺς τῆς ἰδίας βουλήσεως κύριος, ὥσπερ ὁ φύσας, καὶ ὡς ἐκεῖνος τοῦ τεκνῶσαι καὶ μὴ, οὕτως οὗτος τοῦ ἀποκτεῖναι, καὶ μή. Ariſtoteles igitur, qui ſentiebat, hæc quidem τὰ μεταμέλλα non fieri fato, aut neceſsitate vlla, cupiebat tamen, cum loqueretut de tragœdia, inſeruire, ſalua dignitate, ac ſententia ſua, poëtarum, vulgariumque opinioni, nõ quidem fato ea fieri dixit, nam hoc ipſius ſententiæ fuiſſet repugnans, ſed non temerè videri hæc fieri; videntur enim fato fieri. atque hinc omnis error hominum, ac philoſophorum quoque extitit, quòd ea, quæ apparent, approbantes, occultiores, verioreſque cauſas non indagarunt. Euitauit tamen nomen fati ſemper; atque ideo hoc loco dixit οὐκ εἰκῇ. ideſt non temere, quatenus enim ita ait, & illis induit, quaſi ſi non temerè fiant, ergo fato, prouidentiaque Deorum, duo enim hæc conſequantur ſimul neceſſe eſt, quod perſpexit Alexander, in ſuo libello, cùm ait καὶ διὰ μύθων τὴν εἱμαρμένην, καὶ πρόνοιαν κατασκευάζουσι & tamen per illa verba. οὐκ εἰκῇ, etiam ſignificauit Ariſtoteles, nonnulla ex iis, quæ ipſi fato fieri dicebant, fortuito fieri, non nulla verò natura. Hæc enim eſt ipſius ſententia, ſicuti declarat idem Alexander, exempla autem hæc affert. Incontinens aliquis eſt, ac voluptatibus deditus; ad haſque ſuapte natura propenſus fertur; huic accidant neceſſe eſt ea incommoda, quæ huiuſmodi ſolent accidère. Auarus aliquis eſt rapax, crudelis, omniaque hæc inſita habet à natura; in ea igitur incidat neceſſe eſt, quæ conſequi tales ſolent. Hoc fatum veteres vocabãt Stoici. Peripatetici naturam appellant. Verba Alexandri ſunt hæc. διὰ καὶ λέγοιτ' ἂν εὐλόγως τὴν οἰκείαν φύσιν ἀρχὴν εἶναι ἑκάστου, καὶ αἰτίαν εἶναι τῆς γινομένης ἐν αὐτῷ κατὰ φύσιν τάξεως, ἀφ' ἧς· τοιούτους γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτι βίους τε τῶν ἀνθρώπων τὴν τάξιν, καὶ τὴν καταστροφὴν λαμβάνουσιν. ὁρῶμεν οὖν, ὅτι καὶ τὸ σῶμα τῷ τοιὸν, ἢ τοιὸν εἶναι τὴν φύσιν, καὶ ἐν νόσοις, καὶ φθοραῖς ἀκολούθως τῇ φυσικῇ συστάσει γίνεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς εὕροι τις ἂν παρὰ τὴν φυσικὴν κατασκευὴν διαφόρους γινομένας ἑκάστῳ τάς τε προαιρέσεις, καὶ τὰς πράξεις, καὶ τοὺς βίους. ἦθος γὰρ ἀνθρώπῳ δαίμων κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, τουτέστι φύσις, ὡς ἐπὶ πλεῖστον γὰρ ταῖς φυσικαῖς κατασκευαῖς τε, καὶ διαθέσεσι, τάς τε πράξεις, καὶ τὰς βίους, καὶ τὰς καταστροφὰς

,, αὐτῆς ἀκολούθως ἔχειν δεῖ. τῷ μὲν γὰρ φιλοπαίδῳ, καὶ θρασεῖ φύσει βίαιος ἔσται, καὶ ὁ θάνατος ὡς ἐπιτο-
,, πλεῖστον, αὕτη γὰρ ἡ τῆς φύσεως εἱμαρμένη, τῷ δέ γε ἀκολάστῳ τὴν φύσιν, τό τι ἐν ἡδοναῖς αὐταῖς καταζῆ-
,, ναι. οὗτος γὰρ ὁ τῆς ἀκρατοῦς βίος, καὶ ἐν τοιούτοις αἱ τοῦ βίου καταστροφαὶ πάλιν εἰσὶ καθ' εἱμαρμένην,
,, καὶ τοῖς ἀνελευθέροις δὲ τὴν φύσιν, καὶ ἀπλήστοις περὶ κτῆσιν χρημάτων, καὶ τὰ τῆς εἱμαρμένης σύμφωνα, οὐ
,, ἄδικοις γὰρ ὡς ἐπιτοπλεῖστον ὁ τοιούτων βίος, καὶ ἡ τοῦ βίου δὲ καταστροφὴ τοῖς κατ' αὐτὰ πράττουσιν ἀ-
,, κόλουθος τούτοις. Hæc eſt Peripateticorum, Ariſtoteliſque ſententia; ſed eſto; hæc non temere fieri, nó natura, ſed ſato, ac neceſsitate quadam, ſeu prouidẽtia Deorum, ſicuti exiſtimaſſe olim Stoici videntur, Tragicique poëtæ omnes, ſecuti vulgariũ ſententiã hominum; neceſſe eſt omnino omnium laudatiſs. pulcherrimaſq. fabulas in tragœdiis eas eſſe, quæ huiuſmodi fuerint; ratio autẽ huius concluſionis eſt, quæ elicitur ex verbis Ariſt. quia has res homines opinantur, nõ fieri temere, ſed fato, ac voluntate Deorum regi homines igitur audientes talia inuadit, occupatq. ſuperſtitio, ac religio vehemens, quæ timorem, metumque iniicit ipſis, quòd exiſtimãt ea quoque ſibi poſſe accidere; metuuntque, ne eadem ſibi aliquando accidant. Libet verò mihi breuiter oſtendere in iis, quæ Oedipodi acciderunt, omnia poſſe ad naturam redigi, ſicuti docuit Alexander. Laius Rex prouidus, ſuæque timens ſaluti; ſeruus à quo exponitur iuſſu Regis, crudelis; paſtor, à quo ſuſcipitur aliturque, infans expoſitus, humanus piuſque. Oedipus iam grandis natu iracundus, iniuriarumque acerrimus vltor perſpicax, prudens, & callidus: ideo exponi iubetur à Laio infans. Seruus ob crudelitatem nouo genere ſuſpẽdii perimere vult infantem. paſtor humanitate impulſus infantem ſoluit, liberat, alitque. Occurrens Laio in via Oedipus præ nimia iracundia, cum iniuriam illatam ſibi ferre non poſſet, perimit Regem, & comites. Hæc igitur ita à natura prouenerunt; præterquàm quòd multi euentus fortuiti interea miſti ſunt; nam cum Laius aliò tẽderet cũ comitibus, incidit in Oedipodem. Oedipus in Laium. illud quoque fortuitum, vt alia de cauſa per ſyluã errans paſtor incideret in ſuſpenſum infantem, ſeruaretque. Ariſtotelis igitur ſententia: dicantur iſta tum ex natura, tum ex fortuna ita proueniſſe; veteres autem Stoici dicerent hæc ſato contigiſſe.

,, Εἰσὶ δὲ τῶν μύθων οἱ μὲν ἁπλοῖ, οἱ δὲ πεπλεγμένοι. καὶ γὰρ αἱ πράξεις, ὧν μιμήσεις οἱ μῦ-
,, θοί εἰσιν, ὑπάρχουσιν εὐθὺς οὖσαι τοιαῦται. λέγω δὲ ἁπλῆν μὲν πρᾶξιν, ἧς γινομένης, ὥσπερ
,, ὥρισται, συνεχοῦς καὶ μιᾶς, ἄνευ περιπετείας ἢ ἀναγνωρισμοῦ ἡ μετάβασις γίνεται. πε-
,, πλεγμένη δὲ, ἐξ ἧς μετὰ ἀναγνωρισμοῦ, ἢ περιπετείας, ἢ ἀμφοῖν ἡ μετάβασίς ἐστι.

,, Fabularum aliæ ſimplices, aliæ implexæ: quemadmodum & actio-
,, nes, quarum imitationes ſunt ipſæ fabulæ, talem illico ſpeciem præ ſe
,, ferunt. Simplicem actionem voco, in qua quidem (vt dictum eſt) cõ
,, tinua vna, abſque peripetia, agnitionéue agendo fit mutatio: implexã,
,, quæ vel agnitione, vel peripetia, vel etiam vtraque.

Connectuntur hæc cum ſuperioribus, atque ex iis deducuntur, in hunc modum. Poſtquàm declarauit Ariſt. in tragœdiis tria ineſſe. τὸ ἐλεεινόν. τὸ φοβερόν. τὸ θαυμαστόν. colligit ex his, duo eſſe fabularum tragicarum genera: nã aliæ ſunt ſimplices; aliæ ſunt implexæ. aut enim tria illa ſimul omnia inſunt in fabula, aut aliqua ſeparatim. ſi ſeparatim; vt τὸ ἐλεεινόν. ſi ſimul aut duo, vt τὸ ἐλεεινὸν καὶ φοβερόν. aut tria, vt τὸ ἐλεεινόν, τὸ φοβερόν, τὸ θαυμαστόν. Neq. plures his quatuor modis reperiri poſſunt. quorum duo ſunt ſimplices, alii duo ſunt implexi. nam τὸ φοβερὸν nõ ponitur vnquàm ſeparatim per ſe; neque τὸ θαυμαστόν. ſicuti ex iis, quę dicta ſunt antè, facilè perſpici poteſt, et paulò poſt apertius patebit per exẽpla ex veteribus allata. Probatur autẽ ſuperior diuiſio Ariſto. hac ratione, Quot fuerint actionũ genera, totidem etiã ſint oportet genera fabularum. nã fabulæ ſunt actionum imitationes aut verarum; aut veriſimilium. Vt igitur aptè intelligamus, qualis ſit ſimplex, aut implexa fabula; prius eſt declarandum, quę nam dicatur actio ſimplex; & quæ implexa. Actio ſimplex his verbis deſcribitur ab Ariſtotele ἧς γινομένης, ὥσπερ ὥρισται, συνεχοῦς, καὶ μιᾶς, ἄνευ περιπετείας, ἢ ἀναγνωρισμοῦ ἡ μετάβασις γίνεται. Vertit Paccius μετάβασιν

τάβασιν. mutationem. quod alienum eſt à ſententia Ariſtotelis, nam non de mutatione, ſed de exitu actionis, & fabulæ loquitur, mutatio autem in fabula non poteſt fie-
» ri, ſine agnitione, & peripetia ſic igitur ſunt vertenda. Cuius, cum continua, et vna ſit
» vt antè dictum fuit, tranſitio fit ſine vlla peripetia, & agnitione. μετάβασιν igitur vocat Ariſtoteles, inclinationem fabulæ; ſeu eam, quæ à nonnullis vocatur, Cataſtrophe. hoc eſt exitus rei, ea itaque fabula, in qua fit actiõis declinatio ſine vlla peripetia, & agnitione, dicitur ſimplex; quid autem ſit peripetia, & agnitio declarabitur poſtea. poſsit ambigere aliquis in illis verbis συνεχοῦς καὶ μιᾶς, ἄνευ περιπετείας, ἢ ἀναγνωρισμοῦ; an fabula dicatur vna, quotieſcunq. peripetiã, agnitionem'ue non habeat, alioqui nõ dicatur vna, ſi fuerit in ipſa peripetia, & agnitio. ſed ſciendum non hoc voluiſſe ſignificare Ariſtotelem, nihilò enim minus vna fabula dicitur, quæ peripetiam, & agnitionẽ habet, quàm quæ non habet. Verùm quoniam fabula citius ad exitum deducitur, ſi nõ interſeratur vlla agnitio, aut peripetia: magisque rectà contendit ad Cataſtrophen, quàm ſi ſe per illas partes inſinuet. ideo dictum eſt vnam eſſe, cõtinuamque fabulam, quia minus multis interrupta eſt Epiſodiis; nam peripetia, & ea præſertim quæ per agnitionem fit, epiſodium vnũ occupent neceſſe eſt, & quamuis epiſodia cum re ipſa coniuncta ſunt, tamen quia fabulam protrahunt, prolixioremque faciunt; obliquiore via tendere ad exitum, cum talia epiſodia habuerit, videtur fabula. Exemplum peti poteſt ex tragœdia Sophoclis, quæ Aiax μαστιγοφόρος inſcribitur. ea enim neque peripetiam, neque agnitionem vllam habet; et celerrimè deducta fuiſſet ad exitum; niſi ingenioſè poëta captaſſet epiſodia, tùm à perſona Tecmeſſę, tùm à cõtentione Menelai, & Teucri; Nunc redeo ad quatuor illos modos declarandos, quorum duo ſimplices ſunt; duo implexi. Prior modus ſimplex eſt, qui habet τὸ ἐλεινὸν tãtùm. qualis eſt in Philoctete, in Trachiniis, in Medea, in Hecuba. Alter modus ſimplex, eſt, qui habet τὸ ἐλεινὸν, καὶ φοβερόν, qualis eſt in Aiace, nam hominẽ quilibet cõmiſeratur; & ſibi timet, ne, Deorum ira, aliquid ſimile accidat. Prior autem modus, qui implexus eſt, habet τὸ ἐλεινὸν, καὶ θαυμαστόν; qualis in Iphigenia in Tauris; nam & cõmiſeratione digni ſunt mactandi Hoſpites; & agnitio illa fortuita, ac peripetia, admirabilis eſſe videtur; qualis in Electra Sophoclis. nam & ipſa lugẽs cõmiſerationem ciet; & agnitio illa admirationem habet; quòd præter ſpem fit; et inſperatum affert cõmodum. Alter modus implexus eſt, qui habet τὸ ἐλεινὸν, τὸ φοβερὸν, καὶ τὸ θαυμαστόν. qualis Oedipus Tyrãnus. nam is cõmiſeratione dignus eſt; & ira Deorũ immiſſa peſtis; oraculo Apollinis, vaticinioque Tireſiæ detectum ſcelus, quod ab inſcio fuerat patratum metum, iniicit, ac religionẽ; præterea euentus illi rerum, qui è fato pendêre videntur, longa quadam ſerie ducti, multum afferunt admirationis. Perplexam fabulam deſcribit his verbis Ariſtoteles. ἐξ ἧς μετ' ἀναγνωρισμοῦ ἢ περιπετείας, ἢ ἀμφοῖν ἡ μετάβασίς ἐστι. ideſt ex qua poſt agnitionem, vel peripetiam, vel vtranque exitus, cataſtropheque fabulæ fit; Nam aliæ ſunt fabulæ, in quibus agnitio tantùm ineſt; qualis eſt Iphigenia Euripidis in Tauris. Alię, in quibus peripetia tantùm, qualis Antigone Sophoclis: nam Creon poſt peremptam Antigonen, cũ ſperaret ſe lætum fore; magnaque cariturum moleſtia, luget Eurydices cõiugis interitum, quæ impatiens doloris, quem conceperat ex Hæmonis filii morte, ſuſpendio finierat vitam; nam Hæmon, qui deperibat Antigonen, eius morte audita, ſibimet mortẽ conſciuerat. Aliæ ſunt, in quibus eſt ſimul & peripetia, & agnitio, qualis Oedipus Tyrannus Sophoclis.

» ταῦτα δὲ δεῖ γίνεσθαι ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τοῦ μύθου. ὥστε ἐκ τῶν προγεγενημένων συμ-
» βαίνειν ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ κατὰ τὸ εἰκὸς γίγνεσθαι ταῦτα. διαφέρει γὰρ πολὺ γίνεσθαι, τάδε
» διὰ τάδε, ἢ μετὰ τάδε.

Hæc verò in ipſo rerum contextu ita aſtruenda ſunt, vt ex his, quæ
» prius acta fuerint, neceſſariò ſequi, aut certè veriſimiliter agi videan-
» tur. Multum enim differt, fiant hæc per hæc, an ex his.

Præceptum tradit Ariſtoteles, quod eſt huiuſmodi. In fabula, quam diximus imple-

xam vocari,ita Agnitionis, & peripetię eſt habenda ratio,vt inter ſe aptè cohæreant, & alterum ex altero conſequatur aut neceſſariò, aut ſecundum veriſimile, multum enim differt,inquit Ariſtoteles,an hæc per hæc fiant,aut poſt hæc;ita verba ſunt vertenda;quæ non aptè vertit Paccius;verùm locus hic, quoniam adhuc obſcurus eſt;copioſius videtur eſſe declarandus; magnam vbique rationem eſſe habendam præcipit Ariſtoteles in ſcribenda tragœdia,ordinis ac cõiunctionis rerum; Cum igitur interſerenda fuerit aut agnitio,aut peripetia;videndum eſt, vt non extrinſecus, ſed ab ipſa fabulæ conſtitutione ducatur;atque ex ipſa prorſus actione enaſci videatur.ſicuti cõſequentia ex præcedentibus ſolent, aut effecta à ſuis propriis, veriſque cauſis.indocti quippè poëtæ, ac parum periti artificii ſcribendarum tragœdiarum, ſæpè hæc extrinſecus à rebus longinquis petunt, quod valde eſt reprehendendum. Fuit ſanè etiã olim(ſicuti nunc in ſcribendis comœdiis videmus) genus quoddam indoctorum poëtarum;qui ſeriem hanc,ac connexionem rerum non ſeruantes,conſtitutionem fabulæ diſiunctam,ac diſgregatam faciebant.atque ſi quando agnitionem,aut peripetiam inducere voluiſſent,id minus aptè faciebãt,interrumpentes ſeriem fabulæ.quo enim ſpectat (dicam enim quale ſit vitium noſtratium hominum,qui multum ſibi placent in ſcribendis comœdiis) manus illa armatorum ſatellitum.ſeu lictorum, qui perſonas in ſcena in carcerem rapit,magnaſque ciet turbas?quaſi verò peripetia,aut ſolutio fabulæ,non ex ipſis rebus ab ingenioſo poëta deduci poſsit, ita vt ſit cum tota conſtitutione coniuncta.legant velim hi,poëtas Græcos, obſeruentque,quali ratione ab ipſis & peripetiæ,et agnitiones inducantur in fabulas,interſeranturque.exempla hoc loco afferrē;ſed quia de agnitione paulòpoſt copioſius agemus, tunc exemplis rem totam declarabimus; & quoniam peripetiæ ipſemet Ariſtoteles affert exempla,in conſequẽti contextu,ibi copioſius allatis exemplis hoc patefaciemus. Nunc declaro verba illa; ὥστε ἐκ τῶν προγεγενημένων συμβαίνειν.vocat Ariſtoteles,τὰ προγεγενημένα ea,quæ antè facta fuerunt,& præcedentia:ex præcedentibus pendent conſequentia;Conſequentia ſunt illa,in quibus eſt aliquid prius,aliquid poſterius; atque hæc ſanè huiuſmodi ſunt, aut quòd ita inter ſe ſunt collocata;& poſita; aut quòd eiuſdem ſunt generis;hæc ſimilia inter ſe ſunt,& alterũ ex altero gignitur; vt auus,pater,filius,ſemen,frutex, fructus, folia.illa verò diſsimilia, diuerſorumque generum eſſe poſſunt, & tamen ſitum eiuſmodi ſortiri, vt hoc prius, illud poſterius ſit.Sicuti in Panathenæis pompa.certamen tragicorum,certamen comicorum,ſaltatio chori.Requirit igitur Ariſtoteles in fabula præcedentia, & conſequentia eiuſdem generis;atque peripetiam, & agnitionẽ ait ita debere collocari inter ſe;& coniungi cum cæteris partibus fabulæ, vt ex ipſis enaſci videantur. Et quoniam agnitio,ac peripetia primum locum non obtinent in fabula,ſed cætera conſequuntur.ideo ait ipſas deduci ἐκ τῶν προγεγενημένων,quaſi innuat Ariſtoteles has eſſe poſteriores,& conſequi priores partes fabulæ;ſicuti dicimus duo cõſequi vnum; non autem vnum, duo; nam illud ſemper conſequitur hoc.hoc ſemper præcedit illud.talem ordinem ſignificauit multò magis Ariſtoteles,cum ait ἢ ἐξ ἀνάγκης,ἢ ἐξ εἰκότος,quæ verba ſunt à me alio loco ſæpe declarata,cum de ſerie,ac cõiunctione fabulæ partium,actionumque loquerer ex Ariſtotelis præſcripto. Conſequuntur alia verba in contextu Ariſtotelis, quæ conſideranda ſunt, & explicanda diligentius. διαφέρει γὰρ πολὺ γίνεσθαι τάδε διὰ τάδε,ἢ μετὰ τάδε. Ea quæ dicũtur. HAEC PER HAEC. ſunt effecta,quæ ex ſuis cauſis proueniũt.ea verò,quæ dicũtur; HAEC POST HAEC,ſunt res,quæ diuerſo fiunt tempore,altera poſt alterã. Ariſtoteles in libro τῶν κατηγοριῶν ait, alterum altero dici prius,aut poſterius quatuor, ſeu quinque modis. Primus modus continet ea,quę diſtinguntur tempore.verba illius ſunt hæc. πρῶτον μὲν τὸ, καὶ κυριώτατα κατὰ τὸν χρόνον,καθ᾽ ὃ πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου,καὶ παλαιότερον λέγεται. τῷ γὰρ τὸν χρόνον πλείω εἶναι καὶ παλαιότερον, καὶ πρεσβύτερον λέγεται. Cum igitur in libello hoc Poëtices ait τάδε μετὰ τάδε.ideſt hæc poſt hæc,ea ſignificauit,quæ priora ſunt,ſeu poſteriora tempore.& diuerſa tamen inter ſe. Non hoc modo peripetiam, & agnitionem conſequi cæteras partes,iiſque eſſe poſteriores oportet; nam eſſent diſiunctæ ab illis, quamuis ordine eo collocarentur, Requiritur autem in primis in fabula vt omnia cohærtant; atque

ita ſint ſimul connexa, vt alterum ex altero quodãmodo enaſcatur, ac deducatur. ſed huiuſmodi nõ fuerint, ſi ſint τάδε μετὰ τάδε, hoc eſt κατὰ χρόνον. Secundus modus qui explicatur ab Ariſt. ἐν κατηγορίαις. et dicitur κατὰ τὴν ἀκολούθησιν τοῦ εἶναι, nihil confert ad rem noſtram hanc, de qua loquimur, explicandam. nam ea ſunt (vt inquit Hammonius) priora vel poſteriora τῇ φύσει, hoc eſt ſimpliciora, ſeu magis compoſita. Tertius modus continet ea quæ ſunt priora, & poſteriora κατὰ τὴν τάξιν, ideſt ordine. Ordo autem aliquando ſemper idem eſt; vt quę priora ſint, ſemper ſint priora, et poſteriora ſemper poſteriora, aliquando eiuſmodi, vt non ſemper eadem priora & poſteriora, vt elementa in dictionibus conficiendis; aliquando enim hoc prius, aliquando idem in alia dictione poſterius eſt. Sed omnino elementum ſemper prius eſt ſyllaba. & ſyllaba prior dictione. atque hic ordo ſemper idem eſt, & eadem ſemper priora continet. aliaque ſemper poſteriora; ſicuti etiam in ſcientiis demonſtratoriis. nam propoſitiones duæ apta ſerię inter ſe collocatæ altera poſt alterã, præcedunt concluſionem; atque ipſa cõcluſio ex illis deducitur, tanquàm effectum à ſua cauſa. Eodem modo, in fabula tragica agnitionem, ac peripetiam ex prioribus deduci oportet. atque ſic erunt τάδε διὰ τάδε non ſecus ac ab igni exiſtit fumus neceſſariò, tanquàm τόδε διὰ τόδε. Patet igitur per hæc verba voluiſſe ſignificare Ariſtotelem; oportere agnitionem, ac peripetiam, non fortuitò inſeri in ſabula tragica, vt diſiunctæ videãtur, aut alienæ à reliquis partibus, temer que interpoſitæ; ſed connexas eſſe cum tota actione, ita vt ab ipſa enaſcantur; Quid multis? agnitionem, ac peripetiam huiuſmodi tragicarum fabularum (loquor de iis, in quibus inſunt) eſſe partes rationis (ſic enim omnes loquũtur exprimẽtes verbum Ariſtotelis λόγου) dicendum eſt, ideſt, ex quibus ſumatur ipſarum definitio; nam ſicuti, bipes, ratione præditum, aptum ad ridendum, terreſtre, animal, hęc omnia dicimus eſſe quaſdam partes rationis, ex quibus ſcilicet tota ratio, ſeu definitio hominis cõſtat, dicimus enim hominem eſſe animal, terreſtre, bipes, ratione præditum, & aptũ natum ad ridendum; ſic; aliæ partes, quotcunque ſunt, atque hæ ſimul, agnitio, inquã, & peripetia, conficiunt rationem, ſeu definitionem fabulæ tragicæ; dicimus enim fabulam eſſe, quæ conſtat ex aliis, & aliis partib. (nam nunc non eſt neceſſe eas enumerare) & demum etiam ex agnitione, & peripetia. patet igitur has partes eſſe, vt τάδε διὰ τάδε, valde inſitas, atque annexas ipſi fabulæ. Nõs vltimam hãc probationem ſumpſimus ex Ariſto. lib. v 11. τῶν μετὰ τὰ φυσικά: vbi diſputat, an partes ſint priores toto.

» Ἔστι δὲ περιπέτεια μὲν, ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τῶν πραττομένων μεταβολὴ, καθάπερ εἴρηται·
» καὶ τοῦτο δὲ, ὥσπερ λέγομεν, κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐν τῷ Οἰδίποδι, ἐλθὼν ὡς
» εὐφρανῶν τὸν Οἰδίπουν, καὶ ἀπαλλάξων τοῦ πρὸς τὴν μητέρα φόβου, δηλώσας ὅστις ἦν, τοὐ-
» ναντίον ἐποίησε, καὶ ἐν τῷ Λυγκεῖ, ὁ μὲν ἀγόμενος ὡς ἀποθανούμενος, ὁ δὲ Δαναὸς ἀκολουθῶν,
» ὡς ἀποκτενῶν, τὸν μὲν συνέβη ἐκ τῶν πεπραγμένων ἀποθανεῖν, τὸν δὲ σωθῆναι.

» Peripeția eſt eorum, quæ aguntur (quemadmodum dictum eſt) in
» contrarium mutatio. id autem (ſicuti docuimus) aut veriſimiliter,
» aut neceſſariò ſit: vt in Oedipode. acceſsit enim ille delectaturus Oedi
» podem, eundemq́ue parentis inceſtandæ timore liberaturus: quis au-
» tem eſſet, vbi oſtendit contrarium effecit. In Lynceo quoque ductus
» ille quidem eſt, veluti mox immolandus. Danaus contrà ſubſecutus,
» vt immolaret: ſed accidit ex his quæ patrata ſunt, vt hic necem, ille ſa-
» lutem ſit aſſecutus.

Poſtquam Ariſtoteles Peripetiam, atque agnitionem in fabula ita inſeri debere docuit, vt cohæreant, & coniunctæ ſint cum aliis partibus eo, quo diximus, modo. nunc declarat quid ſit περιπέτεια. Ea autem nihil aliud eſt, quàm mutatio fortunę in contrarium. hanc vero mutationem non repentè, ſed paulatim fieri oportet, ex neceſſario ductam, aut veriſimili. Sæpè inculcat hæc verba Ariſtoteles, vt cognoſcas quanti mo-

menti ſit, aptè partes fabulæ inter ſe coniungere, ita vt altera ex altera pendeat. Quòd ſi quis repentè factam mutationem inducat & peripetiam; neceſſe fuerit, vt cauſam eius mutationis, nullã agnoſcant auditores, totaque narratio, ac peripetia ſit ridicula, & parum vehemens; non alia igitur de cauſa interpoſuit illa verba Ariſtoteles rurſus, hoc loco κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ ἀναγκαῖον, quàm vt oſtenderet paulatim ex probabili cauſa, quæ cum ſuperioribus ſit coniuncta, deduci. Rem totam perſpiciemus paulò poſt in exemplo ex Sophoclis Oedipode allato. Athenæus lib.XIII. librum Nicandri, citat, qui inſcribebatur περιπέτειαι. his verbis καὶ ἄλογα δὲ ζῶα ἀνθρώπων ἠράσθη σικυωνίου μὲν τινὸς
» βασιλικοῦ οἰνοχόου ὁ ἀλεκτρυών. ἐκαλεῖτο δὲ ὁ μὲν ἀλεκτρυὼν κένταυρος, ὁ δὲ σικυώνιος ἦν οἰκέτης τοῦ Βι-
» θυνῶν βασιλέως, ὡς ἱστορεῖ Νίκανδρος ἐν ἕκτῳ περιπετειῶν. puto lib. Nicandri continuiſſe euenta
» eiuſmodi, quæ ſæpè caderent in contrariũ; atque ideo talẽ præſetuliſſe inſcriptionẽ.
» Interpres quoque Nicãdri poetæ, quẽ habemus, in Alexipharmacis declarat quid ſit περιπέτεια, his verbis περιπέτειαι δὲ λέγονται τὰ παρ' ἐλπίδα συμβαίνοντα πάντα, καὶ οὕτως παρὰ τραγικοῖς καλοῦνται. Peripetia in Oedipode Sophocleo, qui Tyrãnus inſcribitur, eſt, vbi accedens ad Oedipodẽ Nuncius Corintho miſſus, vt nũciaret Regem pronunciatũ illũ eſſe à Corinthiis, ſicque illũ oblectaret, mox cũ Oedipus diceret ſe in magno metu eſſe inceſtãdæ matris, quã Meropen Polybi Corinthiorum Regis vxorẽ putabat, eiusque illũ hac ſuſpicione, metuque liberare vellet, contrariũ effecit, nã metũ auxit, et ſuſpicionẽ nõ modò ſuſtulit, ſed etiam iã illum cũ Iocaſte matre, quã neſciebat eſſe
» matrem, concubuiſſe, Laiumque patrem peremiſſe. Verſus Sophoclis hi ſunt.

» Αγ. ποίας δὲ γυναικὸς ἐκφοβεῖσθ' ὕπερ
» Οἰδ. Μερόπης γεραιέ, Πόλυβος ἧς ᾤκει μέτα.
» Αγ. τί δ' ἔστ' ἐκείνης ὑμὶν ἐς φόβον, φέρον;
» Οἰδ. θεήλατον μάντευμα δεινὸν ὦ ξένε.
» Αγ. ἦ ῥητόν, ἢ οὐ θεμιτὸν ἄλλον εἰδέναι;
» Οἰδ. μάλιστά γ'. εἶπε γάρ με Λοξίας ποτὲ
» χρῆναι μιγῆναι μητρὶ τὴν ἐμαυτοῦ, τό, τε
» πατρῷον αἷμα χερσὶ ταῖς ἐμαῖς ἑλεῖν.
» ὧν οὕνεχ' ἡ Κόρινθος ἐξ ἐμοῦ πάλαι
» μακρὰν ἀπῳκεῖτο.

Paulò poſt

» Αγ. ὦ παῖ καλῶς εἶ δῆλος οὐκ εἰδὼς τί δρᾷς
» Οἰδ. πῶς ὦ γεραιέ. πρὸς θεῶν δίδασκέ με

Paulò poſt

» Αγ. εἰ τῶνδε φεύγεις οὕνεκ' εἰς οἴκους μολεῖν.
» Οἰδ. πῶς δ' οὐχί, εἴγε παῖς τῶνδε γεννητῶν ἔφυν;
» Αγ. ὁθούνεκ' ἦν σοι Πόλυβος οὐδὲν ἐν γένει.
» Οἰδ. πῶς εἶπας, οὐ γὰρ Πόλυβος ἐξέφυσέ με;
» Αγ. οὐ μᾶλλον οὐδὲν τοῦδε τἀνδρός, ἀλλ' ἴσον
» Οἰδ. καὶ πῶς ὁ φύσας ἐξ ἴσου τῷ μηδενί;
» Αγ. ἀλλ' οὔ σ' ἐγείνατο. οὔτ' ἐκεῖνος, οὔτ' ἐγώ.
» Οἰδ. ἀλλ' ἀντὶ τοῦ παῖδά δή μ' ὠνομάζετο;
» Αγ. δῶρόν ποτ' ἴσθι τῶν ἐμῶν χειρῶν λαβών.
» Οἰδ. κᾆθ' ὧδ' ἀπ' ἄλλης χειρὸς ἔστερξεν μέγα;
» Αγ. ἡ γὰρ πρὶν αὐτὸν ἐξέπεισ' ἀπαιδία.
» Οἰδ. σὺ δ' ἐμπολήσας, ἢ τεκών μ' αὐτῷ δίδως;
» Αγ. εὑρὼν ναπαίαις ἐν Κιθαιρῶνος πτυχαῖς,
» Οἰδ. ὡδοιπόρεις δὲ πρὸς τί τούσδε τοὺς τόπους;
» Αγ. ἐνταῦθ' ὀρείοις ποιμνίοις ἐπεστάτουν.

Paulò poſt

» Οἰδ. ἢ γὰρ παρ' ἄλλου μ' ἔλαβες, οὐδ' αὐτὸς τυχών;
» Αγ. οὔκ, ἀλλὰ ποιμὴν ἄλλος ἐκδίδωσί μοι.
» Οἰδ. τίς οὗτος; ἦ κάτοισθα δηλῶσαι λόγῳ;
» Αγ. τῶν Λαΐου δήπου τις ὠνομάζετο.
» Οἰδ. ἦ τοῦ τυράννου τῆσδε γῆς πάλαι ποτέ;
» Αγ. μάλιστα. τούτου τἀνδρὸς οὗτος ἦν βοτήρ.
» Οἰδ. ἦ κἄστ' ἔτι ζῶν οὗτος ὥστ' ἰδεῖν ἐμέ;

Αγ. ὑμεῖς

Λγ. ὑμεῖς γ᾽ ἄρ᾽ ἐσ᾽ εἰ δ᾽ ἔτ᾽ ἂν οὐ τύχ᾽ ὦ μοι. & quæ ſequuntur

Nam paulatim agnoſcit ex eius Nuncii ſermone, qui illum ſuſpicione tali liberare ſtudebat, ſe cum matre Iocaſte iam concubuiſſe, & Laium peremiſſe. Aliud exemplũ apponit Ariſtoteles, ex quo cognoſcamus quid ſit περιπέτεια. quomodoque ſe habeat: eſt autẽ ſumptum à Lynceo. talem inſcriptionem tragœdiæ nuſpiam adhuc legi. Sed argumentum huiuſmodi fuit. Danaus Rex Argiuorũ quinquaginta filias ſuas Aegiſti Regis fratris filiis totidem deſpondit, quæ iuſſu patris Danai maritos dormientes ferro agreſſæ peremerunt. Hypermneſtra è multis vna inſigni pietate in maritũ Lynceum fuit; nam illum clàm incolumnen dimiſit; Danaus id audiens inſectatus eſt Lynceũ, vt perimeret; ſed à Lynceo Danaus peremptus fuit. De Hypermneſtra Horatius libro tertio Od. ita ait. & aliis ſororibus.

Stetit vrna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde ſcelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.
Seraque fata.
Quæ manent culpas etiam ſub orco
Impiæ, nam quid potuere maius
Impiæ? ſponſos potuere duro
Perdere ferro.
Vna de multis face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendidè mendax, & in omne virgo
Nobilis æuum.
Surge quæ dixit iuueni marito,
Surge, ne longus tibi ſomnus, vnde
Non times, detur, ſocerum, & ſceleſtas
Falle ſorores. & quæ ſequuntur.

Pindarus quoque ode. x. Nemeorum

Δαναοῦ πόλιν, ἀγλαο-
θρόνων τε πεντήκοντα κορᾶν, χάριτες,
ἄργος, ἥρας δῶμα θεοπρεπὲς, ὑμνεῖ-
τε, φλέγεται δ᾽ ἀρεταῖς
μυρίαις ἔργων θρασέων ἕνεκεν.
μακρὰ μὲν τὰ περὶ περσέος ἀμ-
φὶ μεδοίσας γοργόνος.
πολλὰ δ᾽ αἰγύπτῳ κατῴκισεν ἄστυ
ταῖς ἐπάφου παλάμαις.
οὐδ᾽ ὑπερμνήστρα παραπλάγχθη μονό-
ψαφον ἐν κολεῷ κατασχοῖσα ξίφος.

Athenæus libro decimotertio Aeſchyli verſus recenſet, ex tragœdia, quæ inſcribebatur Δαναΐδες. his verbis, καὶ ὁ σεμνότατος δ᾽ Αἰσχύλος ἐν ταῖς Δαναΐσιν αὐτὴν παράγει τὴν Ἀφροδίτην λέγουσαν.

ἐρᾷ μὲν ἁγνὸς οὐρανὸς τρῶσαι χθόνα,
ἔρως δὲ γαῖαν λαμβάνει γάμου τυχεῖν,
ὄμβρος δ᾽ ἀπ᾽ εὐνάοντος οὐρανοῦ πεσὼν
ἔκυσε γαῖαν, ἡ δὲ τίκτεται βροτοῖς
μήλων τε βοσκὰς, καὶ βίον δημήτριον.
δενδρῶτις ὥρα δ᾽ ἐκ νοτίζοντος γάμου
τέλειός ἐστι. τῶν δ᾽ ἐγὼ παραίτιος.

hos verſus libenter appoſui, tùm quia lepidi ſunt, tùm quia non diſsimili ratione di-

ctis

xit Lucretius libro primo.

Poſtremò pereunt imbres, vbi eos pater Aether.
In gremium matris Terrai præcipitauit,
At nitidæ ſurgunt fruges, ramique vireſcunt.
Arboribus, creſcunt ipſæ, fœtuque grauantur;
Hinc alitur porrò noſtrum genus, atque ferarum.

Suidas in dictione. Lynceus. citat fabulam Ariſtophanis Δαναΐσιν his verbis, ὡς ἀρτοπώλης ἐν Δαναΐσιν αἰγύπτου. Sed vt redeam ad rem; Linum alii, non Lynceum illum appellant. Athenæus libro decimoquinto citat Achæi tragici Linum, cum ait. Ἀχαιὸς δὲ ἐν λίνῳ τοῖς σατύροις λέγει φησί

ῥαπίζοντες, ἐκβάλλοντες, ἀγνύντες μύρον,
λέγοντες, ὦ κάλλιστον ἡρακλεῖ λάβε.

Idem Athenæus Alexidis Linum citat. Sed Alter Linus hic eſt, muſicus, poëtaque vetuſtiſsimus ἄλλοι ὡς καὶ ἄλεξις ἐν ἐπιγραφομένῳ λίνῳ ἱστορεῖ. ὑποτίθεται δὲ τὸν ἡρακλέα παρὰ τῷ λίνῳ παιδευόμενον, καὶ κελεύσαντος ἀπὸ βιβλίων πολλῶν παρακειμένων λαβόντα ἐντυχεῖν. ἐκεῖνος δὲ ὀψαρτυτικὸν λαβὼν βιβλίον ἐν χεροῖν, περισπουδάστως ἐκράτει. Verùm de his ſatis. In Lynceo igitur, non ſecus cernitur peripetia, ac in Oedipode. Non temere autem putarim duo allata peripetiæ exempla ab Ariſtotele: nam aliquantum diſsimilia ſunt. puto igitur adnotandum, voluiſſe Ariſtotelem ſignificare, duplex eſſe genus peripetiæ, nam altera fit in vna, & eadem perſona, quæ ex felicitate labitur in infelicitatem, præter omnē ſpem. Altera autem fit in duabus perſonis, cùm hæc quidem felix apparet, illa verò infelix; mox commutatione fortunæ facta; hæc infelix, illa felix. prioris peripetiæ exemplum eſt in Oedipodis perſona. Alterius exemplum eſt in Lynceo & Danao. nā Danaus illum inſequebatur, ὡς ἀποκτενῶν ideſt interfecturus, Lynceus autem fugiebat, ὡς ἀποκτενούμενος, ideſt tanquàm perimēdus. nā adduci nō poſſum, vt credā, quod in ſua verſione oſtendit Paccius, hic fieri vllam mentionem mactationis, ideſt ſacrificii; ita enim accipio dictionem illam. Sed Danaus pręter omnem expectationem peremptus fuit, Lynceus autem, cui periculum antè impendēbat, peremit, incolumisque euaſit.

Ἀναγνώρισις δ᾽ ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τοὔνομα σημαίνει, ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν μεταβολὴ ἢ εἰς φιλίαν, ἢ ἔχθραν τῶν πρὸς εὐτυχίαν, ἢ δυστυχίαν ὡρισμένων. καλλίστη δὲ ἀναγνώρισις, ὅταν ἅμα περιπέτειαι γίνονται, ὡς ἔχει ἐν τῷ Οἰδίποδι.

Agnitio eſt (vt etiam ex nomine liquet) ex ignoratione in notitiam ad amicitiam, vel inimicitiam illorum mutatio, qui ſeu felices, ſeu infelices determinantur. pulcherrima autem fit, ſi cum peripetia fuerit: vt in Oedipode.

Poſtquàm Ariſtoteles declarauit, quid ſit peripetia, declarat alteram partem, quę eſt agnitio. Eam verò definit, hæc enim optima eſt eius explicandæ ratio. Definitio autē ipſa ſumitur ex vi nominis. nam vocatur ἀναγνώρισις. Præclarè autem, & aptè eam eſſe dixit mutationem quandam, ideſt μεταβολήν; nam (vt idem ait lib. octauo Phyſicorum) omnis φαντασία, omniſque opinio, ſunt quidam motus; quotieſcunque enim aut ſententiam & opinionem, aut cognitionem mutamus; motio quædam fit; nā nulla mutatio ſine motione. eſt autem agnitio mutatio facta ex ignoratione in cognitionem. nam qui agnoſcit aliquid per agnitionem, acquirit cognitionē eius, quod ignorabat; Adnotandum tamen eſt in hominibus, qui agnoſcunt rem aliquam nō prorſus ab omni parte mutationem fieri ex ignoratione in cognitionem; ſed aliqua tantū ex parte: exempli cauſa. ſciebam ego Socratem habere nęuum in pectore, & cicatricē in crure, ſed tamen ignorabam hunc eſſe Socratem, quo cum loquebar, antequam vidiſſem næuum, & cicatricem. Atque hoc ſanè eſt, quod declarat Ariſtoteles libro primo ὑστέρων ἀναλυτικῶν. his verbis. ὅτι μὲν γὰρ πᾶν τρίγωνον ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, προῄδει, ὅτι δὲ τόδε τὸ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τρίγωνόν ἐστιν, ἅμα ἐπαγόμενος ἐγνώρισεν. ἐνίων γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μάθησίς ἐστι, καὶ οὐ

διὰ

διὰ τοῦ μέσου τὸ ἔσχατον γνωρίζεται, ὅσα ἤδη τῶν καθ᾽ ἕκαστα τυγχάνει ὄντα, καὶ μὴ καθ᾽ ὑποκειμένου τινός. πρὶν δ᾽ ἐπαχθῆναι, ἢ λαβεῖν συλλογισμὸν τρόπον μέν τινα ἴσως φατέον ἐπίστασθαι. τρόπον δ᾽ ἄλλον. οὔ. ὃ γὰρ μὴ ᾔδει εἰ ἔστιν ἁπλῶς τοῦτο πῶς ᾔδει ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἁπλῶς, ἀλλὰ δῆλον, ὡς ὡδὶ μὲν ἐπίσταται, ὅτι καθόλου ἐπίσταται, ἁπλῶς δ᾽ οὐκ ἐπίσταται. Atque hic etiam eſt modus agnitionis, quo vtuntur poëtæ tragici, comici quoque. declarat verò apertiſsimè, qualis ſit, Philoponus verba Ariſtotelis exponens. his verbis. τοῦ δὲ γνωρίζειν δύο εἰσὶ τρόποι, εἷς μὲν ὅταν προεγνωκότες τι αὖθις τούτῳ προσβάλλωμεν, λήθης μὴ μεσολαβούσης, οἷον ὅταν πρώτως ἑωρακότες τινὰ, εἶτα τούτου τὴν μνήμην ἔχοντες, πάλιν αὐτὸν ἴδωμεν, λεγόμεθα τοῦτον γνωρίζειν. doctè adnotat Philoponus inter cognitionem, & ignorationem non intercedere obliuionem; nam ſi intercederet, iam non eſſet appellanda agnitio, ſed reminiſcentia. cum inquit. εἰ δὲ λήθη μεσολαβήσει, ἔτι αὐτοῦ τὴν προτέραν αὐτοῦ γνῶσιν ἔχομεν, οὐκέτι γνωρίζειν τοῦτον λέγομεν, ἀλλ᾽ ἀναμιμνήσκεσθαι. Sed ſi diligenter conſideres, quamuis primus hic modus recognoſcendi declaratus ab Ariſtotele, & Philopono, ſimilis ſit huic agnitioni, quæ fit à poëtis; differre tamen videbis aliqua ex parte, hanc ab illa. nam hæc noſtra, de qua loquimur, agnitio poëtica, paulatim fit; illa ſtatim; quoniam à latentibus ſignis deducunt ſuam agnitionem poëtæ, quæ non ſtatim percipiuntur ſenſu; poſt longum igitur tempus interiectum in colloquendo fit; planè enim poëtis tali fuit opus artificio, vt magis augeretur admiratio. ideſt τὸ θαυμαστὸν, illud, de quo ſuperius locuti fuimus, ad oblectandos animos ſpectatorum; Altera verò agnitio, nulla fit interpoſita mora, vbi primùm faciem aliquam aliquis eſt intuitus; Adde, ſi quærat aliquis cauſam rei huius, quia Poëtæ nunquam inducunt agnitionem in ſua poëmata; niſi inter eos, qui poſt multos annos ſe non reuiſerunt; neque inter ſe collocuti fuerunt; præterea etiam cupidos ſui reuiſendi, atque nihil aliud quàm id ipſum cogitantes, & loquentes, ideoque de abſentia illorum dolentes. vt videri poteſt in Sophoclis Electra; & Euripidis Iphigenia in Tauricis. Alter modus recognoſcendi, qui apud Ariſtotelem eodem loco declaratur à Philopono, non videtur mihi ſpectare ad tragœdiam. eſt autem, cũ aliquid vniuerſale, quod antè percepimus ab aliquo, adaptamus ad ſingulare, quod tùm ſeſe nobis obtulerit; conferentes illud cum hoc, colligimus hoc illud eſſe. Verba Philoponi ſunt δεύτερος δὲ ὡς ὅταν ἔχοντες τὴν καθόλου τὴν ἔννοιαν μερικῷ τινὶ προσβάλωμεν, ὃ μὴ πρότερον ἐθεασάμεθα, εἶτα τοῦτο ἐφαρμόσωμεν τῷ καθόλου, ἧς τὴν γνῶσιν ἔχομεν. & quæ ſequuntur. Non tamen negarim aliquãdo fortaſſe hunc agnitionis modum poſſe induci à poëtis, ſed id nunquam à veteribus factum legi adhuc, quod quidem nunc mihi hæc ſcribenti veniat in mentem. Sed ſi hũc poſteriorem modum immutes aliquantulum; dicaſque: cum ſenſu antè aliquid percepimus, mẽteque arripuimus, ac repoſuimus cogitatione eius formam, ac imaginẽ; poſtea incidentes in illud poſt multum tempus, illud conferimus cum notione noſtræ mentis, colligimuſque illud eſſe, quod antè perceperamus; fortaſſe ita effictus, immutatuſque modus hic pertineat ad Poëtas, immutatũ voco, quia differt ab eo, quẽ exponit Ariſtoteles, & Philoponus, quòd in eo notionẽ rei vniuerſalem percipimus, antequàm rem inſpexerimus; in hoc noſtro, prius rem inſpicimus, poſtea cogitatione arripimus eius notionem, quæ vniuerſalis dici nõn poteſt, ſicuti illa; quia verſatur circa indiuidui vnius rei accidens aliquod vnum particulare; vt patet in exemplo cicatricis; Philoponus in poſteriore illo modo recognoſcendi, ſtatuit appellationem εὑρέσεως: & ζητήσεως. ideſt inuentionis, & inquiſitionis, quorum tamen vtrunque fit (vt ille ait) ἐκ τινῶν προεγνωσμένων; non enim inueniret aliquid quiſpiam, ſi non inquireret; neque inquireret, ſi non haberet aliquid ante perceptum generale tantum. quo cum metiens, conferenſque rem, quam ignorabat; recognoſcit ipſam. ait igitur, aliquam agnitionem eſſe ἄνευ ζητήσεως, καὶ ἀγνοίας μὴ προηγησαμένης. ideſt ſine vlla inueſtigatione; & ignoratione non præcedente. Atque ſanè hæc agnitio prioris illius modi, cum ſtatim occurrentem aliquem recognoſcimus, nullo interiecto, ſicuti ante diximus, tẽmpore. quam his verbis declarat Ariſtoteles lib. 1. ὑστέρων ἀναλυτικῶν. ἔστι δὲ γνωρίζειν τὰ μὲν, πρότερα γνωρίζοντα. in hoc agnitionis modo nulla προηγεῖται ἄγνοια, ſicuti patet, ὁ δὲ δεύτερος (inquit Philoponus) προηγησαμένης ἀγνοίας καὶ μετὰ ζητήσεως γίνεται. ideſt præcedente ignoratione, et adhibita inueſtigatione. Si igitur conferas hunc locũ Ariſtotelis, qui in Poë-

tice eſt, quem nũc declaramus, cum ait, ἀναγνώρισιν δεῖ μεταβολὴν ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν, videas cum priore illo expoſito in libro ὑστέρων ἀναλυτικῶν non conuenire, quia hic in Poëtica agnitione requiritur ἄγνοια. illic non requiritur ἄγνοιαν; imò fit, μὴ προεγνωσμένης ἀγνοίας. Sed ſi interiicias morã longam, imò longiſsimũ temporis interuallũ, ita, vt mutata forma, figuraque oris non amplius conueniat cum notione prioris formæ figuræque antè arreptæ, neceſſe omnino fuerit etiam conſequi ἄγνοιαν. & ſic, vno hoc addito, perbellè conueniet prior modus ille recognoſcendi expoſitus libro primo ὑστέρων ἀναλυτ. cum hac agnitione tragica. Alter verò conuenit ſatis, quoniã habet ἄγνοιαν; eo vno excepto, quod ſuperius docuimus; Id quoque, ſicuti oſtẽdimus, ſi aliquantulũ immutes, mirificè poterit adaptari, tũ ad agnitionẽ tragicã, tùm definitionẽ allatã hoc loco ab Ariſto. Hęc nos fortaſſe copioſius, quàm oportebat; ſed neceſſe omninò fuit locũ hũc diligẽter explicare; nequid à nobis videretur eſſe prætermiſſum, in quo iure poſſemus reprehendi; iam verò conſequitur nunc, vt alia nonnulla quæ ſunt in hoc contextu declaremus. ac primùm quidem, cur in Agnitionis definitione hac, addiderit Ariſtote-
„ les illa verba, ἢ εἰς φιλίαν, ἢ εἰς ἔχθραν τῶν πρὸς εὐτυχίαν, ἢ δυστυχίαν ὡρισμένων. His verbis ſignificat Ariſtoteles, qui finis ſit propoſitus poëtis tragicis in inferẽda agnitione; Finis igitur, tanquam cauſa, duplex eſt, alter quidem ὕλην, alter verò οὗ ἕνεκα. quòd ſi magis libet Ciceronis vti verbis; agnitionis & officium, & finis explicatur. Nam officium agnitionis eſt deducere, vel ad amicitiam & coniunctionem: vel ad ſimultatem, et inimicitias. Finis verò eſt, vt hi quidem felices, illi verò infelices appareant. Ac ſanè finis ex officio pendet; ex amicitia igitur, & coniunctione felicitas oritur; ex inimicitiis verò, & odio infelicitas. Atque, ſummatim vt dicam, & aliquanto apertius; Duplex eſt agnitionis finis; alter, quidem, qui ad amicitiam, & odium reſpicit, alter verò ad infelicitatẽ, & felicitatẽ; poſteriorque ex priore pendet. Exemplum peti poteſt, ex Sophoclis Electra, in qua, agnitio fit Oreſtis εἰς φιλίαν quidẽ Electræ. εἰς ἔχθραν verò Aegiſthi, & Clytemneſtræ; rurſus εἰς εὐτυχίαν Oreſtis, & Electræ, δυστυχίαν autem Aegiſthi, & Clytemneſtræ, qui perimuntur ab Oreſte. Addidit verò Ariſtoteles in contextu. τῶν ὡρισμένων, quia connecti verba huius loci debent omnia ſimul; Sic; Agnitio tendit ad amicitiam, & ſimultatem eorum, qui ordinati ſunt, & diſpoſiti ad felicitatem, vel infelicitatem; nam antequam conſcribat tragœdiam Poëta; ſecum ipſe rem totã, atque actionem conſiderat, diſponit; ac diuidit; aliiſque perſonis ſtatuit felicitatem attribuẽdam eſſe. aliis infelicitatem, nõ pro arbitratu quidem ſuo; ſed pro perſonarum dignitate, ac moribus; nam probi felices, improbi verò infelices effingi debent; neque enim imitationis ratio ſibi conſtaret, ſi improbi felices, probi infelices exprimerentur, fieretque hoc diis, hominibuſque repugnantibus. Aliud quoque eſt adnotandum; cum ſit duplex finis in agnitione, vti dictum eſt; aliquando vtrunque poni, ita, vt quatuor illa ſingulis bina contineãtur, vt in Electra, hoc verò fieri non poſſe, niſi in diſsimilibus perſonis, vt illic patet. & nos ſuperius declarauimus; Aliquando alterum tantum ipſorum poni; vt in Oedipode Tyranno, nam ex ea agnitione exiſtit felicitas Thebanorum, à quibus propulſatur ira Apollinis, & peſtis. & infelicitas oritur ipſius Oedipodis; tametſi prius illud vix apparet ineſſe, nam felicitas, niſi aptè attribuatur perſonis, vix conuenit tragœdiæ, infelicitas magis, quia luctuoſa eſt. Aliquãdo ex vtroque fine alterutrum vtpotè amicitiam, & felicitatem, vt in Iphigenia Euripidis (ſemper loquor de ea, quæ inſcribitur ἐν Ταύροις) nam ex agnitione oritur amicitia inter fratrem, & ſororem; & vterque felicitatem aſſequitur, hicque furiis, & inſania mentis liberatur; illa in patriam ſoſpes redit.

„ Καλλίστη δὲ ἀναγνώρισις, ὅταν ἅμα περιπετείᾳ γίνωνται, ὡς ἔχει ἐν τῷ Οἰδίποδι.

„ Pulcherima autem fit ſi cum peripetia fuerit: vt in Oedipode.

Poſt definitionem, ac explicationem agnitionis allatam; præceptionem dat Ariſtoteles maximè neceſſariam cognitu, quæ eſt huiuſmodi. Tunc admirabilem, iucundã, atque artificioſam magnopere videri Agnitionem, cum fuerit annexa peripetiæ: perbelle enim hæ coniungi poſſunt, quod ſi altera ipſarum ſeparatim magnã habet vim; quantò

quantò maiorem habebit vtraque ſimul. Peripetia, quoniam inſperatum continet incommodum, admirationem affert, & cõmiſerationem; quicquid enim præter ſpem accidit, cum ſpes ſit timori prorſus contraria, nos valde diſcruciet neceſſe eſt. Expecta ta, ac impendentia mala, à nobis antè prouiſa minus lædunt. Non expectata, ſi ingruant, cum maximè nos felices futuros putabamus; vehementer animos percellunt, mouentque. Locum verò ſuperius ex Ariſtotelis libro Rhetoricorum primo, recitauimus; vbi peripetias admirationem afferre, ait. Agnitio quoque cum fortuita ſit, præterque omnem opinionem; plurimum moueat animos oportet. Sed non omnis Agnitio, quod diligenter eſt conſiderandũ, poteſt cum omni peripetia coniungi, quæ enim contraria ſunt, miſceri non poſſunt; Agnitio igitur, quæ tendit ad felicitatem, non poteſt annecti peripetiæ, quæ tendit ad infelicitatem; neque è contrario, ſemper enim ſimiles ſibi eſſe oportet, vt aptè iungantur. Agnitio in Iphigenia tendit ad felicitatem; Peripetiæ igitur quoque ſimili iungitur. Agnitio in Electra tùm ad felicitatem, tùm ad infelicitatem diuerſarum, quippe perſonarum, quæ vel hanc, vel illam ſortiuntur; peripetia etiam eiuſdem generis. Agnitio in Oedipode tendit ad infelicitatem; itidem & peripetia; Sciendum verò Agnitionem nũquã poſſe poni, quin conſequatur peripetia; vt probatum eſt antea; poſſit igitur mirari aliquis; cur Ariſtoteles ait hoc loco Agnitionem illam pulcherrimam eſſe, quæ fit cum peripetia quaſi detur vlla agnitio ſine peripetia in tragœdiis. reſpondeo Ariſtotelẽ aptè, vereque locutum; nã intellexit eam peripetiam; quæ commutatiouem habet in ſe felicitatis in infelicitatem, exemploque probauit, ſumpto ex Oedipode Sophoclis, ſicuti iam ſatis patet; Minus igitur laudanda Agnitio, quæ fuerit coniuncta cum peripetia, quæ commutationem contineat infelicitatis in felicitatem; qualis eſt in Iphigenia; Verum de hac re poſtea fortaſſe copioſius, nam alibi Ariſto. optimũ tragœdiæ ſpecimẽ oſtendere volens; Iphigeniã præfert Oedipodi, hoc quale ſit, poſtea ſuo loco commodius conſiderabimus.

„ Εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι ἀναγνωρίσεις. καὶ γὰρ πρὸς ἄψυχα, καὶ τὰ τυχόντα ἐστὶν ὅτε, ὥσπερ εἴρηται, συμβαίνει. καὶ εἰ πέπραγέ τις ἢ μὴ πέπραγεν, ἔστιν ἀναγνωρίσαι. ἀλλ' ἡ μάλιστα τοῦ μύθου καὶ ἡ μάλιστα τῆς πράξεως ἡ εἰρημένη ἐστίν. ἡ γὰρ τοιαύτη ἀναγνώρισις, καὶ περιπέτεια, ἢ ἔλεον ἕξει, ἢ φόβον, οἵων πράξεων ἡ ἐν τραγῳδίᾳ μίμησις ὑπόκειται. ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀτυχεῖν, καὶ τὸ εὐτυχεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων συμβήσεται.

„ Sunt profectò & aliæ agnitiones, nam tum inanimatorũ, tum quorumcunque, vt accidit, fiunt ſi quando (vt dictum eſt) euenit, vt ſi quid patrarit quis, vel nõn patrarit, agnoſcamus: illa tamen, quæ potiſſimum à fabula, quæue ab actione pendet, eſt, quam diximus. Etenim huiuſmodi agnitio, atque peripetia, vel miſericordiam, vel metum parabit. receptum autem eſt actionem imitationem eſſe Tragœdiam: fortunatumque inſuper ſeu miſerum fieri ex his contigerit.

In hoc contextu καὶ εἰ πέπραγέ τις verba hæc diſtingui debent a prioribus ſic. Atque vtrum aliquis aliquid fecerit. Rurſus illa verba οἵων πράξεων ἡ ἐν τραγῳδίᾳ μίμησις ὑπόκειται. ſic vertenda. Qualium, actionum mitationem habet ſibi propoſitam tragœdia;

Hæc ſiquis conferet cum Pacii uerſione, facilè perſpiciet, quid minus rectè ipſe verterit, etiã me tacente. Vetum his relictis, iam declaro Ariſtotelis contextum. Expoſuit Ariſtoteles, qualis ſit Agnitio tragica, qua vti debent poëtæ; Quoniã verò alia multa genera agnitionum ſunt; ne quis crederet Ariſtotelem per imprudentiam ea prætermiſiſſe, huius rei rationem affert, explicatque, Cur prætermiſerit. Deinde hanc quam expoſuit, extollit, comprobatque duobus rationibus, quas ſingillatim poſtea declarabimus, Sed primùm illud explicandum eſt, cur alia agnitionum genera prætermiſerit. Sunt nonnullæ agnitiones, quæ partim ad poëticen non ſpectant, partim verò, etiam ſi ſpectant, nõ poſſunt connecti cum Fabula; neque ex iis exiſtit vlla peripetia; ſicuti requirimus in primis; Artifitiosè quidem, & lepidè excogitantur illæ etiam, ſed quia particulam potius Fabulæ exornant vnam, neque partes dici poſſunt, cuiuſ-

modi ſuperius expoſuimus,ſuntque prorſus ſeparatæ ab euentu,& peripetia,ideò nō ſpectant ad tragœdiam. Exempla duo affert Ariſtoteles harum agnitionum,quæ alienæ ſunt à Fabula, Prius exemplum eſt; vt ſi agnitio fiat erga res inanimatas,veluti ſi ædes,vrbem,veſtem,monile,enſem agnoſcas,aliaque huius generis, quæ ſunt inanimata,quid verò voluptatis ex huiuſmodi agnitionibus capi poteſt?aut quæ hinc peripetia exiſtit?nulla prorſus.Quod ſi quis dicat,ſecus rem ſeſe habere,nam ex inanimatis rebus,quales ſuprà commemoraui,omnes ferè tùm in tragœdiis, tùm in comœdiis etiam exiſtunt agnitiones;Reſpondeo,verum quidem id eſſe,ſed nō per ſe tunc exiſtere tales agnitiones, ſed propter aliud, per ſe dico,cum agnitio, percepta re illa inanimata,non vlterius progreditur.Propter aliud;cum vlterius protenditur agnitio,& reſpicit perſonam aliquam.In illo modo priore agnitionis,res inanimatæ ſunt tanquàm finis,quò tendit agnitio;nihil enim præter illas,ſibi habet amplius propoſitum; In altero modo agnitionis res inanimatæ ſumuntur, tanquàm ſigna, ex quibus ducitur agnitio ad perſonam aliquam. Omnis enim agnitio neceſſariò è ſignis proficiſcitur; vt poſtea docebit Ariſto. ſuo loco copioſè. Hæc verò callidè, & prudenter ſignificantur in illis verbis, πρὸς ἄψυχα. Is enim modus loquendi terminum agnitionis ſtatuit in re inanimata;tanquā in propoſito vltimo fine aliquo. Quòd ſi voluiſſet aliud agnitionis genus ſignificare, dixiſſet Ariſtoteles ἐκ τῶν ἀψύχων πρὸς τινὰς ἀνθρώπους. Exempla igitur agnitionis illius, quæ fit πρὸς τὰ ἄψυχα non eſt,quòd vllus à me requirat; non enim reperiri poſſunt apud veteres poëtas, cum ea vſi non ſint, quia minus ſpectabat ad artificium tragœdiæ. Legere quidem eſt apud Sophoclem in Oedipode ἐπὶ κολωνῷ. agnitionem quandam loci, quaſi πρὸς τὸ ἄψυχον. (vt ait hoc loco Ariſtoteles.) cum agnoſcentem inducit Oedipodem Lucum Eumenidum in Attica regione,quò peruenerat ductu filiæ, cū cœcus eſſet ob priorem calamitatem. Verſus Sophoclis in quibus agnitio hæc exprimitur, hi ſunt.

Οἰδ. στῆσόν με κἀξίδρυσον, ὡς πυθοίμεθα
ὅπου ποτ' ἐσμέν, μανθάνειν γὰρ ἥκομεν
ξένοι πρὸς ἀστῶν ἃ ἂν ἀκούσωμεν, τελεῖν.
Αν. πάτερ ταλαίπωρ' Οἰδίπους. πύργοι μὲν οἳ
πόλιν στέγουσιν, ὡς ἀπ' ὀμμάτων πρόσω.
χῶρος δ' ὅδ' ἱερός, ὡς σάφ' εἰκάσαι, βρύων
δάφνης, ἐλαίας, ἀμπέλου, πυκνόπτεροι
δ' εἴσω κατ' αὐτὸν εὐστομοῦσ' ἀηδόνες. Paulò poſt.
Οἰδ. ἔχεις διδάξαι μ' ἂν ὅποι καθέσταμεν;
Αν. τὰς γοῦν Ἀθήνας οἶδα. τὸν δὲ χῶρον οὔ.
ἀλλ' ὅσιος ὁ τόπος, ἢ μάθω μολοῦσά ποι;
Οἰδ. καὶ τέκνον εἴπερ ἐστὶν ἐξοικήσιμος.
Αν. ἀλλ' ἔστι μὴν οἰκητός. Paulò poſt.

Oedipus cum locum agnouiſſet ita ait.

Οἰδ. ὦ πότνιαι δεινῶπες. εὖτε νῦν ἕδρας
πρώτων ἐφ' ὑμῶν τῆσδε γῆς ἔκαμψ' ἐγώ,
Φοίβῳ τε κἀμοὶ μὴ γένησθ' ἀγνώμονες.
ὅς μοι τὰ πόλλ' ἐκεῖν' ὅτ' ἐξέχρη κακά,
ταύτην ἔλεξε παῦλαν ἐν χρόνῳ μακρῷ
ἐλθόντι χώραν τερμίαν, ὅπου θεῶν
σεμνῶν ἕδραν λάβοιμι, καὶ ξενόστασιν.
ἐνταῦθα κάμψειν τὸν ταλαίπωρον βίον.

Hæc quidem eſt agnitio,ſicuti patet,loci. verùm, quoniam exiſtit paulò poſt ex ea in tragœdia,pulcherrima peripetia,non videtur eſſe,per ſe,vti diximus, & πρὸς ἄψυχον; ſed propter aliud. Talis quoque agnitio eſt apud Sophoclem in Trachiniis. vbi Herculem ita inducit loquentem.

Ηρ. σὺ δ' οὖν ἐκεῖνον τοὔργον. ἐξήκει δ' ἅμα

φασὶ

» φανῶ σ' ὁποῖος ὢν ἀνὴρ, ἐμὸς καλῇ.
» ἐμοὶ γὰρ ἦν πρόφαντον ἐκ πατρὸς πάλαι,
» πρὸς τῶν πνεόντων μηδενὸς θανεῖν ὕπο,
» ἀλλ' ὅστις ᾅδου φθίμενος οἰκήτωρ πέλοι.
» ὅδ' οὖν ὁ θὴρ κένταυρος ὡς τὸ θεῖον ἦν
» πρόφαντον, οὕτω ζῶντά μ' ἔκτεινεν θανών.

Sed ex hac quoq. agnitione exiſtit aliquid peripetiæ; nam moriturus ſe ipſum paulò poſt in pyram coniecit. Verùm ſi diligenter aliquis conſideret, perpuſilla eſt omnino hæc agnitio, ex qua non pendet tota fabula, ſicuti in agnitione, quam ſuperius expoſuimus, fieri diximus oportere; ſed πάθος tantùm quoddam breue continet. Eſt etiam agnitio capillorum alia apud Sophoclem in Electra, ſed quia reſpicit ad perſonam Oreſtis, non eſt ſimilis huic, quàm dixit hoc loco Ariſtoteles fieri πρὸς ἄψυχα. nam, ſicuti diximus, eſt potius ἐξ ἀψύχων, tanquàm ex quibuſdam ſignis, ad Oreſtem agnoſcendum, deducta. Verſus Sophoclis hi ſunt.

» Χρυ. ὡς δ' οὖν γαλήνη πάντ' ἐδερκόμην τόπον
» τύμβου προσεῖρπον ἆσσον, ἐσχάτης δ' ὁρῶ
» πυρᾶς νεώρη βόστρυχον τετμημένον
» κεὐθὺς τάλαιν' ὡς εἶδον. ἐμβαίνει τί μοι
» ψυχῇ συνήθης ὄμμα φιλτάτου βροτῶν
» πάντων Ὀρέστου τοῦθ' ὁρᾶν τεκμήριον.

Habet verò Agnitio hæc artificioſam peripetiam ſubſequentem. De hoc genere igitur agnitionum, quamuis ex inanimatis fiant, non eſt locutus hoc loco Ariſtoteles; nam hæ plurimum pertinent ad Tragicos poëtas. Iam ſatis, opinor, declaratum eſt, quomodo hæ agnitiones ſint diſtinguendæ ab hac, de qua loquimur, prorſus inutili, & minimè apta ad tragœdiam. Nam illæ (vt rurſus ſummatim colligamus) fiunt ἐκ τῶν
» ἀψύχων. hæc fit πρὸς τὰ ἄψυχα. Alia eſt etiam agnitio, quæ parùm videtur ad tragœdiã
» pertinere, quam explicat Ariſtoteles, his verbis καὶ εἰ πέπραχέ τις, ἢ μὴ πέπραχεν, ἔστιν ἀναγνωρίσαι. ideſt an fecit, an non fecit. Hæc potius ad Oratores agnitio ſpectat, qui coniecturis quærunt, an aliquid fecerit, nec'ne. Sed oritur hoc loco non leuis dubitatio. Nam Agnitio hæc, de qua nunc loquimur, maximè propria videtur eſſe tragicorum poëtarum, qualis eſt in Oedipode, cum quæritur, occiderit'ne Laium patrem nec'ne, concubuerit cum matre Iocaſte, nec'ne. Reſpondeo tamen alio modo poëtas quærere, an fecerit, nec'ne, ac oratores. Primùm enim perſona de qua quæritur apud poëtas, ignorat ſe feciſſe, apud Oratores nõ ignorat quidem, ſed inficiatur; Rurſus in tragœdia perſona illa ſpontè inquirit rem, quomodo ſeſe habeat, quòd ſperat ſe ab omni ſuſpicione liberatũ iri, vt Oedipus apud Sophoclẽ. Apud Oratores reus, ſubterfugit inueſtigationẽ omnẽ facti; quòd cõſcius eſt ſe feciſſe. In tragœdiis ſi feciſſe aliquis arguitur ex ſignis; admiratur, quomodo imprudẽs, fatoq. impulſus id fecerit. Apud Oratores & Iudices, ſi quis conuincatur feciſſe, ægre fert ſuũ ſcelus detectũ eſſe calliditate aduerſariorũ; nullaque in ipſo exiſtit admiratio. In tragœdiis excuſatiõe, ac cõmiſeratiõe dignus, eſt, quia imprudẽs fecerit. In iudiciis pœna dignus, quia improbè per ſcelus, id feciſſe cognoſcitur. Præterea in tragœdiis, cũ cognitũ eſt, an factũ ſit, nec'ne, cõſequitur peripetia. In iudiciis, cum conſtat factũ, nulla peripetia cõſequitur; ſed ſtatim tunc ad finem deducta videtur tota concertatio; vt nihil amplius quærendum ſit. Poſtremò Oratores argumentationes ſuas ducunt ex probabilibus, quæ ſunt extra rem ferè omnes; & ab educatione, natura, ingenioque hominis, qui accuſatur, aut defenditur, coniecturas ingenioſè excogitantes; aut probant factum, aut non factum. Poëtæ tragici agnitionem ducunt ex ſignis, quæ ſunt in reipſa, ſicuti in Oedipode Sophoclis, ex cicatrice, & humore pedum, ex triuio, ex comitatu, & aliis multis. His igitur modis cum diſtinguantur poëticæ agnitiones; patet Ariſtotelem hoc loco locutum de agnitione oratoria, aut alia quauis, quæ ad ſcelus, patratoremque ſceleris detegendum ſpectat. His declaratis, videndum, quænam duæ illæ ſint rationes, quibus Ariſtoteles agnitionem tragicam diſtinguit à cæteris; atque cõprobat. Ait

igitur. ἀλλ᾽ ἡ μάλιστα τοῦ μύθου, καὶ ἡ μάλιστα τῆς πράξεως ἡ εἰρημένη ἐστίν. ideſt, Prætermiſsis aliis omnibus agnitionum generibus; Ea in primis ad fabulam, actionemque tragicā ſpectat, quæ ſuperius à nobis fuit expoſita. Hanc ſuam ſententiam cōfirmat Ariſtoteles, primùm hac ratione. Talis agnitio, et peripetia vel cōmiſerationem, vel metum neceſſe eſt habeat, quæ duæ perturbationes propriæ ſunt tragœdiæ, vt in eius definitione expoſuimus; propria eſt igitur tragœdiæ. Hîc rurſus adnotandum, quia res ipſa, locuſque monet, artificioſè, ac peritè admodum Ariſtotelem protuliſſe vtramque ſimul & agnitionem, & peripetiam, cum ait, ἡ γὰρ τοιαύτη ἀναγνώρισις, καὶ περιπέτεια ἢ ἔλεον ἕξει, ἢ φόβον. nam agnitio per ſe nunquam ponitur in tragœdiis, ſed ſemper coniuncta cum peripetia, vt copioſè antea probatum fuit. Et perturbationes illæ potius ex peripetia, quàm ex agnitione naſcuntur; ſed ex agnitione quoque dicuntur naſci, quia ex agnitione peripetia ipſa naſcitur. Altera ratio, qua ſuam ſententiam confirmat Ariſtoteles, eſt huiuſmodi. Agnitio illa antè expoſita, ideò ad tragœdiā maximè pertinet, quia ex ea fit, vt aliqui infelices, vel felices ſint. dictum verò prius eſt, finem agnitionis eſſe εὐτυχίαν, ἢ δυστυχίαν. Animaduertendum eſt autem Ariſtotelem, non temerè, ſed magno cum artificio prius poſuiſſe illam dictionē ἀτυχεῖν, quàm alteram, ἢ εὐτυχεῖν. nam cōuenientius eſt vt fabula tragica deſinat in infelicitatem, quàm felicitatem, tametſi vtrunque eſt videre in veterum tragœdiis; ſed alterum ſæpius. Nec ſanè de hac re plura dicam hoc loco, tùm quia ſuperius multa dicta fuerunt, & paulò poſt dicentur multò plura.

Ἐπειδὴ ἡ ἀναγνώρισις τινῶν ἐστὶν ἀναγνώρισις· ἔτι δὲ ἀναγνωρίσεις, αἱ μὲν εἰσὶ θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον μόνον. ὅταν ᾖ δῆλος ἕτερος, τίς ἐστιν. ὅτε δ᾽ ἀμφοτέρους δεῖ ἀναγνωρίσαι, οἷον ἡ μὲν Ἰφιγένεια τῷ Ὀρέστῃ ἀνεγνωρίσθη ἐκ τῆς πέμψεως τῆς ἐπιστολῆς, ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν ἄλλης ἔδει ἀναγνωρίσεως.

Quoniam verò Agnitio quorundam agnitio eſt, alia quidem alterius ad alium tantum fit: cum quis hic ſit, illi notus eſt: alia rurſus mutua indiget notitia, vt Iphigenia ex epiſtolæ illius miſsione ab Oreſte quidem agnita: vt tamen ipſum agnoſceret, alia quoque agnitione opus fuit.

Poſtquā Ariſto. reiectis aliis agnitionibus, vnā in primis tragœdiæ propriā eſſe dixit: declarat nunc agnitionē hanc tragicā duobus modis fieri. deducit autē diuiſionē hanc ex re maximè nota, ac neceſſaria. cū ait. Si agnitio fit in tragœdia, ad aliquem referatur oportet; nā, niſi aliquis agnoſceretur, & aliquis agnoſceret, agnitio nulla foret. verba illa ἡ ἀναγνώρισις τινῶν ἐστὶν ἀναγνώρισις. puto tùm ad eum debere referri, qui agnoſcit, tùm ad eum, qui agnoſcitur; Atque ſanè inter relata cōnumerari poteſt. Cum igitur hoc ſit veriſsimū. Duplex quoque, neceſſe eſt; vt ſit agnitio. altera quidem ſimplex, et ſeparata. Altera vero duplex, ſeu malis mutuam vocare. Simplex fit altero ſciente, & altero ignorante vt cum alteri, quis nam hic ſit, notum eſt; alter vero ſe illi notum eſſe neſcit. exemplum huius agnitionis peti poteſt ex Homero. lib. x v I I I. x I x. & in aliis deinceps. vbi Vlyſſem inducit cognoſcentē alios; illos verò ignorātes prorſus ipſum. Sed mox agnoſcentes. Eumæum, Eurydeam, Telemachum, Penelopen, quæ omnia illic facilè legi poſſunt; nam ego, ne longior ſim, verſus non appono; ſatis igitur fuerit loca monſtraſſe. Omnes hæ agnitiones ſimplices ſunt, eo quo diximus, modo. Huius quoque agnitionis exemplum videre eſt apud Sophoclem in Electra. nam cognoſcebat Electram Oreſtes, ſed illum ignorabat Electra. Agnitio igitur fit tantū θατέρου εἰς τὸν ἕτερον μόνον, vt ait Ariſtoteles. Verſus Sophoclis hi ſunt.

Ὀρ. φεῦ φεῦ τί λέξω; ποῖ λόγων ἀμηχανῶν
ἔλθω, κρατεῖν γὰρ οὐκέτι γλώσσης σθένω.
Ἠλ. τί δ᾽ ἔσχες ἄλγος; πρὸς τί τοῦτ᾽ εἰπὼν κυρεῖς;
Ὀρ. ὦ σὸν τὸ κλεινὸν εἶδος ἐξηφανισμένον.

Ἠλ.

ΗΛ. τόδ' ἐσ' ἐκεῖνο, καὶ μάλ' ἀθλίως ἔχει.
ΟΡ. οἴμοι τάλαινα ἄρα τῆς δὲ συμφορᾶς.
ΗΛ. τί δή ποτ' ὦ ξέν' ἀμφ' ἐμοὶ στένεις τάδε.
ΟΡ. ὦ σῶμ' ἀτίμως, κἀθέως ἐφθαρμένον.
ΗΛ. οὔτοι ποτ' ἄλλην, ἢ 'μὲ δυσφημεῖς ξένε.
ΟΡ. φεῦ τῆς ἀνύμφου, δυσμόρου τε σῆς τροφῆς.
ΗΛ. τί δή ποτ' ὦ ξέν' ὧδ' ἐπισκοπῶν στένεις.

In his verſibus licet perſpicere Oreſtem cognoſcentem Electram; illam verò ignorantem, Paulò poſt igitur agnitio fit alterius tantum erga alterum. cum ait.

ΗΛ. ποῦ δ' ἐσ' ἐκείνου τοῦ ταλαιπώρου τάφος,
ΟΡ. οὐκ ἔστι. τοῦ γὰρ ζῶντος οὐκ ἔστι τάφος.
ΗΛ. πῶς εἶπας ὦ παῖ;
ΟΡ. ψεῦδος οὐδὲν ὧν λέγω.
ΗΛ. ἦ ζῇ γὰρ ἁνήρ;
ΟΡ. εἴπερ ἔμψυχός γ' ἐγώ.
ΗΛ. ἦ γὰρ σὺ κεῖνος; Agnitio verò fit ex ſigno hoc.
ΟΡ. τήνδε προσβλέψασά μου
σφραγῖδα πατρὸς, ἔκμαθ' εἰ σαφῆ λέγω.
ΗΛ. ὦ φίλτατον φῶς. Et quæ ſequuntur.

Atque ita quidem ſeſe habet ſimplex agnitio. Duplex verò, & mutua eſt, cum fit, vtroque ignorante. Exemplum huius ſumitur ex Iphigenia in Tauris Euripidis, quod ita ſe habet. Iphigenia ignorabat illum eſſe Oreſtem fratrem; Oreſtes quoque Iphigeniã, Iphigenia igitur ex Epiſtolę miſſione primùm agnita fuit ab Oreſte. Verſus Euripidis. in quibus hæc prior agnitio exprimitur, hi ſunt.

ΙΦ. ἄγγειλ' Ὀρέστῃ παιδὶ τἀγαμέμνονος.
ἡ 'ν Αὐλίδι σφαγεῖσ', ἐπιστέλλει τάδε
ζῶσ' Ἰφιγένεια, τοῖς ἐκεῖ δ' οὐ ζῶσ' ἔτι.
ΟΡ. ποῦ δ' ἔστ' ἐκείνη; κατθανοῦσ' ἥκει πάλιν;
ΙΦ. ἥδ' ἣν ὁρᾷς σύ. μὴ λόγοις ἔκπλησσέ με.

legit Epiſtolæ verba rurſus, quæ ſunt

κόμισαί μ' ἐς Ἄργος ὦ σύναιμε πρὶν θανεῖν.
ἐκ βαρβάρου γῆς, καὶ μετάστησον θεᾶς
σφαγίων, ἐφ' οἷσι ξενοφόνους τιμὰς ἔχω.

Iam agnoſcit illam Oreſtes, poſtquam hæc audierat. ait igitur.

ΟΡ. Πυλάδη τί λέξω; ποῦ ποτ' ὄντ' ηὑρήμεθα;

perſequitur legere epiſtolam Iphigenia.

ΙΦ. ἢ σοῖς ἀραία δώμασιν γενήσομαι
Ὀρέσθ' ἵν' αὖθις ὄνομα δὶς κλύων μάθῃς.
ΠΥΛ. ὦ θεοί.
ΙΦ. τί τοὺς θεοὺς ἀνακαλεῖς ἐν τοῖς ἐμοῖς;
ΠΥΛ. οὐδὲν πέραινε δέ. ἐξέβην γὰρ ἄλλοσε

poſtquam Epiſtolam perlegit Iphigenia; dat etiam alia mandata.

ΙΦ. λέγ'. οὕνεκ' ἔλαφον ἀντιδοῦσά μου θεὰ
Ἄρτεμις, ἔσωσέ με, ἣν ἔθυσ' ἐμὸς πατὴρ,
δοκῶν ἐς ἡμᾶς ὀξὺ φάσγανον βαλεῖν.
εἰς τήνδ' ἔνῳκισ' αἶαν. αἵδ' ἐπιστολαί.
τάδ' ἐστὶ τἀν δέλτοισιν ἐγγεγραμμένα.

Oreſtes illam agnoſcens ait.

ΟΡ. ὦ συγκασιγνήτη τε κἀκ ταὐτοῦ πατρὸς
Ἀγαμέμνονος γεγῶσα, μή μ' ἀποστρέφου,
ἔχουσ' ἀδελφὸν, οὐ δοκοῦσ' ἕξειν ποτέ.
ΙΦ. ἐγώ σ' ἀδελφὸν τὸν ἐμόν; οὐ παύσῃ λέγων;

hunc enim verſum iracundè profert Iphigenia, cum nondum agnouiſſet ipſa Oreſtem

fratrem. Oreſtes igitur agnoſcitur ab Iphigenia, & altera fit agnitio. hoc modo.

» ἰφ. οὐκοῦν λέγειν μὲν χρή σε, μανθάνειν δ' ἐμέ.
» ὀρ. λέγοιμ' ἄν. ἀκοῇ πρῶτον Ἠλέκτρας τάδε
» ἀτρέως, θυέστου τ' οἶσθα γενομένην ἔριν.
» ἰφ. ἤκουσα χρυσῆς ἀρνὸς ἦν νείκη πέρι.
» ὀρ. ταῦτ' οὖν ὑφήνασ' οἶσθ' ἐν εὐπήνοις ὑφαῖς;

Iam illum agnoſcens ex contexta à ſe veſte, ait.

» ἰφ. ὦ φίλτατ', οὐδὲν ἄλλο, φίλτατος γὰρ εἶ,
» ἔχω σ' ὀρέστα τηλύγετον
» χθονὸς ἀπὸ πατρίδος
» Ἀργόθεν ὦ φίλος.

Patet igitur hanc duplicem, mutuamque eſſe Agnitionem, qui vterque alterum inuicem ignorabat ex æquo.

» Δύο μὲν οὖν τοῦ μύθου μέρη περὶ ταῦτ' ἐστὶ, περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις, τρίτον δὲ, πά-
» θος. τούτων δὲ περιπέτεια μὲν, καὶ ἀναγνώρισις εἴρηται. πάθος δέ ἐστι πρᾶξις φθαρτικὴ, ἢ
» ὀδυνηρὰ, οἷον, οἵ τε ἐν τῷ φανερῷ θάνατοι, καὶ αἱ περιωδυνίαι, καὶ τρώσεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

» Partes igitur hic fabulæ duæ habentur, Agnitio, & Peripetia, tertia
» ſupereſt Perturbatio. nam de Peripetia, & Agnitione ſatis diximus.
» Perturbatio verò actio eſt letifera, ſeu dolore plena, veluti cum neces,
» cruciatus, vulnera, cæteraque generis huius palàm fiunt.

Poſtquàm de peripetia, & agnitione ſatis egit Ariſtoteles: nunc agit, breuiter tamẽ, ac ipſius tantummodo allata definitione quadam, de perturbatione, & ſanè optima de cauſa; quia plurimæ ſunt tragœdiæ apud veteres, in quibus, cum nulla ſit agnitio, neque peripetia, eſt tamen τὸ πάθος. Apſinus rhetor ait. τὸ πάθος πολὺ μὲν ἐν ποιήσει τραγι-
» κῇ, ἔχει δὲ ποτὲ καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν λόγον, ὅταν ἡ πόλις, ἢ πρόσωπον τι τῶν παρ' ἀξίαν συμβάντων κακῶν
» μιμνήσκῃ. Tragœdiæ quippe propria eſt perturbatio, & luctus. res enim continet triſtitiæ, mœrorisque ac doloris plenas. Definitio, quæ affertur ab Ariſtotele, ſeu explicatio potius quædam, eſt ducta à rebus, quæ ipſam cient perturbationem, ait enim, πάθος ἐστὶ πρᾶξις φθαρτικὴ, ἢ ὀδυνηρά. cuiuſmodi explicatione vſus eſt etiam libro ſecundo Rhetoricorum, quem locum ſuperius ſatis declarauimus; ſed apponam hoc loco
» verba, quibus illic commiſerationem deſcribit. ἔστω δὴ ἔλεος λύπη τις ἐπὶ τῷ φαινομένῳ κα-
» κῷ φθαρτικῷ, καὶ λυπηρῷ τῷ ἀναξίου τυγχάνειν, ὃ κἂν αὐτὸς προσδοκήσειεν παθεῖν, ἢ τῶν αὐτοῦ τινα, καὶ
» τοῦτο ὅταν πλησίον φαίνηται. Sunt verò in primis in his verbis illa adnotanda ἐπὶ τῷ φαινο-
» μένῳ κακῷ. idem enim dixit etiam hoc loco cum ait. οἱ ἐν φανερῷ θάνατοι, καὶ περιωδυνίαι, καὶ τρώσεις mala autem quàmlibet maxima, parum animos mouent; ſi non fuerint cognita; Non quidem ita intelligendum eſt ἐν φανερῷ, vt in ſcena ſpectanda præbeantur atrocia quædam, hoc enim repugnat omni veterum artificio, naturæque ipſi; tametſi quædam ſpectari poſſunt, vt vulnera, vlcera, & tabes. Sed ita debet accipi, vt mala illa non ſint occulta, & incognita; ſed propius cum ſint, & querelæ eorum, qui ea male patiuntur, exaudiantur, ita manifeſta ſint, vt mouere poſsint. Hinc præclarè Ariſtoteles libro ſecundo Rhetoricorum, vbi loquitur de metu, in hanc ſententiam ait. ἔστω δὴ
» φόβος λύπη τις ἢ ταραχὴ ἐκ φαντασίας μέλλοντος κακοῦ ἢ φθαρτικοῦ, ἢ λυπηροῦ, οὐ γὰρ πάντα τὰ κακὰ
» φοβοῦνται, οἷον εἰ ἔσται ἄδικος ἢ βραδύς. ἀλλ' ὅσα ἢ λύπας μεγάλας ἢ φθορὰς δύναται ποιεῖν. καὶ ταῦτα
» ἂν μὴ πόρρω ἀλλὰ σύνεγγυς φαίνηται, τὰ γὰρ πόρρω σφόδρα οὐ φοβοῦνται, ἴσασι γὰρ πάντες ὅτι ἀποθανοῦν-
» ται, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐγγὺς, οὐδὲν φροντίζουσι. εἰ δὴ ὁ φόβος τοῦτ' ἐστὶν ἀνάγκη τὰ τοιαῦτα φοβερὰ εἶναι, ὅσα φαίνε-
» ται δύναμιν ἔχειν μεγάλην τοῦ φθείρειν, ἢ βλάπτειν, βλάβας εἰς λύπην μεγάλην συντεινούσας. διὸ καὶ τὰ
» σημεῖα τῶν τοιούτων φοβερὰ, ἐγγὺς γὰρ φαίνεται τὸ φοβερόν. τοῦτο γὰρ ἐστὶ κίνδυνος φοβεροῦ πλησιασμός.
» Hæc ille. Sciendum verò cum ait in contextu Ariſtoteles πάθος eſſe πρᾶξιν φθαρτικήν. hoc debere intelligi κατὰ φαντασίαν; cum enim aliena mala nobis ſeſe offerunt; ea cogitemus neceſſe eſt, qualia ſint, cui acciderint, & qua de cauſa. quòd ſi eiuſmodi ſunt,

vt

vt etiam nobis accidere poſsint, perturbatio hæc oritur, & φθορὰ quædam ἐν τῇ φαντασίᾳ. Hoc planè voluit ſignificare Ariſtoteles,non hic tãtum,ſed etiam in ſuperius recitatis verbis ex lib. II. Rhetoricorum,cum ait, ἐκ φαντασίας μέλλοντος κακοῦ. debet verò hæc tertia pars,quam appellamus πάθος diffundi per totam tragędiam;neque in rebus tantum ineſſe,ſed etiam ſententiis verbiſque ipſis effingi.nam ſicuti docet Apſinus in capite.in quo loquitur περὶ πάθους.excitant πάθος αἱ ὑπερβολαί.vt illud Demoſth. τούτων δεινότερα οὐ γέγονεν, οὐδὲ μείζω πράγματα ἐφ' ὑμῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν, ὅμως δὲ οὐδεὶς τῷ πρόσθεν χρόνῳ. præterea (vt idem ait) αἱ διαπορήσεις χρήσιμοι ἐν τοῖς πάθεσι,πάθος ποιεῖ καὶ τὰ ἀνακλητικά.vt ὦ μακ δεινὸν ὦ γῆ,καὶ θεοί. itidem αἱ πλάσεις, καὶ οἱ ἀναδιπλασιασμοί. Horum omnium exempla facilè poſſem ex tragicis apponere, ſed non eſt, vt video,magnopere neceſſe.ſatis igitur fuerit artificium demonſtraſſe.Quatenus verò ait Ariſtoteles in contextu.οἱ θάνατοι.Exemplum eſto Aiacis apud Sophoclem.apud eundem Iocaſtes. Euridices. Hæmonis. ὀδύναι autem ex exemplo perſpici poſſunt Antigones,apud eundem.Hecubæ apud Euripidem. φάσεις vt in Oedipode eiuſdem Sophoclis.ſeu vlcera, vt in Trachiniis, in Philoctete. ſumat inde exempla,qui vult;nos breuitatis cauſa nunc prætermittenda duximus.

μέρη δὲ τραγῳδίας οἷς μὲν ὡς εἴδεσι δεῖ χρῆσθαι, πρότερον εἴπομεν. κατὰ δὲ τὸ ποσὸν, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, τάδε ἐστί, πρόλογος, ἐπεισόδιον, ἔξοδος, χορικόν, καὶ τούτου τὸ μὲν πάροδος, τὸ δὲ στάσιμον. κοινὰ μὲν οὖν ἁπάντων ταῦτα, ἴδια δὲ τὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ κόμμοι.

Cæterùm Tragœdiæ partes,quibus tanquam formis vti nos oportet ſuperius expoſuimus:ſecundum verò quantitatē diſcretam, atque in quas ſecetur,ſingillatim hæ ſunt:Prologus,Epiſodiū,Exodus, Choricū,chorici vero alterū mobile,alterū ſtabile,ſanè cunctis hæc omnibus cōmunia:propria verò ea,quæ ad ſcenam pertinent, & commi.

Dictum eſt antea poëmatum partes alias eſſe, quæ reſpiciunt,& pertinēt ad formā: alias,quæ ſpectant ad magnitudinem,ſeu quantitatem. Poſtquàm igitur egit de partibus illis,quæ ſunt qualitatis;proponit ſibi differendū de partibus quantitatis.Qualitatis quippè partes ſunt, quæ naturam, eſſentiamque conſtituunt rei alicuius; Partes verò quantitatis,ſunt,quæ rem integram conficiunt: hinc præclarè dictum eſt ab Alexandro in libris de Anima.non omnes partes corporis eſſe corpora, ſed ſolum eas partes,quæ ſpectant ad quantitatem,nō ad qualitatem.Partes quoqne quãtitatis ſunt eæ, quibus dimetimur id,quod eſt totum,quia totum neceſſe eſt vt conſtet ex partibus.ideo Ariſtoteles ait in contextu ſe locutum hactenus de partibus tragœdiæ, quæ ſunt tanquã formæ,eas quippè intelligēs, quas diximus paulò ante.verba ipſius ſunt, οἷς δεῖ χρῆσθαι ὡς εἴδεσι. atque vt huius rei exemplum aliquod ex re ſimili ducamus; in Rhetorica facultate hæ quoque à Rhetoribus partes eiuſmodi vocatæ fuerunt;Inuentio.Diſpoſitio.Elocutio.Memoria.Pronunciatio.ſic in facultate poëtica, Fabula, cui annexæ ſunt Agnitio.Peripetia.Perturbatio.Mores.Sententia & reliquæ.Sciendū verò partes has, quæ formam reſpiciunt, in ipſa artificis mente verſari; partes autem alias, quæ ad quantitatē referuntur,in ipſo opere.quales enim in Rhetorice ſunt Exòrdium.Narratio.Partitio.Confirmatio.Confutatio, Concluſio.tales quoque in poëtice ſunt.Prologus.Epiſodium.Exodus.Choricum.quia ſicuti orationem Oratorum illis partibus videmus diſtingui,ac diuidi,ſic tragœdiam his, tanquàm quoddam totū ſecari in ſuas partes. ideo inquit Ariſtoteles in contextu κατὰ τὸ ποσὸν, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα. Singulæ enim partes ſuum obtinent locum, certumac ſeiunctum à cæteris. Sed iam ſatius fuerit breuiter colligere partes has omnes,vt facilius de his ordinē propoſitum ab Ariſtotele ſequētes differere poſsimus, qualeſque ſint explicare. Sunt igitur hæ.Prologus.Epiſodium.Exodus.Choricū,cuius partes duæ, Parodus.& Stabile.Harum partiūm aliæ ſunt communes omnium tragœdiarum.aliæ propriæ.hæ au

tem ſunt.quæ vocantur ab Ariſtotele Græcis dictionibus; τὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ κόμμοι. quales autem ſint,explicabimus poſtea.

Ἔστι δὲ πρόλογος μὲν μέρος ὅλον τραγῳδίας, τὸ πρὸ χοροῦ παρόδου. ἐπεισόδιον δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας τὸ μεταξὺ ὅλων χορικῶν μελῶν. ἔξοδος δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας μεθ' ὃ οὐκ ἔστι χοροῦ μέλος. χορικοῦ δὲ, πάροδος μὲν, ἡ πρώτη λέξις ὅλου χοροῦ. στάσιμον δὲ μέλος χοροῦ, τὸ αὖ ἀναπαίστου, καὶ τροχαίου. κόμμος δὲ, θρῆνος κοινὸς χοροῦ, καὶ ἀπὸ σκηνῆς.

Prologus eſt pars Tragœdiæ iuſta,ante chori ingreſſum: Epiſodiũ pars item iuſta Tragœdiæ,inter choricos perpetuos cantus: Exodus iuſta pars Tragœdiæ, poſt quam nullus deinceps eſt chori cantus: Chorici verò ingreſſus,chori integri prima locutio:Stabile,ſine Trochæo,& Anapeſto cantus:Commus,ſiue planctus eſt luctus chori cõmunis cum iis,qui in ſcena ſunt.

Primùm igitur declarat Ariſtoteles.qui dicatur Prologus. Sciendum vtique, quod etiam ſuperius diximus,aliter à Latinis Prologũ accipi,aliter ab Ariſtotele.quid autẽ ſit,in quo diſſentiant,ibi expoſitum eſt à me.non eſt igitur rurſus idem exponendum. Sed non leuem poſſet alicui dubitationem afferre, magnumque ſcrupulum iniicere, quod legitur apud Ariſtotelem libro Rhetoricorũ.I I I.vbi loquitur de procemio; ait enim in oratione Oratorum idem eſſe procemium, quod eſt in Poëſi Prologus; & in lyræ pulſatione præludium.quòd ſi hæc vera ſunt,patet potius Prologum eo dici modo,quo Latini protulerunt,quàm quo protulit Ariſtoteles hoc loco in Poëtice, vbi inquit Prologum eſſe ὅλον μέρος τραγῳδίας τὸ πρὸ τοῦ χοροῦ παρόδου.ideſt integram partem quandam, ante Chori parodum. (Vertit Paccius ὅλον μέρος, iuſtam partem, ſed integram,ſeu totam debebat vertere;cuius rei paulòpoſt afferemus veriſsimam probationem.) Reſpondeo tamen ita tolli omnem poſſe dubitationem, ac ſcrupulum, ſiquis ſcierit procemia in cauſis forẽſibus ab oratoribus aptè coniungi debere cum reliquis orationis partibus, quæ conſequuntur; atque ita cohærere oportere, vt è cauſa ipſa enaſcatur; Hinc Cicero lib. primo de Inuentione inter vitioſa exordia collocat & illud,quod diſiunctum,ſeparatumque vocatur.ait enim: SEPARATVM eſt,quod non ex ipſa cauſa ductum fuit,nec ſicut aliquod membrum annexum orationi. hinc patet nunquam ſatis reprehendi poſſe veterum conſuetudinem, qui procemiorum formulas multas ſibi cõficiebant, atque,quod ſors dediſſet,orationibus ſuis annectebant; fiebat enim ſæpè,vt rei de qua agebatur, minus conuenirent. Extat libellus Demoſthenis,quo huiuſmodi procemia continentur,inſcribitur autem προοίμια δημηγορικά. Cicero quoque hanc aliquando ſecutus eſt rationem;de hac re legere eſt lib.X V I.Epiſt.ad Atti.librum enim de Gloria cum ſcripſiſſet ad Atticum.dumque in naui ſedens Academicos libros legeret, ait cognouiſſe ſe erratum ſuum, quòd eodem vſus eſſet procemio in libro de Gloria,quo vſus erat libro tertio Academicarum quæſtionum. Ariſtoteles igitur,cum ſciret præludia lyricorum, & tibicinum eſſe coniuncta cum tota cantilena,& Prologum poëtarum annexum cum reliquis partibus;iis duobus exemplis, tanquàm à re omnibus nota ſumptis, declarauit etiam, qualis deberet eſſe procemii coniunctio cum tota oratione. Verba Ariſtotelis ſunt hæc lib.I I I.Rhet. τὸ μὲν οὖν προοίμιόν ἐστιν ἀρχὴ λόγου, ὅπερ ἐν ποιήσει πρόλογος. καὶ ἐν αὐλήσει προαύλιον, πάντα γὰρ ἀρχαὶ ταῦτ' εἰσὶ, καὶ οἷον ὁδοποίησις τῷ ἐπιόντι. τὸ μὲν οὖν προαύλιον ὅμοιον τῷ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοιμίῳ, καὶ γὰρ οἱ αὐληταὶ, ὅτι ἂν εὖ ἔχωσιν αὐλῆσαι τοῦτο προαυλήσαντες συνῆψαν τῷ ἐνδοσίμῳ, καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις δεῖ οὕτω γράφειν, καὶ ὅ, τι ἂν βούληται εὐθὺν εἰπόντα, καὶ συνάψαι. Ariſtoteles eodem libro; paulò poſt, vbi ait pulcherrimum genus eſſe procemiorum illud, in quo explicatur cauſa; cúr eum dicendi laborem ſuſceperit. probat exemplo,ac ſimilitudine prologorum,quibus vtuntur poetæ in ſuis tragœdiis,ac comœdiis. Verba ſunt hæc. καὶ οἱ τραγικοὶ δηλοῦσι περὶ τὸ δρᾶμα, κἂν μὴ εὐθὺς, ὥσπερ Εὐριπίδης, ἀλλ' ἐν τῷ προλόγῳ γε που δηλοῖ, ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς. ἐμοὶ πατὴρ ἦν Πόλυβος. καὶ ἡ κωμῳδία ὡσαύτως, τὸ μὲν οὖν ἀναγκαιότατον ἔργον τοῦ προοιμίου

προοιμίου, καὶ ἴσως τοῦτο ἀπολέλοιπε τὸ τέλος, οὐ σώζει ὁ λόγος. Non prætermitendum verò & illud eſt, cur Ariſtoteles in explicatione qua oſtendit, quid ſit Prologus, ait eſſe μέρος ὅλον docet ipſe lib. quinto τῶν μετὰ τὰ φυσικά, Totũ id vocari cuius nulla pars eorũ abeſt, ex quibus totum natura dicitur; & quamuis Prologus non totum ſit, ſed pars; totum tamen ea ratione dicitur, qua pars; quæ ex multis conſtat particulis, quarum ſi aliqua abſit, pars non erit vocanda totum. Præterea, quorum collocatio, ac poſitio non oſtẽdit diſcrepantiam vllam, quocũque loco ponantur, ea vocari per appellationem hãc, OMNE. Quorum verò ſitus, ſi tranſpoſitus ſit, differentiã facit; illa vocari per hoc nomen, TOTVM. Prologus quippe naturam TOTIVS ſequitur, nam niſi collocatus fuerit primo loco, tota fabula fuerit perturbata, quod etiam de reliquis partibus eſt dicẽdum. Verba Ariſtotelis ſunt hæc, fermè ſub finem. IIII. libri. ὅλον λέγεται, οὗ μηθὲν ἄπεστι μέρος, ἐξ ὧν λέγεται τὸ ὅλον φύσει, καὶ τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα, ὥστε ἕν τι εἶναι ἐκεῖνα. τοῦτο δὲ διχῶς, ἢ γὰρ ὡς ἕκαστον ἕν, ἢ ὡς ἐκ τούτων τὸ ἕν. Paulò poſt. ἔτι δὲ τοῦ ποσοῦ ἔχοντος ἀρχὴν, καὶ μέσον, καὶ ἔσχατον. ὅσων μὲν μὴ ποιεῖ ἡ θέσις διαφορὰν πᾶν λέγεται, ὅσων δὲ ποιεῖ ὅλον. ὅσα δὲ ἄμφω ἐνδέχεται, καὶ ὅλα, καὶ πάντα. ἔστι δὲ ταῦτα ὅσων ἡ μὲν φύσις ἡ αὐτὴ μένει τῇ μεταθέσει, ἡ δὲ μορφὴ οὔ. οἷον κηρὸς, καὶ ἱμάτιον, καὶ γὰρ ὅλον, καὶ πᾶν λέγεται, ἔχει γὰρ ἄμφω. ὕδωρ δὲ καὶ ὅσα ὑγρὰ, καὶ ἀριθμὸς πᾶν μὲν λέγεται, ὅλον δὲ οὐ λέγεται ἂν μὴ μεταφορᾷ. πάντα δὲ λέγεται ἐφ᾽ οἷς τὸ πᾶν ὡς ἐφ᾽ ἑνὶ, ἐπὶ τούτοις πάντα, ὡς ἐπὶ διῃρημένοις πᾶς οὗτος ὁ ἀριθμὸς πᾶσαι αὗται αἱ μονάδες. hac igitur adductus ratione Ariſto. in declaratione Prologi appoſuit hanc dictionẽ ὅλον. In prologo fabularũ ſemper mos eſt Græcorũ poëtarũ ita proferre, & exponere principia quædã totius fabulæ, vt iã intelligi fermè poſſit, qua de re ſit agendũ in fabula. Eſt enim prologus (ſicuti Quintilianus de Narratione dixit oratorũ) veluti ſeminariũ quoddã totius ſabulæ. Et quoniã partes, quæ quantitatem reſpiciunt principiũ, medium, & vltimũ habent, (vt eodem lib. quinto τῶν μετὰ τὰ φυσικά inquit Ariſtote.) ideò neceſſe eſt vt ſingulis partibus terminus quidam præſcribatur, vltra quem non progrediantur. Terminus igitur vltimus Prologo præſcribitur Ariſt. his verbis πρὸ χοροῦ παρόδου. Ante chori egreſſum. Atque vt omnia notiora fiant exemplis appoſitis ex veterũ poëtarũ tragœdiis, proponã ego mihi hęc cõſiderãda in Iphigenia in Tauris Euripidis. Iphiginia igitur in Prologo ipſa ſecum loquitur repetens memoria, ac cogitatione res, quas ſciebat in Græcia geſtas; ac in primis familiæ ſuæ nobilitatem, ac euenta omnia, præterea ſomnium recenſet, de ruina ædium paternarum; ac columnarum in primis; ipſumque ſomnium more veterum, ingenioſè, apteque interpretatur. In eodẽ prologo appellunt ad littus Oreſtes, ac Pylades inter ſe colloquentes de egreſſione ſua, & aduentu in ea loca. Vltimus Prologi verſus eſt.

πατρῷον οἶκον ἴδωμεν.

Nam ab altero, qui conſequitur, verſu, incipit Chori Parodus.

χορ. ἔμολον. τί νέον; τίνα φροντίδ᾽ ἔχεις;

Iam declarato Prologo, quæ prima pars eſt tragœdiæ, declaranda eſt ſecũda pars, quę vocatur epiſodium. Eadem ratione definit epiſodium, nam ait ἐστὶ μέρος ὅλον vt iam facilè poſſit quilibet perſpicere quanto artificio vſus ſit in ſingulis proferendis Ariſtoteles. Epiſodium vocatur totum illud quod eſt inter chori cantus. Sed prius demonſtrandum eſt vbi ſit chori parodus. Eſt autem (vt diximus) in eo verſu.

χορ. ἔμολον, τί νέον;

In parodo rurſus Iphigenia conuocat miniſtras ſuas, quæ chorum conficiunt in tragœdia, & iubet parari ſacrificium ad expiandum, & auuerruncandum ſomniũ illud. Conqueritur præterea de fratris morte, ſic enim ex ſomnio ſuſpicabatur; patriæque deſiderium ingens patefacit; conqueritur etiam, quòd innupta ætatem tranſigat;

Parodum huiuſmodi conſequitur Chori cantus, in illis uerſibus.

χορ. ἀντιψάλμους ᾠδὰς
ὕμνων τ᾽ ἀσιήταν σοι
βάρβαρον ἰαχὰν
δέσποιν᾽ ἐξαυδάσω
τὰν ἐν θρήνοισι μοῦσαν. & quæ ſequuntur.

Rurſus poſt hos videas ſequi cantum lugubrem ipſius Iphigeniæ; & querelam doloris pleniſsimam; Hos choricos cantus cõſequitur epiſodium, quod eſt huiuſmodi: Bubulcus Iphigeniæ nunciat duos hoſpites Græcos appuliſſe ad littus; ſe nomen audiſſe alterius Pyladæ, dum inter ſe colloquerentur; & magno artificio fit, vt dicat ſe Pyladæ tantummodo nomen exaudiſſe. Nam ſi Oreſtis nomen exaudiſſet, iam fabula tota in ipſo limine concidiſſet. nam nomen illud erat Iphigeniæ notum. Suadet Iphigenia hoſpites comprehendendos; mittuntur, qui comprehẽdant, Iphihenia memor ſui generis, morumque Græcorum, ſecum ipſa loquens, deteſtatur fœdam illam barbarorum conſuetudinem, mactandorum hoſpitum. Verſus, à quibus exorditur epiſodium, de quo loquor, ſunt hi.

Χο. καὶ μὴν ὅδ' ἀκτὰς ἐκλιπὼν θαλασσίους
βουφορβὸς ἥκει σημανῶν τί σοι νέον.
Βυ. Ἀγαμέμνονος παῖ, καὶ Κλυταιμνήστρας τέκνον
ἄκουε καινῶν ἐξ ἐμοῦ κηρυγμάτων. Et qui ſequuntur.

Protenditur verò Epiſodium hoc vſque ad extremos hos verſus.

τοὺς δ' ἐνθάδ' αὐτοὺς ὄντας ἀνδροκτόνους
εἰς τὴν θεὸν τὸ φαῦλον ἀναφέρειν δοκῶ
οὐδένα γὰρ οἶμαι δαιμόνων εἶναι κακόν.

Poſt epiſodiũ iſtud, ſequitur alter chori cantus, cuius principiũ eſt in illis verſibus.

Χο. κυάνεαι κυάνεαι
σύνοδοι θαλάσσας
ἵν' ἴσρος ὁ πετώμενος Ἀργόθεν; Et qui ſequuntur.

Iam patet, opinor, inter duos cantus chori interpoſitum eſſe epiſodium. Atque ſic locus Ariſt. ni fallor, apertiſs. eſt, cum ait. ἐπεισόδιον δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας τὸ μεταξὺ ὅλων χορικῶν μελῶν. Adnotandum verò eſt etiam, quomodo Ariſt. à ſuo inſtituto non recedens ait, ὅλων μελῶν. ſemper eam dictionẽ repetens, ſingulíſq; partibus adiungens. Antequàm verò longius progrediar; breuiter conſideranda eſt natura parodi, & epiſodii. Epiſodiũ, vt toties diximus, eſt ἐξαγώνιον πρᾶγμα. Hinc Plutar. in Symp. ait, εἶτα ἐκεῖνοι μὲν οἱ ἄνδρες ἐφ' τοσοῦτον οἱ τῷ Διονύσῳ χάριν ἔχοντες, ὅμως ἐχρῶντο τοῖς ἐπεισοδίοις, καὶ ἀνεπόδιζον τὰ συμπόσια πολυτελῶς τοιαῦτα. Sed quamuis ſit ἐξαγώνιον, eſt tamen annexũ actioni, quæ propoſita eſt. Hæc igitur primum, quæ inſunt in parodo (nam vim & naturam epiſodii cuiuſdã mihi videtur habere) aliena ſunt ab Actione (nam actio eſt, Iphigenia Dianæ ſacerdos in Taurica regione mactatura Oreſtem, tanquàm hoſpitẽ, illum agnoſcit, ſimulque cum illo in Græciam redit) quatenus igitur in parodo ſacrificat propter ſomnium, & conqueritur, eſt præter actionem illam, ſed quatenus ſomnium illud continet ea, quæ cõſecuta ſunt, & quatenus futurũ erat, vt agnoſcens Oreſtẽ fratrẽ, cũ eo rediret in patriam; actioni eſt annexũ, atq. ita annexũ, vt tolli nõ poſsit, aut tranſponi, quin tota labefactetur ſeries fabulæ; & ſtructura. id quod præcipiebat paulò antè Ariſtoteles ipſe. Epiſodium quoque, in quo Bubulcus nunciat Iphigeniæ de aduentu hoſpitum Græcorum, alienum eſt ab actione primaria, ſed quia inter mactandum futura erat agnitio Oreſtis, & Iphigeniæ; ideò apte eſt cum actione coniunctum, itaque cohæret, vt ſi quis tollere velit, totam fabulam perturbet, & diſſoluat. Hæc ego dicere volui de Epiſodiorum natura, vt quæ antè tam ſæpè à nobis declarata fuerunt; hoc exemplo fierent apertiora, & clariora; quis enim iam non cernit rem ita ſeſe habere? Nunc redeo ad alias partes explicandas, ac demonſtrandas. Quoniã Ariſtoteles Epiſodium ſimpliciter nominauit, neque aliud addidit, ad credẽdum fortaſſe aliquis imperitus artificii, quo veteres in tragœdiis vtebantur, adduci poſſet, vnum tantum eſſe Epiſodium; ſciendum tamen non vnum, nam id eſſet abſurdum prorſus, ſed plura eſſe Epiſodia inter chori cantus collocata; plura autẽ ideò neceſſe eſt poni, vt ad iuſtam magnitudinem fabula excreſcat, non enim aliunde incrementum capit, quàm ex Epiſodiis; vti antea diximus; Nunc igitur id apertè demonſtrandum eſt. Poſt chori cantũ κυάνεαι, cuius finis eſt in eo verſu.

κοινὰν χάριν ὄλβῳ.

Subſe-

Subſequitur alterum Epiſodium,magis propinquũ,& affine ipſi actioni, ſic enim re quirit artificium , vt ſemper ad propiora actioni tendas,atque ex iis deducas Epiſodia;in eo Epiſodio adducũtur captiui hoſpites,Oreſtes & Pylades,cum iis loquitur Iphigenia,percunctatur quis ipſorum Pylades (nomen enim audierat à Bubulco) vo cetur.longumque orditur ſermonem percunctans de patria,de ciuitate ipſorũ;atque vbi intelligit Argiuum alterum eſſe, percunctatur,de Helena,de Calchante,de Vlyſſe,de Agamemnone,de Clytemneſtra;exponit illi ſingula Oreſtes,quæ acciderãt.ingemiſcit illa;hic admiratur,ac tantùm non agnitio fit,ſic enim eſt artificii tragici labi proximè ad ipſam agnitionẽ,& peripetiam,rurſus quàm longiſsimè recedere ab ipſa. Poſt longam collocutionem literas ſe mittere velle Argos ait Iphigenia, pollicetur que ſe ſeruaturam incolumẽ Oreſten,ſi attuliſſet ; alterumque tantùm mactaturam, quando ita lex Deæ cogebat ipſam.Exorat Oreſtes,vt Pyladen mittat, ſe,ſi opus ſit, mactet;concertant inter ſe Pylades,et Oreſtes, vter ſit mactãdus, nam alter alterum, pro ſingulari beneuolentia cupiebat eſſe incolumen.abit ſcriptura Epiſtolam Iphigenia.colloquuntur interim Oreſtes,ac Pylades admirantes,cur illa de iis rebus ſermonem habuerit.rediens Iphigenia mittit miniſtros ad paranda ea , quæ pertinebant ad ſacrificium , quaſi paulò poſt mactatura Oreſtẽ.quo loco videre eſt, quanto artificio id fiat,ad varietatem euentus oſtendendã,vt ſuſpenſi diutius ſint auditorum animi.et tantò laudatior ſit peripetia,quantò maius, propiusque periculum impendere viſum fuerit. Dimiſsis miniſtris, liberius Iphigenia aliquantò , Epiſtola quæ continebantur,omnia exponit , inſcriptionemque illius ad Oreſtem fratrem patefacit . ex qua re prior ſit agnitio,in qua Oreſtes Iphigeniam agnoſcit.Non multò poſt in eodẽ Epiſodio eſt agnitio poſterior , in qua Iphigenia agnoſcit Oreſtem, In eodem Epiſodio poſt agnitionem,collocutio fit inter Iphigeniam, & Oreſtem, quæ ratio ineunda ſit, vt ſimul in patriam tutò reuerti poſsint clàm Thoante Rege.ab eo enim , ſi reſciſſet, magnum impendebat periculum. Poſt hæc omnia conſequitur Chori Cantus in illis verſibus.

» Χο. ὄρνις ἃ παρὰ πετρίνας
» πόντου δειράδας ἀλκυὼν
» ἔλεγον οἶτον ἀείδεις. Et quæ ſequuntur.

Nam eò vſque protẽditur Epiſodium,de quo locuti ſuimus.Poſt Chori cantum conſequitur aliud Epiſodium , quod ducitur à perſona Thoantis, qui colloquitur cum Iphigenia;audiensque mactandos hoſpites lætatur . ſimulàns verò Iphigenia magnũ propter ſcelus eos mactari, quòd matrẽ peremiſſent, iubet Thoantem, & reliquos à ſacrificio recedere,ne polluantur, & inceſti fiant,quærens quippè prætextum,& cauſam liberioris fugæ. Poſt hoc Epiſodium videas conſequi alterum Chori cãtum,qui, vltimus eſt,& exorditur ab iis verſibus.

» Χο. εὔπαις ὁ Λατοῦς γόνος ὅν ποτε
» Δηλιὰς ἐν καρποφόροις
» γυάλοις, κ. φλεόμην
» Φοῖβον ἐν κιθάρᾳ σοφὸν, Et qui ſequuntur.

Nam eò vſque pertingit Epiſodium illud. Atque ſic,opinor, iã omnibus patet, quomodo Epiſodium inter Choricos cantus collocari dixit Ariſtoteles. NVNC reliquũ eſt,vt loquamur de altera parte,quæ vocatur Exodus. ἔξοδος (inquit Ariſtoteles) δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας,μεθ᾽ ὃ οὐκ ἔστι χοροῦ μέλος . ideſt, eſt pars tota,& integra,poſtquàm nullus eſt Chori cantus.Videre eſt apud Euripidem poſt Chori cãtum, de quo diximus, ſtatim exordiri Exodum.in illis verſibus.

» Αγ. ὦ ναοφύλακες, βώμιοί τ᾽ ἐπιστάται
» Θόας ἄναξ γῆς τῆσδε ποῦ κυρεῖ βεβώς; Et qui ſequuntur.

Nuncius enim inducitur à poëta valde prudenter, & artificiosè,qui nunciat Thoanti Regi fugam Iphigeniæ, ipſiusque prætextum omnẽ , dum ſimularet ſe Oreſtem, & Pyladem velle mactare, imponendi in nauem ſimulacri Dianæ , quod ſecum aſportauit in Græciam. Thoas magna accenditur irã, furibundusque, atque animi impotens

inſectari fugientes ſtatuit,concitatque ciues ad eos perſequendos.Soluitur verò fabula ex Machina,prohibente Minerua,ac ſedante iram Thoantis,omnemque tumultum Verùm de ſolutione hac fabulæ & manchina loquemur poſtea;Atque ſic patet, qualis ſit Exodus;nam in ea neque poſt eam, vnquam cantat chorus,loquitur tantùm,nô autem cantat. Has ego partes omnes,quaſi digito monſtrare volui, ac copioſè explicare, vt quiuis per ſe hoc exemplo perſpecto, in aliis etiam tragœdiis poſsit partes has diſtinguere,dignoſcereque veterum poëtarum artificium in ſcribẽdis tragœdiis. Adde,quòd Ariſtotelis locus,alioqui obſcuriſsimus,iam patefactus videtur; & lucidus ab omni parte.Atq. vtinam tamen mihi hoc cõcedat Deus Opt. Max.vt his meis vigiliis,ac laboribus virorum bonorum gratiam mihi promereri liceat.ſatis enim magnum præmium;ſi hoc aſſequar,me aſſecutum putabo;ſed me omnino aſſecuturum ſpero, cum intelligent, operam me pro viribus dediſſe,vt tàm difficilem Ariſtotelis librum explicarem,omniaque ſincere,atque ingenuè protuliſſe,quæ ſentiebam ,nam quicquid maleuoli loquãtur,parùm,me,aut nihil prorſus,mouet.Supereſt vt de Choro dicamus,qui etiam inter partes tragœdiæ connumeratur. Atque ſignificatio primùm dictionis conſideranda. Nam Chorus multitudinem ſignificat ex pluribus in vnum locum ſimul collectis aut ad canendum,aut ad ſaltandum,aut ad loquendum, ſed hoc poſtremum minus propriè. Sic Demoſthenes accipit in oratione in Midiam. cum ait; ὅσα μὲν δὴ ὁ τοὺς χορευτὰς ἀνασπώμενος ἡμῖν ἐφιλονείκει τοὺς χορείας ἀποσχολάσαι. Paulò poſt. ἀλλὰ καὶ τὸν διδάσκαλον διέφθειρέ μου τοῦ χοροῦ.Nam erat διδάσκαλος χοροῦ.qui docebat ſaltationis modum.paulò poſt ἀλλ' ἀδίδακτος εἰσῆλθεν ὁ χορός. Conſuetudo quippe olim fuit,vt in vnum plures coacti,iocularia proferrent,voluptatis cauſa,vnde paulò poſt effluxit vſus poëmatum comicorum, & tragicorum. Chorus igitur alius comicus alius tragicus , de comico nunc non loquimur,ſed de tragico tantùm.In choro tragico numerus erat olim perſonarum quinquaginta,vſque ad Eumenidas Aeſchyli;ſed paulatim imminutus fuit,ac ad breuiorem numerum redactus.Declarat hoc Iulius Pollux libro quarto his verbis.τὸ δὲ παλαιὸν ὁ τραγικὸς χορὸς πεντήκοντα ἦσαν ἄχρι τῆς Εὐμενίδων Αἰσχύλου,πρὸς δὲ τὸν ὄχλον αὐτῶν τοῦ πλήθους ἐκπλαγέντων συνέστειλεν ὁ νόμος εἰς ἐλάττω ἀριθμὸν τὸν χορόν. nam tragicus chorus (vt idem ait)non continebat poſtea plures, quàm.xv. Comicus verò.xxiiii.Chori forma in progrediendo duplex erat.σοῖχος .ζυγὸς. In tragico choro cum eſſent quindecim σοῖχοι,hoc eſt;ordines,erant tres. nam ſinguli ordines quinos continebant.Verba Iulii Poll.ſunt hæc.σοῖχοι τρεῖς ἐκ πέντε ἦσαν τῶν πεντηκάδων.Quòd ſi Chorus diuideretur εἰς ζυγά.ideſt iuga(ſic enim libet Latinè referre) erãt quinque,nam ſingula ternis conſtabãt.Verba Pollucis ſunt.ζυγὰ δὲ πέντε ἐκ τριῶν. Idem paulò poſt.Si parodus fiebat κατὰ σοίχους,exibant κατὰ πέντε. Si parodus autem fiebat κατὰ ζυγά,exibant κατὰ τρεῖς.Parodus etiã aliquando fiebat καθ' ἕνα.Chorus tragicus partim loquebatur,partim canebat:loquebatur in ipſa ſtatim parodo; declarat hoc Ariſt. in contextu,cum ait χορικοῦ δὲ πάροδος μὲν ἡ πρώτη λέξις ὅλου χοροῦ.obſeruari poteſt etiã apud Euripidem in Iphigenia,& cæteris omnibus tragœdiis,conſtant enim omnes eodem artificio; ſed nos ex ea proferemus exemplum. Chorus igitur in parodo ita alloquitur Iphigeniam.

χο. ἔμολον, τί νέον; τίνα φροντίδ' ἔχεις,
τί με πρὸς ναοὺς ἄγαγες, ἄγαγες;
ὦ παῖ τοῦ τᾶς Τροίας πύργους
ἐλθόντος κλεινᾷ σὺν κώπᾳ
χιλιοναύτᾳ μυριοτεύχοις
τῶν Ἀτρειδᾶν τῶν κλεινῶν.

Iphigenia rurſus reſpondens ita chorum alloquitur.

ἰφ. ὦ δμωαὶ δυσθρηνήτοις
ὡς θρήνοις ἔγκειμαι.

Obſeruaui tamen apud Sopboclem in Oedipode Tyrranno rem aliter ſe habere,ac adnotauit hoc loco Ariſtotéles,nam in prima parodo ſtatim Chorus , non loquitur quidem,ſed cantat;verſus hi ſunt.

χο. ὦ Διὸς ἁδυεπὲς φάτι, τίς ποτε
τᾶς πολυχρύσου Πυθῶνος
ἀγλαὰς ἔβας Θήβας
ἐκτέταμαι φοβερὰν φρένα
δείματι πάλλων.
ἰήιε Δάλιε παιὰν
ἀμφὶ σοὶ ἁζόμενος. & qui ſequuntur.

Nam longa eſt precatio,cũ cantu,vt opinor,prolata.Sed aut dicendum,hoc vno tantùm in loco legem prætergreſsum fuiſſe Parodi Sophoclem, cum in alijs ſanctiſsime ſemper ſeruet,vt chorum faciat in prima parodo loquentem.Aut quod omnino veriſsimum eſt.Chorus ille nõ eſt Chorus proprius eius tragœdiæ,ſed puerorum Chorus,qui vna cum ſacerdote,iuſſu Oedipodis,recedunt ab aris.Nam ait Oedipus.

ἀλλ' ὡς τάχιστα παῖδες, ὑμεῖς μὲν βάθρων
ἵστασθε, τούσδ' ἄραντες ἱκτῆρας κλάδους.
ἄλλος δὲ Κάδμου λαὸν ὧδ' ἀθροιζέτω
ὡς πᾶν ἐμοῦ δράσοντος. ἢ γὰρ εὐτυχεῖς
σὺν τῷ θεῷ φανούμεθ', ἢ πεπτωκότες.

Sacerdos igitur obtemperans Oedipodi,conſurgit diſceſſurus,& abducit ſimul puerorum chorum.

χορ. ὦ παῖδες ἱστώμεσθα. τῶνδε γὰρ χάριν
καὶ δεῦρ' ἔβημεν, ὧν ὅδ' ἐξαγγέλλεται.
φοῖβος δ' ὁ πέμψας τάσδε μαντείας, ἅμα
σωτήρ θ' ἵκοιτο, καὶ νόσου παυστήριος.

Chorus igitur puerorum diſceſſurus & ipſe vnà cum ſacerdote conſurgit;ſed priuſquàm diſcedat,ita cantans precatur.

χο. ὦ Διὸς ἁδυεπὲς φάτι. Et quæ ſequuntur.

Precationem hanc puerorum audiens Oedipus.ait.

οἰ. αἰτεῖς. ἃ δ' αἰτεῖς. Et quæ ſequuntur.

Cum igitur Chorus ille puerorum decedat,non eſt peculiaris Chorus tragœdiæ,neque enim in tragœdiis vnquàm ex pueris cõſtituuntur chori, quia propter ætatis imbecillitatem,& nondum firmam rationem in rebus aut agendis,aut cognoſcendis,nõ poſſunt συναγωνίζεσθαι, quod proprium eſt munus Chori, vt poſtea dicemus, Peculiaris igitur Chorus alius eſt Tragœdiæ illius Sophocleæ,qui conſtat ex ſenioribus.incipit autem loqui, vbi hi leguntur verſus.

χο. ὥσπερ μ' ἀραῖον ἔλαβες. ὧδ' ἄναξ ἐρῶ.
οὔτ' ἔκτανον γὰρ, οὔτε τὸν κτανόντ' ἔχω
δεῖξαι. Et quæ ſequuntur.

Ante hos verſus igitur,vbi finẽ loquẽdi facit Oedipus horribilem illam pronuncians execrationem, prologo finis eſt ſtatuẽdus. Parodi verò principium ſtatuendum in iis verſib.à me paulò ante recitatis,in quibus chorus alloquitur Oedipodem.Atque hęc cum ita ſeſe habeant,veriſsimum eſt,ſine vlla exceptione,quod ſcribit Ariſtoteles.Parodum,finemque Prologi eſſe, vbi primùm loqui incipit Chorus: Loquebatur etiã Chorus poſt exodum;declarat hoc Ariſtoteles in contextu,cum ait. ἔξοδος δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας, μεθ' ὃ οὐκ ἔστι χοροῦ μέλος. obſeruari hoc etiam poteſt in Euripidis Iphigenia,nã ab eo verſu.

Ἄγ. ὦ ναοφύλακες;

Cantare nunquàm videas Chorum,ſed loqui tantum.

χο. τί δ' ἔστιν, εἰ χρὴ μὴ κελευσθεῖσαν λέγειν; Paulò poſt.

χο. ἄπιστον εἶπας μῦθον. Et ſic in reliquis deinceps.

Canebat Chorus tragicus;canereque incipiebat ſtatim ante Epiſodium (nam Epiſodium,non vnum quidem,ſed multiplex) Chori tragici vocabatur τὸ στάσιμον. ideſt ſtabile.quia non concitatus erat, ſed lentus ac ſtabilis, & ideò in eo neque anapæſtus, neque trochæus,qui pedes erãt frequẽtes in cãtibus Comicis.Iul.Poll.lib. IIII.ita ait

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ὁ δὲ παράβατος ὡς τὸ πολὺ μὲν ὁ ἀναπαίστῳ μέτρῳ, εἰ δὲ ἔτι καὶ ὁ ἄλλῳ ἀνάπαιστα τὸ ἐπίπαλιν ἔχει. Cicero lib. Tuſc. quæſt. 11. ait. Nō adhibetur Spartis vlla ſine anapæſto adhortatio; quod factum puto, quia vehementem eſſe oportet, & celeri impetu ferri, vt magis animos feriat auditorum. In tragicis igitur cantibus non intermiſcebantur anapæſtus, aut trochæus, quia nimium erant rotatiles, ac celeres. στάσιμον igitur vocatur Chori pars, cum cantat, quòd adhibitis tardis pedibus, vt poté ſpondeo, & aliis huiuſmodi tardo vtebatur, remiſſoque cantu. morem hunc cantandi in Choris introductum ſcribit Ariſtoteles paulò poſt ab Agathone. ſed eam conſuetudinem improbat Ariſtoteles, præſertim ſi canant aliquid præter rem, nam quò ſpectat, inquit, τὰ ἐμβόλιμα ᾄδειν, ſed hæc, aliaque multa, quæ ad hanc rem pertinent, ſuo loco copioſè explicabimus. Nunc ſupereſt, vt loquamur de commo, quæ eſt tertia chorici pars. Commus luctum ſignificat. Dixit ſuperius Ariſtoteles in diuiſione Chorici alteram partem vocari πάροδον, alteram στάσιμον, atque has quidem eſſe omnium communes; proprias autem eſſe partes quaſdā, quæ à ſcena proueniūt, & commū. verba Græca ſunt τὰ ἀπὸ σκηνῆς, καὶ κομμούς. Locus difficilis eſt; ſed ita omnino debet intelligi. Ariſtoteles voluit his verbis diuerſam rationē, quā ſecuti ſunt poëtę in Choris ſcribēdis oſtendere, alii enim nōnulla appoſuerunt, quæ apud reliquos non fuerant vſitata. Quòd ſi ſummatim colligas obſeruationem artis veterum in his choris ſcribendis; videas eſſe nonnullas partes, quæ ab omnibus probatæ fuerūt, ac adhibitæ. vt potè τὴν πάροδον, καὶ στάσιμον. Omnes enim poëtæ partim loquentem, partim canentem Chorum faciunt. has igitur partes omnibus communes eſſe poëtis dicit Ariſtoteles. Videas quoque nonnullas partes eſſe aliquorum poëtarum peculiares, quòd ſcilicet ipſi tantùm illis vſi fuerint, præter conſuetudinem aliorum; hæ autem ſunt τὰ ἀπὸ σκηνῆς, καὶ κόμμοι. nam luctum augere ſtuduerunt nonnulli ex ſcenæ apparatu aliquo magis lugubri, aut truculenro aliquo ſonitu machinarum; aut alia quauis re, quæ ad ſcenam, & apparatū ſpectet. Vel per τὰ ἀπὸ σκηνῆς potes intelligere ipſam recitationem, & pronunciationem hiſtrionum in ſcena. nam ſic accipere videtur Ariſtoteles hæc verba in Problematibus, vt paulò poſt adnotabimus. Præterea & hæc peculiaris fuit nonnullorum conſuetudo, adhiberi in choris κόμμον. explicat Ariſtoteles κόμμον eſſe κοινὸν θρῆνον χοροῦ idest chori communem luctu m non omnes poëtæ hoc faciunt, ſed aliqui tantùm. Apud Sophoclem certè videas chori luctum communem hunc, in Oedipode Tyranno. Nam Chorum illic inducit Sophocles; qui Oedipodem, cum delapſus eſſet in maximam calamitatem, non ſolatur, ſed vnà cum eo luget, illiusque, lugendo, luctum auget. in his verſibus.

οἰδ. αἶ. αἶ. αἶ. φεῦ. φεῦ.
δύστανος ἐγώ, ποῖ γᾶς
φέρομαι τλάμων; πᾶ μοι φθογγὰ
διαπωτᾶται φοράδην;
ἰὼ δαῖμον, ἵν' ἐξήλου.
χο. ἐς δεινόν, οὐδ' ἀκουστόν. οὐδ' ἐπόψιμον. — Paulò poſt.
χο. καὶ θαῦμά γ' οὐδὲν ἐν τοσοῖσδε πήμασι
διπλᾶ σε πενθεῖν, καὶ διπλᾶ φέρειν κακά. — Paulò poſt.
χο. ὦ δεινὰ δράσας, πῶς ἔτλης τοιαῦτα σὰς
ὄψεις μαρᾶναι; τίς σ' ἐπῆρε δαιμόνων; — Paulò poſt.
χο. δείλαιε τοῦ νοῦ, τῆς τε συμφορᾶς ἴσον,
ὥς σ' ἠθέλησα μηδ' ἀναγνῶναί ποτε.

Non fungitur quidē chorus in his erga Oedipū proprio munere; debet enim officiū virilè (vt Horatius ait) tueri chorus; ſolarique miſeros. At nō ſine magno artificio aliquādo, prætermiſſo peculiari officio ſuo, chorus inducitur lugens in maximis malis, & calamitatibus alienis, quæ tantæ ſunt, vt conſolatione leniri nō poſsint; & eorū, qui ſolari cupiūt, animos frāgāt, ad luctūque ſimul impellāt. Ari. in Proble. ſectione. XIX. problemate penult. vbi quærit διὰ τί οἱ ἐν τραγῳδίᾳ χοροὶ οὐδ' ὑποδωριστὶ, οὐδ' ὑποφρυγιστὶ ᾄδουσι ait: ἡ δὲ ὑποδωριστὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ στάσιμον, διὸ καὶ κιθαρῳδικωτάτη ἐστὶ τῶν ἁρμονιῶν. ταῦτα δ' ἄμφω χοροῦ μὲν ἀνάρμοστα, τοῖς δ' ἀπὸ σκηνῆς οἰκειότερα, ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἡρώων μιμηταί. in his verbis nomi

» nat τὰ ἀπὸ σκηνῆς. Idem problemate.x v.eiuſdem ſectionis ait. vbi quærit. διὰ τί οἱ μὲν νό-
» μοι οὐκ ἐν ἀντιστρόφοις ἐποιοῦντο. αἱ δὲ ἄλλαι ᾠδαὶ αἱ χορικαί; ait. διὸ καὶ οἱ διθύραμβοι, ἐπειδὴ μιμητι-
» κοὶ ἐγένοντο, οὐκέτι ἔχουσιν ἀντιστρόφους. πρότερον δὲ εἶχον. Paulò poſt, καὶ διὰ τὰ μὲν ἀπὸ τῆς
» σκηνῆς οὐκ ἀντίστροφα. τὰ δὲ τοῦ χοροῦ ἀντίστροφα, ὁ μὲν γὰρ ὑποκριτὴς ἀγωνιστής. ὁ δὲ χορὸς ἧττον μιμεῖται.

» Μέρη μὲν οὖν τραγῳδίας οἷς μὲν δεῖ χρῆσθαι, πρότερον εἴρηται. κατὰ δὲ τὸ ποσόν, καὶ εἰς
» ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, ταῦτ᾽ ἐστιν. ὧν δὲ δεῖ στοχάζεσθαι, καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι συνιστάν-
» τας τοὺς μύθους, καὶ πόθεν ἔσται τὸ τῆς τραγῳδίας ἔργον, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον τοῖς νῦν εἰρη-
» μένοις.

» Partes igitur Tragœdiæ, quæ quaſi formæ habendæ ſunt, ſuperius
» explicauimus, rurſus ſecundum quantitatem diſcretam, & in quas ſe-
» cetur, ſingillatim quoque diximus, deinceps verò, quæ fabulas texen-
» tes ſectari, contrà quæ vitare oporteat, tùm verò à quibus locis Tra-
» gœdiæ ipſius opus ducatur, ſupradictis addendum.

Epilogus hic eſt eorum, quæ ſuperius dicta fuerunt, & propoſitio eorum, quæ poſtea dicenda ſunt. Declarauit hactenus partes tragœdiæ, tùm eas, quæ ad formam, & qualitatem; tùm eas, quæ ad magnitudinem, & quantitatem ſpectant. Nunc verò pollicetur ſe dicturum de locis, vnde aptè argumentum tragicum ſumi debeat, perſequiturque ea quæ attribui debent iis, quæ tragœdiæ argumẽtum poëtis dare poſſunt, perſonis. cõſtituit igitur veluti topicen quãdam tragicam; nam quærit, explicatque
» quales homines apti ſint ad tragœdiam. Verba Græca ſunt in contextu hæc, ὧν δεῖ στο-
» χάζεσθαι, καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι τοὺς συνιστάντας μύθους, omnes enim qui tradunt artis alicuius præceptiones, neceſſe eſt, vt hæc duo ſeruent; doceant ſcilicet, quid ſequi oportet, quidque vitandum ſit, ſic enim facilius tota ars perdiſcitur; στοχάζεσθαι ait, quaſi reſpicere, habere ſibi propoſitum aliquid, quo cogitatio intendatur; ſic etiam non diſsimi-
» li ratione ait libro primo Rhetoricorum, διὸ πρὸς τὰ ἔνδοξα στοχαστικῶς ἔχειν τοῦ ὁμοίως ἔχον-
» τος, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειάν ἐστι.

» Ἐπειδὴ οὖν δεῖ τὴν σύνθεσιν εἶναι τῆς καλλίστης τραγῳδίας μὴ ἁπλῆν, ἀλλὰ πεπλεγμέ-
» νην; καὶ ταύτην φοβερῶν, καὶ ἐλεεινῶν εἶναι μιμητικήν, τοῦτο γὰρ ἴδιον τῆς τοιαύτης μιμήσεώς
» ἐστι, πρῶτον μὲν δῆλον, ὅτι, οὔτε τοὺς ἐπιεικεῖς ἄνδρας δεῖ μεταβάλλοντας φαίνεσθαι ἐξ εὐ-
» τυχίας εἰς δυστυχίαν. οὐδὲ ἐλεεινὸν τοῦτο, ἀλλὰ μιαρόν ἐστιν.

» Quoniam igitur Tragœdiæ pulcherimæ compoſitio, non quidem
» ſimplex eſſe debet, ſed implexa, eademque terribiliũ, miſerabiliumue
» imitatrix, id quod profectò imitationis huiuſce proprium eſt. Pri-
» mum quidem ſatis apparet minime decere, bonos, & æquos viros ex
» felicibus infelices factos, in ſcenam afferre, vt quod terrifici, miſeran-
» diue nihil habeat, ſed ſcelesti.

More ſuo Ariſtoteles repetit nonnulla, quæ ſuperius multis rationibus comprobata fuerunt, atque ex iis alia quædam deducit concluſa. Dictum eſt eam fore pulcherrimam tragœdiæ conſtitutionem, quæ non ſimplex, ſed implexa fuerit; & eiuſmodi rerum imitationem contineat, quæ terribiles ſimul, ac commiſerabiles ſint. Ex his igitur deducit cõſequentẽ diſputationẽ omnẽ. Non eſt, quòd quiſquã putet, omnes perſonas, aut actiones aptas eſſe ad tragœdiã. Ac primũ quærimus, An viri boni apti ſint ad tragœdiã cõſtituẽdã. Tragœdia quippe cõſtituitur, ex actione aliqua, alicuius perſonæ, in qua ſit mutatio felicitatis in infelicitatẽ. quod quærimus igitur eſt hoc; An viri boni ex felicitate in infelicitatẽ lapſi, argumẽta tragœdiæ ſcribẽdæ præbere poſsint? reſpondet Ariſto. Viros bonos nequaquã eſſe aptos ad tragœdiã; rationemque affert huiuſmodi; proprium eſt imitationis tragicę imitari res miſerabiles & terribiles, tales

autem non ſunt calamitates,quæ bonis accidunt viris. Boni igitur uiri,eorumq́ue calamitates prorſus excluduntur à tragœdiis, quia hoc neque terribile, neque miſerabile eſt,ſed nefarium potius. Dicat aliquis hoc loco, Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo, vbi de commiſeratione loquitur, ait in eius definitione oriri cōmiſerationem erga eos,qui indigni videntur tot malis. his verbis. ἔλεος δὴ λύπη τις ἐπὶ τῷ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ. καὶ λυπηρῷ τοῦ ἀναξίου τυγχάνειν. Et paulò poſt. μήτ' αὖ φοβούμενοι σφόδρα. οὐ γὰρ ἐλεοῦσιν οἱ ἐκπεπληγμένοι διὰ τὸ εἶναι πρὸς τῷ οἰκείῳ πάθει, κἂν οἴωνται εἶναί τινας ἐπιεικεῖς, ὁ γὰρ μηδένα οἰόμενος πάντας οἴονται ἀξίους εἶναι κακοῦ. Patet ex his viros bonos, quibus acciderit aliquid mali, dignos eſſe commiſeratione. quo loco etiam vtitur hac ipſa dictione, qua vſus eſt etiam in poëtices loco hoc. ἐπιεικεῖς. cur igitur eos, ſi commiſerabiles maximè, inprimiſque ſunt; & commiſerationem ciere proprium eſt tragœdiæ, excludit nunc à tragica imitatione? Reſpondeo, in tragœdiis, cum ſint peripetiæ, quales ſuperius expoſitæ fuerunt, non requiri tantùm, vt commiſerabilis ſit actio, ſed etiam terribilis,eo,quo antè dictum eſt, modo; Cum igitur ſimul Ariſtoteles in eadem perſona requirat commiſerabile, & terribile; & terribile non exiſtat ex iis, quæ accidunt viris bonis; ideò putat eos à tragœdia excludi debere. Nam quamuis aliqua commiſeratio ſit ἄνευ φόβου idest ſine metu, & horrore; ea tamen maxima eſt, quæ metum, horroremq́ue ſimul continet, declarat hoc Ariſtoteles libro ſecundo Rhetoricorum, cum ait ὅλως γὰρ δεῖ λαβεῖν, ὅτι ὅσα ἐφ' αὑτῶν φοβοῦνται. ταῦτα ἐπ' ἄλλων γιγνόμενα ἐλεοῦσιν. Ibidem paulò antè. καὶ ὅλως δέ, ὅσα οὕτως ὥστ' ἀναμνησθῆναι τοιαῦτα συμβεβηκότα, ἢ αὐτῷ, ἢ τῶν αὑτοῦ, ἢ ἐλπίσαι γενέσθαι, ἢ ἑαυτῷ, ἢ τῶν αὑτοῦ. Adde,quòd metus hic tragicus eſt cum religione,pendet'que à Diis,quos veremur, ne nobis irati, in ſimilē impellant nos quoque aliquando calamitatem,ſicuti illos; ideò ſuperius de fortuitis loquebamur,& de fato,vnde hæc omnia proueniunt. Idem Ariſtoteles libro ſecundo explicat,quæ ſint φοβερὰ,mox addit,quomodo augeri poſsint,his verbis, πάντα δὲ τὰ φοβερὰ φοβερώτερα, ὅσα ἂν ἁμαρτόντας ἐπανορθώσασθαι μὴ ἐνδέχηται, ἀλλ' ἢ ὅλως ἀδύνατα ἢ μὴ ἐφ' ἑαυτοῖς. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις. Cum ait Ariſtoteles ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις idest inimicis, & aduerſariis, loquitur de rebus humanis, quæ in mortalium manu poſitæ ſunt, ex quibus exiſtit metus,talem enim metum conſiderant Oratores: ſed poëtæ metum conſiderant, qui prouenit à rebus,quæ in manu Deorum poſitæ ſunt; Si igitur leuiter hoc immutes, & quem metum illic Ariſtoteles, Oratoribus inſeruiens,refert ad aduerſarios potentes, tu referas ad potentiam Deorum: perbellè ſeſe habebunt omnia,& verba erūt conſentanea, nam ait ibidem. καὶ ἂν βούλωνται μὲν εἰσίν, ἢ μὴ ῥᾳδίως. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, φοβερά ἐστιν ὅσα ἐφ' ἑτέρων γιγνόμενα, ἢ μέλλοντα ἐλεεινά ἐστιν. τὰ μὲν οὖν φοβερά, καὶ ἃ φοβοῦνται σχεδόν. ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα ταῦτά ἐστιν. Vocat in hoc contextu Ariſtoteles viros bonos, ἐπιεικεῖς vt magis probitatem,ac ſanctitatem exprimat illorum hac appellatione. Sic etiam libro ſecundo Rhetoricorum ait, vbi loquitur de indignatione, ἄμφω γὰρ δίκαια, καὶ ποιεῖ χαίρειν τὸν ἐπιεικῆ. Cum verò ait eſſe μιαρὸν,ſi aduerſa accidant viris bonis,hæc eſt ſentētia. Videtur ęquitati,religioniq́ue prorſus, repugnare,ſi malis.ac miſeriis videas conflictari probum aliquem hominem;nam digna præmio videtur eſſe probitas; Diiq́ue ipſi,ob æquitatem, & bonitatem ſingularem,ſicuti improbos plectūnt,maleque perdunt;ita credibile eſt, vt bonos ſeruent,ament,ac foueant. Demoſthenes hominem fœdum, ac deteſtādum volens ſignificare hoc nomine ſæpe appellat Aeſchinem,in oratione περὶ στεφάνου. verba hæc ſunt; εἰ εἶδέ τ' ἐλάττω πράγματα, ὦ μιαρὰ κεφαλὴ ταράξας αὐτὸ δῆλον, οὐκ ἔδωκε. Paulò antè non diſsimili modo ipſum vocat κάθαρμα. Cum ait; σὺ δ' ἄρ' τίς ὦ κάθαρμα, ἢ τοῖς σοῖς τίσι μαντουσία. Idem in oratione in Midiam. καὶ ταῦτ' ὀλίγου ἡ μιαρά, καὶ ἀναιδὴς αὕτη κεφαλή.

» Οὔτε τοὺς μοχθηροὺς ἐξ ἀτυχίας. ἀτραγῳδότατον γὰρ τοῦτο ἐστὶ πάντων. οὐδὲν γὰρ ἔχει
» ὧν δεῖ. οὔτε γὰρ φιλάνθρωπον, οὔτε ἐλεεινόν. οὔτε φοβερόν ἐστιν.

» Pariq́ue ratione ab aduerſa fortuna ad ſecundam prouectos, pra-
» uos effingere. hoc enim omnium à Tragœdia maximè alienum, vt
» quod rerum, quæ requiruntur, expers omnino ſit, humanitatis dico,
» ne dum terrifici, atque miſerabilis.

Mali quoque viri (inquit Ariſtoteles) ab aduerſa fortuna in ſecundam prouecti, excluduntur à tragœdia. Ratio autem, & probatio huius rei ita ſeſe habet, ducta ex iiſdē principiis, ex quibus ſuperior ducebatur; ii, quorum calamitas nō poteſt ciere animos hominum ad cōmiſerationem, non ſunt apti ad tragœdiæ argumentum. nam commiſeratio maximè ad hoc genus poëmatis ſpectat, eiusque propria eſt. Mali verò ſi qui euehuntur ad felicitatem qua ratione poſſunt commiſerationem ciere? primùm, quia felices, felicitas verò non concitat commiſerationem, commiſeramur enim infelices; Deinde, quia mali; nam etſi infelices eſſent, non tamen id efficerent; meritò igitur ait Ariſtoteles hunc modum, quem expoſuimus, eſſe prorſus ἀτραγῳδότατον. nam non habet in ſe, neque τὸ ἐλεεινὸν, neque τὸ φοβερὸν, quod ſatis patet ex ſuperioribus, quæ dicta fuerunt. Sed ne φιλάνθρωπον quidem, nedum illa duo, quæ difficilius concitātur. Quo loco adnotandum eſt, poſſe in animis hominum ineſſe τὸ φιλάνθρωπον, etiam ſi non inſit τὸ ἐλεεινὸν, καὶ τὸ φοβερὸν. quid autem ſit τὸ φιλάνθρωπον dicemus paulò poſt. Nunc declarandum, quid ſit εὐτυχία, nam antè nunquàm declaratum fuit; hoc enim ſi intelligatur ſingillatim, facilius diiudicabimus rem totam. Ariſtoteles lib. primo Rhetoricorum eam
» ita definit, atque explicat, εὐτυχία δέ ἐστιν, ὧν ἡ τύχη ἀγαθῶν αἰτία, ταῦτα γίνεσθαι, καὶ ὑπάρχειν, ἢ
» πάντα, ἢ τὰ πλεῖστα, ἢ τὰ μέγιστα. Neque verò eſt quòd quiſquam miretur ab Ariſtotele dictum, fortunam cauſam eſſe multorum commodorum; nam ipſa efficit ſimul aliquando etiam ea, quæ ab arte proueniunt. Nonnulla interdum, quæ non ab vlla arte, ſed à
» natura proficiſcuntur. verba Ariſtotelis hæc ſunt eodem loco. αἰτία δέ ἐστιν ἡ τύχη ἐνίων
» μὲν, ὧν αἱ τέχναι, πολλῶν δὲ καὶ ἀτέχνων. ὑγιείας μὲν γὰρ ἡ τέχνη αἰτία ἐστὶ, κάλλους δὲ, καὶ μεγέθους
» φύσις. ὅλως δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ἐστιν ἀπὸ τύχης, ἐφ' οἷς ἐστιν ὁ φθόνος. nulla enim ratione melius dignoſci poſſunt, qualia ſint fortunæ bona, quàm vt proſpicias, an ex illis vlla conſletur inuidia apud homines. Iam verò qui intelligit, qualis ſit εὐτυχία facilè per ſe intelligere poteſt à contrario, qualis ſit ἀτυχία. nam cum inuidiæ contraria ſit commiſeratio; ἀτυχία erit appellanda ea, quæ continet omnia illa, ex quibus cietur commiſera-
» tio. hinc præclarè dictum eſt à Pindaro, κρεῖττον ὁ φθόνος ἢ τὸ ἔλεος. ſed redeo ad rem. Cum malorum felicitas, neque in ſe habeat ἐλεεινὸν, neque φοβερὸν, neque τὸ φιλάνθρωπον; prorſus conſtitui ex ea non poteſt vlla actio tragica; ſciēdum erga improbos homines, qui ex infelicitate ad felicitatem prouehuntur, animos noſtros affici ſolere, quadam affectione, quæ à græcis νέμεσις, à noſtris indignatiō vocatur. qualis eſt illa apud Horatiū in Mænam Pompeii libertum. cum ait.

» Licet ſuperbus ambules pecunia,
» Fortuna non mutat genus.
» Vides ne ſacram metiente te viam,
» Cum bis ter vlnarum toga,
» Vt ora vertat huc, & huc euntium
» Liberrima indignatio?
» Sectus flagellis hic triumuiralibus
» Præconis ad faſtidium,
» Arat Falerni mille fundi iugera,
» Et appiam mannis terit
» Sedilibus magnus in primis eques;
» Othone contempto, ſedet.

Indignationem quoque Ariſtoteles lib. 11. Rhetoricorū, non ſecus ac inuidiam, commiſerationi ait eſſe contrariam. his verbis ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν μάλιστα μὲν ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν·
» τὸ γὰρ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις κακοπραγίαις ἀντικείμενόν ἐστι τρόπον τινὰ, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἤθους τὸ
» λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις εὐπραγίαις, καὶ ἄμφω τὰ πάθη ἤθους χρηστοῦ, δεῖ γὰρ ἐπὶ μὲν τοῖς ἀναξίως
» πράττουσι κακῶς συνάχθεσθαι, τοῖς δὲ νεμεσᾶν. Hæc autem affectio in bonorum virorum tantùm animis innaſcitur; vnde & Diis ipſam attribui ſolere, eodem loco ait Ariſtoteles. διὸ καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν. δόξειε δ' ἂν καὶ ὁ φθόνος τῷ ἐλεεῖν τὸν αὐτὸν ἀντικεῖσθαι τρόπον, ὡς σύνεγγυς ὂν, καὶ ταὐτὸν ὂν τῷ νεμεσᾶν, ex his omnibus patet non cōmiſerationem, ſed indignationem moueri in homines improbos, prouectos ad ſummam felicitatem; mini-

mè omnium igitur hæc actio ſpectat ad tragœdiam;cuius peculiare munus eſt concitare commiſerationem.

„ Οὐδ᾽ αὖ τὸν σφόδρα πονηρὸν, ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταπίπτειν. τὸ μὲν γὰρ φιλάνθρωπον ἔχοι ἂν ἡ τοιαύτη σύστασις, ἀλλ᾽ οὔτε ἔλεον,οὔτε φόβον. ὁ μὲν γὰρ περὶ τὸν ἀνάξιον ἐστὶ δυστυχοῦντα, ὁ δὲ περὶ τὸν ὅμοιον. ἔλεος μὲν περὶ τὸν ἀνάξιον, φόβος δὲ περὶ τὸν ὅμοιον. ὥστε οὔτε ἐλεεινὸν, οὔτε φοβερὸν φαίνεται τὸ συμβαῖνον.

„ Sed nec omnino improbos ex ſecunda fortuna in aduerſam lapſos, „ quandoquidem talis compoſitio, quæ alioqui humanitatem præ ſe fer„ re poteſt, miſerandi aut terrifici planè nihil habet. Vt enim immeren„ tis miſericordiam excitat, ita terror à ſimili incutitur. Quo circa cùm „ nec miſerandi, nec terrifici quicquam ab his proueniat.

Homines valde mali, quorum improbitas apud omnes in confeſſo eſt, ex ſecunda in aduerſam fortunam, reiiciuntur ab actionibus tragicis; qui non commiſeratione, ſed odio digni ſunt. Sed annotandum eſt, non temerè ab Ariſtotele dictum fuiſſe in contextu *σφόδρα πονηρόν*. Nam mali quodam modo, vt poſtea declarabimus, conſtituunt actionem tragicam; at non valdè mali, prorſuſque improbi. Verùm eliciamus rurſus argumentationem, quæ ſpectat ad hoc probandum, ductam ex iiſdem locis. Tragica actio, & perſona cuius actio conſtituitur in tragœdia, eiuſmodi eſſe debet, vt commiſerationem cieat, & metum, in animis auditorum; ſed homines valde improbi neque hoc neque illud efficiunt; vt probabimus ſingillatim. Non mouent hi commiſerationem, quia commiſeratio cietur erga indignè, præterque omne fas patientem incommoda. de qua re Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo, & nos paulò ante ſatis multa diximus. Hinc Demoſthenes in oratione in Midiam; quòd improbus, crudelis, inſolenſque eſſet, dignum non eſſe commiſeratione demonſtrat his verbis *οὐ τοίνυν τοῦτον παιδία ἀξιώσει ἐλεεῖν ὁ σὺ τούτου δὴ ὃ παροινεῖς ἕνεκα τῶν ὑπὸ σου δημοσίᾳ προπηλακισμένων. „ σὺ μόνος τῶν ὄντων ἀνθρώπων μισεῖν ἂν ἴσως φανερώτατος, τοσοῦτον ὑπερηφανίας, καὶ ὑπεροψίας, καὶ τῷ „ κρίνεσθαι παρέχομαι ἐλευθέροις μεγάλην μὲν ἂν ἀρχήν. μᾶλλον δὲ τύχην εἶναι δίκαιον, εἰ ἄλλο τι ἐν ταῖς „ ταύταις ἑαυτοῖς οὐ οὕτω βραχεῖ χρόνῳ περὶ σαυτὸν ἀνάγκην πεποίηκας, φθόνον, ὕβριν, καὶ ἐφ᾽ οἷς ἐξηπατῆσθαι, ἐλεῖν. οὐκ ἔστιν οὐδαμόθεν σοι προσήκειν ἔλεος, ἀλλὰ τοὐναντίον μῖσος, καὶ φθόνος, καὶ ὀργή.* Metus verò concitatur, cum intuemur aliquem nobis ſimilem, in miſeriam eſſe lapſum. Similem auditoribus ipſis intelligit Ariſtoteles; qui ferè omnes boni cenſendi ſunt, vel de bonis tantum loquitur. nam ex eorum animis norma ſumitur ſcribendę tragœdiæ; neque vllus debet poëta improbos vnquam reſpicere, ſed totam ſuam ſcriptionem accommodare ad bonorum naturam. Viri igitur boni, cum immerenti alicui viro bono aliquid mali vident accidiſſe, metuunt, quòd ſimilem illum ſibi, ſeque illi eſſe intelligunt, ne idem ſibi aliquando accidat, quia pari viuunt conditione. Hic verò metus planè nihil aliud eſt, quàm religio quædam meticuloſa, qua animi hominũ deuinciuntur, nam vera religio ea eſt, quæ cum pietate, & obſeruantia erga Deos coniuncta eſt, pro maximis illorũ in humanũ genus collatis beneficiis; maximè enim æquum eſt, vt homines meritam Diis immortalibus gratiam diuinis honoribus, & memori mente, gratóque animo perſoluant. Hic eſt optimus Deorum cultus, idemque caſtiſſimus; atque ſanctiſſimus, pleniſſimus pietatis ac veræ religionis, vt eos ſemper pura mente, & voce veneremur tanquam authores noſtrorum omnium commodorum; non autẽ extimeſcamus tanquam crudeles tyrannos, nam (vt verè inquit Ariſtoteles libro ſecundo Rhetoricorum) *οὐδεὶς φιλεῖ ὃν φοβεῖται*. Sed tragica actio, & recitatio iniicit metum noſtris animis Deorum; eoſque tanquã truculentos vltores ſemper oſtendit. Quoniam igitur actio illa, in qua viri valde improbi, multiſque ſceleribus polluti ex felicitate in miſeriam labuntur, neque commiſerationem neque metum in ſe, vti diximus, habet; Tragœdia includi non poteſt. Obiiciat ſe aliquis nobis hoc loco, dicatque huiuſmodi genus virorum, actionumque, quàmuis improbitatem, ſceluſque præſeferant,

præſeferant;aliqua tamen comiſeratione dignos videri;nam miſeria, & incõmodum, omniſque calamitas ſuapte natura tantam habet vim, vt, quamuis improbo accidat animos tamen moueat noſtros.Reſpondet Ariſtoteles,id quidem verum eſſe, ſed hoc affectionis genus non appellari commiſerationem; at humanitatẽ potius, quæ à Græcis vocatur φιλανθρωπία. hæc enim minor aliquantò eſt, quàm commiſeratio, & magis generalis,nam naſcitur ex vi & natura cõmunis cuiuſdam συμπαθείας,quæ eſt inter homines propter ſocietatem humanam, & quòd homines ſunt ex eâdem, ſcilicet ſpecie. Huic opponitur immanitas à Cice.dicta, ſeu à Græcis quæ vocatur μισανθρωπία. Cicero libro primo Officiorum. Non modo id virtutis non eſt, ſed potius immanitatis
» omnem humanitatẽ repellentis.Idem in oratione per Domo ſua ad Pont. Tam amans
» ſuorum,atque ſui,quàm communis humanitas poſtulat. Demoſthenes eam ſæpe no-
» minat vbique,ſed ego ex oratione in Midiam afferam aliquot exempla. Legibus primùm hanc φιλανθρωπίαν attribuit, quæ omne genus hominum tuentur,ac fouent, ab
» iiſque damnum,& iniuriam propulſant,cum ait ἀκούετε ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τοῦ νόμου τῆς φι-
» λανθρωπίας ὃς οὐδὲ τοὺς δούλους ὑβρίζεσθαι ἀξιοῖ. Paulò poſt εἰσὶ τινὲς ἄλλως δὲ ἄνθρωποι οὕτως ἥμεροι
» καὶ φιλάνθρωποι τοὺς τρόπους ὦσι πολλά. Et quæ ſequuntur. Paulò poſt profert hæc verba, in
» quibus agnoſcas affinitatem,quam dicimus eſſe inter φιλανθρωπίαν, & ἔλεον. Sic. δεῖ τὸν
» μέτριον, καὶ φιλάνθρωπον ὑμῶν, καὶ ἐλεῶν πολλούς; τούτῳ ταὐτὸ μόνον, δίκαιον ὑπάρχειν παρὰ πάν-
» των, ἄν ποτε εἰς χρείαν, καὶ ἀγῶνα ἀφίκηται. Rurſus paulò ante de legibus loquens in-
» quit. ἀλλὰ μὴν οὐδὲν ἐστὶν ὄφελος καλῶς, καὶ φιλανθρώπως τοὺς νόμους ὑπὲρ πολλῶν κεῖσθαι, εἰ τοῖς
» ἀπιθοῦσι, καὶ βιαζομένοις αὐτοὺς ἡ παρ᾽ ὑμῶν ὀργὴ τὴν ἀεὶ κυρίαν μὴ γενήσεται; Timonem μισάνθρωπον veteres narrarunt fuiſſe,qui non vnum aliquem tantùm oderat,ſed omne hominum genus cupiebat malè perdi. Ea enim eſt vis odii,vt non tantùm in hunc,vel illum, vt potè Socratem, & Platonem vim ſuam effundat,ſed etiam in nationes, & genus totum hominum. De hac re Ariſtoteles loquitur libro ſecundo Rhetor. his verbis. καὶ ἡ
» μὲν ὀργὴ ἀεὶ περὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστα, οἷον καλλίᾳ. σωκράτει. τὸ δὲ μῖσος καὶ πρὸς τὰ γένη, τὸν γὰρ κλέπτην μι-
» σεῖ, καὶ τὸν συκοφάντην ἕκαστος. Ipſa φιλανθρωπία igitur,quæ huic oppoſita eſt, commotionem,& affectionem in animis noſtris quandam excitat etiam in improbos homines, quos iurè calamitoſos eſſe,maleque affectos ſcimus,ac videmus,vt potè, ſi latronem immaniſsimum videas torqueri,ac dilacerari,vncoq́ue trahi;commoueri neceſſe erit te,vi illa inſita,quam iamdiu humanitatem dixi vocari, ſeu φιλανθρωπίαν, neque tamen commiſeraberis;quia non indigne idipſum patitur,ſed iurè plectitur; neque timebis tibi,quia te prorſus illius diſsimilem eſſe cognoſces. Cum igitur hoc non iniiciat timorem,neque commiſerationem, iis,quibus diximus,de cauſis,neque ἐλεεινὸν, neque φοβερὸν dici poterit. Sed appellabitur τὸ φιλάνθρωπον; Et ſic patet homines improbos miſeros,non eſſe aptos ad conſtituendam fabulam, ſeu actionem tragicam.

» ὁ μεταξὺ ἄρα τούτων λοιπὸς. ἔστι δὲ τοιοῦτος, ὁ μήτε ἀρετῇ διαφέρων, καὶ δικαιοσύνῃ,
» μήτε διὰ κακίαν, καὶ μοχθηρίαν μεταβάλλων εἰς τὴν δυστυχίαν, ἀλλὰ δι᾽ ἁμαρτίαν τινὰ τῶν
» ἐν μεγάλῃ δόξῃ ὄντων, καὶ εὐτυχίᾳ, οἷον, Οἰδίπους, καὶ Θυέστης, καὶ οἱ ἐκ τῶν τοιούτων γενῶν ἐπι-
» φανεῖς ἄνδρες.

» Reliquum eſt, vt ad hæc maximè idoneus is habeatur, qui medius
» inter tales ſit. Is autem erit,qui nec virtute,nec iuſtitia antecellat, mi-
» nimeq́ue per vitium,prauitatem'ue, in ipſam infelicitatem lapſus fue-
» rit, verum humano quodam errore, ex magna quidem exiſtimatio-
» ne, atque felicitate: quemadmodum Oedipus, Thyeſtes, cæteriq́ue
» ex huiuſmodi generibus illuſtres viri.

. In tragœdia (vti iam ſæpè dictum eſt) hoc poëtis debet eſſe propoſitum, vt commiſeratio,et terror cieatur,cietur autem,non tàm verbis flebilibus,horribilibusq́ue,aut rerũ atrocium,horribiliumq́ue actione; vel potius perſonis ipſis, circa quas verſatur

tragœdia; res enim aliqua fuerit fortaſſe per ſe atrox, ac miſerabilis, flebilique etiam ſermone expreſſa, ſed quoniam viro improbo accidit, nullam cómouere poteſt cómiſerationem; perſona igitur hoc facit potius, quàm res; perſona inquam, cui aliquid aduerſi acciderit. Optimum autem fuerit, opinor, ſi colligamus tres eos modos actionũ, quæ tragœdiæ non conueniunt. Primus eſt. BONI viri in infelicitatem lapſi. Alter eſt. MALI, improbique viri felicitatem aſſecuti. Tertius eſt; MALI in miſeriam lapſi. Cum igitur nullus ex his modis tragœdiam conſtituere poſsit. relinquitur quartus modus; qui medius eſt inter hos; Sed fortaſſe aliquis reprehendat Ariſtotelis hanc enumerationẽ; quòd non omnes modos complectatur. nam ſi rectè conſideres, prætermiſſus eſt modus hic. BONI felicitatem aſſecuti; reſpondeo, non fuiſſe neceſſe, vt in eo enumerando operam poneret ſuam Ariſtoteles; ſatis enim patet alieniſsimum illum eſſe à tragœdia. nam res lugubres cum tractet tragicus poëta; felicitatem ſibi nunquàm proponit imitatione ſua exprimendam, præſertim bonorum, quia lætitiam parit & ſpem at ipſa cómiſerationem vult ciere, & metum. Rurſus ſe mihi obiiciat aliquis. dicatque, extare apud tragicos ſimilem actionis modum. vt apud Sophoclem in Electra. nam ea cum proba effingatur, ſimulque Oreſtes bonus exprimatur, vterque felicitatem aſſequitur; hic regno paterno potitus, perempto Aegiſto, illa è teterrima ſeruitute vindicata. Reſpondeo Aegiſtum, & Clytemneſtrã ab alia parte infelices exprimi; quòd ſi adhuc inſtet aliquis. At Ariſtoteles; ait improbos, qui in infelicitatem labuntur, non eſſe aptos tragœdiæ; reſpondeo etiam; peripetiæ, & agnitionis eſſe habẽdam rationem, quæ pulcherrimè illam actionem conſtituunt; addo etiam vſitatum fuiſſe olim apud veteres, vt tragœdiæ continerent infelicitatem, de qua re poſtea ſuo loco copioſius agemus. Cum igitur (vt redeam, vnde ſum digreſſus) modi hi omnes, quos expoſuimus, talium euentuum, et actionum tragœdiam non poſsint conſtituere, Reliquũ eſt, vt vnus tantùm concedatur modus tragœdiæ conſtituendæ; ex euentu, & actione infelicis alicuius, qui medius ſit inter hos. medium voco inter bonũ, ac malum; nam inter felicem, & infelicem non poteſt vllus eſſe medius, præterquàmquòd hoc non eſt quærẽdum in tragœdia, etiam ſi quo modo eſſe poſsit; nam mala, ac infelicitatem exprimit perſonarum, vt commiſerationem excitet; alioqui id non efficeret, ſicuti patet; Quærendum igitur eſt, qualis hic ſit. Ac planè inter bonum, ac malum is eſt collocandus, qui peccat quidem, ſed imprudens peccat; huiuſmodi enim neque bonus appellandus, quia iam peccauit; neque rurſus malus, quia non conſultò peccauit, ſed per imprudentiam. Sicuti liberalis eſt, qui neque auarus, neque prodigus; nam cum liberalis cogitet diligenter, cui oportet, quantum oportet, & quando oportet aliquid tribuere, neque cuiuis temere effusè largiatur ſuas opes; prodigus dici non poteſt. rurſus cum largiatur, multò minus auarus eſt appellandus; nam auarus neq. cui oportet; neq. quãdo neq. quantũ oportet, largitur; cũ nolit ex ſuis opibus ne aſſem quidẽ detrahere. Sic de forti dicendũ, qui medium locũ obtinet inter audacem, et timidum. Neq. eſt, quòd quiſquàm hoc loco dicat inter virtutem, & vitium non poſſe collocari aliquid medium; ſatis enim ſcio id verum eſſe, nam medium inter duo diſsimilia eiuſdẽ qualitatis potius conſtituitur, vtpotè inter duo vitiorum genera medium collocatur κατὰ ἔλλειψιν, καὶ ὑπερβολήν. vt docet Ariſtoteles lib. III. Ethic. Cicero ea, inter quæ medium nõ conſtituitur, in Topicis, vbi loquitur de Contrariis, vocat aduerſa, vt ſapiẽtia, ſtultitia. Verum, cum hæc recipiant τὸ ἧττον καὶ μᾶλλον. quodam modo ea media vocari poſſunt. nam qui paululum declinat à ſapientia, continuò ſtultus eſt. Sed minus ſtultus hic, quàm ille, hic magis. quàm alter. Adde quòd quę media conſtituuntur inter duo, nomen habent per ſe ſeparatum. Ennius, qui ſtatam formam ponebat inter pulchritudinem, & deformitatem ſummam (vt eſt apud A. Gellium, vbi reprehendit Biantis ratiocinationem illam) non tàm ponebat, tanquàm verum mediũ, quàm κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Signum huiuſmodi mediorum eſto. quòd ea media, quæ inter duo extrema, nominatim ponuntur diuerſa, (extrema inquàm κατὰ ἔλλειψιν καὶ ὑπερβολήν) non multa ſunt, ſed vnum tantùm. Quæ verò media vocantur inter duo aduerſa κατὰ μᾶλλον καὶ ἧττον. multa ſunt, ſicuti patet. Præterea medium ex extremis, ex æquo

compo-

cōponitur vtriſque diuerſum eſt ab iis. at ſi mediū ſumas inter ſtultitiā & ſapientiā,
illud oſtendas oportet compoſitū ex vtriſque æquali modo. quod quale ſit futurum
prorſus nemo videre poteſt. niſi κατὰ μᾶλλον (vt diximus) καὶ ἧττον. Hæc media recen-
tiores vocant. Alia per negationem, alia per comparationem, ſeu proportionē. Præ-
terea Ariſtoteles in lib. περὶ ἑρμηνείας ſub finem quærit, cum dicimus; Bonus eſt. An
huic pronunciato ſit contrarium. Hoc. MALVS. vel NON BONVS. Reſpondet au-
tem, cōtrarium eſſe bono non bonum, quia ad eundem hominem refertur, & negat
idem de eodem. Sed ſi quæras, quale ſit medium inter bonum, & malum, reſpondeo
eſſe hoc; Neque bonum, neque malum. quod eſt per negationem vtriuſque. exempli
cauſa; qui in ciuitate præclara natus, in negociis ciuilibus, ac forenſibus verſatur ho-
mines iuuandi gratia; bonus eſt. Qui verò in eâdem natus ciuitate abſtinet ab admi-
niſtratione reip. neque ſuis prodeſt ciuibus. NON EST bonus, medius inter hos fue
rit, qui in ſolitudine verſatur. Verum de his hactenus. Nunc loquamur de eo, qui
per imprudentiam peccat, qui medius dicitur ab Ariſtotele inter bonum, & malum;
hoc eſt minus malus, quàm vt verè malus vocari poſſit, & minus bonus, quàm vt
verè bonus dici debeat. Ac primùm repetenda quędā ſunt ex diſputationibus philo-
ſophorum, vt facilius hæc intelligantur. Ariſtoteles libro tertio Ethicorum, omnia
quæ homines agunt, aut voluntaria eſſe, aut non voluntaria appellanda. Voluntaria
ſunt, quæ ἐκ τῶν προαιρέσεων ideſt ab electione proueniunt. Non volūtaria ſunt ea, quæ
aliquis inuitus facit; atque ſanè inuitus videtur agere aliquid tribus modis, aut vi
coactus; aut ignoratione, & imprudentia adductus; aut metu maioris alicuius mali.
quæ tamen poſtremo loco dicta ſunt partim quidem voluntaria, partim autem non
» voluntaria videntur eſſe. Verba Ariſt. lib. III. Ethicorum ſunt hæc. δοκεῖ δὲ ἀκούσια τὰ
» βίᾳ, ἢ δι' ἄγνοιαν γιγνόμενα. βίαιον δὲ οὗ ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν. exemplum affert Ariſtoteles eodem
loco eius actionis, quæ partim voluntaria, partim non voluntaria eſt. huiuſmodi vt
ſi Tyrannus (inquit) iubeat aliquem perimere parentem, quòd ſi perimat, ſit inco-
» lumis, ſi non perimat, perdatur etiam ipſe. ἀμφισβήτησιν ἔχει πότερον ἀκούσιά ἐστιν, ἢ ἑκούσια.
» Aliud exemplum quoque affertur. τοιοῦτον δέ τι συμβαίνει καὶ περὶ τὰς ἐν τοῖς χειμῶσιν ἐκβο-
» λάς, ἁπλῶς μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀποβάλλεται ἑκών, ἐπὶ σωτηρίᾳ δὲ αὑτοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν ἅπαντες οἱ νοῦν ἔ-
» χοντες. μικταὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ τοιαῦται πράξεις, ἐοίκασι δὲ μᾶλλον ἑκουσίοις, αἱρεταὶ γάρ εἰσι τότε, ὅτε πράτ-
» τονται, τὸ δὲ τέλος τῆς πράξεως κατὰ τὸν καιρόν ἐστι. καὶ τὸ ἑκούσιον δή, καὶ τὸ ἀκούσιον ὅτε πράττει λεκτέον.
Hæc Ariſtoteles ita diſſerit de iis voluntariis, & non voluntariis (miſtæ enim ſunt)
actionibus, quæ tertio continentur modo. Violenta ſunt ea quorum principium, &
electio non eſt in nobis. Ea quæ per imprudentiam & ignorationē fiunt; vel cum fa-
cta ſunt, nobis dolorem afferunt, quòd pœniteat feciſſe: vel non afferunt dolorem,
quòd non pœniteat; ſæpè enim homines per imprudentiam aliquid agunt, quod po-
ſtea lætantur à ſe factum. Priora illa non voluntaria dici debent; poſteriora autē pror
ſus voluntaria. Verba Ariſtotelis eodem loco paulò poſt hæc ſunt. τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν οὐχ
» ἑκούσιον μὲν ἅπαν ἐστὶν, ἀκούσιον δὲ τὸ ἐπίλυπον καὶ ἐν μεταμελείᾳ. ὁ γὰρ δι' ἄγνοιαν πράξας ὁτιοῦν, μηδὲν δὲ
» δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ πράξει, ἑκὼν μὲν οὐ πέπραχεν, ὅ γε μὴ ᾔδει, οὐδ' αὖ ἄκων, μὴ λυπούμενός γε. τοῦ δὲ δι'
» ἄγνοιαν ὁ μὲν ἐν μεταμελείᾳ ἄκων δοκεῖ, ὁ δὲ μὴ μεταμελόμενος, ἐπεὶ ἕτερος, ἔστω οὐχ ἑκών, ἐπεὶ γὰρ
» διαφέρει, βέλτιον ὄνομα ἔχειν ἴδιον. Præterea ſciendum aliud eſſe agere per imprudentiam,
» & ignorationem. hoc eſt δι' ἄγνοιαν. aliud ignorantem hoc eſt ἀγνοοῦντα. nam qui igno-
rans agit, ignorat quid æquum ſit, quidque oportet, vel non oportet agere, vt ſiquis
iratus aut ebrius peccet. qui verò per ignorationem agit, ſcit quidem quid æquum,
quid oportet; imprudenter tamen, & inuitus agit. hic quidem particulare ignorat,
quod agit, vt Oedipus, qui peremit Laium patrem, ſciebat enim nefas eſſe perime
re patrem; ſed ignorabat illum eſſe patrem. hi quidem igitur, qui per imprudentiam
peccant, excuſatione, & commiſeratione digni, vt idem ait Ariſtoteles libro ter-
» tio Ethicorum ſub initium, his verbis. ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμης, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλέου
» γινομένου. ſi igitur huiuſmodi commiſeratione digna patet referri poſſe ad tragœ-
diam, quæ eam perturbationem in primis ſtudet excitare in animis auditorum. Di-
uiſionem harum actionum inquit Ariſtoteles vtilem eſſe legum latoribus, vt diiu-

dicent, qui puniendi, qui rurſus non puniendi ſint; nam voluntariæ actiones ſupplicio lui debent. non voluntariæ ſæpè veniam extorquent; quia cõmiſerabiles. Sed non illis tantùm verum etiam poëtis tragicis, vtile eſt hæc dignoſcere, vt ſciant aptè actionem in tragœdiis conſtituere. nam actio violenta ad tragœdiam referri non poteſt, voluntaria multò minus, quia improbitatem, & ſcelus præſefert, Neque rurſus illa, quæ ab ignorãte ſicuti ab Ebrio, & Irato patratur, quos PYTTACVS MITYLENAEVS (vt idem refert Ariſtoteles) duplici pœna afficiendos putabat; primùm, quòd cum in illius poteſtate poſitum eſſet, ebrius fieret, vel non; id efficere non ſtuduiſſet, quod facilè potuiſſet; deinde propter patratũ ſcelus. Reliqua igitur vna eſt actio eorum, qui δι᾽ ἄγνοιαν peccant; hi enim commiſeratione digni, ac venia. Hanc ſumunt tragici poëtæ, conanturque exprimere, & imitari. Quare cum Ariſtoteles hominem quærit, qui medius ſit inter bonum, & malum, hunc ipſum ſignificauit, qui ignoratione peccat, & imprudentia. nam bonus non eſt, quia peccauit. neque tamen omninò malus, quia imprudenter peccauit, doletque ſe peccaſſe. Deſcribit verò illum in contextu Ariſtoteles his verbis. ἐστὶ δὲ τοιοῦτος ὁ μήτι ἀρετῇ διαφέρων, καὶ δικαιοσύνῃ. μήτι διὰ κακίαν, καὶ μοχθηρίαν μεταβάλλων εἰς τὴν δυστυχίαν. ἀλλὰ δι᾽ ἁμαρτίαν τινα. Si enim excelleret virtute, et probitate, fieretque infelix; hoc potius nefarium eſſet habendum, & μιαρὸν, vt antè dictum eſt, Si autem improbus, & malus fieret infelix, quia infelicitas illa, & calamitas propter ſcelera illi accidit, non eſt commiſeratione dignus vlla, ſed ſupplicio. debet igitur talis eſſe, qualem ſuperius diximus, qui ob peccatum aliquod per imprudentiã admiſſum in miſeriam ſit lapſus. Atque hæc quidem ita ſeſe habent. Aliud verò etiam requiritur in huiuſmodi actione, & perſona tragica de qua loquimur; vt peccatum illud magnum ſit, ac fœdum; & ab alto felicitatis gradu in maximã miſeriam cadat; nam ſi aut peccatum fuerit leue, aut miſeria nõ ſatis magna; cõmiſerationẽ quoque leuem cieri neceſſe erit; ſed quã maximã eſſe hanc oporttet, vt magis afficiat, perturbetque animos auditorũ. Conſiderãda illa verba τῶν ἐν μεγάλῃ δόξῃ ὄντων, καὶ εὐτυχίᾳ. idest eorũ hominũ, qui in magna felicitate, gloriaq. ſiti ſunt. ſignificauit enim Ariſt. ſi ita intelligas, tragicã actionẽ non duci à peccato cuiuſuis hominis, qui è plebe ſit, & filius terræ; ſi ſequaris lectionẽ nõnullorum librorũ, qui manuſcripti ſunt, & tollas illas duas dictiones, καὶ εὐτυχίᾳ (eſt enim apud me manuſcriptus liber, in quo nõ leguntur hę dictiones) ſenſus fuerit referendus nõ ad hominem, qualem diximus; ſed ad peccatum de quo loquitur Ariſtot. Sic διὰ τινὰ ἁμαρτίαν τῶν ὄντων ἐν μεγάλῃ δόξῃ idest propter aliquod peccatũ quod admittitur in iis, quæ in magna ſunt exiſtimatione apud homines, grauiſsimaque habentur, & maximè nefaria, quale eſt cõcubitus cum matre, quale eſt parricidiũ, & quæ huiuſmodi ſunt. Sed cũ hæc patrari ſoleant etiam àb infimis ſępè hominibus, dicat aliquis fortaſſe, ſententiam hanc nõ poſſe ſatis probari, cum in tragœdiis; Reges tantùm, Heroesque nobiliſsimi inferantur; eorumque actiones argumentum poëtis prębeant tragicis. Verùm reſpondeo cõſiderãda eſſe alia Ariſtotelis verba pauló antè poſita, cũ ait, μεταβάλλων εἰς τὴν δυστυχίαν. Nam quãlibet ex infima plebe aliquis patret graue facinus, quale diximus, quomodo tamen in infelicitatem ex felicitate labi poteſt? nam quæ tandẽ, aut quanta huiuſmodi hominis erat felicitas. Verùm quid felicitatem dixi, cúm nunquam hi felices dici poſsint; cum ſemper in ſumma verſentur infelicitate; propter incommoda vitæ, quæ patiuntur, & paupertatem, ſeu inopiam. Ingenioſè igitur Ariſto. duo hæc ſumpſit. Peccatum, graue, & magnum. Deinde. VT EX FElicitate labatur in Miſeriam; ſimul enim hæc accidere nulli poſsunt, niſi qui ſumma dignitate ſit, & authoritate vir; in altoquę felicitatis gradu à fortuna collocatus. Miſerrimi enim fiunt, & grauiſsimo caſu, inſtar altiſsimarum turrium, decidunt. hanc eſſe Ariſtotelis ſententiam, vt de nobilibus ac illuſtri loco natis viris non ſit locutus, patet ex ipſa definitione tragœdiæ, in qua nulla eſt huiuſmodi virorum mentio. Atqui, ſi fuiſſet neceſſe apponere, ad naturam, eſſentiamq; tragœdiæ declarandam; non pretermiſiſſet eo loco; nam definitio debet omnia complecti; vt integra ſit. Sed vide Ariſtotelis artificium; Animaduertebat vir ſummus, ſi diceret in tragœdia effingi perſonam, quæ propter peccatum

catum aliquod graue, per imprudentiam admiſſum; delaberetur ex ſumma felicitate, in maximã calamitatem, nõ poſſe hoc ad vllũ referri, præterquàm ad Reges, Heroas viroſque illuſtres. non igitur fuit neceſſe, vt illud, quod ex conſequentibus ſatis poterat intelligi, fruſtra apponeret; cũ ſit breuitatis amator; nullumque verbũ, quod otioſum ſit, aut inane adſcribat vnquam in ſuis libris. Rurſus ponderanda illa verba καὶ οἱ ἐκ τοιούτων γενῶν ἐπιφανεῖς ἄνδρες. Nam ambiguum videtur. An de illuſtribus genere; An de illuſtribus, ac inſignibus propter tàm magna errata, loquatur. Sed affirmarim ego omnino Ariſtotelem loqui de iis, qui inſignes ſunt, ac illuſtres propter rarum aliquod, & inuſitatum peccatum, quo admiſſo ſtatim ex ſumma felicitate lapſi ſint in magnã calamitatem, neque enim vnquam neceſſe fuit, vt Ariſtoteles proferret, Nobilitatis, Illuſtriumque genere virorum eſſe habendam rationem; nam etiam ſi tragœdia perſonas Regias Heroicaſque recipit; non erat tamen artis idipſum proferre, cum conſequatur ex altero; quod magis eſt primarium. Satis enim patet ad calamitatem ex felicitate, qua nulla vnquam potiti ſunt, delabi non poſſe ignobiles homines, ac viles. Exempla verò perſonarum huiuſmodi ſunt; Oedipodis, Thyeſtæ, & reliquorum ſimilium, qui cum feliciſſimi eſſent, propter admiſſa ſcelera, cuiuſmodi dicta ſunt, ad calamitatem redacti ſunt maximam. Neque verò eſt, quòd quiſquam putet omnes tragœdias tales actiones, aut tales complecti perſonas, quales expoſuimus; nam paucæ admodum eiuſmodi ſunt. Sed Ariſtoteles in tradendis præceptionibus tragœdiæ ſcribendæ, actionis, perſonæque deligendæ, quæ apta ſit ad tragœdiam, ſpecimen capit à præſtantiſſima actione, & perſona, quæ ſibi videtur aptiſſima. Non debent igitur omnes veterũ tragœdiæ perpendi hoc examine, aut redigi ad hanc normam; nam prĕter actionem, perſonamque Oedipodis, qualem expreſſit Sophocles; neſcio, an aliam reperias apud vllum ex veteribus. Hercules in Trachiniis apud eundem Sophoclem commiſerabilis videtur, propter atrocitatem fortaſſe malorum, quæ perpetitur; at non, quòd talem perſonam ſuſtineat, quæ ſit media inter bonum, & malum. Bonus enim potius exiſtumandus, quàm malus; eodem modo in Electra, nam ea quidem bona; non media inter bonam, & malam. Oreſtes quoque. Aegiſthus verò, & Clytemneſtra prorſus mali. quòd ſi redigas ad hanc normam Ariſtotelis, erit nefarium ſcelus, id eſt μιαρὸν Electram bonam immerentem infelicem eſſe, & incommoda pati tàm magna. Quare facilè adducor ad credendum Ariſtotelem, cum tragœdiæ artificium traderet, planè exquirere voluiſſe, præſtantiſſimum actionis genus, atque aptiſſimam perſonam effingere. Sicuti in demonſtratione tradenda; quæ enim tandem apud philoſophos demonſtratio inuenitur vlla adeò integra, & abſoluta ab omni parte, quæ conueniat cum præceptionibus Ariſtotelis, quas tradit in Libris ὑστέρων ἀναλυτικῶν? Sed ſanè optimum fuerit ad præſtantiſſimam hanc actionem Tragicam, quam hoc loco effingit, cæteras omnes adaptare, efficereque, vt quamſimillimæ illi ſint; aut quàm minime procul fieri poterit, abſint ab ea, quæ abſolutiſſima eſt.

„ Ἀνάγκη ἄρα τὸν καλῶς ἔχοντα μῦθον, ἁπλοῦν εἶναι μᾶλλον, ἢ διπλοῦν, ὥσπερ τινές φασι.
„ καὶ μεταβάλλειν οὐκ εἰς εὐτυχίαν ἐκ δυστυχίας, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν
„ μὴ διὰ μοχθηρίαν, ἀλλὰ δι᾽ ἁμαρτίαν μεγάλην, ἢ οἵου εἴρηται, ἢ βελτίονος μᾶλλον, ἢ χεί-
„ ρονος.

„ Neceſſe eſt igitur pulchram fabulam conſtare magis ex vno hoc
„ genere, quàm ex duplici, vt nonnulli putant, cuius quidem ex miſeria
„ ad felicitatem mutatio non ſit; ſed contra ex felicitate ad miſeriam,
„ errore ſanè non leui, minimè verò per dedecus, ex illo quidem viro-
„ rum, de quo dictum eſt, genere: quódve potius ad meliores, quàm ad
„ deteriores ſpectet.

Connectuntur cum iis, quæ ſuperius dicta ſunt, in hunc modum. Poſtquàm Do-

cuit Ariſtoteles quales perſonæ aptæ ſint ad tragœdiam; dixitque opotere eas ex ſumma felicitate in magnam miſeriam lapſos videri, propter graue aliquod erratū, quod inſigne ſit, ac illuſtre, propter magnitudinem; & attrocitatem, oſtendit actionem eandem potius debere ex ſimplici genere conſtare, quàm duplici. Simplex genus intelligit Fabulæ, in qua perſona aliqua ex felici, fit infelix; vt in Oedipode Sophoclis, aut è contrario ex infelici felix, vt in Iphigenia Euripidis licet perſpicere; Duplex verò fabulæ genus vocatur ab Ariſtotele, in qua alia perſona fit ex felici infelix, alia ex infelici felix, ſicuti apparet in Electra Sophoclis, in ea enim exprimitur felix Aegiſtus & Clytemneſtra. Electra infelix. Rurſus è contrario Aegiſtus & Clytemneſtra infelices Electra verò vnà cum Oreſte, felix. Et ſic patet locus hic alioqui difficillimus. Et quoniam aliæ fabulæ, quę ſimplices vocantur, in infelicitatem deſinunt, aliæ in felicitatem, quærit Ariſtoteles, vtræ ſint præſtantiores; ac ſanè palmā illis tribuit, quæ in infelicitatē exeunt, quia hoc magis eſt tragœdiæ proprium, quę ſemper ex infelicitate hominum captat luctum, ac commiſerationem; modò illa infelicitas non accidat improbo alicui valde merenti, propter improbitatem, & ſcelus aliquod nefarium ſpontè admiſſum, nam huiuſmodi, odium, vti ante diximus, concitat in ſe potius, atque illud atrox, quàm commiſerationem, nam à cōmiſeratione quàm longiſsime abeſt odium, commiſerationem enim ſcimus ex beneuolētia ortum habere, cui contrariū eſt odiū. Infelicitas igitur talis exprimi debet, quæ acciderit homini, qui medius ſit inter bonū & malū, hoc eſt, neque bonus, neque malus, qualis eſt ante declaratus. Quòd ſi tales perſonæ non occurrant (pauciſsimæ enim occurrant neceſſe eſt propter raritatem facti) neque poſsis arripere in fabula ſcribenda perſonam, quæ media ſit inter bonum & malum; potius debebis arripere perſonam, in qua inſit probitas, quàm in qua inſit improbitas. Verba Ariſtotelis ſunt: ἢ βελτίονος μᾶλλον, ἢ χείρονος. quæ huiuſmodi ſenſum habent. Si non poſsis effingere qualē diximus, effingito aliquem, qui propius ab eo abſit, ab altera parte ad probitatē tendens, quàm in improbitatem ab altera parte propius inclinet. Atque ſic patet, noluiſſe Ariſtotelem omnino bonum virum concedere in actione tragica; ſed aliquid tamen detraxiſſe ab ea perſona, quam mediam conſtituebat inter bonū, & malum. Ac ſanè omnia optima ratione facta ſunt ab Ariſtotele, qui ſemper hoc ſibi habebat propoſitum, vt tragœdia excitaret & commiſerationem, & metum ſimul. Nam malus commiſerationem non excitat, ſi infelix fuerit, tantum abeſt, vt excitet terrorem, & metum. bonus commiſerationem quidem excitat, ſi quid aduerſi patiatur; at non terrorem, ſed potius μιαρόν. ac ſicuti terror inducit in animos religionē, obſtringitque eos magis cultu quodā, ac pietate erga deos; quorum potentiam extimeſcunt; ſic τὸ μιαρὸν animos abalienat prorſus à Diis, qui quaſi mortalia negligant, probitatemque hominum non intueantur, foueantque eos, qui virtute fuerint præditi, malis multis bonos viros conflictari permittant; ex qua re indignatio grauis oritur in animis hominum in Deos ipſos; & opinio; ipſos ſecurum (vt ille ait) agere æuum, ac ocioſè dormitare in regendis mortalibus, maximum enim prouidentiæ Deorum ſignum eſſe iudicant homines, ſi viros bonos præmiis afficiant, improbos autem vlciſcantur, maleque perdant. Hinc multum terroris inici videas ex recitatione tragœdiæ Sophocleæ, quæ Aiax inſcribitur; quòd enim ille ſuis viribus fidens Deos negligeret, ac de iis obtrectaret, in inſaniam mentis iniectus eſt à Minerua, qua impulſus multa perridiculè cum feciſſet, eaque poſtquam reſipuit, agnouiſſet ac reſciſſet, gladio incubuit. ſic ſcilicet diſcimus, omnes deorū contemptores, atq. obtrectatores malè mulctari à Diis, pellique in amentiam; hoc enim maximum eſt vltionis genus, quo Dii homines inſolētes ſuique numinis contemptores plectunt. Nec verò deſunt hac noſtra ætate Aiaces, qui μελαγχολῶντες ex ira Dei Opt. Max. quòd diutius illorum improbitatem perferre non poteſt, in ſolitudinem vaſtam, quaſi amentes, furoreque veſano concitati, procul remotam ab oculis & veſtigiis hominū, profecti ſe ipſos iugulant; nec ſine prouidentia eiuſdem Dei opt. max. fit, vt ſuperſtites ſæpè ſint, quamuis occidiſſe ſe ipſos cupierint; exemplo vt ſint aliis; ne vnquam ipſius ſanctiſsimum numen aſpernentur; quid? quòd ea ipſa corporis parte plectuntur, qua peccare

ſoliti

ſoliti Deoſque lædere, vt cum ex impuriſsimis faucibus impia, ac, nefaria vox prodiret in Deum optimum, parentem mortalium; eædem ferro reſectæ amplius non eſſent vocales, ſed poſtea muti uiuerent. An hoc prouidentia caret?

» Σημεῖον δὲ καὶ τὸ γιγνόμενον· πρὸ τοῦ μὲν γὰρ οἱ ποιηταὶ τοὺς τυχόντας μύθους ἀπειρίθμουν,
» νῦν δὲ περὶ ὀλίγας οἰκίας αἱ κάλλισται τραγῳδίαι συντίθενται, οἷον περὶ ἀλκμαίωνα, καὶ
» Οἰδίπουν, καὶ Ὀρέστην, καὶ Μελέαγρον, καὶ Θυέστην, καὶ Τήλεφον, καὶ ὅσοις ἄλλοις συμβέβηκεν ἢ
» παθεῖν δεινὰ, ἢ ποιῆσαι,

» Huius autem rei indicium ſit vſus. etenim iam inde ab initio poëtæ
» quaſcunque nacti eſſent fabulas, admittebant: nunc autem pulcherri-
» mæ circa paucas omnino familias componuntur: vt ſunt Alcmæonis,
» Oedipodis, Oreſtis, Meleagri, Thyeſtis, Thelephi, cæterorumque ge-
» neris huiuſmodi, quibus, vel facinora quidem grauia perpetraſſe, vel
» ipſos tuliſſe contingit.

Probatio eſt eorum omnium, quæ antè dicta ſunt, pulcherrimas ſcilicet eſſe fabulas tragicas, quæ eas recipiunt actiones, ac perſonas, quæ propius accedunt ad meliores, quàm ad deteriores. Comprobat verò hæc vſu bonorum poëtarum, qui, non ſicuti olim mos fuit, quaſlibet temerè recipiebant fabulas, ſed eas tantum admittebant actiones, quæ venuſtatem aliquam habere videbantur. Erant autem huiuſmodi admodum paucæ neceſſariò, fabulæ: quia cum ſumerent eas à veris actionibus, ſicuti faciendum eſſe aliquando diximus ante, raroque grauia hæc alicui acciderent; à paucis familiis talia deducebant ad imitationem tragicam. Neque verò ſine cauſa dixit Ariſtoteles περὶ ὀλίγας οἰκίας; Nam tragicæ actiones hæ, quamuis vni aut Regi, aut Heroi acciderent; ea tamen calamitas totam ſequebatur ipſius familiam; hinc videas ex vna calamitate, varias effingi actiones, quatenus eam calamitatẽ, multis eiuſdem gentis, accidiſſe vario modo credibile eſt. Oedipodis vnius eſt vna calamitas. Sed & ex perſona Antigones ducta eſt alia fabula, eo, quo diximus, modo, & altera Oedipodis ἐπὶ κολωνῷ, hæc enim actio illam calamitatẽ eſt ſubſecuta; Electræ quoque perſona, & Oreſtis, & Iphigeniæ argumentum poëtis tragicis obtulit ſcribendæ fabulæ; cũ tamen omnes ex vno ducantur principio. quid dicam de Hecuba, Andromache, & cæteris id genus? nonne omnes ex eodem fonte manarunt? Enumerat verò in contextu Ariſtoteles Alcmæonis, Oedipodis, Oreſtæ, Meleagri, Thyeſtæ. Telephique actiones tragicas, de quibus ſingillatim dicendum, breuiter tamen; vt nequid prætermiſiſſe videamur. Alcmæon Amphiarai, & Eriphyles filius fuit. Amphiaraus, quoniam ex vaticiniis cognitũ habebat, ſe in expeditione Thebana interiturũ, nolebat eò proficiſci, Eriphyle monile accepit ab Argia, vt maritũ cogeret. coëgit. Quid multis? vbi eo venit, terra abſorptus eſt. Auaram matrem Alcmæon filius, vt patris mortem vlciſceretur, peremit, de ea re Propertius libro ſecundo ita ait.

» Aſpice quid donis Eriphyle inuenit auaris?

Vergilius quoque libro ſexto.

» Mœſtamque Eriphylen
» Crudelis nati monſtrantem vulnera cernit.

Athenæus libro ſexto. Alcmæonem narrat in inſaniam, ira Deorum, quòd matrem
» peremiſſet, lapſum; mox inſania liberatum, his verbis. Ἔφορος δὲ, ἢ Δημόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ
» ἐν τῇ τριακοστῇ τῶν ἱστοριῶν περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ λέγων φησίν. Ὀνόμαρχος δὲ, καὶ Φαΰλλος, καὶ Φάλαι-
» κος οὐ μόνον ἅπαντα ἐξεφόρησαν τὰ τοῦ θεοῦ ἱεροσυλοῦντες, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον αἱ γυναῖκες αὐτῶν. τόν τε τῆς Ἐριφύλης
» κόσμον ἔλαβον. ὃν Ἀλκμαίων εἰς Δελφοὺς ἀνέθηκε, κελεύσαντος τοῦ θεοῦ, καὶ τὸν τῆς Ἑλένης ὅρμον Μενελάου
» ἀναθέντος, ἑκατέρῳ γὰρ ὁ θεὸς ἔχρησε. Ἀλκμαίωνι μὲν πυνθανομένῳ, πῶς ἂν τῆς μανίας ἀπαλλαγείη.
» Τιμῆεν μ' αἰτεῖς δῶρον μανίας ἀποπαῦσαι
» καὶ σὺ φέρειν τιμῆεν ἐμοὶ γέρας, ᾧ ποτὲ μήτηρ
» Ἀμφιάρεων ἔκρυψ' ὑπὸ γῆν αὐτοῖσι σὺν ἵπποις.

M. Cic. in libro Acad. quæſt. de tragœdia, quæ Alcmæon inſcribebatur, meminit, verſuſque recitat. puto autem Alcmæonem in ea furentem exprimi.

„ Quid ipſe Alcmæon tuus, qui negat cor ſibi cum oculis
„ Conſentire? Nonne ibidem incitato furore,
„ Vnde hæc flamma oritur. & illa deinceps
„ Incede incede, adſunt adſunt, me me expetunt.

Quid cum virginis fidem implorat?

„ Fer mi auxilium, peſtem abige à me
„ Flammiferam, hanc vim quæ me excruciat.
„ Cærulea incinctæ igni incedunt,
„ Circunſtant cum ardentibus tædis.

Ariſtoteles verò libro Ethicorum tertio vbi loquitur, de actionibus voluntariis hominum, deque iis, quas ui coacti agimus, ait, nonnulla eiuſmodi eſſe, adeoque nefaria, vt ſatius ſit mori, quàm compelli ad ea agenda, quo loco è re nata reprehendit Euripidem, qui in Alcmæonis tragœdia, conatus eſt oſtendere compulſum illum ad cædẽ matris; cum tamen leues quaſdam excogitarit cauſas, quibus vix compelli; poſſe aut debere ad tantum facinus admittendum videbatur, verba ſunt hæc. ἔνια δ' ἴσως οὐκ ἔστιν ἀναγκασθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποθανετέον παθόντα τὰ δεινότατα, καὶ γὰρ τὸν Εὐριπίδου Ἀλκμαίωνα γελοῖα „ φαίνεται τὰ ἀναγκάσαντα μητροκτονῆσαι, ἔστι δὲ χαλεπὸν ἐνίοτε τὸ κρῖναι ποῖον ἀντὶ ποίου αἱρετέον, καὶ τί ἀντὶ „ τίνος ὑπομενητέον, ἔτι δὲ χαλεπώτερον τὸ ἐμμεῖναι τοῖς γνωσθεῖσι. Et quæ ſequuntur. Hæc de „ Alcmæone hactenus dicta ſint. De Oedipode nihil hoc loco dicam, ſatis enim multa antè dicta ſunt, & multò plura dicentur poſtea. De Oreſte itidem non eſt neceſſe, vt loquar, ſatis enim nota actio, apud Euripidem in Oreſte, & Sophoclem in Electra. De Meleagro pauca dicamus. Oeneus, quoniam in primitiis fructuum dicandis, prætererat Dianam, in eius regionem immiſſus Deæ ira aper eſt, ideo vocatus ab vrbe eius regionis Calydonius, qui pereptus fuit poſtea ab Atalanta, cui Meleager Oenei filius præmia tribuit, et ſpolia. Aegrè tulerũt fratres matris Meleagri tres, quos omnes peremit Meleager. Althæa mater ipſius, vt fratrum cædem vlciſceretur, ſtipitem ardentem, quo protrahebatur, ex fato, Meleagri vita; paulatim elangueſcere eſt paſſa, donec mortuus eſt Meleager filius; de hac re Ouidius libro octauo Metamor. Nunc de Thyeſte dicendum. Atreus, & Thyeſtes Pelopis filii, Thyeſtes regno pulſus ab Atreo fratre, qui ipſi etiam filios vorandos appoſuit. Thyeſtes fratrem execratus, vnde Horatius Thyeſteas preces vocat, ideſt quas Græci vocant ἀράς. Cum filia Thyeſtes ex oraculo concubuit, ex qua genitus Aegiſthus, qui Atreum, & Agamemnonem peremit, ipſe poſtea ab Oreſte Agamemnonis filio peremptus; hinc Horatius in Odis. Et ſæuam Pelopis domum. Cicero quoque in Epiſtolis familiaribus. Pelopidarum facta vocat; res atroces cum vult ſignificare. Thyeſtem Chæremonis citat Athenæus libro decimotertio, cuius hi ſunt verſus elegantes de roſis.

„ ῥόδ' ὀξυφεγγῆ κρίνεσιν ἀργεννοῖς ὁμοῦ
„ πολλὴν ὀπώραν κὐπερισσ' εἰσορᾶν πεδίων.
„ ἄκρασι τηρμάζουσαν οἰνάνθαις χρόνου. Hæc de Thyeſte.

TELEPHVS verò Myſorum rex, cum Græci regionem inuaſiſſent, congreſſus ſingulari certamine cum fortiſſ. hoſtium duce Achille, vulneratus eſt. vulnus cum ſanari nõ poſſet, accepit ab Oraculo; oportere rurſus ab eodem vulnerari. exorauit Achillem, ut ſe vulneraret. hoc nonnulli referũt ad ferruginem, ſeu æruginem, quæ(vt ſcribit Plinius) vim habet exiccandi, & adſtringendi. de Telepho, & Peleo ſimul Horatius in Epiſtola ad Piſones, Telephe, vel Peleu. & quæ ſequuntur. ſatis enim patet illic accipi pro perſonis tragicis, ac commiſerabilibus. Veteres magna vlcera τηλέφια ἕλκη à Telepho vocarant. Horatius quoque in Epodis ait,

„ Mouit Nepotem Telephus Nereium,
„ In quem ſuperbus ordinarat agmina
„ Myſorum, & in quem Tela acuta torſerat.

Athenæus lib. x. Agathonis tragici Telephum citat. Atque hæc quidem ſingillatim nomina

ii Ll mina

mina virorum declarata fuerunt, ex quibus tragœdiarum ſcribendarum argumenta propter inſignem ipſorum, totiusque familiæ calamitatem, capterũ. Nunc libet, quoniam idem Athenæus Alcmæonem Achæi Eretrienſis citat, vocatque σατυρικὸν libro IIII. vbi ſunt hæc ipſius verba. Ἀχαιὸς δ' ὁ ἐρετριεὺς ἐν ἀλκμαίωνι τῷ σατυρικῷ καρυκοποιοὺς καλεῖ τοὺς ἀλφοὺς διὰ τούτων.

καρυκοποιοὺς προσβλέποντα βολλυτόμαι. παρόψα

(Hæc ſunt Athenæi verba) τὰ ἱερεῖα περιτέμνοντας, δῆλον ὡς ἐμαγείρευον αὐτὰ, καὶ ἐκαρύκευον.

Rurſus libro XIIII. eiuſdem Achæi citatur ἥφαιστος σατυρικός. cuius hi erant verſus.

οἴνῳ δὲ πρῶτον τέρψομαι. πάρεσι γὰρ
τὸ δεύτερον τῷ μικελίστῳ σόπῳ
μύρον σοὶ χρίσαι πάμπαν εὔοσμον δέμας.
ὕδωρ δὲ νίψαι χεῖρας οὐ πρόσθεν δίδως.
καὶ φάτνιζα γέ κ πολλῶν ἐπαίρεται.

Diligenter hi ſunt adnotandi verſus, quia facilè ex iis cognoſci poterit qualia fuerint apud veteres dramata Satyrica. de quibus breuiter profero, quid ſentiam. Mos fuit apud veteres Græcos ſcribere poëmata quædam, quæ, cum perſonam tragicam aliquam ſæpe præſeferant, à qua ducatur inſcriptio ipſorum, facilè poſſet aliquis fortaſſe ſuſpicari tragicas illas fuiſſe recitationes, quæ ſatyrorum luſus haberent intermiſtos, vti antè quodam loco diximus, ad relaxandos animos. Veriſſimum quidem illud eſſe demonſtrauimus antiquiorum teſtimonio; ſed aliæ quædam inſcriptiones hæ ſunt. ἀλκμαίων σατυρικός. ἥφαιστος σατυρικός. Crediderim igitur has fuiſſe Satyras ipſas aut poëmata ferè ſatyris ipſis ſimilia, quòd ſiquis miretur Alcmæonis perſonam, quæ tragica eſt miſceri us. facilè dixerim eſſe exiſtimandum, tùnc Alcmæonem in Satyricã actionem introductum, cum inſanus erat, poſt cędem matris, perbellè enim conuenit cum inſanis, ac furentibus hominibus, Silenis, & Satyris, qui petulci ſunt, & furentes etiam ipſi. Extat Euripidis κύκλωψ; quod Satyricum omnino drama cenſendum eſt, quàmuis inter tragœdias cõnumeretur, conſueuerant enim poëtæ veteres tragici dramata etiam Satyrica aliquãdo ſcribere, quæ luctuoſa eſſent, ſicuti tragœdię. nam apud Euripidem effoditur oculus Cyclopi ab Vlyſſe. aptè verò concinnauit Euripides totam illam actionem. Nam Sileni, ac Satyri finguntur nauare operam Polyphemo in paſcendis gregibus; & caſeo cõficiendo; lacteque mulgẽdo. ait enim loquẽs Silenus.

τούτων ἑνὸς λαχόντες ἐσμὲν ἐν δόμοις
δοῦλοι, καλοῦσι δ' αὐτὸν ᾧ λατρεύομεν
πολύφημον. ἀντὶ δ' εὐίων βακχευμάτων
ποίμνας κύκλωπος ἀνοσίου ποιμαίνομεν. Et quæ ſequuntur.

Vlyſſes appellens ad littora colloquitur cum Sileno, & choro Satyrorum: ſermones vbique iocoſi, ac petulci. propinat illis Vlyſſes merum. contra illi pollicentur ſe daturos lac, & caſeum, carnesque, quibus veſcantur. Silenus cum bibiſſet, ait.

σι. παπαιάξ ὡς καλὴν ὀσμὴν ἔχει. Paulò poſt.
σι. βαβαὶ χορεῦσαι παρακαλεῖ μ' ὁ βάκχος
ἆ. ἆ. ἆ. ὀδυ. μῶν τὸν λάρυγγα διεκάναξέ σου καλῶς.
σι. ὥστ' εἰς ἄκρους γε τοὺς ὄνυχας ἀφίκετο.

Quis non videt dramata hæc perridicula eſſe, ac iocularia? paulò poſt Helenam ob inexplebilem laſciuiam carpens Silenus ait;

σι. οὔκουν ἐπειδὴ τὴν νεᾶνιν εἵλετε
ἅπαντες αὐτὴν διεκροτήσατ' ἐν μέρει;
ἐπεί γε πολλοῖς ἥδεται γαμουμένη.

Non vno (inquit) marito contenta. vt de Phryne ſua Horatius ſcribit. & de Aufilena in quodam Epigrammate Catullus. Ac ne ego prolixior ſim videre quilibet poteſt illic laſciuientes, Bacchantesque Satyros: quatenus autem effoditur oculus Cyclopi, lugubre drãma eſt. tale igitur fuit genus poëmatum. Hinc Athenæus eiuſdem Achæi citat ἶριν σατυρικήν. lib X. vbi ait. Ἀχαιὸς ὁ ἐρετριεὺς γλαφυρὸς ὢν ποιητὴς περὶ τὴν σύνθεσιν ἔσθ' ὅτε καὶ μελαίνει τὴν φράσιν, καὶ πολλὰ αἰνιγματωδῶς ἐκφέρει ὥσπερ ἐν ἴριδι σατυρικῇ. mira-

tur Athenæus, cur obſcurè aliquando loqueretur Achæus, cum aliàs ſemper dilucido vteretur ſermone. Sed ego crediderim in dramatibus ſatyricis obſcurandā ænigmaticis figuris aliquando fuiſſe orationem; id enim poſtulabat Satyrici dramatis (ni fallor) artificium; taliſque ſermo bellè conuenit petulcis, laſciuientibuſque diis. vt apud Euripidem in Cyclope.

» χο. λέλαψαι τὴν φάραγχ' ὅλον
» εὐτόνως ὁ καρβῖνος
» τῷ ξοάνῳ δυστυχόμενος. hæc obſcura. atque ænigmati ſimilia. rurſus illa laſciuiæ plena, ac prorſus ſatyrica. ὦ καλλίστιον.
» ὦ Ἀπολλίσκε. Et quæ ſequuntur. Rurſus illa iocoſa.
» κυ. ἄριστον ἐστιν οὐ παρεσκευασμένον;
» σι. πάρεστι. ὁ φάρυγξ οὐ πρεπτὸς ἴσω μόνον.
» κυ. ἢ καὶ γάλακτος εἰσὶ κρατῆρες πλέῳ;
» σι. ὡς ἐκπιεῖν γ' εἰ σοὶ θέλῃς ὅλον πίθον.
» κυ. μήλειον, ἢ βόειον, ἢ μεμιγμένον
» σι. ὃν ἂν θέλῃς σύ. μὴ με καταπίῃς μόνον. Idem Athenæus

libro. x. ſub initium ipſum, Aſtydamantis tragici nominat ἡρακλῆ σατυρικὸν, in quo effingebatur vorax Hercules. atque, vt ipſe ait, ἀδδηφάγος, ex qua re ſatis licet perſpicere, quale fuerit in hoc ſcribendo genere poematis artificium apud veteres. Verùm de hac re ſatis, ac fortaſſe plura, quàm oportuit, dicta ſunt. Sed omnino tollenda erat dubitatio, ac quæſtio omnis, quæ de hac re ſæpe inter eruditos homines eſſe ſolet. Nunc redeo ad inſtitutum ſermonem vnde ſum digreſſus. Verba ſunt illa conſideranda diligēter, quæ ſtatim protulit Ariſtoteles poſt allata exempla. ſic. » καὶ ὅσοις ἄλλοις συμβέβηκεν ἢ παθεῖν » δεινὰ, ἢ ποιῆσαι. Cum enim eiuſmodi ſint perſonæ ad tragœdiam aptæ, cuiuſmodi diximus; omnes quoque, quæ iis fuerint ſimiles, poterunt actionem tragicam conſtituere. quaſi normam quandam tradat Ariſtoteles diiudicandi actiones, quæ ad tragœdiam ſpectent, cum enim paucarum familiarum calamitates extiterint, ex quibus argumentum tragicum ſumi poſsit, poterunt ſua vigilantia, & peritia colligentes, ac diiudicātes, ea, quæ aliquando mortalibus accidunt, redigere ad numerum reliquarum actionum tragicarum. Perſonæ igitur, quarum actiones, ob calamitatem, tragœdiam conſtituant; dignoſcentur duplici veluti quodam ſigno. nam aut patrant, aut patiuntur aliquid graue. quæ aut ſimul, aut ſeparatim conſiderari, atque collocari in Fabulis neceſſe eſt. Sed alterum quidem tantùm ſeparatim collocari poteſt. quod eſt PATI. Alterum ſine altero nō poteſt. atque huius rei ſanè ratio probabilis hæc eſſe videtur. NAM PATRANTEM aliqnem exprimére quis poteſt, quin etiam addat eum, qui PATIATVR. quid enim patrat, aut cur, aliquis aliquid, ſi nō infert alicui damnum, dolorē, cruciatum, cædem? Sed alterum ſeparatim collocari poteſt in tragœdia; hoc eſt, vt Patientem exprimamus. Nam quamuis ea, quæ patimur mala, & incommoda, plerunq. inferri nobis ab aliquo ſoleant; Sunt tamē nonnulla incommoda, quę vel à fortuna, & caſu proueniunt, vel à Diis iratis inferuntur; aut alia quâuis occculta ratione, & cauſa oriuntur. Quod ſi quis miretur fortaſſe, Cur Ariſtoteles, cum ſuperius à tragœdia improbos, ac facinoroſos homines excludendos cenſuerit; nunc in tragœdiis nonnullis dicat, PATRANTEM aliquem exprimi ſcelus aliquod, qui enim patrat ſcelus, facinoroſus eſt. Reſpondeo Ariſtotelē à tragicis actionibus excluſiſſe non facinoroſos quidē patrantes aliquod ſcelus; ſed facinoroſos infelices, quòd illorum calamitates commiſerabiles nō ſunt; nunc verò ſi Patrantem facinoroſum retinet, id non facit, per ſe, neq. enim cogitatione complecti poteſt vllus patrantem tantùm, quin ſimul occurrat etiā is, in quem patrarit ſcelus, hoc eſt qui incommodum fuerit perpeſſus illatum à facinoroſo patrante, cōmiſeratio igitur tota cietur à perſona eius, qui patitur, atque eo modo conſtituitur actio tragica; in ea enim inſit commiſeratio oportet. Exempla poterunt rem apertè demonſtrare. In Electra apud Sophoclem; patrat cædem Oreſtes, patitur cędem Aegiſtus, ac Clytemneſtra. Quòd ſiquis ſe mihi hoc loco obiiciat, dicatque Aegiſtum, ac Clytemneſtram, cum improbæ perſonæ effingantur, non poſſe, cum iu-

re

re plectantur,patianturque incommoda,& cædem,ciere commiſeratiouem , reſpondeo,veriſsimum quidem id eſſe,ſed propriam huius fabulę,in exodo pręſertim(quod antè quoque diximus)eſſe peripetiam;quæ terroris pleniſsima eſt,ſicuti patet . Adde, quòd Electra commiſerationem ciet , atq. ab ipſius perſona ducitur inſcriptio tragœdiæ.Quòd ſi rurſus dicat aliquis,ab initio tragœdiæ id quidem fieri; ſed poſtea , commutata fortuna , Electram felicem exiſtere , neque amplius commiſerabilem videri, reſpondeo,eſſe quoddam fabularum genus ex duplici conſtitutione actionis diuerſæ implexas,de qua re Ariſtoteles paulò antè diſſeruit;ac aliquantò poſt copioſius loquetur,quamuis tota uis exodi illius fabulæ in terrore,qui ex peripetia naſcitur , verſari mihi videtur.Atque hæc ita ſanè ſeſe habent . Sed apertius exemplum rei , de qua loquebamur,ſumi poteſt ex Medea Euripidis,ipſa enim patrat,quæ filios diſcerpit;Filii patiuntur,dolet Iaſon pater,commiſeratio tota exiſtit à filiis,qui diſcerpuntur,& à Iaſone lugente;In Iphigenia quoque in Aulide patrat Agamemnon: patitur Iphigenia, quamuis faciuoroſus vix dici poteſt Agamemnon;oraculo enim,ſeu vaticinio monitus id patrat ,ac coactus propè. Nunc redeo ,vnde digreſſus fuerã. Aliæ ſunt tragœdię in quibus aliquem tantummodo PATI videas,non quidem à PATrante,ſed alia quãuis de cauſa,cruciatus,incommoda,inopiam, aliaque innumerabilia mala,quale exẽplum afferri poteſt ex Philoctete Sophoclis,qui in Lemno inſula deſertus ab omnibus,in ſolitudine verſans , inopia victus laborabat ; vlcerumque dolore excruciabatur. Ex eiuſdem quoque Sophoclis Trachiniis,in qua tragœdia Hercules,cum tunicã cruore Neſsi imbutam induiſſet;miris modis exulcerari,ac conflictari inteſtino igne corpus vorante,cœpit.in his PAtrans nullus eſt,qui facinoroſus appellari poſsit; nam hoc Deianiræ quis attribuat?quæ per imprudentiam tunicam eam dono dedit Herculi;ſperans illum ſibi maiore amore poſſe vinciri,nullum igitur ſcelus in Deianira; Sed amoris potius magna quædam vis. Vnum addo , quod eſt valde neceſſarium cognitu. Poëtæ veteres , qui tragœdias ſcripſerunt ; non tantum ipſas calamitates, quæ acciderant,colligere,eoque modo exprimere ſolitos in ſuis fabulis,quo acciderant,cõſueuiſſe;ſed etiam alias ex aliis calamitates confingere ſecundum probabile;actionemque,pro arbitratu,conſtituere,diuerſo planè modo,atque ſic licet intueri de eâdem re Argumenta diuerſa ratione probabiliter conficta.Nec leuis concertatio olim hæc inter duos poëtas aliquando fuiſſe videtur;Vter melius conſtituiſſe actionem videretur. Atque vt exemplum aliquod huius rei,de qua loquimur,afferamus.Satis conſtat Oedipodem, poſtquam reſciſſet ea,quæ per imprudentiam patrarat,regno deiectum, oculos ſibi effodiſſe,nę lucem amplius hanc,quæ mortalibus eſt ſuauiſsima ,intueretur,quaſi ſibimet ipſe ea pœna videretur dignus.Hæc igitur actio nihil fuit immutata;neque immutari debuit,quia ita accidit,reliqua verò, quæ huic actioni coniuncta ſunt,variis modis,pro arbitratu poëtarum prolata fuerunt,adeò vt οἰκονομίαν,artificiumque alterius,cum alterius diſpoſitione,& artificio cõferre poſsimus; Sophocles, vt propius rem attingamus,in Oedipode Iocaſten inducit ſuſpendio periiſſe,vbi primum inceſtas nuptias agnoſcere cœpit,antè quàm eaſdem agnoſceret Oedipus;oculoſq. ſibi effoderet; nã Iocaſtes exitiũ,quę prius perierat,illius auxit multò magis dolorem. Euripides in Phœniſsis,eãdẽ Iocaſten facit ſuperſtitẽ calamitati Oedipodis ,atq. vnà cũ Oedipode multos annos poſt in domo Creontis,qui regno ſucceſſerat, vixiſſe, quouſque audita morte duorum filiorum Eteoclis, & Polynicis,qui in ſingulari certamine mutuò ſibi illatis vulneribus ciderant,ipſa quoquè ſe iugulauit, ait enim.

μήτηρ δ' ὅπως εἰσεῖδε τήνδε συμφοράν,
» ὑπερπαθήσασ' ἥρπασ' ἐκ νεκροῦ ξίφος,
» κἄπραξε δεινὰ, διὰ μέσου γὰρ αὐχένος
» ὠθεῖ σίδηρον, ἐν δὲ τοῖσι φιλτάτοις
» θανοῦσα κεῖται περιβαλοῦσ' ἀμφοῖν χέρας.

» Præterea eadem in tragœdia Euripides duas alias actiones cõplectitur duobus Epiſodiis,quas Sophocles duabus ſeparatis tragœdiis aſſignauit.Nam inducitur Antigone pro pietate ſingulari erga fratres,cupiens eos humare, quos inhumatos eſſe iuſſe-

rat Creon Rex. Rurſus inducitur Oedipus, audito oraculo, ſibi eſſe in Atticam eundum, vbi finem ac leuamen malorum nanciſceretur ſuorum; totum illud vaticinium patefaciens, quod ſecus eſt à Sophocle factum in tragœdia, quæ inſcribitur ἐπὶ κολωνῷ. præterea eiicitur à Creonte; inuitusque cedit regione: ait enim.

" οι. τί μ' ἀρτίως δῆτ' ἀπεκτείνω κρέον;
" ἀποκτενεῖς γὰρ, εἰ μὴ γῆς ἔξω βαλεῖς.
" κρ. ἐγὼ δὲ καί τι σ' οὐκ ἐάσομ' ἂν χθόνα.

In eadem Euripidis tragœdia. Præterea alia eſt diſcrepantia inter Euripidem, & Sophoclem, quòd Euripides in Phœniſsis, antequàm in Atticam iret exulatum Oedipus, illum audientem facit Cædem filiorum mutuam Eteoclis, & Polynicis, poſtea diſcedentem iuſſu Creontis: Sophocles autem Oedipodem facit, dum eſſet in Colonæo vico Atticæ regionis, audientem ab Iſmene filia, ipſorum cædem. Rurſus Sophocles in Antigone facit edicentẽ Creontem, nequis humo mandet Polynicem; quòd bellũ nefarium patriæ intuliſſet; Antigonen humantem mox eandem edicto Creontis viuã humo defoſſam. Euripides in Phœniſsis cupientem quidem humare facit, ſed diſcedentem poſt ea cum Oedipode patre. Rurſus Sophocles in Antigone facit Hemonem Creontis filium, qui amore ardebat Antigones, ſeipſum perimentem. Euripides in Phœniſsis inducit Creontem, dum colloquitur cum Antigone, ſuadẽtem, vt patrem abire ſinat; ipſa verò ſecum in vrbe commoretur Thebana; mox deſpondenda Hæmoni filio. Antigonem autem facit nuptias has pugnaci animo detrectantem. ſic.

" Ἀν. ἦ γὰρ γαμοῦμαι ζῶσα παιδὶ σῷ ποτε;
" Κρ. πολλή σ' ἀνάγκη. ποῖ γὰρ ἐκφεύξῃ λέχος;
" Ἀν. νὺξ ἆρ' ἐκείνη Δαναΐδων μ' ἕξει μίαν. Paulò poſt.
" Κρ. οἶσθ', οὐ γὰρ φονεύσεις παῖδ' ἐμὸν, λεῖπε χθόνα.

Quamuis quãtum ſpectat ad ſepulturam Polynicis; cũ prohibeat Antigonem Creon apud Euripidem; illa diſceſſura cum patre ait aliquantò poſt clàm ſe redituram, vt ſepeliat. Sic.

" Ἀν. ἐγὼ σφε θάψω. κἂν ἀπεννέπῃ πόλις.
" Κρ. σεαυτὴν ἄρ' ἐγγὺς τῷδε συνθάψεις νεκρῷ.

Hæc, atque alia multa diſcrepãtia videat aliquis, qui accuratè legat in Oeconomia Fabularum duorum præclariſsimorum poëtarum; neque eodem modo ſingula narrari; licet enim (ſicuti dixi) retenta primaria actione, vt nihil immutetur; reliqua euentã aliarum perſonarum quas pati calamitatem credibile eſt, ob infelicitatem primariæ illius perſonæ, cum ex eadem ſint gente, & familia, illi conſanguinitate coniuncti, immutare, alioque narrare modo. pluresque, aut vnam ea, qua demonſtratum eſt, via, ac ratione, actionem conſtituere, cum enim ex eadem familia omnes eæ perſonæ ſint, facilè fuerit per Epiſodia coniunctim cum primaria actione, eorum incommoda, & calamitatem exprimere. aut etiam ſi volueris ſeparatim, alia actione fabulãque conſtituta. Obiiciat ſe mihi fortaſſe aliquis hoc loco, dicatque. hæc quæ à nobis dicta ſunt, diſcrepare à præceptione illa inſigni Ariſtotelis, quam ſuperius expoſuimus; Fabulas nõ eſſe immutandas; ſed retinendas, vti ſemel receptę fuerint. Reſpõdeo, hæc, præceptioni illi præclaræ, quæ in primis ſeruari debet, non repugnare. Nam ſi diſcrepant inter ſe aliqua ex parte Sophocles, & Euripides in iis, quæ ad primariam actionem nõ pertinent, ſed illius quodammodo ſunt affecta deſcribendis, pro ſuo iure id feciſſe exiſtimandum eſt; nam eadem viuentes ætate, eaſdemque tractantes fabulas poterant variã ſeruare οἰκονομίαν ex probabili deductam, cum nondum eſſent receptæ tunc Fabulæ illæ, & actiones. Eoſdem tamen non videas calamitatem Oedipodis, diuerſo modo narrantes; erat enim recepta ſic ea actio ex euentu ipſo, neque poterat immutari: Tantam enim vim hæc habet res, vt etiam falſa, ſi recepta ſint ſemel, non licet immutare. refert Aelianus lib. v. ſub finem de Medea Fabulam ita fuiſſe confictam, præter veritatem, ab Euripide, ſuadentibus Corinthiis. Euenta verò, & calamitates aliarum perſonarum, quæ inde ortum habebant, poterant ex veriſimili, diuerſis modis effingi. variaque ratione ex iis licebat pro arbitratu poëtarum actiones plures, aut vnam conſtituere; modo

do fabulæ naturam, Epiſodiorumque diligenter ſeruarent.id quod video factũ à præclaris duobus illis poëtis. Vter verò ingenioſius actiones, fabulaſque cõſtituerit. *οἰκονομίαν* ſeruarit, melius'ne hic plures actiones, per Epiſodia, collegerit in vnam fabulam; an ille diuerſis fabulis ſingula ſit cõplexus, aliis adſcitis Epiſodiis ex veriſimili, id enim non difficile eſt factu ingenioſo poëtæ, qui artem callet ſcribendarum tragœdiarum. Vter, inquàm, maiore artificio Fabulas ſcripſerit; hoc iam relinquitur iudicandũ; hoc enim perpetuum fuit olim inter eos certamen. Hęc qui ignorat ita fieri poſſe à poetis, neque tenet artem cõſtituendarum fabularum; miratur poſtea, ſiquid in fabulis ſecus narrari videt ab hoc, quàm ab illo. Quàm multos ego noui noſtra ætate rudes homines, ac imperitos huius artis, qui quæſtiones excitant inter ſe, de varietate narrationũ illarum; quaſi verò de hiſtoria aliqua agatur; ignorant quippè præclarum hoc artificium, quod expoſuimus; ſeruatum à veteribus Poëtis, in calamitatibus infelicium virorum exprimendis, tum nihil immutando; tùm immutando etiam, ſed eo, quo diximus, modo. Et quoniam (vt redeam ad primam diſputationem) perſonæ exprimũtur à poëtis, quæ aliquam calamitatẽ perpeſſæ fuerint: Archelaum Macedonum regem, ferunt rogaſſe aliquando Euripidem, quem ſecum diutiſſime in conuictu ſibi coniũctiſſimum, chariſſimumque habuit, vt de ſe tragœdiam ſcriberet; reſpondiſſeque illũ; Bona verba, quæſo ò Rex. Vtinam nequid vnquàm tibi accidat, quod ſit tragœdia dignum; ex quibus verbis ſatis intelligi poteſt tragica imitatione exprimi actiones perſonarum, quæ aliquid graue fuerint perpeſſæ.

» Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν τέχνην καλλίστη τραγῳδία ἐκ ταύτης τῆς συστάσεώς ἐστι. διὸ καὶ οἱ
» Εὐριπίδῃ ἐγκαλοῦντες τὸ αὐτὸ, ἁμαρτάνουσιν. ὅτι τοῦτο δρᾷ ἐν ταῖς τραγῳδίαις, καὶ πολ-
» λαὶ αὐτοῦ εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι. τοῦτο γάρ ἐστιν, ὥσπερ εἴρηται, ὀρθόν. σημεῖον δὲ μέγι-
» στον. ἐπὶ γὰρ τῶν σκηνῶν, καὶ τῶν ἀγώνων τραγικώταται αἱ τοιαῦται φαίνονται, ἂν κατορθωθῶσι.

» Erit igitur pulcherrima illa Tragœdia, quæ ex huiuſmodi compoſi
» tione conſtiterit. Quamobrem illi quidem decipiuntur ob id ipſum,
» quo Euripidem damnant, vt qui in tragœdiis ſuis illud obſeruẽt, ea-
» rũque plures in infelicitate terminẽtur. id quod omnino, vt diximus,
» ex arte eſt. Argumento verò illud ſit maximo, quòd in ſcenis, atque
» adeò in certaminibus, hæc ſi rectè recitentur, maximè quidem tragi-
» cæ apparent.

Poſtquàm Ariſtoteles expoſuit, quales eos eſſe oportet, qui ad tragœdiam ſint apti; nam & medios eſſe inter bonum, & malum, hoc eſt, neque bonos, neque malos, præterea ex felicitate in infelicitatem ſummam, ob aliquod admiſſum per imprudentiã ſcelus, labi oportet, atque demum graue aliquid patrare, aut pati; Epilogum ſtatuit, quo breuiter ſententiam ſuam explicat, his verbis. Erit igitur pulcherrima tragœdia ſecũdum artem ex tali cõſtitutione. ita enim debent verti. Paccius in ſua verſione prætermiſit verba illa *κατὰ τέχνην*, quæ maximi ſunt ponderis, vt paulò poſt oſtendam. Eam verò conſtitutionem intelligit fabulæ, quæ deſinit in infelicitatem, & miſeriam. Reprehendit autem eos, qui aliter ſentiebant, Euripidemque accuſabant, qui eiuſmodi conſcripſiſſet tragœdias, quę deſineret in infelicitatem. Atqui, inquit Ariſtoteles, Euripidem reprehendunt in eo, in quo eſt maximè laudandus; nam illud eſt magis artificioſum. Poteſt autem comprobari eadem ratione, quæ toties eſt à me expoſita; quia proprium tragœdiæ eſt concitare commiſerationem, & terrorem in animis auditorũ, hoc autem facilius fit, cum fabula in infelicitatem deſinat, quamuis antè luctuoſa fuerit, turbarumque, ac mœroris plena; tollitur tamen ſtatim ex animis auditorum omnis cõmiſeratio, propter exitum rerum felicem; quo fit, vt læti potius, quàm mœrentes inde recedãt; nam commiſerationi opponitur lætitia, quam ex bonorum virorum commodis, ac felicitate capimus. Adnotanda illa verba. *κατὰ τὴν τέχνην*. ait enim Ari-

ſtoteles ſecundum artes has laudatiſſimas eſſe fabulas. Vulgus hominum rude, atque imperitum, quod ſenſu ducitur & opinione, magis quàm prudentia, & cognitione, aut peritia; ſemper ferè diſſidet, ab eo, quod eſt rectum, et probatur à ſapientibus; huic igitur poëtæ inſeruientes olim Fabulas conſcribebant, quales vulgò probari poſſe putarent; diſcedebantque ab arte, quæ normam tradit rectè ſcribendi; Ars enim poſtulat, vt tragicis recitationibus expurgetur duæ maximæ illę animi perturbationes, de quibus in definitione tragœdiæ locuti fuimus; metus, & cõmiſeratio; homines verò, qui voluptatibus, rebuſque iucundis facilius alliciuntur, ſæpe res lugubres, tragicaſque, quòd iniucundę ſunt, refugiunt. Felicẽ igitur poſtulant actionum exitum; ne perpetuò eos angant, vrgeantque & terror, & commiſeratio. & redeant ad hilaritatem priſtinam; hanc rem, vulgique naturam præclarè exprimit Ariſtoteles lib. III. Ethicorũ, his verbis. „ τοῖς πολλοῖς δὲ ἡ ἀπάτη διὰ τὴν ἡδονὴν ἔοικε γίνεσθαι, οὐ γὰρ οὖσα ἀγαθὸν φαίνεται, αἱροῦνται „ οὖν τὸ ἡδὺ, ὡς ἀγαθὸν τὴν δὲ λύπην, ὡς κακὸν, φεύγουσι. Idem Ariſtoteles paulò ante politè, vereque diiudicat, quantum interſit inter ſapientem, & vulgarem, rudemque hominem, in rebus dignoſcendis; Atque vtrumque quidem appetere ait bonum, ſed hunc ſpecie quadam nonnullorum, quæ videntur bona, cum non ſint, ſæpe decipi; illum verò nunquam decipi; nam ſapiens ipſe ſibi norma eſt, atque menſura quædam. Verba „ illius hæc ſunt. ὁ σπουδαῖος γὰρ ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς, καὶ ἐν ἑκάστοις τ᾽ ἀληθὲς αὐτῷ φαίνεται. καθ᾽ ἑκά„στην γὰρ ἕξιν ἴδια ἐστὶ, καὶ καλὰ, καὶ ἡδέα. καὶ διαφέρει πλεῖστον ἴσως ὁ σπουδαῖος τῷ τ᾽ ἀληθὲς ἐν ἑκάστοις „ ὁρᾶν, ὥσπερ κανὼν, καὶ μέτρον αὐτῶν ὤν. Eodem fermè modo in diiudicandis tragœdiis poëtarum diſcrepat vulgaris, quia artem non tenet, à ſapiente, & docto, qui bene peritus eſt totius artificii; Nullus autem poëta, qui cupit ſua ſcripta diu verſari in manibus hominum, debet vnquam aliò reſpicere, quàm ad artem, & normam rectè ſcribendi. nam ſi vulgarium hominum auribus, ſenſibuſque voluerit inſeruire, ſemper fluctuabit, nunquamque ſatis certam rationem in ſcribendo inire poterit; cum vulgus mutabile ſit, modoque hoc, modò illud probet; ſępè etiã improbet, quod paulò antè pro„babat. τοῖς δὲ διεφθαρμένοις (inquit ibidem Ariſtoteles, rem totam eleganti ſimilitudine „ demonſtrans) ὑγιεινὰ ἐστὶ τὰ κατ᾽ ἀλήθειαν τοιαῦτα ὄντα, τοῖς δ᾽ ἐπινόσοις ἕτερα, ὁμοίως δὲ καὶ πικρὰ, καὶ „ γλυκέα, καὶ θερμὰ, καὶ βαρέα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα. Ars eodem modo ſeſe ſemper habet; iudicioque & obſeruatione prudentum comprobata eſt; hanc igitur ſequi oportet in omnibus rebus agendis; tùm etiam, quod ad rem noſtram ſpectat, in ſcribendis, ac conſtituendis fabulis tragicis. nam ſi quis inanem vulgi plauſum vt captet; recedat ab arte, in magnos labetur errores, ſæpéque etiam ab eodem vulgo, quòd inconſtans eſt, minus probabitur; Hanc ego exiſtimo fuiſſe Ariſtotelis ſententiam cum ait, ſecundum artem, eas eſſe pulcherrimas fabulas. Euripidem igitur importunè reprehendunt nonnulli, quòd fabulas ſcribat magna ex parte deſinentes in infelicitatem, cum id ſecundum artem ſit, naturamque tragœdiæ rectum. Probat hoc ipſum Ariſtoteles ſigno admodum aperto; In ſcena, & in Theatro, cum recitationibus tragicis inter ſe certant poëtæ, eæ videntur fabulæ magis referre tragœdiæ naturam, quæ deſinunt in infelicitatem; nam, quæ deſinunt in felicitatem & lætitiam, multum abſunt à tragœdiæ natura; quæ ſemper luctuoſa eſt, & commiſerabiles refert hominum calamitates. Habet in contextu Ariſtoteles σκηνῶν καὶ ἀγώνων, quia reſpicit ad morem veterum poëtarum, qui inter ſe certabant de laude poëmatum. de qua re nos ſuperius ſæpè locuti fuimus; Rurſus illa verba adnotanda in contextu, ἂν κατορθῶσι. ideſt, ſi proſperum ſortiantur euentum, rectèque ſuccedant. ſæpè enim hiſtrionum culpa, aut alterius cuiuſuis rei, vim ſuam non oſtendunt fabulæ tragicæ, ſed frigent. Hinc præclarè Plutarchus extollens Satyri hiſtrionis recitationem, ait; referẽs verba primùm ipſius Satyri ad Demoſth. ἀλλ᾽ ἐγὼ τὸ αἴτιον ἰάσομαι ταχέως, ἄν μοι τῶν „ Εὐριπίδου τινὰ ῥήσεων, ἢ Σοφοκλέους ἐθελήσῃς εἰπεῖν ἀπὸ στόματος, εἰπόντος δὲ τοῦ Δημοσθένους μεταλα„βόντα τὸν σάτυρον οὕτω πλάσαι, καὶ διεξελθεῖν ἐν ἤθει πρέποντι, καὶ διαθέσει τὴν αὐτὴν ῥῆσιν, ὥσθ᾽ ὅλως „ ἑτέραν τῷ Δημοσθένει φανῆναι. πεισθέντα δ᾽ ὅσον ἐκ τῆς ὑποκρίσεως τῷ λόγῳ κόσμου, καὶ χάριτος πρόσεστι. „ Et quæ ſequuntur. Si igitur κατορθῶσι, ideſt, benè ſucceſſerint, adiuuante hiſtrionum peritia, vim ſermonis recitationes eiuſmodi tragœdiarum, quarũ exitus eſt in infelicitatem;

tatem;planè apparebunt φαρμάκα. Quatenus verò ad Euripidem ſpectat, quod ait Ariſtoteles,licet perſpicere,verum ſit,nec ne:nam maxima pars tragœdiarum Euripi dis(loquor de iis,quæ extant) ſecus videtur ſeſe habere,ac narrat Ariſtoteles hoc lo co.nam Oreſtes, quod poſtea copioſius oſtendemus, felicem habet exitum; Iphigenia etiam ipſa in Tauris, alioqui propter agnitionem, & peripetiam plurimi facienda. Præterea Hippolytus, Helena, Rheſus, Alceſtis in primis, in qua, opera Herculis reuocata ad ſuperos vxor Admeto reſtituitur optatiſsima. Andromache,in qua Peleus immortalitate potitus in fortunatorum inſulas transfertur. Iphigenia in Auli de. Ion. omnes hæ,inquam, tragœdię felicem videntur habere exitum, nam quæcunque ex Machina ſolutionem habent,inter eas,quæ deſinunt in felicitatem,connumerari poſſunt. Verùm ſanè Hecuba pulcherrimo conſtat exitu, ac planè artificioſo, in infelicitatem:nam pręterquàm quòd Polymneſtor,oculis effoſsis,infelix apparet; lugenſque Hecuba filii Polydori necem; multum infelicitatis præſefert, vaticinium illud,quod profertur à Polymneſtore,in Hecubam, & Agamemnonem, & Caſſandram. Sic.

„ πο. κύων γενήσῃ πύρσ' ἔχουσα δέργματα. Hoc de Hecuba.

Rurſus in Caſſandram. Sic.

„ πο. καὶ σήν γ' ἀνάγκη παῖδα κασσάνδραν θανεῖν.

Rurſus in Agamemnonem,quem ait à Clytemneſtra peremptum iri.

„ πο. κτενεῖ νιν ἡ τοῦδ' ἄλοχος οἰκουρὸς πικρά.

Præſagia hæc futuræ infelicitatis,ab infelicißimo homine prolata efficiunt, vt etiã ipſi,qui ſibi felices videbantur,infelices ſint,dum iis iniicit metum futuræ infelicitatis. Itidem tragœdia,quę inſcribitur φοίνισσαι,in infelicitatem deſinit, nam Oedipus inducitur, effoſsis oculis, in exilium miſſus à Creonte Rege, miſerrimus diſcedere è Thebana regione,in qua paulò ante fuerat Rex. ait verò.

„ οἰδ. ὦ πάτρας κλεινῆς πολῖται
„ λεύσσετ', οἰδίπους ὅδε,
„ ὃς τὰ κλείν' αἰνίγματ' ἔγνω, καὶ μέγιστος ἦν ἀνήρ.
„ ὃς μόνος σφιγγὸς κατέσχον τῆς μιαιφόνου κράτη.
„ νῦν δ' ἄτιμος οἰκτρὸς οἰκτρὸς ἐξελαύνομαι χθονός,
„ ἀτὰρ τί ταῦτα θρηνῶ, καὶ μάτην ὀδύρομαι;
„ τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν.

Quid verò his cõmiſerabilius,horribiliusue eſſe,aut cogitari poteſt? aut quæ maior calamitas? In his igitur tragœdiis talem exitum in infelicitatem ſecundum artem, aliiſque etiam,ſicuti videre eſt,conſtituit Euripides peritè admodum;quod ſi in aliis exitus in felicitatem perſpicitur;hoc planè exiſtimandum eſt eſſe ab Euripide factum; vt vulgi ſenſibus inſeruiret, à quo huiuſmodi genus tragœdiarum maxime probari videbat.

„ Καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν
„ φαίνεται.

„ Euripideſque ipſe,tametſi aliqua parum rectè diſpenſet, omnium
„ tamen poëtarum maximè tragicus, videri poteſt.

Poſtquàm Ariſtoteles eorum refutauit ſentẽtiam, qui Euripidem reprehendebant, quòd tragœdias faceret exeuntes in infelicitatẽ; idipſum Euripidi ipſe magnæ tribuit laudi,atque de eo quid ſentiat liberè profert. dormitauit alicubi Euripides in œconomia tragœdiarum; Hoc vno excepto,omnium præſtantiſsimus eſt poëta in ſcribendis tragœdiis Euripides cẽſendus,quòd tragicè prorſus loquatur,hoc eſt,luctuosè,et flebiliter,ſicuti maximè conuenit huic poëmati,in quo cienda eſt commiſeratio. Sunt hi verſus ſtatim in principio Oreſtæ poſiti.

„ οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν ὧδ' εἰπεῖν ἔπος
„ οὐδὲ πάθος οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,

» ὡς οὐκ ἂν ἀρκεῖτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.

Quos Cicero ſcribit tanti ponderis exiſtimatos fuiſſe à Socrate, vt eos reuocarit magna cum admiratione; bisque, ac ter recitari voluerit, id quod contigiſſe in verſibus Vergilianis, Dulces exuuiæ, Seruius narrat. Nã Auguſtus Cæſar dulcedine, ac ſuauitate illorum verſuum, ita eſt allectus, vt iuſſerit bis proferri. Nec verò mirũ tàm doctè grauiterque tragœdias ſcripſiſſe Euripidem, è Scholis enim prodiit ſummorum philoſophorum maximarum, plurimarumque rerum cognitione inſtructus; nam & Anaxagorã, et Socratem audiuit. Verũ de his ſatis; qui plura volet intelligere, ſcireque de Euripidis doctrina, præſtantiaque quid veteres ſenſerint, quãtumque ipſi tribuerint, poterit omnia perlegere, quæ collegit Dialogo quinto de Hiſtoria poëtarũ LILIVS GREGORSVS GYRALDVS FERRARIENSIS, vir Eruditiſsimus; quẽ ego mehercle tanti facio, ob ſingularem doctrinam, et variam eruditionem omnium rerũ, quanti debeo eum, qui noſtratia hæc ſtudia tantopere excolit, exornatque, atque antiquitatem omnem inueſtigans, in abſtruſis, reconditisque veterum libris, omnia profert in medium, vt aliis proſit. ſed vt redeam ad Euripidem; is œconomiam, ac diſpoſitionem in fabulis nõ exactè videtur ſeruaſſe. Exemplum ego vnũ afferam ex Alceſtide ipſius tragœdia. qualis enim quæſo, aut quàm probabilis οἰκονομία eſt? vt Herculem victorem coronatum redeuntem à pugna inducat; ignarumque faciat funeſtationis ædiũ Admeti propter Alceſtidis mortem, apud illum diuerſantem, quod cum ab eo poſtea lugente intellexiſſet, cupiens diſcedere Hercules ait;

» Ἡρ. ξένου πρὸς ἄλλην ἑστίαν πορεύσομαι

Cui reſpondet ſtatim Admetus, prohibens illum diſcedere.

» Ἄδ. οὐκ ἔστιν ἄναξ. μὴ τοσόνδ' ἔλθοι κακόν.
» Ἡρ. αἰσχρὸν παρὰ κλαίουσι θοινᾶσθαι ξένους.
» Ἄδ. χωρὶς ξενῶνές εἰσιν, οἷς σ' εἰσάξομεν.
» Ἡρ. μέθες με, καί σοι μυρίαν ἕξω χάριν. Paulò poſt.
» Χο. τί δρᾷς τοιαύτης συμφορᾶς προκειμένης;
» Ἄδ. μή τι τολμᾷς ξενοδοχεῖν; τί μῶρος εἶ;

Ipſe Ariſtoteles lib. Ethicorum. III. ſub initium fermè, οἰκονομίαν Euripidis reprehendit in Alcmæone. parum enim probabiles cauſas protulit, quibus impelli potuerit ad cædem matris. ridiculamque ait eſſe totam Euripidis narrationem illam. Poſſem meum judicium ſecutus, Ariſtotelisque normam; multa alia loca proferre, in quibus dormitauit Euripides, multumque errauit in diſpoſitione partium tragœdię; ſed quia in tanta iudiciorum varietate, periculoſum eſt proferre, quod ſentias, poterit vnuſquiſque per ſe illius tragœdias legens, adhibita Ariſtotelis norma animaduertere, vbi in œconomia lapſus ſit. quàmquàm verè hoc ſit ab Ariſtotele prolatum. Iulius quoque Pollux lib. IIII. vbi agit de choricis cantilenis, dormitaſſe Euripidem oſtendit, his verbis. Εὐρι-
» πίδης οὖν τῇ Δανάῃ τὸν χορὸν, τὰς γυναῖκας ἐπιδοὺς αὐτῇ τι ποιῶν παράγειν, ἐκλαθόμενος ὡς ἄνδρας λέ-
» γειν ἐποίησε τῷ σχήματι τῆς λέξεως τὰς γυναῖκας. quid enim turpius, quàm ſuimet ipſius ob-
» liuiſci; ſuæque diſpoſitionis inſtitutæ? Euripides igitur in Danaæ chorum, qui mulieres conſtituebat, ſui oblitus, tanquã mares contineret, loquentẽ facit. Nũc, his prętermiſsis; breuiter declaro, quibus in rebus οἰκονομία verſetur; aut quali egeat artificio. Satis verò in libello priore noſtrarũ annotationũ expoſuimus, quomodo veteres Græci protulerint hanc dictionẽ pro diſpoſitione, ac collocatione partiũ in oratione; multisque allatis exemplis id ita eſſe probauimus, & ſi quidam παρέργων ſcriptor, non fortaſſe παρέργως quicquid à me de ea re ante, quàm ille ſcriberet, triennio prolatũ fuit, vna cum aliis multis ſuis inſeruit ſcriptis; ſtuduitque efficere, vt ſi forte ignorarent homines, Vter prior edidiſſet, crederẽt me corniculã eſſe Horatianæ illi perſimilem. ſed in poſteriore libello, mearum annotationũ, ſatis honori meo cauere conatus ſum; Hęc igitur ſint hactenus hoc loco παρέργως dicta. In tragœdiis diligenti opus eſt οἰκονομίᾳ & diſpoſitione; in prologo, in epiſodiis; in exodo; nam non procul hæ partes repetendæ ab iis, quæ multum abſunt ab actione, ſed ab iis, quæ cohærent propius, & ſtatim rem aut præcedere, aut conſequi ſolent; vt actio tota ſibi conſtet, nihilque habeat

repugnans,

repugnans,aut parum conſentaneum.Reſpiciendum igitur eſt diligenter ad id, quod ſuperius diximus vocari τὸ εἰκὸς, ex quo partes illę omnes ducuntur, cõnectunturque eum actione:οἰκονομία præterea facit,vt,quod prius dicendum ſit,non dicatur poſteriore loco;docet etiam quomodo perſonis id,quod ſingulis conuenit,attribuamus;accõmodateque ad naturam locorum,morum,temporumque ſcribamus.ſingula hæc exẽplis probarem, ſi putarẽ eſſe neceſſe,ſed facilè omnia per ſe diiudicabit vnuſquisque; qui attentè voluerit legere,ac perpendere veterum ſcripta.

,, δευτέρα δὲ ἡ πρώτη λεγομένη ὑπό τινων ἐστὶ σύστασις, ἡ διπλῆν τε τὴν σύστασιν ἔχουσα κα-
,, θάπερ ἡ ὀδύσσεια, καὶ τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας τοῖς βελτίοσι καὶ χείροσι, δοκεῖ δὲ εἶναι πρώτη
,, διὰ τὴν τῶν θεάτρων ἀσθένειαν. ἀκολουθοῦσι γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ᾽ εὐχὴν ποιοῦντες τοῖς θεα-
,, ταῖς. ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονή, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας οἰκεία.

,, Secundo loco ſequitur, quæ à nonnullis in primo collocatur, illa
,, ex duplici genere compoſitio, quo ex ordine Odyſſea eſt:vt quæ di-
,, uerſa ratione,partim ex præſtantioribus perſonis,partim ex humilio-
,, ribus conſtet. huic ſanè primas tribuit theatralis imperitia. Quippe
,, vates hanc auram ſequuntur,componentes quidem ad vota ſpectato-
,, rum,cæterum voluptas illa nõ Tragœdiæ,ſed Comœdiæ propria eſt.

Dictum eſt antè duas eſſe fabularum cõſtitutiones; alteram quidem ſimplicem, alteram verò duplicem.Simplex eſt,cum mutatio fit felicitatis in infelicitatem eo,quo eſt antè dictum,modo. Vel (vt apertius dicam) in qua perſona,cuius actio exprimitur, ex felici fit infelix.Duplex eſt,cũ mutatio fit partim infelicitatis in felicitatem,partim felicitatis in infelicitatem,non tamen in eadem perſona,ſed in diuerſis;exemplum verò affert ex Homeri Odyſſéa.Nec verò mirum,nam ex Homeri poëmate hoc ; Iliade quoque,& Margite,ſicuti declaratum eſt antè à me copioſè, deſumpta eſt non tantum materies,ſed etiam forma comœdię,& tragœdiæ;ex Margite quidem,comœdię; ex Odyſſéa verò,et Iliade tragœdiæ;nam dramaticè quoque ſcripſit Homerus , quatenus patiebatur Epopœia.Refert Aelianus pictorem quendam,quamuis fœda, at vera tamen imitatione expreſſiſſe Homerum vomentem, cœteros autem poëtas humi ſtratos lambentes.quaſi innueret peritus pictor,omnes poëtas ſcribendi rationem , & artificium ſumpſiſſe ex Homero. Apud Homerum igitur in Odyſſea, Vlyſſes primò quidem infeliciſſimus,variiſque malis conflictatus apparet; ſed idem ſub finem poëmatis feliciſſimus. Rurſus Proci beati , affluenteſque delitiis ab initio exprimuntur; iidem poſtea miſerrimi;quòd ab Vlyſſe perimuntur. Vlyſſes, ſi rectè conſideres, quid ſibi voluerit in contextu Ariſtoteles,eſt βελτίων ideſt melior. Proci autem χείρονες ideſt deteriores,ſeu peiores;contrarius autem vtriſque euentus,nã Vlyſſes ex infelici fit felix,Proci ex felicitate in miſeriã labũtur;verba Græca ſunt,
,, καὶ τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας τοῖς
,, βελτίοσι,καὶ χείροσι. Quæ neque intellexit,neque aptè vertit Paccius, cũ ait.quæ diuerſa ratione partim ex præſtantioribus perſonis,partim ex humilioribus cõſtat. Nam de iis non loquitur in præſentia Ariſt.ſicuti patet;debent igitur intelligi,ſicuti nos expoſuimus,quæ contrariũ præſeferat euentũ bonis; ac deterioribus. Talem conſtitutionẽ fabulæ ſecutus eſt Sophocles in Electra nam illa βελτίων eſt.Clytemneſtra autem, & Aegiſthus χείρονες.Cum igitur hæc ita ſeſe habeant;quæſtio erat inter antiquos. Vtra conſtitutio fabulæ præſtantior eſſet;ſimplex'ne,an duplex. Multi quidem exiſtimabãt duplicem eſſe ſimplici anteponendam.Sed ait Ariſtoteles nulla ratione hoc ſatis probari poſſe , præter quàm falſa quadam voluptate indoctæ multitudinis,& imperitorum quorundam ſpectatorum inſcitia . Magis enim ii delectantur eiuſmodi exitu , quia placidior eſt,ac minus terroris in ſe habet,et expletur animus ſuauitate quadam, quæ ex vltione improborum , & felicitate bonorum percipitur. Hæc fuit ratio, qua olim adducti ſunt in hanc ſententiam poëtę,vt tales ſcriberent tragœdias,quia ſpecta

torum auribus,voluptatique erat inſeruiendum,vt plauſum,acclamationemque ali quam in theatro elicerent. Sed affirmat Ariſtoteles huiuſmodi voluptatem non eſſe in tragœdiis quærendam; nam magis propria eſt comœdiarum; quaſi innuat tragœdiæ proprium eſſe ex felicitate deſinere in infelicitatem. comœdiæ autem ex infelicitate in felicitatem,ſeu ex perturbatione, & turbulentia rerum in quietem, & tranquillitatem. Quare non ſatis videtur ex Ariſtotelis ſententia probari poſſe Euripidis tragœdia, quæ Oreſtes inſcribitur.nam rixæ omnes, turbæ, miſeriæque in ſummam deſinunt concordiam, tranquillitatem, & felicitatem. Tyndarus Clytemneſtræ pater,inſectatur Oreſtem;is Menelai implorat opem, quam cum nõ ferret Menelaus irã Tyndari prohibentis veritus;irritati ob hoc ipſum Oreſtes,& Pylades communi cõſenſu ſtatuunt Helenam perimere, quæ aderat,vt dolorem hunc infligerent Menelao.Sed Helenam ex oculis illorum tollunt dii,in cœlumque, commiſerati, tranſferũt. Hermionem illi poſtea Helenes filiam aggrediuntur ferro.ſuperuenit Menelaus; magnus vtrinque clamor.Apollo certamen dirimit. Oreſtæ mandat,vt Hermionem ducat vxorem; expiatuſque cæde materna regnum Argiuorum accipiat. Argumentum tragœdiæ huius quàmſimillimum eſt comico; nam plurimæ rixæ ab initio, atque con certationes exprimuntur,quæ poſtremò ſedantur;eo planè more,quo in comediis ſolent.Non diſsimilis eſt exitus in Andromache.in Rheſo.aliiſque multis.quas plane tragœdias nihil dubitem, Ariſtotelis ſententiam ſecutus, comediis ſimiles eſſe affirmare; hoc vno excepto, quòd in comœdia non adhibetur Machina per quam dii cum hominibus colloquantur;quàmuis in vetere comœdia id factum ſæpè, ſed de noua loquor; Reliqua prorſus omnia quàmſimillima comicis actionibus.ideò ait Ariſtoteles in con
» textu ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονὴ, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας. ideſt.non eiuſdem generis voluptas eſt,quæ percipitur ex tragœdia,& illa,quæ ex comœdia. Miretur fortaſſe aliquis hoc loco,cur voluptatem ex tragœdia percipi dicat Ariſtoteles.ſi enim ciet terrorem,& cõmiſerationem tragœdia,quæ duæ perturbationes opinati mali ſunt, quo modo oblectant, at qua afficiunt voluptate auditores? quaſi lugubria, ac luctuoſa hilaritatem aut voluptatem afferant, quis enim ſanæ mẽtis homo talia vnquam dixerit? Sed reſpondeo;voluptatem, quæ capitur ex tragœdia, eſſe eam, quam parit imitatio. quantum verò habeat hæc vim ad oblectandos animos, vel inde ſatis cognoſci poteſt, quòd etiam horribilia, ſi imitatione aliqua expreſſa ſeſe nobis obtulerint;delectationem,voluptatemque afferunt.de qua re quoniam ſuperius ſuo loco copioſiſsime diſputatum fuit;non eſt neceſſe, vt plura dicamus. Talis eſt igitur voluptas quæ ex tragœdia percipitur.Nec diſsimilis huic eſt, quæ ex comœdia prouenit quatenus imitationem cõtinet. Hæc igitur oblectat, quòd feſtiuè imitatur ridiculas actiones hominum, illa quòd artificioſè imitatur mœrorem, luctum, calamitatemque mortalium. Quòd ſi quæras vtra maior voluptas,auſim affirmare,quæ ex tragœdia prouenit maiorem multò.altius enim peruadit animos, rariuſque nobis cõtingit;maioreque quadam vi fit imitatio illa; quantò igitur difficilius exprimi eam poſſe ſcimus, tantò magis,ſi exacta fuerit,admiramur;maioremque capimus voluptatem. Verùm vt redeam vnde digreſſus fui;Conſtitutio fabulæ duplex, cuius altera pars in felicitatem deſinit, commutata fortuna,eo,quo diximus,modo;ſi quando magis probatur;quàm ſimplex primumque obtinet locum; & alteri præponitur; id omninò fit propter imbecillum, parumque firmum ſpectatorum iudicium;ſic enim comparatum eſt natura,vt vulgus minus res laudabiles dignoſcat; ſemperque probet ea, quæ minus ſunt probanda:im-
» probetque,quæ magis ſunt probãda.Verba aũt illa adnotãda διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν θεάτρων.
Eleganti enim traslatione vocauit theatrorũ imbecillitatem;intelligẽs in populo nul
» lã mentis aciẽ,aut animi firmitudinẽ ineſſe.Sic quoque Cic. lib.de Orat. s. ait ſi in his
» paulùm modò offenſum ſit,theatra tota reclamãt.hinc idẽ Cic.eodẽ lib.monet orato ri vitandã eſſe aduerſam populi acclamationẽ. Idẽ Cic. imbecillitatem populi in vnũ locum ad audiendum collecti volens ſignificare in oratione pro Mil.ait. Et quidem
» cæteras tempeſtates,& procellas in illis duntaxat concionum fluctibus ſemper putaui
» Miloni eſſe ſubeũdas.Dum igitur Poëtæ ſeſe ſuaſque fabulas ad vulgi aures,iudiciũ-

que

que accommodant, populique captare ſtudent gratiam in ſcribendis tragœdiis; illud genus minus laudabile prætulerunt alteri, quod eſt maximè artificioſum, primoque loco collocandum.

» Ἐκεῖ γὰρ ἂν οἱ ἔχθιστοι ὦσιν ἐν τῷ μύθῳ, οἷον, Ὀρέστης, καὶ Αἴγισθος, φίλοι γενόμενοι ἐπὶ τελευ-
» τῆς ἐξέρχονται, καὶ ἀποθνήσκει οὐδεὶς ὑπ' οὐδενός.

» In hac enim ſiqui, velut Oreſtes, & Aegiſthus, ſecundum fabulam,
» inimici fuerint, reconciliata tandem inter ſe amicitia, neuterque ab al-
» tero obtruncatus diſcedet

Affert rationem Ariſtoteles, cur genus illud tragœdiarum, quæ duplices vocantur ſimiles ſint comœdiis. Eſt autem huiuſmodi. In comœdiis poſt longas concertationes, minas, ac rixas; exitus fabulæ eſt in quietē, conſenſum, & amicitiam, ſeu affinitatem, qua arctius animi coniunguntur. Hoc prope fit in eo genere tragœdiarum, nam inimici, qui iratis animis congreſſuri videbantur, inter ſeque pugnaturi; dum alter alteri minatur, ſtruitque inſidias, reconcialiata demum inter ſe gratia, diſcedunt vnanimes. Eſt apud me manuſcriptus codex in quo deſunt illæ dictiones οἷον ὀρέστης, καὶ αἴγισθος. Si tollas igitur has dictiones, poterunt ea, quæ dicuntur in contextu, omnia ver-
» ti. Sic. illic enim quàmuis inimicitias acerbiſsimas inter ſe exerceant in fabula; poſtea
» reconciliatis animis inter ſe diſcedūt, neque vllus perimitur. Ambiguum tamen videri poterit, an hæc ad comœdiam, an ad tragœdiam ſint referenda; Quòd ſi quis velit referre ad tragœdiam; vt ſit ſenſus. Ea tragœdia; quam diximus in felicitatem deſinere, eiuſmodi eſt, vt quàmlibet inimiciſsimi inter ſe homines inducātur in fabulam, poſtea tamen ſub exitum fabulæ redeant in gratiam. neque alter alteri damnum inferat, aut cædem. Non ſatis illi conuenire videbuntur; nam tragœdia, quæ duplicem habet conſtitutionem, de qua locuti fuimus, ſimilem Odyſſeæ Homericæ, non quidem facit redeuntes in gratiam inimicos; ſed probos viros permentes improbos, inimicitiarum gratia, vt iniurias illorum vlciſcantur. Quòd ſi quis dicat eſſe nonnullas tragœdias, in quibus apparet eiuſmodi exitus, qualem diximus ſuperius in Andromache, in Oreſte, in Rheſo apud Euripidem eſſe; reſpondeo id quidem verum eſſe, magiſque comicas has videri, quàm Electra Sophoclis, quę duplicem habet conſtitutionem, & ſimilis eſt Odyſſeæ. Sed de hoc genere non eſt aperte locutus Ariſtoteles. Quòd ſi tamen de vtroque locutum velis Ariſtotelem; erunt recipienda verba quæ-
» dam, quæ leguntur in manuſcripto libro, qui eſt apud me; καὶ ἡ ἐκ δυστυχίας εἰς εὐτυχίαν
» μεταβάλλουσα. Sunt autem inſerenda in ſuperiore cōtextu. Sic. δευτέρα δὲ πρώτη λεγομένη
» ὑπό τινων ἐστὶ σύστασις, ἡ διπλῆν τε τὴν σύστασιν ἔχουσα, καθάπερ ἡ ὀδυσσεία, τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας τοῖς
» βελτίοσι, καὶ χείροσι. καὶ ἡ ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταβάλλουσα. δοκεῖ δὲ εἶναι πρώτη. & quæ ſe-
» quūtur. Paulò poſt igitur ait ad hāc reſpiciēs. ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονὴ, ἀλλὰ μᾶλ-
» λον τῆς κωμῳδίας. Nā Odyſſeæ cum ſit ſimilis, quæ duplicē habet conſtitutionē, quia cō mutatio duplex fit, alia proborū ex infelicitate in felicitatē. alia improborū ex felicitate in infelicitatē, qualis eſt Electra Sophoclis, et cędes fiat, non recōciliatio; nō poteſt dici comœdiæ ſimilis ab omni parte; At altera, in qua mutatio fit infelicitatis in felicitatē, qualis eſt Oreſtes Euripidis, et Andromache, ſimilis planè ab omni parte eſt comœdiæ, quia felicem habet exitum; & reconciliationem mutuam, poſt multas rixas, & concertationes. atque ſic patet, opinor, pulcherrimus hic locus Ariſtotelis.

» Ἔστι μὲν οὖν τὸ φοβερὸν, καὶ ἐλεεινὸν ἐκ τῆς ὄψεως γίνεσθαι, ἔστι δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῶν
» πραγμάτων, ὅπερ ἐστὶ πρότερον, καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος.

» Terrificum verò illud, atque miſerandum cum ab apparatu ſcenæ
» proficiſcitur, tum à rerum compoſitione; id quod multo præſtantius,
» melioriſque vatis eſt.

Soluit obiectionem Ariſtoteles, quæ poſſet afferri ab aliquo aduerſus ea, quæ dicta ſunt, obiectio eſt huiuſmodi. Non debet talis conſtitutio reprehendi, quia & ſi felicẽ habet exitum rerum, tamen alia quadam ratione conſequuntur poëtæ, atque exprimunt ea duo, quæ ſunt tragœdiæ ptopria τὸ φοβερὸν, καὶ τὸ ἐλεεινόν. quia apparatus eiuſmodi fieri poteſt, qui ſpeciem præſeferat τοῦ φοβεροῦ, καὶ ἐλεεινοῦ. Reſpondet Ariſtoteles, verum quidem id eſſe, vt τὸ φοβερὸν, καὶ ἐλεεινὸν aliqua ex parte proueniat ex apparatu, ſed commodius, maioreque quadam vi excitari, atque enaſci ex cõſtitutione ipſa rerum, & fabula. Apparatus enim eſt quiddam ἄτεχνον. atque extrinſecus additum. Conſtitutio autem rerum, & fabula eſt ἔντεχνον. Ad artem igitur hæc poëtæ ſpectat: egetque peritiſsimo artifice ſcribendi poëmatis, nam tota vis poëticæ ſacultatis eſt in ipſo poëta; reliqua adiuméta quædam ſunt; Cum igitur duplici modo concitetur cõmiſeratio; & terror, qui ex couſtitutione rerum, fabulaque prouenit, præſtantior eſt alter: qui ex apparatu, leuior eſt; & minus ad poëticen ſpectat: ſtudet enim imperitus poëta, cum ipſe ſua peritia id aſſequi non poſsit, commiſerationem ciere ex apparatu, ſed peritus poëta ex ipſa fabula potius.

Δεῖ γὰρ καὶ ἄνευ τοῦ ὁρᾶν, οὕτω συνεστάναι τὸν μῦθον, ὥστε τὸν ἀκούοντα τὰ πράγματα γινόμενα, καὶ φρίττειν, καὶ ἐλεεῖν ἐκ τῶν συμβαινόντων, ἅπερ ἂν πάθοι τις ἀκούων τὸν τοῦ Οἰδίποδος μῦθον. τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο παρασκευάζειν ἀτεχνότερον, καὶ χορηγίας δεόμενον ἐστίν.

Sic enim fabulam contexuiſſe oportet, vt etiam ſublato ſpectaculo quis, quæ geri contigerunt, percipiens planè exhorreat, miſereatur'ue: quibus apprimè duobus, qui fabulam Oedipodis cognouerit, afficietur. Illud autem, quod ad ſpectaculum pertinet, minus ſanè operoſum eſt, & impendio indiget.

Præceptionem dat Ariſtoteles, quæ ex ſuperius dictis deducitur, huiuſmodi. Oportere poëtam ita fabulam conſcribere, vt in ea tota vis inſit mouendi commiſerationẽ, & perterreſaciendi, vt etiam ſi ex oculis ſublatus fuerit apparatus, omniaque, quæ ad ſcenam, pertinent, & theatrum, vis tamen appareat in ipſa fabula, & rerum conſtitutione; Exemplum rei huius ſumitur ex Oedipode Sophocleo. Tolle enim apparatum tolle ſcenam, reliquaque omnia ſcenica adiumenta, nihilò tamen minus efficiet id, quod conuenit tragico poëmati. Nam aliquis vel legens tacitus, vel audiens ab alio recitari ſine geſticulatione vlla, aut imitatione, quali vtuntur hiſtriones in ſcena; inhorreſcet, & ſentiet animum ſuum magna commoueri commiſeratione erga Oedipodem. Cicero in Bruto, vbi loquitur de C. Piſone genero ſuo, orationem illius oſtendit ex geſticulatione magis & motu corporis, atque pronunciatione, quàm ex artificio probari ſolitam: Itaque tantos proceſſus faciebat, vt euolare, non excurrere videretur, eratque verborum & delectus elegans, et apta, & quaſi rotunda conſtructio, geſtuſque natura ita venuſtus, vt ars etiam quæ non erat, & è diſciplina modus quidam videretur accedere. Idem de Hortenſio paulò poſt. Vox canora & ſuauis; motus, & geſtus etiam plus artis habebat, quàm erat oratori ſatis. Oratores enim etiam ipſi habent, vnde orationem ſuam exornent, augeantque, extrinſeco geſtus, pronunciationiſque adiumento, quo ſublato, ſæpe tota friget oratio, neq. vllam habet vim, ſed ea eſt optimi oratio oratoris, vt etiã ſine geſtu, & motu corporis; aculeos habeat, ac vim, quã quærimus, vt in rebus, verbiſque inſit; non in geſtu, & pronunciatione dicentis. Adnotanda illa verba. τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο παρασκευάζειν ἀτεχνότερον, καὶ χορηγίας δεόμενον ἐστί. Non placet verſio Paccii, cum ait Minus ſanè operoſum eſt, & impendio indiget. nam Ariſtotelis ſententia eſt. Illud quod apparatum, ſcenamque ſpectat, minus eſt artificioſum; nam in eo non ponit operam ſuam poëtice; potiuſque eget opera & ſumptu Aedilium, quàm artificio, & opera poëtarum. Nam χορηγίαν appellauit ſumptum,

operam

operamque quā in ludis ſcenicis adhibere conſueuerant χορηγοὶ ab Athenienſib. olim dicti; de quibus ſuperius ſatis multa à nobis dicta fuerunt. ipſi autē ædiles, ſeu χορηγοὶ poëtis miniſtrabant in apparatu faciendo, ſcenaque, ac theatro ornando.

» Οἱ δὲ μὴ τὸ φοβερὸν διὰ τῆς ὄψεως ἀλλὰ τὸ τερατῶδες μόνον παρασκευάζοντες, οὐδὲν
» τραγῳδίᾳ κοινωνοῦσιν· οὐ γὰρ πᾶσαν δεῖ ζητεῖν ἡδονὴν ἀπὸ τραγῳδίας, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν.

» Proinde, qui non terrificum illud, ſed portentoſum duntaxat ſpecta
» culo exhibent, alieni prorſus à Tragœdia habendi ſunt, quippe dele-
» ctatio non omnifariam à Tragœdia, ſed quæ tantum propria ei fuerit
» quærenda eſt.

Poſtquàm Ariſt. docuit terrorē eſſe excitandū ex ipſis rebus, & fabula; reprehēditq. eos qui ex apparatu illū ciere conantur; oſtendit; quā longè diuerſum illi faciunt ab eo quod eſt faciendū; nā dū putant ſe aſſequi τὸ φοβερὸν. efficiunt, vt potius appareat τὸ τε-
» ρατῶδες. τέρατα Greci portēta vocāt. de his Hermogenes in lib. περὶ γοργότητος, cap. περὶ
» πολιτικοῦ λόγου, ait ſic. μυθικὰ δὲ κἀκεῖνα καὶ ποιητικά γε ὑπερβάλλοντά γε μὴν ἀνθρώπου φύσιν. ὑπ' ἐκεί-
» νων δὲ τερατολογούμενα, ὡς γεγονότα καὶ πιστευθῆναι ἄξια, οἷον ὅτι ἀχιλλεὺς ποταμῷ ἐπολέμει, καὶ ὅτι ὁ αἴας
» ὁ οἰλέως τηλικοῦτον ῥᾳδίως ἔρριπτε λίθον καὶ ὅτι τηλικοῦτοι ἦσαν. Paulò poſt. καὶ ὅλως τὰ ἀδύνατα,
» καὶ ἄπιστα τερατεύεσθαι τὸ μὲν ταῦτα ἀλλ' ἤ τι ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα ποιητικὰ μὲν καὶ ἴδια. ἔστι δ'
» οὖν τερατολογίας. Proclus quoque in quæſtionibus poëticis. vbi ait poëtam ſumere
» ἀπὸ τῆς φυσικῶν nonnulla, his vtitur verbis. ὅσα κατὰ φύσιν, οἷον γενέσεις, γάμους, τόκους, αὐξήσεις,
» ἀλλ' οὐ τερατώδη. Portenta autem omnia, quia præter naturam conſuetudinemque exiſtunt admirationem iniiciunt. ac terrorem, ex inſpectione borribili. at alius hic terror eſt, diuerſuſque ab eo, quem quærimus in tragœdia. Præterea portentoſa hæc oculis ſeſe obiiciunt, atrocitateque ſua perterrefaciunt intuentes. At τὸ φοβερὸν tragicum ex euentu fortuito, qualis eſt ante expoſitus, prouenit. Adde, quòd ſicut monſtra appellamus ea, quæ ex diſſimilibus conſtant partibus, aut pluribus præter naturam; ſic Apparatus ſcenicus ſi fuerit horrificus, Fabula autem longè diuerſa; quoniam nulla eſt inter duas has res ſimilitudo; portentoſum quidpiam præſeferunt vt ſi Alceſtin tragœdiam Euripidis, cuius exitus ſimilis comico eſt in felicitatem, & hilaritatem, uideas recitari in ſcena, quæ horrificum preſeferat apparatum. Senſus igitur eſt Ariſtotelis, ſi ſūm matim proferas, hic. Qui terribile illud non inducunt, quod eſt tragœdiæ proprium; ſed portentoſum tantum, horrificumque apparatum obiiciunt oculis ſpectatorum, minimè aſſequuntur tragœdiæ finem, nam non omnis delectatio eſt exquirenda in tragœdia; ſed quæ ipſius tantùm eſt propria, quæque ex natura ipſarum rerum, quas continet, enaſcitur: ſicuti enim ab vnaquaquaque re, & animali exigendum eſt, & expectandum, quod eſt ipſius proprium; ſic à tragœdia, nam ſi quis exigat ab equo, vt Arationi inſeruiat, à boue, vt Ephippia, equitemque dorſo gerat, non expetat id ab iis, quod proprium eſt ipſorum, nam neque boui clitellæ, neque equo aratrum conuenit. Tale quiddam minimè conſentaneum naturæ ipſorum volens declarare Horatius, ait.

» Optat ephippia bos. exoptat arare Caballus.

Quod dictum referri poteſt ad omnia, quę diſcedunt à naturali officio, & innata actione. Eodem igitur modo. cum peculiarem habeat naturam tragœdia; id ab ea eliciendum voluptatis genus, quod ipſius natura pollicetur; nam ſicuti in omnibus rebus naturalibus, atque animantibus peculiaris ineſt natura; ita quoque in ſingulis poëmatum generibus.

» Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀπὸ ἐλέους, καὶ φόβου διὰ μιμήσεως δεῖ ἡδονὴν παρασκευάζειν τὸν ποιητὴν
» φανερὸν, ὡς τοῦτο ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον.

» Quoniam autem à timore, miſericordia'ue talem delectationem

per imitationem poëta parare debet, ſatis quidem apparet in ipſis rebus id eſſe inſerendum.

Poſtquàm dictum eſt non omnem voluptatem eſſe quærendam in tragœdia; declarat breuiter Ariſtoteles, quaſi epilogum ſtatuens ſuperius dictorum omninm, qualis ſit peculiaris tragœdiæ voluptas; Ea autem eſt, quæ paratur per cõmiſerationem, & terrorem, adhibita imitatione; Rurſus hic exiſtit quæſtio, de qua ſuperius aliquid diximus, dicat enim quiſpiam, hoc poſtulat Ariſtoteles, vt voluptas paretur in tragœdia per commiſerationem, & terrorem; Sed tantùm abeſt, vt ex duabus illis perturbationibus oriatur vlla voluptas, ſed potius maximus oriatur luctus, & dolor; quæ igitur voluptas in lugendo? Reſpondeo hæc vera eſſe; nam quis neget ex illis perturbationibus, cum ex calamitate; & infelicitate hominum bonorum proueniant; ſicuti eſt antè dictum copioſè, enaſci luctum? ſed per imitationem cum exprimantur incommoda, calamitateſque quamlibet maxime, luctũ pariunt cum voluptate, omnis enim imitatio, quamuis truculentarum, miſerabiliumque rerum ſit, iucunda, & ſanè in luctu perſe etiam voluptas eſt, declarat hoc Ariſtoteles libro Rhet. I. cum ait. καὶ οἱ τοῖς πένθεσι καὶ θρήνοις ἐγγίνεταί τις ἡδονή, ἡ μὲν γὰρ λύπη ἐπὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν: ἡδονὴ δ' ἐν τῷ μεμνῆσθαι, καὶ ὁρᾶν πως ἐκεῖνον καὶ ἃ ἔπραττε, καὶ οἷος ἦν, διὸ καὶ τοῦτ' εἴρηται. τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο. Verũ de his hactenus, nam ſuperius quoque declarata fuerunt. Requirit etiam aliud Ariſtoteles, de quo iamdudum locuti fuimus; quod exprimitur his verbis, καὶ τοῦτο ἐν πράγμασιν ἐμποιητέον, damnat enim illorum ſententiam, qui ex theatri ſcenæque apparatu ſtudebaut duas has animi perturbationes mouere, neglecta rerum conſtitutione ac fabula ipſa; imo tantum apparatui tribuebant, vt etiam ſi tragœdia comicum haberet, lætumque exitum; quod repugnat naturæ ipſius, putarent ex apparatu, qui horrificam præſeferret ſpeciem, poſſe elici. Sed ait Ariſtoteles prudenter, ac verè, non hoc extrinſecus ab apparatu; Sed à rebus ipſis eſſe petendum; nam ſi ab Apparatu proueniat; iam non poëtæ hoc fuerit artificio tribuendum; ſed χορηγοῖς, & ædilibus, curatoribuſque theatri, & ſcenæ. Hermogenes in lib. περὶ ἰδεῶν. vbi loquitur περὶ σεμνότητος ait ſermonem fieri σεμνὸν, ſi ducatur à rebus, quæ eiuſmodi fuerint, vt ſiquis de Diis, de Religione, de Sacerdotiis, de Rep. loquatur, aliiſque rebus huiuſmodi; nã res vim, ponduſque addunt verbis, atque orationi. Verba illius hæc ſunt. οὗτοι τοίνυν εἰσὶ σεμνοὶ μάλιστα μὲν οἱ περὶ θεῶν, ὡς περὶ θεῶν λεγόμενοι. Paulò poſt. δεύτεροι δὲ μετ' ἐκείνους σεμνοὶ οἱ περὶ τῶν θείων ὡς ὄντων πραγμάτων: οἷον ὡρῶν φύσις εἰ ζητοίη τις ὅπως τε, καὶ καθ' ἃς αἰτίας γίνονται, καὶ τὴν τοῦ παντὸς περιφοράν, καὶ φύσιν, ἢ κινήσεως γῆς, ἢ θαλάττης, εἰ ζητοίη τις ὅπως γίνονται. ἢ σκηπτῶν φορᾶς. ἢ ὅλως τοιαῦτα. ταῦτα δὲ εἰ μὲν οὕτως ἐξετάζοιτο κατὰ τὰς αἰτίας, σεμνὸν μὲν, καὶ πολιτικὸν δύναται ποιεῖν τὸν λόγον. Sicuti igitur apud Oratores ex rebus ipſis conficitur σεμνὸς λόγος, ita quoque apud poëtas tragicos ex ipſis rebus horribilibus, & commiſerabilibus, de quibus agitur in fabula, concitanda eſt commiſeratio, & terror; non ex apparatu, aut alia quauis re, quæ ſit præter fabulam, & actionem. Idem Hermogenes in libro περὶ μεθόδου δεινότητος, vbi docet, quid ſit tragicè loqui, oſtendit exemplo Homeri & Demoſthenis; nihil aliud eſſe tragicè loqui, quàm de rebus flebilibus, ac commiſerabilibus, verbis quoque cõmiſerabilibus loqui; τὸ τραγικῶς λέγειν ὅμηρος μὲν ἐδίδαξε; δημοσθένης δὲ ἐμιμήσατο. ὅτι μὲν γὰρ τραγῳδός. καὶ πατὴρ τραγῳδίας ὅμηρος, πλάτων μαρτυρεῖ. Paulò poſt. πάσης πόλεως ἔστι πόρθησιν ἐν δυσὶν ἔπεσιν.

Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει
τέκνα δὲ τ' ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας.

Ibidem paulò poſt, de Demoſthene. ταῦτα ποιεῖ καὶ δημοσθένης, καὶ οὕτω τραγῳδεῖ. φωκέων ἅλωσιν ἔθνους ὅλου ἐν ὀλίγοις ῥήμασι λέγων. ἦν ἰδεῖν οἰκίας κατεσκαμμένας: τείχη περιῃρημένα. χώραν ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ, γύναια δὲ καὶ παιδάρια. καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰκτρούς. Locus verò hic, de quo loquitur Hermogenes, eſt in oratione Demoſth. περὶ παραπρεσβείας. inſignis planè, & admirabilis, in quo commiſerationem excitare ſtudet in animis Athenienſium recitans Phocenſium calamitatem. Tota verò ratio mouendæ commiſerationis eſt ducta ab ipſis rebus, quæ commiſerabiles ſunt. ideò dicitur ab Hermogene tragicè loqui. debent igitur eâdem ratione etiam poëtæ tragici à rebus ipſis, ad eas verba commiſerabilia

miſerabilia adaptantes, ducere commiſerationem non ab apparatu; aut ſcena, quæ horribilem aliquam præſeferat ſpeciem. Verba Ariſtotelis in contextu ſunt. τοῦτο δὲ ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον. ideſt, hoc ipſum autem in rebus, quas continet fabula, eſt faciendum. Non diſsimili ratione dixit Hermogenes libro περὶ ἰδεῶν. σεμνὸν δὲ ἐστί που ἔξω ἐν τοῖς οὖσι, τί ἄλλο μᾶλλον ἔξω, ἢ λόγος, καὶ τὸ μὲν σεμνὸν τοῦ νοῦ σεμνοῦ οὐχ ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῆς τοῦ ῥήτορος δυνάμεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς τοῦ πράγματος. Grauitas (inquit) & dignitas, ſi eſt, quid aliud eſt, quàm ipſe ſermo? & grauitas quidem, & dignitas non exprimitur à facundia, & vi Oratoris aptè, copioſéque loquentis; ſed potius ex neceſsitate rei ipſius; quia cum res grauis, ſeueraque ſit, neceſſariò cogit oratorem, vt de ea orationẽ, graue, ſeuerã, plenamque dignitatis habeat. Hæc ſi vera ſunt, ſicuti planè veriſsima videntur, pari ratione dicendũ eſt in tragœdia, non facultate, & eloquentia poëtæ ſcribentis res flebiles fieri, ſed ex natura ipſa, quæ illarum eſt flebilis, ac commiſerabilis. Ad actionem igitur, & res, quas continet fabula reſpiciat neceſſe eſt poëta tragicus, atque ex iis concitet commiſerationem, & terrorem; non autem aliunde petat; nam niſi res commiſerabiles fuerint, fruſtra laborabit ſi voluerit commiſerationem ex apparatu deducere, res interim narrans, quæ alterius cuiuſdam naturæ ſint.

Ποῖα οὖν δεινὰ, ἢ ποῖα οἰκτρὰ φαίνεται τῶν συμπιπτόντων, λάβωμεν. ἀνάγκη δὲ ἢ φίλων εἶναι πρὸς ἀλλήλους τὰς τοιαύτας πράξεις, ἢ ἐχθρῶν, ἢ μηδετέρων. ἂν μὲν οὖν ἐχθρὸς ἐχθρὸν ἀποκτείνῃ, οὐδὲν ἐλεεινὸν οὔτε ποιῶν οὔτε μέλλων δείκνυσι, πλὴν κατ' αὐτὸ τὸ πάθος, οὐδ' ἂν μηδ' ἑτέρως ἔχοντες.

De rebus itaque contingentibus, quæ terrifici, quæ'ue miſerabilis ſpeciem allaturæ ſint, deinceps dicere aggrediamur. Neceſſe autem eſt huiuſmodi actiones vel amicorum inuicem, hoſtium, ſiue etiam neutrorum eſſe. Itaque ſi hoſtis hoſtem obtruncet, obtruncaturus'ue ſit, nequaquam miſerabile illud, præterquam necis ipſo affectu, aſſequetur: idque ſequetur, ſi inter neutros id accidat.

Poſtquàm Ariſtoteles declarauit ipſum τὸ φοβερὸν, καὶ τὸ ἐλεεινὸν eſſe eliciẽdũ ex ipſis rebus, non ex apparatu. explicat, quales nam ſint eæ res, & perſonæ. quibus id effici poſſit; Ac primum perpendenda in contextu diligenter ſunt illa verba ποῖα δεινὰ, καὶ οἰκτρά; nõ enim ſine cauſa δεινὰ dixit, nõ autem ἐλεεινά. quamuis poſtea rurſus ea vtatur dictione aptè, vti oſtendemus. Ariſtoteles ipſe lib. 11. Rhetoricorum; vbi loquitur de commiſeratione; ait ſolere nos commiſerari eos, quos cognoſcimus; recte quidem. nam nullus commiſeratur eos, quos non cognoſcit; niſi φιλανθρώπως fortaſſe. Quòd ſi nobis aliqua affinitate, & conſanguinitate ſint coniuncti, eos, non dicet quiſpiam, nos commiſerari. maior enim quædam hæc eſt animi perturbatio, quàm vt commiſeratio appellari debeat. Duobus igitur nominibus hæc diſtinguit Ariſtoteles; nam illa vocat commiſerabilia mala, quæ accidunt hominibus, quos cognoſcimus aliquatenus. hæc autẽ vocat δεινὰ, quæ accidunt conſanguineis. Verba Ariſtotelis ſunt hæc. ἐλεοῦσι δὲ τούς τε γνωρίμους, ἐὰν μὴ σφόδρα ἐγγὺς ὦσιν οἰκειότητος. περὶ δὲ τούτους ὥσπερ περὶ αὐτοὺς μέλλοντας ἔχουσι. Exemplum eſto. ſi quis filium ſuum videat duci ad cædem; aut vnco dilacerari; non quidem illum commiſerari propriè dici poterit; nam maiore quadam affici illum neceſſe eſt perturbatione; id quod Amaſidi contigiſſe olim narrat Ariſtoteles eodem loco. & nos ſuperius, alia de cauſa retulimus, neque enim (tanta erat vis doloris) illacrymatus eſt, cum tamen idem commiſeratus amicum inopem, ſtipemque petentem, vt mẽdici, & proſeuchæ ſolent, lacrymas ſtatim effuderit. reddens huius rei rationẽ Ariſtoteles ait lib. Rhet. 11. τοῦτο μὲν γὰρ ἐλεεινὸν, ἐκεῖνο δὲ δεινόν. τὸ γὰρ δεινὸν ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ, καὶ ἐκκρουστικὸν τοῦ ἐλέου. καὶ πολλάκις τῷ ἐναντίῳ χρήσιμον. tantã igitur habet vim τὸ δεινὸν, vt pellat, trudatque τὸν ἔλεον. Cum igitur Ariſtoteles paulò poſt in hoc contextu poëtices, explicet ad tragœdiam apta eſſe ea mala, quæ accidunt & oriuntur inter conſanguineos. Ideò

» Perturbationes verò ipſæ,quando euenerint inter neceſſarios, ve-
» luti ſi fratrer fratrem,filius patrem,mater filium,filius matrem vel ne-
» cet,vel necaturus ſit,aut etiam tale quid facinus patret, patraturus'ue
» ſit,captandæ ſunt.

Relinquitur igitur vnum tantum genus actionum,& perſonarum aptum ad tragœdiam,quod continet ea,quæ accidunt,atrocia inter amicos,nam hæc plurimum in ſe habent cõmiſerationis. Verùm obiiciat ſe aliquis ſortaſſe hoc loco Ariſtoteli, dicatque,ipſum repugnantia loqui;dixit enim antè,ea,quæ accidunt inter inimicos;neque atrocia eſſe,neque commiſerabilia; Nunc verò ait; ſi accidant inter amicos;eſſe atrocia,& commiſeratione digna;exemplum eſt,Oreſtus,qui peremit Clytemneſtram matrem:& Alcmæonis,qui Eriphylen . At patet hos cum patrata fuit cædes,non fuiſſe amicos, ſed inimicos, alioqui patrari non potuiſſet, niſi odio impulſus ille patraſſet. quomodo igitur atrocia hæc accidere ait Ariſtoteles inter amicos? Reſpondeo,dupliciter modo id fieri poſſe,neque repugnãtia loqui Ariſtotelem.nam atrocia accidunt inter amicos ignorantes id ita ſeſe habere, quod tamen paulò poſt detectum ſcelus factumque atrox eſſe apparet,vt in Oedipode,qui imprudens patrem peremit; & cum Iocaſte matre concubuit poſtquam enim reſciuit,atque agnouit, factum vtrumque nefarium,atque atrox viſum eſt. Altero modo atrocia fiunt inter amicos; cum orta in eos ſimultate,exulceratiſque odio animis,propter iniuriam illatam;amicitia, coniunctioque non modo dirimitur,ſed etiam mutatur in contrarium; Exemplum Alcmæonis eſto,qui prius matrem quidem ſingulari pietate complectebatur;mox cum illa patrem Amphiaraum peremiſſet;irritatus ea iniuria Alcmæon matrem odiſſe cœpit, atque eo odio adductus vlciſci patris mortem cupiens;peremit.Cædes igitur hæc ab inimicis,nõ ab amicis fit.Sed rurſus dicat aliquis,ſi ab inimicis in inimicos hæc proueniunt,quomodo cõmiſerationem excitabunt,aut quomodo atrocia videri poterunt? reſpondeo vtrumque in his ineſſe propter conſanguinitatem,cuius ius,cum maximũ ſanctiſsimumq. ſit à natura ipſa ſancitum inter homines, nefas videtur eſſe violare; Quòd ſi quando contingit vt violetur,atrox videtur factum,atq. legibus naturæ repugnare. Eorum igitur calamitatem,qui odio aliquo impulſi,cõiunctionem conſanguinitatis derimunt;contemptoque omni iure naturali,ſe ipſos perimunt;nõ commiſeramur modo,ſed & cædem intuentes illorum inhorreſcimus,quòd non ſine Deorũ ira talia patrari poſſe exiſtimamus;qui homines improbos vlciſci pro ſua æquitate dum volunt;efficiunt ſæpe,vt præteritorum ſcelerum,quæ ab auis,proauiſque fuerint admiſſa;nepotes pœnas luant;atque furore exagitati ſeipſos perimant. Hinc Horatius, de Romanis libro tertio Odarum ait.

» Delicta maiorum immeritus lues
» Romane .

Et Idem paulò poſt in Epodis.

» Sic eſt, acerba fata Romanos agunt.
» Sceluſque fraternæ necis,
» Vt immerentis fluxit in terram Remi,
» Sacer nepotibus cruor.

Huiuſmodi igitur facta atrocia,ob hanc cauſam hominum animis iniiciunt terrorem. Et atrocia quidem ſunt(vt antè diximus)ipſis conſanguineis inter ſe,reliquis verò qui ipſos norunt de facie,atque amicitiæ aliquo vinculo cum illis coniuncti ſunt; commiſerabilia,& horribilia; omnes enim homines (ut inquit Ariſtoteles lib. Rhet.
» ſecũdo) ἐλεοῦσι τοὺς γνωρίμους.nam ſi fuerint σφόδρα ἐγγὺς(proferam illius verba) οἰκειότητος tunc erunt δεινὰ,non ἐλεεινὰ. Verùm de hac re ſatis multa ſuperius à nobis dicta ſunt, Nunc alia quædam explicanda,quæ ſunt in contextu; Ac primùm quidem ſciendum,
» cum Ariſtoteles dixit ἐν ταῖς φιλίαις.non amicitia,quæ vulgò conglutinari inter homines ſolent mutua collocutione,& conſuetudine;ſed affinitatem,cognationem, conſangui-

ſanguinitatemque intellexiſſe eorum, qui inter ſe arctiore quodam vinculo natura cō
iuncti ſunt. Satis verò patet hoc, libro octauo Ethicorū, vbi varia amicitiarum genera
enumerans Ariſt. hanc quoq. ſanguinis generiſque coniunctionem φιλίαν vocat, his
» verbis. ἕτερον δ' ἐστὶ φιλίας εἶδος τὸ καθ' ὑπεροχὴν, οἷον πατρὶ πρὸς υἱὸν, καὶ ὅλως πρεσβυτέρῳ πρὸς νε-
» ώτερον, ἀνδρί τε πρὸς γυναῖκα, καὶ παντὶ ἄρχοντι πρὸς ἀρχόμενον. διαφέρουσι δ' αὗται καὶ ἀλλήλων, οὐ
» γὰρ ἡ αὐτὴ γονεῦσι πρὸς τέκνα, καὶ ἄρχουσι πρὸς ἀρχομένους. ἀλλ' οὐδὲ πατρὶ πρὸς υἱὸν, καὶ υἱῷ πρὸς
» πατέρα, οὐδ' ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα, καὶ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα ἑτέρα γὰρ ἑκάστῳ τούτων ἀρετὴ, καὶ τὸ ἔργον:
» ἕτερα δὲ καὶ δι' ἃ φιλοῦσι. ἕτεραι οὖν καὶ φιλήσεις, καὶ φιλίαι. Amicitiam in his verbis vocat κατ' ὑπερο-
χὴν coniunctionem, conſanguinitatem filiorum cum patre, & patris cum filiis, viri
cum vxore. et vxoris cum viro. differunt autem ſingulæ hæ inter ſe cognationes, &
coniunctiones, ſeu (ſi malis vti verbo Ariſtotelis Græco) φιλίαι, quia diuerſis è cauſis
oriuntur; diuerſaque eſt ſingularum vis; Non fuerit autem alienum à poëtica faculta
te, ſi diligentius; ex Ariſtotelis præſcripto, harum vnumquodque genus ſingillatim cō
ſiderauerimus, facilius enim intelligemus, quomodo hæ ad tragœdiam adaptari poſ-
» ſint. Omnis quidem φιλία συγγενικὴ (ſic enim etiā vocat Ariſto. à cæteris diſtinguens) va-
» ria eſt; ſed tota pendet ex ea, quæ πατρικὴ φιλία dicitur, hoc eſt paterna conſanguinitas.
Parentes igitur liberos amant tanquam partem quandam ſuimet ipſorum, & rem,
quæ ex ipſis extiterit. Liberi autem parentes amant, tanquā ii, qui ſe agnoſcunt, ac ſen
tiunt illorum eſſe partem quandam; aut quiddam, quod ab ipſis extiterit. Magis autē
& prius liberos ſuos diligunt ipſi parentes, quàm liberi ſuos parentes. magis quidem,
quia maior coniunctionis cauſa eſt, quæ prouenit ab aliquo erga aliquem, nam inde
principium veluti quoddam ducit; indeq. vincula exiſtunt, quibus alterum ipſi adiun
gitur; maximè enim agnatum eſt aliquis ei, ex quo pendet, & ortum eſt, verba Ariſto-
» telis libro octauo Ethicorum ſunt, τὸ γὰρ ἐξ αὐτοῦ οἰκεῖον τῷ ἀφ' οὗ. Prius autem incipiunt
parentes diligere liberos, quam liberi parentes, quia prius intelligunt illos ex ſe pro-
creatos, quam hi ſe ex illis. Paulatim enim liberi incipiunt, progrediente ætate, paren-
tes ſuos internoſcere. hinc matres, fit, vt magis liberos ament, quia ex ipſis primū pro-
creantur exeuntque in lucem, ipſæque prius internoſcere liberos ſuos incipiunt. Fra-
tres verò ſeſe mutuo amant, quia ex iiſdem ſe procreatos intelligunt, ideò dicere ſo-
lemus ταὐτὸν αἷμα (inquit Ariſtoteles) καὶ ῥίζαν, καὶ τὰ τοιαῦτα. hinc Horatius, ad Piſones ſcri
bens ait.

» Vos ò Pompilius ſanguis.

Et Vergilius libro ſexto quamuis ad nepotem referat, eſt enim à proauo, ſeu authore
gentis Anchiſæ prolatum.

Proiice tela manu ſanguis meus.

» Sophocles ſæpe ὁμαίμους fratres vocat eadem ratione. Augetur fraternus amor, edu
catione, quæ ſimul fit, & æquali ætate, nam, vt eſt in vetere adagio. ἧλιξ ἥλικα. proferam
autem ipſius Ariſtotelis verba; nam loquens de fratribus, φιλίαν vocat ipſorum con-
» iunctionem, his verbis. μέγα δὲ πρὸς φιλίαν καὶ τὸ σύντροφον καὶ τὸ καθ' ἡλικίαν. διὸ ἡ ἀδελφικὴ τῇ ἑται-
» ρικῇ ὁμοιοῦται. Patrueles autem ſororum, fratrumque filii: priuigni, vitrici, nouercæ,
aliique id genus, vt propius, longius'ue à primo coniunctionis genere abfuerint, ita
» etiam minus, magiſue amant, habet autem fratrum (ait Ariſtoteles ibidem) φιλία τὸ ἡδὺ
» καὶ τὸ χρήσιμον. Rurſus inter vxorem, & maritum φιλία videtur eſſe ſecundum naturam;
nam homo animal eſt πολιτικὸν, καὶ συνδυαστικὸν, coniunctioniſque, & ſocietatis appeten-
tiſsimus. præterea liberorum procreatio arctiore quodam vinculo, maritū vxorem-
que coniungit, ſunt enim liberi veluti pignora quædam mutuæ fidei, & ſocietatis; cō
muniſque conuictus. Hæc ego recenſere volui, tùm vt oſtenderem Ariſtotelē, φίλους
conſanguineos, & agnatos ſeu affines vocare, φιλίαν verò ipſam affinitatem & conſan
guinitatē; tùm vt vnuſquiſq. perſpiceret, quantopere hæc poëtis ſcripturis tragœdiam
vtilia ſint; noſſe enim illos exactè oportet ortū, naturamq. omnis affinitatis; & cōſan-
guinitatis quid ex quaq. proueniat, quid huius, quid illius propriū; quàm arcta hęc ſit,
quā illa arctior; qua re quælibet ipſarū innitatur; quale ſit officiū huius erga illū quale
alterius erga alterum, Nam qui hæc non internoſcit, ac diiudicat; non ſatis apte mihi

terso [illegible]

ſtoteles ſecundum artes has laudatiſsimas eſſe ſabulas. Vulgus hominum rude, atque imperitum, quod ſenſu ducitur & opinione, magis quàm prudentia, & cognitione, aut peritia; ſemper ferè diſsidet, ab eo, quod eſt rectum, et probatur à ſapientibus; huic igitur poëtæ inſeruientes olim Fabulas conſcribebant, quales vulgò probari poſſe putarent; diſcedebantque ab arte, quæ normam tradit rectè ſcribendi; Ars enim poſtulat, vt tragicis recitationibus expurgētur duæ maximæ illę animi perturbationes, de quibus in definitione tragœdiæ locuti ſuimus; metus, & cōmiſeratio; homines verò, qui voluptatibus, rebuſque iucundis facilius alliciuntur, ſæpe res lugubres, tragicaſque, quòd iniucundę ſunt, refugiunt. Felicē igitur poſtulant actionum exi tum; ne perpetuò eos angant, vrgeantque & terror, & commiſeratio. & redeant ad hilaritatem priſtinam; hanc rem, vulgique naturam præclarè exprimit Ariſtoteles lib. I I I. Ethicorū, his verbis. τοῖς πολλοῖς δὲ ἡ ἀπάτη. διὰ τὴν ἡδονὴν ἔοικε γίνεσθαι, οὐ γὰρ οὖσα ἀγαθὸν φαίνεται, αἱροῦνται οὖν τὸ ἡδὺ, ὡς ἀγαθὸν τὴν δὲ λύπην, ὡς κακὸν, φεύγουσι. Idem Ariſtoteles paulò ante politè, vereque diiudicat, quantum interſit inter ſapientem, & vulgarem, rudemque hominem, in rebus dignoſcendis; Atque vtrumque quidem appetere ait bonum, ſed hunc ſpecie quadam nonnullorum, quæ videntur bona, cum non ſint, ſæpe decipi; illum verò nunquam decipi; nam ſapiens ipſe ſibi norma eſt, atque menſura quædam. Verba illius hæc ſunt. ὁ σπουδαῖος γὰρ ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς, καὶ ἐν ἑκάστοις τἀληθὲς αὐτῷ φαίνεται. καθ' ἑκάστην γὰρ ἕξιν ἴδιά ἐστι, καὶ καλὰ, καὶ ἡδέα. καὶ διαφέρει πλεῖστον ἴσως ὁ σπουδαῖος τῷ τἀληθὲς ἐν ἑκάστοις ὁρᾶν, ὥσπερ κανὼν, καὶ μέτρον αὐτῶν ὤν. Eodem fermè modo in diiudicandis tragœdiis poëtarum diſcrepat vulgaris, quia artem non tenet, à ſapiente, & docto, qui bene peritus eſt totius artificii; Nullus autem poëta, qui cupit ſua ſcripta diu verſari in manibus hominum, debet vnquam aliò reſpicere, quàm ad artem, & normam rectè ſcribendi. nam ſi vulgarium hominum auribus, ſenſibuſque voluerit inſeruire, ſemper fluctuabit, nunquamque ſatis certam rationem in ſcribendo inire poterit; cum vulgus mutabile ſit, modoque hoc, modò illud probet; ſępè etiā improbet, quod paulò antè probabat. τοῖς δὲ φαύλοις (inquit ibidem Ariſtoteles, rem totam eleganti ſimilitudine demonſtrans) ὑγιεινὰ ἐστὶ τὰ κατ' ἀλήθειαν τοιαῦτα ὄντα, τοῖς δ' ἐπινόσοις ἕτερα, ὁμοίως δὲ καὶ πικρὰ, καὶ γλυκέα, καὶ θερμὰ, καὶ βαρέα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα. Ars eodem modo ſeſe ſemper habet; iudicioque & obſeruatione prudentum comprobata eſt; hanc igitur ſequi oportet in omnibus rebus agendis; tùm etiam, quod ad rem noſtram ſpectat, in ſcribendis, ac conſtituendis ſabulis tragicis. nam ſi quis inanem vulgi plauſum vt captet; recedat ab arte, in magnos labetur errores, ſæpéque etiam ab eodem vulgo, quòd inconſtans eſt, minus probabitur; Hanc ego exiſtimo fuiſſe Ariſtotelis ſententiam cum ait, ſecundum artem, eas eſſe pulcherrimas ſabulas. Euripidem igitur importunè reprehendunt nonnulli, quòd fabulas ſcribat magna ex parte deſinentes in infelicitatem, cum id ſecundum artem ſit, naturamque tragœdiæ rectum. Probat hoc ipſum Ariſtoteles ſigno admodum aperto; In ſcena, & in Thea tro, cum recitationibus tragicis inter ſe certant poëtæ, eæ videntur fabulæ magis referre tragœdiæ naturam, quæ deſinunt in infelicitatem; nam, quæ deſinunt in felicitatem & lætitiam, multum abſunt à tragœdiæ natura; quæ ſemper luctuoſa eſt, & commiſerabiles refert hominum calamitates. Habet in contextu Ariſtoteles σκηνῶν καὶ ἀγώνων, quia reſpicit ad morem veterum poëtarum, qui inter ſe certabant de laude poëmatum. de qua re nos ſuperius ſæpè locuti ſuimus; Rurſus illa verba adnotanda in contextu, ἂν κατορθῶσι. ideſt, ſi proſperum ſortiantur euentum, rectèque ſuccedant. ſæpè enim hiſtrionum culpa, aut alterius cuiuſuis rei, vim ſuam non oſtendunt fabulæ tragicæ, ſed frigent. Hinc præclarè Plutarchus extollens Satyri hiſtrionis recitationem, ait; referēs verba primùm ipſius Satyri ad Demoſth. ἀλλ' ἐγὼ τὸ αἴτιον ἰάσομαι ταχέως, ἄν μοι τῶν Εὐριπίδου τινὰ ῥήσεων, ἢ Σοφοκλέους ἐθελήσῃς εἰπεῖν ἀπὸ στόματος, εἰπόντος δὲ τοῦ Δημοσθένους μεταλαβόντα τὸν σάτυρον οὕτω πλάσαι, καὶ διεξελθεῖν ἐν ἤθει πρέποντι, καὶ διαθέσει τὴν αὐτὴν ῥῆσιν, ὥσθ' ὅλως ἑτέραν τῷ Δημοσθένει φανῆναι. πεισθέντα δ' ὅσον ἐκ τῆς ὑποκρίσεως τῷ λόγῳ κόσμου, καὶ χάριτος πρόσεστι. Et quæ ſequuntur. Si igitur κατορθῶσι, ideſt, benè ſucceſſerint, adiuuante hiſtrionum peritia, vim ſermonis recitationes eiuſmodi tragœdiarum, quarū exitus eſt in infelicitatem;

tatem; planè apparebunt φαγωάζει. Quatenus verò ad Euripidem ſpectat, quod ait Ariſtoteles, licet perſpicere, verum ſit, nec ne: nam maxima pars tragœdiarum Euripidis (loquor de iis, quæ extant) ſecus videtur ſeſe habere, ac narrat Ariſtoteles hoc loco. nam Oreſtes, quod poſtea copioſius oſtendemus, felicem habet exitum; Iphigenia etiam ipſa in Tauris, alioqui propter agnitionem, & peripetiam plurimi facienda. Præterea Hippolytus, Helena, Rheſus, Alceſtis in primis, in qua, opera Herculis reuocata ad ſuperos vxor Admeto reſtituitur optatiſsima, Andromache, in qua Peleus immortalitate potitus in fortunatorum inſulas transfertur. Iphigenia in Auli de. Ion. omnes hæ, inquam, tragœdiç felicem videntur habere exitum, nam quæcunque ex Machina ſolutionem habent, inter eas, quæ deſinunt in felicitatem, connumerari poſſunt. Verùm ſanè Hecuba pulcherrimo conſtat exitu, ac planè artificioſo, in infelicitatem: nam prçterquàm quòd Polymneſtor, oculis effoſsis, infelix apparet; lugenſque Hecuba filii Polydori necem; multum infelicitatis præſeſert, vaticinium illud, quod profertur à Polymneſtore, in Hecubam, & Agamemnonem, & Caſſandram. Sic.

„ πο. κυνὸς γενήσῃ πύρσ' ἔχουσα δέργματα. Hoc de Hecuba.

Rurſus in Caſſandram. Sic.

„ πο. καὶ σήν γ' ἀνάγκη παῖδα κασάνδραν θανεῖν.

Rurſus in Agamemnonem, quem ait à Clytemneſtra peremptum iri.

„ πο. κτενεῖ νιν ἡ τοῦδ' ἄλοχος οἰκουρὸς πικρά.

„ Præſagia hæc futuræ infelicitatis, ab infelicißimo homine prolata efficiunt, vt etiā ipſi, qui ſibi felices videbantur, infelices ſint, dum iis iniicit metum futuræ infelicitatis. Itidem tragœdia, quç inſcribitur φοίνισσαι, in infelicitatem deſinit, nam Oedipus inducitur, effoſsis oculis, in exilium miſſus à Creonte Rege, miſerrimus diſcedere è Thebana regione, in qua paulò ante fuerat Rex. ait verò.

„ οἰδ. ὦ πάτρας κλεινοὶ πολῖται

„ λεύσσετ', οἰδίπους ὅδε,

„ ὃς τὰ κλείν' αἰνίγματ' ἔγνω, καὶ μέγιστος ἦν ἀνήρ.

„ ὃς μόνος σφιγγὸς κατέσχον τὸ μιαιφόνου κράτη.

„ νῦν δ' ἄτιμος οἰκτρὸς οἰκτρὸς ἐξελαύνομαι χθονός,

„ ἀτὰρ τί ταῦτα θρηνῶ, καὶ μάτην ὀδύρομαι;

„ τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν.

Quid verò his cōmiſerabilius, horribilius'ue eſſe, aut cogitari poteſt? aut quæ maior calamitas? In his igitur tragœdiis talem exitum in infelicitatem ſecundum artem, aliiſque etiam, ſicuti videre eſt, conſtituit Euripides peritè admodum; quod ſi in aliis exitus in felicitatem perſpicitur; hoc planè exiſtimandum eſt eſſe ab Euripide factum; vt vulgi ſenſibus inſeruiret, à quo huiuſmodi genus tragœdiarum maxime probari videbat.

„ Καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν

„ φαίνεται.

„ Euripideſque ipſe, tametſi aliqua parum rectè diſpenſet, omnium

„ tamen poëtarum maximè tragicus, videri poteſt.

Poſtquàm Ariſtoteles eorum refutauit ſententiam, qui Euripidem reprehendebant, quòd tragœdias faceret exeuntes in infelicitatē; idipſum Euripidi ipſe magnæ tribuit laudi, atque de eo quid ſentiat liberè profert. dormitauit alicubi Euripides in œconomia tragœdiarum; Hoc vno excepto, omnium præſtantiſsimus eſt poëta in ſcribendis tragœdiis Euripides cēſendus, quòd tragicè prorſus loquatur, hoc eſt, luctuosè, et flebiliter, ſicuti maximè conuenit huic poëmati, in quo cienda eſt commiſeratio. Sunt hi verſus ſtatim in principio Oreſtæ poſiti.

„ οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν ὧδ' εἰπεῖν ἔπος

„ οὐδὲ πάθος οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,

ὡς οὐκ ἂν ἀρκεῖ ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.

» Quos Cicero ſcribit tanti ponderis exiſtimatos fuiſſe à Socrate, vt eos reuocarit magna cum admiratione;biſque, ac ter recitari voluerit, id quod contigiſſe in verſibus Vergilianis, Dulces exuuiæ, Seruius narrat. Nã Auguſtus Cæſar dulcedine, ac ſuauitate illorum verſuum, ita eſt allectus, vt iuſſerit bis proferri. Nec verò mirũ tàm doctè grauiterque tragœdias ſcripſiſſe Euripidem, è Scholis enim prodiit ſummorum philoſophorum maximarum, plurimarumque rerum cognitione inſtructus;nam & Anaxagorã,et Socratem audiuit.Verũ de his ſatis;qui plura volet intelligere, ſcireque de Euripidis doctrina,præſtantiaque quid veteres ſenſerint, quãtumque ipſi tribuerint. poterit omnia perlegere,quæ collegit Dialogo quinto de Hiſtoria poëtarũ LILIVS GREGORIVS GYRALDVS FERRARIENSIS, vir Eruditiſſimus; quẽ ego mehercle tanti facio,ob ſingularem doctrinam,et variam eruditionem omnium rerũ,quanti debeo eum,qui noſtratia hæc ſtudia tantopere excolit,exornatque, atque antiquitatem omnem inueſtigans,in abſtruſis,reconditiſque veterum libris,omnia profert in medium,vt aliis proſit.ſed vt redeam ad Euripidem;is œconomiam,ac diſpoſitionem in fabulis nõ exactè videtur ſeruaſſe. Exemplum ego vnũ afferam ex Alceſtide ipſius tragœdia.qualis enim quæſo,aut quàm probabilis οἰκονομία eſt?vt Herculem victorem coronatum redeuntem à pugna inducat; ignarumque faciat funeſtationis ædiũ Admeti propter Alceſtidis mortem,apud illum diuerſantem,quod cum ab eo poſtea lugente intellexiſſet,cupiens diſcedere Hercules ait;

» Ἡρ. ξένων πρὸς ἄλλην ἑστίαν πορεύσομαι

Cui reſpondet ſtatim Admetus,prohibens illum diſcedere.

» Ἀδ. οὐκ ἔστιν ἄναξ. μὴ τοσόνδ' ἔλθοι κακόν.

» Ἡρ. αἰσχρὸν παρὰ κλαίουσι θοινᾶσθαι ξένους.

» Ἀδ. χωρὶς ξενῶνές εἰσιν, οἷς σ' εἰσάξομεν.

» Ἡρ. μέθες με, καί σοι μυρίαν ἕξω χάριν. Paulò poſt.

» Χο. τί δρᾷς τοιαύτης συμφορᾶς προκειμένης;

» Ἀδ. μή τι τολμᾷς ξενοδοχεῖν; τί μῶρος εἶ;

Ipſe Ariſtoteles lib. Ethicorum.III.ſub initium fermè, οἰκονομίαν Euripidis reprehendit in Alcmæone.parum enim probabiles cauſas protulit, quibus impelli potuerit ad cædem matris.ridiculamque ait eſſe totam Euripidis narrationem illam. Poſſem meum iudicium ſecutus, Ariſtoteliſque normam;multa alia loca proferre, in quibus dormitauit Euripides,multumque errauit in diſpoſitione partium tragœdię;ſed quia in tanta iudiciorum varietate,periculoſum eſt proferre, quod ſentias, poterit vnuſquiſque per ſe illius tragœdias legens, adhibita Ariſtotelis norma animaduertere, vbi in œconomia lapſus ſit.quàmquàm verè hoc ſit ab Ariſtotele prolatum. Iulius quoque Pollux lib. IIII.vbi agit de choricis cantilenis,dormitaſſe Euripidem oſtendit,his verbis. Εὐρι-

» πίδης ἐν τῇ Δανάῃ τὸν χορὸν, ταῖς γυναῖκας ποιήσας αὐτῷ τι ποιῶ παραπεσεῖν, ἐκλαθόμενος ὡς ἄνδρας λέ-

» γειν, ἐποίησε τῷ σχήματι τῆς λέξεως ταῖς γυναῖκας.quid enim turpius, quàm ſuimet ipſius ob-

» liuiſci;ſuæque diſpoſitionis inſtitutæ? Euripides igitur in Danaæ chorum, qui mulieres conſtituebat,ſui oblitus,tanquã mares contineret,loquentẽ facit. Nũc,his prętermiſsis;breuiter declaro, quibus in rebus οἰκονομία verſetur; aut quali egeat artificio. Satis verò in libello priore noſtrarũ annotationũ expoſuimus,quomodo veteres Græci protulerint hanc dictionẽ pro diſpoſitione, ac collocatione partiũ in oratione;multiſque allatis exemplis id ita eſſe probauimus, & ſi quidam παρέργων ſcriptor, non fortaſſe παρέργως quicquid à me de ea re ante, quàm ille ſcriberet, triennio prolatũ fuit, vna cum aliis multis ſuis inſeruit ſcriptis; ſtuduitque efficere, vt ſi forte ignorarent homines, Vter prior edidiſſet, crederet me corniculã eſſe Horatianæ illi perſimilem. ſed in poſteriore libello, mearum annotationũ,ſatis honori meo cauere conatus ſum; Hęc igitur ſint hactenus hoc loco παρέργως dicta.In tragœdiis diligenti opus eſt οἰκονομίᾳ & diſpoſitione;in prologo, in epiſodiis;in exodo; nam non procul hæ partes repetendæ ab iis, quæ multum abſunt ab actione,ſed ab iis,quæ cohærent propius,& ſtatim rem aut præcedere,aut conſequi ſolent;vt actio tota ſibi conſtet, nihilque habeat

repugnans,

repugnans,aut parum conſentaneum.Reſpiciendum igitur eſt diligenter ad id, quod ſuperius diximus vocari τὸ εἰκὸς, ex quo partes illę omnes ducuntur, cōnectunturque cum actione:οἰκονομία præterea facit,vt,quod prius dicendum ſit,non dicatur poſteriore loco;docet etiam quomodo perſonis id,quod ſingulis conuenit,attribuamus;accō modateque ad naturam locorum,morum,temporumque ſcribamus.ſingula hæc exēplis probarem , ſi putarē eſſe neceſſe,ſed facilè omnia per ſe diiudicabit vnuſquiſque; qui attentè voluerit legere,ac perpendere veterum ſcripta.

» Δευτέρα δὴ πρώτη λεγομένη ὑπό τινων ἐστὶ σύστασις, ἡ διπλῆν τε τὴν σύστασιν ἔχουσα κα
» θάπερ ἡ ὀδύσσεια, καὶ τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας τοῖς βελτίοσι καὶ χείροσι, δοκεῖ δὲ εἶν πρώτη
» διὰ τὴν τῶν θεάτρων ἀσθένειαν. ἀκολουθοῦσι γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ᾽ εὐχὴν ποιοῦντες τοῖς θεα-
» ταῖς. ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονὴ, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας οἰκεία.

» Secundo loco ſequitur , quæ à nonnullis in primo collocatur, illa
» ex duplici genere compoſitio, quo ex ordine Odyſſea eſt:vt quæ di-
» uerſa ratione,partim ex præſtantioribus perſonis,partim ex humilio-
» ribus conſtet. huic ſanè primas tribuit theatralis imperitia. Quippe
» vates hanc auram ſequuntur,componentes quidem ad vota ſpectato-
» rum,cæterum voluptas illa nō Tragœdiæ,ſed Comœdiæ propria eſt.

Dictum eſt antè duas eſſe fabularum cōſtitutiones; alteram quidem ſimplicem, alteram verò duplicem.Simplex eſt,cum mutatio fit felicitatis in infelicitatem eo,quo eſt antè dictum,modo. Vel (vt apertius dicam) in qua perſona,cuius actio exprimitur, ex felici fit infelix. Duplex eſt,cū mutatio fit partim infelicitatis in felicitatem,partim felicitatis in infelicitatem,non tamen in eadem perſona,ſed in diuerſis;exemplum verò affert ex Homeri Odyſséa.Nec verò mirum,nam ex Homeri poëmate hoc ; Iliade quoque,& Margite,ſicuti declaratum eſt antè à me copioſè, deſumpta eſt non tantum materies,ſed etiam forma comœdię,& tragœdiæ;ex Margite quidem,comœdię; ex Odyſséa verò,et Iliade tragœdiæ;nam dramaticè quoque ſcripſit Homerus , quatenus patiebatur Epopœia.Refert Aelianus pictorem quendam,quamuis fœda, at vera tamen imitatione expreſsiſſe Homerum vomentem, cœteros autem poëtas humi ſtratos lambentes.quaſi innueret peritus pictor,omnes poëtas ſcribendi rationem , & artificium ſumpſiſſe ex Homero.Apud Homerum igitur in Odyſſea, Vlyſſes primò quidem infelicisſimus,variiſque malis conflictatus apparet ; ſed idem ſub finem poëmatis felicisſimus . Rurſus Proci beati , affluenteſque delitiis ab initio exprimuntur; iidem poſtea miſerrimi;quòd ab Vlyſſe perimuntur. Vlyſſes, ſi recte conſideres, quid ſibi voluerit in contextu Ariſtoteles,eſt βελτίων ideſt melior. Proci autem χείρονες ideſt deteriores,ſeu peiores;contrarius autem vtriſque euentus,nā Vlyſſes ex infelici fit fę
» lix,Proci ex felicitate in miſeriā labūtur;verba Græca ſunt,καὶ τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας τοῖς
» βελτίοσι,καὶ χείροσι. Quæ neque intellexit,neque aptè vertit Paccius , cū ait.quæ diuerſa ratione partim ex præſtantioribus perſonis,partim ex humilioribus cōſtat. Nam de iis non loquitur in præſentia Ariſt.ſicuti patet;debent igitur intelligi,ſicuti nos expoſuimus,quæ contrariū præſeferat euentū bonis; ac deterioribus. Talem conſtitutionē fabulæ ſecutus eſt Sophocles in Electra nam illa βελτίων eſt. Clytemneſtra autem, & Aegiſthus χείρονες.Cum igitur hæc ita ſeſe habeant;quæſtio erat inter antiquos. Vtra conſtitutio fabulæ præſtantior eſſet;ſimplex'ne,an duplex . Multi quidem exiſtimabāt duplicem eſſe ſimplici anteponendam.Sed ait Ariſtoteles nulla ratione hoc ſatis probari poſſe , præter quàm falſa quadam voluptate indoctæ multitudinis,& imperitorum quorundam ſpectatorum inſcitia . Magis enim ii delectantur eiuſmodi exitu , quia placidior eſt,ac minus terroris in ſe habet,et expletur animus ſuauitate quadam, quæ ex vltione improborum , & felicitate bonorum percipitur . Hæc fuit ratio, qua olim adducti ſunt in hanc ſententiam poëtę,vt tales ſcriberent tragœdias,quia ſpecta

torum auribus, voluptatique erat inſeruiendum, vt plauſum, acclamationemq́ue aliquam in theatro elicerent. Sed affirmat Ariſtoteles huiuſmodi voluptatem non eſſe in tragœdiis quærendam; nam magis propria eſt comœdiarum; quaſi innuat tragœdiæ proprium eſſe ex felicitate deſinere in infelicitatem. comœdiæ autem ex infelicitate in felicitatem, ſeu ex perturbatione, & turbulentia rerum in quietem, & tranquillitatem. Quare non ſatis videtur ex Ariſtotelis ſententia probari poſſe Euripidis tragœdia, quæ Oreſtes inſcribitur. nam rixæ omnes, turbæ, miſeriæque in ſummam deſinunt concordiam, tranquillitatem, & felicitatem. Tyndarus Clytemneſtræ pater, inſectatur Oreſtem; is Menelai implorat opem, quam cum nõ ferret Menelaus irã Tyndari prohibentis veritus; irritati ob hoc ipſum Oreſtes, & Pylades communi cõſenſu ſtatuunt Helenam perimere, quæ aderat, vt dolorem hunc infligerent Menelao. Sed Helenam ex oculis illorum tollunt dii, in cœlumq́ue, commiſerati, tranferũt. Hermionem illi poſtea Helenes filiam aggrediuntur ferro. ſuperuenit Menelaus; magnus vtrinque clamor. Apollo certamen dirimit. Oreſtæ mandat, vt Hermionem ducat vxorem; expiatuſq́ue cæde materna regnum Argiuorum accipiat. Argumentum tragœdiæ huius quàmſimillimum eſt comico; nam plurimæ rixæ ab initio, atque concertationes exprimuntur, quæ poſtremò ſedantur; eo planè more, quo in comediis ſolent. Non diſsimilis eſt exitus in Andromache. in Rheſo. aliiſq́ue multis. quas plane tragœdias nihil dubitem, Ariſtotelis ſententiam ſecutus, comediis ſimiles eſſe affirmare; hoc vno excepto, quòd in comœdia non adhibetur Machina per quam dii cum hominibus colloquantur; quàmuis in vetere comœdia id factum ſæpè, ſed de noua loquor; Reliqua prorſus omnia quàmſimillima comicis actionibus. ideò ait Ariſtoteles in contextu ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονὴ, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας. ideſt. non eiuſdem generis voluptas eſt, quæ percipitur ex tragœdia, & illa, quæ ex comœdia. Miretur fortaſſe aliquis hoc loco, cur voluptatem ex tragœdia percipi dicat Ariſtoteles. ſi enim ciet terrorem, & cõmiſerationem tragœdia, quæ duæ perturbationes opinati mali ſunt, quo modo oblectant, at qua afficiunt voluptate auditores? quaſi lugubria, ac luctuoſa hilaritatem aut voluptatem afferant, quis enim ſanæ mẽtis homo talia vnquam dixerit? Sed reſpondeo; voluptatem, quæ capitur ex tragœdia, eſſe eam, quam parit imitatio. quantum verò habeat hæc vim ad oblectandos animos, vel inde ſatis cognoſci poteſt, quòd etiam horribilia, ſi imitatione aliqua expreſſa ſeſe nobis obtulerint; delectationem, voluptatemq́ue afferunt. de qua re quoniam ſuperius ſuo loco copioſiſsime diſputatum fuit; non eſt neceſſe, vt plura dicamus. Talis eſt igitur voluptas quæ ex tragœdia percipitur. Nec diſsimilis huic eſt, quæ ex comœdia prouenit quatenus imitationem cõtinet. Hæc igitur oblectat, quòd feſtiuè imitatur ridiculas actiones hominum, illa quòd artificioſè imitatur mœrorem, luctum, calamitatemq́ue mortalium. Quòd ſi quæras vtra maior voluptas, auſim affirmare, quæ ex tragœdia prouenit maiorem multò. altius enim peruadit animos, rariuſq́ue nobis cõtingit; maioreq́ue quadam vi fit imitatio illa; quantò igitur difficilius exprimi eam poſſe ſcimus, tantò magis, ſi exacta fuerit, admiramur; maioremq́ue capimus voluptatem. Verùm vt redeam vnde digreſſus fui; Conſtitutio fabulæ duplex, cuius altera pars in felicitatem deſinit, commutata fortuna, eo, quo diximus, modo; ſi quando magis probatur; quàm ſimplex primumq́ue obtinet locum; & alteri præponitur; id omninò fit propter imbecillum, parumq́ue firmum ſpectatorum iudicium; ſic enim comparatum eſt natura, vt vulgus minus res laudabiles dignoſcat; ſemperq́ue probet ea, quæ minus ſunt probanda: improbetq́ue, quæ magis ſunt probãda. Verba aũt illa adnotãda διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν θεάτρων. Eleganti enim traslatione vocauit theatrorũ imbecillitatem; intelligẽs in populo nullã mentis aciẽ, aut animi firmitudinẽ ineſſe. Sic quoque Cic. lib. de Orat. 1. ait ſi in his paulùm modò offenſum ſit, theatra tota reclamãt. hinc idẽ Cic. eodẽ lib. monet oratori vitandã eſſe aduerſam populi acclamationẽ. Idẽ Cic. imbecillitatem populi in vnũ locum ad audiendum collecti volens ſignificare in oratione pro Mil. ait. Et quidem cæteras tempeſtates, & procellas in illis duntaxat concionum fluctibus ſemper putaui Miloni eſſe ſubeũdas. Dum igitur Poëtæ ſeſe ſuaſq́ue fabulas ad vulgi aures, iudiciũ-

que

que accommodant, populique captare ſtudent gratiam in ſcribendis tragœdiis; illud genus minus laudabile prætulerunt alteri, quod eſt maximè artificioſum, primoque loco collocandum.

» Ἐκεῖ γὰρ ἂν οἱ ἔχθιστοι ὦσιν ἐν τῷ μύθῳ, οἷον, Ὀρέστης, καὶ Αἴγισθος, φίλοι γενόμενοι ἐπὶ τελευ-
» τῆς ἐξέρχονται, καὶ ἀποθνήσκει οὐδεὶς ὑπ' οὐδενός.

» In hac enim ſiqui, velut Oreſtes, & Aegiſthus, ſecundum fabulam,
» inimici fuerint, reconciliata tandem inter ſe amicitia, neuterque ab al-
» tero obtruncatus diſcedet

Affert rationem Ariſtoteles, cur genus illud tragœdiarum, quæ duplices vocantur ſimiles ſint comœdiis. Eſt autem huiuſmodi. In comœdiis poſt longas concertationes, minas, ac rixas; exitus fabulæ eſt in quietē, conſenſum, & amicitiam, ſeu affinitatem, qua arctius animi coniunguntur. Hoc prope fit in eo genere tragœdiarum, nam inimici, qui iratis animis congreſſuri videbantur, inter ſeque pugnaturi; dum alter alteri minatur, ſtruitque inſidias, reconcialiata demum inter ſe gratia, diſcedunt vnanimes. Eſt apud me manuſcriptus codex in quo deſunt illæ dictiones οἷον Ὀρέστης, καὶ Αἴγισθος. Si tollas igitur has dictiones, poterunt ea, quæ dicuntur in contextu, omnia ver
» ti. Sic. illic enim quàmuis inimicitias acerbiſsimas inter ſe exerceant in fabula; poſtea
» reconciliatis animis inter ſe diſcedūt, neque vllus perimitur. Ambiguum tamen videri poterit, an hæc ad comœdiam, an ad tragœdiam ſint referenda; Quòd ſi quis velit referre ad tragœdiam; vt ſit ſenſus. Ea tragœdia; quam diximus in felicitatem deſinere, eiuſmodi eſt, vt quàmlibet inimiciſsimi inter ſe homines inducātur in fabulam, poſtea tamen ſub exitum fabulæ redeant in gratiam. neque alter alteri damnum inferat, aut cædem. Non ſatis illi conuenire videbuntur; nam tragœdia, quæ duplicem habet conſtitutionem, de qua locuti fuimus, ſimilem Odyſſéæ Homericæ, non quidem facit redeuntes in gratiam inimicos; ſed probos viros permentes improbos, inimicitiarum gratia, vt iniurias illorum vlciſcantur. Quòd ſi quis dicat eſſe nonnullas tragœdias, in quibus apparet eiuſmodi exitus, qualem diximus ſuperius in Andromache, in Oreſte, in Rheſo apud Euripidem eſſe; reſpondeo id quidem verum eſſe, magiſque comicas has videri, quàm Electra Sophoclis, quę duplicem habet conſtitutionem, & ſimilis eſt Odyſſéæ. Sed de hoc genere non eſt aperte locutus Ariſtoteles. Quòd ſi tamen de vtroque locutum velis Ariſtotelem; erunt recipienda verba quæ-
» dam, quæ leguntur in manuſcripto libro, qui eſt apud me; καὶ οἱ ἐκ δυστυχίας εἰς εὐτυχίαν
» μεταβάλλοντες. Sunt autem inſerenda in ſuperiore cōtextu. Sic. δευτέρα δὲ πρώτη λεγομένη
» ὑπό τινων ἐστὶ σύστασις, ἡ διπλῆν τε τὴν σύστασιν ἔχουσα, καθάπερ ἡ Ὀδύσσεια, τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας τοῖς
» βελτίοσι, καὶ χείροσι, καὶ οἱ ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταβάλλοντες. δοκεῖ δὲ εἶναι πρώτη. & quæ ſe-
» quūtur. Paulò poſt igitur ait ad hāc reſpiciēs. ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονή, ἀλλὰ μᾶλ-
» λον τῆς κωμῳδίας. Nā Odyſſéæ cum ſit ſimilis, quæ duplicē habet conſtitutionē, quia cō
» mutatio duplex fit, alia proborū ex inſelicitate in felicitatē. alia improborū ex felicitate in infelicitatē, qualis eſt Electra Sophoclis, et cędes fiat, non recōciliatio; nō poteſt dici comœdiæ ſimilis ab omni parte; At altera, in qua mutatio fit infelicitatis in felicitatē, qualis eſt Oreſtes Euripidis, et Andromache, ſimilis planè ab omni parte eſt comœdiæ, quia felicem habet exitum; & reconciliationem mutuam, poſt multas rixas, & concertationes. atque ſic patet, opinor, pulcherrimus hic locus Ariſtotelis.

» Ἔστι μὲν οὖν τὸ φοβερὸν, καὶ ἐλεεινὸν ἐκ τῆς ὄψεως γίνεσθαι, ἔστι δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῶν
» πραγμάτων, ὅπερ ἐστὶ πρότερον, καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος.

» Terrificum verò illud, atque miſerandum cum ab apparatu ſcenæ
» proficiſcitur, tum à rerum compoſitione; id quod multo præſtantius,
» meliorisque vatis eſt.

Soluit obiectionem Ariſtoteles, quæ poſſet afferri ab aliquo aduerſus ea, quæ dicta ſunt, obiectio eſt huiuſmodi. Non debet talis conſtitutio reprehendi, quia & ſi felicē habet exitum rerum, tamen alia quadam ratione conſequuntur poëtæ, atque exprimunt ea duo, quæ ſunt tragœdiæ propria τὸ φοβερὸν, καὶ τὸ ἐλεεινόν. quia apparatus eiuſmodi fieri poteſt, qui ſpeciem præſeferat τοῦ φοβεροῦ, καὶ ἐλεεινοῦ. Reſpondet Ariſtoteles, verum quidem id eſſe, vt τὸ φοβερὸν, καὶ ἐλεεινὸν aliqua ex parte proueniat ex apparatu, ſed commodius, maioreque quadam vi excitari, atque enaſci ex cōſtitutione ipſa rerum, & fabula. Apparatus enim eſt quiddam ἄτεχνον. atque extrinſecus additum. Conſtitutio autem rerum, & fabula eſt ἔντεχνον. Ad artem igitur hæc poëtæ ſpectat: egetque peritiſſimo artifice ſcribendi poëmatis, nam tota vis poëticæ facultatis eſt in ipſo poëta; reliqua adiumēta quædam ſunt; Cum igitur duplici modo concitetur cōmiſeratio; & terror, qui ex conſtitutione rerum, fabulaque prouenit, præſtantior eſt alter: qui ex apparatu, leuior eſt; & minus ad poëticen ſpectat: ſtudet enim imperitus poëta, cum ipſe ſua peritia id aſſequi non poſſit, commiſerationem ciere ex apparatu, ſed peritus poëta ex ipſa fabula potius.

Δεῖ γὰρ καὶ ἄνευ τοῦ ὁρᾶν, οὕτω συνεστάναι τὸν μῦθον, ὥστε τὸν ἀκούοντα τὰ πράγματα γινόμενα, καὶ φρίττειν, καὶ ἐλεεῖν ἐκ τῶν συμβαινόντων, ἅπερ ἂν πάθοι τις ἀκούων τὸν τοῦ Οἰδίπου μῦθον. τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο παρασκευάζειν ἀτεχνότερον, καὶ χορηγίας δεόμενον ἐστιν.

Sic enim fabulam contexuiſſe oportet, vt etiam ſublato ſpectaculo quis, quæ geri contigerunt, percipiens planè exhorreat, miſereatur'ue: quibus apprimè duobus, qui fabulam Oedipodis cognouerit, afficietur. Illud autem, quod ad ſpectaculum pertinet, minus ſanè operoſum eſt, & impendio indiget.

Præceptionem dat Ariſtoteles, quæ ex ſuperius dictis deducitur, huiuſmodi. Oportere poëtam ita fabulam conſcribere, vt in ea tota vis inſit mouendi commiſerationē, & perterrefaciendi, vt etiam ſi ex oculis ſublatus fuerit apparatus, omniaque, quæ ad ſcenam, pertinent, & theatrum, vis tamen appareat in ipſa fabula, & rerum conſtitutione; Exemplum rei huius ſumitur ex Oedipode Sophocleo. Tolle enim apparatum tolle ſcenam, reliquaque omnia ſcenica adiumenta, nihilò tamen minus efficiet id, quod conuenit tragico poëmati. Nam aliquis vel legens tacitus, vel audiens ab alio recitari ſine geſticulatione vlla, aut imitatione, quali vtuntur hiſtriones in ſcena; inhorreſcet, & ſentiet animum ſuum magna commoueri commiſeratione erga Oedipodem. Cicero in Bruto, vbi loquitur de C. Piſone genero ſuo, orationem illius oſtendit ex geſticulatione magis & motu corporis, atque pronunciatione, quàm ex artificio probari ſolitam: Itaque tantos proceſſus faciebat, vt euolare, non excurrere videretur, eratque verborum & delectus elegans, et apta, & quaſi rotunda conſtructio. geſtuſque natura ita venuſtus, vt ars etiam quæ non erat, & è diſciplina modus quidam videretur accedere. Idem de Hortenſio paulò poſt. Vox canora & ſuauis; motus, & geſtus etiam plus artis habebat, quàm erat oratori ſatis. Oratores enim etiam ipſi habent, vnde orationem ſuam exornent, augeantque, extrinſeco geſtus, pronunciationiſque adiumento, quo ſublato, ſæpe tota friget oratio, neq. vllam habet vim, ſed ea eſt optimi oratio oratoris, vt etiā ſine geſtu, & motu corporis; aculeos habeat, ac vim, quā quærimus; vt in rebus, verbiſque inſit; non in geſtu, & pronunciatione dicentis. Adnotanda illa verba. τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο παρασκευάζειν ἀτεχνότερον, καὶ χορηγίας δεόμενον ἐστι. Non placet verſio Paccii, cum ait Minus ſanè operoſum eſt, & impendio indiget. nam Ariſtotelis ſententia eſt. Illud quod apparatum, ſcenamque ſpectat, minus eſt artificioſum; nam in eo non ponit operam ſuam poëtice, potiuſque eget opera & ſumptu Aedilium, quàm artificio, & opera poëtarum. Nam χορηγίαν appellauit ſumptum,

operam

operamque quã in ludis ſcenicis adhibere conſueuerant χορηγοὶ ab Athenienſib. olim dicti; de quibus ſuperius ſatis multa à nobis dicta fuerunt. ipſi autẽ ædiles, ſeu χορηγοὶ poëtis miniſtrabant in apparatu faciendo, ſcenaque, ac theatro ornando.

» Οἱ δὲ μὴ τὸ φοβερὸν διὰ τῆς ὄψεως ἀλλὰ τὸ τερατῶδες μόνον παρασκευάζοντες, οὐδὲν
» τραγῳδίᾳ κοινωνοῦσιν· οὐ γὰρ πᾶσαν δεῖ ζητεῖν ἡδονὴν ἀπὸ τραγῳδίας, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν.

» Proinde, qui non terrificum illud, ſed portentoſum duntaxat ſpecta
» culo exhibent, alieni prorſus à Tragœdia habendi ſunt, quippe dele-
» ctatio non omnifariam à Tragœdia, ſed quæ tantum propria ei fuerit
» quærenda eſt.

Poſtquàm Ariſt. docuit terrorẽ eſſe excitandũ ex ipſis rebus, & fabula; reprehẽditq. eos qui ex apparatu illũ ciere conantur; oſtendit; quã longè diuerſum illi faciunt ab eo quod eſt faciendũ; nã dũ putant ſe aſſequi τὸ φοβερὸν. efficiunt, vt potius appareat τὸ τε-
» ρατῶδες. τέρατα Græci portẽta vocãt. de his Hermogenes in lib. περὶ γοργότητος, cap. περὶ
» πολιτικοῦ λόγου, ait ſic. μυθικὰ δὲ κἀκεῖνα καὶ ποιητικά τε ὑπερβάλλοντά γε μὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. ὑπ' ἐκεί-
» νων δὲ τερατολογούμενα, ὡς γεγονότα καὶ πιστευθῆναι ἄξια, οἷον ὅτι Ἀχιλλεὺς ποταμῷ ἐπολέμησε, καὶ ὅτι ὁ Αἴας
» ἢ ὁ Ἕκτωρ τηλικοῦτον ῥᾳδίως ἐρρίπτει λίθον καὶ ὅτι τηλικοίδε ἦσαν. Paulò poſt. καὶ ὅλως τὰ ἀδύνατα,
» καὶ ἄπιστα τερατεύεσθαι τὸ μὲν ποιητικὸν, ἢ μύθοις ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα ποιητικὰ μὲν καὶ ἴδια. ὅτι οὐ
» δεῖ γὰρ τερατολογίαν. Proclus quoque in quæſtionibus poëticis. vbi ait poëtam ſumere
» ἀπὸ τῆς φυσικῆς nonnulla, his vtitur verbis. ὅσα κατὰ φύσιν, οἷον γονὰς, γάμους, τόκους, αὐξήσεις,
» ἀλλ' οὐ τερατώδη. Portenta autem omnia, quia præter naturam conſuetudinemque exiſtunt admirationem iniiciunt. ac terrorem, ex inſpectione horribili. at alius hic terror eſt, diuerſuſque ab eo, quem quærimus in tragœdia. Præterea portentoſa hæc oculis ſeſe obiiciunt, atrocitateque ſua perterrefaciunt intuentes. At τὸ φοβερὸν tragicum ex euentu fortuito, qualis eſt ante expoſitus, prouenit. Adde, quòd ſicut monſtra appellamus ea, quæ ex diſſimilibus conſtant partibus, aut pluribus præter naturam; ſic Apparatus ſcenicus ſi fuerit horrificus, Fabula autem longè diuerſa; quoniam nulla eſt inter duas has res ſimilitudo; portentoſum quidpiam præſeferunt vt ſi Alceſtin tragœdiam Euripidis, cuius exitus ſimilis comico eſt in felicitatem, & hilaritarem, uideas recitari in ſcena, quæ horrificum preſeferat apparatum. Senſus igitur eſt Ariſtotelis, ſi ſũmatim proferas, hic. Qui terribile illud non inducunt, quod eſt tragœdiæ proprium; ſed portentoſum tantum, horrificumque apparatum obiiciunt oculis ſpectatorum, minimè aſſequuntur tragœdiæ finem, nam non omnis delectatio eſt exquirenda in tragœdia; ſed quæ ipſius tantùm eſt propria, quæque ex natura ipſarum rerum, quas continet, enaſcitur: ſicuti enim ab vnaquaquaque re, & animali exigendum eſt, & expectandum, quod eſt ipſius proprium; ſic à tragœdia, nam ſi quis exigat ab equo, vt Arationi inſeruiat, à boue, vt Ephippia, equitemque dorſo gerat, non expetat id ab iis, quod proprium eſt ipſorum, nam neque boui clitellæ, neque equo aratrum conuenit. Tale quiddam minimè conſentaneum naturæ ipſorum volens declarare Horatius, ait.

» Optat ephippia bos. exoptat arare Caballus.

Quod dictum referri poteſt ad omnia, quę diſcedunt à naturali officio, & innata actione. Eodem igitur modo. cum peculiarem habeat naturam tragœdia; id ab ea eliciendum voluptatis genus, quod ipſius natura pollicetur; nam ſicuti in omnibus rebus naturalibus, atque animantibus peculiaris ineſt natura; ita quoque in ſingulis poëmatum generibus.

» Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀπὸ ἐλέους, καὶ φόβου διὰ μιμήσεως δεῖ ἡδονὴν παρασκευάζειν τὸν ποιητὴν
» φανερὸν, ὡς τοῦτο ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον.

» Quoniam autem à timore, miſericordia'ue talem delectationem

„ per imitationem poëta parare debet, ſatis quidem apparet in ipſis re-
„ bus id eſſe inſerendum.

Poſtquàm dictum eſt non omnem voluptatem eſſe quærendam in tragœdia; declarat breuiter Ariſtoteles, quaſi epilogum ſtatuens ſuperius dictorum omninm, qualis ſit peculiaris tragœdiæ voluptas; Ea autem eſt, quæ paratur per cōmiſerationem, & terrorem, adhibita imitatione; Rurſus hic exiſtit quæſtio, de qua ſuperius aliquid diximus, dicat enim quiſpiam, hoc poſtulat Ariſtoteles, vt voluptas paretur in tragœdia per commiſerationem, & terrorem; Sed tantùm abeſt, vt ex duabus illis perturbationibus oriatur vlla voluptas, ſed potius maximus oriatur luctus, & dolor; quæ igitur voluptas in lugendo? Reſpondeo hæc vera eſſe; nam quis neget ex illis perturbationibus, cum ex calamitate; & infelicitate hominum bonorum proueniant; ſicuti eſt antè dictum copioſè, enaſci luctum? ſed per imitationem cum exprimantur incommoda, calamitateſque quamlibet maximę, luctū pariunt cum voluptate, omnis enim imitatio, quamuis truculentarum, miſerabiliumque rerum ſit, iucunda, & ſanè in lu-
„ ctu perſe etiam voluptas eſt, declarat hoc Ariſtoteles libro Rhet. I. cum ait. καὶ ἐν τοῖς
„ πένθεσι καὶ θρήνοις ἐγγίνεταί τις ἡδονὴ, ἡ μὲν γὰρ λύπη ἐπὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν: ἡδονὴ δ' ἐν τῷ μεμνῆσθαι, καὶ
„ ὁρᾶν πως ἐκεῖνον καὶ ἃ ἔπραττε, καὶ οἷος ἦν, διὸ καὶ τοῦτ' εἴρηται. τοῖσι δὲ πᾶσιν ἐφίμερον ὦρσε γόοιο. Verū de his hactenus, nam ſuperius quoque declarata fuerunt. Requirit etiam aliud Ariſto-
„ teles, de quo iamdudum locuti fuimus; quod exprimitur his verbis, καὶ τοῦτο ἐν πράγμασιν ἐμποιητέον, damnat enim illorum ſententiam, qui ex theatri ſcenæque apparatu ſtudebant duas has animi perturbationes mouere, neglecta rerum conſtitutione ac fabula ipſa; imo tantum apparatui tribuebant, vt etiam ſi tragœdia comicum haberet, lætumque exitum; quod repugnat naturæ ipſius, putarent ex apparatu, qui horrificam præſeferret ſpeciem, poſſe elici. Sed ait Ariſtoteles prudenter, ac verè, non hoc extrinſecus ab apparatu; Sed à rebus ipſis eſſe petendum; nam ſi ab Apparatu proueniat, iam non poëtę hoc fuerit artificio tribuendum; ſed χορηγῷ, & ædilibus, curatoribuſque theatri, & ſcenę. Hermogenes in lib. τῶν ἰδεῶν. vbi loquitur περὶ σεμνότητος ait ſermonem fieri σεμνὸν, ſi ducatur à rebus, quæ eiuſmodi fuerint, vt ſiquis de Diis, de Religione, de Sacerdotiis, de Rep. loquatur, aliiſque rebus huiuſmodi; nā
„ res vim, ponduſque addunt verbis, atque orationi. Verba illius hæc ſunt. ἔννοιαι τοίνυν
„ εἰσὶ σεμναὶ μάλιστα μὲν αἱ περὶ θεῶν, ὡς περὶ θεῶν λεγόμεναι. Paulò poſt. δεύτεραι δὲ μετ' ἐκείνας σε-
„ μναὶ αἱ περὶ τῶν θείων ὡς ὄντων πραγμάτων: οἷον ὡρῶν φύσεως εἰ ἐξετάζοι τις ὅπως τι, καὶ καθ' ἃς αἰτίας
„ γίνονται, καὶ τὴν τοῦ παντὸς περιφοράν, καὶ φύσιν, ἢ κινήσεως γῆς, ἢ θαλάττης, εἰ ζητοίη τις ὅπως γίνονται. ἢ
„ σκηπτῶν φοράς. ἢ ὅλως τοιαῦτα. ταῦτα δὲ εἰ μὲν οὕτως ἐξετάζοιτο κατὰ τὰς αἰτίας, σεμνὸν ἡ μὲν, καὶ πο-
„ λιτικὸν ἀνάγκη ποιεῖν τὸν λόγον. Sicuti igitur apud Oratores ex rebus ipſis conficitur σεμνὸς λόγος, ita quoque apud poëtas tragicos ex ipſis rebus horribilibus, & commiſerabilibus, de quibus agitur in fabula, concitanda eſt commiſeratio, & terror; non ex apparatu, aut alia quauis re, quæ ſit præter fabulam, & actionem. Idem Hermogenes in libro περὶ μεθόδου δεινότητος, vbi docet, quid ſit tragicè loqui, oſtendit exemplo Homeri & Demoſthenis; nihil aliud eſſe tragicè loqui, quàm de rebus flebilibus, ac commiſe-
„ rabilibus, verbis quoque cōmiſerabilibus loqui; τὸ τραγικῶς λέγειν Ὅμηρος μὲν ἐδίδαξε; Δημοσ-
„ θένης δὲ ἐμιμήσατο. ὅτι μὲν γὰρ τραγικὸς, καὶ πατὴρ τραγῳδίας Ὅμηρος, Πλάτων μαρτυρεῖ. Paulò poſt.
„ πάσης πόλεως ἐπὶ πορθήσει ἐν Ἰλιάδι ἔπεσιν.
„ Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει
„ τέκνα δὲ τ' ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας.
„ Ibidem paulò poſt, de Demoſthene. ταῦτα ποιεῖ καὶ Δημοσθένης, καὶ οὕτω τραγῳδεῖ. Φωκέων
„ ἅλωσιν ἐθέλων ὅλην ἐν ὀλίγοις ῥήμασι λέγειν. ἦν ἰδεῖν οἰκίας κατεσκαμμένας: τείχη περιῃρημένα. χώραν
„ ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ, γύναια δὲ καὶ παιδάρια. καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰκτρούς. Locus verò hic, de quo loquitur Hermogenes, eſt in oratione Demoſth. περὶ παραπρεσβείας. inſignis planè, & admirabilis, in quo commiſerationem excitare ſtudet in animis Athenienſium recitans Phocenſium calamitatem. Tota verò ratio mouendæ commiſerationis eſt ducta ab ipſis rebus, quæ commiſerabiles ſunt. ideò dicitur ab Hermogene tragicè loqui. debent igitur eâdem ratione etiam poëtæ tragici à rebus ipſis, ad eas verba commiſerabilia

miſerabilia adaptantes, ducere commiſerationem non ab apparatu; aut ſcena, quæ horribilem aliquam præſeferat ſpeciem. Verba Ariſtotelis in contextu ſunt. τοῦτο δὲ ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον. id eſt, hoc ipſum autem in rebus, quas continet ſabula, eſt faciendum. Non diſsimili ratione dixit Hermogenes libro περὶ εὑρέσεως. σεμνὸν δὲ εἶναί που δεῖν ἐν τοῖς οὖσι, τί ἄλλο μᾶλλον δεῖν, ἢ λόγος, καὶ τὸ μὲν σεμνὸν τῷ νοῦ σεμνοῦ οὐχ ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῆς τοῦ ῥήτορος δυνάμεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς τοῦ πράγματος. Grauitas (inquit) & dignitas, ſi eſt, quid aliud eſt, quàm ipſe ſermo? & grauitas quidem, & dignitas non exprimitur à facundia, & vi Oratoris aptè, copioſéque loquentis; ſed potius ex neceſsitate rei ipſius; quia cum res grauis, ſeueraque ſit, neceſſariò cogit oratorem, vt de ea orationē, graue, ſeuerā, plenamque dignitatis habeat. Hæc ſi vera ſunt, ſicuti planè veriſsima videntur, pari ratione dicendū eſt in tragœdia, non facultate, & eloquentia poëtæ ſcribentis res flebiles fieri, ſed ex natura ipſa, quæ illarum eſt flebilis, ac commiſerabilis. Ad actionem igitur, & res, quas continet fabula reſpiciat neceſſe eſt poeta tragicus, atque ex iis concitet commiſerationem, & terrorem; non autem aliunde petat; nam niſi res commiſerabiles fuerint, fruſtra laborabit ſi voluerit commiſerationem ex apparatu deducere, res interim narrans, quæ alterius cuiuſdam naturæ ſint.

ποῖα οὖν δεινά, ἢ ποῖα οἰκτρὰ φαίνεται τῶν συμπιπτόντων, λάβωμεν. ἀνάγκη δὲ ἢ φίλων εἶναι πρὸς ἀλλήλους τὰς τοιαύτας πράξεις, ἢ ἐχθρῶν, ἢ μηδετέρων. ἂν μὲν οὖν ἐχθρὸς ἐχθρὸν ἀποκτείνῃ, οὐδὲν ἐλεεινὸν οὔτε ποιῶν οὔτε μέλλων δείκνυσι, πλὴν κατ' αὐτὸ τὸ πάθος, οὐδ' ἂν μηδ' ἑτέρως ἔχοντες.

De rebus itaque contingentibus, quæ terrifici, quæ'ue miſerabilis ſpeciem allaturæ ſint, deinceps dicere aggrediamur. Neceſſe autem eſt huiuſmodi actiones vel amicorum inuicem, hoſtium, ſiue etiam neutrorum eſſe. Itaque ſi hoſtis hoſtem obtruncet, obtruncaturus'ue ſit, nequaquam miſerabile illud, præterquam necis ipſo affectu, aſſequetur: idque ſequetur, ſi inter neutros id accidat.

Poſtquàm Ariſtoteles declarauit ipſum τὸ φοβερὸν, καὶ τὸ ἐλεεινὸν eſſe eliciēdū ex ipſis rebus, non ex apparatu. explicat, quales nam ſint eæ res, & perſonæ. quibus id effici poſſit; Ac primum perpendenda in contextu diligenter ſunt illa verba ποῖα δεινά, καὶ οἰκτρά; nō enim ſine cauſa δεινὰ dixit, nō autem ἐλεεινά. quamuis poſtea rurſus ea vtatur dictione aptè, vti oſtendemus. Ariſtoteles ipſe lib. II. Rhetoricorum; vbi loquitur de commiſeratione; ait ſolere nos commiſerari eos, quos cognoſcimus; rectè quidem, nam nullus commiſeratur eos, quos non cognoſcit; niſi φιλανθρώπως fortaſſe. Quòd ſi nobis aliqua affinitate, & conſanguinitate ſint coniuncti, eos, non dicet quiſpiam, nos commiſerari. maior enim quædam hæc eſt animi perturbatio, quàm vt commiſeratio appellari debeat. Duobus igitur nominibus hæc diſtinguit Ariſtoteles; nam illa vocat commiſerabilia mala, quæ accidunt hominibus, quos cognoſcimus aliquatenus. hæc autē vocat δεινά, quæ accidunt conſanguineis. Verba Ariſtotelis ſunt hæc. ἐλεοῦσι δὲ τούς τε γνωρίμους, ἐὰν μὴ σφόδρα ἐγγὺς ὦσιν οἰκειότητος. περὶ δὲ τούτους ὥσπερ περὶ αὐτοὺς μέλλοντας ἔχουσι. Exemplum eſto. ſi quis filium ſuum videat duci ad cædem; aut vnco dilacerari; non quidem illum commiſerari propriè dici poterit; nam maiore quadam affici illum neceſſe eſt perturbatione; id quod Amaſidi contigiſſe olim narrat Ariſtoteles eodem loco. & nos ſuperius, alia de cauſa retulimus, neque enim (tanta erat vis doloris) illacrymatus eſt, cum tamen idem commiſeratus amicum inopem, ſtipemque petentem, vt medici, & proſeuchæ ſolent, lacrymas ſtatim effuderit. reddens huius rei rationē Ariſtoteles ait lib. Rhet. II. τοῦτο μὲν γὰρ ἐλεεινόν, ἐκεῖνο δὲ δεινόν. τὸ γὰρ δεινὸν ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ, καὶ ἐκκρουστικὸν τοῦ ἐλέου. καὶ πολλάκις τῷ ἐναντίῳ χρήσιμον. tantā igitur habet vim τὸ δεινὸν, vt pellat, trudatque τὸν ἔλεον. Cum igitur Ariſtoteles paulò poſt in hoc contextu poëtices, explicet ad tragœdiam apta eſſe ea mala, quæ accidunt & oriuntur inter conſanguineos. Ideò

Propoſuit ſe locuturum de iis, quæ δεινὰ vocantur, nunc ſic appellantur, non autē ἐλεεινά. Sed obiiciat ſe quiſpiam Ariſtoteli hoc loco, dicatque illum non conſentanea loqui. Dixit enim ante ſæpè dicetque poſtea, proprium eſſe tragœdiæ concitare commiſerationē, cur igitur nunc non loquitur περὶ ἐλεεινῶν ſed περὶ δεινῶν, quæ duo, cū ſimul eſſe non poſsint, repugnantia, atque contraria videntur eſſe. nam τὸ δεινὸν eſt (vt ait) ἐκκρουστικὸν τοῦ ἐλέου. Reſpondeo Ariſtotelem non loqui repugnantia. nam idem dici, diuerſa ratione, poteſt, & δεινόν. & ἐλεεινόν. quod apertiſsimè probo. diligenterque velim ab omnibus cōſiderari, vt intelligant quàm ingenioſè omnia protulerit Ariſtoteles, quàmque hæc bellè conueniant illis, quæ ab eo tradita ſunt lib. II. Rhetoricorum. Cædes filiorum, ac dilaceratio, aliaque huiuſmodi patri dicantur accidere non quidē ἐλεεινά, ſed δεινά. Eadem verò dici poterunt accidere amicis, qui illos cognoſcebant de facie; ἐλεεινά. Si igitur ad conſanguineos conſanguineorū mala referas, rationeque ipſorum conſideres; ſunt δεινὰ hoc eſt, grauia, atrociaque vocanda. ſi autem ad amicos, qui illos tantūmodo norint referas, vocabuntur eadem tunc ἐλεεινά, hoc eſt commiſerabilia. Cum igitur Ariſtoteles pollicetur hoc loco ſi locuturum περὶ δεινῶν. reſpexit ad cōſanguineos: primum enim ea inter conſanguineos mala oriuntur; mox incurrunt in oculos amicorum, qui commiſeratione mouentur; & vocantur ratione ipſorū ἐλεεινά. atque hoc modo aliquando, commiſerabilia, non atrocia, dicit ſpectare ad tragœdiā. multoque crebrius vſurpat eam appellationem, quia ferè ſemper reſpicit ad auditores, & ſpectatores; nunc verò reſpexit ad ipſorum naturam & ortum. nam primū exiſtunt, & oriuntur δεινὰ inter conſanguineos; mox aliis, qui ipſos cognoſcūt, oblata amicis fiūt ἐλεεινά. oportet autem ipſum poëtam primum noſſe illud, quàm hoc; nam hoc ex illo pendet; aptè igitur volens declarare commiſerabilia, prius conſiderat τὰ δεινά, ab ipſo enim ortu inter ignotos ita vocari incipiunt, vt antè diximus. mox ad alios relata, dicuntur ἐλεεινά. Hinc magno artificio Demoſthenes in oratione περὶ παραπρεσβ. lo-
,, quens de calamitate Phocenſium, ait. θέαμα δεινόν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐλεεινόν. ὅτε γὰρ νῦν
,, ὑπορευόμεθα εἰς Δελφοὺς ἐξ ἀνάγκης ἦν ὁρᾶν ἡμῖν πάντα ταῦτα. hoc eſt. Spectaculum atrox, & cōmiſerabile; vtrunque enim protulit, & δεινόν, et ἐλεεινόν, quoniā mala quę acciderāt Phocenſibus ratione ipſorū, qui inter ſe cōſanguinei erāt, vocari poterāt δεινά. ratione aūt Athenienſiū, qui ipſis erant amici, ἐλεεινά. vel etiā propter ipſos Athenienſes δεινά. nā ea ratione voluit Demoſthenes, ſignificare, magnā coniunctionem animorum, quæ erat inter Athenienſes, & Phocenſes, quaſi conſanguinei forent. Hermogenes, vbi loquitur περὶ δεινότητος. ſatis declarat, quomodo veteres protulerint hanc dictionē, his ver-
,, bis. εἰ δὲ ἴσως ἡμῖν περὶ τοῦ ὀνόματος διοισεται, δεινὸν εἶναι λέγων ῥήτορα τὸν φοβερὸν, ἢ μέγαν, ἢ ἰσχυρὸν, ἢ πάν-
,, τα ταῦτα, τοὔνομα γὰρ τὸ τῆς δεινότητος οὕτω μὲν τέθειται τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ τούτων. His declaratis; redeo ad Ariſtotelis contextum. Enumeratione colligit Ariſtoteles, quot ſint hominū genera, inter quos oriri poſſint facta δεινά. ſeu atrocia; atque enumeratio cum ſit triplex, eam retinet partē, quæ videtur ad rem, de qua agit, ſpectare. Atrocia, vtpotè cædes, fiūt aut inter inimicos. aut inter amicos. aut inter neutros. Si inter inimicos, nulla poteſt eſſe commiſeratio, præterquàm ex ipſa re. quod poſtea explicabimus. ſi inter neutros, qui ſcilicet ſe ipſos mutuò nō cognoſcant; nulla commiſeratio exiſtet. Ergo inter amicos hæc ſi fiant, ad tragœdiam pertinent, neutros μηδετέρους vocat Ariſtoteles. Cicero lib. II. de Diuinatione. vidēdum verò quid bonum, quid malum; quid neutrum. Sic enim vocat, quod eſt neque bonū, neque malum. de qua re nos ſuperius copioſè ſatis diximus. ſic idem Cic. Anguem appellauit neutrum, ideſt neque marem, neque fœminā. hanc veteres nōnulli Philoſophi, quod docet in Academicis quęſtionibus Cic. vocabant ἀδιαφορίαν. Medium igitur collocatur inter inimicū, & amicum, per negationem NEVTER. Ariſtoteles libro Ethicorum quarto; vbi conatur ſtatuere medium inter ἄρεσκον. & δύσκολον, ſeu δύσεριν. planè neutrum, qualem hoc loco effingit, mihi videtur ſignificare, his verbis. οἱ μὲν ἄρεσκοι δοκοῦσιν εἶναι οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαι-
,, νοῦντες, καὶ οὐδὲν ἀντιτείνοντες. οἱ δ᾽ ἐξ ἐναντίας τούτοις πρὸς πάντα ἀντιτείνοντες, καὶ τοῦ λυπεῖν
,, οὐδὲν φροντίζοντες, δύσκολοι, καὶ δυσέριδες καλοῦνται. ἡ δὲ μέση τούτων ἕξις ἐπαινετή. ὄνομα δ᾽ οὐκ
,, ἀποδέδοται αὐτῇ τι. ἔοικε δὲ μάλιστα φιλίᾳ, διαφέρει δὲ τῆς φιλίας ὅτι ἄνευ πάθους ἐστί. καὶ τοῦ στέργειν οἷς ὁμιλεῖ,

» ἀμελεῖ. ἔτι γὰρ τῷ φιλεῖν ἢ ἐχθραίνειν ἀποδέχεται ἕκαστα ὡς δεῖ. ἀλλὰ τῷ τοιοῦτος εἶναι, ὁμοίως γὰρ πρὸς
» ἀγνῶτας, καὶ γνωρίμους, καὶ συνήθεις, καὶ ἀσυνήθεις αὐτὸ ποιήσει, πλὴν καὶ ἐν ἑκάστοις ὡς ἁρμόζει. Hæc
verba ſiquis diligenter conſideret, videat belle conuenire ei, de quo loquimur. ſed ta-
lem medium hominem ait Ariſtoteles carere nomine. Sunt quædam genera cõtrario
rum, quæ, quia habent medium nomine carens, videntur eſſe ex eo genere, quæ non
habẽt. Nos de hac re ſuperius ſatis multa. Ariſtoteles verò paulò poſt lib. I I. Ethi. ait
» ἀντικεῖσθαι δὲ φαίνεται τὰ ἄκρα ἑαυτοῖς διὰ τὸ ἀνώνυμον εἶναι τὸ μέσον. NEVTRVM igitur vocamus,
qui medius eſt inter amicum, & inimicum, quia vt ait Ariſtoteles, ὅτι ἔστιν ἄνευ πάθους,
neque amat, neque odit. Nũc redeo ad primum enumerationis membrum, quod eſt,
» ἂν μὲν οὖν ἐχθρὸς ἐχθρὸν ἀποκτείνῃ. Si inimicus inimicum perimat; factum illud non modo
atrox, ſed etiam egregiũ exiſtimatur; fortitudiniſque laudem in ſe habet; vt Achilles,
qui Hectorem peremit. ita enim cõparatum eſt natura, vt omnes homines inimicos
perdere, ac proſternere cupiant. Adde quòd inimicitiis ortum dedit contumelia, aut
iniuria aliqua, quã vlciſci honorificũ eſſe omnes putant. hinc Ariſtoteles lib. Rhet. I I.
» ait. ποιητικὰ δὲ ἔχθρας ὀργή, ἐπηρεασμός, διαβολή. ſciendum verò inter ſe differre ὀργὴν & ἔχ-
» θραν. nam ἔχθρα (vt ibidem ait Ariſtoteles) καὶ ἄνευ τῶν πρὸς ἑαυτόν. ἐὰν γὰρ ὑπολαμβάνωμεν εἶναι
» τοιόνδε, μισοῦμεν. καὶ ἡ μὲν ὀργὴ ἀεὶ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, οἷον Καλλίᾳ, ἢ Σωκράτει. Cum igitur inimici-
tiæ, & odium duplicem habeant vim. nam ſuſcipiuntur non modò in hunc, vel illum
hominem, vt potè Socratẽ, Philippum, ſed etiam in talem, vel talem, vt furem, latro-
nem, auarum. & aliquando in totam nationem, vt in Tauroſcythas, quos mactare ho-
mines audimus; aut in Paphlagonas, & Myſos, quos deſides, inerteſque eſſe ſcimus.
Preterea cum inimicitiæ ex ira oriantur, iraque in ſe iucunditatem quandam habeat,
propter vltionis appetitionem; nulla commiſeratio cieri poteſt; cum inimicus inimi-
cum perimit, vlciſcendi cauſa. id enim experti etiam nos aliquando ſcimus eſſe iucun
dum. propèque innatum hominibus. hinc Ariſtoteles lib. Rhetor. I I. οὐδεὶς γὰρ ὀργίζεται
» τῷ ἀδυνάτῳ φαινομένῳ τιμωρίας τυχεῖν. οὐδὲ τοῖς πολὺ ὑπὲρ αὐτοὺς τῇ δυνάμει, ἢ οὐκ ὀργίζονται, ἢ
» ἧττον. ibidẽ paulò poſt. καὶ τὸ τιμωρεῖσθαι ἡδύ, οὗ γὰρ τὸ μὴ τυγχάνειν λυπηρὸν δέ, τὸ τυγχάνειν ἡδύ,
» οἱ δ' ὀργιζόμενοι λυποῦνται ἀντιπάσχοντες μὴ τιμωρούμενοι, ἐλπίζοντες δὲ χαίρουσι. Idem Ariſtote-
les lib. Politicorum. v. ait, contumeliæ partes eſſe plures, atque earum vnamquamque
iram concitare, quæ poſtea homines impellunt ad vlciſcendum. τῆς δ' ὕβρεως οὔσης πολυμε-
» ροῦς ἕκαστον αὐτῶν αἴτιον γίγνεται τῆς ὀργῆς. τῶν δ' ὀργιζομένων σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τιμωρίας χάριν ἐπιτίθεν-
» ται, ἀλλ' οὐχ ὑπεροχῆς, οἷον ὁ μὲν τῶν Πεισιστρατιδῶν διὰ τὸ προπηλακίσαι μὲν τὴν Ἁρμοδίου, ἀδελφὴν
» ἐπηρεάσαι δὲ Ἁρμόδιον. Idem paulò poſt. iram, ait, eſſe odii particulam quandam eſſeq. inter-
» dum iræ vim maiorem, quàm odii. Verba ſunt hæc. μόριον δέ τι τοῦ μίσους καὶ τὴν ὀργὴν δεῖ τιθέ-
» ναι, τρόπον γάρ τινα τῶν αὐτῶν αἰτία γίνεται πράξεων, πολλάκις δὲ καὶ πρακτικώτερον τοῦ μίσους. συντονώ-
» τερον γὰρ ἐπιτίθενται, διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι λογισμῷ τὸ πάθος. Cũ igitur talis natura inimicitiarũ,
inimicorũque ſit, vt ſibi mutuò cædẽ inferãt, cõmiſeratio nulla oriri poterit. Orietur
fortaſſe cõmotio quædam animi (vt inquit Ariſtoteles in contextu) κατ' αὐτὸ τὸ πάθος.
quatenus homines ſunt; homines enim natura mirabili quadam ſocietate, ac lege
συμπαθείας cõiuncti inter ſe ſunt. Affectio autẽ hæc, vt antè diximus, φιλανθρωπία voca
tur; de qua Ariſtoteles. lib. VIII. Ethicorum, cum loquitur, ait. φύσει τ' ἐνυπάρχειν ἔοικε »
» πρὸς τὸ γεγεννημένον τῷ γεννήσαντι, καὶ οὐ μόνον ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν ὄρνισι, καὶ ἐν τοῖς πλείστοις »
» τῶν ζώων, καὶ τοῖς ὁμοεθνέσι πρὸς ἄλληλα, καὶ μάλιστα τοῖς ἀνθρώποις, ὅθεν τοὺς φιλανθρώπους ἐπαινοῦμεν. »
» ἴδοι δ' ἄν τις, καὶ ἐν ταῖς πλάναις ὡς οἰκεῖον ἅπας ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ φίλον. Notanda verò etiã »
illa verba in cõtextu. οὔτε ποιῶν, οὔτε μέλλων. nam ſententia eſt Ariſtotelis hæc. inimicus,
neque patrans cædẽ, neque patraturus, hoc eſt, ita affectus; vt patrare omninò velit,
ſi poſsit. commiſerationem ciere poteſt. quale autem hoc ſit declarabimus paulò poſt
apertius. Multò minus, hoc poſsunt efficere οἱ μηδετέρως ἔχοντες. quia ſeipſos non co-
gnoſcunt; ergo duæ partes enumerationis iam excluduntur, ac reiiciuntur tanquàm
parum aptæ ad tragœdiam.

» Ὅταν δ' ἐν ταῖς φιλίαις ἐγγένηται τὰ πάθη, οἷον, ἢ ἀδελφὸς ἀδελφόν, ἢ υἱὸς πατέρα
» ἢ μήτηρ υἱόν, ἢ υἱὸς μητέρα ἀποκτείνῃ, ἢ μέλλῃ, ἢ τοιοῦτόν τι ἄλλο δρᾷ, ταῦτα ζητητέον.

» Perturbationes verò ipſæ,quando euenerint inter neceſſarios, ve-
» luti ſi fratrer fratrem,filius patrem,mater filium,filius matrem vel ne-
» cet,vel necaturus ſit,aut etiam tale quid facinus patret, patraturus'ue
» ſit,captandæ ſunt.

Relinquitur igitur vnum tantum genus actionum,& perſonarum aptum ad tragœdiam,quod continet ea,quæ accidunt,atrocia inter amicos,nam hæc plurimum in ſe habent cõmiſerationis. Verùm obiiciat ſe aliquis fortaſſe hoc loco Ariſtoteli, dicatque,ipſum repugnantia loqui;dixit enim antè,ea,quæ accidunt inter inimicos;neque atrocia eſſe,neque commiſerabilia; Nunc verò ait; ſi accidant inter amicos;eſſe atrocia,& commiſeratione digna;exemplum eſt,Oreſtis,qui peremit Clytemneſtram matrem:& Alcmæonis,qui Eriphylen. At patet hos cum patrata fuit cædes,non fuiſſe amicos, ſed inimicos,alioqui patrari non potuiſſet, niſi odio impulſus ille patraſſet. quomodo igitur atrocia hæc accidere ait Ariſtoteles inter amicos?Reſpondeo,duplici modo id fieri poſſe,neque repugnãtia loqui Ariſtotelem.nam atrocia accidunt inter amicos ignorantes id ita ſeſe habere, quod tamen paulò poſt detectum ſcelus factumque atrox eſſe apparet,vt in Oedipode,qui imprudens patrem peremit; & cum Iocaſte matre concubuit poſtquam enim reſciuit,atque agnouit, factum vtrumque nefarium,atque atrox viſum eſt.Altero modo atrocia fiunt inter amicos;cum orta inter eos ſimultate,exulceratiſque odio animis,propter iniuriam illatam;amicitia,coniunctioque non modo dirimitur,ſed etiam mutatur in contrarium; Exemplum Alcmæonis eſto,qui prius matrem quidem ſingulari pietate complectebatur;mox cum illa patrem Amphiaraum peremiſſet;irritatus ea iniuria Alcmæon matrem odiſſe cœpit, atque eo odio adductus vlciſci patris mortem cupiens;peremit.Cædes igitur hæc ab inimicis,nõ ab amicis fit.Sed rurſus dicat aliquis,ſi ab inimicis in inimicos hæc proueniunt,quomodo cõmiſerationem excitabunt,aut quomodo atrocia videri poterunt? reſpondeo vtrumque in his ineſſe propter conſanguinitatem,cuius ius,cum maximũ ſanctiſsimumq. ſit à natura ipſa ſancitum inter homines, nefas videtur eſſe violare; Quòd ſi quando contingit vt violetur,atrox videtur factum,atq. legibus naturæ repugnare. Eorum igitur calamitatem,qui odio aliquo impulſi,cõiunctionem conſanguinitatis derimunt;contemptoque omni iure naturali,ſe ipſos perimunt;nõ commiſeramur modo,ſed & cædem intuentes illorum inhorreſcimus,quòd non ſine Deorũ ira talia patrari poſſe exiſtimamus;qui homines improbos vlciſci pro ſua æquitate dum volunt;efficiunt ſæpe,vt præteritorum ſcelerum,quæ ab auis,proauiſque fuerint admiſſa;nepotes pœnas luant;atque furore exagitati ſeipſos perimant.Hinc Horatius, de Romanis libro tertio Odarum ait.

» Delicta maiorum immeritus lues
» Romane.

Et Idem paulò poſt in Epodis.

» Sic eſt, acerba fata Romanos agunt.
» Scelusque fraternæ necis,
» Vt immerentis fluxit in terram Remi,
» Sacer nepotibus cruor.

Huiuſmodi igitur facta atrocia,ob hanc cauſam hominum animis iniiciunt terrorem.Et atrocia quidem ſunt(vt antè diximus)ipſis conſanguineis inter ſe,reliquis verò qui ipſos norunt de facie,atque amicitiæ aliquo vinculo cum illis coniuncti ſunt; commiſerabilia,& horribilia; omnes enim homines (ut inquit Ariſtoteles lib. Rhet.
» ſecũdo) ἐλεοῦσι τοὺς γνωρίμους.nam ſi fuerint σφόδρα ἐγγὺς(proferam illius verba) οἰκειότητος tunc erunt δεινὰ,non ἐλεεινά.Verùm de hac re ſatis multa ſuperius à nobis dicta ſunt, Nunc alia quædam explicanda,quæ ſunt in contextu;Ac primùm quidem ſciendum,
» cum Ariſtoteles dixit ἐν ταῖς φιλίαις.non amicitia,quæ vulgò conglutinari inter homines ſolent mutua collocutione,& conſuetudine;ſed affinitatem,cognationem, conſangui-

ſanguinitatemque intellexiſſe eorum, qui inter ſe arctiore quodam vinculo natura cõiuncti ſunt. Satis verò patet hoc, libro octauo Ethicorũ, vbi varia amicitiarum genera enumerans Ariſt. hanc quoq. ſanguinis generiſque coniunctionem φιλίαν vocat, his verbis. ἕτερον δ' ἐστὶ φιλίας εἶδος τὸ καθ' ὑπεροχὴν, οἷον πατρὶ πρὸς υἱὸν, καὶ ὅλως πρεσβυτέρῳ πρὸς νεώτερον, ἀνδρί τε πρὸς γυναῖκα, καὶ παντὶ ἄρχοντι πρὸς ἀρχόμενον. διαφέρουσι δ' αὗται καὶ ἀλλήλων, οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γονεῦσι πρὸς τέκνα, καὶ ἄρχουσι πρὸς ἀρχομένους. ἀλλ' οὐδὲ πατρὶ πρὸς υἱὸν, καὶ υἱῷ πρὸς πατέρα, οὐδ' ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα, καὶ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα ἑτέρα γὰρ ἑκάστῳ τούτων ἀρετὴ, καὶ τὸ ἔργον: ἕτερα δὲ καὶ δι' ἃ φιλοῦσι. ἕτεραι οὖν καὶ φιλήσεις, καὶ φιλίαι. Amicitiam in his verbis vocat κατ' ὑπεροχὴν coniunctionem, conſanguinitatem filiorum cum patre, & patris cum filiis, viri cum vxore. et vxoris cum viro. differunt autem ſingulæ hæ inter ſe cognationes, & coniunctiones, ſeu (ſi malis vti verbo Ariſtotelis Græco) φιλίαι, quia diuerſis è cauſis oriuntur; diuerſaque eſt ſingularum vis; Non fuerit autem alienum à poëtica facultate, ſi diligentius; ex Ariſtotelis præſcripto, harum vnumquodque genus ſingillatim cõſiderauerimus, facilius enim intelligemus, quomodo hæ ad tragœdiam adaptari poſſint. Omnis quidem φιλία συγγενικὴ (ſic enim etiã vocat Ariſto. à cæteris diſtinguens) varia eſt; ſed tota pendet ex ea, quæ πατρικὴ φιλία dicitur, hoc eſt paterna conſanguinitas. Parentes igitur liberos amant tanquam partem quandam ſuimet ipſorum, & rem, quæ ex ipſis extiterit. Liberi autem parentes amant, tanquã ii, qui ſe agnoſcunt, ac ſentiunt illorum eſſe partem quandam; aut quiddam, quod ab ipſis extiterit. Magis autẽ & prius liberos ſuos diligunt ipſi parentes, quàm liberi ſuos parentes. magis quidem, quia maior coniunctionis cauſa eſt, quæ prouenit ab aliquo erga aliquem, nam inde principium veluti quoddam ducit; indeq. vincula exiſtunt, quibus alterum ipſi adiungitur; maximè enim agnatum eſt aliquis ei, ex quo pendet, & ortum eſt, verba Ariſtotelis libro octauo Ethicorum ſunt, τὸ γὰρ ἐξ αὐτοῦ οἰκεῖον τῷ ἀφ' οὗ. Prius autem incipiunt parentes diligere liberos, quam liberi parentes, quia prius intelligunt illos ex ſe procreatos, quam hi ſe ex illis. Paulatim enim liberi incipiunt, progrediente ætate, parentes ſuos internoſcere. hinc matres, fit, vt magis liberos ament, quia ex ipſis primũ procreantur exeuntque in lucem, ipſæque prius internoſcere liberos ſuos incipiunt. Fratres verò ſeſe mutuo amant, quia ex iiſdem ſe procreatos intelligunt, ideò dicere ſolemus ταὐτὸν αἷμα (inquit Ariſtoteles) καὶ ῥίζαν, καὶ τὰ τοιαῦτα. hinc Horatius, ad Piſones ſcribens ait.

Vos ò Pompilius ſanguis.

Et Vergilius libro ſexto quamuis ad nepotem referat, eſt enim à proauo, ſeu authore gentis Anchiſæ prolatum.

Proiice tela manu ſanguis meus.

Sophocles ſæpe ὁμαίμονας fratres vocat eadem ratione. Augetur fraternus amor, educatione, quæ ſimul fit, & æquali ætate, nam, vt eſt in vetere adagio. ἧλιξ ἥλικα. proferam autem ipſius Ariſtotelis verba; nam loquens de fratribus, φιλίαν vocat ipſorum coniunctionem, his verbis. μέγα δὲ πρὸς φιλίαν καὶ τὸ σύντροφον καὶ τὸ καθ' ἡλικίαν. διὸ ἡ ἀδελφικὴ τῇ ἑταιρικῇ ὁμοιοῦται. Patrueles autem ſororum, fratrumque filii: priuigni, vitrici, nouercæ, aliique id genus, vt propius, longius'ue à primo coniunctionis genere abfuerint, ita etiam minus, magiſue amant, habet autem fratrum (ait Ariſtoteles ibidem) φιλία τὸ ἡδὺ καὶ τὸ χρήσιμον. Rurſus inter vxorem, & maritum φιλία videtur eſſe ſecundum naturam; nam homo animal eſt πολιτικὸν, καὶ συνδυαστικὸν, coniunctioniſque, & ſocietatis appetentiſsimus. præterea liberorum procreatio arctiore quodam vinculo, maritũ vxoremque coniungit, ſunt enim liberi veluti pignora quædam mutuæ fidei, & ſocietatis; cõmuniſque conuictus. Hæc ego recenſere volui, tùm vt oſtenderem Ariſtotelẽ, φίλους conſanguineos, & agnatos ſeu affines vocare, φιλίαν verò ipſam affinitatem & conſanguinitatẽ; tùm vt vnuſquiſq. perſpiceret, quantopere hæc poëtis ſcripturis tragœdiam vtilia ſint; noſſe enim illos exactè oportet ortũ, naturamq. omnis affinitatis; & cõſanguinitatis quid ex quaq. proueniat, quid huius, quid illius propriũ; quàm arcta hęc ſit, quã illa arctior; qua re quælibet ipſarũ innitatur; quale ſit officiũ huius erga illũ quale alterius erga alterum, Nam qui hæc non internoſcit, ac diiudicat; non ſatis apte mihi

videtur argumenta tragica tractaturus, aut veterum poëtarũ fabulas, quæ extant, diiudicaturus, nã ſi Euripidẽ legas, aut Sophoc. Iphigenia ſeſe tibi offert, quæ exprimitur qualis ſit erga Oreſtẽ fratrem, qualis Oreſtes erga illã. Qualis Clytemneſtra erga Electrã, qualis Electra erga Agamemnonem patrẽ. Antigone erga Polynicen fratrẽ mortuũ; Admetus erga Alceſtin, Medea erga Iaſonẽ; ac ne ſingula cõnumerẽ (nõ eſt enim neceſſe) planè omnia, quæ in tragœdiis inſunt, ex his fontibus manarunt; ſunt igitur etiã, atque etiã diligenter conſideranda exempla, quæ affert Ariſto. in contextu poëtices; his verbis. οἷον ἢ ἀδελφὸς ἀδελφὸν, ἢ υἱὸς πατέρα, ἢ μήτηρ υἱὸν, ἢ υἱὸς μητέρα ἀποκτείνῃ. Significauit enim φιλίαν ἀδελφικὴν (vtar enim appellationibus, quibus vtitur ipſe Ariſtoteles libro octauo Ethicorum) καὶ φιλίαν πατρικήν. aliasquoque expreſſerunt tragici poëtæ, vt Euripides in Alceſtide τὴν ξενικὴν, in perſo na Herculis, erga Admetũ. Idem in Iphigenia τὴν ἑταιρικήν. in perſona Pyladæ erga Oreſten. τὴν βασιλικὴν expreſsit Sophocles in Oedipode Tyranno erga Thebanos, ſub initium tragœdiæ ipſius. Verum vt redeam ad Ariſtotelis contextum, non temere addidit. ἢ μέλλῃ, ἢ τοιοῦτον τι ἄλλο δρᾷ. Nam tragœdiæ non ſemper patrantes facinus aliquod, ſed patraturos aliquando ſolùm faciunt homines; cum tamen non patrent poſtea, quale exemplum peti poteſt ex Iphigenia. Et quoniam non ſemper de cæde agitur in tragœdiis, verum etiam de aliis nefariis rebus, ideo additum eſt. ἢ τοιοῦτον τι ἄλλο δρᾷ. Quòd ſiquis quærat exempla rerum atrocium, quæ accidunt inter filium, & patrem. Esto exemplum Oedipodis, qui peremit Laium, quamuis imprudens; nam qui volens peremerit, vix vſpiam legitur in Tragœdiis: quamuis matrem quoque perimere per ſe nefarium eſt. Sed ſi addas, vlciſcendi patris cauſa, iam nõ videtur nefarium, ſed fortaſſe æquum. Ariſtoteles libro ſecundo Rhetoricorum, vbi de locis Enthymematum agit, hoc dicit eſſe ἐν διαιρέσει, his verbis. ἢ τὸ ἐν τῷ ὁρίσαι τὸ καλόν, ἐκ διαιρέσεως γάρ ἐστι. δίκαιον δῆτ', εἴ τις ἂν κτείνῃ πόσιν, ἀποθνήσκειν ταύτην, καὶ τῷ πατρί γε τιμωρεῖν τὸν υἱόν. οὐκοῦν ταῦτα καὶ πέπρακται. συντεθέντα γὰρ ἴσως, οὐκέτι δίκαιον. nam perimere eam, quæ maritum occidit; iuſtum eſt. Si ita ſeiunctum proferas; filium autem perimere matrem, vlciſcendi patris cauſa, non eſt fortaſſe æquum, ſi ita coniunctim proferas. cœdis inter matrem & filium exemplum eſt in Electra Euripidis, & Sophoclis; nam Oreſtes Clytemneſtram perimit. cædis rurſus filiorum à matre patratæ, exemplum eſt in Medéa Euripidis.

Τοὺς μὲν οὖν παρειλημμένους μύθους λύειν οὐκ ἔστι· λέγω δὲ, οἷον, τὴν Κλυταιμνήστραν ἀποθανοῦσαν ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου, καὶ τὴν Ἐριφύλην ὑπὸ τοῦ Ἀλκμαίωνος. αὐτὸν δὲ εὑρίσκειν δεῖ, καὶ τοῖς παραδεδομένοις χρῆσθαι καλῶς. τὸ δὲ καλῶς, τί λέγομεν, εἴπωμεν σαφέστερον.

Proinde receptas fabulas mutare non licet: verbi gratia. Clytemneſtram ab Oreſte extinctam, Eriphylen ad Alcmæone: quas ſanè inuenire, atque ſuſceptis iam rectè vti oportet. Id autem, quod diximus rectè, exactius declarandum.

Conſequitur præceptum pulcherrimum. non oportere in fabulis tragicis immutari euenta; ſed eodem modo eſſe narranda, quo ſemel narrata fuerunt. exempla ſunt hęc. Clytemneſtra ab Oreſte filio interfecta fuit. Eriphyle ab Alcmęone ibidem filio. qui ſecus narrare voluerit, aut non vlciſcendi, patris cauſa vtrunque matrem peremiſſe aut non peremiſſe ipſos, ſed alios miſiſſe, qui perimerent, grauiſsimè peccabit, nam Fabularum, actionumque tragicarum conſtitutiones, quæ ſemel receptæ ſunt; nõ debẽt immutari. de hac etiam Horatius ad Piſones ſcribens, ait.

Siquid inexpertum ſcenæ committis, & audes
Perſonam formare nouam, ſeruetur ad imum
Qualis ab incepto proceſſerit, & ſibi conſtet.
Difficile eſt propriè communia dicere. Tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus.
Quàm ſi proferres ignota, indictaque primus.

Notan-

Notandũ verò quàm ingenioſè exempla illa protulerit Ariſt.in cõtextu.Sic.οἷον τὴν κλυ ταιμνήστραν ἀποθανοῦσαν ὑπὸ τοῦ ὀρέστου, καὶ τὴν ἐριφύλην ὑπὸ τοῦ ἀλκμαίωνος. hæc enim pauca verba euentũ tantũmodo ipſum rei cõplectuntur; actionemque exprimunt. ſatis enim per hoc oſtendit eã nõ eſſe immutandam;ſed ſemper eodẽ euentu eſſe cõſtituendã. Reliqua,quæ circa actionẽ euẽtumq. ipſius,ſi eo narres modo,quo alter narrauit, aut aliquantò ſecius;nihil refert.imò prologũ, epiſodia, exodũ, choricũque immutare licet pro arbitratu.ſi enim non liceret; nõ poſſet eiuſdem actionis Fabula ſcribi à duobus poëtis,aut pluribus etiam,id quod factum tamen artificioſè ea ratione videmus, qua dixi. Eſto igitur euentum rei ſemper idem. actioque non immutetur vnquàm. reliqua,vt libuerit ſcribenti, immutentur,quę circa actionẽ verſantur extrinſecus ſumpta.Verùm de hac re ſatis.nam ſuperius aliquantò copioſius diximus.Adnotanda verba,quæ ſequũtur.αὐτὸν δὲ εὑρίσκειν δεῖ, καὶ τοῖς παραδεδομένοις χρῆσθαι καλῶς.hæc ita vertit Paccius.quas ſanè inuenire,atque ſuſceptis iam rectè vti oportet. Verũ tu aptius apertiuſque ita vertas.Ipſum aũt inuenire oportet et iã receptis rectè vti. Videtur.n.innuere Ariſt.fabulas aut eſſe nouas,nuperque inuẽtas.aut antè vſitatas, pertractataſque ab aliis. Si nouæ fuerint;licet poëtæ eas pro arbitratu confingere,et conſtituere vt vt voluerit.Si vſitatæ ab aliis,rectè iis vtatur oportet.et quoniã in cõtextu dictũ erat καλῶς, declarat apertius(ſicuti ſæpè ſolet)quid ſibi velit per eã dictionẽ.nã magnã habet vim. RECTE' is poëta vtitur fabulis,qui nihil inducit factũ,pręter id,quod tragicũ videri poſsit.Quatenus verò illa inuenire poëtã oportere dixit Ariſtoteles, his aũt rectè vti; non diſsimili ratione locutus eſt libro primo Rhetor.vbi agit de artificialibus,& inartificialibus argumentationibus.Poſtquàm enim vtranque qualia ſint declarauit, addit hæc verba,ὥστε δεῖ τούτων τοῖς μὲν χρήσασθαι, τὰ δὲ εὑρεῖν. Artificialia enim argumenta ipſe orator inuenit, inartificialia verò nõ inuenit quidem,quia ſuppeditant aliunde, ſed vtitur tantùm,atque in eo multum operæ ponit, vt artificioſè, rectéque vtatur. idem igitur faciendũ poëtæ in iam receptis vſitatiſque ſabulis. Hermogenes in libro περὶ γοργότητος. vbi agit περὶ δεινότητος.eadẽ ferè ratione locutus videtur, cũ ait.ἁπλῶς τι, ὅπερ ἴσμεν τὸ πᾶσι τοῖς πεφυκόσι σῶμα λόγου ποιεῖν χρῆσθαι δυνάμενον δεόντως, καὶ κατὰ καιρόν. ὥσπερ γὰρ δεινὸς χρῆσθαι πράγμασι λέγεται δήπουθεν. ὁ εἰς δέον τοῖς παρεστῶσι πράγμασι χρώμενος. δεινὸς ὕλῃ ἐκείνης τῆς ὥσπερ τέχνης αὐτοῦ. καὶ δεινὸς στρατηγὸς ὁ τοῖς ὑπὸ τὴν στρατηγίαν πράγμασιν εἰδὼς εἰς δέον χρήσασθαι. οὕτω καὶ ῥήτωρ ὁ δεινὸς ὁ τοῖς τῆς ῥητορικῆς πράγμασι, καὶ ταῖς ὕλαις αὐτῆς εἰς δέον χρώμενος. Eodem igitur modo dixit Ariſtoteles debere poëtam χρῆσθαι καλῶς fabulis Sed idem Hermogenes de eadẽ re loquens adhuc apertius ait καὶ αὐτὸ τὸ χρῆσθαι δεινότης, καὶ τέχνη, τοῖς εἰδόσι τοῦ λόγου γνώσκοντά τι ὡς δεῖ χρῆσθαι, καὶ δυνάμενον; duo enim requiruntur,vt & aliquis norit rectè vti; & poſsit etiam vti.quæ, quamuis ab Hermogene de oratore dicantur;poſſunt aptè tamen referri quoque ad poëtam.

Ἔστι μὲν γὰρ οὕτω γίνεσθαι τὴν πρᾶξιν, ὥσπερ οἱ παλαιοὶ ἐποίουν, εἰδότας καὶ γινώσκοντας καθάπερ καὶ Εὐριπίδης ἐποίησεν ἀποκτείνουσαν τοὺς παῖδας τὴν Μήδειαν.

Fit enim interdum ſic ipſa actio,quod antiqui obſeruab ant,perinde acab ſcientibus,& agnoſcentibus, vt Euripides fecit: qui filios necantem Medeam ind uxit.

Vt doceat Ariſtoteles, quomodo receptis iam ſabulis poëta recte vti poſsit:facta tragica,per enumerationem colligit, quot ſint,& qualia.Sunt autem modi horum quatuor, quos ego ſummatim colligo, ſubiicioque omnes oculis ſimul,mox ſingillatim declaro. Aliquis aut patrat ſcelus, aut patraturus eſt. Si patrat, aut ſciens, & cognoſcens:aut ignorans, & imprudens: ſed mox agniturus. Si patraturus; aut imprudens, aut ſciens.Si imprudens,non perficit tamen,quia,agnitione facta,deſiſtit ab eo,quod erat aggreſſus.Si ſciens,aliquando tamen non conficit;quia non poteſt,etiam ſi conficere optat. Quatuor hi ſunt modi actionum tragicarum, neque ſanè plures his excogitari poſſint. Primus modus eſt, qui primum vſitatus fuit apud veteres poëtas,ſi-

ne vlla agnitione & peripetia;explicabant enim illi factum aliquod atrox,& cædẽ;ſatiſque ſe putabant artificioſè ea ratione tragœdiam ſcripſiſſe. hic autem modus erat. vt exprimerent aliquem ſcientem alterum,vltionis gratia, perimere.Rudis ſanè, ſimplexque modus,qui in actione ipſa nihil habet artificii; nulloque eget ingenio aut induſtria poëtæ conſtitutio illius, vt apta appareat.ſed tragicus tamen,quia continet τὸ δεινὸν,& ἐλεεινὸν.eo,quo antè diximus, modo. exemplum affert Ariſtoteles ex Euripidis Medea.illa enim ſciens dilacerat liberos,vt dolorem,luctumque afferat Iaſoni eius vlciſcendi cauſa;Crudele planè factum,atrox,& cõmiſerabile. Quòd autem ſciens ſatis patet.lepidè verò,& artificioſè hæſitantẽ illam,et ambigentem,priuſquàm perimeret filios; facit Euripides.

αἲ αἲ τί δράσω; καρδία γὰρ οἴχεται
γυναῖκες. ὄμμα φαιδρὸν ὡς εἶδον τέκνων
οὐκ ἂν δυναίμην. χαιρέτω βουλεύματα
τὰ πρόσθεν ἄξω παῖδας ἐκ γαίας ἐμούς.
τί δεῖ με πατέρα τῶνδε τοῖς τούτων κακοῖς
λυποῦσαν, αὐτὴν δὶς τόσα κτᾶσθαι κακά;
οὐ δῆτ' ἔγωγε. χαιρέτω βουλεύματα.
καίτοι τί πάσχω; βούλομαι γέλωτ' ὀφλεῖν,
ἐχθροὺς μεθεῖσα τοὺς ἐμοὺς ἀζημίους;
τολμητέον τάδε. Et quæ ſequuntur.

Nec verò temerè Ariſtoteles Euripidis ex Medea attulit in primis exemplum. Nam cum ante dixiſſet oportere poëtam ſabulis iam receptis rectè vti,velletque declarare, quomodo poſſet aliquis iis rectè vti; modos omnes enumerare eſt aggreſſus actionũ tragicarum:& de primo cum loqueretur modo, Medeæ ex Euripide protulit exemplum,quia ſatis conſtat,ſuadentibus Corinthiis,(id quod antè quoque à me dictum fuit) Euripidem talem confinxiſſe fabulam; cum res ſecus accidiſſet, præter omnem hiſtoriæ fidem.Sed apponio ipſius Aeliani verba, quæ ſunt libro.v.ſub finem. λέγει δὲ ὁ λόγος τὴν φήμην τὴν κατὰ τῆς μηδείας ψευδῆ εἶναι,μὴ γὰρ αὐτὴν ἀποκτεῖναι τὰ τέκνα, ἀλλὰ κορινθίους. τὸ δὲ μυθολόγημα τοῦτο καὶ τὸ περὶ τὴν κολχίδα ὡς τὸ δρᾶμα εὐριπίδην φασὶ διαπλάσαι δεηθέντων κορινθίων, καὶ ἐπικρατῆσαι τῆς ἀληθοῦς τὸ ψεῦδος διὰ τὴν τοῦ ποιητοῦ ἀρετήν. ὑπὲρ δὲ τοῦ τολμήματος φασὶ τῶν παίδων μέχρι τοῦ νῦν ἐναγίζουσι τοῖς παισὶ κορίνθιοι,οἱονεὶ δασμὸν τούτοις ἀποδιδόντες.Iam verò cum Euripides Medeæ actionem ita primus conſtituerit,etiã ſi conſtat aliter ſeſe habere,non licet alteri poëtæ alio quodam modo ipſam conſtituere. Sed eſt potius primo modo, quámuis falſus,confictuſque ab Euripide præter veritatem ſit,inſiſtendũ. Hac igitur planè de cauſa putarim Medeæ exemplum ab Ariſtotele prolatũ,quia ſciebat vir ſummus,qua ratione id fuiſſet totum ab Euripide confictum in illa actione cõſtituenda, vt Corinthiis morem gereret. Idem Ariſtoteles lib.II.Rhetoricorũ,ſub finem de Medea loquens ait, vbi diſſerit de Enthymematũ locis. ἄλλος τόπος τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτηθέντων κατηγορεῖν,ἢ ἀπολογεῖσθαι,οἷον ἐν καρκίνου Μηδείᾳ,οἱ μὲν κατηγοροῦσιν ὅτι τοὺς παῖδας ἀπέκτεινε. οὐ φαίνεσθαι γοῦν αὐτούς. ἥμαρτε γὰρ. ἡ μήδεια,περὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν παίδων. ἡ δ' ἀπολογεῖται, ὅτι οὐκ ἂν τοὺς παῖδας,ἀλλὰ τὸν ἰάσονα ἂν ἀπέκτεινε. τοῦτο γὰρ ἥμαρτεν ἂν μὴ ποιήσασα. εἴ περ καὶ θάτερον ἐποίησεν. qui locus eſt diligenter conſiderandus,quia valde cõfirmat ea,quæ à nobis antè dicta fuerunt.Carcinus poëta tragicus ſcripſit olim tragœdiã,quæ inſcribebatur Medea. Sed conſtitutio actionis in ea fabula longè fuit diuerſa ab ea,quam ſcripſit Euripides.Videtur enim Carcinus feciſſe Medeam,non perimentem quidem filios, ſicuti facit Euripides;ſed amandantem illos procul in naue impoſitos, vt incolumes eſſent; eandem poſtea perimere cupientem ipſum Iaſonem maritum,à quo fuerat deſerta, & eiecta. Cum igitur accuſaretur Medea, quòd filios peremiſſet (nuſpiam enim viſebãtur, indeque coniectura omnis,atque ſuſpicio oriebatur) reſpondit illa, ſe quidem liberos non peremiſſe,ſed in aliam regionem amãdaſſe;ſe verò affirmauit Iaſonem ipſum peremiſſe voluiſſe,ſi potuiſſet, rationemque vtriuſque facti attulit;inquit enim,niſi peremiſſet Iaſonem, ſe reprehenſione dignam fore etiam ſi filios peremiſſet. Licet, opinor,vnicuique perſpicere, quàm diuerſa ratione actionem Medeæ conſtituerit Carcinus,

cinus,ab Euripide.hic enim (quod antè dixi) dum obſequi vellet Corinthiis,rem ſecus narrauit;Carcinus autem fidem hiſtoriæ; veritatemque facti ſecutus,aliter fabulam ſcripſit;Quod ſiquis roget,cum diuerſo modo à duodus poëtis actio huiuſmodi fuerit conſtituta ; utram potius ſequi debeamus , reſpondeo,eam pro recepta habendam eſſe,quæ prius fuerit conſtituta, quàmuis falſa ſit.& altera vera;nimirū enim magnam habent vim fabulæ ſemel receptæ,neque facilè poſſunt immutari.

Ἔστι δὲ πρᾶξαι μὲν, ἀγνοοῦντας δὲ πρᾶξαι τὸ δεινὸν, εἶθ' ὕστερον ἀναγνωρίσαι τὴν φι-
» λίαν, ὥσπερ ὁ Σοφοκλέους Οἰδίπους, τοῦτο μὲν οὖν ἔξω τοῦ δράματος· ἐν δ' αὐτῇ τῇ τραγῳ-
» δίᾳ, οἷον, ὁ Ἀλκμαίωνος Ἀστυδάμαντος, ἢ ὁ Τηλέγονος ὁ ἐν τῷ τραυματίᾳ Ὀδυσσεῖ.
»

» Fit etiam ab ignorantibus quidē vim facinoris ,agnitu ris verò mox
» neceſsitudinē:qualis Sophocleus eſt Oedipus.id quod omnino eſt ex-
» tra tragœdiam:in tragœdia verò ipſa vt Alcmæonē Aſtydamas , Te-
» legonus'ue in Vlyſſe vulnerato.

Secundus modus eſt,cum aliquis imprudens patrat graue aliquod, atque atrox facinus,poſtea autem agnoſcit atrocitatem facti, ex amicitia, & propinquitate quam ſimul etiam agnoſcit;cum ante ignoraret , nam factum quidem id a ſe ſciebat,ſed atrox non videbatur,quia ignorabat eſſe amicum, ac propinquum ſibi conſanguinitate,quē peremit , aut in quem ſcelus aliquod patrauit ; qualecunque ſit , modo nefarium appareat . Vtitur rurſus hoc loco Ariſtoteles ea dictione , cum ait , ὕστερον ἀναγνωρίσαι τὴν φιλίαν, intelligitque conſanguinitatem , & cognationem . Exemplum verò affertur Oedipodis Sophoclei , nam Oedipus patrem Laium imprudens peremit ; cumque Iocaſte matre concubuit , & multo poſt vtrumque agnouit ſe patraſſe . Adnotandum diligenter in hoc ſecundo modo , ea , quæ patrantur ab ignaris , et agnoſcuntur poſtea ; aut agnoſci poſt multum temporis in ipſo dramate , aut patrari in tragœdia , mox in eadem ſtatim agnoſci , Exemplum prioris eſt in Oedipode Sophoclis , nam patrata quæ fuerunt ab illo , non patrantur in ipſo dramate , ſed antea cū fuiſſent patrata , eorum agnitio fit in dramate . Antequàm enim regnum Thebanæ vrbis obtineret Oedipus,ſoluto ſphingis ænigmate, Laium patrem peremerat ; mox regno potitus vxorem duxit Iocaſten matrem,ex eaque liberos ſuſcepit; multoſque annos poſt agnouit vtrumque,hæc verò agnitio cadit in ipſum Drama. Fuit quippe neceſſe fabulam ita conſtituere , nam tragœdia periodo vnius Solis actionē ſuam tranſigit , neque poteſt,ſicuti Epopœia imitationem complecti rerum , quæ longiſsimo temporis ſpatio videantur actæ. Cum igitur Sophocli eſſet eius rei tragœdia cōſtituenda; coactus fuit properare ad vltima,& agnitione inducta,ſimul complecti, quæ multis annis antē fuerant acta. Exemplum alterius eſt in Vlyſſe vulnerato; & in Alcmæone Aſtydamantis tragici poëtę , nam perperàm legūtur verba illa in impreſsis libris. ὁ Ἀλκμαίωνος Ἀστυδάμας. cum ſit legendum. ὁ Ἀλκμαίων τοῦ Ἀστυδάμαντος. Aſtydamantē tragicū, præter cęteros,nominat Atheneus,ſub initium lib.x.cuius Herculē ſatyricū citat. Iſocratis auditor primū hic fuit , cum eloquentiæ nauaret operam,mox ſe ad tragœdias ſcribēdas trāſtulit. De Aclmęone aūt Thucydides ſub finē lib.II.ait λέγεται δὲ καὶ Ἀλκμαίωνι τῷ Ἀμ-
» φιάρεω ὅτε δὴ ἀλᾶσθαι αὐτὸν μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρὸς, τὸν Ἀπόλλω ταύτην τὴν γῆν χρῆσαι οἰκεῖν, ὑπει-
» πόντα οὐκ εἶναι λύσιν τῶν δειμάτων, πρὶν ἂν εὑρὼν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατοικίσηται, ἥτις ὅτε ἔκτεινε τὴν μη-
» τέρα μήπω ὑπὸ ἡλίου ἑωρᾶτο, μηδὲ γῆ ἦν, ὡς τῆς γε ἄλλης αὐτῷ μεμιασμένης· ὁ δ' ἀπορῶν ὥς φασι, μόλις
» κατενόησε τὴν πρόσχωσιν ταύτην τοῦ Ἀχελῴου. & quæ ſequuntur;tragœdiā Vlyſsis vulnerati
» citat Atheneus quoque lib.XIII,quā ſcripſit Cheræmon. Verba illius ſunt hęc εὐφρα-
» σεν δὲ ἐν τῷ ἐρωτικῷ Χαιρήμονα φησὶ τὸν τραγικὸν λέγειν, ὡς τὸν οἶνον τῶν χρωμένων κεράννυσθαι, οὕτως καὶ
» τὸν ἔρωτα. ὃς μετριάζουσι μὲν ἐστὶν εὔχαρις, ἐπιτεινόμενος δὲ καὶ ταράττων χαλεπώτατος, διόπερ ὁ ποιη-
» τὴς οὗτος οὐ κακῶς αὐτοῦ τὰς δυνάμεις διαιρῶν φησὶ, δίδυμα γὰρ τόξα αὐτὸν ἐντείνεσθαι χαρίτων.
» τὸ μὲν ἐπ' εὐαίωνι τύχᾳ
» τὸ δ' ἐπὶ συγχύσει βιοτᾶς.

ὅθ' αὐτὸς ποιητὴς καὶ περὶ τῶν ἐρώντων ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ τραυματίᾳ φησὶν οὕτως.

ὡς οὐχὶ φύσει τοὺς ἐρῶντας ζῆν μόνους.
δεῖ πρῶτα μὲν στρατιωτικωτάτους εἶν'
πονεῖν τε δυναμένους τοῖς σώμασι
ποριστικοὺς ἰταμούς, προθύμους, ἀπόρους.

Libuit verò hæc omnia quia perlepida ſunt, apponere. Idem Athenæus ex Antiphane tragico citat τραυματίαν libro decimo, ὁ αὐτὸς φησὶν ἀντιφάνης ἐν τῷ τραυματίᾳ. tametſi nõ nominat Vlyſſem; licet tamen ſuſpicari illum eſſe. Epicharmi poëtæ Vlyſſem quoque ναυαγὸν libro decimoquarto idem nominat, vbi ait Diomum bubulcum Siculum primùm Inueniſſe Idyllia. Verba ſunt hæc: ἦν δὲ καὶ τοῖς ἡγουμένοις τῶν βοσκημάτων ὁ βουκολιασμὸς καλούμενος. Διόμος δ' ἦν ὁ βουκόλος σικελιώτης ὁ πρῶτος εὑρὼν τὸ εἶδος. eundem αὐτόμολον, eiuſdem Epicharmi. Neque verò mirum ex Vlyſsis perſona, tum comicos tum tragicos multas ſumpſiſſe fabulas, quatenus enim leuia quàm plurima & humilia narrantur ab Homero, de eo, de Penelope, de procis, comicis apta viſa ſunt. Eiuſdem quoquè Vlyſsis calamitates variæ cum extiterint, varia quoque argumenta tragicis poëtis præbuerunt ſcribendarum tragœdiarum, ſingula autem ab eodem Homero ſumpta ſunt, nam naufragum inducit Vlyſſem; magnoque cum periculo vix enatantem facit ad Phæacũ littora libro quinto Odyſſ. Rurſus eundem αὐτόμολον libro decimoquarto, cum ſopitũ, ſolum in littus Phæaces expoſuerunt. Sed redeo ad Vlyſſem τραυματίαν. Telegonus ex Circe Vlyſsis filius patrem vulnerauit, & interfecit imprudens, ignaruſque. Hinc Horatius libro primo Odarum ait.

Telegoni iuga parricidæ.

Sed Aſtydamas poëta tragicus (vt ait Ariſtoteles in contextu) & patrãtem & agnoſcẽtem ſimul in eodem dramate faciebat Telegonum. Vtroque enim modo aptè fieri poteſt, tum extra Drama, tum in ipſo Dramate, ſed Agnitio ſemper in dramate ſit oportet; Non fuerit autem difficile ingenioſo poëtæ intuenti naturam rerum, et actionum vel hoc, vel illud efficere. Cum enim neceſſe eſſet Telegonum filium, qui in eodem conuictu patris erat, ſtatim reſcire mortem patris; atque intelligere quo loco, & quo telo fuiſſet peremptus; eodem ſolis periodo, & factam cædem, & agnitionem, facile, imò verò opus erat potius, complecti, præterquam quòd aliquis per imprudentiam aliquem perimens ex conſanguineis ſuis; cum latitantem videret, crederetque hoſtem in inſidiis collocatum, ſagitta, aut telo aliquo, ſtatim per ſe proxime accedens ad hominem peremptum; agnouiſſe illum induci poteſt. Hæc igitur patrantur, agnoſcunturque ſimul ſtatim in eodem dramate.

ἔτι δὲ τρίτον παρὰ ταῦτα τὸ μέλλοντα ποιεῖν τι τῶν ἀνηκέστων, δι' ἄγνοιαν ἀναγνωρίσαι, πρὶν ποιῆσαι.

Tertius præterea modus eſt, per ignorantiam: videlicet debere aliquem hæc facinora patrare, inter patrandum verò agnoſcere.

Tertius modus eſt, cum aliquis ignorans aliquid patraturus eſt; mox tamen agnoſcens, ſcienſque factus, non patrat. Exemplum eſto in Iphigenia Euripidis; mactatura enim Oreſtem fratrem cum eſſet, ſtatim agnoſcens non mactat. Addit verò Ariſtoteles in contextu τι τῶν ἀνηκέστων. graue enim atroxque factum illud in tragœdiis eſſe oportet, quod aliquis patraturus fermè fuerit, quia maximum affert auditoribus terrorem qui proprius tragœdiæ eſt; & admirationẽ incredibilem. Aiunt enim. Quid ſi mactaſſet? quàm parum abfuit à cæde? Quàm variis imaginibus miſeri mortales illuduntur? Verba illa ſunt annotanda ἀναγνωρίσαι πρὶν ποιῆσαι, id enim maximè, in primiſque requiritur in hoc tertiò modo, vt agnoſcat, ante quàm patret; ſtatimque deſiſtat ab eo patrando.

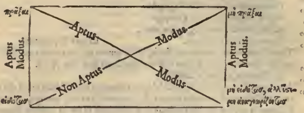
καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλως. ἢ γὰρ πρᾶξαι ἀνάγκη, ἢ μή, καὶ εἰδότας, ἢ μὴ εἰδότας.

Præter hos, nullus eſt alius. ſiquidem quid agi, vel non agi, idque à

ſcientibus

» ſcientibus, vel neſcientibus neceſſe eſt.

Colligit Ariſtoteles neceſſaria enumeratione plures his quatuor modis (nam quartum explicabit poſtea) excogitari nullum poſſe. Ante vero colligit per enumeratioṅē tres tantùm modos, quàm explicet quartum, quia quartus ad tragœdiam nō eſt aptus, ſicuti dicemus.

Licet vnicuiſque intueri in hac figura exprimi tres actionū tragicarum modos aptos. Vnum non aptum.

» τούτων δὲ τὸ μὲν γινώσκοντα μελλῆσαι, καὶ μὴ πρᾶξαι χείριστον. τό, τε, γὰρ μιαρὸν ἔχει, καὶ
» οὐ τραγικόν. ἀπαθὲς γάρ. διόπερ οὐδεὶς ποιεῖ ὁμοίως, εἰ μὴ ὀλιγάκις. οἷον, ἐν Ἀντιγόνῃ τὸν
» Κρέοντα ὁ Αἵμων.

» E quibus facinus prudentē aggredi, minime verò perficere eſt ab-
» ſurdum: cùm non tragicum quidem, velut perturbationis expers, ſed
» omnino ſceleroſum præſe ferat. Quo fit vt huiuſmodi actionē ſequa-
» tur nemo, vel certe rariſsima ſit inuentu, vt in Antigone Creontem
» Aemo fecit.

Quartus modus eſt cū aliquis ſciens patraturus eſt; & nō patrat: hunc quartum modum deterrimum omnium ferè à tragœdia reiicit Ariſtoteles, quia non conuenit tragœdiæ, eſt enim expers omnis perturbationis, quia nefarium eſt, & ſceleratum facinus. Adnotandum tamen eſt, non prorſus reiici hunc quartum modum ab Ariſtotele; quia veteres poëtæ aliquando ipſo vſi ſunt, tamen ait eſſe χείριστον idest deterrimum. Ratio autem affertur duplex, primùm enim continet ea, quæ procul abeſſe debent à tragœdia; Deinde non continet ea, quæ in tragœdia in primis ineſſe debent. continet τὸ μιαρὸν. quod ſuperius diximus, procul amouendum eſſe ab actione; non habet autem τὸ ἐλεεινὸν, & τὸ φοβερὸν, quæ in tragœdia inſint oportet. Cicero
» libro primo Epiſtol. familiarium ſcribens ad Lentulum, ait. In eo, in quo non poſ-
» ſis inimicum lædere, non eſſe lædendi cupiditatem oſtendendam. Ideò hic quartus modus rarò inuenitur in tragœdia; ſemel tamen eo vſus eſt Sophocles in Antigone, vbi Hæmon in Creontem patrem nudato enſe impetum facit illum pere mpturus. Res autem ita ſeſe habet. Antigone Oedipodis filia fratrem deflet Polynicen inhumatum, iuſſu Creontis Regis, qui & ipſam viuam defodi iuſsit. Creōtis filius Hæmō Antigonen perditè amat, iraſcitur patri Creonti; multaque minatur; ſed mox abſtinens à cæde patris, ſe ipſum perimit. Verſus Sophoclis hi ſunt in quibus minitantem facit Hæmonem patri.

» Κρ. ταύτην ποτ' οὐκ ἔσθ' ὡς ἔτι ζῶσαν γαμεῖς.
» Αι. ἥδ' οὖν θανεῖται. καὶ θανοῦσ' ὀλεῖ τινά.
» Κρ. ἦ κἀπαπειλῶν ὧδ' ἐπεξέρχῃ θρασύς;
» Αι. τίς δ' ἔστ' ἀπειλὴ πρὸς κενὰς γνώμας λέγειν;
» Κρ. κλαίων φρενώσεις, ὢν φρενῶν αὐτὸς κενός. Paulo poſt vbi loquitur nuncius,

ὁ δ᾽ ὡς ὁρᾷ σφε, στυγνὸν οἰμώξας ἔσω
χωρεῖ πρὸς αὐτὸν, κἀνακωκύσας καλεῖ.
ὦ τλῆμον, οἷον ἔργον εἴργασαι; τίνα
νοῦν ἔσχες; ἐν τῷ ξυμφορᾶς διεφθάρης;
ἔξελθε τέκνον ἱκέσιός σε λίσσομαι.
τὸν δ᾽ ἀγρίοις ὄσσοισι παπτήνας ὁ παῖς,
πτύσας προσώπῳ, κοὐδὲν ἀντειπὼν, ξίφους
ἕλκει διπλοῦς κνώδοντας. ἐκ δ᾽ ὁρμωμένου
πατρὸς φυγαῖσιν ἤμπλακ᾽ εἶθ᾽ ὁ δύσμορος
αὑτῷ χολωθεὶς, ὥσπερ εἶχ᾽ ἐπενταθεὶς,
ἤρεισε πλευραῖς μέσσον ἔγχος. Et quæ ſequuntur.

Tametſi interpres quicunque ille ſit, aliter omnia interpretatur cum ait: οὐ κυρίως προσπτύσας τῷ πατρὶ, ἕλκει δὲ ξίφος κατὰ τοῦ πατρὸς ὥσπερ ᾤετο. ἔστι γὰρ ἄνω.

ὁ δ᾽ οὖν θανεῖται, καὶ θανοῦσ᾽ ὀλεῖ τινά.

ὁ ἄγγελος δὲ οὕτω νομίζων ἀπαγγέλλει. Vel igitur nuncius ita exiſtimarit; vel alia quæuis ſententia ſubſit, certè ita verba ſonant, & ſuperior ille verſus ambiguum habet ſenſum. Si igitur in Sophocleis his verſibus non inducitur Hæmon, qualem ſuperius diximus aliterque verſus, quoniam ambiguè prolati ſunt, intelligi debent, ab alio exemplum poëta ſumpſit Ariſtoteles, ſed Sophoclis hi verſus rem totam bellè exprimere mihi videntur, cum præſertim fugiſſe præ metum Creontem ait, cum in ſe ſtringi à filio gladium vidit.

ἐκ δ᾽ ὁρμωμένου.
πατρὸς φυγαῖσιν ἤμπλακε.

Euripides in Phœniſsis Creontem facit deſpondētem Antigonem Hęmoni filio, illā reluctantem, & ſequi cupientem patrem Oedipodem, nihil præterea de hac re.

Τὸ γὰρ πρᾶξαι δεύτερον.

Proximum huic erit, ſcelus patrare.

Iam verò comparat inter ſe hos quatuor modos Ariſtoteles. quartus ille de quo locuti fuimus; (cum aliquis ſciens patraturus eſt cædem, neque patrat) vltimus; omniū deterrimus eſt cenſendus, infimoque gradu collocandus; Primas autem (ſequor ordinem ſuperius inſtitutum ab Ariſtotele) modus, cum ſcilicet ſciens aliquis cædem patrat; paulò altiore gradu ſtatuendus eſt; aliquantoque probatior eſt quarto, infimum igitur gradum obtinet quartus modus. Proximum huic primus, quia patratur cædes; & habet in ſe illud τὸ δεινὸν, & ἐλεεινόν. quod requirit tragœdia.

βέλτιον δὲ τὸ ἀγνοοῦντα μὲν πρᾶξαι, πράξαντα δὲ ἀναγνωρίσαι. τό, τε γὰρ μιαρὸν οὐ πρόσεστι, καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἐκπληκτικόν.

Quo ſane potius eſt imprudentem quidem patrare, patrantem verò agnoſcere, etenim & à facinore ſcelus abeſt: & ipſa planè agnitio ſtuporis eſt plena.

Secundus modus præſtantior primo; altioreque gradu cōſtituendus, eſt autem hic. cum imprudens aliquis cædem patrat, aut aliud quoduis facinus atrox, & nefarium poſtea verò agnoſcit ſe patraſſe. Nam modus hic non habet in ſe quidpiam μιαρὸν, & multa continet, quæ præſeferunt τὸ ἐκπληκτικόν. nam in præſentia vocat, quod antè tàm ſæpe vocauit φοβερόν. nam ἐκπλήττοντα, & καταπλήττοντα vocantur ea, quæ iniiciunt metum, ac horrorem, Demoſthenes in Orat. περὶ στεφάνου ait. παρακαλεῖν δὲ αὐτοὺς μηδὲν καταπεπληγότας τὸν Φίλιππον ἀντέχεσθαι τῆς ἑαυτῶν, καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας.

Κράτιστον δὲ τὸ τελευταῖον. λέγω δὲ. οἷον, ἐν τῷ Κρεσφόντῃ ἡ Μερόπη μέλλει τὸν υἱὸν ἀποκτείνειν. ἀποκτείνει δὲ οὔκ, ἀλλ᾽ ἀνεγνώρισε καὶ ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ ἡ ἀδελφὴ τὸν ἀδελφόν. καὶ

„ ἐν τῇ Ἕλλῃ ὁ υἱὸς τὴν μητέρα ἐκδιδόναι μέλλων, ἀνεγνώρισεν.

„ Nouiſsimum verò præſtantiſsimum eſt: exempli gratia: in Creſphō„ te, Merope filium interficere debet, non autem interficit, ita etiam „ & in Iphigenia ſoror fratrem, in Helle filius matrem abalienaturus „ agnoſcit.

Tertius modus omnium præſtantiſsimus eſt, ſupremoque gradu collocandus. Eſt autem hic, cum aliquis patraturus cædem; antequàm patret, agnoſcit, & ideò non patrat. Affert huiuſmodi exempla duo Ariſtoteles. Prius eſt, in Creſphonte (ſic enim inſcribebatur tragœdia) Merope filiū interfectura, nō interficit quia agnoſcit. De Creſphonte meminit Demoſthenes in oratione περὶ στεφάνου, vbi illudit Aeſchinem, tanquam hiſtrionem, qui in tragœdiis perſonam referret Creſphontæ, & aliorum Regū.
„ σὺ δὲ μὲν ἥρωα τὸν τυχόντα, ἀλλὰ τούτων τινὰ τῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς Κρεσφόντην, ἢ Κρέοντα, ἢ ὃν ἐν Κολλυτῷ
„ ποτὲ Οἰνόμαον κακῶς ὑποκρινόμενος ἐπέτριψας. Ariſtoteles quoque libro Ethic. tertio ſub initium fermè, his verbis, vbi enumerat omnes modos, quibus aliquis aliquid ignorare dici poteſt; mirificè autem tota illa diſputatio ad tragœdiæ hunc modum, de quo
„ loquimur, ſpectat. ἅπαντα μὲν οὖν ταῦτα οὐδεὶς ἂν ἀγνοήσειε μὴ μαινόμενος. δῆλον δὲ ὡς οὐδὲ τὸν
„ πράττοντα, πῶς γὰρ ἑαυτόν γε. ὃ δὲ πράττει ἀγνοήσειεν ἄν τις. οἷον λέγοντές φασιν ἐκπεσεῖν αὐτοὺς, ἢ οὐκ εἰ-
„ δέναι, ὅτι ἀπόρρητα ἦν, ὥσπερ Αἰσχύλος τὰ μυστικά, ἢ δεῖξαι βουλόμενος ἀφεῖναι, ὡς ὁ τὸν καταπέλτην,
„ οἰηθείη δ᾽ ἄν τις καὶ τὸν υἱὸν πολέμιον εἶναι, ὥσπερ ἡ Μερόπη καὶ ἐσφαιρῶσθαι τὸ λελογχωμένον δόρυ. ἢ τὸν
„ λίθον κίσηριν εἶναι, καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ παίσαντ᾽ ἀποκτεῖναι ἄν, καὶ δεῖξαι βουλόμενος, ὥσπερ οἱ ἀκροχειριζό-
„ μενοι, πατάξειεν ἄν. περὶ πάντα δὴ ταῦτα τῆς ἀγνοίας οὔσης, ἐν οἷς ἡ πρᾶξις ὁ τούτων τι ἀγνοήσας ἄκων
„ δοκεῖ πεπραχέναι. & quæ ſequuntur. Plutarchus quoq. lib. 11. περὶ σαρκοφαγίας de Merope loquens, profert nonnulla, quæ maximè illuſtrant hunc Ariſtotelis locum. σκόπει
„ δὲ καὶ τὴν ἐν τραγῳδίᾳ Μερόπην ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτὸν ὡς φονέα τοῦ υἱοῦ πέλεκυν ἀραμένην, καὶ λέγουσαν.
„ ὠνητέραν δὴ τήνδ᾽ ἐγὼ δίδωμί σοι πληγήν.
„ ὅσον ἐν θεάτρῳ κίνημα ποιεῖ συνεξορθιάζουσα φόβου. καὶ δέος μὴ φθάσῃ τὸν ἐπιλαμβανόμενον γέροντα, καὶ τρώ-
„ σῃ τὸ μειράκιον εἰ δ᾽ ἕτερος λέγων παρεστήκει γέρων.
„ παῖε, πολέμιος ἐστί. ἕτερος δὲ
„ μὴ παίσῃς υἱός ἐστι.
„ πότερον ἀδίκημα μεῖζον, ἐχθροῦ κόλασιν ἐκλιπεῖν διὰ τὸν υἱὸν, ἢ τεκνοκτονίᾳ περιπεσεῖν ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν
„ ἐχθρὸν ὀργῆς. ὁπότε τοίνυν οὐ μῖσος ἐστὶν. οὐδὲ θυμὸς ὁ πρὸς τὸν φόνον ἐξάγων ἡμᾶς, οὐδ᾽ ἀμύναντίς οὐδὲ
„ φόβος ὑπὲρ αὐτοῦ ἀλλ᾽ εἰς ἡδονῆς μέρος. & quæ ſequūtur. Debet hic locus diligenter conſiderari; nam explicat totam actionem tragicam Meropes, quæ filium peremptura erat, tanquàm eum qui filium peremiſſet. Mox aūt agnitio pulcherrima facta eſt, præterea quatenus ait ſubeſſe ſemper oportere cauſam aliquam cædis patrandæ, aut odiū, aut iram, aut vltionis appetitum, aut metum; oſtendit qualia conueniant facinora imitationi tragicæ. ſi enim voluptas tantum hominem ad patrandam cædem impellat; is planè nefarius exiſtimari debet; neque aptus ad tragœdiam. Alterum exemplum, quod affert Ariſtoteles, ex tragœdia, quæ inſcribebatur Helle, ſeu Phrixus. Filius enim matrem cum eſſet amandatura in aliquam ſolitudinem, mox eam agnoſcens, deſtitit. ἐκδιδόναι μέλλων. (abalienaturus vertit Paccius). Athenæus lib. v i. vbi loquitur de ſeruis, nominat tragœdiā Euripidis, atque ex ea verſus recitat vnū. καὶ Εὐριπίδης δ᾽ ἐν Φρί-
„ ξῳ λάτριας αὐτοὺς ὀνομάζει διὰ τούτων.
„ λάτρις πενέστης ἀμὸς ἀρχαίων δόμων.
Fabula verò tùm Meropes, tùm Helles, ſatis vulgò nota eſt, ideo nihil de iis hoc loco dicam; Alterum poteſt addi exemplum ſimile ſuperioribus ex Iphigenia Euripidis; nam ſoror mactatura fratrem, non mactat, quia agnoſcit. de qua re ſatis multa antè dicta ſunt.

„ Διὰ τοῦτο, ὅπερ πάλαι εἴρηται, οὐ περὶ πολλὰ γένη αἱ τραγῳδίαι εἰσί. ζητοῦντες γὰρ οὐκ
„ ἀπὸ τέχνης, ἀλλ᾽ ἀπὸ τύχης εὗρον τὸ τοιοῦτον παρασκευάζειν ἐν τοῖς μύθοις. ἀναγκάζονται
„ οὖν ἐπὶ ταύτας τὰς οἰκίας ἀπαντᾶν, ὅσαις τὰ τοιαῦτα συμβέβηκε πάθη.

„ Quapropter (ſicuti iam pridem diximus) multarum familiarum
„ Tragœdiæ non ſunt. ſiquidem quærentes non ab arte quidem, ſed
„ à fortuna mutuati ſunt:ita fabulas contexere. Itaque fit, vt inuiti coga
„ mur ad eaſdem ſæpius familias recidere, quibus videlicet huiuſmodi
„ perturbationes contigere.

Hactenus explicati ſunt omnes modi actionum tragicarũ; quales ſint. Nunc ex iis, quæ antè dicta fuerunt, deducit concluſionem Ariſtoteles huiuſmodi; Non eſſe omnium perſonarum, non omnium actionum, & euentorum tragœdiam; ſed neceſſariò ad pauca euenta, & paucas admodum familias redigi. Notãdum veteres non tantùm à perſona, cui accidit calamitas, captaſſe tragœdiarum argumenta; ſed etiam à conſanguineis, cognatiſque illius, qui non expertes eſſe videbantur eiuſdẽ calamitatis. & ſic ex vna familia multæ tragœdiæ quidẽ deductæ ſunt, at è diuerſis perſonis. ex eadem tamen calamitate omnes manarunt. Ratio verò ſuperioris concluſionis hæc affertur; quia argumenta tragica, et actiones magis ab ipſa fortuna, atque euentu, quàm ab arte petenda ſunt. Innuit vtique Ariſtoteles, ſi fieri poſsit, oportere, actiones tragicas eſſe veras, quia ita acciderint, ea, quæ ipſis continentur; ars enim excogitat, confingitque veriſimilia; etiam ſi non acciderint. Verùm illud magis propriũ tragœdiæ, quàm hoc. τὰ φοβερὰ, τὰ ἐλεεινὰ, τὰ θαυμαστὰ, ex quibus actiones tragicæ conſtituantur raro accidunt ita, vt ſimul in eadem actione inſint; fortuita enim ſunt; & fati quandam vim præſeferunt. ideò paucarum familiarum tragœdiæ ſunt. vt Pelopidarum, Labdacidarũ, Heraclidarum. atque hinc factum omnino, vt videas veteres poëtas omnes eadem tractaſſe argumenta, ſed mutatis Epiſodiis; nam mutatio hæc facit, vt diuerſo modo ſcribatur fabula, quia ducuntur ex veriſimili, & coniunguntur cum actione, quæ vera eſt, & nunquàm mutatur. aut raro quidem: Calamitates vero Troianæ vrbis magnã ſegetem præbuerunt ſcribendarum tragœdiarum. quod ex Horatio antè retulimus, & Thucydides libro primo hiſtoriarum ſuarum ait ſepè obſcuratam veritatem rerum geſtarum, Troianis illis perſonis & narrationib. ſub quarum inuolucro res geſtas ſuæ ætatis proferebant.

„ περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν πραγμάτων συστάσεως, καὶ ποίους, καὶ τίνας εἶναι δεῖ τοὺς μύθους, εἴρηται
„ ἱκανῶς.

„ Igitur tum quales eſſe fabulas oporteat, ſatis iam dictum.

Poſtquàm Ariſtoteles ſatis diſſeruit de prima tragœdiæ parte, quæ eſt Fabula. declarauitque omnia, quæ eò ſpectant; quales, quæ'ue eſſe debeant; quales perſonas complecti, quo ordine contexi, quibus partibus conſtare oporteat. Epilogum ſtatuit, vt commodius, ſicuti requirit Methodus certa artificioſè ſcribẽdi, qua ipſe vbique vtitur, de artibus, & ſcientiis ad reliquas partes, quæ antè ſuis locis diſpoſitæ fuerunt, tranſgrediatur: appellat verò fabulam etiã in Epilogo σύστασιν πραγμάτων. ſicuti antè, nihil enim aliud eſt fabula tragica, quam actionis conſtitutio, quę cõmiſerationem, terroremque afferre poſsit ob ſui atrocitatem.

„ περὶ δὲ τὰ ἤθη τέτταρά ἐστιν, ὧν δεῖ στοχάζεσθαι,

„ Quantũ ad mores, quatuor ſanè ſunt, quæ indigent cõſideratione.

Tragœdiæ partes antè ſtatuit Ariſtoteles ex certa methodo, quã ſecutus eſt in ipſis inueniendis, & ordinandis, eſſe ſex. FABVLAM. MORES. SENTENTIAM. DICTIONEM. APPARATVM. MELODIAM. Iam de vna harum, hoc eſt de fabula, & eius conſtitutione egit. Nunc igitur aggreditur ſecundũ, hoc eſt MORES. nam moratum oportet eſſe omne poema; & tragœdiam in primis, quæ redundat affectionibus, ac perturbationibus, nam vt Ariſtotelis ſententiam ſecutus Hermogenes in libro
„ περὶ δεινότητος ait. ἡ τραγῳδίας πλοκὴ [illegible], καὶ θαῦμα, ὅπερ δεῖ καταμαθεῖν καὶ ἐκ τῆς τραγῳδίας,
„ οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐκ τῆς Ὁμήρου, τοῦτον γὰρ ἴσμεν ὁ Πλάτων πατέρα τραγῳδίας εἶπε, καὶ χορηγὸν. Αἰσχύλο

μο

» μὲν δὴ αἱ τοῖς προοιμίοις αὐτοῦ ἀναμὶξ οἶκτον, καὶ θαῦμα. Omnis autem commiſeratio, terror
& admiratio, ex oratione morata proficiſcitur, hæc autem ex miſtione morum confi-
» citur, rurſus repetit verbum illud στοχάζεσθαι Ariſtoteles, quia Poëtice, ſicuti etiam
» Rhetorice, ars eſt στοχαστικὴ quatenus ex veriſimili multa deducit. Sic etiam Proclus
» in Quęſtionib. poëticis ait. Δεῖ δὲ τὴν παμπάλαιον διαλογίαν στοχάζεσθαι, καὶ εἰκασίας, καὶ θαυμασίας.
In moribus Poëtæ quatuor ſunt diligenter conſideranda. Totidem antem, nec plura
conſiderari oportere colligi poteſt hac enumeratione, & methodo. Mores duplici mo
do conſiderantur à poëta, aut ſecundum habitum, quo modo etiam conſiderantur à
Philoſophis. Habitus autem eſt animi (vt Cice. libro primo de Inuẽtione philoſopho-
rum, atque Ariſtotelis in primis ſententiam ſecutus ait) cõſtans, & abſoluta aliqua in
re perfectio, vt virtutis aut artis alicuius perceptio, aut cuiuſuis ſcientiæ. Vel mores
(nã hic eſt alter modus) cõſiderantur à poëta, quatenus in perſonis inſunt his vel his.
Quatenus igitur primo modo cõſiderantur mores à poëta, exiſtit prima pars Enume
nis, boni'ne ſint, an mali, hoc enim totum ab habitu prouenit. Rurſus quarta pars enu
merationis, itidem & tertia ex eodem primo modo exiſtit; nam, cum habitus animi
omnis, ſit conſtans; æquabiles, ſimileſque mores eſſe oportet, duo enim hæc ſunt ſepa-
rata, τὸ ὁμαλὸν. τὸ ὅμοιον, vt poſtea dicemus. Quatenus autem ſecundo modo conſideran
tur mores à poëta, exiſtit ſecunda pars enumerationis, quam vocat Ariſtoteles τὸ ἁρ-
μόττον hoc enim ſeruari non poteſt, niſi ad perſonas reſpicias, vel has, vel illas, nam
quot modis diſtinguantur, dicemus paulò poſt copioſè. Hæc eſt igitur ratio, quam ſe-
cutus eſt Ariſtoteles in hac enumeratione, ſeu diuiſione.

» Ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ὅπως χρηστὰ ᾖ. ἕξει δὲ ἦθος μὲν, ἐὰν, ὥσπερ ἐλέχθη, ποιῇ φανερὰν ὁ
» λόγος, ἢ ἡ πρᾶξις προαίρεσίν τινα, φαῦλον μὲν, ἐὰν φαύλην. χρηστὸν δὲ, ἐὰν χρηστήν. ἔστι δὲ
» ἐν ἑκάστῳ γένει. καὶ γὰρ γυνή ἐστι χρηστὴ, καὶ δοῦλος. καίτοιγε ἴσως τούτων τὸ μὲν χεῖρον· τὸ δὲ
» ὅλως φαῦλόν ἐστι.

» Eorum vnum, idq́ue primùm eſt, vt probitatem præ ſe ferant. vt-
» cunque enim mos inerit: ſi, quemadmodum dictum eſt, tum ſermo,
» tum actio animi propoſitum, qualecunque fuerit, indicauerit: impro-
» bus quidem ſi improbum, probus ſi probũ: id verò ineſt in vno quo-
» que genere. Nam & mulier proba eſt, & ſeruus, tametſi fortaſſe hoc
» deterius, illud omnino improbum ſit.

Prima pars enumerationis quadripertitæ, continet hoc ὅπως τὰ ἤθη χρηστά. Vt ſint
probi mores. Sed interim declarat Ariſtoteles id quod antè copioſè dictum fuit.
Si quis enim quærat; quando'ne oratio, ſeu poëma dicetur habere mores; Reſpon-
det ipſemet in contextu; quando vel actio, vel ſermo indicauerit animi habitum, &
electionem, qualis ſit. Duo vero protulit, & actionem, & ſermonem, quia his duo-
bus ſignificatur, detegiturq́ue animi habitus, alioqui occultus, & abditus, neque
enim cadit ſub ſenſum. Sed tunc primum cognoſcimus aliquem, qualibus moribus ſit «
præditus, cum illum agentem videmus aliquid; aut loquentem, index enim animi, mo «
rumq́ue eſt ſermo, de hac re plura dicerem, ſed non eſt neceſſe, quia ſuperius hæc co- «
pioſè à me declarata fuerunt. Sed adnotandum hoc loco ingenioſè ab Ariſtotele di- «
ctum fuiſſe ὅπως χρηστὰ ᾖ tantùmmodo, non autem φαῦλα etiam, innuit enim ſummus
vir, poëtam non debere in ſuis poëmatibus improbos mores effingere, atque hac in re
conuenit cum Platone; nam (vt Proclus teſtatur, ſatiſq́ue patet apud ipſum in Dia-
logis de rep.) Duæ cauſæ Platonem impulerunt, vt poëmata tragica, comica, reli-
quaq́ue omnia reiiceret, in quibus eſſet imitatio. Altera quidem διὰ τὸ ποικίλον. Altera
» autem διὰ τὸ τῆς παντοίας ἁμαρτίας κινητικόν: Varietas eſt (Sic enim appello τὸ ποικίλον, ſeu ποικιλίαν
à Proclo vocatam) cum imitamur tam bonos, quàm malos, temperatos; iuſtos, incon-
tinentes, & iniuſtos, fures, adulteros; & huiuſmodi miſtim, nam Plato non probat hãc
miſtam varietatem, quia ſi poëſis hoc ſibi habet vnum propoſitum ſemper, vt vtilita-
tem

tem afferat inſtitutioni hominum;non eſt neceſſe imitari vllum hominum genus, præter bonos,& ſapientes;nam ſi varietas inſit in poëmate,illa cum homines ſuapte natura propenſiores ad voluptatem ſint, quàm ad virtutem, & ſapientiam, neceſſe eſt vt illorum mores corrumpantur,dum ſtudent illis ſimiles eſſe. Eſt quidem (inquit Proclus)illa ποικίλη imitatio iucundiſsima; ſed non eſt παιδευτικὴ ideſt non pertinet ad rectè inſtituendam hominum vitam. Hæc ego pauca excerpſi ex Proclo in libro de Quæſtionibus poëticis. Ariſtoteles igitur Platonis ſententiam partim nõ probauit, partim probauit:nõ probauit, quatenus Plato redundare affectionibus,& perturbationibus animi nolebat poëmata;nam tali imitatione putauit, longè aliter quàm ſentiebat Plato;non modo corrumpi mores hominum; affluereque ipſorum animos talibus affectionibus,ſed expurgari potius ab omni genere perturbationum; qua autem ratione id fieri poſſe exiſtimet Ariſtoteles,nos ſuperius in definitione tragœdiæ, copioſè declarauimus. Probauit autem Platonis ſententiam Ariſtoteles, quatenus improborũ non vult morum imitationem fieri in tragœdia,neque aliis poëmatibus, niſi forte in comœdia,eſt enim maximè neceſſe pro rerum materie, de quibus illic agitur. Quamuis,cum Platoni vix videretur imitatio cõſtare poſſe,niſi improborum miſtio fieret, tollendam prorſus omnem imitationem eſſe aliquando exiſtimarit. Hinc Proclus in Quæſtione quarta;Is erit,inquit,ſecundum τοὺς τύπους à Platone deſcriptos abſolutiſſimus laudatiſſimusq. poëta,qui ſublata omni varietate,& mutatiõe imitationis,erit tãtummodo Deorum,& bonorum virorum laudator, vel, vt ipſius proferam verba, τῶν
» θεῶν, ἢ τῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ποιητὴν ὑμνῳδόν. Quod ſi voluerit tamen aliquas fabulas per imitatio-
» nem effingere,nam hoc aliquando concedit Plato;neceſſe erit vt fabulas aptè fingat
» ductas, vel à rebus naturalibus,quæ præter naturam non ſunt,vel ἀπὸ τῶν θείων, λαμβάνων τὰ σύνθημα καὶ ἄξια τῶν ἐν τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ κεκοσμημένων, οἷον νόμου δίκην παιδείας εἰς πατέρας
» τιμάς, καὶ τοῦ [illegible] παραπετάσματα τῶν θείων αἰνιγμάτων. Vocat autem παραπετάσματα
» fabulas, ideſt integumenta,& inuolucra quædam rerum diuinarum, ea enim de cauſa ab antiquis philoſophis, vt alibi diximus, cum eiuſmodi vigeret philoſophandi ratio, fabulæ confictæ fuerunt. Addit paulò poſt Proclus. Si contigerit, vt de Heroibus mẽtio fiat, vt in ſingulis actionibus ipſorum expreſſa appareat imitatio; nam præclaræ ſunt, & pertinent ad rectè inſtituendam hominum vitam; Si autem contigerit, vt improborum mores ſint exprimendi, id niſi coactus poëta rarò faciat; ſit ſaltem eorum imitatio ἐπιρρεπῶς, ἢ τοῖς πολλοῖς ἀκροᾶσθαι πρὸς ἀκρόασιν. Idem paulo poſt, imitatio ſit tantùm virorum bonorum;& ſi quandó contigerit imitari hominem agitatum perturbationibus(παθαινόμενον ipſe vocat)aut improbum, vt ſaltem non ſit ἀνεπίληπτος ideſt deſperatæ improbitatis, quæ corrigi nequeat. Sed adhuc apertius in Quæſtione tertia idem Proclus ait imitationẽ fieri debere tantũ bonorũ morũ. Diſciplina(inquit) alia eſt vniuerſalis;alia particularis. Vniuerſalis ad philoſophum, aut legum latorem pertinet. Particularis autem eſt propria ἀγαθοῦ τινὸς δὲ τοῦ ὑμνῳδοῦ(poëtam ſignificans)! καὶ γὰρ καὶ οὗτος δεῖ παραλείπειν τὸν τρόπον τοῖς ἄρχουσι μάλιστα συνήθης δὲ διὰ τινὰ πεῖραν τῶν κατ' ἀρετὴν
» ζησάντων, ὁ δὲ ἐγγὺς ἄλλως κατ' ἐκεῖνον μίμησιν εἰς ἀρετήν. οἷον τὸ ὁμήρου.

» καὶ τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. — καὶ τόδε.
» οὐχ ὁράας οἷον κλέος ἔλλαβε δῖος ὀρέστης.
» πάντας ἐπ' ἀνθρώπους. — καὶ τόδε.
» οὐ γὰρ τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι
» κάρτιστοι μὲν ἔσαν, καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο.
» ἅπασα γὰρ τοιαύτη παιδεία μὲν, ἀλλὰ δὲ παραδειγμάτων. Hæc ego volui referre ex Proclo, vt quilibet perſpiceret non ſine cauſa, cum Ariſt. loqueretur de moribus; primùm monuiſſe; vt effingant poëtæ τὰ χρηστὰ ἤθη; nam in tragœdiis; an ſecus ſit aliquando factum; an quoque rectè factum à veteribus poëtis, poſtea dicemus. Nunc redeo ad cõtextum Ariſtotelis explicandum. Bonos mores ait eſſe conſiderandos ὡς ἑκάστῳ γένει. Videndum quid intelligi debeat per illã dictionem γένος. duplex apponit ipſe exemplum, cum ait, γυνή,& δοῦλος. nam illud ad ſexum hoc ad fortunam refertur. Cice. quoque libro primo de Inuentione, vbi dat confirmationis præcepta, ait, atque hominum genus quidem

dem etiam in ſexu conſideratur, virile, an muliebre. Idem pauló poſt. In fortuna quæritur, ſeruus ſit, an liber; pecunioſus, an tenuis; priuatus, an cum poteſtate; felix an clarus, an contra. Ariſt. ipſe lib. Rhetoric. III. vbi loquitur de oratione morata, ait ipſam duplicem eſſe, nam ἀκολουθεῖ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει, καὶ ἕξει. Declarat autẽ quid ſit γένος. his verbis, λέγω δὲ γένος μὲν καθ' ἡλικίαν, οἷον παῖς, ἢ ἀνήρ, ἢ γέρων, καὶ γυνὴ ἀνὴρ καὶ Λάκων. Aetatem, ſexum. nationem, ea vna dictione exprimit, ſed hoc loco in Poëtice, ſicuti diximus, ſexum tantùm, & fortunam. Verum de his poſtea copioſius agemus. Probitas morum non ſimplici quadã ratione per ſe eſt conſideranda; ſed propter ea, in quibus ineſt; nã iidem mores, qui in aliqua perſona laudantur; in alia iidem non fuerint laudabiles, exemplum horũ eſto. Neſtor, Socrates, Pericles, probus, mulier proba, ſeruus probus quilibet horum in ſuo genere probus. Sed hic, ſi cum altero conferatur, minus probus; imò vero improbus dici poteſt. Tantum diſcrepantiæ, ac diuerſitatis eſt in moribus propter perſonas. Da mihi ſeruum aliquem non eſſe furacẽ, in ſeruo hęc erit ſumma virtus & probitas; In viro inſigni, ac Herôe, nulla laus. In muliere laus eſt texere, pingere acu, nere: in viro hæc non laudãtur. Hinc Athenæus Alexidis poetæ Comici libro ſexto citat ἀσωσία ὑφαίνοντα. per iocum enim, vt ſolẽt Comici, poëta ille tale cõfinxit drama. Alexandrum accepimus à Philippo Macedonũ Rege patre reprehenſum, cum eum inter cantores canentem deprehendiſſet, quòd regi non conueniret. Neroni datum probro, quòd peritus eſſet cantor, quòdque verſus ſcriberet. Cõmodo quòd optimè luctaretur, & iacularetur; Quare laudes eæ, quę conueniunt inferioribus, laudes nõ ſunt, ſi attribuantur præſtantioribus. Verùm de his hactenus. nã ſpectãt fortaſſe ad ſecundam partẽ potius. Illa verba adnotanda in contextũ. NAM ET MVLIER proba, & ſeruus probus. Sic enim vertit Paccius, ſed malè: nam γυνὴ hic ſignificat vxorem. Hoc loco velim omnes cõſiderent, quanti referat perperam vnam dictionem vertere. tametſi fortaſſe hoc χεῖρον, illud omninò φαῦλον ſit, nam ſententia Ariſtotelis hæc eſt, probitas vxoris ſi attribuatur viro iam deterior fit; Si ſerui mores attribuantur Regi, aut viro alicui inſigni, non modò deterior, ſed malus etiam videri poterit, ex quo patet, eam, quæ in ſeruo erat probitas, iam in Rege eſſe vitium. vxor igitur proba eſt, ſi caſta, ſi verecunda, ſi taciturna, ſi officioſa erga virum. Seruus probus, ſi fidelis, ſi ſedulus, ſi obſequens, ſi officioſus erga dominum; Rex probus, ſi iuſtus, ſi vigilãs, ſi officioſus erga populos ſibi ſubiectos. De ſeruo Ariſt. lib. VIII. Ethi. ait, ἀλλ' οἷον τεχνίτῃ πρὸς ὄργανον, καὶ ψυχῇ πρὸς σῶμα καὶ δεσπότῃ πρὸς δοῦλον, ὠφελεῖται μὲν γὰρ πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν χρωμένων, φιλία δ' οὐκ ἔστι πρὸς ἄψυχα. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἵππον ἢ βοῦν, οὐδὲ πρὸς δοῦλον, ᾗ δοῦλος; οὐδὲν γὰρ κοινόν ἐστιν, ὁ γὰρ δοῦλος ἔμψυχον ὄργανον, τὸ δ' ὄργανον, ἄψυχος δοῦλος. ᾗ μὲν οὖν δοῦλος οὐκ ἔστι φιλία πρὸς αὐτόν. probat his verbis Ariſtoteles non poſſe amicitiam vocari inter dominum, & ſeruum, ſed quatenus ait ſeruum eſſe animatum inſtrumentum, quo vtitur dominus, vel ex hoc ipſo ſatis cognoſci poteſt, quale ſit officium, probitaſque ſerui, vt ſcilicet ſui vſum domino in omnibus rebus præbeat. De hac re Horatius ad Piſones ſcribens ait. Intererit multum Dauus'nę loquatur an heros, Maturus'ue ſenex, an adhuc florente iuuenta; Feruidus, an matrona potens, an ſedula nutrix Mercator'ue vagus, cultorue virentis agelli; Colchus, an Aſſyrius, Thebis nutritus, an Argis.

Δεύτερον δὲ τὰ ἁρμόττοντα. ἔστι γὰρ ἀνδρεῖον μὲν τὸ ἦθος, ἀλλ' οὐχ ἁρμόττον γυναικὶ, τὸ ἀνδρείαν, ἢ δεινὴν εἶναι.

Secundo loco ſequitur, vt conuenientes ſint. Fortitudo enim mos eſt: ſed eſſe vel fortem, vel prudentem, vtique mulieri non conuenit.

Alterum, quod requiritur in moribus; eſt, vt ſint conuenientes. Fortitudo enim virtus eſt ſumma. At ſi attribuatur fœminæ; & poëta fœminã effingat fortẽ, qualis Achilles effingitur ab Homero, non conuenire illi videbitur; Si quis quærat, quid ſit illud quo hæc ſecunda pars differat à prima; iam diximus antè, cum declararemus methodum huius enumerationis, ſeu diuiſionis: Addo tamen hoc præterea. Requirebamus

antè, vt in perſonis exprimeretur probitas, quæ diuerſa eſt, pro diuerſo hominum genere; hic verò requiritur conuenientia, ideſt τὸ ἁρμόττον. exemplum, quod retuli, in Greco cõtextu, ita ſeſe habet: ἔστι γὰρ ἀνδρεῖον μὲν τὸ ἦθος, ἀλλ᾽ οὐχ ἁρμόττον γυναικὶ τὸ ἀνδρείαν, ἢ δεινὴν εἶν. hoc loco illa dictio γυναικὶ rectè vertitur mulieri, ſeu fœminæ, nam ſexum ſignificauit Ariſtoteles. Sed non poſſum ſatis mirari; quomodo interdum fiat vt tantopere hallucinentur aliquando homines in vertendo; quid enim erat? quod Paccius, in ſuperiore loco nó animaduerteret γυναῖκα vxorem ſignificare; ſi enim de muliere id quoque proferatur; non'ne idem bis proferre videbitur Ariſtoteles? aut quæſo, quomodo opponetur vnquam MVLIER SERVO? aut quomodo ſecunda pars à prima diſtingui poterit? Hoc quidem erat ſaltem animaduertendum, Hermogenes quoque

» optimè explicat huoc locum, in libro ſecundo περὶ γοργότητος. his verbis, ἠθικὸς δὲ λόγος
» γένοιτο ἄν, εἰ τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις οἰκείους, καὶ πρέποντας τοὺς λόγους περιάπτοις, οἷον στρατη-
» γοῖς. ἢ ῥήτορσιν, ἢ τοῖς ἰδίως ὀνομασθεῖσιν ἠθικοῖς, οἷον λάγνοις, ἢ δειλοῖς, ἢ φιλαργύροις, ἢ τοῖς τοιούτοις,
» καὶ μαθησόμεθα ποῖα ἐστὶν ἃ ἁρμόττει προσώποις ἐν τῷ περὶ ἀφελότητος. Paulò poſt. ἦθος τοίνυν
» ἐν λόγῳ ποιεῖ ἐπιείκεια, καὶ ἀφέλεια, καὶ πρὸς τούτοις τὸ κατ᾽ αὐτὸ ἐμφαινόμενον ἀληθὲς, καὶ ἐνδιάθε-
» τον. Horatius ad Piſones ſcribens, de moribus adaptandis cuique ætati; ait.
» Si Plauſoris eges aulæa manentis, & vſque
» Seſſuri donec cantor (Vos Plaudite) dicat.
» Aetatis cuiuſque notandi ſunt tibi mores.
» Mobilibusque decor naturis dandus, & annis, & quæ ſequuuntur;
» Idem paulò poſt. Ne fortè ſeniles
» Mandentur iuueni partes, pueroque viriles.
» Semper in adiunctis, æuoque morabimur aptis;
Paulò poſt autem idem ipſum, quod Ariſtoteles hoc loco, ita explicat
» Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis
» Quo ſit amore parens, quo frater amandus, & hoſpes
» Quod ſit conſcripti, quod iudicis officium, quæ
» Partes in bellum miſſi ducis; ille profectò
» Reddere perſonæ ſcit conuenientia cuique
» Reſpicere exemplar vitæ morumque iubebo
» Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.

De iis etiam quæ propria ſunt ſingularum ætatum, qui volet, copioſè poterit legere Apud Ariſtotelem libro Rhetoric. ſecundo: vbi quales homines ſint moribus, affectionibus, habitibus, ætate, ſortunaque deſcribit.

» τρίτον δὲ τὸ ὅμοιον, τοῦτο γὰρ ἕτερον τοῦ χρηστὸν τὸ ἦθος, καὶ ἁρμόττον ποιῆσαι, ὥσπερ εἴ-
» ρηται.

» Tertio, vt conſtent ſibi, eſt enim ſeparatum hoc ab eo, quod eſt præ
» ſe ferre per mores probitatem, conueniensque ſeruare.

Tertium, quod requiritur in moribus eſt τὸ ὅμοιον ideſt. SIMILE. Similes enim effingi ſemper oportet. Hoc autem differt à ſuperiore; nam τὸ ἁρμόττον refertur ad ſexum, ætatem, & dignitatem. τὸ ὅμοιον autem refertur ad aliquem hominem, vt pote Socratem. Platonem. Periclem. cuius mores exprimi debent, ſicuti antè ab aliis poëtis, qui antè ſcripſerunt, expreſſi ſuerunt. τὸ ὅμοιον igitur deducitur ex fama iam confirmata, & opinione ab hominibus recepta; ſed rem totam apertius declaro. Si Poëta effingit aliquam perſonam, debet quàm maxime fieri poteſt, effingere ſecundum ſimile; ſimile autem tunc agnoſcetur; cum talia aget, & dicet, qualia homines iam ſciunt, ipſum agere ſolere & dicere. exempli cauſa. Receptum eſt in opinionem hominum; Achillem inexorabilem eſſe; acrem; talis eſt igitur effingẽdus. Vlyſſem callidum eſſe, ac vafrum; talis exprimendus. Medeam ferocem; talis igitur exprimenda ſecundum ſimile. de qua re Horatius ad Piſones ſcribens ait.

» Aut famam ſequere, aut ſibi conuenientia finge

„ Scriptor;honoratum ſi forte reponis Achillem;
„ Impiger,iracundus,inexorabilis,acer;
„ Iura neget ſibi nata;nihil non arroget,armis.
„ Sit Medea ferox,inuictaque flebilis Inò.
„ Perfidus Ixion,Iò vaga,triſtis Oreſtes.

Proclus, Platonis inter pres, Philoſophus doctiſs.in Quæſtione prima poëtica.vbi quærit,reddereque conatur rationem, cur Plato non recipiat in ſuam remp.poëticê, poëtaſque, qui imitantur;ait; qui ἀνομοίως imitantur; ideſt non exprimunt perſonas, quales ſunt,ſecundum ſimile. Sed ipſemet Proclus explicat, quid ſit ἀνομοίως imitari; Cum aut Herôas,aut Deos imitantur, iis attribuentes ea,quæ hominibus côueniũt. ἀνομοίως etiam, quia ipſis ſermones perturbationis plenos attribuunt, quos ipſe vo-
„ cat λόγους ἐμπαθεῖς, cum dii omnibus vacent perturbationibus. Δεῖ δὲ (referam enim
„ Procli ipſius verba) τὴν μιμητικὴν, καὶ τὰς ἐννοίας οἰκείας παρέχεσθαι τοῖς πράγμασιν εἰκότως ἐκείνων
„ ἐπιβουλομένην, καὶ τὰ ὀνόματα πρέποντα ταῖς ἐννοίαις ἐκλέγεσθαι. Hinc Plato ſæpè dicere ſolet Homerũ de Diis καλῶς ψεύδεσθαι.ideſt pulchre,honorificeque mentiri;pulchrum mendaciũ appellás,quod fit διὰ ὀνομάτων καλῶν,hoc eſt ſub prætextu honeſtorũ nominũ;quibus inuoluit veritatem. Præterea eundé Homerum de Heroibus parũ honorificè mẽtiri,dum iis attribuit illa,quę hominũ propria ſunt. Et ſic Homerum, cũ fuerit opus mentiri;non honeſtè mentiri, propter improprietatem nominũ quæ Diis non conueniunt.Cũ aũt fuerit opus vera proferre,ipſum mẽtiri, quia falsò perturbationes attribuit Diis quæ mortalium propriæ ſunt. Cauſam verò horum erratorum explicat
„ Plato in Timæo.ſic. τὸ δὲ μιμητικὸν ἔθνος (poëtas intelligens) οἷς ἂν ἐντραφῇ. αὐτὰ μιμεῖσθαι
„ ῥᾷστα μάλιστα. ὃ δὲ ἐκτὸς παρὰ τὴν τροφὴν ἑκάστῳ difficile eſt imitari τῷ ἔργῳ ideſt,reipſa; multò autem difficilius ſermone. Et ideò poëtæ nõ poſſunt Herôum facta exprimere;neque illorum vitam fortem, prudentem, atque honeſtam imitari; neque illorum effingere ſermones, quos in bello cum hoſtibus, vel in vrbe inter ſuos ciues proferunt;ſed eos ipſis attribuunt ſermones,quibus vulgò homines improbi,ac parum prudentes vtuntur;inde ſumẽtes nomina & appellationes,hoc eſt ab iis rebus,& nominibus, quibus à pueritia aſſueti ſunt.Imitatio igitur (inquit Proclus) ἀνόμοιος duplex eſt; Altera quidem,vt ſi pictor Achillẽ volens exprimere, Therſiten exprimat. Altera autẽ, vt Achillem quidem exprimat; ſed illi attribuat res non conuenientes, & effingat aliquando. μὴ φυλάττοντα τὴν ζωὴν ἀνδρικήν. ideſt nõ ſeruantem rationem viuendi virilem;qualem ipſum ſecutum ſemper conſtat.

„ Τέταρτον δὲ, τὸ ὁμαλόν. κἂν γὰρ ἀνώμαλός τις ᾖ ὁ τὴν μίμησιν παρέχων, καὶ τοιοῦτον
„ ἦθος ὑποτιθεὶς, ὅμως ὁμαλῶς ἀνώμαλον δεῖ εἶναι.

„ Quarto vt æquali tenore procedant. Quanquam enim hiſtrio, vt
„ qui talem perſonam induerit, inæqualis appareat, omnino tamen illa
„ inæquabilitas æquabiliter perpetuò regenda.

Quartum,quod ait Ariſtoteles in moribus eſſe ſeruandũ à poëtis,eſt τὸ ὁμαλόν. ideſt æquabilitas,ſic enim etiam τὸ ἀνώμαλον inæqualitatẽ vocare poſsis; æquabilitas hæc poſtulat,vt quem ſemel poëta iracundum effinxerit, eundem vſque ad exitum effingat iracundum;quem placidum,eodem modo.modo,& fortem,& callidum; ſingulaque huiuſmodi;differt pars hæc à priore,quia τὸ ὅμοιον ducitur ab iis, qui antè ſcripſerunt; τὸ ὁμαλὸν autem non itidem; nam præceptio hæc refertur potiſsimum.ad eos, qui nuper à poëta fuerint expreſſi mores in noua aliqua perſona, quam faciat loquentẽ. Prętereа neceſſe fuit hoc addere priori,quia poterit fortaſſe quiſpiam exprimere τὸ ὅμοιον, ſed ἀνωμάλως; id docet Ariſtoteles diligenter eſſe cauendum. Ratio autem huius præceptionis eſt huiuſmodi.mores,actioneſque ex habitu proueniunt; Habitus aũt conſtans eſt,ſemperque ſe eodem modo habet, debent igitur æquabiliter mores in omni perſona exprimi. Atque hoc ſanè videtur eſſe ſecũdum genus imitationis ἀνομοίων, de

quo diſſerit Proclus in Quæſtionibus poëticis;vt paulò antę retulimus,cum affereba mus exemplum eorum, qui effingunt Achillē aliquando ὁ ἀκαφυλάκτως ζωὴν ἀνδρείως debet enim ſemper fortis, viriliſque exprimi Achilles:atque ſic in eius perſona ſeruabitur τὸ ὁμαλὸν,id quod ingenioſè eſt ab Homero factum. Sed,quoniam erat cooſuetudo olim,vt vnus tantùm,mox duo;poſtea tres ad ſummum(hoc enim ſuperius ex Ariſtotelis præſcripto à nobis declaratum fuit,cum loqueremur περὶ ὑποκρίσεως) hiſtriones adhiberentur in recitandis tragœdiis;contingere poterat, vt culpa hiſtrionis diuerſorum hominum diuerſos mores in eadem tragœdia referentis; appareret aliqua inæquabilitas;innuit Ariſtoteles,debere quidem ipſum hiſtrionem ſeruare æquabilitatem in tota tragœdia;ſed hoc magis eſſe poſitum in artificio poëtarum qui tales effingant vſque ad exitum perſonas, vt nulla deprehendatur in moribus diſcrepantia. quamuis igitur ioæquabilis ſit vox,& actio hiſtrionis (neceſſe eſt enim vt id aliquando fiat,quòd variarum perſonarum refert mores, ſubinde tantùm mutatis veſtibus) æquabiliter tamen inęquabilem eſſe oportet. quod argutè,breuiterque ab Ariſtotele dictum ita videtur intelligendum. Hiſtrio æquabilitatem ſeruat in Oreſte,in Oedipode,in Aiace,quotieſcunque eiuſdem hominis reſumens perſonam,mutatis veſtibus, ita aptè effingit,vt ille ipſe videatur,non ſecus, ac ſi nunquàm aliam poſtea , mutatis veſtibus,ſumpſiſſet perſooam. Idem hiſtrio ἀνώμαλος dici poteſt,quia nō eiuſdem perſonæ mores ſemper in eadem tragœdia effingit. Eſt igitur ὁμαλῶς ἀνώμαλος. ideſt. æquabiliter inæquabilis. ἀνώμαλος quidem,quatenus varios diuerſarum perſonarum mores effingit. ὁμαλὸς autem,quatenus poſt aliquod temporis interuallum,eandem reſumēs perſonā, poſt aliā diuerſam,ita effingit, ac ſi ab ea effingenda nunquàm diſceſſiſſet. Horatius quoque de hac re locutus videtur,cum ait.

Siquid inexpertum ſcenæ committis;& audes
Perſonam formare nouam,ſeruetur ad imum
Qualis ab iocepto proceſſerit,& ſibi conſtet.

ἔστι δὲ παράδειγμα πονηρίας μὲν ἤθους μὴ ἀναγκαῖον, οἷον, ὁ Μενέλαος ἐν τῷ Ὀρέστῃ.

Exemplum improbi moris ſit alioqui minimè neceſſarium : verbi gratia:in Oreſte Menelaus.

Declarat ſingillatim Ariſt.ea,quæ prius dicta ſunt,pertinere ad mores,appoſitis exēplis ex veterū tragœdiis;nō omnia tamē,ſed tria tantū,nam prætermittit τὸ ὅμοιον. exēpla enim hæc eo ſpectant;nō fuiſſe hæc à poëtis aliquādo,præſertim ab Euripide,ſeruata in moribus effingendis,atq.ideo ipſum repreheodendū eſſe. Exemplū,quo primùm demonſtrat Ariſtoteles,non exprimi mores bonos , ſicuti oportet ; ſumitur ex tragœdia Euripidis,quæ Oreſtes inſcribitur,inducitur enim in eam, perſona Menelai , cujus implorabat opem Oreſtes poſt cædem Clytemneſtræ,& Aegiſthi. At Menelaus adductus oratione Tyodarei patris Helenes,& Clytemneſtræ,aduerſatur Oreſtę,in iudicio: Oreſtes indignatus Hermioneo Menelai filiam,& Helenen ipſius vxorem perimere ſtatuit. Magnæ vtrinque turbæ,& minæ,ex Machina ſub exitum fabulæ loquitur Apollo , qui omnes turbas ſedat. Quatenus igitur Menelaus non fert opem Oreſtę Agamennonis fratris filio , qui iuſtiſsima de cauſa,vlciſcendi patris gratia,improbam matrem,atque impudicam peremerat;ſed aduerſatur potius ; improbus videtur. Verſus Euripidis hi ſunt.

Ὀρ. ψῆφος καθ᾽ ἡμῶν οἴσεται τῇδ᾽ ἡμέρᾳ.
Με. φεύγειν πόλιν τήνδ᾽; ἢ θανεῖν; ἢ μὴ θανεῖν;
Ὀρ. θανεῖν ὑπ᾽ ἀστῶν λευσίμῳ πετρώματι.
Μεν. κἆτ᾽ οὐχὶ φεύγεις γῆς ὑπερβαλὼν ὅρους;
Ὀρ. κύκλῳ γὰρ εἱλισσόμεθα παγχάλκοις ὅπλοις.
Με. ἰδίᾳ πρὸς ἐχθρῶν, ἢ πρὸς Ἀργείας χθονός;
Ὀρ. πάντων πρὸς ἀστῶν ὡς θάνω. βραχὺς λόγος

Me.

Με. ὦ μέλεος ἥκεις ξυμφορᾶς εἰς τοὔσχατον.
Ορ. εἰς σ' ἐλπὶς ἡμὴ καταφυγὰς ἔχει κακῶν.
ἀλλ' ἀθλίως πράσσουσιν εὐτυχὴς μολὼν,
μετάδος φίλοισι σοῖσι σῆς εὐπραξίας. Et qui ſequuntur.

Paulò poſt hi verſus ſunt, in quibus Tyndareum inducit iraſcentem Menelao, quòd colloqueretur cum Oreſte.

Τυν. Μενέλαε προσφθέγγῃ νιν ἀνόσιον κάρα;
Με. τί γάρ; φίλου μοι πατρὸς ἐστὶν ἔγγονος;
Τυν. κείνου γὰρ ὅδε πέφυκε τοιοῦτος γεγώς.
Με. πέφυκεν. εἰ δὲ δυστυχεῖ. τιμητέος.
Τυν. βεβαρβάρωσαι, χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις. Idem aliquantò poſt.
Τυν. Μενέλαε σοὶ δὲ τάδε λέγω. δράσεις τι πρός.
εἰ τοὐμὸν ἔχθος ἐσορᾷ, κῆδός τ' ἐμὸν,
μὴ τῷδ' ἀμύνειν φόνον ἐναντίον θεοῖς.
ἔα δ' ὑπ' ἀστῶν καταφονευθῆναι πέτροις.
ἢ μὴ 'πίβαινε Σπαρτιάτιδος χθονός.
τοσαῦτ' ἀκούσας, ἴσθι. μηδὲ δυσσεβεῖς
ἕλῃ παρώσας εὐσεβεστέρους φίλους.

Paulò poſt Menelaus recuſans ferre opem Oreſti ait.

μισεῖ γὰρ ὁ θεὸς τὰς ἄγαν προθυμίας
μισοῦσι δ' ἀστοί. Et quæ ſequuntur.

Reſpondens verò Oreſtes, inquit.

ὦ πλὴν γυναικὸς οὕνεκα στρατηλατεῖν
τ' ἄλλ' οὐδὲν. ὦ κάκιστε. τιμωρεῖν φίλοις
φεύγεις; ἀποστραφείς με; τὰ δ' Ἀγαμέμνονος
φροῦδ'; ἄφιλος ἦσθ' ἄρ' ὦ πάτερ, πράσσων κακῶς.
οἴμοι προδέδομαι, κοὐκέτ' εἰσὶν ἐλπίδες.

Hæc quidem ita ſeſe habent apud Euripidem in Oreſte. Eius autem interpres, quiſquis ille fuit, qui Argumenta tragœdiarum ſcripſit; vel quòd Ariſtotelis poeticen legiſſet, vel, quòd rectè ipſe per ſe rem totam diiudicaſſet, ait, τὸ δρᾶμα τῶν ἐπὶ σκηνῆς εὐδοκιμούντων (de Oreſte loquitur) χείριστον δὲ τοῖς ἤθεσι, πλὴν γὰρ Πυλάδου πάντες φαῦλοι ἦσαν quamuis & Pylades ipſe (meo iudicio) ſit φαῦλος, nam ſuadet perimendam Hermionen, & Helenen. Adnotandum verò, quod ait interpres in his verbis. Oreſten tragœdiã Euripidis vnam ex illis fuiſſe, quæ plurimum populo in ſcena placuerunt; nam cõuenit cũ eo, quod ante ab Ariſtotele dictum fuit; populi iudicium, non eſſe magni faciendum in tragœdiis, ſępe enim probat, quæ minus probandæ ſunt; propriam enim magis reſpicit voluptatem, quàm artificiũ, quod requiritur in tali poematum genere. Exemplũ, quo mores improbi demonſtrantur, peti etiam poteſt ex Oedipode Tyranno Sophoclis, vbi Iocaſten impia de oraculis loquentem facit.

Ἰο. σύ νυν ἀφεὶς σεαυτὸν ὧν λέγεις πέρι,
ἐμοῦ 'πάκουσον, καὶ μάθ' οὕνεκ' ἐστί σοι
βρότειον οὐδὲν μαντικῆς ἔχον τέχνης
φανῶ δέ σοι σημεῖα τῶνδε σύντομα.
χρησμὸς γὰρ ἦλθε. Et quæ ſequuntur. Paulò poſt.
τοιαῦτα φῆμαι μαντικαὶ διώρισαν
ὧν ἐντρέπου σὺ μηδέν. Paulò poſt.
ὥστ' οὐχὶ μαντείας γ' ἂν οὔτε τῇδ' ἐγὼ
βλέψαιμ' ἂν οὕνεκ' οὔτε τῇδ' ἂν ὕστερον.

Sed excuſari facilè poteſt Sophocles; nam præterquàm quòd non ἐπιῤῥαπίζουσιν (vt Proclus ait) Chorum facit ſtatim reprehẽdentem verba nefaria Iocaſtes; atque multa proferentem contra eos, qui oraculorum religionem ſanctiſsimam tollere, aut aliqua ex parte violare conantur, quæ omnia illic legi poſsunt. Adde quòd Iocaſtæ concedi illa poſsunt, cupienti Oedipodem ſolari, atque ex illius animo omnẽ metum abſtergere;

„ Τοῦ δὲ ἀπρεποῦς, καὶ μὴ ἁρμόττοντος ὅ, τι θρῆνος Ὀδυσσέως ἐν τῇ Σκύλλῃ, καὶ ἡ τῆς Μενα-
„ λίππης ῥῆσις.

„ Indecori, atque inconuenientis Vlyſsis eiulatio in Scylla: Menalip-
„ peſque ſermo.

Exempla affert Ariſtoteles, ex quibus cognoſcas veterum errata poëtarum, quòd in ſermone non ſeruarint τὸ ἁρμόττον, quod ſecundo loco requirebamus. Poëtæ, qui non ſeruant τὸ ἁρμόττον, cõficiunt ſermonem ἀπρεπῆ. nam τὸ πρέπον idem eſt, quod ἁρμόττον, & ſic vocat Cicero in eo libro qui inſcribitur Orator. Exempla autem duo afferuntur ab Ariſto. Alterum Vlyſsis, Alterum Menalippes. Dicendum igitur, quale ſit vtrumque. Ac primùm de Vlyſſe. Athenæus libro decimoquarto citat ex Epicharmo ὀδυσσέα ναυαγὸν, ideſt naufragum; quod etiam ſuperius retulimus alio loco. Homerus quoque in naufragio periclitantem Vlyſſem ita facit loquentem.

„ Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ, καὶ τετράκις οἳ τότ' ὄλοντο
„ Τροίῃ ἐν εὐρείῃ χάριν Ἀτρείδῃσι φέροντες
„ ὡς δὴ ἐγώ γ' ὄφελον θανέειν, καὶ πότμον ἐπισπεῖν

Quem locum refert Vergi. libro primo Aeneid. cum ait.

ò Terque, quaterque beati. & quæ ſequuntur

Reprehendit verò Ariſtoteles; quia non decet viros magnos et ſapiẽtes eiulare: de qua re quid ſentiendum ſit; narrat A. Gell. libro primo ex ſententia Stoicorum. De Menalippes ſermone leguntur quædam libro decimoquarto apud eundem Athenæum, qui Euripidis citans δεσμώτιδι, ἢ Μεναλίππῃ, profert hos verſus, qui quoniam lepidi ſunt, & graues, apponentur à me.

„ ἀνδρῶν δὲ πολλοὶ τοῦ γέλωτος οὕνεκα
„ ἀσκοῦσι χάριτας κερτόμους, ἐγὼ δέ πως
„ μισῶ γελοίους, οἳ λυσὶ μὲν ἄδι σοφῶν
„ ἀχάλιν' ἔχουσι στόματα, κ' εἰς ἀνδρῶν μὲν οὐ
„ τελοῦσιν ἀριθμὸν. ἐν γέλωτι δ' εὐπρεπεῖς.

Idem Menalippen Eurip. citat libro duodecimo. ſciendum verò, cum Euripides philoſophiæ operam dediſſet; multoſque annos audiuiſſet Anaxagoram primùm, poſtea Socratem, voluiſſe interdum opiniones inſignium illorum philoſophorum conſignatas relinquere ſuis tragœdiis. Quare factum, vt Menalippen faciens loquentẽ, expreſſerit Anaxagoræ ſententiam: de hac re meminit Dionyſius Halicarnaſſeus in ſuis Rhe-
„ toricis, vbi loquitur περὶ ἐσχηματισμένου λόγου. verba ſunt hæc. Εὐριπίδης ὁ ποιητὴς ἐν ὅλῳ
„ δράματι λόγῳ ἐσχηματισμένῳ παρήνει ἐν τῇ Μεναλίππῃ τῇ σοφῇ. ἐκεῖ δὲ τὸ σχῆμα διπλοῦν, τὸ μὲν αὐ-
„ τοῦ τοῦ ποιητοῦ, τὸ δὲ τοῦ ὑποκειμένου προσώπου τῆς Μεναλίππης. συγγέγονεν Ἀναξαγόρᾳ ὁ Εὐριπίδης, δό-
„ γμα δὲ ἦν Ἀναξαγόρου τὸ ὁμοῦ πάντα χρήματα. μετὰ ταῦτα συγγενόμενος Σωκράτει, καὶ κρείττονος λό-
„ γου μεταχὼν ἠξίωσεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ τὸν Ἀναξαγόρου λόγον μίμησιν ἐν τοῖς δράμασιν, ἐξήγαγεν αὐ-
„ τὸ τὸ δόγμα ἐν τῇ Μεναλίππῃ τῇ σοφῇ. ita enim inſcripſerat Tragœdiam, quia eam philoſophicè loquentem faciebat, atque apertè fatentem ſe ab aliis ea accepiſſe, hoc eſt à ſua matre, quòd ea ratione occultare philoſophica dogmata voluit Euripides. atque ideò tale ſermonis genus Halicarnaſſeus vocat ἐσχηματισμένον. ſequuntur: verba hæc, quæ rem magis declarant. ἡ γοῦν ἀρχὴ τοῦ λόγου αὐτῷ ἀνατίθεται τῷ πρὸς τὸν διδάσκαλον δόγματι. φησὶ
„ γὰρ ἡ Μεναλίππη.
„ καὶ οὐκ ἐμὸς μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα.

Euripidis igitur σχηματισμὸς οὗτος. quem narrauimus. ſed & alter eſt σχηματισμὸς non quidem poëtæ, ſed ipſius Menalippes loquentis, quẽ explicat idẽ Halicarnaſs. nam expoſuerat quidẽ infantes inter ſtabula boum, cum autem pater ipſius putaret hoc eſſe oſtentum, decreuerat cremare infantes. Menalippe verò cum vellet eos ſeruare; philoſophicis rationibus oſtendit illud non eſſe oſtentũ, & ſic ἐν παραινέσεως σχήματι φιλοσοφεῖ. ideſt ſub prætextu admonendi, et hortandi patrẽ philoſophatur. Hoc verò nihil aliud eſt, quàm quod Cice. ſæpè ait, Oratores ex infinita quæſtione ducere, quàm plurima,

quæ

quæ inuoluunt circumſtantiis queſtionis finitæ, nam non adhibitis perſonis, temporibus, locis'ue quæſtiones infinitas tractare, philoſophorũ propriũ eſt munus, ſed ſub prætextu, figuraque ſermonis forenſis, qui ad queſtionem finitam ſpectat ſæpè philoſophantur Oratores; ſicuti feciſſe Euripidem patet, & ſi fortaſſe nimius in ea re fuit Euripides; Id verò etiam in comœdiis olim factum eſt; licetq́ue omnino fieri, ſi modò intra modum fiat, & ἐσχηματισμένως, nam apertè id efficere philoſophorum eſt munus, Hinc eodem loco Dionyſius. ἡ δέ γε κωμῳδία ὅτι πολιτεύεται ἐν τοῖς δράμασι, καὶ φιλοσοφεῖ ἡ τῶν περὶ τὸν Κρατῖνον, καὶ Ἀριστοφάνην, καὶ Εὔπολιν, τί δεῖ καὶ λέγειν; ἡ γὰρ τοι κωμῳδία αὐτὸ τὸ γελοῖον προσχηματισμένη φιλοσοφεῖ. Neque aliò reſpexiſſe puto Horatium, cum ait.

Scribendi rectè ſapere eſt, & principium, & fons;
Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ.

Sed idem Dionyſius Halicar. in ſecunda diſputatione adhuc apertius, quod ad Menalippen ſpectat, declarat his verbis ἡ Μελανίππη ἡ σοφή. τὸ δρᾶμα Εὐριπίδου ἐπιγέγραπται μὲν σοφὴ ὅτι φιλοσοφεῖ, καὶ διὰ τοῦτο τοιούτου πατρὸς ἐστί, ἵνα μὴ ἀπίθανος ᾖ ἡ φιλοσοφία. ἔχει δὲ διπλοῦν σχῆμα, τὸ μὲν τοῦ ποιητοῦ τοιόνδε. τὸ δὲ τοῦ προσώπου τοῦ ἐν τῷ δράματι τῆς Μελανίππης, τὸ δὲ τοῦ προσώπου τοιόνδε. Ἀναξαγόρᾳ προσεφοίτησεν Εὐριπίδης. Ἀναξαγόρου δὲ λόγος ἐστὶν ὅτι πάντα ἐν πᾶσιν εἶτα ὕστερον διεκρίθη. μετὰ ταῦτα ὡμίλησε καὶ Σωκράτει. καὶ ὁμολογεῖ τὴν διδασκαλίαν τὴν ἀρχαίαν διὰ τῆς Μελανίππης.

καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα.
ὡς οὐρανὸς γαλατημορφία
οὕτω μὲν ὁ ποιητὴς σχηματίζει τὸ αὑτοῦ.

ἡ δὲ Μελανίππη ἐπικαλεῖται μὲν ὑπὸ τοῦ πατρός, γέγονε δὲ ταῦτα παιδία· ἐξέθηκε δὲ αὐτὰ εἰς τὰ τοῦ πατρὸς βουφόρβια, ὁ δὲ πατὴρ ἡγεῖται ἐκ βοὸς εἶναι. καὶ ὡς τέρας βούλεται κατακαῦσαι. Sed oſtendere nititur Menalippe oſtentum non eſſe, putabat enim pater quòd infantes inter boues fuiſſent inuenti; ex bobus fuiſſe prognatos; non potuit autem, niſi philoſophicis rationibus hoc patri perſuadere. Paulò poſt. περιεχομένη γὰρ πάθει αἰτίας τῆς σωτηρίας τοῖς παιδίοις, λέγει.

εἰ δὲ παρθένος φθαρεῖσα ἐξέθηκε τὰ παιδία
καὶ φοβουμένη τὸν πατέρα, σὺ φόνον δράσεις;

Quamobrem (inquit Halicarnaſſeus artificium totum hoc conſiderans) Menalippe ſuum ipſius factum exponit ἐν σχήματι συμβουλῆς. Hęc ego volui copioſius aliquantò exponere, verbaque ipſius Dionyſii apponere, tùm quia locus valdè videtur adnotandus, tùm quia mirifice explicat ſentẽtiam Ariſtotelis. Dionyſius enim vt doceret qua ratione fieret ſermo ἐσχηματισμένος, hoc protulit exemplum, quamuis & alia multa, quale in primis eſt illud ex Xenophonte, cum enim apertè nõ auderet Socratem laudare, laudat tamen ſub prætextu τῶν ἀπομνημονευμάτων. Ariſtoteles verò, idẽ Menalippes exemplum hoc loco protulit, vt oſtenderet non ſeruari in moribus τὸ πρέπον ſeu τὸ ἁρμόττον, quod ipſe vocat; nõ enim tàm graues è media philoſophia ſermones deducti Menalippe mulieri conuenire videntur.

τοῦ δὲ ἀνωμάλου, ἡ ἐν Αὐλίδι Ἰφιγένεια. οὐδὲν γὰρ ἔοικεν ἡ ἱκετεύουσα τῇ ὑστέρᾳ.

Inæquabilis Iphigenia in Aulide, vt cui poſterior ſupplicatio priori non conſonet.

Tertio loco affert Ariſtoteles exemplum morum inæquabilium, atque illud quidẽ etiam ex Euripide ſumptum; (vt mireris doctum poëtam tantopere in morum artificio hallucinatum) in Iphigenia in Aulide, quæ tragœdia extat adhuc. Adnotanda illa Paccii verba in verſione. VT CVI poſterior ſupplicatio priori non conſonet. in Gręco contextu ita ſcribitur, οὐδὲν ἔοικεν ἡ ἱκετεύουσα τῇ ὑστέρᾳ, quæ verba ita debebant verti. Nulla ex parte ſimilis eſt Iphigenia ſupplicans ei, qualem ſe gerit poſtea. Vel ſic. Non talis videtur poſtea eſſe Iphigenia, qualis ante, cum proſtrata ad patris pedes, illi ſupplicabat pro ſua ſalute. Verſus Euripidis, in quibus Iphigeniam facit ſupplicem eſſe patri, hi ſunt.

ΙΦ. εἰ μὲν τὸν Ὀρφέως εἶχον, ὦ πάτερ, λόγον
πείθειν ἐπᾴδουσ', ὥσθ' ὁμαρτεῖν μοι πέτρας

κηλεῖν τι τοῖς λόγοισιν οὓς ἐβουλόμην
ἐνταῦθ' ἂν ἦλθον. νῦν δὲ τἀπ' ἐμοῦ σοφὰ
δάκρυα παρέξω. ταῦτα γὰρ δυναίμεθα.
ἱκετηρίαν δὲ γόνασιν ἐξάπτω σέθεν.
τὸ σῶμα τοὐμόν, ὅπερ ἔτικτεν ἥδε σοι,
μή μ' ἀπολέσῃς ἄωρον. ἡδὺ γὰρ τὸ φῶς
βλέπειν. τὰ δ' ὑπὸ γῆς μή μ' ἰδεῖν ἀναγκάσῃς. Et qui ſequuntur.

Mox verò, cum Achilles polliceretur, ſe non permiſſurum eam mactari; forti animo reſpondet, ſe omnino mactari velle pro ſalute Græcorum. Verſus hi ſunt in quibus Achilles alloquitur Iphigeniam.

Ἀχ. μᾶλλον δὲ λέκτρων σῶν πόθος μ' εἰσέρχεται,
εἰς τὴν φύσιν βλέψαντα. γενναία γὰρ εἶ.
ὅρα δ'. ἐγὼ γὰρ βούλομαί σ' εὐεργετεῖν,
λαβεῖν τ' ἐς οἴκους, ἄχθομαι τ' ἴστω θέτις,
εἰ μή σε σώσω Δαναΐδαισι διὰ μάχης
ἐλθών. ἄθρησον. ὁ θάνατος δεινὸν κακόν.
Ἰφ. λέγω τάδ' οὐδὲν οὐδέν' εὐλαβουμένη.
ἡ Τυνδαρὶς παῖς διὰ τὸ σῶμ' ἀρκεῖ μάχας
ἀνδρῶν τιθεῖσα, καὶ φόνους, σὺ δ', ὦ ξένε,
μὴ θνῆσκε δι' ἐμέ, μηδ' ἀποκτείνῃς τινά.
ἔα δὲ σῶσαί μ' Ἑλλάδ' ἢν δυνώμεθα.

Eadem Iphigenia paulò poſt, fortiore adhuc animo talia profert, alloquens matrem Clytemneſtram.

Ἰφ. πιθοῦ με, μὴ κάκιζε. τάδ' ἐμοὶ πιθοῦ
μήτ' οὖν γε τὸν σὸν πλόκαμον ἐκτέμῃς τριχός,
μήτ' ἀμφὶ σῶμα μέλανας ἀμπίσχῃ πέπλους.
Κλυ. τί δὴ τόδ' εἶπας ὦ τέκνον, ἀπολέσασά σε;
Ἰφ. οὐ σύ γε. σέσωσμαι. κατ' ἐμὲ δ' εὐκλεὴς ἔσῃ Paulò poſt.
ὡς δυστυχοῦσά γ' Ἑλλάδος τ' εὐεργέτις.

Atque hæc quidem ita ſeſe habent. Iam vero Paccius interpres duas videtur ſupplicationes intelligere, cùm tamen vna tantùm ſit apud Euripidem, vt patet.

Χρὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἤθεσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων συστάσει ἀεὶ ζητεῖν ἢ τ' ἀναγκαῖον, ἢ τ' εἰκός· καὶ τοῦτο μετὰ τοῦτο γίνεσθαι ἢ ἀναγκαῖον, ἢ εἰκός.

Et ſanè in moribus, ſicut in ipſa rerum compoſitione, tum neceſſarium, tum veriſimile exquirendum eſt: atque etiam vti neceſſariò veriſimili'ue ordine cuncta procedant.

Præceptum duplex eſt, quod tradit Ariſtoteles hoc loco, poſtquã oſtendit in ſingulis, quæ in moribus requirũtur veterum, ac Euripidis in primis errata; Primum quidem eſt huiuſmodi. Neceſſarium, & veriſimile in moribus eſt ſeruãdum, non ſecus ac antè dictum eſt ſeruari debere in fabula, rerumque & actionum conſtitutione; ſi in moribus ſeruetur neceſſariũ ac veriſimile, non fuerit in ipſis vllum genus errati quale ſuperius oſtendimus; qui enim ex neceſſario, aut veriſimili mores exprimit perſonarum, ſeruat τὸ ἁρμόττον, τὸ ὅμοιον, τὸ ὁμαλόν. quæ tria ſuperius in moribus requiri declarauimus. Nam & quartum illud, quod requiritur, ſi ſcierit poëta viros tãtum bonos ſibi in tragœdiis eſſe effingendos, eorumque mores ſolùm exprimendos; non alios vtique ſibi propoſuerit; quos imitetur. Quod ſiquis ſeſe mihi obiiciat hoc loco, dicatque Sophoclem in Electra exprimere improborum mores Aegiſthi, & Clytemneſtræ; reſpondeo verum id quidem eſſe; ſed exitum ipſorum infelicitatis pleniſsimum demonſtrari; cũ enim hoc fit, licet pro arbitratu vnicuique tales effingere, præſertim in duplici fabularũ genere, de quo ſuperius locuti fuimus; Si igitur Menalippes cùm

ſibi propoſuit exprimendos mores Euripides, diligenter cogitaſſet; mulierem illã eſſe quam effingebat, neque probabile, aut veriſimile viſum iri auditoribus, vt tàm doctè, grauiterq́. loquatur de rebus quę ad philoſophiam pertinent, planè ſeruaſſet τὸ ἁρμόττον; neque lapſus eſſet in tàm præclaro tragœdiæ ſcribendæ artificio; Quod ſiquis quærat, cur in moribus vtrunque protulerit Ariſtoteles, ſicuti etiam in fabula, neceſſarium, & veriſimile; is ſciat velit hac ratione factum, mores à poëta aut exprimuntur in iis perſonis, quæ tales vixerunt, quorumque euenta, & actiones ſumptæ ad tragœdiam ſcribendam, veræ ſunt. aut in iis, quę effinguntur; non enim omnes in tragœdia debent fingi. vt antè docuimus. Si igitur perſonæ veræ ſunt, & facta ab ipſis, euētaque rerum, quæ narrantur, vera ſunt; debent tunc perſonarum mores exprimi à poëta, ſecundum neceſſarium. hoc eſt (vt aptè declarat Auerroës) ſecundum veritatem. Si no uæ ſint perſonæ, illarum mores exprimendi erunt ſecundum veriſimile. hoc eſt (vt idē interpretatur Auerroës) ſecundum plurimorum opinionem. Hæc duo qui diligenter conſiderauerit effeceritq́ue planè in moribus perſonarum effingendis, non peccabit vnquàm. Poſſem hoc loco ex Sophocle, & Euripide (non enim vbique peccauit) afferre exempla aliquot, ad cōprobanda, & demōſtranda apertius ea, quæ dicta ſunt; ſed quia non magnopere videtur neceſſe, breuitatis cauſa, prætermitto, pro ſe igitur quiſque perquirat; ſunt enim in promptu. Alterum præceptum eſt huiuſmodi. Ordo ex neceſſario, aut veriſimili ductus, eſt in moribus perſonarum exprimendis ſeruandus. verba Gręca ſunt Ariſtotelis hęc. καὶ τοῦτο μετὰ τοῦτο γίνεσθαι ἢ ἀναγκαῖον, ἢ εἰκός. id eſt. Et
» hoc poſt hoc eſſe, fieriq́ue oportet ſecundum neceſſariū, vel veriſimile. qui locus obſcuriſsimus eſt; ſed hunc omnino habet ſenſum. Mores diuerſi, diſcrepanteſque inter ſe ſunt pro diſsimilitudine perſonarum, ac diſcrepantia animorum. neque poſſunt interdum alii alios ſubſequi; aut ſimul cohærere. quare danda opera eſt, vt ſimul cohæreant; vnumq́ue genus, ex altero ſimili, & cognato deducatur. hoc verò eff cere non poterit, niſi ſingulorum morum, affectionū, habituumq́ue naturā optime norit. Sed exemplis allatis hoc totum quale ſit breuiter declaro. Contemptio, iniuriam; iniuria dolorem, dolor cupiditatem vlciſcendi parit, excitatq́ue in animis hominum. At hæc ſunt mutuo cohærentia, vt dici poſsint. hæc poſt hæc. Euripides igitur in Oreſte hæc omnia exprimit in moribus perſonarū, ſimul ſeruans τὸ ἁρμόττον. implorat opem à Menelao patris fratre Oreſtes contra Tyndareum, & Argiuos, contemnit Oreſten Menelaus; indignatur Oreſtes. mox cum Pylade init conſilium perimendæ Helenes, & Hermiones, vt vlciſcatur Menelaum. Sic videas in maximo periculo extimeſcentem Oreſten; imbellem Menelaum, ſuorumq́ue contemptorem; iracundum fortemq́ue Oreſten. Nō diſsimili ratione Sophocles in Aiace. Teucer fratrem, pro pietate ſingulari erga illum, humarę ſtudet: Menelaus prohibet humari: hinc concertatio, & rixa. Superueniens Vlyſſes alterum alteri conciliat. In harum quoque perſonarum moribus exprimendis videre eſt, quod ait Ariſtoteles. HAEC POST HAEC ex neceſſario, & veriſimili. Fratri enim erga fratrem conuenit pietas, officii amoriſq́ue pleniſsima. Pietatem exigit, officiumq́ue fraterna calamitas. miſeris inimicorum inſultant magis magiſq́ue inimici, ac lætantur. imbelles pauidiq́ue etiam mortuos, cum viuos nō potuerint, vlciſci cupiunt. prudentes forteſque viri mortuos non oderunt inimicos; conciliantq́ue iratos. Pius Teucer erga Aiacē, quia calamitoſus. inſultat Teucro, & Aiaci mortuo inprimis Menelaus, quia inimicus, imbellis, & pauidus. Prudens, fortiſq́ue Vlyſſes Menelaum Teucro conciliat. Tales hæ quidem perſonæ effinguntur moribus κατὰ τὸ ὅμοιον, nam tales fuiſſe accepimus, cum vixerunt. Sed apparet etiam in his moribus. HOC POST HOC. ex neceſſario, ſeu veriſimili ductum. Hæc igitur Ariſtotelis præceptio hanc habet vim. quam in omnibus veterum tragœdiis conſideres licet. nam in Iphigenia in Aulide, Achilles cum fortis effingatur κατὰ τὸ ὅμοιον, talis enim vixit. ſtudet è periculo Iphigeniam liberare. hoc enim proprium eſt fortitudinis. Tecmeſſa in Aiace, vnà cum filiolo inferias ſoluunt Aiaci. quod propriū eſt coniugis, & filiorum. atque hoc faciunt poſt hoc: nam Iphigeniæ periculum ingens excitat Achillis fortitudinē. Aiacis mors, & calamitas, ciet lacrymas, ſuſcitatq́ue officiū,

& pietatem Tecmeſſæ; verum de his hactenus. puto enim iam ſatis patefactum hunc Ariſtotelis locum alioqui obſcuriſsimum. Sed miretur fortaſſe aliquis hoc. Cur, cum dicat hoc loco Ariſtoteles, in moribus requiri eundem ordinem, & ſeriem, quæ requirebatur in conſtitutione actionum, ſeu fabula, ex neceſſario, et veriſimili; illic dederit præceptionem, oportere non HAEC POST HAEC, SED HAEC PER HAEC. tanquàm ex cauſa dependentia mutuò conſtitui; non autem conſequentia tempore, ſicuti illic copioſè declarauimus; nunc de moribus loquens det præceptionem oportere exprimi, tanquàm Hæc poſt Hæc. Reſpondeo tamen, cum, Hoc poſt Hoc, nihilò minus etiã cauſam, effectumque ſignificet, quàm tempus: nam effectum eſt poſt cauſam, rectè de moribus cum loqueretur, dixiſſe HOC POST HOC. cum præſertim in moribus nõ ſolum cauſa, effectumque, ſed etiam interuallum temporis conſideretur. nam prius hic irritat, mox ille iraſcitur. hic prius in calamitatem labitur; mox ille officioſus eſt erga lapſum in calamitatem. Sed in fabula, actionumque conſtitutione, cũ interuallum, ſerieſque temporis nulla prorſus ratione deberet conſiderari, ſed cauſæ tantum mutuò ex ſe pendentes, alia ex alia; fuit neceſſe dicere. HAEC PER HAEC. hic enim modus loquendi, cauſas tantũ ſignificat. cũ alter modus HAEC POST HAEC; & cauſas, & tempus prius, ac poſterius denotet. Neque verò illud prætermittendum puto; Hoc ipſum, quod requirit in moribus Ariſtoteles, artificium, nõ multum diſerepare ab eo, quod requirit Hermogenes, aliique Rhetores, qui eandem rationem ſcribendi de arte ſecuti ſunt. nã ſicuti ille lib. II. περὶ γοργότητος, vbi docet quomodo conficiatur forenſis, & oratorius ſermo, quem ipſe πολιτικὸν vocat, requirit aptè miſceri ſuas illas ſpecies & formas orationis inter ſe, alias minus, alias magis. Sic. φημὶ τοίνυν
„ ἐν τοιούτῳ λόγῳ πλεονάζειν μὲν ἀεὶ τό τε τὴν σαφήνειαν ποιοῦντα τύπον, καὶ τὸν ἠθικόν τε καὶ ἀληθῆ, καὶ
„ μάλιστα τοῦτον, καὶ τὸ γοργόν. οὐχ ἥκιστα δὲ καθαρότητα, καὶ εὐκρίνειαν. τὴν μέντοι τραχύτητα, καὶ σφο-
„ δρότητα παραλαμβάνειν μὲν τοῖς εἰρημένοις, ἀκμὴ δὲ καὶ σεμνότης ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἡ λαμπρότης ἐπὶ μὲν
„ ὀφείλει, οὐ μὴν οὕτως οὐδ' ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον αἱ προειρημέναι τῆς λέξεως. Non diuerſo planè modo in tragœdiis commiſceri mores oportet perſonarum. vt alii grauitatem, et ſanctitatem. alii iracundiam. alii pietatem, & officium. alii improbitatem, plus minus'ue præſeferant. Verùm hæc longiore egent diſputatione, dabimus igitur operam, vt de tali miſtione morum alio loco copioſius diſſeramus; qualiſque in tragœdia, & comœdia, aliiſque poëmatum generibus requiratur, oſtendamus.

φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν, καὶ μὴ, ὥσπερ ἐν
„ τῇ Μηδείᾳ, ἀπὸ μηχανῆς, καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τὰ περὶ ἀπόπλουν.

„ Quare manifeſtum eſt, fabularum ſolutiones ex ipſiſmet potiſsimum fabulis proficiſci debere, non autem ab aliquo artificioſo: vt in
„ Medea, & in Iliade illa per nauigationem.

Paccius locum hunc non intellexit, quod fortaſſe mireris, ſed ita planè eſt. dormitant aliquãdo homines, & hallucinãtur in re etiam perſpicua. per ea enim verba ἀπὸ μηχανῆς cum Machinam ſcenicam, qua inducebantur repentè loquentes Dii, Ariſtoteles intellexerit, vertit Paccius. Artificioſo aliquo, quod perridiculum videri poteſt; ſed redeo ad declarandum Ariſtotelis contextum; ex ſuperius dictis deducitur pulcherrima præceptio, quæ ſpectat ad artificium ſoluendarum fabularum. Qui mores optimè in perſonis exprimere ſcierit, aliosque poſt alios pro eorum natura, ex veriſimili effingere, facilè inueniet ſolutionem fabulæ, tota enim pendet ex perſonarum moribus; vitabitque erratum, in quod ſæpè veteres poëtæ inciderunt, qui per machinã inducentes Deos, Deas'ue, ſoluunt fabulam, atque exodum, quæ vltima eſt tragœdiæ pars, cõficiunt. nam ſolutio fabulæ, eſt ipſa exodus, ſeu exitus fabulæ. exitus verò debet deduci ex præcedentibus moribus, non quibuſuis, ſed qui magis accommodati ad ſoluendam fabulam videbuntur; quod ſi videatur non poſſe deduci ex præcedentibus, ingenioſus, peritusque poëta debebit excogitare aliquid veriſimile, quod cum iis, quę ante dicta ſunt, ſit coniunctum, quaſi pars, ex quo deducat exodum, ſeu ſolutionem fabulæ

bulæ.id verò fit multis modis, ſed aliquando etiam, inducendo in ſcenam perſonam aliquam, quæ antè non fuerit inducta.modò fit eiuſmodi, vt eius ſermo,propter aliquam probabilem cauſam, coniungi cum aliis antè dictis poſsit.Exemplum huius rei peti poteſt ex Aiace Sophoclis;nam cum Aiax ſibi mortem conſciuiſſet, eſſet ſolutio fabulæ conſtituenda;neque deduci poſſet à perſona Tecmeſſæ,quæ captiua erat mulier;neque à perſona filioli, tum propter ætatem, quæ omni ſenſu,ratiocinatione,que caret earum rerum, quæ aut voluptatem, aut dolorem afferunt;tùm quia ex captiua natus erat.neque itidem ex perſona Teucri fratris;cui, quòd vir erat, lugere non ſatis erat decorum,tum propter alias cauſas;nam quatenus conuenit,lugentem ſatis dolentemque facit Teucrum Sophocles; neceſſe fuit captare exodum fabulæ à perſona Menelai,& Agamemnonis,quorum vterque inimiciſsimus cum fuiſſet Aiaci,prohibere conatus eſt,ne humaretur Aiax; quamuis poſtea exorante Vlyſſe conceſſerint. Exodus hæc tota ex moribus ducta eſt ſecundum veriſimile.Quamobrem cum ſolutio,exituſque fabulę,ſemper ab ingenioſo poëta,ſi modo naturam, conuenientiamq́. morum ſingularum perſonarum cõſiderare diligenter voluerit.ex veriſimili, aut neceſſario deduci poſsit, improbat Ariſtoteles morem ſoluendi fabulas, quo ſæpe veteres vſi fuerunt,ex machina;inducentes Deum, Deam'ue aliquam loquentem. Horatius quoque ad Piſones ſcribens monuit hoc raro eſſe faciendum.cum ait.

» Nec Deus interſit,niſi dignus vindice nodus.

Cicero libro de Nat.Deorum.1.innuit hoc ipſum olim à poëtis tragicis factum,vt fa
» bulam ſoluerent.his verbis.vt tragici poëtæ,cum explicare argumenti exitum nõ po
» teſtis,ad Deum confugitis.Plato quoque in Cratylo ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοὶ, ἐπειδάν τι ἀπο-
» ρῶσιν ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀποφεύγουσι θεοὺς αἴροντες,quem locum nõ putat Eraſmus cognitũ
» fuiſſe Ficino interpreti, qui ita vertit:quibuſdam machinamẽtis ad Deos confugitis.

Hæc Eraſmus in Agadiis;ſed nimirum non video, quare reprehendi poſsit Ficinus, cũ ſatis aperte Machinam ſcenicam expreſſerit;ex qua loquebantur Dii.ſed illo omiſſo.affero ego locum Polybii aptiſsimum ad rem hanc intelligendam.nam vbi de traiectione alpium Annibalis loquitur,nonnullos reprehendit hiſtoricos,qui quaſi rem ſupra omnem fidem narraturi eſſent, tragicos videntur imitati, qui ad Machinam ſæpè
» confugiunt.his verbis. ἅμα γὰρ τὸν Α'ννίβαν ἀμίμητόν τινα παρεισάγοντες στρατηγὸν, καὶ τόλμῃ καὶ
» προνοίᾳ τοῦτον ὁμολογουμένως ἀποδεικνύουσιν ἡμῖν ἀλογιστότατον. ἅμα δὲ καταστροφὴν οὐ δυνάμενοι λαμ-
» βάνειν οὐδ' ἔξοδον τοῦ ψεύδους, θεοὺς, καὶ θεῶν παῖδας εἰς πραγματικὴν ἱστορίαν παρεισάγουσι: Exempla Machinæ affert Ariſtoteles, ex tragœdia, quæ inſcribitur Medea; extat quidem nunc Euripidis Medea, in qua tamen nullus Deus ἀπὸ τῆς μηχανῆς. de alia igitur Medea locutus eſt Ariſtoteles ab alio poëta edita;nam idem lib.2. Rhetoricorum Carcini Medeam citat;de qua re ſuperius ſatis. Alterũ exemplum ſumitur ex Homeri Iliade;vbi explicantur τὰ περὶ ἀπόπλουν. Verba hæc, propter ignorationem loci Homerici, quod ſatis mirari non poſſum, non intellexit,neque aptè vertit Paccius. ait enim
» vt illa per nauigationem;nam ita debent verti,vt ea, quæ pertinent ad enauigationẽ;
» ſeu diſceſſum,quem parabant,Claſsis Græcorum.Innuit Ariſtoteles ea,quæ narrantur ab Homero lib.11.Iliados.Cum Gręci,deſperata Ilii expugnatione,cogitarent de diſceſſu,& multa inter ſe conſultarent, Homerus facit Iunonem alloquentem Mineruam,vt è cœlo deſcẽdens rectà pergat ad Vlyſſem; iubeatque diſſuadere, ne re infecta diſcedant. Verſus ibi ſunt.

» βῆ δὲ κατ' οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα. Paulò poſt.
» ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη γλαυκῶπις Α'θήνη
» διογενὲς λαερτιάδη πολυμήχαν' ὀδυσσεῦ
» οὕτω δὴ οἶκόνδε, φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
» φεύξεσθ' ἐν νήεσι πολυκλήϊσι πεσόντες. Et qui ſequuntur.

Rurſus Priamum eodem modo Iris alloquitur, in his verſibus.

» Τρωσὶν δ' ἄγγελος ἦλθε ποδήνεμος ὠκέα ἶρις
» πὰρ διὸς αἰγιόχοιο σὺν ἀγγελίῃ ἀλεγεινῇ Paulò poſt.
» Α'γχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα ἶρις. Et qui ſequuntur.

Locum igitur priorem,fortaſſe & hunc,reprehendit Ariſtoteles,quia inducit Deam Mineruã,atque Iridem veluti ἐκ μηχανῆς:poterat enim Homerus alia vti ſolutione deducta ex ipſis rebus,& facere aliquem ex Græcis ducibus, ſuo conſilio,ac prudentia, potius quàm monitu Deorum ex machina loquentem, vehementius diſceſſum diſſuadentem,ac poſt longam orationem demum perſuadentem.

” ἀλλὰ μηχανῇ χρηστέον ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ δράματος, ἢ ὅσα πρὸ τοῦ γέγονεν, ἃ οὐχ οἷόν τε ἄν-
” θρωπον εἰδέναι, ἢ ὅσα ὕστερον, ἃ δεῖται προαγορεύσεως, καὶ ἀγγελίας. ἅπαντα γὰρ ἀποδί-
” δομεν τοῖς θεοῖς ὁρᾶν.

” Quo ſanè artificioſo vtendum in iis, quæ extra Tragœdiam ſunt:
” quæcunque videlicet vel prius fuêre, quæ neutiquam fieri poteſt, vt
” alio pacto ad humanam peruenerint notitiam:vel quæ futura denun-
” ciatione,diuinatione'ue indigeant,quandoquidem deos cuncta inſpi-
” cere,ſatis quidem apud nos conſtat.

Docet Ariſtoteles,qua ratione aliquando veteres poëtæ in tragœdiis vſi fuerint machina;vt oſtendat inutilem omnino eſſe,poſſeque ſolui fabulam facilè abſque machina.Si Machina adhibenda eſt; ſemper in iis rebus ea vti debemus, quæ extra tragœdiã ſunt;Ea ſolutio dicitur eſſe poſitã extra tragœdiam,quæ nõ deducitur ex ipſis rebus, quæ tragœdiæ actione,fabulaque continentur. Duobus igitur de cauſis machina vſi ſunt veteres poëtæ tragici in tragœdiis.aut vt declararent res præteritas,& factas.aut vt declararent res futuras,quæque mox eſſent faciendæ.In declarandis præteritis hoc requiritur,vt alio modo nõ poſsint à nobis cognoſci.In declarandis autẽ futuris hoc requiritur,vt egeant prædictione,& diuinatione,ſeu præceptione,& mãdato.Exemplum prioris modi, ſumi poteſt ex Euripide in tragœdia,quæ inſcribitur Oreſtes.in qua de raptu Helenes loquens inducitur Apollo,omniaque patefaciens, quæ antè ignorabantur. Verſus hi ſunt.

” ΑΠ. Μενέλαε παῦσαι λῆμ' ἔχων τεθηγμένον
” Φοῖβός σ' ὁ Λητοῦς παῖς ὅδ' ἐγγὺς ὢν καλῶ.
” σύ θ' ὃς ξιφήρης τῇδ' ἐφεδρεύεις κόρῃ
” Ὀρέσθ' ἵν' εἰδῇς οὓς φέρων ἥκω λόγους.
” Ἑλένην μὲν, ἣν σὺ διολέσαι πρόθυμος ὢν
” ἥμαρτες ὀργὴν Μενέλεῳ ποιούμενος
” ἥδ' ἐστὶν, ἣν ὁρᾶτ' ἐν αἰθέρος πτυχαῖς.
” σεσωσμένη τε, κοὐ θανοῦσα πρὸς σέθεν.
” ἐγώ νιν ἐξέσωσα, κἀπὸ φασγάνου
” τοῦ σοῦ κελευσθεὶς ἥρπασ' ἐκ Διὸς πατρός.
” Ζηνὸς γὰρ οὖσαν ζῆν νιν ἄφθιτον χρεών.
” Κάστορί τε Πολυδεύκει τ' ἐν αἰθέρος πτυχαῖς
” σύνθακος ἔσται ναυτίλοις σωτήριος.

Hactenus igitur patefiunt res, quæ antè ignorabantur à Menelao, ex Oreſte: Mox idem Apollo ex Machina præſcribit,mandatque Oreſti ea,quæ ſunt agenda. Sic.

” σὲ δ' αὖ χρεὼν
” Ὀρέστα γαίας τῆσδ' ὑπερβαλόνθ' ὅρους
” Παρράσιον οἰκεῖν δάπεδον ἐνιαυτοῦ κύκλον
” κεκλήσεται δὲ σῆς φυγῆς ἐπώνυμον. Et quæ ſequuntur.

Paulò poſt idem Appollo vaticinatur, panditque, ea, quæ euentura ſunt Oreſte. his verbis.

” ἐφ' ἧς δ' ἔχεις Ὀρέστα φάσγανον δέρῃ,
” γῆμαι πέπρωταί σ' Ἑρμιόνην, ὃς δ' οἴεται
” Νεοπτόλεμος γαμεῖν νιν, οὐ γαμεῖ ποτε.
” θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. Et quæ ſequuntur.

Sermo

Sermo igitur hic Apollinis ex machina tria illa omnia, quæ requirebat Ariſtoteles, continet. Non diſsimile quoque exemplum poſterioris modi, cum ſcilicet ex Machina Dii prædicunt futura, ſumi poteſt ex Euripidis Electra, & Helene eiuſdem; in qua ex machina διόσκουροι Caſtor & Pollux loquũtur, patefaciuntque Theoclymeni, quæ fato euentura erant ipſi, Helenæ, & Menelao. hoc verò differt exemplum à priore, quòd prius illud tria ſimul omnia continet; hoc verò vnum ſeparatim, hoc eſt, futurarum prædictionem. Exemplum quoque prioris, quatenus & facta narrantur, & futura prædicuntur, peti poteſt ex Iphigenia in Tauris. Ego, ne longior ſim, verſus non appono; eiuſdem modi exemplum legi poteſt in Hippolyto, vbi loquitur Diana; et in Andromache, vbi loquitur Thetis. nec nõ & in Rheſo, vbi Minerua loquitur. Eſt verò obſeruatione dignum, Deos etiam in Prologo tragœdiarum induci loquentes, & ſi non ſemper ex Machina; ſed in ipſa ſcena, vt apud Euripidem Bacchus in Bacchis. ait enim.

ἥκω Διὸς παῖς τήνδε Θηβαίων χθόνα
Διόνυσος, ὃν τίκτει ποθ' ἡ Κάδμου κόρη.
Σεμέλη λοχευθεῖσ' ἀστραπηφόρῳ πυρί.

Non ex machina quidem hæc profert Bacchus, ſed in ſcena verſans inter mortales. & apud eundem Euripidem eodem modo in Troadibus Neptunus, cum ait.

ἥκω λιπὼν αἰγαῖον ἁλμυρὸν βάθος.

Rurſus apud eundem eodem modo in Ione Mercurius, vbi inquit;

Ἄτλας ὁ χαλκέοισι νώτοις οὐρανὸν
θεῶν παλαιὸν οἶκον ἐκτρίβων. Paulò poſt.
ἥκω δὲ Δελφῶν τήνδε γῆν. & quæ ſequuntur.

Omnes Dii in prologis loquentes, aiunt ſe veniſſe in ea loca, vbi cõſiſtunt locuturi. ſicuti patet in exemplis allatis, tollendę admirationis gratia. Apud Sophoclem quoq. in Aiace Minerua in prologo alloquitur Vlyſſem. Sed in eadem tragœdia aliquando videas, & in prologo, vti diximus, in ſcenam aduentantes, loquentesque Deos; & rurſus ex Machina alios loquẽtes in ſolutione, & exodo fabulæ. exemplum huius rei peti poteſt ex Euripide in Ione. nã Minerua ex Machina loquẽs, ſoluit fabulam; ſedatque omnes turbas. Origo autem inducendi Deos in ſcenã per Machinam, fluxit ex ea opinione, quæ omnium mortalium ferè animis inſita eſt, Deos hominum negocia procurare, cunctaque veluti ex alto deſpicere: quæ quidem opinio ab omnibus philoſophis, vno excepto Epicuro, probata fuit; multiſque rationibus cõfirmata. Hanc verò vigilantiam πρόνοιαν veteres in Diis vocarunt. Cic. lib. de Diuinat. 1 1. Deos eſſe, & eorum prouidentia mundum adminiſtrari, eoſdemqne conſulere rebus humanis, nec ſolùm vniuerſis, ſed etiam ſingulis. Idem lib. 1 1 1. de natura Deorũ. Sit igitur perſuaſum omnibus, dominos eſſe omnium rerum, ac moderatores Deós, eaque, quæ gerantur eorum geri ditione, et numine, eoſdemque optimè de genere hominũ mereri, et quales quiſque ſit, quid agat, quid in ſe admittat, ſcire. Xenophon. lib. primo ἀπομνημονευμάτων. καὶ γὰρ ἐπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν (de Socrate loquitur) ἀνθρώπων, οὐχ ὃν τρόπον οἱ πολλοὶ νομίζουσι, οὗτοι μὲν γὰρ οἴονται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναι τὰ δ' οὐκ εἰδέναι. σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ παρεῖναι, καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων.

Ἄλογον δὲ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς πράγμασιν· εἰ δὲ μή, ἔξω τῆς τραγῳδίας, οἷον, τὸ ἐν τῷ Οἰδίποδι τῷ Σοφοκλέους.

Quodcunque verò rationi conſentaneum minus ſit, explodendum quidem ab ipſis actionibus, ſi non prorſus, at à Tragœdia: vt eſt in Sophoclis Oedipode.

Tam longè aberrauit à ſententia Ariſtotelis Paccius in hoc loco vertendo, vt planè mirari ſatis nõ poſsim; illum verba Ariſtotelis alioqui aperta, et perſpicua non intellexiſſe. Debent igitur ita verti. Abſurdũ enim fuerit, ſi quis dicat, credatúe, nihil in ipſis

rebus ineſſe, aut ſaltem extra Tragœdiam aliquid eſſe, ex quo deducatur ſolutio fabulæ, qualia ſunt illa apud Sophoclem in Oedipode; Videtur Ariſtoteles obiectioni alicuius aduerſari, qui fortaſſe dicat. Neceſſe eſſe aliquando fabulas ex machina ſolue re, quia ſolutio, ſeu exodus non ſemper à rebus, quæ inſunt in tragœdia duci poteſt. Sed reſpondet Ariſtoteles; Stulti eſſe, parumque periti hominis hoc putare, nam in rebus ſemper ineſt aliquid, vnde ſolutio fabulæ aptè deducatur, ſine machina. Quòd ſi aliquando contingat, vt in rebus nihil inſit; eſſe tamen multa extrà tragœdiam, quæ idem poterunt præſtare. Sicuti patet in Oedipode Sophoclis. Locus verò hic diligenter adnotandos; quia difficilis videtur, et obſcurus, ſed ego breuiter aperteque omnia declarare conabor. Ea dicuntur ineſſe in rebus, quæ maximè pertinent ad fabulam, & ſine quibus actio non conſtituitur tragica, actionem voco eam, quam in primis imitari conatur poëta. Exempli cauſa. Actio in Aiace eſt hæc, Aiax poſtquam reſciuit, quæ fecit per inſaniam; gladio incubuit. rurſus in Oedipode Tyranno. Oedipus, poſtquã agnouit ſe patrem peremiſſe, & cum Iocaſte matre concubuiſſe, oculis ſe ipſum priuauit; regnoque deiectus eſt. In Electra quoque. Oreſtes cum iam in adultam veniſſet ætatem, clàm Argos veniens Aegiſthum, Clytemneſtramque perimit. Atque ſic patet in omnibus tragœdiis; actionem vnam eſſe, quæ ſi per ſe conſideretur, remotis Prologo, Epiſodiis, & Exodo; nudata apparebit magis, & vnã tantũ perſonã, aut duas ad ſummũ continebit; Ea itaq. dicuntur ineſſe in rebus ab Ariſtot. quæ inſunt in ipſa actione neceſſariò, ſpectantq. ad eas perſonas quę neceſſario ad conſtitutionẽ actionis requiruntur. Exitus igitur, ſolutioq. fabulæ ab iis, ſi poſſit, peti debet; nã hoc maximè artificioſum eſt, ſicuti Sophocles in Electra videtur feciſſe, nam ſolutio ducitur ex ipſamet actione; in qua Oreſtes Aegiſthum, & Clytemneſtram perimit. In Trachiniis quoque eodem modo, nam exodus ſumitur ab ipſo Hercule eunte in Pyram; vt concremaretur. Atque hæc quidem ita ſeſe habent. Ea verò dicuntur eſſe extra rem, quæ adiuncta quidem ſunt, & cohærentia, ſed non conſtituunt ipſam actionem per ſe, vel potius ſine quibus actio integra permanet, atque hæc ſunt ea, ex quibus Epiſodia ducuntur, nam Epiſodia continent perſonas etiam, quarum non eſt actio ipſa; ſed adiunctas ad ipſam, vt ornatior, amplior que fiat. Ex his igitur ait Ariſtoteles ſaltem petendam eſſe ſolutionem fabulæ, atque exemplum affert Oedipodis Tyranni Sophoclei. Cum enim in ea tragœdia poſt agnitionem facta fuiſſet peripetia; Soluendaque eſſet fabula, neque poſſet ſolui ex actione ipſa, quia tota collocata fuerat in Epiſodio; quo continetur peripetia, neceſſe fuit, vt ſolutionem duceret ab iis. quæ extra actionem erant; ſed adiuncta tamen ipſi actioni, duxit igitur eam Sophocles à perſona Creontis, qui Oedipodi iam perpeſſo grauem illam calamitatem, ſuperuenit. Verſus hi ſunt.

Χο. ἀλλ' ὧν ἐπαιτεῖς, ἐς δέον πάρεσθ' ὅδε
Κρέων, τὸ πράσσειν, καὶ τὸ βουλεύειν· ἐπεὶ
χώρας λέλειπται μοῦνος ἀντὶ σοῦ φύλαξ.
Οἰ. οἴμοι τί δῆτα λέξομεν πρὸς τόνδ' ἔπος;
τίς μοι φανεῖται πίστις ἔνδικος, τὰ γὰρ
πάρος πρὸς αὐτὸν πάντ' ἐφηύρημαι κακός.
Κρ. οὐχ ὡς γελαστὴς οἰδίπους ἐλήλυθα.
οὐδ' ὡς ὀνειδιῶν τι τῶν πάρος κακῶν.

Solutio autem fabulæ eſt in illis verbis aperta.

Κρ. ἅλις ἵν' ἐξήκεις δακρύων.
ἀλλ' ἴθι στέγης ἔσω.

Atque videtur quidem Sophocles magnopere laudandus, qui omnia fecit, quare non cogeretur ad Machinam confugere, atque ex ea ſolutionem fabulæ ducere, non enim ea vſus eſt Sophocles vnquam, aut ſemel tantum (loquor de tragœdiis, quæ extant) in Philoctete; ſed planè, ſi conſideres tragœdiæ curſum, coactus fuit ex Machina inducere Herculem, qui futura euenta pandens Philoctete ſolueret fabulam. In Aiace autẽ magis apertè videri poteſt, quomodo ſolutio ducatur ab iis, quæ extra rem ſunt, & actionem,

actionem, nam poſtquàm Aiax ſibi mortẽ conſciuiſſet; atque tota actio iam eſſet tragœdiæ confecta, ſublata perſona, circa quam verſabatur, facit Sophocles ſuperuenientem Menelaum, & Agamemnonem, concertantemque cum Teucro de Aiacis ſepultura; mox litem diremptam ab Vlyſſe, ex quibus omnibus extra rem, actionemq́. poſitis, adiunctis tamen & cohærentibus cum actione, ducitur fabulæ ſolutio. Eodem modo ſoluitur tragœdia eiuſdem Sophoclis, quę inſcribitur Oedipus ἐπὶ κολωνῷ; nam poſt obitum Oedipodis, cum ſolutio non poſſet deduci ab illius perſona, quæ actionem cõſtituebat, deducitur à perſona Theſei ſuperuenientis, & colloquentis cum Antigone. Iam (niſi fallor) ſatis illuſtratus eſt Ariſtotelis locus obſcurus, tùm explicatione verborum, tùm exemplis allatis.

„ Ἐπεὶ δὲ μίμησίς ἐστιν ἡ τραγῳδία βελτιόνων, ἡμᾶς δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς εἰκονογρά-
„ φους. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀποδιδόντες τὴν οἰκείαν μορφὴν ὁμοίους ποιοῦντες, καλλίους γράφου
„ σιν. οὕτω καὶ τὸν ποιητὴν μιμούμενον καὶ ὀργίλους, καὶ ῥαθύμους, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα. ἔχον-
„ τας ἐπὶ τῶν ἠθῶν, ἐπιεικείας ποιεῖν παράδειγμα, ἢ σκληρότητος δεῖ, οἷον τὸν Ἀχιλλέα ἀγα-
„ θὸν καὶ Ὅμηρος.

„ Cum verò Tragœdia præſtãtiorum imitatio ſit, par fuerit quoque
„ nos ab excellentium pictorum more nõ diſcedere: qui dum proprias,
„ veriſque ſimillimas imagines referre ſtudent, pulchriores ſanè depin
„ gunt. ita etiam poëta, iracundos videlicet, deſideſque dum imitatur,
„ huiuſmodique alia circa mores habentes, probitatis quidẽ, atque ira-
„ cundiæ ſibi exemplum proponere debet, velut fortem Achillem: vt
„ ipſe Homerus.

Dat Ariſtoteles aliud præceptum, quod ſpectat ad artificium morum effingendorum; ducitur autem ex quibuſdam proloquiis antè probatis. Proloquia enim appello decreta quędam cõcluſa, atque cõfirmata prius multis rationibus quorum vnum hoc fuit. Comœdiam eſſe imitationem τῶν φαυλοτέρων. ideſt viliorum; Alterum vero, hoc. Tragœdiam eſſe imitationem præſtantiorum. Hoc igitur repetens concluſum Ariſtoteles, ex eo elicit præceptum maxime neceſſarium, quod eſt huiuſmodi. In deſcribendis moribus, cum tragœdia ſit imitatio βελτιόνων, videndum eſt vt poëta effingat eos quàm aptiſſime, & politiſſime fieri poteſt. Id autem fiet, ſi non reſpiciat ſingillatim ad eius mores, quem effingit, & imitatur; ſed ad naturam ipſam, & perfectum exemplar morum, quorum deſcriptio eſt facienda; vt ſi iracundum aliquem velit imitari, non ad illum, quem imitaturus eſt, ſed ad naturam, exemplarque abſolutum iracundiæ reſpiciat: Si fortem; ſi iuſtum; ad fortitudinis, iuſtitiæque formam ipſam animũ aduertat, id quod exactè ſeruatum eſt ab Homero; in Agamemnone, Vlyſſe, Neſtore, & Achille in primis; nam (vt ſcribit Plutarchus) voluit in Iliade, in perſona Achillis ἀνδρείαν ipſam, ab omni parte abſolutam deſcribere. Huiuſmodi rationem ſcribendi (vt alibi diximus) ſecutus eſt Xenophon in Cyro; Eandem Plato in rep. deſcribenda. Hinc Cice. in oratore ad Brutum ait, Has rerum formas appellat ideas ille, non intelligendi ſolùm,
„ ſed etiam dicendi grauiſsimus author, & magiſter Plato, eaſque gigni negat; & ait
„ ſemper eſſe, ac ratione, et intelligentia contineri, cętera naſci, occidere, fluere, labi, nec
„ diutius eſſe vno, & eodem ſtatu. Quicquid eſt igitur, de quo ratione, & via diſpute-
„ tur, id eſt ad vltimam ſui generis formam, ſpeciemque redigendum. Ridetur ob hoc
„ ipſum Plato apud Athenæum libro duodecimo ſub finem his verbis. ἔοικεν οὖν ὁ Πλά-
„ των μὴ τοῖς οὖσιν ἀνθρώποις γράψαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διαπλαττομένοις. Ibidem ex
„ Theopompo explicatur, quàm irrita fuerit omnis illius de rep. ſermo, & inſtitutio, quòd ſupra hominum captum, atque naturam eam deſcripſerit, narranturque omnes illius auditores ferè, qui tàm præclaram reip. inſtitutionem ab eo didicerunt, Tyrannidis potiundæ cupidos fuiſſe, vbi poſtremo de Xenocratis exitio hæc proferuntur

» Verba. ταῦτ' ὠφελῆσθαι ἐκ τῆς καλῆς πολιτείας, καὶ τῆς παρεχομένης νόμων Hermogenes ſcripturus libros περὶ ἰδεῶν eandem viam eſt ingreſſus; neque vllum ſibi propoſuit certum hominem, ex cuius ratione artem ſumeret rectè dicendi; ſed communem quandam formam
» reſpexit. verba ipſius hæc ſunt. μᾶλλον δὲ ἐπ' αὐτὸ χωρεῖν ὅλον τὸ διδάσκειν περὶ ἑκάστου τούτων,
» τοῦτό τοι προσδιορισάμενος αὐτὸ ποιήσω. οὐ γάρ ἐστιν ἡμῖν, ὁ περὶ τοῦ Πλάτωνος, ἢ Δημοσθένους, ἢ τοῦ δεῖ-
» νος ἰδίως ὁ λόγος, λελέξεται μὲν γὰρ ἐν ὑστέρῳ καὶ περὶ τούτων. ὁ δὲ νῦν ὁ περὶ τούτων, ἀλλ' αὐτὸ ἕκα-
» στον καὶ αὐτὸ προὔκειται ὁποῖόν τέ ἐστι σημῆναι δεῖξαι, καὶ ὅπως γίνεται. & quæ ſequuntur. Explicat verò in contextu præceptum hoc quale ſit, ſimilitudine ducta à pictoribus; ſicuti enim pictores imaginem aliquam expreſſuri, conantur multò pulchriorem effingere, quàm eſt; non enim ad ipſam reſpiciunt, ſed ad exemplar quoddam generale eius figuræ; ſic poëtæ hæc eadem ratio debet eſſe propoſita in moribus perſonarum effingendis. Hinc Hora. ad Piſones ſcribens, ait.

» Reſpicere exemplar vitæ, morumque iubebo
» Doctum imitatorem.

Cicero verò in Oratore ad Brutum politiſsimè omnium de hac ſimilitudine loquitur his verbis. Sed ego ſic ſtatuo nihil eſſe in vllo genere tàm pulchrũ, quo non pulchrius id ſit, vnde illud, vt ex ore aliquo, quaſi imago exprimatur, quod neque oculis, neque auribus, neque vllo ſenſu percipi poteſt, cogitatione tantùm, et mente complectimur. Itaque & Phidiæ ſimulacris, quibus nihil in illo genere perfectius videmus, & his picturis, quas nominaui; cogitare tamen poſſumus pulchiora. Nec verò ille artifex, cum faceret Iouis formam, aut Mineruæ, contemplabatur aliquem, è quo ſimilitudinem duceret, ſed ipſius in mente inſidebat ſpecies pulchritudinis eximia quædam, quam intuens, in eaque defixus ad illius ſimilitudinem artem, & manum dirigebat. Huc ſpectat & illa Ciceronis narratio de Zeuxide pictore, apud Crotoniatas libro ſecundo de Inuentione, quæ illic commodè ab omnibus legi poteſt; Sed oritur quæſtio hoc loco non leuis. Si enim exemplar iracundię, non illum ipſum hominem, quem deſcripturus eſt aliquis poëta; intueri oportet in moribus exprimendis, neque exprimere, qualis ille ſit, ſed qualis eſſe debuit; conſequitur quiddam maximè abſurdum; nam non exprimet mores κατὰ τὸ ὅμοιον. quod in primis ſeruandum eſſe ſuperius diximus. Reſpondet Ariſtoteles, poëtas, etiam ſi intueantur perfectam morum formam, non tamen impediri, quo minus exprimant in iis τὸ ὅμοιον, nam illud ipſum exprimunt ſub excellentiore quadam figura; in eo genere, quod ſibi propoſuerint, nã ſi ad aliud genus tranſgrederétur; id fortaſſe nõ efficerent, eſſentque reprehendendi ſed vnumquodque genus perſe ſupremos quoſdam habet decoris gradus, & abſolutiſsimam recipit formã non tamen degenerãs à ſua natura, & effigie priſtina. hæc omnia ſignificauit Ariſto
» teles de pictoribus loquens, his verbis; καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀποδιδόντες τὴν οἰκείαν μορφὴν ὁμοίους
» ποιοῦντες καλλίους γράφουσι hoc eſt, pictores propriam effigiem vniuſcuiuſque effingentes, ſimilem exprimere quidem conantur; ſed formoſiorem; & venuſtiorem multò. exemplum verò affert Ariſtoteles ex Homero, Achillis, in quo effingendo omnem operam poſuit ſuam egregius ille poëta. Non diſsimili ratione Dionyſius Halicarnaſſeus in ſuis Rhetoricis, vbi loquitur περὶ ἐσχηματισμένων λόγων, conatur exemplis Homericis probare omne ſermonis genus; nam Homerus in Aiace, in Vlyſſe, in Neſtore, in Phœnice; & reliquis, exactè omnia expreſsit, exemplar ipſum talium perſonarum, potius, quam illas perſonas intuens; quod optimus quiſque poëta etiam efficere debet ſummo ſtudio.

» Ταῦτα δὴ δεῖ διατηρεῖν, καὶ πρὸς τούτοις τὰς παρὰ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθούσας αἰ-
» σθήσεις τῇ ποιητικῇ. καὶ γὰρ κατ' αὐτάς ἐστιν ἁμαρτάνειν πολλάκις, εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν
» ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις λόγοις ἱκανῶς.

» Hæc profectò ſeruare oportet, inſuperque ſenſus ipſos, qui Poëti-
» cam conſequuntur, præter illa, quæ neceſſaria ſunt. Etenim in his falli
» mur ſæpenumero. ſed in ſermonibus iam editis ſatis dictum de his.

Præceptum

Præceptum aliud dat Ariſtoteles; quod latè patet prioraque illa omnia complecti-
tur,eſt autem huiuſmodi.Poëtam in effingendis moribus perſonarum,reſpicere opor
tet eos ſenſus omnes,qui neceſſariò poëticen ſequuntur.Poëmata recitantur,ergo au
diũtur;Ab Hiſtrionibus in ſcena,vbi Apparatus eſt,ergo ſpectantur. Duo igitur ſen
ſus poëticæ facultati inſeruiunt.Viſus,& auditus,nam oculis ſcenam , & apparatum,
habitumque omnem hiſtrionum,auribus autem ſermonem ipſorum homines perci-
piunt.Prçterea poëmata ſcenica conſtant ſermone,rhythmo,harmonia.Sermo et har
monia auribus; rhythmus oculis percipitur.His igitur ſenſibus accõmodanda omnis
poëſis.Senſus hi duo auditus & viſus(vt inquit Ariſtoteles in libro de Senſu) multas
» percipiunt rerum diſsimilitudines, & diſcrepantiam ſingularum rerum cognoſcunt:
» tantamq́ue habent vim in hominibus,vt per hos tàm earũ rerum,quæ mente, cogita-
» tioneque comprehenduntur,quàm illarum,quæ ſub ſenſum actionemq́ue cadunt,pe
» ritia comparetur;in iis quidem,quæ ad vitæ vſum pertinent;magis homines viſu iu-
» uantur ,quàm auditu ; ad diſciplinam autem & inſtitutionem , cultumq́ue omnem
» animi capeſſendum,magis conducit auditus.Nam viſus quàm plurimas variaſq́ue dif
» ferentias diſcernit,quia omnes res,quæ corpore conſtant aliquo,colore præditç ſunt,
» Quid multis?viſus percipit ea,quæ maximè communia ſunt, vtpotè figuram,magni-
» tudinem,motum,ſtatum,numerum.Auditus verò ſonos percipit tantùm eorumq́ue
differentiam omnem diiudicat ; & quamuis ad parandam ſapientiam , & ſcientiam
magnum hominibus prçbet vſum,non tamen per ſe;nam ſermo,qui percipitur audi-
tu,non eſt per ſe cauſa diſciplinæ,conſtat enim ex nominibus,ſed per accidens;nomi-
na enim ſigna quædam tantùm ſunt quarundam notionum . M. Cice. libro de Natu-
ra Deorum primo ait.Epicurum vocare ſolitum ſenſus veritatis nũcios,et Idem libro
» de Legibus primo,profert hæc verba.Homini ſenſus,tanquam ſatellites quoſdam na
» tura attribuit,& rerum plurimarum obſcuras,& neceſſarias intelligentias enodauit,
» quaſi fundamenta quædam ſcientiæ.Idem Cice.in libro qui Orator inſcribitur,ait de
» auditu loquens. Aures,vel animus aurium nuncio naturalem quandam in ſe conti-
» net vocum omnium menſionem;Themiſtius quoque Ariſtotelis interpres. libro ſe-
cundo de Anima,ait quinque ſenſus homini datos a natura tanquam nuncios, & ex-
ploratores rerum omnium . Cum igitur ſenſus hi duo tantam habeant vim in rebus
omnibus percipiendis , & internoſcendis ; poëticaque facultas ad hos omnia referat;
his inſeruiat poëta oportet,ſic enim omnia conſentanea ſcribet,nihil repugnans; ſer-
uabitq́ue in moribus τὸ ὅμοιον, ϗ τὸ ἁρμόττον, ϗ τὸ ὁμαλὸν . hæc enim ſenſibus potiſsimum;
imò nulla alia via;niſi ſenſibus,diiudicantur.Euripides,qui,vt antè diximus , in cho-
ro fœminas tanquam mares fecit loquentes,non inſeruiuit ſenſui oculorũ,neque au-
rium,Hiſtrio aliquis,qui tragicos ſermones recitaturus,hilarem præſeferret vultum,
aut habitum Comicum,non inſeruiret oculis ſpectatorum;ſic igitur,patet; hoc præ-
cepto voluiſſe Ariſtotelem tria illa ſimul complecti;nam qui inſeruit ſenſibus, qui ad
poëticen neceſſariò referuntur;is exactè ſeruat tria illa , de quibus ſingillatim ſuo lo-
co,copioſè locuti fuimus.Hinc Cice.non minus verè quàm doctè in eo libro , qui in-
» ſcribitur Orator,ait.Sed eſt eloquentiæ, ſicuti reliquarum rerum fundamentum ſa-
» pientia , vt enim in vita,ſic in oratione,nihil eſt difficilius,quàm,quid deceat,videre;
» πρέπον appellant hoc Græci;nos dicamus ſanè decorũ,de quo præclarè, & multa præ-
» cipiuntur,& res eſt cognitione digniſsima.Huius ignoratione non modo in vita, ſed
» ſæpiſsime & in poëmatis,& in oratione peccatur,eſt autem,quid deceat , Oratori vi-
» dendum,non in ſententiis ſolùm,ſed etiam in verbis ; non enim omnis fortuna , non
» omnis honos,non omnis auctoritas,non omnis ætas,nec verò locus,aut tempus , aut
» auditor omnis eodem aut verborum genere tractandus eſt , aut ſententiarum ; ſem-
» perq́ue in omni parte orationis,vt vitç,quid deceat eſt conſiderandum,quod et in re,
» de qua agitur,poſitum eſt,& in perſonis,& eorum,qui dicunt,& eorũ, qui audiunt.
» Idem eodem libro paulò poſt . Quod ſi poëta fugit,vt maximum vitium,qui peccat
» etiam cum probam orationem affingit improbo,ſtultoúe ſapientis, ſi denique pictor
» ille vidit ; cum immolanda Iphigenia triſtis Calchas eſſet , mœſtior Vlyſſes,mœreret

Menelaus, obuoluendum caput Agamemnonis eſſe, quoniam ſummũ illum luctum penicillo non poſſet imitari; Si denique hiſtrio, quid deceat quærit, quid faciendum oratori putemus? Hæc Ciceronis verba libenter appoſui, quia, quamuis de oratore loquatur, multa tamen de poëtis etiam profert, mirificeque explicat ea quæ pertinent ad ſeruandum τὸ πρέπον, quò reſpiciebat omnis Ariſtotelis deſputatio. Ait verò Ariſtoteles, ſe de his rebus copioſius locutum fuiſſe ἐν λόγοις ἐκδεδομένοις. Nimirum enim (vt inquit Cicero de eadem re loquens) magnus eſt hic locus, & magnum volumen aliud deſiderat; Paulò poſt idem Cice. totam diſputationem περὶ τοῦ πρέποντος colligens, verba hæc profert, quæ quoniam huc ſpectant, apponenda putaui. Vtrum decere, an oportere dicas. Oportere enim perfectionem declarat officii, quo & ſemper vtendum eſt, & omnibus. Decere, quaſi aptum eſſe, cõſentaneumq́ue tempori, et perſonæ, quod cum in factis ſæpiſſimè, tum in dictis valet, in vultu denique, & geſtu, & inceſſu; contraque item Dedecere.

Ἀναγνώρισις δὲ τί μὲν ἐστιν, εἴρηται πρότερον. εἴδη δὲ ἀναγνωρίσεως, πρώτη μὲν ἡ ἀτεχνοτάτη, καὶ ᾗ πλεῖστοι χρῶνται δι' ἀπορίαν, ἡ διὰ τῶν σημείων.

Sanè quid ſit agnitio, ſuperius declarauimus. nunc verò de ipſius generibus. Primũ quidẽ, vt eſt minimè artificioſum, ita à plurimis vſurpatum, aut per dubitationem fit, aut per ſigna.

Hactenus Ariſto. de Moribus, quæ ſecunda erat pars tragœdię, locutus eſt. Nunc genera Agnitionum enumerat, explicatque ſingillatim. Sed miretur fortaſſe aliquis, cur in hunc locum diſtulerit diſputationem de agnitione; cum antè fabulæ partem dixerit illam eſſe, & nõnulla de ipſa tunc protulerit; Verùm ego putarim hoc ſummo cum artificio ab Ariſtotele factum, nam agnitionis definitio ad fabulam ſpectat; cum fabulæ pars ſit. Sed ipſius exacta explicatio erat in hunc locum reiicienda; quoniam melius, faciliuſque intelligi poteſt qualis ſit, quomodoque fieri poteſt, iam declaratis moribus. Cum enim in moribus ſit ſeruandum τὸ ἁρμόττον agnitiones quoque ex eo duci in primis videntur debere, vt conuenientes, conſentaneæque ſint rebus, de quibus agitur, & perſonis accommodatæ; adde quòd agnitiones cũ ducantur à ſignis; ſigna verò in ipſis perſonis ſint inſita; pro illorum varietate, quæ non aliunde, quàm ex genere perſonarum exiſtit; varias quoque agnitiones eſſe oportet; Præterea morata oratio valde augetur atque exornatur, interpoſita aliqua agnitione: quæ ex perſonarum natura, moribuſque neceſſariò enaſcitur. His rationibus adductum crediderim Ariſtotelem, vt hoc loco de agnitionum generibus loqueretur, talemque institueret ſuæ diſputationis ordinem. nam ipſe met ſatis oſtendit hoc à ſe cõſulto factum, cum ait τί μὲν οὖν ἀναγνώρισις εἴρηται πρότερον hoc eſt. prius quidem agnitionis definitio allata fuit: hæc enim repetit Ariſtoteles, quaſi velit ſe memorem oſtendere ſui artificii, quo in contexenda vtitur diſputatione; ac methodo libri huius. Sex vero enumerat Ariſtoteles agnitionis modos; ſeu ſpecies. Prima ſpecies agnitionis non eſt quidem admodum artificioſa; à multis ideo poëtis vſurpata; neceſſe eſt autem, vt quæ primùm in vſum, tractationemq́ue veniunt, parùm in ſe decoris, atque artificii habeãt. rudia enim ſunt. Prima igitur agnitionis huius parùm artificioſæ ſpecies ambiguitatis tollendæ cauſa videtur adhiberi cœpiſſe, ducique ex ſignis.

Τούτων δὲ τὰ μὲν σύμφυτα, οἷον, λόγχην, ἣν φοροῦσι γηγενεῖς, ἢ ἀστέρας, οἵους ἐν τῷ Θυέστῃ Καρκῖνος. τὰ δὲ ἐπίκτητα, καὶ τούτων τὰ μὲν ἐν τῷ σώματι, οἷον, οὐλαί, τὰ δὲ ἐκτός, τὰ περιδέραια, καὶ οἷον ἐν τῇ Τυροῖ διὰ τῆς σκάφης. ἔστι δὲ καὶ τούτοις χρῆσθαι ἢ βέλτιον, ἢ χεῖρον, οἷον, Ὀδυσσεὺς διὰ τῆς οὐλῆς. ἄλλως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς τροφοῦ, καὶ ἄλλως ὑπὸ τῶν συβωτῶν. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν πίστεως ἕνεκα ἀτεχνότεραι καὶ αἱ τοιαῦται πᾶσαι. αἱ δὲ ἐκ περιπετείας ὥσπερ ἡ ἐν τοῖς Νίπτροις, βελτίους.

horum

» Horum rurſus ingenita aliqua:verbi gratia:lancea, quam Terrige-
» næ geſtare ſolent, vel aſtra, qualia in Thyeſte Carcinus:aduẽtitia ali-
» qua,ſed hæc vel in corpore, vt per cicatrices ; vel extrinſecus, vel per
» monilia,per torques,&,vt in Tyro,per ſcapham. Poſſumus autem me
» lioribus his vti, itemque deterioribus:verbi gratia:ex cicatrice quidẽ
» Vlyſſes agnoſcitur:non tamen eodem modo à nutrice, & à ſubulcis:
» quandoquidem hæc fidei faciendæ gratia, artificii ſunt expertia, cæte
» raque huiuſmodi. Quæ verò ex peripetia, qualia in Niptris, meliora.

Cum igitur prima agnitio ducatur ex ſignis,declarat Ariſto.quot ſint, qualiaque ſignorum genera. Signorũ alia ſunt. σύμφυτα. ideſt,inſita, ſeu ingenita. alia ἐπίκτητα. ideſt adſcita,& aduentitia. rurſus aduentitia in duas ſecantur partes ; nam aut in corpore inſunt;aut extrinſecus poſita. Hæc ſingillatim ſunt declaranda. Ingenita ſigna ſunt, quæ nunquàm abſunt à re. vt lancea,quam terrigenæ,ſeu gigantes ſolent geſtare. Sicuti Hercules clauam,& leoninam pellem. Sicuti Pallas caſsidem, haſtam,& Gorgonẽ. Hęc ſigna,ſi conſideres,nõ ſunt quidẽ propriè ingenita;nã tolli poſſunt à re,ſine illius detrimento; ſed quia adeò vſitata ſigna hæc erant in illis perſonis, vt nunquàm aut à pictoribus,aut à ſculptoribus effingerentur, ſine illis ſignis, vt ab omnibus agnoſcerentur. inſita quodammodo dici poſſunt; et ingenita;non ſecus ac illa, quæ propriè hoc nomine vocantur à Philoſophis. Sed planè non in omnibus eſt quærendum illud τὸ ἀκριβὲς, ſicuti docet Ariſtoteles libro primo Ethicorum. Aliud exemplum affertur ex Carcino tragico,de quo,præter Suidam, & Athenæum, qui ipſius nominant aliquot fabulas, etiam Ariſtoteles in Ethicis, meminit, vt alibi eſt à me dictum. is Thyeſten ſcripſit fabulam, agnitionemque confecit ἐκ τῶν ἀστέρων. hoc eſt; ex aſtris. Thyeſten quidem Agathonis citat Athenæus; ſed non Carcini: de hac vero agnitione,cum nihil vſpiam legerim, non facilè ſententiam meam poſſum proferre, qualis fuerit: ſed ſatis patet locus Ariſtotelis. Aduentitia ſigna, quæ ab Ariſtotele vocantur ἐπίκτητα,aut inſunt in corpore, vt cicatrices:aut extrinſecus poſita ; vt monilia. τὰ περιδέραια inquit Ariſtoteles ; quæ vox generalis eſt, & ampla; neque monilia tantum complectitur;ſed ita libuit Paccio vertere. Aliud exemplum citat Ariſtote
» les,ex tragœdia,quæ inſcribebatur Τυρώ ; in qua agnitio fiebat διὰ σκάφης. de ea legere
» eſt in Scholiis Apollonii ; vbi,hæc ſunt verba. Τυρὼ Σαλμωνέως θυγάτηρ ἔτεκεν ἐκ Ποσειδῶνος
» Νηλέα,καὶ Πελίαν,εἶτα γαμεῖται Κρηθεῖ τῷ Αἰόλου,καὶ τίκτει Αἴσονα, Φέρητα ; & quæ ſequuntur. Fa-
» bulam Tyrûs citat Athenæus ex Sophocle lib. III. & lib. XI. vbi hæc ſunt verba. ὅπου
» καὶ ἐκεῖ δὲ Τυροῖ ... τράπεζαν ἀμφὶ σιτία τε καὶ καρχήσια τὴν τράπεζαν φάσκων προσεληλυθέναι
» τοὺς δράκοντας, καὶ γενέσθαι περὶ τὰ σιτία, καὶ τὰ καρχήσια, ἔθος γὰρ ἦν τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ τῆς τραπέ-
» ζης κεραμεᾶ θεῖναι ποτήρια. Vſus autem duplex eſt horum ſignorum, ad conficiendam agnitionem. alius χείρων,hoc eſt minus probatus,& deterior; alius βελτίων. ideſt præſtantior,& probatior. Vſus deterior eſt;cum fit confirmandæ agnitionis cauſa; & vt ipſe ait ἕνεκα πίστεως. vt in Vlyſſe,ex cicatrice,qui tamen aliter agnitus fuit à nutrice, & ſubulcis. Locus hic legi poteſt apud Homerum in Odyſſea lib. XVIII.& lib. XX. nam Euryclea pedes Vlyſsis lauans ex cicatrice illum agnouit. Eumæus vero & Melanthius nõ agnõuerunt quidẽ ipſi Vlyſſem;ſed ille ſe agnoſcendum præbuit; cum eandem oſtendiſſet cicatricem;ideò Ariſtoteles in cõtextu ait;aliter à ſubulcis, aliter à nutrice agnoſci Vlyſſem. Verſus Homeri ſuperius appoſuimus, in quibus Euryclea dũ lauat illius pedes, Vlyſſem agnoſcit. non eſt igitur neceſſe, vt rurſus apponamus. Rurſus,in quibus agnoſcendum ſe Vlyſſes præbet ſubulcis. hi ſunt lib. XX. Odyſſ.

» αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τούς γε νόσφι ... ἐν ἔγνω,
» ἐκ δ᾽ αὐτοὺς ἐπέεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν
» ἔνδον μὲν δὴ ὅδ᾽ αὐτὸς ἐγὼ κακὰ πολλὰ μογήσας
» ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν
» γιγνώσκω δ᾽ ὡς σφῶϊν. Et quæ ſequuntur.

Paulò poſt hi ſunt verſus, in quibus oſtendentem cicatricem facit ſubulcis.

„ ὣς εἰπὼν ῥάκεα μεγάλης ἀποέργαθεν οὐλῆς.
„ τὼ δ' ἐπεὶ εἰσιδέτην εὖ τ' ἐφράσσαντο ἕκαστα
„ κλαῖον ἄρ' ἀμφ' Ὀδυσῆϊ δαΐφρονι χεῖρε βαλόντε
„ καὶ κύνεον ἀγαπαζόμενοι κεφαλὰς καὶ χεῖρας ὤμους.

Sed conſideremus, cur Ariſtoteles deteriorem hanc agnitionem illa eſſe dixerit. Deterior hæc eſt agnitio, quia Vlyſſes ſponte vlcus oſtēdit ſubulcis, vt ſe agnoſcerent; cum illi ne ſuſpicarentur quidem Vlyſſem eũ eſſe; ſed omnia alia cogitarent. quotieſcunque igitur aliquis ſignum aliquod oſtendit alteri ſui detegendi gratia; hoc eſt, vt ab altero, cui tunc erat ignotus, agnoſcatur; minus artificioſa eſt, & deterior; quia nullam in ſe peripetiam habet; ſed tantùm πίστεως ἕνεκα, hoc eſt confirmandæ fidei cauſa; atque vt perſuaſiſsimum ſit illi, à quo agnoſci volumus, nos illos eſſe, quos diximus. Vlyſſes enim cũ ſubulcis dixiſſet ſe Vlyſſem eſſe, ambigere adhuc potuiſſent; neque ſatis credere illius dicto; ſed ſtatim oſtenſa cicatrice, ſimul ſui dicti veritatem, illorumque opinionem confirmauit; effecitque omnino; vt apertè cognoſcerent ſe Vlyſſem eſſe. Altera agnitio, cuius exemplum protulimus ſuperius, in Euryclee nutricis perſona ex Homero, multò eſt præſtantior; nam habet in ſe peripetiam. quotieſcunque igitur agnitio fit præter ſpem inter duos, quorum neuter alterum cognoſcebat; habito inter ſe ſermone de eo, quem poſtea alter agnoſcit, ex eo ipſo ſermone, præter omnem inquam ſpem, hæc valde probari; percellit enim mirificè animos eorum, qui agnoſcunt, et illorum qui agnoſcuntur, cum ipſi paulò poſt in agnitionem quoque alteram producantur. Vlyſſes enim ſe ſponte non præbuit agnoſcendum Eurycleæ; Sed ſemper ſe occultare conatus eſt. at illa præter omnem ſpem, cum illum abſentem defleret, dum pedes ablueret, ex cicatrice Vlyſſem agnouit. Verba illa Ariſtotelis, ἐν νίπτροις hoc eſt, in lauacris, reſpiciunt locum Homericum, quem paulò ante attulimus in medium. Veteres enim in Homerico poëmate, ſingulis Epiſodiis ſua imponere conſueuerant nomina; vt ſuperius ἀπόπλουν, nunc νίπτρα: paulò poſt ἴθακον videbimus ab Ariſtotele vocatum, cum Vlyſſes à Phæacibus in Ithacenſe littus exponitur.

δεύτεραι δὲ αἱ πεποιημέναι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. διὸ οὐκ ἄτεχνοι, οἷον, Ὀρέστης ἐν τῇ Ἰφιγε-
„ νείᾳ ἀνεγνώρισε τὴν ἀδελφὴν, ἀναγνωρισθεὶς ὑπ' ἐκείνης, ἐκείνη μὲν γὰρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς,
„ ἐκεῖνος δὲ, διὰ σημείων.
„

„ Ordine huic proxima ſunt, quæ quoniam à poëtis confinguntur,
„ artificio non carent: qualis in Iphigenia Oreſtes: qui & ſororem agno-
„ uit, & agnitus ab ea eſt. agnouit quidem ex epiſtola: agnitus autem
„ ex indiciis.

Vertit Paccius. Ordine huic proxima ſunt, neque ſatis cognoſcas referre'ne voluerit ad ſigna, an ad agnitionē. ad hanc enim referantur oportet, cũ enim genera ipſius ſex enumeret; hoc loco ſtatuit ſecundum genus. Dicendum igitur, vt apertior ſit diuiſio. Secunda autem ſpecies agnitionum eſt; Declarat igitur Ariſtoteles ſecundam agnitionis ſpeciem. Signa, ex quibus ſecunda agnitio fit, differunt à prioribus ſignis, ex quibus fit prima agnitio; quia illa carent artificio; ſuppetunt enim per ſe ex rebus ipſis; neque alia poſſunt, præter illa, excogitari, ex quibus commode duci poſsit agnitio: hæc autem ſigna ex quibus conficitur ſecunda agnitio, non carent artificio, quia confinguntur à poëtis ſecundum veriſimile; & alia atque alia poſsunt excogitari, ex quibus nihilominus agnitio conficiatur quàm ex illis. Patet verò Ariſtotelem etiam hoc loco ita proferre has dictiones, ἔντεχνα, καὶ ἄτεχνα, ſicuti protulit; & explicauit quoque libro primo Rhetor. ad Theodecten. Exemplum ſecundæ agnitionis ſumptum eſt ex Iphigenia Euripidis, in qua Oreſtes Iphigeniam agnouit ex Epiſtola. Iphigenia autem Oreſten ἐκ τῶν ὑφασμάτων ideſt ex textilibus veſtimentis. Nos locum hunc totum ſuperius retulimus; atque verſus Euripidis appoſuimus, non eſt igitur opus, vt

rurſus apponantur. Sciendum verò, hic vulgatos libros habere hiatum; eſſeque interruptos. Duo libri, qui in Medicæa ſunt bibliotheca, alter manu Politiani deſcriptus, alter uetuſtior ita habēt, ἐκείνη μὲν γὰρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἐκεῖνος δὲ αὐτὸς λέγει, ἃ βούλεται ὁ ποιητὴς ἀλλ' οὐχ ὁ μῦθος. quæ tamen verba adhuc interrupta ſunt, ni fallor, ſicuti vulgata. Alius liber manuſcriptus, qui apud me eſt, peruetuſtus, habet & ipſe locum interruptum, ſed manu docti cuiuſdam viri interpoſita eſt dictio hæc. ἐκ τῶν ὑφασμάτων. quam lectionem, etiam ſi coniectura potius quadam video ita conglutinatam, libenter ſequor; donec verior ex probabiliore aliquo libro proferatur, totū igitur locum ita legendum cenſeo. ἐκείνη μὲν γὰρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν ὑφασμάτων. Verū his omiſsis, quatenus ad Ariſtotelis ſententiam ſpectat; ſciendum cum duas habeat Euripidis Iphigenia agnitiones, alteram Oreſtæ erga Iphigeniam per epiſtolam. Alteram Iphigeniæ erga Oreſtem, per textam veſtem; priorem illam eſſe ἄτεχνον, qualem explicat Ariſtoteles in ſecunda ſpecie collocandam. Poſteriorem autem eſſe ἄτεχνον: qualem in prima ſpecie diximus reponi debere: nam fit poſterior hæc ab Oreſte, ἄνευ πίστεως, & peripetiam non habet, ſicuti prior illa, euidentem, & fortuitam. Eſt apud Sophoclem quoque in Electra agnitio; in qua ſe Oreſtes ſorori agnoſcendum præbet, ἐκ τῆς σφραγῖδος. hæc verò fit ἄνευ πίστεως cum enim adduci non poſſet ad credendum Electra Oreſtem viuere, illumque eſſe, quo cum loquebatur, eo modo fidem facit. Verſus hi ſunt.

Ὀρ. εἴπερ ἔμψυχος γ' ἐγώ.
Ἠλ. ἦ γὰρ σὺ κεῖνος;
Ὀρ. τήνδε προσβλέψασά μου
σφραγῖδα πατρὸς, ἔκμαθ' εἰ σαφῆ λέγω.
Ἠλ. ὦ φίλτατον φῶς.

ταῦτα οὖν αὐτὸς λέγει, ἃ βούλεται ὁ ποιητὴς, ἀλλ' οὐχ ὁ μῦθος. διὸ ἐγγύς τι τῆς εἰρημένης ἁμαρτίας ἐστίν. ἐξῆν γὰρ ἂν ἔνια καὶ ἐνεγκεῖν, καὶ ἐν τῷ Σοφοκλέους Τηρεῖ ἡ τῆς κερκίδος φωνή.

Hæc itaque pro arbitrio poëta profert, non ipſa fabula. ideoque in peccatum ſupradictum facilē lapſum habent. quippe nonnulla afferre permiſſum eſt: vt in Sophoclis Thereo radii vox.

Huiuſmodi ſigna, ex quibus ſecunda hæc agnitio conſtat; excogitantur, confinguntурque ab ipſo poëta, pro ſuo arbitratu; Sed magnum periculum impendet, ne iudicio labatur in iis excogitandis, & confingendis, nam non omnia conueniunt tragœdiæ; nihilque cōfingendum eſt præter veriſimile, et probabile: ſicuti antea ſæpe docuimus, omniaque ſunt accommodanda ad ſenſus, qui poëticæ facultati inſeruiūt. Periculum verò ideo ineſt in hac re, quia parum abſūnt à vitio; ac planè in huiuſmodi facilè decipiuntur homines; Sunt igitur diligenter conſideranda; quæ liceat, quæue non liceat confingere. nam quamuis dicat aliquis, nihil quod animæ expers ſenſuſque ſit, loquēs aut vocem emittens vllam, in ſcenam poſſe induci, quia id non patitur natura, & ſimilitudo veri; tamen ſępe videas nōnulla eiuſmodi concedi poſſe, quale eſt illud Catulli carmen, in quo Ianuam loquentem facit, nam aut proxima quadam aſſinitate rerum, aut ipſorum poëtarum authoritate, aut ratione aliqua diuina quæ ſubſit, ſupra captū mortalium, vitioſa videri non debent, quamuis præter veriſimile proferantur. Huius verò rei probandæ cauſa exemplum affert ex Sophoclis tragœdia, quæ inſcribebatur Tereus; his verbis, καὶ ἐν τῷ Σοφοκλέους Τηρεῖ. manuſcripti libri duo habent οἷον ἐν τῷ Σοφοκλέους Τηρεῖ, nam illa dictio καὶ, cum ſuo non fungeretur coniungendi munere, obrepſiſſe in alienum locum importunè videbatur. Sophocles induxerat in eam fabulam Terei, vocem emiſſam è radio, nam κερκίδα vocamus radium, quo texentes vtuntur, facilè ſuſpicari poſsit aliquis, agnitionem aliquam confictam fuiſſe à Sophocle, quæ ducebatur ex radii voce, pręter veriſimile quidem; ſed adeò aptè excogitatam, vt reprehendi nō poſset. Citat Athenæus libro tertio Canthari poetæ Tereum vbi loquitur de Cydoniis malis. Philomela narratur à Tereo vitiata; cui præterea linguam exectam aiunt

ab eodem, ne ſtuprum panderet; ſed illam acu pinxiſſe rem totam, quaſi ſcripſiſſet; aptè deſcriptis literis. Huius igitur fabulæ actionem tragicæ cum conſtituiſſet Sophocles, fortaſſe agnitione aliqua cum opus eſſet in tragœdia, eam à radii, quod texentium mulierum inſtrumentũ eſſe cõſtat, voce deduxit; planè mihi videor rem ipſam, et ſi non extat tragœdia, intueri. Sunt in Epigrammatũ Grecorum libro primo verſus hi, quibus poëta quidam eleganter exprimit ſermones Philomelæ acu pingentis, & ſcelus Terei pandentis ſorori Procnæ.

» χαῖρε Πρόκνη παρὰ σεῖο κασιγνήτης Φιλομήλης
» χαίρειν εἰ τόδε γ' ἔστι. ἐμοῦ δ' ἐπὶ ἄλγεα θυμοῦ
» πέπλος ἀπαγγελέει, τά μοι λυγρὸς ὤπασε Τηρεύς.
» ὅς μ' ἔρξας βαρύποτμον ἐν ἔργασι μαλοτομήσεν
» πρῶτον παρθενίης, μετέπειτα δὲ νόσφισε φωνῆς.

de Tereo fabula Anaxandridæ comici meminit Athenæus lib. nono Ἀναξανδρίδης Τηρεῖ.
» ὄχ ὀνομάζουσι δὲ τοὺς κάπρους.
» καὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας θυρεῦσιν ἄσμενοι.

de eadem autem fabula Tereo quid ſentiat, profert ibidem Athenæus, ex Chamæ-
» leonte his verbis: ἐπεὶ δὲ τοῦ κωμικοῦ τούτου ἐμνήσθην, καὶ οἶδα τούτου τὸ δρᾶμα τὸν Τηρέα κεκριμένον
» ἐν πρώτοις, ἐκθήσομαι ὑμῖν ἄνδρες φίλοι ὅσ' εἴρηκε περὶ αὐτοῦ Χαμαιλέων ὁ Ἡρακλεώτης ἐκ τοῦ περὶ
» κωμῳδίας, γράφων ὧδε. Ἀναξανδρίδης διδάσκων ποτὲ διθύραμβον Ἀθήνησιν εἰσῆλθεν ἐφ' ἵππου. καὶ ἀπήγ-
» γειλέ τι τῶν ἐκ τοῦ ᾄσματος. ἦν δὲ τὴν ὄψιν καλὸς, καὶ μέγας, καὶ κόμην ἔτρεφε, καὶ ἐφόρει ἁλουργίδα, καὶ
» κράσπεδα χρυσᾶ. Solebat Anaxandrides (quod lepidum eſt, & dignum cognitu) Fabulas, quæ populo non placuiſſent, ſcindere, atq; ad Pharmacopolas mittere, vt inuoluerent thus, & ſcombros. Sicuti etiam Catullus ait ridens ineptos verſus cuiuſdam.
» Pleni thuris & inficitiarum, & Horatius non ſemel, aliique poëtæ. Verba
» Athenæi ex Chamæleonte ſunt hæc. πικρὸς δὲ ὢν τὸ ἦθος ἐποίει τι τοιοῦτον περὶ τὰς κωμῳδίας,
» ὅτι γὰρ μὴ νικῴη λαμβάνων ἐδίδου εἰς τὸν λιβανωτόπωλιν κατατέμνειν, καὶ οὐ μετεσκεύαζεν ὥσπερ οἱ πολλοί, καὶ
» πολλὰ ἔχοντα κομψὰ τῶν δραμάτων ἠφάνιζε, δυσκολαίνων τοῖς θεαταῖς διὰ τὸ γῆρας, δοκιμάζω δὲ πῶς,
» καὶ ὁ Τηρεὺς τεσσάρων μὴ τυχὼν νίκης, καὶ ἄλλα δράματα τῶν ὁμοίων τοῦ αὐτοῦ.

» Τρίτη δὲ ἡ διὰ μνήμης, τῷ αἰσθέσθαι τι ἰδόντα. ὥσπερ ἡ ἐν Κυπρίοις τοῖς Δικαιογένους. ἰδὼν
» γὰρ τὴν γραφὴν ἔκλαυσε. καὶ ἡ ἐν Ἀλκίνου ἀπολόγῳ. ἀκούων γὰρ τοῦ κιθαριστοῦ, καὶ μνη-
» σθεὶς ἐδάκρυσεν. ὅθεν ἀνεγνωρίσθησαν.

» Tertio per reminiſcentiam fit, dum ſpectando aliquid, in animum
» quid reuocamus, quemadmodum in Dicæogenis Cypriis, picturam
» quidem ille inſpiciens ingemuit: & in ſermone apud Alcinoum au-
» diens citharœdum Vlyſſes, ex recordatione fleuit, vel agnitus eſt.

Tertia agnitionis ſpecies declaratur ab Ariſtotele, quæ fit per memoriã. Vertit Paccius, per reminiſcentiam. Ac ſanè miror virum alioqui doctiſſ. ignoraſſe, quid eſſet diſcrepantiæ inter memoriam, & reminiſcentiam. præſertim apud Ariſtotelem. nã is reminiſcentiam vocat. ἀνάμνησιν. reminiſci autem appellat μνημονεύειν. ſic enim librum illum ſuum inſcribit; ſed allatis definitionibus ex Ariſtotelis libro, περὶ μνήμης, καὶ τοῦ μνημονεύειν, oſtendamus, qualis vtraque ſit; & vtra huic loco conueniat. Memoriam ait eſſe Ariſtoteles, rei abſentis quidem maximè propriè. pręſentis quoque, nõ tamen rei, ſed imaginis rei ipſius. Reminiſcentiam verò, eſſe reparationẽ lapſæ memoriæ ex quibuſdam veſtigiis, quæ adhuc reliqua erãt in cogitatiõne. & ideò dictum eſt ante à nobis hanc fieri ſemper, intercedente obliuione. Hinc Ariſtoteles, docet in libro de reminiſcentia, eam ab his locis reparari. à ſimili, à contrario, à proximo, & huiuſmodi. quę qui volet, poterit illic copioſius legere. Exemplum huius agnitionis, quæ per memoriam fit, affert Ariſtoteles ex Decęngene in Cypriis. alterũ quoque ex Homeri Odyſſea in ſermone, qui habetur apud Alcinoum Regem Phæacum in conuiuio. Verſus Homeri hi ſunt libro octauo.

ὡς οἱ μὲν

» ὡς οἱ μὲν ἐϋσσέλμων ἐπὶ νηῶν
» βάντες ἀπέπλειον πῦρ ἐν κλισίῃσι βαλόντες
» Ἀργεῖοι. Paulò poſt.
» ἤειδεν δ' ὡς ἄστυ διέπραθον υἷες Ἀχαιῶν
» ἱππόθεν ἐκχύμενοι κοῖλον λόχον ἐκπρολιπόντες.
» ἄλλον δ' ἄλλῃ ἄειδε πόλιν κεραϊζέμεν αἰπήν.
» αὐτὰρ ὀδυσσῆα προτὶ δώματα Δηϊφόβοιο. Et quæ ſequuntur.

Paulò poſt.

» ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτὸς, αὐτὰρ ὀδυσσεὺς
» τήκετο, δάκρυ δ' ἔδευεν ὑπὸ βλεφάροισι παρειάς.
» ὡς δὲ γυνὴ κλαίῃσι φίλον πόσιν ἀμφιπεσοῦσα,
» ὅς τε ἑῆς πρόσθεν πόλιος, λαῶν τε πέσῃσιν
» ἄστεϊ καὶ τεκέεσσιν ἀμύνων νηλεὲς ἦμαρ
» ἡ μὲν τὸν θνήσκοντα, καὶ ἀσπαίροντ' ἰδοῦσα
» ἀμφ' αὐτῷ χυμένη λίγα κωκύει.
» ὡς ὀδυσσεὺς ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβεν. Et quæ ſequuntur.

Hanc agnitionem imitatus eſt Vergilius lib. primo Aeneidos vbi Aeneã facit intuentem picturam, quæ erat in templo, rerum Troianarum; atque ex ea recordatũ huius, atque illius Herôis non ſine lacrymis; ſuique ipſius.

» Sic ait, atque animum pictura paſcit inani,
» Multa gemens, largòque humectat flumine vultum.
» Nanque videbat vti bellantes Pergama circum Et quæ ſequuntur.
» Nec procul hinc Rheſi niues tentoria velis.
» Agnoſcit lacrymans.

Talem picturam in ſuo poëmate expreſsit vetuſtiſsimus poëta Dicæogenes; ex qua oriretur recordatio præteritorum malorum, magno cum luctu. nam ſicuti recordatio præteritæ felicitatis, & voluptatis iucũda eſt; ſic infelicitatis recordatio dolorem affert; ac ſanè de hac re copioſius aliquantò loqui non grauarer, quia locus poſtulat, niſi ſperarem me propediem editurum Philoſophica problemata ex poëtarum verſibus excerpta. Verba in contextu Ariſtotelis illa, καὶ ἡ ἐν Ἀλκινόου ἀπολόγῳ, quæ vertit Paccius. Et in ſermone apud Alcinoum, mendum habẽt, quod tollo adiutus ope manuſcriptorum trium librorum, quorum vnus apud me eſt; alii duo in Medicæa bibliotheca. in omnibus enim ſcriptum eſt. καὶ ἡ ἐν Ἀλκινόου ἀπὸ λόγου. Senſus eſt pulcherrimus horum verborum, nam cum dixiſſet agnitionem fieri ex recordatione; ſeu memoria; memoriam ſignificare voluit Ariſtoteles excitari in nobis aut inſpectione imaginũ, quæ referunt, repreſentantque nobis, ea, quorum tunc vehementius recordamur, aut recitatione ſermonis alicuius, in quo audiamus illarum rerum mentionem fieri; quarum memoria ſtatim excitatur. duplici igitur modo talem memoriam in nobis gigni docuit Ariſtoteles: Sed Paccius, quòd non intellexit, perperamque vertit hæc verba, non diſtinxit; quo fit; vt perſpici ſatis nõ poſsit in illius verſione duplex hic memoriæ, agnitionisq́. modus; de quo loquitur Ariſtoteles, nam apud Homerum alterhorum fit ἀπὸ λόγου. ideſt à ſermone, quẽm audiens Vlyſſes apud Alcinoum; ſtatim recordatus eſt illorum omnium, quæ in eo ſermone proferebantur. Sunt verò in contextu et illa verba perpendenda τὸ αἰσθέσθαι τι ἰδόντα. ideſt conſpicatum aliquid ſentire. vel cum aliquid aliquis viderit, rurſus id ſenſu percipiat. exempli cauſa. Conſpicatus ego fui Athenis Socratem, eundem poſtea in Gallia pictum videns, illius recordor ſtatum. Sed Ariſtoteles ait, αἰσθέσθαι. quia non ſemper memoria fit, ex ſenſu videndi; nam tantundem fier, ſi audiero aliquem loquentem; ex ſermone, in quo illius mentio facta ſit: Colligo igitur ſummatim ea, quæ dicta ſunt. Memoria fit, quotieſcunque aliquem conſpicati prius, & allocuti, rurſus eundem intuemur, aut alloquimur. Nec tamen refert intuearis rurſus ipſum met, aut imaginem ipſius expreſſam. tantundem enim memoria ex pictura renouabitur. atque hic primus eſt modus, qui fit per ſenſum oculorum. Memoria eadem fit etiam, quotieſcunq. aliquem prius conſpicati fuimus, aut

aliquid geſsimus;rurſus audimus aliquem de iis loquentem;ſermo enim ille memoriã affert; atque alter hic eſt modus, qui ad ſenſum aurium pertinet; fitq́ue audiendo, vtrunque igitur volens complecti, atque exprimere Ariſtoteles,ait, αἰσθέσθαι generali vocabulo,ſentiẽdi, vſus.quia per vtrunque ſenſum memoria fit.

Τετάρτη δὲ ἡ ἐκ συλλογισμοῦ, οἷον ἐν Χοηφόροις· ὅτι ὅμοιός τις ἐλήλυθεν. ὅμοιος δὲ οὐ-
„ θεὶς, ἀλλ' ἢ Ὀρέστης· οὗτος ἄρα ἐλήλυθεν. καὶ ἡ Πολυΐδου τοῦ σοφιστοῦ περὶ τῆς Ἰφιγενείας, εἰκὸς
„ γὰρ τὸν Ὀρέστην συλλογίσασθαι, ὅτι ἥ τ' ἀδελφὴ ἐτύθη, καὶ αὐτῷ συμβαίνει θύεσθαι.

„ Quartum per ſyllogiſmum:vt in Cloëphoris,quod ſimilis quidam
„ acceſsit:ſimilis autem præter Oreſtem nemo : Oreſtes ergo acceſsit.
„ tum quod Polyidis de Iphigenia eſt.veriſimile eſt enim ratiocinatum
„ fuiſſe Oreſtem:quòd,cum immolata ſoror fuerit,ſibi quoque , vt im-
„ moletur,contingere.

Nunc declarat Ariſtoteles,quartam ſpeciem agnitionis. quæ fit per rationem,hanc vocat Ariſtoteles συλλογισμὸν,quia colligitur ex eo quid erat ante notum neque diſcre pat à forma ſyllogiſmorum,quàmuis fortaſſe ſimpliciore quodã modo,& latius hinc accipitur, neque adeò exactè. Ducitur verò huiuſmodi ratiocinatio ex qua oritur agnitio à ſimilitudine aut morum,aut ſtaturæ corporis;exemplum eſt ex Cloëphoris, huiuſmodi.Acceſsit quidã ſimilis;Nemo ſimilis præter Oreſtẽ,ergo acceſsit Oreſtes. Satis patet,quã elegans,artificioſaq́.agnitio ducatur ex ratiocinatione in hoc exẽplo, erat enim illud notum,ac probatũ;nemineͫ ſimilẽ illi eſſe præter Oreſtem,ex qua altera ſimul propoſitione,concluſio ducitur.Videtur aliquis poëta loquens de Iphigenia tali vſus ratiocinatione,ſeu de Electra;nam Sophocles in hac,Euripides in illa inducit agnitionem erga Oreſten,alio tamen modo,ſicuti patet;nam diuerſæ ſunt fabularum conſtitutiones,diuerſa epiſodia,diuerſæ ſolutiones quoque , etiam ſi circa eandem perſonam,& actionem verſentur;quod ſuperius copioſè docuimus , vnum hoc in præſentia de Cloëphoris dicam;Morem fuiſſe apud Athenienſes ſacra Cereris celebrari;quo tempore virerent ſegetes;nam χλόη gramen virentemq́ue herbam vocabant.Sacerdotes vero dicti à reipſa χλοηφόροι,ſicuti in aliis eiuſdem ſacris dictæ καρποφόροι de quibus quia paſsim apud Græcos;& Latinos multa legi poſſunt;ideo à me prætermittuntur.Alterum Exemplum affert Ariſtoteles,ex Polyide Sophiſta,qui poſtea tragœdias ſcripſit,eſt autem huiuſmodi;Oreſtes cum audiſſet mactatam Iphigeniam ſororem iuſſu patris,facilè ratiocinari potuit ſe quoque mactatum iri, quòd eſſet eius frater,atque hæc ſanè eſt illa ratiocinatio, qua vtimur, quotieſcunque timemus aut comiſeramur;nam cum videmus,hominem ſimilem nobis malum aliquod,& incommodũ fuiſſe perpeſſũ;timemus ſtatim,ne aliquando idẽ nobis accidat,ac omnis planè timor ille,& comiſeratio fit per ratiocinationẽ.licet verò ſuſpicari ex hoc exẽplo, variis modis à veteribus in tragœdiis conficta epiſodia;plurimi enim refert, qualia ſint, quàmq́ue cohærentia cum actione;nam(vti toties dictum eſt) in hoc omnis verſatur poëtarum induſtria;poſſuntq́ue pro ſuo iure Epiſodia varia excogitare; modo actionem ipſam non mutent. Exemplum ſi quæras præter ea quæ dicta ſunt antè, poterit hoc cognoſci,ex Macareo,qui imprudens,latenſq́ue ſe ipſum,concubuit cum ſorore; mox tamen agnouit, ſed antequàm agnoſceret, inducebatur ab Euripide ſuadens Aeolo patri,vt ſorores fratribus deſpõderet;cõiungiiq́ue vinculo iungeret,rem quippe ſuam Macareus agebat,at inſcius,imprudensque, vti diximus. Actio igitur hęc eſt; vt dicatur Macareus imprudens cum imprudente,ignoranteq́ue idipſum ſorore coiuiſſe:ad quem verò modũ referenda ſit,ſatis patet ex iis,quę ſuperius declarata ſunt. reliqua,vt magis artificioſa eſſet fabulæ peripetia,excogitata ſnnt ab Euripide, atque Epiſodiis incluſa. de hac re meminit Dionyſius Halicarnaſſeus libro ſecundo, περὶ ἐσχηματισμένων λόγων,vbi ait ab oratore multa eo artificio proferri,vt diſsimulanter,atq. inconſultò dicta videantur , quæ tamen poſtea conſultò dicta videri poſsint . exem-

ploque

ploque id probat Demoſthenis, mox ex Aeolo Euripidis hæc profert. ἀλλὰ καὶ Εὐριπίδης ἐν ὅλῳ λόγῳ διασώσας τὸ σχῆμα περιέχει ἐν ὅλῳ δράματι. πρότερον δὲ δείξομεν ἐν ὅλῳ δράματι ἐν μέρει τὸ σχῆμα διασωζόμενον. ἐν τῷ αἰόλῳ ὁ μακαρεὺς δεῖν ὁμιλήσας τῇ ἀδελφῇ καὶ λανθάνειν, καὶ συμβουλεύειν τῷ πατρὶ τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἀδελφαῖς συνοικίζειν. ἵνα τὸ δίκαιον διασώσηται. καὶ οὕτως ἐσχημάτισται ὁ λόγος κοινῇ γνώμῃ, καὶ συμβουλῇ. Hæc, atque alia multa ſi nonnulli noſtræ ætatis homines alioqui doctiſsimi, qui tragœdias ſcribunt; diligenter conſideraſſent in hac eadem Macarei actione conſtituenda; non tàm procul aberraſſent à veterum norma, & artificio. Verùm redeo ad Polyidem: de eo qui volet, legere nonnùlla poterit apud Suidam. Exemplum ſimile illi eſſe poterit, ſi dicas Athenis exularunt multi philoſophi, probabile eſt igitur ratiocinatum fuiſſe aliquando Ariſtotelem, ſe quoque exulaturum.

Καὶ ἡ ἐν τῷ τοῦ Θεοδέκτου τυδεῖ, ὅτι ἐλθὼν, ὡς εὑρήσων υἱὸν αὐτὸς, ἀπόλλυται. καὶ ἡ ἐν ταῖς φονίσσ. ἰδοῦσαι γὰρ τὸν τόπον συνελογίσαντο τὴν εἱμαρμένην, ὅτι ἐν τούτῳ εἵμαρτο ἀποθανεῖν αὐταῖς. καὶ γὰρ ἐξετέθησαν ἐνταῦθα.

Tale eſt illud in Theodectæ Tydeo veniens ille, quaſi natum inuenturus extinguitur: & in Phœniſsis, quæ locum conſpicatæ inſtare ſibi fatum propterea commentæ ſunt: quoniam in fatis haberent, ibi debere mori: etenim in eo fuerunt expoſitæ.

Affert aliud exemplum Ariſtoteles ex tragœdia Theodectæ, quæ inſcribebatur Tydeus: non extat fabula hæc, ideò difficile eſt rem totam exactè intelligere, de Tydeo quidem legitur apud Euripidem in Phœniſsis quiddam, quod ad illius calamitatem demonſtrandam pertinet, exulaſſe enim eum refert Euripides, & patria pulſum, ſicuti Eteocles quoque, qui ambo Adraſti erant generi facti, ſpe reuertendi in patriam, illius ope nixi. Verba Ariſtotelis in contextu hæc ſunt. ὅτι ἐλθὼν ὡς εὑρήσων υἱὸν αὐτὸς ἀπόλλυται. Sed aliter ſe habẽt in manuſcriptis libris, tùm illis duobus, qui ſunt in Medicea bibliotheca; tùm in eo, qui eſt apud me, nã ſic legũtur, ὅτι ἐλθὼν ὡς εὑρήσων υἱὸν, αὐτὸς ἀπόλλυται. quæ verba multò ſunt apertiora, & magis pertinere videntur ad rem, nam peripetiã quandam habent in ſe: & ſi agnitionis nullum veſtigiũ apparet. De Tydeo multa legi poſsunt apud Statiũm, ideo nihil eſt neceſſe, vt ego plura proferam. Aliud exemplum affert Ariſtoteles ex eodem, vt opinor, Theodecte, Grecus contextus habet. καὶ ἡ ἐν φονίσσ. quæ verba planè nihil ſignificant. Paccius vertit Phœniſsis, ſed ego pro certo affirmo, cum Euripidis Phœniſſæ extent; non eſſe quidpiam ſimile in ea tragœdia, manuſcripti libri omnes habent ἐν τοῖς φινίδαις, quam lectionem non prorſus reiicio, nam Phineũ fortaſſe, aut Phinei filios aliquis tragica imitatione expreſsit; atque Theodectes ipſe, vt opinor φόινικι. & ſi Suidas ſcribat φινείδαις, itaque poſtulat ratio. Niſi fortè legas φόινιξιν. nam Athenæus fabulam Sophoclis citat libro xi. vbi loquitur de Cinara. Idem quoque Ionis Chii φόινικα ſæpè nominat diuerſis locis, & Eubuli. Diiudicent docti, quid ſit hoc loco reponendum potius, ego magnopere ſequor manuſcriptorum librorum authoritatem, qui de Phineo, aut Phinei filiis quidpiam præſeferunt: nam Phineus vxoris ſuaſu filios excæcauit, ira Deorum poſteà & ipſe luminibus priuatus fuit; iniuriamque diu paſſus eſt Harpyiarum: poſtremò ab Hercule peremptus, qui in ſylua deprehendit errantes filios Phinei excæcatos; & ab iis cum audiſſet ſcelus patris, vehementer indignatus hominem peremit; Hinc tragœdiæ argumentũ extitit de Phinei, & eius filiorũ calamitate. inducebantur autem in eã tragœdiam mulieres, quæ conſpicatæ locum, in quo antè audierant ſe morituras, ſtatim ſecum ſupputantes locum illum ita vocari; agnouerunt ſibi impendere exitiũ. Atque hæc quidem agnitio eſt ex ratiocinatione. Non diſsimilis agnitio eſt illa Oedipodis ἐπὶ κολωνῷ apud Sophoclem, quam ſuperius retulimus.

Ἔστι δέ τις καὶ συνθετὴ ἐκ παραλογισμοῦ τοῦ θεάτρου, οἷον, ἐν τῷ Ὀδυσσεῖ τῷ ψευδαγγέ

,, λῳ, ὁ μὲν γὰρ τὸ τόξον ἔφη γνώσεσθαι, ὃ οὐχ ἑωράκει. ὁ δὲ ὡς δι' ἐκείνου ἀναγνωριοῦντος. διὰ
,, τούτου ἐποίησεν παραλογισμόν.

,, Huic & adiungitur illud; quod in theatro per paralogiſmum fit:
,, exempli gratia, in Vlyſſe falſo nuncio, hic quidẽ arcum cogniturum
,, ſe dixit, ille verò tanquam arcu cognoſcendo ab eo, propterea paralo-
,, giſmum facit.

Poſtquàm ſatis multis exemplis declarauit Ariſtoteles, qualis ſit agnitio, quæ fit per ratiocinationem; exponit quintam Agnitionis ſpeciem; quam ait compoſitam eſſe ex paralogiſmo theatri; qui paralogiſmus ſpeciem quandam habet ſyllogiſmi. nihil enim aliud eſt paralogiſmus, quàm falſa ratiocinatio, quæ reprehendi poteſt, quòd in ea ex iis, quæ ſumpta ſunt, non conceditur vnum, plura'ue. (ſic enim Cicero ait lib. primo de Inuentione. capite de reprehenſione) quod recẽtiores vocant peccare in materie. Sed conſideremus hunc locum aliquantò diligentius, eſt enim perquàm difficilis, & obſcurus. Paralogiſmus non ita exactè debet accipi hoc loco dictum, vt ſolet apud Dialecticos, in vna tantum concluſione. ſed referri ad totam fabulam, ſeu partem fabulæ, in qua agnitio fit; recenſenturque ea, quæ conſequuntur agnitionem, nam in tragœdia agnitio per paralogiſmum vocatur ex ſimilitudine eius paralogiſmi; de quo loquuntur Dialectici. Sicuti enim omnis argumentatio, quæ propter aliquam ex iis cauſis, quas enumerat Ariſtoteles in libro τῶν ἐλέγχων, vbi agit de Paralogiſmo, minus colligit, atque concludit, eo nomine vocatur; Sic apud tragicos agnitio per paralogiſmum dicitur, quæ minus firma eſt, quia priora, ex quibus deducitur, aut falſa ſunt; aut parum ſolida. præterea ſicuti ſæpe contingit, vt paralogiſmo ſæpe decipiantur ii, quibus cum ſuſcepta eſt diſputatio, ſi parum perſpicaces fuerint in vitio argumentationis perſpiciendo, antequàm cõcludatur: ſic ſæpè fit: vt poëtæ tragici agnitionem faciant inter aliquos, parùm veram. fit autem huiuſmodi quotieſcunque ex rebus ignoratis, veluti cognitis deducitur; errore illius, qui antecedentia agnitionẽ non videt repugnare agnitioni ipſi, & iis quæ conſequuntur agnitionem. Atque, vt exemplis omnia patefaciamus, res ita ſeſe habet. Socrates Romæ non fuit vnquàm. aitque ſe non fuiſſe, verum agnoſcere ſe pictam in tabella vrbem, ſingulasque regiones vrbis, Theatra, Turres, Templa, & domos. Repugnantia hæc ſunt; aliquid non vidiſſe vnquàm; & dicere ſe agnoſcere poſtea. nam nihil recognoſcimus, niſi antè prius conſpeximus. Verùm eſto; aliquis nõ animaduertens illa repugnantia eſſe; cum eo loquitur, de rebus, quæ Romæ factæ ſunt; deque ſingulis hominibus, templis, ædibusque, ac ſi Romæ ille diutius eſſet commoratus, poſſetque agnoſcere ipſam. Sermo hic quia habetur cum eo, videtur fieri per paralogiſmum. Exemplum, quod affertur ab Ariſtotele, huiuſmodi eſt. in tragœdia quæ inſcribebatur. ὀδυσσεὺς ψευδάγγελος quidam di-
,, xit ſe arcum eſſe cogniturum, quem antea nunquàm viderat; hæc ſibi repugnant, vt
patet; Alter verò tanquàm ſi ille agniturus fuiſſet arcum; ita locutus eſt cum eo deinceps. Atque ſic in agnitione factus eſt paralogiſmus. Sed ſi quis roget; quomodo hic Theatri, ſpectatorumque paralogiſmus eſt ab Ariſtotele vocatus? nõ potius eius, qui loquebatur cum eo, tanquàm ſi agnouiſſet? Reſpondeo in nonnullis fabulis neceſſe eſſe id aliquando fieri, egereque ſummo artificio; cùm aliter agnitio confici non poſſit, neque ſolutio fabulæ. Adde quòd tragœdia illa vocabatur ψευδάγγελος, ideſt falſa nuncians qui falſa nunciat; decipiat alterum oportet mentiendo. artificiosè igitur poëta is confinxiſſe videtur falſam agnitionem per paralogiſmum, ſic enim poſtulabat fabulæ ratio, ne quis fortaſſe credat id vitio poëtæ factum. induxit igitur ſtolidum hominem poëta, (quisquis ille fuit) deceptum repugnãtibus illis duabus rebus, quæ ſunt arcum non vidiſſe, & arcum tamen ſe agniturum. artifex enim mendacii hoc laqueo hominem irretiuit; vt poſtea multa alia ab eo eliceret. Spectatorum verò gratia hic fit paralogiſmus; vt decipiantur, etiam ipſi, ſi minus obſeruent mentientis artificium; vix enim à paucis, beneque peritis hominibus paralogiſmi cognoſcuntur. Ariſtoteles lib.

Rhetoricorum

Rhetoricorum u.non longè à fine,locum ſimilem demonſtrat apud oratores in cauſis. Solent enim ſæpe amplificare factum, antequàm oſtendunt factum. Exempli cauſa. Roſcius parricidii accuſatur.Conatur accuſator miris modis amplificare ſcelus, eiuſque fœditatem,& atrocitatem oſtendere antequàm cōiecturis probarit ab eo patrem peremptum,quod Roſcius inficiabatur.Si iudices igitur, patiantur ſe tranſuerſos agi turbulenta illa oratione;vt damnandum cenſeant parricidii Roſcium,nec animaduerterint,factum nō fuiſſe probatum;fiet ab oratore callido paralogiſmus,quo decipiet
» parum cautos iudices.Verba Ariſtotelis ſunt. ἄλλος δὲ τόπος τὸ δεινώσει κατασκευάζειν, ἢ ἀνα-
» σκευάζειν,τοῦτο δ' ἐστὶν ὅταν μὴ δείξας ὅτι ἐποίησεν αὐξήσῃ τὸ πρᾶγμα.ποιεῖ γὰρ φαίνεσθαι,ἢ ὡς ἔτι πεποίη-
» κεν,ὅταν ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων αὔξῃ,ἢ ὡς πεποίηκεν,ὅταν ὁ κατηγορῶν ὀργίζηται,οὔκουν ἐστὶν ἐνθύμημα παραλο-
» γίζεται γὰρ ὁ ἀκροατὴς,ὅτι ἐποίησεν, ἢ οὐκ ἐποίησεν οὐ δεδειγμένου Græcus Ariſtotelis interpres,
recte locum hunc interpretatur,& aptè. his verbis. ὅταν πρὸ τοῦ δεῖξαι, ὅτι ὅδε ἐφόνευσεν,
» αὔξῃ τὸ πρᾶγμα ὡς μέγα,καὶ δεινὸν τὸ παρὰ τούτου πραχθὲν, δοκεῖ γὰρ ὡς οὐκ ἂν ἄλλως πρὸς αὔξησιν
» ἐχώρησε τοῦ πράγματος,εἰ μὴ ἐδείχθη ὁμολογουμένως τοῦτο φονεύσαντα. Paulò poſt. δοκεῖ γὰρ προαπο-
» δεῖξαι ὅτι πεποίηκεν ὁ φεύγων τὸν φόνον,καὶ ταῦτα μὴ δείξας τοῦτ' αὐτὸ ὁ γὰρ ἀκροατὴς παραλογίζεται,καὶ
» ἀπατᾶται,καὶ οἴεται τὸν κατηγοροῦντα ἀποδεῖξαι ὅτι ἐποίησεν ὁ φεύγων τὸν φόνον ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοῦ χω-
» ροῦντος πρὸς αὔξησιν τοῦ πράγματος. Sic iam,opinor patet locus,qui ante obſcuriſsimus videri poterat.

» Πασῶν δὲ βελτίστη ἀναγνώρισις ἡ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τῆς ἐκπλήξεως γιγνομένης δι'
» εἰκότων,οἷον,ἡ ἐν τῷ Σοφοκλέους Οἰδίποδι,καὶ τῇ Ἰφιγενείᾳ.εἰκὸς γὰρ βούλεσθαι ἐπιθεῖναι
» γράμματα,αἱ γὰρ τοιαῦται μόναι ἄνευ τῶν πεποιημένων σημείων,καὶ περιδεραίων.

» Omnium verò optima ex parte rerum agnitio eſt: à qua videlicet
» ex veriſimilibus admiratio ipſa paritur,qualis illa in Sophoclis Oedi-
» pode,& in Iphigenia.Siquidem veriſimile eſt literas hanc mittere cu-
» piuiſſe.Huiuſmodi enim ſolæ abſque vllo vel impreſſo ſigno,aut etiã
» extrinſecus,vt monile, fiunt.

Sexta agnitionis ſpecies eſt, quæ enaſcitur ex rebus ipſis paulatim deducta ſecũdum veriſimile,aut neceſſarium;cum magna admiratione,& ſtupore animi illius qui agnoſcit,tùm etiam aliorum omnium,qui audiũt. Atque ſanè ita debet intelligi locus hic. cum in actione ipſa aliquid ineſt,ex quo exiſtit agnitio;quod quale ſit declaratur exemplo allato ex tragœdia Sophoclis Oedipode Tyranno. Cum enim Tireſias vates inceſtatum Oedipodem dixiſſet cæde Laii; neque adduci ad id credendum poſſet Oedipus,ſed exiſtimaret potius, vatem à Creonte corruptum talia protuliſſe; ferueretque ira,ſuperueniens nuncius,qui illi nunciauit mortuum Polybum patrem,vocariqueillum à Corinthiis ad regni adminiſtrationem;dumque ſe redire Corinthum nolle affirmat Oedipus, metu inceſtandæ matris, (ſic enim acceperat ab Oraculo) ille verò vt metu Oedipodem liberaret ait,matrem illam ipſius non eſſe;paulatimque dum narrat vt à paſtore inuentus in ſylua,vbi fuerat infans expoſitus , allatuſque Corinthum ad Polybum Regem,& ab illo educatus fuiſſet, agnitionem vides enaſci ex ipſa narratione,quæ circa actionẽ fabulæ verſatur;neque extrinſecus ſumi ab vlla re;ſed ne confingi quidem ferè ab ipſo poëta, quia ex actione prorſus pendet.hæc quippè agnitio magnam admirationem affert auditoribus; tùm etiã Oedipodi ipſi;miriſque quibuſdam modis illius,cæterorumque animos percellit.quia præter omnem ſpem contingit,& miſeriam affert; cum potiſsimum felicitas expectaretur,& ſolutio ab omni metu.Hæc cōmodè poterit quilibet attentè legens apud Sophoclem obſeruare; animaduertereque quomodo ex actione ipſa,& rebus, quæ fabula cōtinẽtur,agnitio tota exiſtat.Ac planè ſi diligenter conſideres,agnitio hæc,cum rebus ipſis tam arctè cohæreat, ſecũdum neceſſarium videtur eſſe ducta.tali igitur artificio vſus eſt Sophocles in ea tragœdia;quale neſcio,an in vlla alia, vel apud ipſum,vel alios poëtas perſpicere quiſpiam ; ſed ne excogitare quidem , poſſit . Alterum exemplum affert Ariſtote-

les ex Euripidis Iphigenia; in qua, ſicuti diximus omnis agnitio exiſtit ex veriſimili, quia confinxit ſecundum probabile Euripides Iphigeniã epiſtolam ſcribere ad Oreſtem fratrem, in Græciam, cum nacta eſſet occaſionem eius mittendæ. Hæc agnitio, ſi conſideres, non ita inſita eſt in ipſis rebus, ſicuti prior illa Sophoclis; neque tàm arctè cohæret. Epiſtola enim illa præſefert quiddam, quod extra fabulam, actionemque eſt; et ſi connectitur per Epiſodium miro quodam artificio. Huiuſmodi igitur ſunt agnitiones, quæ ex rebus ipſis ducuntur, atque ex actione enaſcuntur. non autem à ſignis, quæ vel à poëta confingantur, vel ſint περιδέραια, vt anuli, monilia, & huiuſmodi. Verùm dicat aliquis in Iphigenia duci agnitionem. ἐκ τῶν σημείων, & quidem περιδεραίων. hoc eſt ex anuli ſigillo, quod oſtendit Oreſtes. Reſpondeo in ea tragœdia duplicem eſſe agnitionem, et priorem quidẽ eſſe magis artificioſam, in qua Oreſtes agnoſcit Iphigeniã; Alterã verò, in qua Iphigenia Oreſtem agnoſcit, minus eſſe artificioſam, quia

„ ducitur ἐκ τῶν περιδεραίων. Sed de priore loquutum Ariſtotelem. Verba illa, ἄνευ τῶν πεποι-
„ μένων σημείων, καὶ περιδεραίων. non aptè vertit, neque intellexit Paccius, cum ait. Huinſ-
„ modi enim ſolæ abſque vllo vel impreſſo ſigno, aut etiam extrinſecus, vt monile, fiunt. nam πεποιημένα σημεῖα appellauit Ariſtoteles, ea, quæ à poëtis confinguntur ex veriſimili.

„ *Δευτέραι δὲ αἱ ἐκ συλλογισμοῦ.*

„ Ab his verò probantur, quæ ex ſyllogiſmo.

Poſtquam Ariſtoteles omnia genera agnitionum expoſuit, diiudicauitque omniũ præſtantiſſimam agnitionem eſſe, quæ ex ipſis rebus, fabulæque actione ducitur; exponit etiam, qualis ſecundo loco ſit collocanda, eam autẽ cenſet ſecundo loco ponendã, quæ fit per ratiocinationem; Atque ſummatim vt dicam; Ariſtoteles præſtantiores eas iudicauit eſſe agnitiones, quæ propius accederent ad eam, quam præſtantiſſimã eſſe dixit: ea autẽ propius accedunt, quæ magis ex rebus inſitis in fabula & ipſis viſceribus actionis ſumi videntur. Extremo igitur loco ponendæ illæ, quæ ex ſignis ducuntur; atque ex his illæ minus artificioſæ, quæ à ſignis extrinſecus poſitis in corpore, vt à monilibus, anulis, nam aliquantò præſtantiores ſunt, quæ ducuntur ex ſignis à poëta confictis. hac igitur norma agnitionum genera diſtinguit, ac diiudicat Ariſtoteles, Verba Græca, quæ ſunt in contextu aptius potiuiſſent verti, ſic. Secundo loco cenſendæ ſunt eæ agnitiones, quæ per ratiocinationem fiunt.

„ *Δεῖ δὲ τοὺς μύθους συνιστάναι, καὶ τῇ λέξει συναπεργάζεσθαι, ὅτι μάλιστα πρὸ ὀμμάτων*
„ *τιθέμενον. οὕτω γὰρ ἂν ἐναργέστατα ὁρῶν, ὥσπερ παρ' αὐτοῖς γιγνόμενος τοῖς πραττομέ-*
„ *νοις, εὑρίσκοι τὸ πρέπον, καὶ ἥκιστα ἂν λανθάνοιτο τὰ ὑπεναντία.*

„ Cæterum cõſtituere fabulas oportet, & ita eas elocutione conſtrue-
„ re, vt quàm maximè rem ante ōculos ponant, ſic enim quæ manifeſtiſ-
„ ſima fient poëta inſpiciens, perinde ac rebus, dum aguntur, interſit, cũ
„ decorum ipſum inuenerit, tũ pugnantia minimè illũ latere poterunt.

Hactenus Ariſtoteles de moribus, quæ ſecunda erat tragœdiæ pars, atque de generibus agnitionum exactè locutus eſt; aliud quidpiam aggreditur, quod maximè neceſſarium eſſe videbatur iis, qui tragœdias eſſent aliquando ſcripturi. Non quiuis callet artem ſcribendi tragœdias, nam multi confusè, temereque ſcribunt; nulla vtentes partium diſpoſitione, neque perſpicientes ſatis, quid deceat, quid'ue non deceat; ſæpeque extremas partes actionis ita effingunt, vt diſcrepent à primis; aut cum illis non cohæreant; neque rationem habent auditorum, quorum oculis, auribuſque in primis eſt inſeruiẽdum; Quid multis? abſona quàm plurima, & abſurda videas in illorum ſcriptis. Ariſtoteles igitur dat hoc loco certam normam, & Methodum, quam ſequi poëtæ debent in ſcribendis tragœdiis; Et nimirum eiuſmodi eſt, vt ſi exactè eam ſeruare voluerit; nihil vnquã perperàm ſcripturi ſint, quòd iure reprehendi poſſit. Velim igitur di-

ligenter omnes legant, Obſeruentque METHODVM hanc præclaram Ariſtotelis; quę nihil vtilius, nihil pulchrius excogitari poteſt. Primum præceptum eſt, vt poëta, qui aggreditur ſcribendam tragœdiam, fabulam conſtituat. Conſtituere autem fabulam nihil aliud eſt, quàm breuiter colligere, atque explicare ſummatim actionem, cuius imitatio facienda eſt, ex hac re hoc capiet commodum, quòd facilè perſpiciet, qualis ſit fabula, quàm tragica, An peripetiã habeat, agnitionem, & perturbationem; An denique ſimplex ſit, an duplex; An tota; & integra, An vna, an plures. Magni enim refert hęc omnia antequàm deſcribatur tragœdia, habere cognita; Sed non ſatis eſt ſimplici quadam ratione fabulam, actionemque conſtituere; conari etiam debet poëta; vt aptis, ornatiſque, ac maximè ſignificantibus verbis eam conſtituat; ſibique cultiore quadam forma expolitam ponat antè oculos; ſic enim facilius dilucidiuſque perſpiciet, quid deceat, quidue non deceat; quid ſuperfluum ſit; quid mutilum, non ſecus ac ſolet in Theatro ſpectator, auditorque ipſe, qui ſingula optimè diiudicat; omniaque, ſi quæ inſunt, perſpicit vitia fabulæ, & errata poëtæ, digno ſcitque quid tenue, quid exile, quid nimis tumidum, quid redundans fuerit. recitatio enim ipſa & actio ſcenica omnia detegit vitia, quæ alioqui latent legentem, & ſcribentem. Poëta igitur qui actionem fabulæ ornatè deſcriptam ſibi propoſuerit; quaſi ſpectator quidam in ſcena intuebitur ſingula exactè; intereritque ipſe agendæ fabulę. maximum eſt iudicium vulgi, in picturis, pœmatibusque iudicandis; nec mirum, ſi Cicero accommodatè ad aures vulgi ſæpè ſcribendum dicendumque oratoribus eſſe monet. acerrimus enim iudex populus eſt ſimul collectus in vnum; omniaque ſubodoratur diligenter; Poëtæ difficillimus is eſt propoſitus in ſcribendo labor, vt inueniat τὸ πρέπον. inuentumque diſpertiatur in ſingula genera perſonarum, moratamque aptè ab omni parte ſuam faciat orationem. Sed nulla via facilior, apertiorque eſt ad inueniendum τὸ πρέπον, quàm vt fabulam conſtituat, ornateque deſcriptam ſubiiciat ſibi ante oculos, ſic enim fiet vt ſtatim decorum videat quale ſit; quomodoque ſeruari debeat. Cic.
» in Oratore ad Brutum ait. Nihil difficilius eſt in oratione, quàm quid deceat videre,
» πρέπον appellant hoc Gręci. Atque ſanè maxima erratorum pars in ſcriptis oratorũ, & poëtarum prouenit ex huius ignoratione. ſummum vitium in oratione, vt ſint aliqua repugnantia, neque conſentanea. Vitabitur igitur ab eo, qui perſpiciet τὸ πρέπον. perſpicietur autem facillime eo, quo eſt antè dictum, modo.

» Σημεῖον δὲ τούτου, ὃ ἐπιτιμᾶ τῷ Καρκίνῳ. ὁ γὰρ Ἀμφιάραος ἐξ ἱεροῦ ἀνῄει, ὃ μὴ ὁρῶντα ἂν θεατὴν ἐλάνθανεν. ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς ἐξέπιπτε, δυσχεραινόντων τοῦτο τῶν θεατῶν.

» Argumento ſit illud: quod Carcino vitio datur, etenim Amphia-
» raus è templo exibat: id verò, cum non videret ſpectator, obſcu-
» rum fuit, cecidit autem hic à ſcena cunctis ob id ſpectatoribus indi-
» gnantibus.

Exemplo probat id, quod dixit Ariſtoteles; nã Carcinus in ſcribenda tragœdia, quæ inſcribebatur Amphiaraus, cum confusè, temereque omnia proferret; turpiter eſt lapſus. nam cum tota ipſa fabula in Amphiarao verſaretur, omnia erant exactè exprimẽda, quæ ab ipſo dicebantur, & agebantur, vt ne quid lateret ſpectatorem, ex iis præſertim, quę magni ſunt ponderis; in primis conſtituunt actionem. exemplum ſumi poteſt ex Oedipode Sophoclis. Circa eius perſonam tota verſatur actio. in actione autem in primis cõſideratur peripetia, atque calamitas; appareat itaque perſpicueque videatur oportet, id per quod veluti medium tranſit à felicitate in infelicitatẽ; hoc ſi lateat ſpectatorem, (latet autem quotieſcunque non exprimitur euidenter) meritò indignatur, exploditque poëtam; Atque vt propius rem attingam, ſicuti meus eſt mos, iuuandi ſtudioſos gratia. Si Oedipus verſus eos non protuliſſet, poſtquàm agnitio facta eſt.
» ἰοὺ ἰού, τὰ πάντ' ἂν ἐξήκοι σαφῆ.
» ὦ φῶς τελευταῖόν σε προσβλέψαιμι νῦν.

» ὅστις πέφασμαι φύς τ' ἀφ' ὧν οὐ χρῆν, ξὺν οἷς
» τ' οὐ χρῆν μ' ὁμιλῶν. οὕς τε μ' οὐκ ἔδει κτανών.)

non ſignificaſſetque ſe omnia agnouiſſe; mœroremque maximum nō prætuliſſet ob id facinus nefarium, quamuis per imprudentiā admiſſum; dixiſſet inſuper decreuiſſe ſe, nolle amplius lucem intueri; fruſtrà poſtea Nuncius in ſcenam veniſſet nuncians; illum ſibi ipſi oculos confodiſſe. ac paulò poſt ipſe met lugens produſſet;

οιδ. αἶ. αἶ αἶ
» φεῦ φεῦ δύστανος ἐγὼ, ποῖ γᾶς
» φέρομαι τλάμων. Et quæ ſequuntur.

Atque hæc eiu latio vt euidentior eſſet, Chorus, dum egreditur Oedipus, ita inducitur loquens,

χο. ὦ δεινὸν ἰδεῖν πάθος ἀνθρώποις,
» ὦ δεινότατον πάντων, ὅσ' ἐγὼ
» προσέκυρσ' ἤδη, τίς σ' ὦ τλῆμον
» προσέβη μανία; Et quæ ſequuntur.

Nam artificioſe prolixius loquentem facit Chorum Sophocles, dum exit in ſcenam Oedipus confoſſus oculos; vt præparatiores ſint ad eam calamitatem Oedipodis ſpectandum ſpectatores. Idem Sophocles in eâdem tragœdia; vbi Iocaſten facit agnouiſſe nefaria ſcelera per imprudentiam admiſſa; non eam quidem clàm inducit diſcedentem è ſcena, nam ſi id feciſſet, cùm paulò poſt Nuncius eſſet nunciaturus ſuſpendio illam ſpontaneo periſſe; minus euidens fuiſſet actio, fefelliſſetque ſpectatores. diſceſſura igitur Iocaſte hæc profert.

» ιο. ἰοὺ ἰού. δύστηνε. τοῦτο γάρ σ' ἔχω
» μόνον προσειπεῖν ἄλλο δ' οὔποθ' ὕστερον. Subinde Chorus.
» χο. τί ποτε βέβηκεν οἰδίπους ὑπ' ἀγρίας
» ἄιξασα λύπης ἡ γυνὴ; δέδοιχ' ὅπως
» μὴ κ τῆς σιωπῆς τῆσδ' ἀναρρήξῃ κακά.
» οιδ. ὁποῖα χρῄζει ῥηγνύτω.

Hæc atq. alia euidentiā afferūt futuro ſuſpēdio, & calamitati Iocaſtes. Idem per ſe quiuis poterit obſeruare, hæc veſtigia ſecutus, in Aiace eiuſdē Sopho. nā vt euidens eſſet illius diſceſſus in ſolitudinem, vbi gladio incubuit, atque eius tota calamitas apertius cognoſceretur; magna vſus eſt προπαρασκευῇ. primum illius cōquerentis, ac diſcedentis; mox Nuncii properantis ad Tecmeſſam iuſſu Teucri, ne pateretur eo die Aiacem exire è tentorio ſolum; quòd audiſſet à Calchante vate; fatalem eum diem, exitioſumque eſſe Aiaci; mox Tecmeſſæ quærentis Aiacem; dolentiſque, ac ſuſpicantis magnum aliquod impendere malum, quòd exiſſet.

» χορ. οὐκ οἶδα, ἀλλὰ φροῦδος ἀρτίως ἐκεῖ
» βουλὰς νέοισιν ἐγκαταζεύξας τρόποις.
» ἄγγ. ἰοὺ. ἰοὺ. ἰού.
» βραδεῖαν ἡμᾶς ἆρ' ὁ τήνδε τὴν ὁδὸν
» πέμπων ἔπεμψεν. ἢ 'φάνην ἐγὼ βραδύς. Aliquantò poſt.
» τεκ. οἱ 'γὼ φίλοι πρόστητ' ἀναγκαίας τύχης
» καὶ σπεύσαθ' οἱ μὲν τεῦκρον ἐν τάχει μολεῖν. Et quæ ſequuntur.

Hæc igitur peritè, artificioſeque ita ſunt à Sophocle ſcripta; vt nihil, quod ad actionē primariam pertinebat, ſpectatores ſubterfugeret. Carcinus verò exeuntē ſine vlla euidentia fecit è templo Amphiaraum, cum tota peripetia fabulæ ex eā vna re penderet. Oblitus enim eſt poëta, neque vidit, quia confuſè ſcripſit, neque tragœdiæ actionem conſtituit ſummatim collectam ſibi ante oculos, antequàm ſcriberet. M. Cic. in Bruto vbi de Cn. Sicinio loquitur; non diſsimile quiddam recenſet, ei oratori in ſcribendo contigiſſe. Sed proferā ipſius Ciceronis verba, vt facilius res tota intelligatur.
» Memoria autem ita fuit nulla, vt aliquoties tria cum propoſuiſſet, aut quartum adderet,
» aut tertium quæreret; Magna hæc immemoris ingenii ſigna, ſed nihil turpius, quàm
» quod etiam in ſcriptis obliuiſcebatur, quid paulò ante poſuiſſet, vt in eo libro, vbi ſe

" exeuntem è ſenatu,et cum Panſa noſtro,& cum Curione. F. colloquentem facit,cum
" ſenatum Cęſar Coſ. habuiſſet,omniſque ille ſermo ductus è percunctatione filii,quid
" in ſenatu eſſet actum. in quo multis verbis cum inueheretur in Cæſarem Curio, di-
" ſputatioque eſſet inter eos,vt eſt cõſuetudo dialogorum,cum ſermo eſſet inſtitutus,
" ſenatu miſſo,quem ſenatum Cæſar Coſ. habuiſſet,reprehendit eas res,quas idem Cæ
" ſar anno poſt,& deinceps reliquis annis adminiſtrauiſſet in Gallia. Paulò poſt. de eo-
" dem. Sed ita totus errat, vt in eodem ſermone dicat in ſenatu ſe Cæſare Coſ. non ac-
" cedere. ſed id dicat ipſo Coſ. exiens è ſenatu. Hæc ſunt igitur repugnantia,quæ Ariſto
teles vocat ὑπεναντία,quæ ſiquis in ſuis ſcriptis nõ videt,turpiter errat. eſtque magno-
pere reprehendendus. Opus eſt autem in hac re vitanda ea animi parte,quę cuſtos eſt
cæterarum ingenii partium memoria. hac qui debiles ſunt poëtæ vel etiam qui debi-
les non ſunt;vti debent hoc adiumento,quod exponit Ariſtoteles in contextu; conſti
tuendæ ſummatim ante oculos fabulæ;atque actionis, quam eſt expreſſurus. Neque
alia ratione adducti fuerunt antiqui Rhetores, vt docerent, primùm in cauſis foren-
ſibus conſiderandam eſſe iudicationem,et conſtitutionem cauſæ,ex intentione accu-
ſatoris,& depulſione rei;ſic enim facilius tota cauſa qualis ſit, quibuſque egeat argu-
mentis,quomodoque ſit tractanda,cognoſci poteſt. Verùm de his hactenus:nunc re-
deo ad contextum Ariſtotelis. Amphiaraus propter calamitatem in quam lapſus eſt
calliditate,& proditione Eriphyles vxoris, magnam ſegetem præbuit ſcribendi tragi
cis poëtis. ſicuti etiam Alcmæon filius, qui matrem peremit, Amphiarai patris vlci-
ſcendi gratia. Sed hæc vulgò iam nota ſunt,& nos de Alcmæone ſuperius; ſatis mul-
ta diximus. Verba illa. ἐξέπεσεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ad Carcinum poëtam debent refer-
ri,ait enim Ariſtoteles,ob id, quòd euidenter exeuntem è templo non feciſſet Am-
phiaraum à ſpectatoribus in ipſa ſcena, dum recitaretur tragœdia, antequàm perue-
niret ad exodum,fuiſſe exploſum. Sic igitur ἐκπεσεῖν ideſt cecidiſſe ob erratum, & ac-
clamationem aduerſam ſpectatorum dicitur Carcinus. non diſsimili ratione locutus
" eſt idem Ariſtoteles libro Ethic. tertio cum ait. ὃ δὲ πράττει, ἀγνοήσειεν ἄν τις, οἷον λέγοντές
" φασιν ἐκπεσεῖν αὐτούς, ἢ οὐκ εἰδέναι, ὅτι ἀπόρρητα ἦν. Plutarchus quoque in Sympoſiacis quæ-
" ſtionibus libro ſeptimo ait οὐ γὰρ αὐλητρίδας παρόντας ἐκείνας ἐκπεσεῖν θαυμαστὸν ἦν, ἀλλὰ εἰ μὴ καὶ
" πότου, καὶ σιτοδότου καταλάμβανοιεν ὑφ' ὁλοῦ, καὶ κλαίσιον τὸ συμπόσιον. Sed paulò poſt ipſe Ari
ſtoteles loquens de poëtis,qui errant, exploduntúrque : ait. ἐκπίπτουσι, quod ſuo loco
declarabimus. Amphiaraum ex Philippide citat Athenæus libro tertio, vbi de vrtica
piſce loquitur; apponit illius verſum hunc. Φιλιππίδης ἐν ἀμφιαράῳ.

" ὄρφῶ, ἀκαλήφας, λοπάδας παρέθηκέ μοι.

" Ὅσα δὲ δυνατὸν καὶ τοῖς σχήμασι συναπεργαζόμενον ποιεῖν. πιθανώτατοι γὰρ ἀπὸ τῆς αὐ-
" τῆς φύσεως οἱ ἐν τοῖς πάθεσίν εἰσι, διὸ καὶ χειμαίνει ὁ χειμαζόμενος, καὶ χαλεπαίνει ὁ ὀργιζό-
" μενος ἀληθινώτατα.

" Proinde quantum fieri poteſt fingendum illud : quod ex habitibus
" naturalibus paratur. quãdoquidem hi maximè ſuapte natura perſua-
" dent,qui perturbationibus affecti ſunt. Quo fit vt exagitatus exagitet,
" perturbetque veriſsime perturbatus.

Aliud dat præceptum Ariſtoteles poëtæ ſcripturo tragœdiã, valde neceſſarium. eſt
autem huiuſmodi. Debet poëta, vt facilius, aptiuſque exprimat in ſingulis perſonis
animi motiones, ac perturbationes, ſermoneſque, qui inde proueniunt; ita ſingulas
perſonas,dum ſcribit, ſibi effingere, atque ponere antè oculos earum omnem habitũ
tũ animi,tum corporis;oculos, frontẽ, vultũ denique ipſum; vt intueri ſibi videatur;
tunc enim facillimè ea ratione poterit ſingulis attribuere ſermonem κατὰ τὸ πρέπον. &
ex ipſis habitibus elicere mores,atque orationem omnẽ,quę conueniat ſingulis per-
ſonis. Nihil quippè difficilius eſt hoc,neque vlla in re magis requiritur officiũ, artifi
ciumque poetæ;optimum igitur fuerit; vt ſi poſsit,ipſemet diuerſos earum perſona-

καὶ ἐκχέοντα τοὺς ὀϊστοὺς πρὸ τῶν ποδῶν, ἢ Ἀχιλλέα ἐπὶ τὸν Ἕκτορα ἐφορμῶντα, ἢ καὶ τῶν περὶ Ἀνδρομάχην ἐλεινῶν τι, ἢ περὶ Ἑκάβην, ἢ περὶ Πρίαμον, τότε πότερον ἔμφρων εἶ, ἢ ἔξω σαυτοῦ γίγνῃ, καὶ παρὰ τοῖς πράγμασιν οἴεταί σου εἶναι ἡ ψυχὴ, οἷς λέγεις ἐνθουσιάζουσα, ἢ ἐν Ἰθάκῃ οὖσιν, ἢ ἐν Τροίᾳ, ἢ ὅπως ἂν καὶ τὰ ἔπη ἔχῃ. ΙΩΝ. ἐγὼ μὲν ὦ Σώκρατες, ὅταν ἐλεινόν τι λέγω δακρύων ἐμπίπλανταί μου οἱ ὀφθαλμοί, ὅταν τε φοβερὸν, ἢ δεινὸν ὀρθαὶ αἱ τρίχες ἵστανται ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ ἡ καρδία πηδᾷ. Non multò poſt idem Plato de Hiſtrionibus recitantibus in ſcena ait. καθορῶ γὰρ ἑκάστοτε αὐτοὺς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ βήματος κλαίοντάς τι, καὶ δεινὸν ἐμβλέποντας, καὶ συνθαμβοῦντας τοῖς λεγομένοις.

Διὸ εὐφυοῦς ἡ ποιητική ἐστιν ἢ μανικοῦ· τούτων γὰρ οἱ μὲν, εὔπλαστοι, οἱ δὲ, ἐκστατικοί εἰσιν.

Quapropter vel verſatilis ingenii viri, vel furore perciti poëtica eſt, etenim poëtarum aliqui ab ipſa natura ad poëticam bene formati ſunt, aliqui autem à mente abſtrahuntur.

Paccius hæc, quæ poſtremo loco ab Ariſto. dicuntur, non intellexiſſe videtur, cũ ait. Etenim poëtarũ aliqui ab ipſa natura ad poëticã bene formati ſunt, aliqui autẽ à mente abſtrahuntur. Debent igitur verti ſic. ex his enim hi quidem ficti factique ſunt ab ipſa natura apti ad confingendum, & commiſcendum, illi verò optimè indagant, inquiruntque omnia propter incredibilem aciem mentis. Vel, ſi paucioribus verbis volueris referre. ſic. hi enim apti ſunt ad fingendum; illi verò ad inquirendum, & indagandum. Deducit concluſionem quandam Ariſtoteles ex iis, quę ſuperius dicta ſunt, quæ eſt huiuſmodi. Poëticam facultatem non in quouis homine eſſe; ſed in iis tantum aut qui admirabili quadam acie mentis prędıti ſunt, aut qui furore agitantur. Videtur Ariſtoteles tùm Platonis explicare ſententiam, qui exiſtimabat poëtas furore mentis impelli, tùm ſuam quoque quæ aliquantò apertior eſt, neque inuoluta metaphorarum latebris, aut allegoriarum, ſub quarum velamine multa protulit Plató, veterem ſecutus philoſophandi rationem, is igitur in Dialogo, qui inſcribitur Ion. ἐν τούτῳ γὰρ δὴ μάλιστά μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι ἡμῖν, ἵνα μὴ διστάζωμεν, ὅτι οὐκ ἀνθρώπινά ἐστι τὰ καλὰ ταῦτα ποιήματα, οὐδὲ ἀνθρώπων ἀλλὰ θεῖα καὶ θεῶν. οἱ δὲ ποιηταὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἑρμηνεῖς εἰσι τῶν θεῶν κατεχόμενοι ἐξ ὅτου ἂν ἕκαστος κατέχηται. Hinc à veteribus dictum ab Appollinis Muſarumq. furore impelli mentes poëtarum. neq. poſſe, illis non aſpirantibus, quicquàm quod probandum ſit, ſcribere: de qua re Plato quoque ait in eodem Dialogo. λέγουσι γὰρ δήπουθεν πρὸς ἡμᾶς οἱ ποιηταὶ, ὅτι ἀπὸ κρηνῶν μελιῤῥύτων, ἐκ μουσῶν κήπων τινῶν, καὶ ναπῶν δρεπόμενοι τὰ μέλη ἡμῖν φέρουσιν, ὥσπερ αἱ μέλιτται. καὶ ἀληθῆ λέγουσι. κοῦφον γὰρ χρῆμα ὁ ποιητής ἐστι, καὶ πτηνὸν, καὶ ἱερὸν. καὶ οὐ πρότερον οἷός τε ποιεῖν πρὶν ἂν ἔνθεός τι γένηται, καὶ ἔκφρων, καὶ ὁ νοῦς μηκέτι ἐν αὐτῷ ἐνῇ. ἕως δ' ἂν τουτὶ ἔχῃ τὸ κτῆμα ἀδύνατος πᾶς ποιεῖν ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ χρησμῳδεῖν. Paulò antè verò hoc apertiſsimè demonſtrat. θεία δὲ δύναμις ἥ σε κινεῖ ὥσπερ ἐν τῇ λίθῳ ἣν Εὐριπίδης μὲν μαγνῆτιν ὠνόμασεν, οἱ δὲ πολλοὶ ἡρακλείαν. Et quæ ſequuntur.
Horatius quoque ad Piſones ſcribens ait.

> Natura fieret laudabile carmen, an arte
> Quæſitum eſt; ego nec ſtudium ſine diuite vena
> Nec rude quid proſit video ingenium, Alterius ſic
> Altera poſcit opem res, & coniurat amicè.

Quos verò Ariſtoteles in contextu vocat εὐφυεῖς, ideſt ingenioſos. Iſocrates quoque de diſcipulis loquens in Parænesi ait. παρὰ τῶν εὐφυῶν δεῖ μέγα λαμβάνειν. μαθεῖν ὅτι πολλὰ μανθάνουσι. παρὰ δὲ τῶν ἀφυῶν, ὅτι πολλοὺς πόνους παρέχουσι. nam ἀφυεῖς rudi ingenio preditos, obtuſaque mentis acie vocat homines; ac minimè dociles. Hinc veteres ſæpe ἀφυΐαν dixerunt. Sed videamus quomodo Ariſtoteles tùm furorem, tùm ingenium requirat in poëtica facultate, qui ſcribit poëmata; aliorum mores, affectiones, ſermoneſque referat neceſſe eſt; id verò commodè ſatis efficere nunquam poterit, niſi planè ſui immemor, illorum ſuſcipiat mores, & affectiones omnes; habitumq. induat; hoc ipſum igitur eſt furere; extra ſe ipſum ſæpe eſſe, in alieniſque viuere ſenſibus, & immorari perturbationibus. Hinc Horatius de furore Bacchi loquens libro tertio Odarum ait.

„ Quò me Bacche rapis tui
„ Plenum? quæ nemora, aut quos agor in ſpecus
„ Velox mente noua, quibus
„ Antris egregii Cæſaris audiar
„ Aeternum meditans decus
„ Stellis inſerere, & concilio Iouis? Paulò poſt.
„ Nil paruum, aut humili modo,
„ Nil mortale loquor.

Furori enim Apollinis & Muſarum affinem veteres eſſe dixerunt furorem Bacchi. Nonnulli Græcorum poëtas vocarunt hac de cauſa μουσοπλήκτους quaſi furore Muſarū impulſos, aut à Muſis perculſos. Rurſus poëtam nemo negarit oportere in ſcribendo eſſe vigilantem, multaque perquirere, & indagare, quæ ad mores hominum exprimendos ſpectant; tota autem hæc perſpicacia mentis, & vis excogitandi, atque indagandi à natura prouenit. Hinc Horatius libro Odarum quarto ait.

„ Quem tu Melpomene ſemel
„ Naſcentem Placido lumine videris,
„ Illum non labor Iſthmius
„ Clarabit pugilem, non equus impiger
„ Curru ducet Achaico
„ Victorem, neque res bellica Deliis
„ Ornatum foliis ducem
„ Oſtendet Capitolio.
„ Sed quæ Tybur aquæ fertile perfluunt
„ Et ſpiſſæ nemorum comæ
„ Fingent Aeolio carmine nobilem Paulò poſt.
„ O' Mutis quoque piſcibus
„ Donatura Cycni, ſi libeat, vocem.
„ Totum muneris hoc tui eſt,
„ Quòd monſtror digito prætereuntium
„ Romanæ fidicen lyræ,
„ Quòd ſpiro & placeo, ſi placeo, tuum eſt.

Planè enim Horat. in his verſib. nihil aliud ſignificare voluit, quàm à natura homines gigni aptos ad poëticen, mireque beatos illos eſſe, cui hoc ab incunabulis contigerit vt ingenio fiat perſpicaci, atque apto ad pangenda poëmata.

„ Τούς τε λόγους τοὺς πεποιημένους δεῖ καὶ αὐτὸν ποιοῦντα ἐκτίθεσθαι καθόλου, εἶθ' οὕτως
„ ἐπεισοδιοῦν, καὶ παρατείνειν.

„ Cæterùm confictos ſermones oportet etiam confingentem ipſum
„ vniuersè explicare, moxque Epiſodiis ad hunc modum vti, ac rem
„ diducere.

Tertium hoc eſt præceptum, quod traditur ab Ariſtotele, & ſpectat ad methodum qua vti debet poëta in ſcribenda tragœdia. eſt autem huiuſmodi. Oportet ipſum poëtam, poſtquàm ſummatim expoſuerit actionem, de qua ſcripturus eſt fabulam, eoque modo, quo dictum eſt antè, ſingula inſpexerit, vt nihil ſit in ea repugnãs, indagare loca, quibus aptè inſeri poſſint Epiſodia, & coniungi cum actione. Hoc præceptũ pulcherrimum eſt, & vtiliſſimum. eorumque ſatis arguit imperitiam, qui temere aggrediuntur poemata ſcribere; vt neque actionem dignoſcant ab Epiſodiis, neque Epiſodia qualia ſint, quo'ue ordine collocari debeant, ſatis ſciant; Cùm nonnulli etiam ſint, qui ne nomina hæc quidē artis, & appellationes partium tragœdiæ norint; quare minus mirari debemus tam paucos reperiri probatos poëtas.

„ Scribimus indocti, doctique poëmata paſſim. Inquit Horat.

Sed

Sed maxima pars ſcribentium ignorat, quo ordine ſit progrediendum, quæ via, ratioque ineunda ſit ſcribendi. Epiſodia extrinſecus ſumuntur; vt toties docuimus, » ſunt enim πράγματα εἰσαγώγιμα, ſed oportet ea παρείρειν, quod verbum ſatis demonſtrat, debere illa coniungi cum actione ita, vt inſerta ſint, et cohęreant; non ſecus ac emblemata & teſſerulę in vermiculato opere inſeri ſolent; aliquantoque etiã arctius, ſiquid tale excogitari poteſt, quod Epiſodiorum connexioni cum actione ſimile ſit. multò ſanè aptius excogitantur Epiſodia, interſerunturque, poſtquàm actio fuerit ſummatim conſtituta, quàm ſi prius ea volueris cõfingere, quàm actionem conſtitueris. Hic igitur ordo ſeruandus, hæc via, ratioque ineunda eſt ſcribendæ tragœdiæ. hinc enim conſequetur illud Horatianum,

» Cui lecta potenter erit res,
» Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
» Ordinis hæc virtus erit, & Venus, aut ego fallor,
» Vt iam nunc dicat; iam nunc debentia dici
» Pleraque differat, & præſens in tempus omittat
» Hoc amet, hoc ſpernat promiſsi carminis author

Omnia enim hæc fiunt in Epiſodiis; neque ſine his talis ordo, qui proprius eſt poëmatum, poſſet ſeruari; vti ſatis patere poteſt vnicuique, qui rem attentè conſiderare voluerit. neque aliò reſpexit Horatius, quàm ad methodum collocandorum Epiſodiorum; ſed de hac fortaſſe copioſius agemus, cum de Epopœia loquemur.

» Λέγω δὲ οὕτως ἂν θεωρεῖσθαι τὸ καθόλου, οἷον τῆς Ἰφιγενείας, τυθείσης τινὸς κόρης, καὶ ἀφα-
» νισθείσης ἀδήλως τοῖς θύσασιν, ἱδρυνθείσης δὲ εἰς ἄλλην χώραν, ἐν ᾗ νόμος ἦν τοὺς ξένους
» θύειν τῇ θεῷ, ταύτην ἔσχε τὴν ἱερωσύνην. χρόνῳ δ' ὕστερον τῷ ἀδελφῷ συνέβη ἐλθεῖν τῆς
» ἱερείας.

» Ad hunc verò modũ vniuerſale illud ſpeculari oportere dico. ver
» bi gratia: Iphigenia conſtituta ad aras quædam virgo, atque ex oculis
» ſacrificantium clàm ſurrepta, delata verò in aliam regionem, in qua
» deæ, hoſpitum ſacrificia ex lege debebãtur, eius ſacri miniſterio ipſa
» præpoſita eſt. procedente tempore ſacerdotis fratri illuc accedere
» contigit.

Quoniam dixerat Ariſtoteles ab initio methodi huius, quam tradere inſtituit, ſcribẽdæ tragœdiæ, generalem quandam fabulæ explicationis ſummam eſſe colligendam in vnum, atque ob oculos ponendam; vt facilius eam poſſet poëta intueri, atque perpendere, qualis eſſet. Nunc affert exemplum, ſummatimque ipſe exponit generalem actionis conſtitutionem quãdam, qualem ipſe requirit, poſtulatque fieri à poëta, antequam ſcribere incipiat. Sumptum eſt autem ex Iphigenia Euripidis in Tauris. τὸ καθόλου θεωρεῖσθαι ideò vocat in contextu, quia ſpeculatio quædam eſt actionis ſegregatæ ab omni circumſtantia, locorum, perſonarum, & temporum; ſicuti Cicero infinitam generalemque ait quæſtionem apud oratores (quam θέσιν vocant) omnibus nudatam eſſe circunſtantiis. nam quotieſcunque adduntur circunſtantiæ, particularis, finitaque fit quæſtio. Quòd ſi quæras, quæ nam vtilitas capiatur ex hac generalis fabulæ conſtitutionis ſpeculatione; Reſpondeo in hoc veluti typo quodam perſpici poſſe, qualis ſit fabula futura, quàm apta ad tragœdiam, quàm affluens affectionibus; quomodo ſit inter ſe connexa; quàm prolixa; an ſimplex, an implexa, an peripetiam poſsit recipere. Hæ, atque aliæ multæ cõmoditates, ſicuti etiam alio loco diximus, capi poſſunt ex hac generali actionis conſtitutione. Quæ narrantur in contextu per ſe notiſſima ſunt, neque vlla egent explicatione. Vnum tantũ dicam, quod attinet ad morem mactandi hoſpites, & homines, nã Porphyrius in lib. II. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων ſub finem » ait. φύλαρχος δὲ κοινῇ πάντας τοὺς Ἕλληνας· πρὶν ἐπὶ πολεμίους ἐξιέναι ἀνθρωποκτονεῖν ἱστορεῖ, καὶ παρόμοια

ἐρᾶν καὶ σκύθας. Idem paulò antè teſtatur etiam apud Rhodios mactari conſueuiſſe olim homines Saturno his verbis: ἐθύετο γὰρ καὶ ἐν Ῥόδῳ μηνὶ μεταγειτνιῶνι ἕκτῃ ἱσταμένου ἄνθρωπος τῷ κρόνῳ: ibidem refert Mineruæ, Agraulo, & Diomedi Salaminios hominem ſacrificare conſueuiſſe in hunc modum. ὁ δὲ σφαγιαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐφήβων ἀγόμενος τρὶς περιέθει τὸν βωμόν, ἔπειτα ὁ ἱερεὺς αὐτὸν λόγχῃ ἔπαιε κατὰ τοῦ στομάχου, καὶ οὕτως αὐτὸν ἐπὶ τὴν νηήσασαν πυρὰν ὁλοκαύτιζεν. Sed conſuetudinem hanc ſuſtuliſſe fertur Cypriorum Rex Diphilus, εἰς βουθυσίαν μεταστήσας· προσῳκειώσατο δὲ ὁ δαίμων ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸν βοῦν. Non diuerſa ratione Amoſin Regem aiunt legem mactandi homines ſuſtuliſſe, propter fœdam immanitatem, hoc ita refert Porphyrius: κατέλυσε δὲ καὶ ἐν Ἡλίου πόλει τῆς Αἰγύπτου τὸν τῆς ἀνθρωποκτονίας νόμον Ἄμωσις. ἐθύοντο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τρεῖς τῇ Ἥρᾳ καὶ ἐδοκιμάζοντο, καθάπερ οἱ ζητούμενοι καθαροὶ μόσχοι, καὶ συσφραγιζόμενοι. Lacedęmonii quoque Marti hominem mactabant. Phœnices præterea in magnis calamitatibus vel bellorum, vel peſtilentiæ, vel annonæ inopiæ Saturno mactabant hominem ſibi coniunctiſsimum. Φοίνικες δὲ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς ἢ πολέμων, ἢ αὐχμῶν, ἢ λοιμῶν ἐθύοντο τῶν φιλτάτων τινὰ ἐπιψηφίζοντες κρόνῳ.

Διατί; ὅτι ἀνεῖλεν ὁ θεὸς διά τινα αἰτίαν. ἔξω τοῦ καθόλου ἐλθεῖν ἐκεῖ, καὶ ἐφ' ὅτι δὲ, ἔξω τοῦ μύθου. ἐλθὼν δὲ καὶ ληφθεὶς θύεσθαι μέλλων ἀνεγνώρισεν.

Cur autem contigerit, vt ipſum Deus ob quandam culpam venire illuc impulerit, extra vniuerſale eſt: quorſum verò, extra fabulam. itaque cum acceſsiſſet, captus, immolandusque mox, ſororē agnouit.

Oſtendit Ariſtoteles nonnulla eſſe optima ratione prætermittenda, quia ſunt præter actionem; cuius facienda eſt conſtitutio. Si quis enim quærat Cur in generali fabulæ explicatione, non eſt additum hoc. Cur in Tauricam regionem frater illius Virginis ſacerdotis Dianæ venerit; hoc enim ſequebatur ſtatim, vt explicaretur, cum ante dictum eſſet Aliquantò autem poſt fratri contigit eò venire. Cur? dicat aliquis. Reſpondet Ariſtoteles hanc αἰτιολογίαν, ſeu cauſæ explicationem non eſſe addendam, quia eſt præter generalem illam actionis conſtitutionem. Nimirum in tragœdia multa ſunt prætermittenda tanquam nota paſsim, aut minus ſpectantia ad actionem; quæ quàm maxime ſimplex debet conſtitui, atque expedita à plurimis quæſtionibus, quæ alioqui in ipſam deriuari poſſent: exempli cauſa, ſi quis dicat; Cur Oreſtes in Tauricam regionem venit? monitus oraculo, vt ſe expiaret à ſcelere matris cæſæ. Cur matrem occidit? quia illa patrem peremerat? cur illa patrem peremit? vt vlciſceretur mortem filiæ mactatæ, Cur eam mactauit pater? pro incolumitate totius exercitus, monente Calchante vate. Patet longam hanc eſſe cauſarum connexionem; quæ mutuò cohærent inter ſe. Sed ſingulæ ex his cauſis, vnam continet per ſe actionem tragicam; ſtatim igitur ab initio αἰτιολογία prima excludenda eſt, ne ſi admittatur illa, cogamur & aliam ſubinde, mox & aliam afferre; quod fuerit in tragœdia ſummum vitium, nam actio non erit vna, & ſimplex; ſed multiplex, ſicuti patet. Prudenter igitur, & artificioſè actio eſt ab Euripide conſtuta, qui actionem eſt complexus, ſed cauſam actionis prætermiſit, vt pote minime conuenientem actioni, quæ erat conſtituenda. Percunctatur Iphigenia, ante agnitionem, ab Oreſte, quæ gerantur Argis, ſic.

ἰφ. Ἀφ' οὗ τ' ἐλέγετο δὴ ὃν Ἀγαμέμνον' ἄνακτ'.

ὀρ. οὐκ οἶδ'· ἄπελθε τοῦ λόγου τούτου γύναι.

Videtur nolle Oreſtes ingredi narrationem necis Agamemnonis; non tàm, vt, quòd refugeret animus ea recenſere, quæ luctum ipſi innouarent, quàm, quoniam artificio poëtæ id eſt factum, qui αἰτιολογίαν factorum fugiebat, ne multiplex fieret actio cum debeat eſſe vna, & ſimplex. Sed quia gemitus erat eliciendus Iphigeniæ ex commemoratione earum rerum, vt facilius peripetia, & agnitio, quæ paulò poſt erat facienda, fieret; ait igitur, inſtans Iphigenia, vt proferat.

ἰφ. μὴ πρὸς θεῶν ἀλλ' εἴφ' ἵν' εὐφρανθῶ ξένε, profert Oreſtes

ὀρ. τέθνηκεν ὁ τλήμων, πρὸς δ' ἀπώλεσέν τινα. ingemiſcit Iphigenia.

ἰφ. τίνα

ΙΦ. τί δ' ἔστι; ποίας συμφορᾶς; τάλαιν' ἐγώ. admiratur Oreſtes.

ΟΡ. τί δ' ἐστέναξας τοῦτο; μῶν προσῆκέ σοι. propè agnitio facta eſt. Sed rurſus, ne exitum haberet ſabula, longè receditur ab hac. hoc eſt magni artificii, ſicut antè monuimus.

ΙΦ. τὸν ὄλβον αὐτοῦ τὸν πάροιθ' ἀνεστενάξα. recedit à ſuſpicione gemitus Oreſtes.

ΟΡ. ἀλλὸς γὰρ ἐκ γυναικὸς οἴχεται σφαγεὶς. Rurſus ingemiſcit Iphig.

ΙΦ. ὦ πανδάκρυτος ἡ κτανοῦσα χ' ὡ κτανών. Iam renuit Oreſtes ſe de hac re plura dicere velle, ea de cauſa, qua diximus, ante; ne cogeretur omnium factorum reddere cauſam, & ſic actio fieret multiplex.

ΟΡ. παῦσαί νυν ἤδη, μηδ' ἐρωτήσῃς πέρα.

ΙΦ. τοσόνδε γ' εἰ ζῇ τοῦ ταλαιπώρου δάμαρ.

ΟΡ. οὐκ ἔστι. παῖς νιν ὃν ἔτικτ' οὗτος ὤλεσεν.

Tantùm attingit hanc rem; nec plura profert, ita igitur actio remanet ſimplex, & fit paucis iis dictis maior quædam προπαρασκευὴ agnitionis futuræ paulò poſt. Rurſus, ſi quis quærat addi aliam percunctationem & cauſam; poſtquam in Tauricam regionẽ, vt ſe expiaret materna cæde audierit, veniſſe Oreſtem; quæ eſſet futura ratio expiationis, vel potius, poſtquam apertum erat Oreſtem veniſſe eò monitu Apollinis, ſubinde aliquis quæreret. Cur? vt ſe expiaret, ſi reſponderet Oreſtes, cæde materna, hæc fuerit extra fabulam; ideò prętermitti debet, nam actio tota illa ſimplex, verſatur circa mactationẽ futurã hoſpitũ, & agnitionẽ, poſtquam mactatio nõ fit. Sed ſalus ac lætitia inſperata vtriq. euenit, cũ tamen interim expiatio fiat, & ſi eam ſileat Oreſtes ſibi mandatam ab Apolline; auferturque ſimulacrum Dianæ. Hæc enim erant præter actionẽ; ideo explicanda non fuerunt, nam actio, inquit Ariſtoteles hæc eſt ἐλθὼν, καὶ ληφθεὶς θύεσθαι μέλλων ἀνεγνώρισε. quicquid eſt præter hæc eſt extra actionem, neque addi debent; ſed aut leuiter perſtringi; aut omnino prætermitti; quia alterius ſunt actionis. Ex his igitur patet, quantum diligentiæ adhibere oportet poëtam in conſtituenda actione, quantopereque cauere, ne affinitate rerum, quæ proximæ ſunt, & iungi ferè poſſe videntur cum actione, deceptus, multiplicem conſtituat actionem, cum debeat eſſe ſimplex.

Εἴθ' ὡς Εὐριπίδης, εἴθ' ὡς Πολυΐδης ἐποίησε κατὰ τὸ εἰκὸς εἰπών, ὅτι οὐκ ἄρα μόνον τὴν ἀδελφήν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἔδει τυθῆναι. καὶ ἐντεῦθεν ἡ σωτηρία.

Siue vt Euripides finxit, ſiue, vt Polyides, ex veriſimilibus locutus: quòd non modo ſororem, verùm & ipſum ſacrificari oportebat. vnde quidem ſalus parta eſt.

Coniunguntur hæc arctè cum ſuperioribus, cùm enim Ariſtoteles ſummatim expoſuiſſet actionis totius conſtitutionem. ſic. ἐλθὼν καὶ ληφθεὶς, θύεσθαι μέλλων ἀνεγνώρισε. vt apertè cognoſci poſſent ea, quæ extra actionem erant, deducit ab extremo verbo conſequentia omnia, ſic. Agnouit, vel vt Euripides confinxit, vel vt Polyides. Agnitio duplici modo, ac diuerſo facta eſt à duobus poëtis antiquiſsimis, & peritiſsimis; vt cognoſcere poſsis iam veriſsimum eſſe, quod toties à me ſuperius dictum fuit, licere eiuſdem actionis ſabulam ſcribere, ita vt nihil in ea immutetur, vetat enim lex tragœdiarum, mutatis tamen, varioque modo confictis Epiſodiis, prologo, ſolutione, & agnitione; Nam ſi hoc non liceret; nulla eſſet ars ſcribendarum tragœdiarum; laborarentque inopia rerum poëtæ; & nouæ ſemper actiones ex euentis quæ contigiſſent eſſent afferendæ in medium; aut ex veriſimili confingendæ. Sed cum liceat pro arbitratu, ingenioque vniuſcuiuſque hæc omnia comminiſci, modò ducantur ex veriſimili; ideo diuerſam rationem in agnitione eiuſdem fabulæ confingenda ſecuti ſunt Euripides, & Polyides. Licet verò artificium huius cum illius artificio conferre, diiudicareque vtrum laudatius, Euripides ex epiſtolę ſcriptione deduxit agnitionem. Polyides ex ratiocinatione, vti etiam dictum eſt antè, Oreſtæ, qui cum duceretur ad Aram ma

ctandus,talia protulit verba.fato quodam id ſibi videri accidiſſe; vt cum ſoror Iphigenia antè eodem mactationis genere periiſſet,ipſe quoque mactaretur,nec diſpari vteretur fortuna;cum frater illius eſſet. Hæc audiens Iphigenia ſtatim agnouit Oreſtem fratrem, neque mactauit.differt igitur hæc agnitio ab illa, quia diuerſo modo conficta fuit; Præterea apud Euripidem Oreſtes prior Iphigeniam agnoſcit. Sed Polyides Iphigeniam prius agnoſcentem faciebat Oreſtem.Adnotanda illa verba,vbi loquitur
,, Ariſtoteles de Polyide.κατὰ τὸ εἰκὸς ἐποίησε. dicat enim fortaſſe aliquis.Nonne & Euripides κατὰ τὸ εἰκὸς ſuam confinxit agnitionem?Reſpondeo hoc veriſsimum eſſe, & verba illa ad vtrumque referenda: tam enim hic, quàm ille ex veriſimili agnitionem confinxit;Nec deſint alii modi eiuſdem agnitionis confingendæ aliis poëtis,ſi voluerint diuerſa ratione eandem actionem Iphigeniæ pertractare,latè enim patet id quod eſt veriſimile,& varium multiplexque eſt; cum veritas vna tantùm, ſimplexque ſit.
,, Rurſus illa verba perpendenda. καὶ ἐντεῦθεν ἡ σωτηρία. Hæc enim coniungenda cum ſuperioribus;quia continent finem exitumque agnitionis. Agnitio in tragœdiis non fit,niſi vt referatur ad alium finem;hoc eſt,vt ex ea aut felicitas,aut infelicitas proueniat;ex agnitione igitur Oreſtis,& Iphigeniæ parta eſt vtrique ſalus,& felicitas.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη ὑποθέντα τὰ ὀνόματα ἐπεισοδιοῦν.

,, Quo facto nominibus ſtatim ſubſtitutis Epiſodia aggredienda.
,,

Pergit Ariſtoteles declarare methodum,ordinemque,quo progrediendũ eſt in ſcribendis tragœdiis.aliudque dat præceptũ,quod eſt huiuſmodi.Poſtquàm Poëta actionem conſtituerit;ſatiſque intuitus fuerit generalem ipſius conſtitutionem ſine circũſtantiis,vti dictum eſt;debebit mox apponere circumſtantias perſonarum et locorum hoc eſt ipſa nomina;vt ex generali particularis actio fiat & ſimilis ſit ὑποθέσει ſeu quęſtioni finitæ Rhetorum.neque tantùm nomina imponet illis perſonis,circa quas potiſſimum verſatur actio;vt potè Oreſti,& Iphigeniæ; Sed conſiderans,quot, qualiaq. requirantur Epiſodia; nomina quoq. imponet iis perſonis,ex quib. Epiſodia fuerint deducenda.exempli cauſa.in Eurip. Iphig. Pylades,Thoas,Bubulcus:nonnulla.n. nomina aut vera proferuntur certorum hominũ vt Pylades, Thoas, & reliqua huiuſmodi aut à generali appellatione ficta ſumuntur. vt ibidem Bubulcus, ac παιδαγωγὸς,apud Sophoclem in Electra.& cætera id genus.in choris quoq. eodẽ modo.nam nunquam certæ perſonæ in choris loquuntur.ſed generali appellatione cõſtant aut mulierũ,aut virorũ, qui ætate diſtinguuntur;aliquando.n.ſenes,aliquando iuuenes;neq. verò hoc difficile factu,cũ enim Chorus ſemper adiutorẽ ſe præbeat ac ſuaſorẽ alicui;tales perſonæ fuerint fingendæ,qualis fuerit illa cui συναγωνίζεται. Hinc apud Sophoclẽ in Oedipode, Chorus complectitur viros prouectiores, ciues Thebanos, quia συναγωνίζονται Oedipodi. Apud Euripidem in Iphigenia Chorus conſtat ex mulieribus æqualibus ipſi Iphigeniæ,quia ipſi opem erant laturę.Hæc eſt igitur ratio confingendorum nominum in tragœdiis;ac ſanè meminiſſe oportet eius,quod eſt antè dictum ab Ariſtotele;in tragœdiis aliquando omnia confingi nomina.Aliquando vno vero retento,reliqua confingi.Aliquando,omnia vera proferri certarum perſonarum. Sed conſiderãdum quid poſt impoſitionem nominum Poëtam efficere oportet.Debet, inquit Ariſtoteles,operam ſuam omnem ponere Poëta in Epiſodiis conſtituendis.

,, Ὅπως δὲ ἔσται οἰκεῖα τὰ ἐπεισόδια,σκοπεῖν, οἷον,ἐν τῷ Ὀρέστῃ ἡ μανία,δι' ἧς ἐλήφθη,καὶ
,, ἡ σωτηρία διὰ τῆς καθάρσεως.

,, Sed hæc quo pacto legitima ſint, ſanè conſiderandum:veluti furor
,, in Oreſte,propter quem captus eſt,ſalusque per expurgationem.

Poſtquàm Ariſtoteles in Methodo,ordineque tradendo, quem inire oportet ſcribẽdarum tragœdiarum;docuit,quo tempore primùm ſunt Epiſodia conſtituenda in fabula;Dat præceptiones duas,quæ pertinent ad artificium Epiſodiorum.quarũ Prior

eſt

eſt hæc. Videndum diligenter, vt epiſodia ſint propria, coniunctaque actioni. οἰκεῖα vo
çat ipſe, legitima vertit Paccius; non ſatis apte, vti mihi quidem videtur. Nam Ariſto.
ſententia hęc eſt, vt Epiſodia ducantur ex rebus agnatis, coniunctiſque & affectis ad
actionem; quæ enim docet Cicero in Topicis affecta vocari; hęc ego putarim ab Ari-
ſtotele vocari hoc in loco οἰκεῖα. Non longè igitur ducantur Epiſodia oportet à re-
bus longinquis; Rhetores vbi proœmiorum tradunt artificium, monēt ſeparatum eſ-
ſe non oportere exordium; ſeparatum enim eſt, quod nō ex ipſa cauſa ductum eſt; nec
ſicut aliquod membrum annexum orationi. Exordiū quippe, & Epilogus quid aliud
ſunt, quàm Epiſodia quædam orationis forenſis? Eadem igitur ratio præcipiendi eſt
in his ſeruanda. Preceptionem hanc, vt facilius intelligeremus, qualis ſit, exemplo de-
„ clarauit Ariſtoteles. quod continetur his verbis. οἷον ἐν τῷ Ὀρέστῃ ἡ μανία δι' ἧς ἐλήφθη, καὶ ἡ
„ σωτηρία διὰ τῆς καθάρσεως. Breuiter cōplexus eſt Ariſtoteles ea, ex quibus Epiſodia totius
illius tragœdiæ, quæ Iphigenia in Tauris inſcribitur: ne ſingillatim omnia Epiſodia
cogeretur recenſere; quamuis enim plura Epiſodia ſint; omnia tamen ex eodem ma-
nāt fonte; hoc eſt inſania Oreſtis, quæ erat expianda. hæc quidē nō ineſt in fabula, ſed
breuiter narratur, & extrinſecus poſita gignit omnia Epiſodia; fabulæ materiem prę
bet. ſemper igitur Epiſodia conficere volenti, reſpiciendum eſt ad proximam cauſam
actionis: ſicuti etiam Sophocles facit in Oedipode Tyranno. Nam actio eſt. Oedipus
vt agnouit ſe patrem Laium peremiſſe, & cum matre cōcubuiſſe, ſeipſum excæcauit;
regnoque pulſus eſt. Cauſa proxima agnitionis, peſtilentia eſt, quæ impulit Oedipo-
dem, vt mitteret ad oraculum, à quo tulit reſponſum, expiandā eſſe necem Laii; Hinc
omnia manant Epiſodia. Et peſtilentiæ quidem breuis quædam mentio fit in prolo-
go; Sed apud Euripidem inſaniæ in prologo non eſt vlla mentio; ex quo obſeruari po
teſt, vel à proxima cauſa prologum ducendum; vel ſi libuerit prætermittere, aliud ex-
trinſecus quærendum eſſe, ſicuti fecit Euripides, qui prologum à ſomnio Iphigeniæ
duxit; non ab inſania Oreſtis, de qua poſtea in quodam Epiſodio breuiter meminit
poſt agnitionem, & ſi ea cauſa eſt quodāmodo ipſius actionis proxima. Rurſus quo-
niam ſicuti proxima cauſa actionis fuit inſania (proximam voco, quia aliæ multæ cau
ſæ hanc ordine collocatæ præcedunt) ita alteram cauſam veluti finem, cuius gratia,
poſtremo loco, poſt actionem ſtatuere oportet. vt actio media ſit inter hanc, & illam.
Cauſa veluti finis cuius gratia in tragœdia Euripidis éadem eſt, expiatio inſaniæ; &
ſceleris admiſsi in cædenda matre atque exportatio ſimulacri: in Oedipode aūt auer-
runcatio peſtilentiæ: & iræ Deorum. Sed ſummi eſt artificii, hanc non inſerere in tra-
gœdia. Nam quàmuis hoc fuerit ab Euripide factum, Sophocles tamen non feciſſe vi
detur, quod eſt multò artificioſius; Euripides dicentem facit in quodā Epiſodio Ore
ſtem ſe eò veniſſe ſui expiandi cauſa, & exportādi Deæ ſimulachri; aſſequitur igitur
expiationem, quæ fit hoc modo. prætenditur fuga, ea vt cautius iniri poſsit; ſimulat
Iphigenia expurgandum ſimulacrum Deæ, quod fuerat inceſtatū intuitu nefarii ho-
minis qui matrem peremerat. expurgatio autē fit ablutione aquæ marinæ; atque amo
uētur procul Tauroſcythę, ne & ipſi inceſtentur; verùm prætextus hic commoditatē
fugę, & exportationi ſimulacri magnam affert. dum igitur prætextum fugæ quęrunt,
expiatur Oreſtes, & exportatur in Græciam ſimulacrum. quod fit adiuuante Iphige-
nia, præter id quod ſperant cum paulò antè fuiſſet ferè ab ea mactandus; ſed apud So-
phoclem illud factum quod erat propoſitum tanquàm finis, næ exprimitur, ſed factū
intelligitur, dum alterum fit. Atque hæc proprie in tragœdiis vocatur peripetia. vt ali
quid agas, quod non propoſueras tibi agendū, & id tamen agendo conſequare, quod
in animo habebas, tibique ab initio propoſueras; in quo perſpici poteſt, id quod in pri
mis proponi debebat agendum;, & erat in animo, vt ageretur; fortuitò fieri; id verò
quod fortuitò, & ſecundario modo factum, primarium illud conſequi debebat tan-
quàm primarium fieri; perinde ac ſi illud ab initio fuiſſet propoſitum, quod ageretur.
In Oedipode igitur Sophoclis perſpicere licet de peſtilentiæ auerruncatione, qui fi-
nis erat in actione, nullam poſtea fieri; ſed alterum tantùm euentum narrari, qui non
erat in primis propoſitus in imitatione actionis; ex qua re ſatis cognoſcas, qualis ſit pe

ripetia. Hanc ego diſcrepantiam, quam mihi perſpexiſſe videbar in laudatiſsimis horum duorum poëtarum tragœdiis, exponere volui; non quòd animus ſit diſcedere, aut ſuadere alicui, vt diſcedat à præſcripto Ariſtotelis, qui Euripidis veſtigia in Iphigenia ſecutus videtur; Hoc igitur doctorum virorum iudicio perpendendum etiam atque etiam relinquo.

» ἐν μὲν οὖν τοῖς δράμασι τὰ ἐπεισόδια σύντομα, ἡ δ' ἐποποιΐα τούτοις μηκύνεται.

» In dramatibus itaque, ſiue actibus Epiſodia ipſa breuia eſſe debẽt,
» contra in his longior Epopœia fit.

Alterum hoc eſt præceptum, quod ſpectat ad artificium Epiſodiorũ. Dramata vocat Ariſtoteles tragœdiam, & comœdiam, reliquaque huiuſmodi poëmata, in quibus negociantes homines, & agentes exprimuntur; nihilque poeta ipſe profert ſub ſua perſona. In his igitur ait breuia oportere eſſe Epiſodia; in Epopœia verò longa eſſe, ac produci pro arbitratu Poëtæ. Vtrunque Poëma & Tragicum, & Epicum per Epiſodia augetur; ſed Epicũ longiora, pluraque recipit Epiſodio, quia imitatione ſua complectitur res multorum annorum: Tragicum Poëma non excedit periodũ vnius Solis; neceſſe eſt igitur, vt breuia illius ſint Epiſodia. de qua re ſuperius locuti fuimus, vbi differebat Ariſtoteles de longitudine fabularum. Nec multò poſt de Epopœia, eiuſque incremento, quod totum per Epiſodia fit, copioſius loquemur; quo loco de illius omni artificio diſputat Ariſtoteles.

τῆς γὰρ ὀδυσσείας μακρὸς ὁ λόγος ἐστὶν, ἀποδημοῦντός τινος ἔτη πολλὰ, καὶ παραφυ-
» λαττομένου ὑπὸ τοῦ ποσειδῶνος, καὶ μόνου ὄντος. ἐπεὶ δὲ τῶν οἴκοι οὕτως ἐχόντων, ὥστε τὰ χρή-
» ματα ὑπὸ μνηστήρων ἀναλίσκεσθαι, καὶ τὸν υἱὸν ἐπιβουλεύεσθαι, αὐτὸς ἀφικνεῖται χειμα-
» σθεὶς, καὶ ἀναγνωρίσας τινὰς, αὐτοῖς ἐπιθέμενος. αὐτὸς μὲν ἐσώθη, τοὺς δ' ἐχθροὺς διέφθει-
» ρε. τὸ μὲν οὖν ἴδιον τοῦτο, τὰ δ' ἄλλα ἐπεισόδια.

» Nimirum Odyſſeæ longus eſt ſermo. Per multos annos peregrè
» quidam cùm iret, & à Neptuno obſeruatus, & à cunctis relictus, ita re
» bus ipſius domeſticis conſtitutis, vt fortunæ omnes à procis abſume-
» rentur: filioque inſidiæ iam inſtarent, iactatus pelago domum perue-
» nit: cumque aliquos agnouiſſet, illos aggreſſus. ipſe quidem ſoſpes eua
» ſit, inimicos autem perdidit. Hoc itaque proprium eius poëmatis eſt.
» nam cætera ad Epiſodia pertinent.

Quoniam dixerat Ariſtoteles in tragœdia breuia eſſe Epiſodia; in Epopeia verò prolixa; quia totum incrementum ipſius, ex iis prouenit, probat idem, aperteque demonſtrat exemplo allato ex Homeri Odyſſea. Exponit enim primum ſummatim actionem propriam eius poëmatis; mox conſiderandum relinquit, quot, qualiaque ſint Epiſodia. ἀποδημοῦντος τινὸς ἔτη πολλὰ, καὶ παραφυλαττομένου ὑπὸ τοῦ ποσειδῶνος, καὶ μόνου ὄντος. Hæc perſpiciuntur libro primo, nam hoſpitantem illum facit apud Calypsò Atlantis filiã in inſula in qua Dea inhabitabat, eò autẽ naufragio eiectus venerat, ſolus ſuperſtes, cum omnes ſocii iam vario exitio extincti periiſſent. Sed eodem libro primo in illis verſibus.

» ἑρμείαν μὲν ἔπειτα διάκτορον ἀργειφόντην.
» νῆσον ἐς ὠγυγίην ὀτρύνομεν ὄφρα τάχιστα
» νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ εἴπῃ νημερτέα βουλὴν
» νόστον ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ὥς κε νέηται,
» αὐτὰρ ἐγὼν ἰθάκηνδ' ἐσελεύσομαι ὄφρα οἱ υἱὸν,   Et quæ ſequuntur.

Paulò poſt in iis
» πέμψω δ' ἐς σπάρτην τε, καὶ ἐς πύλον ἠμαθόεντα

νόσα

» νόστον πευσόμενος πατρὸς φίλου ἤν που ἀκούσῃ.
Licet perſpicere duplicem Epiſodiorum diſtributionem futuram:nam alia ducuntur
à perſona Vlyſsis,alia autem à perſona Telemachi. Primũ Epiſodium eſt, in quo Mi-
nerua Mentoris habitum ſumens Ithacam ad Telemachũ venit cum eo collocutura
libro primo.Alterum Epiſodium eſt libro ſecundo,in quo Telemachus concionem
habet,& conqueritur de procis,tametſi fortaſſe hæc actionis eſt pars,nõ Epiſodium.
Tertium Epiſodium eſt eodem libro,in quo ſe parat ad nauigationem Telemachus
profecturus ad Neſtorem.Quartum Epiſodium,eſt libro tertio,in quo Telemachus
hoſpitatur apud Neſtorem,& cum eo colloquitur.Quintum Epiſodium libro quar-
to,in quo hoſpitatur Telemachus apud Menelaum,& cum illo de variis rebus collo
quitur.Sextum Epiſodium eodem libro, in quo Menelaus Protei vaticinia refert; &
ex iis ſignificat Telemacho(id enim à Proteo audierat)Vlyſſem,apud Calypsò inui-
tum detineri.Septimo loco poſt Epiſodiũ hoc conſequitur narratio,ſic enim appellã-
da, quæ ad actionem ſpectat ipſam, eſtque libro eodem,in qua Proci, audita profe-
ctione Telemachi,ira perciti,parare conãtur inſidias illi redeunti; vt perimerent:Ha
ctenus protenduntur Epiſodia,quę ducuntur ex perſona Telemachi:Octauum Epi
ſodium eodem libro eſt,in quo Penelope luget propter diſceſſum Telemachi.& eam
in ſomnis ſolatur Minerua.Rurſus Nonum Epiſodium,niſi malis narrationem ipſius
actionem vocare, eſt libro quinto,in quo Mercurius à Ioue miſſus Calypsò alloqui-
tur, mandatque,vt diſcedere patiatur Vlyſſem.Decimo loco narratio (nõ iam Epiſo
dium)quæ ad ipſam actionem pertinet,eſt eodem libro Calypsûs & Vlyſsis collocu-
tionem cõtinens, et eiuſdem Vlyſsis ratem ſibi fabricantis laborem. Vndecimo loco
narratio cõſequitur altera,quę actionis eſt pars, nõ Epiſodiũ,eodem libro eſt, in quo
ob tempeſtatẽ à Neptuno,excitatam, qui Vlyſsi iratus erat; fracta rate, ac diſſoluta
naufragium patitur Vlyſſes,magnoque labore,& periculo,ſoſpes quidem enatat ope
Inûs ad Phæacum littora;ſed omnium egenus,nudusque.Duodecimo loco, non Epi
ſodiũ,ſed actionis primariæ narratio eſt libro ſexto Nauſicaæ proficiſcentis ad littus
& ſupplicem Vlyſſem commiſerantis.Tertiodecimo loco itidem,nõ Epiſodium, ſed
actio ipſa libro ſeptimo eſt Vlyſsis ad Regiam Alcinoi venientis,et apud illum hoſpi-
tantis,quæ quidem narratio tota ad actionem ſpectat;Spectare ad actionem ſæpe di-
co, non quod Epiſodia quoque ad actionem non ſpectent; ſed quia illæ narrationes
inſunt in primaria actione,quã ſibi propoſuit poëta.Quartodecimo loco altera actio
nis pars,ſiue narratio,libro quarto cõſultantium Phęacum de reducendo Vlyſſe;eo-
rundem Epulantium,& certantium diſco. Quintodecimo loco poſt has actionis pri-
marię narrationes cõſequitur epiſodiũ eodẽ libro Demodoci canentis furta Veneris,
& Martis.Iliacamq́.expugnationẽ; quã audiens, ob memoriam priſtinæ infelicitatis,
luget Vlyſſes, agnoſciturque ab Alcinoo. Poſtea libro nono exiſtit Epiſodium illud
longiſsimũ narrationum Vlyſsis, quo Epiſodio alia innumerabilia continentur, ſed
poſtremo expoſitum facit à Phæacibus in Ithacam libro decimoquarto.Rurſus poſt-
quam ſatis multa Epiſodia duxit Homerus ex perſona Vlyſsis lib.decimoquinto, di-
greditur ad perſonam Telemachi,Aliudque Epiſodiũ facit eius diſcedentis à Mene-
lao,& redeuntis Ithacã, & digredictis ad Eumæum ſubulcum. Rurſus illic Epiſodiũ
alterum videas colloquentium inter ſe Eumæi, & Vlyſsis multa confingentis, ne à
ſubulco agnoſceretur.Libro decimoſexto agnitio inter Vlyſſem,& Telemachum,&
ſic deinceps aliæ multæ agnitiones.Poſtea quæ narrantur omnia, non Epiſodia ſunt;
ſed narrationes,& membra ipſius actionis;vel potius actio ipſa eſt,nam ait in contex-
tu actionẽ exponens Ariſtoteles. καὶ ἀναγνωρίσας τινας, αὐτοῖς ἐπιθέμενος αὐτὸς μὲν ἐσώθη, τοὺς
» δ' ἐχθροὺς διέφθειρε.Tametſi Ariſtoteles videtur in contextu omnia,quæ ad procos ſpe-
» ctant;& ad naufragium Vlyſsis,actione primaria velle cõtineri.Id ſi ita eſt, non erunt
Epiſodia vocanda, ſed actionis partes.Atque ego ſanè totum vt poëma diſtinguerem
normam Ariſtotelis ſecutus,alia Epiſodia,alias narrationes ipſius actionis vocari.Ap
ponerem hoc loco par exemplum,ac ſimilem diſtributionẽ Aeneidos Vergilianæ; vt
perſpicere poſſet vnuſquiſque,quæ actio eſt primaria,quæ rurſus,& quot,qualiaque

ſint Epiſodia; ſed alio loco id commodius faciemus, vbi de Epopœiæ artificio loquemur.

» Ἔστι δὲ πάσης τραγῳδίας τὸ μὲν δέσις, τὸ δὲ λύσις. τὰ μὲν ἔξωθεν, καὶ ἔνια τῶν ἔσωθεν
» πολλάκις ἡ δέσις: τὸ δὲ λοιπὸν, ἡ λύσις.

» Vniuerſa verò Tragœdia partim connexione, partim ſolutione cõ
» tinetur. quæ extra ſunt, & aliqua præterea, quæ intra habentur, ple-
» runque connexio continet: reliqua verò ſolutio.

Hactenus ab inſtituto ſermone digrediens Ariſtoteles declarauit Epiſodia Epopeiæ prolixiora eſſe, quàm tragœdiæ. Loquebatur enim de Epiſodiorum artificio; methodumque tradens, quam in ſcribenda tragœdia ſeruare oportet poëtam; præcipiebat poſt impoſitionem nominum; eſſe conficienda Epiſodia, deducendaque aptè ex iis, quæ actionem præcedunt, & conſequuntur, ſicuti declaratum fuit. Poſtquam igitur docuit Epiſodia eſſe excogitanda; docet deinceps, quid efficere debeat poëta; Debet autẽ inquit Ariſtoteles, conſiderare totam tragœdiam ſimul, iam epiſodiis, & actione conformatam; diſtribuereque in partes duas; quarum appellationes hæ ſunt, δέσιν, καὶ λύσιν ideſt connexio; & ſolutio. Magnam vtilitatem capiet poëta ex hac bipertita diſtributione tragœdiæ; præſcribet enim veluti quandam ſibi metam; ad quam deducenda paulatim ſit fabula; ad eam verò cum peruenerit, intelliget aliò flectendum & tendendum ad exitum fabulæ; finemque faciendum, neque difficile ipſi fuerit perſpicere, quæ Epiſodia connexioni, quæ ſolutioni apta ſint. Sciendum verò connexionem complecti alia, quæ extra fabulæ actionem poſita ſunt; alia itidem, quæ in actione
» ipſa inſunt, hæc vocat Ariſtoteles τὰ ἔσωθεν: illa appellat τὰ ἔξωθεν. Solutionem autem ſemper complecti ea, quæ in actione inſunt. Hoc ſanè quale ſit, apertius declarabimus poſtea allatis exemplis. Porrò, qui hæc diligenter obſeruabit, poëta, non video, quomodo labi poſſit in ſcribendo; aut aberrare ab eo, quod rectum eſt; nam diſtinguens interiora, hoc eſt ea, quæ actionis ſunt, ab iis, quæ extra ſunt, ſimulque miſcens, cum opus fuerit; rurſus ſeparatim hæc tractans, accommodateque ſuis locis diſtribuens, laudatiſſimum ab omni parte conficiet drama; Atque hæc quidem ita ſeſe habent. Venit verò mihi in mentem è re nata hoc loco admirari cuiuſdam inepti hominis amentiam & inſcitiam, qui, quòd ab aliis audiſſet vulgò dictum, videri ſibi libellum hunc Ariſtotelis mancum; me quidem ſatis importunè interpellauit aliquando, ſubinde inculcans miſerè diſcerptum, lacerumque ſibi videri huius libri contextum. Ego hominem cũ rogaſſem, vt locum aliquem proferret, qui ipſi videretur non ſatis cohærere cum cæteris; vbique interruptio aliqua appareret cõtextus; protulit locum hunc, quem nunc ſum interpretatus, oſtendereque conatus eſt non cohærere. Cum enim (inquit) antè de Epiſodiis locutus ſit Ariſtoteles conficiendis, quomodo ſtatim tranſgreditur ad
» hæc? ἔστι δὲ πάσης τραγῳδίας τὸ μὲν δέσιν, τὸ δὲ λύσιν. & quæ ſequuntur, diſcrepantia enim ſunt ab illis, quæ prius dicta ſunt; & prorſus diſiuncta, quo fit, vt credam aliquid omnino deeſſe. Hæc ille. Ego cum totam methodum Ariſtotelis ipſi patefacere conatus eſſem, apertè demonſtraui, locum non eſſe interruptum. Ac ſanè hominem, vt tempus poſtulabat, incaſtigatum nõ dimiſi. Quid multis? Mihi ſemper fuit certamen, eritque ſemper de hac re cum hominibus, qui, cum librum Ariſtotelis hunc attentè non legerint, neque methodi connexionem, ſeriemque obſeruarint vnquam, conantur tamen temere, nulla allata ratione, aut loco demonſtrato, qui interruptus ſit, proferre mancum eſſe, ac mutilum. Vtinam aliquando methodum Ariſtotelis perpendant, nam ſententiã, ſatis ſcio, mutabunt, neque alios deterrebunt, ſicuti adhuc facere conati ſunt, ab huius elegantiſſimi libri lectione. Me certè vigiliarum mearum, meorumque laborum nunquam pœnitebit; etiam ſi maximum ſit (quod facilè auguror) mihi aliquando ſubeundum certamen, cum iis, qui quod ipſi tractant ſolùm niteſcere poſſe putantes; aliorum laborem irritum in omni literarum genere exiſtimant; Verùm de hac re, cum

ſe

ſe mihi obtulerit occaſio,copioſius agemus.Nunc ad inſtututam explicationem Ariſtotelis eſt redeundum.

» Λέγω δὲ δέσιν μὲν εἶναι τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τούτου τοῦ μέρους, ὃ ἔσχατόν ἐστιν. ἐξ οὗ μεταβαίνει εἰς δυστυχίαν, λύσιν τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς μεταβάσεως μέχρι τέλους.

» Connexionem appello totum id, quod à principio ad vltimam vſ-
» que pertinet partem, ex qua mutatio fortunæ fit;ſolutionem à muta-
» tionis principio,ad finem vſque.

More ſuo declarat Ariſtoteles, voces nouas,quas ipſe effinxit,primusque protulit. In tragœdia mutatio eſt felicitatis in infelicitatem,vt antè dictum fuit,nam quamuis nonnullæ tragœdię in felicitatem deſinant,illud tamen eſt magis proprium huius poẽmatis.Connexionem igitur ait ſe appellare Ariſtoteles,à principio quicquid narratur,& deducitur vſque ad mutationẽ felicitatis in inſelicitatem, vel ſi ex alio genere cõſtet,vſque ad mutationem infelicitatis in felicitatem;Solutionem autem eam partẽ tragœdię,quæ à mutatione huiuſmodi protẽditur vſque ad exitũ, finemque fabulæ.

» Ὥσπερ ἐν τῷ Λυγκεῖ τοῦ Θεοδέκτου, δέσις μὲν τά τε προπεπραγμένα, καὶ ἡ τοῦ παιδίου λῆψις, λύσις δὲ, ἡ ἀπὸ τῆς αἰτιάσεως τοῦ θανάτου μέχρι τοῦ τέλους.

» Vt in Lynceo Theodectæ.in quo connexio quidem, acta prius,na-
» tique captiuitatem continet: ſolutio à mortis accuſatione ad extre-
» mum vſque.

Quoniam tragœdia hæc non extat,difficile eſt intelligere,quid ſibi velit Ariſtoteles. Sed in aliis tragœdiis,quæ extant,hoc facilè poſſumus demonſtrare,atque id quidem conabimur efficere,nequid,quod neceſſarium ſit ad explicationem huius artificii,prętermiſiſſe videamur.Libri manuſcripti duo, alter in Medicæa bibliotheca, alter quoque,qui eſt apud me,non παραγμένα,ſed προπεπραγμένα habent.In Iphigenia Euripidis (ne recedam ab ea, quam ſæpe nominat Ariſtoteles) δέσις complectitur omnia, quæ protenduntur uſque ad Agnitionem, poſt quam conſequitur mutatio in felicitatem. Reliqua omnia continentur τῇ λύσει ideſt ſolutione. Solutionis autem principium eſt in illis verſibus.

» Ὀρ. λέγοιμ' ἄν. ἀρχὴ δ' ἥδε μοι πολλῶν πόνων.
» ἐπεὶ τὰ μητρὸς ταῦθ', ἃ σιγῶμεν, κακὰ
» εἰς χεῖρας ἦλθε, μεταδρομαῖς ἐρινύων
» ἠλαυνόμεσθα φυγάδες. & qui ſequuntur.

Nam exponens Oreſtes Iphigeniæ cauſam profectionis, initium dat conſultationi de exportando Deæ ſimulacro. Hinc autem omnis ſolutio fabulæ.Rurſus in Oedipode Sophoclis Tyranno δέσις protenditur vſque ad eos verſus,qui conſequuntur agnitionem;nam ſtatim poſt agnitionem mutatio fit felicitatis in infelicitatem.

» Οἰ. ἰοὺ. ἰοὺ. τὰ πάντ' ἂν ἐξήκοι σαφῆ
» ὦ φῶς. τελευταῖόν σε προσβλέψαιμι νῦν.

Reliqua omnia vſque ad exitum fabulæ ſolutione continentur;ſed conſideremus,quo modo connexio contineat τὰ ἔξωθεν,καὶ τὰ ἔσωθεν.Prologo Oedipodis Tragœdiæ exprimuntur ſacerdotes ſacra diis facientes,ſtantesque ad aras pro auerruncanda peſtilentia.Hoc vero eſt vnum ἐκ τῶν ἔξωθεν. Rurſus Epiſodio cõſequenti collocutio cũ Creonte,& expoſitio reſponſi Delphici,aliaque nõnulla huiuſmodi; præterea execratio,collocutio cùm Tireſia,hęc omnia extrinſecus ſumpta:In Tireſiæ ſermone, quatenus innuit ab ipſo Oedipode peremptum Laium,perſpicere eſt quiddã τῶν ἔσωθεν, hoc enim ad actionem primariam ſpectat.Præterea contentio inter Oedipodem, & Creontem; ἐκ τῶν ἔξωθεν ducitur. Paulò poſt nuncii aduentus,narratioq́ tota ἐκ τῶν ἔξωθεν eſt, quamuis poſterior pars narrationis,in qua nuncius tollere cupiẽs ex animo Oedipodis me-

tum omnem, exponit Polybi regis illum non eſſe filium, aliaque nonnulla explicat ſigna, quæ ad eam rem comprobandam pertinent, continet aliquid τῶν ἔσωθεν (ſic enim ſæpè libet vti Ariſtotelis ipſius vocibus) nam ex iis pendet tota agnitio, quæ maxima pars eſt primariæ actionis in illa tragœdia, Poſt hæc ſermo totus ſerui, quem accerſi iuſſerat Oedipus, videri poteſt ἐκ τῶν ἔσωθεν. nam totam actionem conficit comprobata agnitione. Hactenus extenditur Connexio, in qua apertè videre poteſt vnuſquiſque contineri, tùm nonnulla τῶν ἔξωθεν, tùm aliqua τῶν ἔσωθεν. Solutio deinde, quæ conſequitur, cum conſequentia agnitionem contineat; habet in ſe τὰ ἔσωθεν nam oculis ſe priuat Oedipus, miſerrimusque fit, hoc quippe in actionem includitur. Reliqua, vt eiulatio Oedipodis; Creontis ſermo; & quæ huiuſmodi ſunt, omnia ſunt ἐκ τῶν ἔξωθεν; Patet igitur, ni fallor, locus hic Aeiſtotelis alioqui obſcuriſsimus. Nunc reliqua perſequor.

„ Τραγῳδίας δὲ εἴδη εἰσὶ τέσσαρα, τοσαῦτα γὰρ καὶ τὰ μέρη ἐλέχθη, ἡ μὲν πεπλεγμένη,
„ ἧς τὸ ὅλον ἐστὶ περιπέτεια, καὶ ἀναγνώρισις. ἡ δὲ παθητική, οἷον, οἵ τε Αἴαντες. καὶ οἱ Ἰξίονες. ἡ
„ δὲ ἠθική, οἷον, αἱ Φθιώτιδες, καὶ ὁ Πηλεύς. τὸ δὲ τέταρτον, οἷον. αἵ τε Φορκίδες, καὶ Προμηθεὺς καὶ
„ ὅσα ἐν ἅδῃ.

Cap 17

„ Quatuor autem Tragœdiæ ſunt genera. totidem quoque & partes
„ dictæ: quorum ſanè complicitum illud dicimus, quod omnino ex pe-
„ ripetia, atque agnitione conſtat: Patheticum vt Aiaces, atque Ixiones:
„ Moratum, Phthiotidas, & Peleum: Quartũ veluti Ph orcidas, & Pro
„ metheum: quæcunque inſuper, quæ apud inferos ſunt.

Pergit adhuc Ariſtoteles tradere methodum, ordinemque quo progredi debet poëta ad ſcribendas tragœdias. Poſtquam igitur conſiderauerit poëta terminum connexionis, & ſolutionis in fabula, conſideret oportet, ad quod genus tragœdiarum referri debeat illa, quam ſcripturus eſt. Non autem hoc fuerit admodum difficile cognitu, ſi ſcierit, quot ſint tragœdiarum genera. conferens igitur argumentum ſuæ fabulæ, cum aliquo illarum genere; diiudicabit, ad quod genus ſit referenda. Tragœdiarum genera, ſunt quatuor. Totidem autem eſſe, probatur neceſſaria enumeratione ducta ex iis, quæ prius dicta fuerunt. Declaratum enim eſt partes tragœdiarum eſſe tres, perturbationem, ſeu τὸ πάθος. agnitionem ſeu ἀναγνώρισιν, & peripetiam. Ariſtoteles hæc tria aſſumens conficit duo genera tragœdiarum, nam ſimul ponens agnitionem, & peripetiam conficit vnum genus tragœdiarum, quod vocatur πεπλεγμένη hoc eſt duplex, ſeu complicitum, aptè enim hæc duo iunguntur, atque, vt antè copioſè docuimus agnitio ſine peripetia nunquam ponitur, neque peripetia ſine agnitione: hoc conſiderans Ariſtoteles, prudenter ſimul iunctam vtramque protulit, & vnum genus confecit tragœdiarum, quale eſt, Iphigeniæ, Oedipodis: Electræ, & quæ huiuſmodi ſunt. Altera pars, quæ eſt Perturbatio, ſeu τὸ πάθος. conſtituit alterum genus per ſe: ſunt enim apud veteres nonnullæ tragœdię, in quibus cum neque Agnitio, neque Peripetia inſit; ineſt tantummodo Perturbatio. de qua re nos ſuperius ſatis multa locuti fuimus. Exempla affert Ariſtoteles huius generis in contextu per hęc
„ verba οἷον οἵ τε αἴαντες, καὶ οἱ ἰξίονες, id eſt. Aiaces, & Ixiones, protulit numero multitudinis, non quòd plures Aiaces, aut Ixiones fuerint, de quorum calamitate fuerint confictæ tragœdiæ; ſed planè eo modo profert, quo Cicer. ſæpe ſolet. Curios. Lælios. Furios. Craſsos. Antonios, non plures ſignificans; ſed ſimilitudinem, vel ita locutus eſt Ariſtoteles, quia plures poëtæ eandem fabulam Aiacis, & Ixionis ſcripſerunt, plures igitur Aiaces, & Ixiones; Fabulas intelligens quæ ita inſcribuntur; non viros. Aiacis fabula extat apud Sophoclem, qui μαστιγοφόρος vocatur, Eubuli Ixionem citat Athenæus libro viii, his verbis, φησὶν ὁ ἰξίων εὔβουλος.

„ ἀμύλων παρόντων ἐσθίουσ' ἑκάστοτε,
„ ἄνηθα καὶ σέλινα, καὶ φλυαρίας

καὶ

» καὶ κάρξαι ἰουδαισμένα.

Aliud eſt genus tragœdiarum, quod Moratum vocatur; atque hoc ſanè non deducitur ex ſuperiore diuiſione partium. Sed per ſe enumeratur ab Ariſtotele, diſtinctũ ab illis. Morata tragœdia eſt, in qúa multa proferuntur, quæ ad vitam inſtituendam ſpectant, iſque potiſsimum labor eſt Poëtæ propoſitus, vt ſanctitatem morum exprimat, & probitatem in ſingulis perſonis; præceptionesque tradat, & γνώμας quaſdam communes, quibus admonentur homines; vt virtutem ſequãtur; & ea agant, quæ honeſta ſunt. Hunc ego locum Ariſtotelis ita intelligendum puto; nam adduci non poſſum, vt credam de tragœdia morata locutum hoc loco, in qua aptè exprimantur perſonarum mores, in quibus appareat vniuſcuiuſque electio qualis ſit; omnis enim tragœdia, qualiſcunque generis fuerit: neceſſario morata eſſe debet. alioqui vix poëtica videri debet in ea eſſe imitatio vlla, cum in moribus perſonarum eo modo effingendis plurimùm operæ ponant Poëtæ. Exempla Moralis (ſic enim libentius dixerim, vt à morata diſtinguam) tragœdiæ duo affert Ariſtoteles. οἷον φθιώτιδες, καὶ πηλεύς; de quibus nihil adhuc legi. Quartum tragœdiarum genus eſt duplex, tum earum, quæ perſonas Deorum faciunt loquentes in ſcena, qualis eſt Prometheus apud Aſchylum in qua Oceanus, aliæque huiuſmodi perſonæ Deorum loquuntur. eiuſdem quoque Eumenides. in quam προσφέρει Apollo, reliquique dii inducuntur; tùm earum quæ continent actiones inferorum, in quibus ſcilicet imitatio eſt earum rerum, quæ fiunt apud inferos. Viuere enim credũtur illic, ex veterum opinione homines, moueri, colloquique inter ſe, ac meminiſſe eorum, quæ dum viuerent agebant. Præterea plecti, pœnasque luere ob ſcelera admiſſa. Quòd ſi quod peccatum eiuſmodi ſit, vt propter fœditatem non repellat atque excludat omnem cõmiſerationem, & terrorem, atque is à quo ſit patratum nõ prorſus malus videatur; illius calamitas conueniet tragœdię. Huiuſmodi Prometheus eſt, (etſi hoc differt quòd apud ſuperos ad Caucaſum plectitur) qui ſtudio iuuandi mortales multa fecit; ideoque Caucaſo alligatus fertur iuſſu Iouis, quã rem politiſsimè narrauit Lucianus; digniſsimus certè, qui ab omnibus mortalibus tanquàm parens ametur; cuiusque calamitas cum ea de cauſa ipſi acciderit, non propter nefarium aliquod ſcelus, commiſerationem cieat omnium hominũ. Tale argumentum fabulæ ſcripſit Aeſchylus, quæ adhuc extat. vocaturque προμηθεὺς δεσμώτης, vel, vt Athenæus lib. III. λυομένῳ, citans hos verſus.

» γνώσῃ δὲ αὐτὸς τέχνημα γ' οὐδὲν μεῖζον ἦν

» χαρτογλωσσεῖν σύ μοι.

Quam dictionem declarat, perpenditque Athenæus; ideoque mihi libuit locum adnotare. Apud inferos magnus luctus, atque eiulatus eſt eorum, qui diſcruciantur; facilè igitur, quoniam luctuoſa, flebiliaque ſunt, hæc ad tragœdiam poſſunt referri. cum præſertim non alio negociantes, colloquentesque inter ſe homines induci poſsint, quàm apud ſuperos inter nos ſolent. Exempla tragœdiarum, quæ imitationem continent inferorum, non affert Ariſtoteles; Sed earũ, quæ Deos colloquẽtes faciunt exempla affert. vt φόρκιδες, καὶ προμηθεύς. de quo genere ſuperius ex Aeſchylo diximus. Cum igitur quatuor ſint tragœdiarum genera; conſiderabit etiam, atque etiã Poëta, cuiuſmodi ſit illa, quam ſcripturus eſt; diuerſam enim rationem ſequi oportebit; ſi vel hæc vel illa, vel alterius generis fuerit.

» Μάλιστα μὲν οὖν ἅπαντα δεῖ πειρᾶσθαι ἔχειν, εἰ δὲ μὴ, τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἄλλως τε
» καὶ ὡς νῦν συκοφαντοῦσι τοὺς ποιητάς. γεγονότων γὰρ καθ' ἕκαστον μέρος ἀγαθῶν ποιητῶν, ἑκά-
» στου τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ ἀξιοῦσι τὸν ἕνα ὑπερβάλλειν
»

Quare magnopere poëtis conandnm, vt horum omnium quàm
» locupletes ſint. quòd ſi omnium minus queant, ſaltem principalium,
» atq. quamplurimorum: eoque etiam enixius, quo ad taxandos poëtas
» hæc ætas in tãtum prona eſt, vt quos in omnibus his partibus pro-
»

bandos nouerit, in ſingulis etiam mirum in modum excellere æquum cenſeat.

Cum quatuor ſint tragœdiarum genera, conandum eſt, vt qui hoc ſibi ab ineunte ætate propoſuit munus ſcribendi Dramata; in promptu omnia habeat; excellatque æque in ſingulis. Videbat Ariſtoteles paucos reperiri Poëtas, qui ab omni parte eſſent abſoluti; poſſentque ornatè, & artificioſe omne genus tragœdiarum tractare. Magni enim id eſt ingenii, magnarumque virium mentis, vt non immeritò Poëtas naſci ſit à Cicerone dictum, cum vix vlla exercitatione, ſummam in omni genere Dramatum ſcribendo laudem aſſequi poſſint; Alius in comœdiis ſcribendis non infeliciter operá ſuam ponit. Alius ad tragœdiam ſcribendam planè videtur à natura fictus. Alius cómodius Epicum tractat Poëma. nam, vt ait Cicero in lib. de Optimo genere oratorũ, vnumquodque genus diuerſum eſt à reliquis; & in ſingulis ſuus eſt cuiuſque certus ſonus, & quædam intelligentibus nota vox. Itaque licet dicere, & Ennium ſummum Epicum Poëtam, ſi cui ita videtur, et Pacuuium tragicum; & Cæcilium fortaſſe comicum. Hæc ille. Sed Ariſtoteles etiam in vno genere poëmatis ſcribẽdo difficile eſſe affirmat, vt aliquis excellat; cum eius variæ ſint formæ, interque ſe valde diſcrepantes. Exempli cauſa. vnũ eſt genus poëtarum perfectorum in tragœdia. à quo qui abſunt, non genere quidem differunt, vt Comicus à Tragico, ſed in eodem non ſunt pares. Laudatiſsimus, perfectusque is eſt exiſtimandus Poëta tragicus, qui ſingula Dramatum genera illa quatuor ex æquo tractare poteſt, doctè, ornatè artificioſè. is verò minus laudatus, ac perfectus, qui in vno tantum genere excellit. Nec verò mirum, hæc ab Ariſtotele dici; multò enim difficilius eſt Drama ſcribere, in quo inſit agnitio, & peripetia; quàm in quo perturbatio tantùm inſit. Oratorum alii excellunt in iudicialibus cauſis; Alii deliberatiuum genus magna cũ venuſtate & grauitate tractant; Alii ad demonſtratiuum genus, pompamque laudationis planè nati videntur. At is perfectus cenſetur Orator, qui in omni genere cum laude verſatur. Optimum enim vnum eſt, & proximum quod ei ſimillimum, quod autem optimo diſsimillimum. id eſt deterrimum. Vna fingendi eſt ars (inquit Cicero lib. de Oratore. III.) in qua præſtantes fuerunt Myro, Polycletus, Lyſippus, qui omnes inter ſe diſsimiles fuerunt, ſed ita tamen vt neminem ſui velis eſſe diſsimilem. Vna eſt ars, ratioque picturæ, diſsimillimi tamen inter ſe Zeuxis, Aglaophon, Apelles, neque eorum quiſquam eſt, cui quidquàm in arte ſua deeſſe videatur, & ſi hoc in his, quaſi mutis artibus eſt mirandum, & tamen verum; quantò admſrabilius in oratione, & lingua, quæ cum in iiſdem verbis, ſententiiſque verſetur, ſummas habet diſsimilitudines? non ſic, vt alii vituperandi ſint, ſed vt ii quos conſtet eſſe laudandos, in diſpari tamen genere laudentur. Atq. id primùm in Poëtis cerni licet, quàm inter ſe Aeſchylus, Sophocles, Euripides diſsimiles ſint, quã quàm omnibus par penè laus in diſsimili ſcribendi genere tribuatur. Hęc Cicero. Poëtæ igitur quàmuis in quatuot omnibus generibus tragœdiarũ ſcribendis fuerint inter ſe diſsimiles, tamen omues excellent; fieri enim non poteſt, vt eadem ſit ſimilitudo ſententiarum, & verborum in omnibus. Sed ea fuerit improbanda diſsimilitudo, cum alii vnum genus tantùm, alii duo, alii quatuor tractare ſcient, tantò enim ii ſuperiores illis fuerint, quantò in pluribus tragœdiarum generibus præſtiterint. Ac planè ſicuti pictor improbatur, qui in vna tantum animalium ſpecie pingenda, vt pote equo, aut homine ſe exercuit; cætera autem pingere neſcit. Sic Poëta improbandus, qui vnum tantum genus tragœdiarum tractare ſciet; in reliquis non fuerit exercitatus. Sed omnino ſumma quæque in omni genere aſſequi difficillimum eſt. hinc Cic. lib. primo de Oratore, in proœmio ait. Verè mihi hoc videor eſſe dicturus ex omnibus iis, qui in harum artium ſtudiis liberaliſsimis ſint, doctriniſque verſati, minimã copiam poëtarum egregiorũ extitiſſe, atque in hoc ipſo numero, in quo perraro exoritur aliquis excelleas, ſi diligenter & ex noſtrorum, & Græcorum copia comparare voles, multò tamen pauciores oratores, quàm Poëtæ boni reperientur; Hæc Cic. & quàmuis difficilius reperiri bonos oratores affirmet; quàm Poëtas; difficillimum tamen etiam eſſe

inquit

» inquit egregios Poëtas inuenire. Nimirũ enim hoc multo maius eſt quàm vulgò opinantur homines; & pluribus ex artibus collectum; nã præter ſcientia, quam innumerabilium rerũ comprehẽdi oportet à Poëta; omnes quoque animi motus, moresque, quos hominũ generi natura tribuit, penitus pernoſcat neceſſe eſt, omnis enim imitatio poëtarum, & artificium in iis exprimendis verſatur; præterea omnem artem infle ctendi mẽtes auditorum in quàmuis partem teneat oportet. Lepôrem ſuauitatemque verborum internoſcat; numeros diiudicet; paratos habeat locos, vnde grauitatem ſententiarum, ponderaque ſermonis promat, cuiuſcunque generis fuerit. Sed cum ſciret Ariſtoteles difficillimum eſſe tàm multa ingenio, quamuis perſpicaci, & exercitatione, quantumlibet longa. ait in contextu ἀεὶ πειρᾶσθαι, conandum eſt, vt omnia hæc aſſequatur ſi poſsit Poëta, & efficiat, ſin minus omnia poterit, ſaltem maxima, & plurima habeat in promptu. At homines rudes, qui ignorant, quàm magni hæc ſint laboris, quàm infinitæ induſtriæ, & acris ingenii, proni plus æquo ad reprehendendos Poëtas. & vt oſtendat iniquam illorum eſſe reprehenſionem, ait ipſos συκοφαντεῖν, cum ſit cauillationis, calliditatisque pleniſsima. exigũt enim à Poëtis, quod ſuprà ipſorum, neque ipſorum tantùm, ſed omnium hominum ingenii vires; Si igitur in aliquo genere tragœdiarum Poëta excellat; non ſatis eſſe putant. volunt enim in omnibus generibus illis quatuor excellere, quaſi id facile ſit factu. Sed nimirum Poëtæ iudicio vulgi cenſentur, cum illorum auribus inſeruiant in theatro; cumque nobis à natura ſermo inſitus ſit, exiſtimant non admodum difficile eſſe ſermonem ad omnem perſonam, ad omnes mores, & affectiones animi adaptare, neque magni eſſe laboris fabulam conſtituere, epiſodia excogitare, in partes æquas diſtribuere; cum non niſi à peritiſsimis, exercitatiſsimisque Poëtis id effici poſsit. Sed planè doctis, qui omnia diligenter perpẽdunt, noueruntque quàm magni ſit laboris in ſingulis excellere, nedum in omnibus ſimul, ſatis eſt, ſi placeant Poëtæ, probenturque. Hinc Horatius prudenter ait.

» neque te vt miretur turba labores,
» Contentus paucis lectoribus, an tua demens
» Vilibus in ludis dictari carmina malis?
» Non ego, nam ſatis eſt equidem mihi plaudere, vt audax
» Contemptis aliis exploſa Arbuſcula dixit.
» Men' moueat Cimex Patilius? aut crucier, quòd
» Vellicet abſentem Demetrius? aut quòd ineptus
» Fannius Hermogenis lædat conuiua Tigelli?
» Plotius, & Varius, Mecœnas, Vergiliusque
» Valgius, & probet hæc Octauius optimus, atque
» Fuſcus, & hæc vtinam Viſcorum laudet vterque. & quæ ſequuntur.
» Idem Paulò poſt. quibus hæc, ſint qualiacumque
» Arridere velim, doliturus ſi placeant ſpe
» Deterius noſtra.

Idem Horatius Epiſtolarum libro primo, maledicentiã, obtrectationemque hominũ in Poëtas ſignificare volens, ita librum ſuum alloquitur.

fuge, quo diſcedere geſtis?
» Non erit emiſſo reditus tibi, quid miſer egi?
» Quid volui? dices vbi te quis læſerit. Paulò poſt
» Contrectatus vbi manibus ſordeſcere vulgi
» Cœperis, aut tineas paſces taciturnus inertes,
» Aut fugies Vticam, aut vnctus mitteris Ilerdam.

Zoilus, qui à veteribus κύων ῥητορικὸς eſt dictus, vexauit Homerum, Homerique poëmata. Cercopem infeſtiſsimum ſibi habuit Heſiodus. Amphimanes Cous Pindarum eſt inſectatus. Mæuius Vergilium. Nullus denique poëta apud veteres ſuos nõ habuit obtrectatores, atque ſycophantas, vt vtar Ariſtotelis verbo. Sed quò maiore inuidia vrgentur, tantò fortius reluctari debẽt poëtæ; dareque operam vt in omni genere ſcriptionis excellant; ſibique illud Horatianum proponant.

„ Mediocribus eſſe poëtis
„ Non dii,non homines,non conceſſere columnæ.

Quatenus ad dictionem illam συκοφαντεῖν ſpectat,ita quoque Demoſthenes locutus eſt
„ in oratione ὑπὲρ στεφάνου. ὅτι ὁ τὸν ῥήτορα βουλόμενος δικαίως ἐξετάζειν, καὶ μὴ συκοφαντεῖν. οὐκ ἂν
„ οἷα σὺ νῦν ἔλεγες, τοιαῦτα κατηγόρει.

„ Δίκαιον δὲ καὶ τραγῳδίαν ἄλλην, καὶ τὴν αὐτὴν λέγειν οὐδὲν ἴσως τῷ μύθῳ· τοῦτο δὲ ὧν ἡ
„ αὐτὴ πλοκὴ καὶ λύσις.

„ Minimè verò fortaſſe conuenit eandem Tragœdiam, ſiue diuer-
„ ſam appellare à fabula: id quod earum ipſa quidem connexio, atque
„ ſolutio indicauerit.

Pergit adhuc Ariſtoteles pręclaram illam methodum oſtendere,quæ ineunda eſt ei, qui aptè voluerit,ordinateque fabulam ſcribere tragicam. Poſſet ambigere fortaſſe aliquis,cum tàm multæ eiuſdem argumenti apud veteres extent tragœdię;Nam Oedipodem (de fabula loquor) multi ſcripſerunt. Aiacem, itidem Oreſtem, & reliquas huiuſmodi;diſcrepent ne inter ſe,an eædem ſint fabulæ,nomen enim ſatis demonſtrat eſſe eaſdem.Reſpondet Ariſtoteles certam quãdam tradi poſſe normam et rationem, qua cognoſcat aliquis; eádem ne ſit, an diuerſa appellanda fabula.eſt autem hæc;et diligenter quidē obſeruanda.Quotiescunq. eádem eſt connexio,& ſolutio in fabulis diuerſorũ poëtarũ;dicendũ eſt eaſdē eſſe fabulas,neq.inter ſe diſcrepare. Quotieſcunq. autē diuerſa fuerit cõnexio,& ſolutio fabularũ,etiam ſi eandē contineant actionē; diuerſas eſſe fabulas dicemus. Vtilis quippe norma, & præceptio hæc eſt Ariſtot.nam qui ſcierit ſolutione, & connexione diuerſas fieri fabulas,non dubitabit eandem ſibi proponere actionem,quam imitetur,quæ etiam ab aliis fuerit tractata.Neque paucitate actionum deterrebitur;paucarum enim familiarum(vt ante inquit Ariſtoteles) ſunt tragicæ calamitates;de iis loquor,quæ acciderint;rarò enim accidunt; Præterea hoc ſuſcipiet certamen,vt conetur aptius fabulam cõſtituere,quàm ab aliis fuerit conſtituta. Has,aliaſque multas commoditates affert huius rei cognitio. Sed præceptio hæc Ariſtotelis coniungenda eſt cum ſuperioribus, quia ſpectat ad eandem methodum.Poſtquam poëta prop oſitam ſibi actionem,de qua ſcripturus eſt fabulam,diſtribuerit in duas partes,conne xionem,& ſolutionem;conſideraueritque ad quod tragœdiarum genus ex ill is quatuor ſit referenda;perſ piciet poſtea,atque indagabit diligenter;An alii,ante ipſum,poëtæ eandem actionem tractarint,atque expreſſerint; Si videbit non eſſe ab aliis expreſſam,pro ſuo arbitratu poteſt connex ionem, ſolutionemq. fabulæ comminiſci.Sin autem cognoſcet ab aliis fuiſſe tractatam eandem actionem, non continuò reiiciet actionem illam;ſed dabit operam, vt exprimat diuerſo modo mutans connexionem,& ſolutionem.Connexio quippè fabulæ, vti ante demonſtratum fuit,omnia complectitur Epiſodia.Solutio quoque exodum continet; neceſſe eſt igitur diuerſam quoque exiſtere tra gœdiam mutatis Epiſodiis. Huc ſpectat Horatiana illa præceptio in Epiſtolà ad Piſones.

„ Publica materies priuati iuris erit, ſi
„ Nec circa vilem,patulumque moraberis orbem,
„ Nec verbum verbo curabis reddere fidus
„ Interpres,nec deſilies imitator in arctum,
„ Vnde pedem referre pudor vetat, aut operis lex.

difficiles hi quidem ſunt verſus;& obſcuri, ſed id omnino ſignificare voluit Horatius,quod dixi,nam qui connexionem,& ſolutionem in fabula ab aliis ante tractata, mutat;non reddit verbum verbo,tanquam fidus aliquis interpres; nec ſe imitationi alterius addicit,quod facere coguntur ii,qui connexionem non mutant in fabula, & ſolutionem.

„ Πολλοὶ δὲ πλέξαντες εὖ, λύουσι κακῶς, δεῖ δὲ ἄμφω ἀεὶ κροτεῖσθαι·

Cæterùm

» Cæterùm non pauci egregiè nectentes inepte ſoluunt. Oportet au-
» tem ab vtraque parte plauſum iugiter excitare.

Poſtquàm Ariſtoteles docuit;quomodo eádem,quomodoque diuerſa dicetur fabula propter connexiooem,& ſolutionem : aliam dat præceptionem, maximè neceſſariã iis, qui tragœdiam ſcribere voluerint,eſt autem huiuſmodi.Quoniam tragœdia conſtat connexione,& ſolutione,multum eſt in vtraque elaborandum.multi enim poëtę ſunt, qui aptè connectunt, ſed parùm aptè poſtea ſolnunt fabulam.Pulcherrimus eſt Ciceronis locus libro primo Epiſtolarnm ad Q. Fratrem, Epiſtola prima, ſub fi-
» nem; qui huc ſpectat, ait enim. Illud te ad extremum, & oro, & hortor, vt tãquam
» poëtæ boni & actores induſtrii ſolent, ſic tu in extrema parte, & concluſione mu-
» neris, ac negocii tui diligentiſſimus ſis, vt hic tertius annus imperii tui, taoquam
» tertius actus perfectiſſimus, atque ornatiſſimus fuiſſe videatur. Debet igitur diligens poëta, qui laudem ſibi parare ſtudet, oon minus artificii ponere in ſolutione, quàm in connexiooe.Cum enim ſolutio extrema ſit fabulæ pars, maximè inhæret mẽtibus auditorum,ſæpeque cootingit,vt tota fabulæ venuſtas depereat,niſi apta fuerit ſolutio.Adnotanda illa verba in contextu δεῖ δὲ ἄμφω ἀεὶ κροτεῖσθαι, hoc eſt:oportet autem ab vtraque parte, cõoexione ſcilicet & ſolutione, fabulæ; plauſum ſpectatorum captare.nam κροτεῖσθαι & συγκροτεῖσθαι eſt applaudere. Non diſsimili ratione locutus eſt Horatius cum ait:

» Tu quid ego,& populus mecum deſideret,audi,
» Si plauſoris eges aulæa manentis,& vſque
» Seſſuri donec cantor,Vos plaudite,dicat;
» Aetatis cuiuſque. & quæ ſequuntur.

» Καὶ μὴ ποιεῖν ἐποποιικὸν σύστημα τραγῳδίαν. ἐποποιικὸν δὲ λέγω τὸ πολύμυθον, οἷον, εἴ-
» τις τὸν τῆς ἰλιάδος ὅλον ποιεῖ μῦθον.

» Illudque cum primis cauere,ne contextum Epopœiæ proprium,in
» Tragœdia confingamus,talem verò eſſe dicimus,qui complures con-
» tineat fabulas: exempli gratia: ſi quis totum illud Iliadis vnica velit
» complecti fabula.

Pergit methodum monſtrare Ariſtoteles ſcribendæ tragœdiæ.Dat igitur aliam præceptionem:quæ ad conſtituendam actionem ſpectat; Non omnes quidem aptè in tragœdia actionem conſtituunt;nam non ſimplicem,ſed multiplicem, multimembremque arripiunt actionem,quod in tragœdia eſt valde vitioſum.Simplex enim & vna debet eſſe actio tragica, vt antè ſæpe diximus.Epopeia conſtitutionem ſuæ actioois facit multiplicem; Non quidem quòd & ipſa plures,quàm vnam, recipiat actiones;ſed eiuſmodi eſt; vt ſingulæ ipſius partes,aut particulæ potius,vnam tragicam actionem conſtituant,ideò Ariſtoteles σύστημα ἐποποιικὸν vocauit πολύμυθον.ſic enim debet intelligi locus ille.Si quis igitur actionem Epicam poëmatis Homerici,aut Iliadis, aut Odyſſeæ cooferat cũ aliqua actione tragica; erit illa πολύμυθος, ſingula enim Epiſodia Epopœiæ;imò epiſodii cuiuſuis pars vna,actionem tragœdiæ ſubminiſtrare poteſt; Poëta poſſet decipi aliquis in conſtituenda actione tragica, nam cum in Epopœia quoque vna tantum ſit actio,eodemque modo conſtituatur, facilè eſt labi in errorem, & ideò Ariſto.monet,vt caueat,ne actionẽ conſtituat πολύμυθον,hoc ſi obſeruarit; vitabit vitiũ illud;ſi præterea animaduertet certo contineri ſpatio actionẽ tragicam, nam periodũ Solis vnius(vt ante declaratum fuit) nõ excedit.Epopęia autem multorum aonorum actionem complectitur. Hoc verò volens ſignificare Ariſtoteles in cõtextu appoſuit illa verba,εἴ τις τὴν ἰλιάδος ὅλον ποιεῖ μῦθον, hoc eſt,ſi quis totam Iliadis fabulam vna tragœdia concludat,ὅλον,inquit, aptè;quia pars aliqua Epopœiæ;tragœdiam conſtituit; Et tota quidem Epopœia multas actiones tragicas continet;Si verò totã Epopeiæ actio-

nem aliquis conetur vni tragœdiæ inſerere, vehementer errabit.

„ Ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τὸ μῆκος λαμβάνει τὰ μέρη τὸ πρέπον μέγεθος. ἐν δὲ τοῖς δράμασι πο
„ λὺ παρὰ τὴν ὑπόληψιν ἀποβαίνει.

„ Ibi etenim propter poëmatis longitudinem partes ipſæ congruen-
„ tem ſuſcipiunt magnitudinem, in actibus verò multò præter id, quod
„ ſuſceptum negocium expoſcit, longiores euaderent.

Explicat rationem, cur conſtitutio actionis tragicæ non debet eſſe πολύμυθος, ſicuti Epicæ. eſt autem huiuſmodi. Epopœiæ longiſſimũ eſt poëma, multúmque excreſcit, quia non habet præfinitum tempus; ideo partes quoque ipſius longiores ſint neceſſe eſt; vt ſint conuenientes & reſpondeant toti. partes vocat (vt opinor) ipſa Epiſodia. Grande, vaſtúmque corpus, grandia quoque membra, & partes habeat oportet, hanc igitur vocat conuenientem partium magnitudinẽ in contextu Ariſtoteles, quæ proportioni totius competit; At diuerſa ratio eſt in tragœdiis; nam ſi prolixiores partes (Epiſodia intelligo) aliquis efficere ſtudeat; non conuenient actioni, quæ per ſe puſilla eſt, cum non excedat Solis vnius periodum. ἐν δράμασι habet in contextu Ariſtoteles, quia generale hoc nomẽ eſt omnium poëmatum, in quibus imitatio fit agentium hominum, ſeu negociantium. neque poteſt Epopœia δρᾶμα vocari; nam habet ἀπαγγελίαν. vt ſuperius diximus. & poſtea ſuo loco copioſius dicemus.

„ Σημεῖον δὲ ὅσοι πέρσιν Ἰλίου ὅλην ἐποίησαν, καὶ μὴ κατὰ μέρος, ὥσπερ Εὐριπίδης Νιόβην
„ ἢ Μήδειαν, καὶ μὴ ὥσπερ Αἰσχύλος, ἢ ἐκπίπτουσιν ἢ κακῶς ἀγωνίζονται.

„ Cuius rei ſignum id eſſe poteſt, quod hi qui totum Ilii excidium ſi-
„ mul compoſuêre, ac non potius ſingulas ſeparatim partes, ſicuti Euri
„ pides Medeam, vel Niobem (quod Aeſchylus minimè obſeruauerit)
„ vel prorſus cadunt, vel certè infeliciter certant.

Omnis ars, quæ præceptiones tradit, artificioſè aliquid agendi, obſeruatione nititur earum rerum, quæ rectè, minus'ue rectè antè actæ fuerunt; has enim improbari, illas probari cognoſcens; facile præcipit, quid ſit vitandum, quid ſequendum. Ariſtoteles igitur præceptionem, quã paulò antè dedit; non eſſe tragicam fabulã & actionem conſtituendã, eo modo, quo conſtituitur Epica; volens comprobare, affert exempla quorundam poëtarum, qui, quòd parum artificioſè actionem conſtituiſſent, vehementer improbati ab omnibus fuerunt. Si in Epopœia vna actio vnius perſonæ requiritur, quantò magis in tragœdia? ſcripſerunt olim nonnulli Ilii excidium, & vaſtationẽ; hoc reprehendit Ariſtoteles, quia eiuſmodi poëmata non conſtant vna actione, ſed pluribus. ideò vt hoc ſignificaret, addidit in contextu ὅλην. quia ſingillatim omnia, quæ acciderunt in eo excidio, perſecuti ſunt. Hoc planè aduerſatur artificio ſcribendorum poëmatum. Neque grauarer plura de hac re dicere in præſentia, niſi paulò poſt mihi copioſè eſſet agendum de Epopœia; eiuſque omni artificio. vbi hoc idem affert exemplum ex antiquis Poëtis Ariſtoteles, de vaſtatione Ilii. Hiſtoricorum munus eſt proprium, non poëtarum, aut vnius perſonæ multas actiones perſequi, aut multarũ perſonarum. nam poëtæ circa vnã vnius perſonę verſantur actionem. Siquid præter hanc addunt; id Epiſodicè faciunt, hac tamẽ lege, vt ad eam referatur. Athenæus lib. XIIII. Acati Argiui nominat ἰλιούπερσιν, qualem inſcriptionem, & actionẽ multiplicem in poëmate vno poſitam reprehendit hoc loco Ariſtoteles. verba Athenæi ſunt hæc. καὶ ἐὰν
„ μὲν ὦσι συντελεῖς, ... οἱ εἰς τὴν δευτέραν ἵππον ἐγκαταλεγόντες, οὐδὲ καὶ Ἀντίφου ... ἱερεῖο
„ τ᾽ ὄνομα, καὶ ὅδε ταῦτα ἐκ τῆς στοιχείου, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ Ἀκάτου Ἀργείου ἰλιουπέρσιος. οὗτος γὰρ περιστέλλουσ
„ ... κατέλιπεν. Hic igitur Acatus, aliíque, qui ἰλιούπερσιν ſcripſerunt, peccarunt, quia nõ
„ vnam, ſicuti opus eſt, complexi ſunt actionem; ſed plures, plurimarúmque perſonarũ actiones perſecuti fuerunt. Tragici igitur, non ſecus, ac Epici, vnã debent vnius perſonæ

ſonæ arripere actionem. atque, vt ait Ariſtoteles in contextu, κατὰ μέρος. Verum nõ temerè ſæpe à nobis dictum eſt. VNAM VNIVS PERSONAE ACTIONEM. nam ſi quis circa vnam perſonam verſetur, nõ continuo laudandus, poſſunt enim vnius perſonæ plures, diuerſæque eſſe actiones, præterea tàm prolixe fortaſſe poteſt vna actio exprimi in Tragœdia, vt non concludatur periodo unius Solis, id quod eſt proprium omniũ Dramatum. Ideo in contextu volens hæc ſignificare Ariſt. ait; debere nos imitari in hac re Euripidem, nõ Aeſchylum. Vterque horũ Nioben fabulam ſcripſit. ſed Aeſchylus aberrauit ab artificio conſtituendæ actionis; nam prolixiorem conſtituit, quàm patiantur anguſtiæ Dramatum. hãc rem declarat Suidas cum ait. ἐστὶ δὲ τὸ πλεονάζειν τῷ βάρει τῶν προσώπων κωμῳδεῖται παρὰ Ἀριστοφάνους, ἐν μὲν γὰρ τῇ Νιόβῃ ἕως τρίτου ἡμέρας ἐπικαθημένη τῷ τάφῳ τῶν παίδων οὐδὲν φθέγγεται ἐγκεκαλυμμένη. ἐν δὲ τοῖς Ἕκτορος λύτροις Ἀχιλλεὺς ὁμοίως ἐγκεκαλυμμένος οὐ φθέγγεται, πλὴν ἐν ἀρχαῖς ὀλίγα πρὸς Ἑρμῆν ἀμοιβαῖα. Et ſi nihil magno perè affirmo, nam illa verba ἕως τρίτου ἡμέρας aliter etiam poſſunt intelligi. Tertio enim die imitatio fieri potuit in ſcena; bidui verò iam præteriti, facta mentio ſolùm. Verùm locus hic adnotandus eſt etiam alia de cauſa. Aeſchylus in tragœdiis ſcribendis in primis animi magnitudinem, & fortitudinem in Heroibus exprimere ſolebat, quare factum eſt, vt non faciat lugentes, & eiulantes Heróas; ſicuti cæteri poëtæ. Nioben igitur vehementer dolentem ob mortem filiorum cum vellet monſtrare; nõ illam quidem lugẽtem, aut flebiliter loquentem fecit; ſed ſedentem iuxta tumulum filiorũ, obuoluto capite; Idem expreſsit in Achille Aeſchylus, vt patet ex verbis, quæ ſuperius recitaui. Poſsunt hæc conſerri cum eo loco Ciceronis, qui eſt in Oratore ad Brutum, vbi ait, pictorem quendam egregium, cum deſperaret poſſe ſe penicillo ſummũ Agamemnonis luctum imitari in mactatione Iphigeniæ, caput illius obuolutum pinxiſſe. Quam rem paulò ante, cum loqueremur περὶ τοῦ πρέποντος, retulimus. Verùm de his hactenus. Satis igitur conſtat Nioben Aeſchylum ſcripſiſſe. Medéam ab eo quoque ſcriptam innuere videtur Ariſtoteles; ſed id mihi non ſatis liquet ex vllo alio veterum; qui id ſcriptum reliquerit. Nioben quoque ſcimus tragœdiam à Sophocle ſcriptam, atque eam nominat Atheoæus libro quarto vbi loquitur περὶ αὐλῶν ἐλύμων, καὶ φωτίγγων. Qui igitur (nam hæc eſt totius diſputationis concluſio) actionem tragicam, eo modo, quo Epica ſolet, conſtituunt, vel ἐκπίπτουσι (inquit Ariſtoteles eo vtens verbo, quod ſuperius declarauimus) idest explodũtur; vel infeliciter, ſineque laude certant; certamen autem intelligit, de quó toties locuti fuimus, tragicorũ poëtarum in ſcena contendentium de laude, & præſtantia Dramatum. Aeſcylum ſcribit Quintilianus rudem in pleriſque & incõpoſitum fuiſſe, ac propter id ab Athenienſibus permiſſum, vt poſteriores poëtæ eius fabulas correctas in certamen deferrent, eóque modo multos fuiſſe coronatos. Plutarchus Laconem quendam refert libro Sympoſiac. octauo Cap. VIII. cum Athenis ſpectaſſet tragicos poëtas in theátro certantes, riſiſſe illorum diligentiam in re ludicra. Verba illius ſunt hæc. χαρίεν γὰρ τοῦτο τὸ τοῦ Λάκωνος Ἀθήνησι καινοῦ ἀγωνιζομένου τραγῳδοῦ, ἰδόμενος τὰς παρασκευὰς τῶν χορηγῶν, καὶ τὰς σπουδὰς τῶν διδασκάλων, καὶ τὰς ἁμίλλας, οὐκ ἔφη σωφρονεῖν τὴν πόλιν μετὰ τοσαύτης σπουδῆς παίζουσαν, τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν.

Ἐπεὶ καὶ Ἀγάθων ἐξέπεσεν ἐν τούτῳ μόνῳ. ἐν δὲ ταῖς περιπετείαις, καὶ ἐν τοῖς ἁπλοῖς πράγμασι στοχάζονται, ὧν βούλονται, θαυμαστῶς. τραγικὸν γὰρ τοῦτο, καὶ φιλάνθρωπον.

Siquidem propter id vnum cecidit Agathon. tametſi tum in peripetiis, tum in ſimplicibus actionibus hi quidem ſuum mirabiliter propoſitum aſſequantur. Etenim tragicum, atque humanum eſt.

Agatho, cuius ἄνθος fabulam paulò ante nominauit, exploſus fuit aliquando à ſpectatoribus, quód parum artificioſè actionem tragicam conſtituiſſet, ſimilemque effeciſſet Epicæ conſtitutioni; qua ætate viuebat Socrates, & Plato, floruit Athenis Agatho hic poëta tragicus, eaque ratione putarim ab Ariſtotele nominari, quòd hominẽ

de facie perſamiliariter noſſet, ſæpeque illius tragœdiarum recitationi interfuiſſet. Eum Plato facit loquentem in Conuiuio. erat autem inſigni forma corporis; multique illum deperibant. Hinc Plutarchus libro octauo Sympoſ.Cap.VIII.vbi quærit, quæ recitationes conuiuiis cõueniant; ait.πλάτων δὲ τὸν Ἀριστοφάνους λόγον περὶ τοῦ ἔρωτος, ὡς κωμῳδίαν ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ συμπόσιον Paulò poſt.εἶτα αἱ πρὸς Σωκράτην διαλεκτικαὶ περὶ Ἀγάθωνος, καὶ Σωκράτους ἐγκώμιον ὦ φίλαι χάριτες,& quæ ſequuntur. Verùm de Agathone hactenus;Nunc reliqua perſequor.Poſtquàm hoc exemplo probauit Ariſtoteles,conſtitutionem tragicam,ſi ſimilis ſit Epicæ,vitioſam eſſe,neqne ſatis probari, ideòque reprehendendos eſſe veteres poëtas,qui artificium hoc ignorarunt;hoc vno excepto, in aliis rebus egregios illos eſſe demonſtrat,laudeque ſumma dignos;nam ſi , vel duplices,vel ſimplices fabulas ſibi propoſuiſſent ſcribendas;præclarè operam ſuam in vtroque genere ponebant;peripetias,agnitiones,reliquaque omnia,quæ in duplici fabula requiruntur,aptè conficiebant;Suidas refert in Aeſchylo, non vſum fuiſſe illum peripetiis ſæpè in ſuis fabulis;ſed aliquantò poſt cœpiſſe poëtas eiuſmodi genere duplici
» fabularum vti,in quibus eſſet peripetia,Verba illius ſunt hæc,αἰτιῶνται αὐτῷ τὰ δρά-
» ματα οὐ πολλὰς περιπετείας, καὶ πλοκὰς ἔχουσιν, ὡς παρὰ τοῖς νεωτέροις, μόνον γὰρ σπουδάζει μέγεθος,
» καὶ ὄγκον περιθεῖναι τοῖς προσώποις, ἀρχαῖον εἶναι κρίνων τοῦτο τὸ μέρος τὸ μεγαλοπρεπές τε, καὶ ἡρωϊ-
» κόν.Hæc ille.Ariſt.verò in cõtextu cũ ait καὶ ἐν τοῖς ἁπλοῖς πράγμασι, intelligit actiones, quæ ſimplices ſunt,neq. peripetiã habeant,nã quæ cũ peripetia ſunt,duplices vocari diximus antè.In fabulis,quę ſimplices ſunt ſine peripetia,qualis eſt Aiax Soph.qualis Medea Euripidis,tunc ſumma cõſequuntur poëtæ, cum perturbationibus refertã cõſtituunt actionem,ac cõmiſerabilem,ab omni parte luctum cientes,& cõmiſerationem; nam & hæ fabulæ artificioſè quoq. videntur ſcriptæ,τραγικὸν γὰρ τοῦτο καὶ φιλάνθρωπον inquit Ariſt.nõ diſcedunt igitur ab actionis genere,quæ ſuaptè natura tragica eſt,& cõmiſerabilis;imò periti videntur in diiudicãdis rebus tragicis;& cõmiſerabilibus, hoc loco ponit Ariſtoteles φιλάνθρωπον, ἀντὶ ἐλεεινοῦ.de quã rẽ ſatis ſuperius diſputauimus;

» Ἔστι δὲ τοῦτο ὅταν ὁ σοφὸς μὲν, μετὰ πονηρίας δὲ ἐξαπατηθῇ, ὥσπερ Σίσυφος. καὶ ὁ ἀν-
» δρεῖος μὲν, ἄδικος δὲ ἡττηθῇ. ἔστι δὲ τοῦτο εἰκὸς, ὥσπερ Ἀγάθων λέγει. εἰκὸς γὰρ γίνεσθαι
» πολλὰ, καὶ παρὰ τὸ εἰκός.

» Cum ſapiens,idemque prauus:veluti Siſyphus deceptus fuerit: ſiuę
» fortis,idemque iniuſtus ſuperatus,veriſimile enim eſt,vt Agathon aſſe-
» rit. quandoquidem multa præter ipſum veriſimile accidere, à veriſi-
» mile non diſcrepat .

Vt apertius oſtendat Ariſtoteles eos poëtas,vno excepto artificio conſtituendę actionis tragicæ;in reliquis eſſe laudandos,nam & peripetias apte conficiunt; & perturbationes aptè miſcent in ſimplicibus fabulis. Præterea peritè diiudicant , quæ perſonæ ad tragœdiam aptæ ſint, quæue non aptæ;Exempli gratia.Sapientem decipere difficile eſt,quia omnia dignoſcit , ac præuidet;mireque ſubodoratur technas aliorum . Ac ſapientem quidem decipere,qui probus ſit,etiam ſi quis poſsit,nolit;quòd ſi quis velit,conetur que decipere,prorſus improbus,ac nefarius erit exiſtimandus; neque commiſerationem videas ex huiuſmodi re cieri ; ſed indignationem potius , & odium in improbum illum hominem.patet igitur modum hunc non ſatis eſſe aptum ad tragœdiam.Iam verò ſapientem decipere,peritumque rerum humanarũ hominem(ſic enim libentius verterim hoc loco σοφὸν,quàm ſapientem,cum ſapientia vix diſiungi à virtute poſsit)ſi improbus fuerit,ac crudelis,quales multi reperiũtur;ſumma laus eſt, quia ingenioſi tantùm homines id efficere poſſe videntur,neque terrore caret factum hoc, quia prouidentia Dei detruſus in inſidias videtur; vt luat pœnas ſuæ improbitatis; Nec non commiſerationem in ſe habet, quia is,à quo deceptus eſt,antequam deciperet,multa incõmoda perpetiebatur. Exemplum totius huius narrationis ſumi poteſt ex Electra Sophoclis.Improbus Aegiſthus,improba Clytemneſtra,ſed & hęc,& ille,

ſapientes,

ſapientes,peritique rerum humanarum, & callidi;mira quadem techna,ſeu induſtria Oreſtis inſidiis irretiti,truduntur ad necem,luuntque pœnas ſuę improbitatis. Huiuſmodi igitur perſonæ aptiſsimæ ſunt ad tragœdiam;Veteres illi in deligendis his perſonis valde vigilantes erant, laudantur itaque ab Ariſtotele. Exemplum, quod ipſe affert,eſt Siſyphi.de eo tragœdiam ſcripſit olim Aeſchylus,ſi Suidæ credimus,qui inter illius fabulas,& hanc connumerat.Eodem modo cenſenda eſt apta ad tragœdiam perſona,quæ fortitudine corporis ſit prædita;ſed ſumma ſit iniquitate,& crudelitate inſignis,huius perſonæ exemplum non appoſuit Ariſtoteles, ſed à nobis facilè poteſt proferri. Huiuſmodi videtur fuiſſe Oenomaus, de quo fabulam multi apud Græcos ſcripſerunt;poſtea apud Latinos quoque eiuſmodi extitit fabula; nominat enim Cic. in Epiſtolis familiaribus ex vetuſto quodam poëta.Demoſthenes in oratione περὶ στεφάνου,calliditatem Aeſchinæ volens ſignificare,crudelitatis pleniſsimam;illum Oenomaum vocat,ex tragœdiis antiquorum ſumpta appellatione,per ſimilitudinem,ſicuti & Cic.in Epiſtolis ad Atticum aliquãdo ſolet; Paridem,Menelaum appellare ſub hac ſimilitudine perſonarum tragicarum, ciues Rom.qui cum illis ſcelere aliquo conferri
„ iure poterant.Verba Demoſth.ſunt hæc.βούλει μ' ἐγὼ τὸν μὲν ὅθεν σὺ λοιδορούμενος,καὶ διασύρων
„ καλεῖς με βάταλον,σὲ δὲ μηδὲ ἥρωα τὸν τυχόντα,ἀλλὰ τούτων τινὰ τῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς κρεσφόντην,ἢ κρέοντα,ἢ ὃν ἐν κολυττῷ ποτὲ οἰνόμαον κακῶς ὑποκρινόμενος ἐπέτριψας. τότε τοίνυν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ
„ παιανιεὺς ἐγὼ βάταλος οἰνομάου τοῦ κοθωκίδου σοῦ πλείονος ἄξιος ὢν ἐφάνην τῇ πατρίδι. Tales igitur perſonæ fortes quidem,ſed quæ fortitudine corporis ahutuntur ad necem mortaliũ, aptiſsimæ ſunt ad tragœdiam,cum ab aliquo victæ inducuntur ſuccumbere, ac proſterni.Quòd ſi actiones,euentaque vera fuerint,vt Siſyphi,& Oenomai; nihil dubitamus recipi poſſe,quia ita acciderunt.Iam verò ſi actio confingatur ex veriſimili; taleque euentum excogitatur à poëta; quod non acciderit,ſed accidiſſe probabile ſit; nominaque etiam perſonarum omnia,vt in hoc genere ſit fabularum, quæ ex veriſimili finguntur,à poëta ipſo fuerint conficta ex probabili;nihilò minus debet recipi; nam ſi illæ,quæ ex veris actionibus ducuntur,fabulæ eiuſdem generis,quæ circa talem verſantur perſonã,qualem diximus,recipiuntur,cur etiã non recipiantur hę,quę ex veriſimili ſunt confictæ, verſanturque circa perſonã,cui probabile eſt talia accidiſſe? Agathon olim huiuſmodi fictione nouarum fabularũ vehementer videtur fuiſſe delectatus,vt etiã ſuperius oſtẽdimus, cũ loqueremur de illius tragœdia, quæ inſcribebatur Flos;Cũ igitur aliquando reprehenderetur à nõnullis poëta hic,quòd in fingendis nouis fabulis recederet à veriſimili;ita ſe excuſabat;veriſimile eſſe,aliquãdo nõnulla,imò multa accidere præter veriſimile;ideoque ſibi licere talia confingere. de hac eadem re copioſius meminit Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo ſub finem, vbi de appa-
„ rentibus Enthymematum locis agit,cum ait.ἔστι δὲ τοῦτο οὐ καθόλου,ὥσπερ καὶ ἀγάθων λέγει,
„ τάχ' ἄν τις εἰκὸς αὐτὸ τοῦτο εἶναι λέγοι βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα, γίνεται γὰρ τὸ παρὰ τὸ εἰκὸς
„ ὥστ' εἰκός,καὶ παρὰ τὸ εἰκός,εἰ δὲ τοῦτο ἐστι,τὸ μὴ εἰκὸς,εἰκός,ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς. Argutulè quidem ille,& ingenioſè hoc protulit,ſed danda eſt opera,vt ſi fieri poſsit, circa veras actiones verſemur;Sin minus, nouas ex veriſimili confingamus. Veriſimile autem cum ſit id quod contingit;&cõtingentia alia rarò,alia ſæpè contingant,ſatius fuerit ea ſequi, quæ ſæpè cõtingunt,magis enim probabilia ſunt, Sed & rarò cõtingentia poëtis cõceduntur,ob hoc fortaſſe, quia admirationẽ afferũt,atque huc planè reſpiciebat Agathonis reſponſum illud,Tragica enim ſunt,quæ admirabilia videri poſsunt.

„ Καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν,καὶ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου,καὶ συναγωνί-
„ ζεσθαι,μὴ ὥσπερ παρ' Εὐριπίδῃ, ἀλλ' ὥσπερ παρὰ Σοφοκλεῖ.

„ Chori ſummam penes vnum duntaxat ex hiſtrionibus eſſe opor-
„ tet,totiuſque partem eſſe: vti autem concertationibus,non ſicut apud
„ Euripidem,ſed ſicut apud Sophoclem.

Pergit iam diu inſtitutam methodum tradere Ariſto. ſcribendæ tragœdiæ,cumque rationem conſtituendæ actionis, conficiendorumque Epiſodiorum demonſtraſſet;

quidque in actione vitandum,ac diligenter cauendum ſit,poſtremo docuiſſet,tradit præceptionem,quæ pertinet ad Chori artificium,eſt autem huiuſmodi. Chorus tragicus ex multis conſtat, vt ante declarauimus; ambigere igitur aliquis potuiſſet; omneſ'ue an vnus tantum in Choro loquatur. Reſpondet Ariſtoteles vni tantum partes Chori eſſe mandandas,cum loquitur;quod non ſolùm apud Sophoclem,et Euripidẽ, in tragœdiis, ſed etiam apud Ariſtophanem in comœdiis, vbi plures erant in Choro perſonæ,factum fuiſſe obſeruari poteſt. Ego exempla apponã.vt res liquidius cognoſcatur.ex Sophocle in Aiace.vbi Chorus ait alloquens Tecmeſſam,quaſi vnus.

» χο. οὐδὲν σ᾽ ἀπιστῶ, καὶ δοκεῖς οἰμώξαι γύναι,
» τοιοῦδ᾽ ἀποβλαφθεῖσα ἀρτίως φίλου.

Reſpondet Tecmeſſa,quaſi vnum alloqueretur.ſic.

» τεκ. σοὶ μὲν δοκεῖν ταῦτ᾽ ἔστ᾽, ἐμοὶ δ᾽ ἄγαν φρονεῖν

Aliquando tamen obſeruo,quaſi plures, alloqui quempiam ſolere Chorum. vt apud eundem Sophoclem in Aiace.

» χορ. ὦ δαΐα Τέκμησσα, δύσμορον γένος.
» ὅρα μολοῦσα τόνδ᾽ ὁποῖ᾽ ἔπη θροεῖ.
» τεκ. τί μ᾽ αὖ τάλαιναν ἀρτίως πεπαυμένην
» κακῶν ἀτρύτων ἐξ ἕδρας ἀνίστατε; Ait Tecmeſſa ἀνίστατε.ex quo patet,quod volumus.

» Præterea videre eſt ſummo artificio Chorum aliquando in duas partes diuidi;& fieri duo ἡμιχόρια.quæ nihilò minus continent vnius loquentis perſonam, vt in Sophoclis Aiace eôdem..

» ἡμι. πόνος πόνῳ πόνον φέρει.
» πᾷ, πᾷ,
» πᾷ γὰρ οὐκ ἔβαν ἐγώ,
» ἰδοὺ. ἰδοὺ. δοῦπον αὖ κλύω τινά. Paulò poſt.
» ἡμι. ἔχεις οὖν;
» ἡμι. πόνου γε πλῆθος κοὐδὲν εἰς ὄψιν πλέον.
» ἡμι. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐμοί. & quæ ſequuntur.

Per opportunè autem diuiſio Chori fit;cũ opus eſſet paſsim inueſtigare Aiacem,qui clàm abierat è tentorio. Idem in Oreſte Euripidis eâdem de cauſa fit. vbi ait.

» ἡμι. χωρεῖτ᾽, ἐπειγώμεσθ᾽. ἐγὼ μὲν οὖν στίβον
» τὸν δὲ φυλάξω τὸν πρὸς ἡλίου βολάς.
» ἡμι. καὶ μὴν ἐγὼ τὸν δ᾽ ὃς πρὸς ἑσπέραν φέρει.

» Alterum quoque eſt præceptum in contextu, quod pertinet ad Chori artificium. huiuſmodi. Oportet Chorum particulam eſſe totius,ſic enim ait Ariſtoteles. δεῖ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου. Debet verò locus hic ita intelligi. Si Chorus fuerit particula totius, erit quiddam coniunctum cum toto; Totum appello Drama, ſeu tragœdiam, & fabulam.in Dramate collocutio fit inter perſonas;collocutio autem ex mutuis ſermonibus,& reſponſionibus deducitur. Quotieſcunque igitur de eâdem re colloquetur cum aliis Chorus,erit particula totius.quotieſcunque verò proferet aliquid,quod nõ ſit coniunctum cum ſermone mutuo aliarum perſonarum de eâdem re;non erit Chorus particula Dramatis,ſed quiddam ſegregatum à fabula; Oportet igitur Poëtas facere loquentem Chorum de iiſdem rebus, de quibus colloquuntur reliquæ perſonæ in fabula. Tertium præterea conſequitur præceptum, quo artificium Chori conficiẽdi monſtratur ab Ariſtotele. Oportet Chorum ita induci loquẽtem in fabulis, vt opituletur laborantibus, conſilium det; operam polliceatur ſuam. Soletur lugentes, faueat bonis,malos inſectetur,ac reprehendat. Omnia hæc Chori officia latiſsimè perſequitur Horatius in Epiſtola ad Piſones. cum ait.

Authoris partes Chorus. Et quæ ſequuntur.

» de hac enim re ſuperius locuti etiam fuimus;& in noſtrarum Annotationũ lib. primo ſatis copioſè,allatis ex Sophocle exemplis,declarauimus;cum antè nos omnes perperã illum locum fuiſſent interpretati. Vno verbo omnia complectitur Ariſtoteles. συναγωνίζεσθαι. quod habet hanc vim, vt quiſpiam in eâdem re laboret. idem procuret, efficereque

» cereque ſtudeat; & ſuam operam ad alios iuuandos conferat. NON SICVTI apud
» Euripidem.Sed SICVTI APVD Sophoclem.ſignificauit his verbis Ariſtoteles, artificioſius Choris attribuiſſe, id quod ipſorum eſt proprium. Sophoclem, quàm Euripidem: nam opem præſtare decet bonis, in pietate, & religione ſeruanda; non malis hominibus in aliquo ſcelere patrando.Sophocles in Aiace Chorum inducit cõmilitonum *συναγωνιζόμενον* Aiaci, poſtea Tecmeſſæ,& Teucro.Rurſus in Electra Chorum videas, ipſi Electræ fauere,quæ miſerabiliter lugebat mortem Agamemnonis patris; & ſuam deflebat calamitatem.Non diſsimili ratione Chorus,in Oedipode Tyranno,opem ipſi Regi præſtat in placandis Diis; & detegenda cæde Laii; ſicuti monuerat Apollo.Euripides verò *συναγωνιζόμενον* quidem inducit Chorum, ſed nõ ſemper eo modo.nam in Iphigenia in Tauris,Iphigenia rogat,vt ſileant,nequis reſciret ſe exportaturam Deæ ſimulacrum.mox illæ pollicentur ſilentium.

» ΙΦ. ὦ φίλταται γυναῖκες, εἰς ὑμᾶς βλέπω.
» καὶ τ' ἀμ' ἐν ὑμῖν ἐστι, ἢ καλῶς ἔχειν.
» ἢ μηδὲν εἶναι, καὶ στερηθῆναι πάτρας.
» φίλου τ' ἀδελφοῦ, φιλτάτου τε συγγόνου. Et quæ ſequuntur.

Paulò poſt.

» ΧΟΡ. θάρσει φίλη δέσποινα, καὶ σώζου μόνον,
» ὡς ἔκ γ' ἐμοῦ πάντα σιγηθήσεται.
» ἴστω μέγας Ζεὺς ὤν.

Pollicetur Iphigenia ſe illas quoque (nam Chorus ex Græcis cõſtabat mulieribus miniſtris ipſius) ſeruaturam:ſic.

» σωθεῖσα δ' ὡς ἂν καὶ σὺ κοινωνῇς τύχης,
» σώσω σ' ἐς Ἑλλάδ'.

Neque tamen ſeruat poſtea,nam diſcedens illa cum Oreſte,ipſas relinquit in Taurica regione.Hoc (niſi fallor) non admodum eſt artificioſum;neque ſatis aptè inducũtur *συναγωνιζόμεναι*, cum deſerantur poſtea.Apud eundem Euripidem in Oreſte. Electra iurgioſè compellat Chorum importunè ſuperuenientem.

» ΗΛ. ὦ φίλταται γυναῖκες ἡσύχῳ ποδὶ
» χωρεῖτε, μὴ ψοφεῖτε, μηδ' ἔστω κτύπος.
» ΧΟΡ. σῖγα. λεπτὸν ἴχνος ἀρβύλας
» τίθετε, μὴ κτυπεῖτε, μηδ' ἔστω κτύπος.
» ΗΛ. ἀποπρὸ βᾶτ'. ἐκεῖσ' ἀποπρό μοι κοίτας.
» ΧΟΡ. ἰδοὺ πείθομαι.
» ΗΛ. ἆ. ἆ. σύριγγος ὅπως πνοὰ
» λεπτοῦ δόνακος ὦ φίλα φώνει μοι.
» ΧΟΡ. ἴδ' ἀτρεμαῖον ὡς ὑπόροφον φέρω βοάν.
» ΗΛ. ναὶ οὕτω κάταγε, κάταγε, πρόσιθ' ἀτρέμας
» ἀτρέμας ἴθι λόγον ἀπόδος ἐφ' ὅ, τι
» χρέος ἐμόλετέ ποτε:
» χρόνια γὰρ πεσὼν ὅδ' εὐνάζεται.

Hæc,atque alia multa loca poſsit aliquis,ſi diligentius intueatur, obſeruare apud Euripidem; in quibus non rectè *συναγωνιζόμενον* facit Chorum.

» Τοῖς δὲ λοιποῖς τὰ διδόμενα μᾶλλον τοῦ μύθου, ἢ ἄλλης τραγῳδίας ἐστί. διὸ ἐμβόλιμα ᾄ-
» δουσι, πρώτου ἄρξαντος Ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου· καίτοι τί διαφέρει, ἢ ἐμβόλιμα ᾄδειν, ἢ ῥῆ-
» σιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἁρμόττειν, ἢ ἐπεισόδιον ὅλον.

» Reliquis verò conceſſa potius ea ſint quæ ad ſuſceptam pertinent
» fabulam:quàm quæ ad aliam Tragœdiam, quapropter intercalare
» concinunt.Huiuſmodi ſanè rei initium primum ab Agathone ſum-
» ptum.Atqui quidnam differt inter canere,intercalare, locutionem'ue
» illam,quæ aliud ex alio nectit, integrumque Epiſodium?

Conſequitur quartum præceptum,quod dat Ariſtoteles, de artificio Chori.Potuiſ
ſet enim aliquis quærere.Si vni tantum perſonæ Chori ſermo mandandus eſt,quid re
liquæ (Chorus enim quindecim cõtinet) ageant in Theatro?Reſpondet igitur Ari-
ſtoteles,oportere ipſas,nõ quidem ocioſas eſſe,ac mutas in ſcena,turpe enim id eſſet,
aut parum decorum, ſed aliquid proferre,quod ad actionem,fabulamque ſpectet.Vi
detur olim fuiſſe conſuetudo in Choris tùm tragicis,tùm Comicis,vt multa loquerẽ
tur præter rem,aut Poëtæ expurgandi gratia,aut obtrectandi cauſa.Hunc igitur mo-
rem reprehendit Ariſtoteles,non enim decet Chorum loqui quidpiam, quod non ſit
cum fabula coniunctum : Quid multis?hoc potiſsimum in Dramatibus eſt ſeruandũ
(quod ſæpè diximus) vt partes inter ſe iunctæ ſint; & altera ex altera pendeat, nihil-
que ſit,vt in vetere eſt adagio,ἀπροσδιόνυσα,aut πάρεργον.Ea,quę pręter rem ſunt,volens
ſignificare Ariſtot. appellat ἄλλης τραγῳδίας,ideſt alterius tragœdiæ.quaſi ea,quæ non
ad fabulam,quæ in manibus eſt,ſed ad aliam ſpectant. Hoc vitium pulcherrimè vita-
runt Sophocles,& Euripides, quatenus in iis, quæ extant,perſpici poteſt; Agathon
quoque;nam hunc primum authorem fuiſſe refert in contextu Ariſtoteles,à quo flu-
xit conſuetudo,vt Chorus caneret in Theatro τὰ ἐμβόλιμα ideſt; inſerta, & coniuncta
quædam cum tota actione.exempla vbique ſunt apud Sophoclem,& Euripidem.vbi
Chorus concinit.nam de cantu Chori ſuperius locuti ſumus;& loca cantilenis apta
demõſtrauimus.aut igitur Deos precatur Chorus,vt meliora dent, aut conqueritur,
& lugent,eorum,quibus præſtò eſt,calamitatem. Horatius Chori cantilenas prorſus
» reiicit.cum ait. Nequid medios intercinat actus.niſi fortè putes etiam Horatium fuiſ
ſe locutum tantummodo de cantilenis, quæ ſunt præter fabulam,neque coniungun-
tur cum actione ; Sub hanc canendi cõſuetudinem videtur magnopere probare Ari-
ſtoteles;multum enim differt, aliquid canere ἐμβόλιμον. quod cum fabula, & actione
ſit coniunctum;aut narrationem aliquam in medium afferre,quę ad fabulam non ſpe
ctet.neque eidem etiam ſemper inſiſtere, ſed (quod multò magis eſt reprehendendũ)
ab ea in aliam quãdam longè diuerſam excurrere,& Epiſodium inſerere ſermonem:
» Nam ὁ ἐπεισόδιον ὅλον,cum ait Ariſtoteles, ſumit pro eo,quod eſt extra fabulam, & ad
actionem nõ ſpectat;ſed eſt aliunde intenſum.quo modo etiam ſuperius fabulas voca
bat Epiſodicas;quas dicebat eſſe deteriores. Hoc igitur diligenter eſt aduertendum
nequis fortè aliter intelligendum putaret locum hunc.nam et Paccius in eo vertendo
multis modis lapſus eſt; quò enim ſpectat illa interrogatio?aut quid ſibi vult hoc lo-
co illud INTERCALARE; nam alio modo ἐμβόλιμα protulit Ariſtoteles;non igitur di
» ctionis vim percepit,neque expreſsit Paccius. Debent verò omnia ita verti. Reliquis
» verò perſonis,qui in Choro ſunt,ea vna excepta,quæ loquens inducitur; attribuũtur
» potius ea,quæ ad fabulæ actionem pertinent;canunt enim quædam, quæ fabulæ ſunt
» inſerta,& cum tota actione coniuncta,quod primum excogitauit Agathon. Et ſanè
quidpiam differre videtur, ſi quis coniuncta cum actione canentem faciat chorum;
aut proferentem narrationem aliquam prolixam, quæ diuerſas habeat, ac diſcrepan-
tes partes;totaque ſit Epiſodica.

» περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἤδη εἴρηται, λοιπὸν δὲ περὶ λέξεως καὶ διανοίας εἰπεῖν.

» **Iam verò cum de his omnibus dixerimus:reliquũ eſt, vt de Dictio-**
» **ne,atque Sententia agamus.**

Hactenus Ariſtoteles locutus eſt de præclara illa methodo, quam ſeruare oportet
poëtam in ſcribendis tragœdiis; Si enim eo ordine,quo declaratũ eſt,progreſſus fue-
rit;omnia aptè,miroque artificio perſequetur; atque nihil ipſum ſubterfugiet, quod
reprehendi ab vllo poſsit : id quod ſæpe contingit iis, qui ſine vlla methodo ad ſcri-
bendum ſe conferunt; confuſeque omnia tractant.Apponit igitur poſt diſputationẽ
hanc Epilogum,qui,non quidẽ hanc (nam hæc à cæteris fluxit)ſed eam,vnde fluxit,
» complectitur;ait enim.Hactenus de fabula,Moribuſque locuti ſuimus;enarrauimuſ-
» que,quicquid ad duas has partes videbatur ſpectare. Nunc reliquum eſt,vt alias duas

partes explicemus. SENTENTIAM, & DICTIONEM. nam de apparatu, vt poſtea dicemus, ne verbum quidẽ, quòd ad hiſtrionem & χορηγὸν potius, quàm ad poëtam ſpectat. Proponit verò ſe de ſententia, & dictione locuturum, eo ordine, quo ſuperius inuentæ hæ partes, atque inter ſe collocatæ fuerant.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν διάνοιαν, ἐν τοῖς περὶ ῥητορικῆς κείσθω. τοῦτο γὰρ ἴδιον μᾶλλον ἐκείνης τῆς μεθόδου. ἔστι δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ταῦτα, ὅσα ὑπὸ τοῦ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι. μέρη δὲ τούτων τό, τε ἀποδεικνύναι, καὶ τὸ λύειν, καὶ τὸ πάθη παρασκευάζειν· οἷον, ἔλεον, ἢ φόβον, ἢ ὀργὴν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἔτι μέγεθος, καὶ σμικρότητα.

Tametſi de ſententia in iis, quos de Rhetorica ſcripſimus libris: vt quod eius viæ & rationis magis proprium ſit, diſſeruimus. Ad ſententiã ea omnia pertinent, quæcunque oratione adſtruere oportet. cuius partes erunt oſtendere, ſoluere, perturbationes præparare, ſicuti miſericordiam, timorem, iram, cæteraque huius generis: adhæc, exaggerare, ac diminuere.

Pars tragœdiæ tertia vt dictum fuit ſuperius eſt SENTENTIA; quam Ariſtoteles cæteri que omnes Rhetores Græci διάνοιαν vocant: de hac igitur erat dicendũ, ſed quia in Rhetoricis ſatis copioſè de ea diſputatum fuit (ad illam enim facultatem in primis ſpectat de ea diſſerere) nõ eſt neceſſe rurſus eadem repetere. ex hoc loco licet cognoſcere Poeticen ſequi Rhetoricen, poſterioreque loco eſſe collocandam; Rurſus, Rhetorices magis eſſe proprium conſiderare τὰς διανοίας τῶν λόγων quàm poëtices. nam Rhetorice, exprimit ſermonem naturalem nobis à natura tributum; Poëtice autem à Rhetorice expreſſum ſermonem ſumens numeriſque includens profert; ſimilemque Rhetorico efficere conatur. Sententiarum in primis curam ſuſcipit aptè effingendarum Rhetorica facultas, vt pro dignitate rerum loqui doceat. Sententiæ graues, ſuaueſque excogitari debẽt; Simulque vinciri, & expleri; alioqui inſtar fuerit Oratio antiquiſſimæ illius picturæ paucorum colorum; Neque ſatis eſt ſententiam proferre; in concluſione quoque & numero ſententiæ elaborandum eſt. Summum vitium in ſententiis leuitas eſt. requirunt enim pondus, & grauitatem; pondus autẽ in iis fuerit; ſi res aptè exprimant, multaque ſimul complectuntur. Ad ſententiam vero pertinent, omnia, quæ proferuntur aliquid ſignificandi, probandi, refellendi'ue gratia. Hinc Hermogenes ſub initium fermè libri primi περὶ ἰδεῶν ait. ἅπας τοίνυν λόγος ἔννοιαν τ' ἔχει πάντως ἢ καὶ ἐννοίας καὶ μέθοδον περὶ τὴν ἔννοιαν, καὶ λέξιν ἣ τούτοις ἐφήρμοσται. Verum quoniam de his rebus ſuperius multa locuti fuimus; non videtur neceſſe, vt plura addamus. Plutarchus multum operæ ponit in ſententiis Homeri perpendendis, illarumque figuris explicandis. ἔστι δὲ διάνοια παρ' αὐτῷ πολλοῖς εἴδεσιν ἐσχηματισμένη. ἐν ᾗ ἔστι καὶ προσεπιφώνησις, ἢ προσωποποιΐα. & quæ ſequuntur. Nunquàm enim ferè poëtæ nudas, aut ſimplices ſententias proferũt; ſed ſemper aliquo habitu indutas. &, vt Græci dicunt, ἐσχηματισμένας. de his qui volet, legat Quintilianum, Ciceronem multis in locis, alioſque quamplurimos. Verba ego quædam tantùm Ciceronis apponam ex eo libro, qui inſcribitur Orator; ex quibus cognoſcas Demoſthenem ideo peritiſſimum Oratorem habitum à veteribus, quòd miro quodam artificio ſententias tractauit. Sed ſententiarum ornamenta maiora ſunt, quibus quia frequẽtiſſimè Demoſthenes vtitur, ſunt qui putent iccirco eius eloquentiam maximè eſſe laudabilem. Et verò nullus ferè ab eo locus ſine quadam conformatione ſẽtẽtiæ edicitur; nec quicquàm eſt aliud dicere, niſi omnes, aut certè pleraſque aliqua ſpecie illuminare ſententias; Partes, ſeu officia ſententiarum Ariſtoteles in cõtextu ait eſſe quinq. hæc. Demonſtrare. Soluere. Perturbationes ciere. Augere. Minuere. Obſcura demonſtrantur, contraria, & repugnantia ſoluuntur. Perturbatio ad animos auditorũ refertur. exilia, & tenuia augentur. Magna & grandia minuuntur. Hæc tàm Poëta, quàm Orator efficere debet; in communi enim hominũ collocutione poſi

ta ſunt. Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo; locos firmandi, & ſoluendi Enthymemata docuit; multisque poëtarum exemplis allatis ſuam omnem diſputationem cõprobauit; quòd ſcilicet nihilò minus his omnibus vtũtur Poëtę, quàm Oratores. Quatenus verò Ariſtoteles in contextu ait, ad ſententiam pertinere τὰ πάθη παρασκευάζειν, οἷον ἔλεον, ἢ φόβον, ἢ ὀργὴν, καὶ ὅσα τοιαῦτα. eiuſdem alter locus conſiderandus eſt. libro primo Rhetoricorum, vbi ait. ἐπεὶ δὲ αἱ πίστεις διὰ τούτων εἰσὶ, φανερὸν ὅτι ταῦτα ἐστὶ λαβεῖν. τοῦ συλλογίσασθαι δυναμένου, καὶ τοῦ θεωρῆσαι περὶ τὰ ἤθη, καὶ τὰς ἀρετὰς, καὶ τρίτον τοῦ περὶ τὰ πάθη. τί τε ἕκαστον ἐστὶ τῶν παθῶν, καὶ ποῖόν τι, καὶ ἐκ τίνων ἐγγίνεται, καὶ πῶς. & quæ ſequuntur. docet enim illic Ariſtoteles multas rationes, quæ rem facilius probant, duci à natura perturbationum. Has quidem Orator cõmouere ſtudet, vt facilius perſuadeat. Nam, vt ait Ariſtoteles ibidem, οὐχ ὁμοίως ἀποδίδομεν τὰς κρίσεις λυπούμενοι, καὶ χαίροντες, ἢ φιλοῦντες, καὶ μισοῦντες. Poëta verò, vt finem ſuum aſſequatur, qui eſt impellere hominum animos in diuerſas perturbationes, qualiſcunque fuerit rerum ſubiectarum, quas tractat & imitatur materies; Cicero totum hoc mihi politiſsimè videtur protuliſſe in eo libro, qui inſcribitur Orator; cum ait. Duo ſunt quæ bene tractata ab oratore admirabilem eloquentiam faciant, quorum alterum eſt, quod Græci ἠθικὸν vocant, ad naturas, & ad mores, & ad omnem vitæ conſuetudinem accommodatum. Alterum (quod iidem παθητικὸν nominant) quo perturbantur animi, & concitantur. in quo vno regnat oratio; illud ſuperius come, iucundum, ad beneuolentiam conciliandam paratum. Hoc vehemens, incenſum, incitatum, quo cauſæ eripiuntur, quod cum rapidè fertur, ſuſtineri nullo pacto poteſt. Auerroes in ſua paraphraſi locum hunc Ariſtotelis ita explicat. Sermones, quibus perturbationes mouentur, magis proprii ſunt Rhetorices, quàm Poëtices; Perturbationes autem animi, quæ mouentur per ſermonem Rhetoricum, & Poëticum ſunt metus, ira, amor, odium, gaudium, & dolor; & cætera, quæ hominum animis accidunt; quæ enumerata ſunt in libris Rhetoricorum. Et quemadmodũ ſermones Rhetorici tales excitant affectiones ſua vi; ſic apparatus hiſtrionum, quo perſonam aliquam repreſentãt, & vox, & geſtus; quaſi præſentes res obiiciãtur oculis ſpectatorum, tales cient perturbationes. Ex quibus Auerrois verbis licet perſpicere, quantum interſit inter hunc & illum modũ mouendi affectiones, quaque id ratione efficiat poëta, & qua itidem orator. Poſtremò illa verba in contextu perpendenda; καὶ ἔτι μέγεθος, καὶ σμικρότητα. Nam ſententiarum in oratione duo hæc maxima ſunt officia; augere rem, & minuere. Ariſtoteles lib. II. Rhetoricorum ſub finem de his ait. τὸ δ᾽ αὔξειν, καὶ μειοῦν ἐστὶν ἐνθυμήματα πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι μέγα ἢ μικρὸν, ὥσπερ καὶ ὅτι ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἢ δίκαιον, ἢ ἄδικον, καὶ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν. eodem loco plurima legi poſſunt de ratione ſoluendi argumentationes. vbi ait. περὶ δὲ λύσεως ἐχόμενον ἐστὶ τῶν εἰρημένων εἰπεῖν, ἔστι δὲ λύειν ἢ ἀντισυλλογισάμενον, ἢ ἔνστασιν ἐνεγκόντα. reliqua, qui volet, ibi leget copioſè; nam non ſine cauſa dixit Ariſtoteles; hæc ad Rhetoricen ſpectare, inde igitur ſunt ſumenda, & referenda ad Poëticen, ſicuti ipſe monet. M. Cicero in Oratore. rem totam hanc doctè animaduertit. ait enim, quatenus ad augendi, & minuendi officia ſpectat. Augendis verò rebus, & contra abiiciẽdis nihil eſt, quod non perficere poſsit oratio, quod & inter media argumenta faciẽdum eſt, quotieſcunque dabitur vel amplificandi, vel minuendi locus; & penè infinitè in perorando.

Δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν δεῖ χρῆσθαι. ὅταν ἢ ἐλεεινὰ, ἢ δεινὰ, ἢ μεγάλα, ἢ εἰκότα δέῃ παρασκευάζειν.

Conſtat autem ſupra dictarum partium rebus accommodata afferre oportere: cùm videlicet vel miſerabilia, vel grauia, vel mira, vel veriſimilia aſtruenda ſunt.

Pulcherrimum dat hoc loco præceptum Ariſtoteles, quod ſummo ſtudio, curaque ſeruari oportet ab eo qui poëmata ſcribit; Cum ſententiarum pondere refertam in primis oporteat eſſe tragœdiam; Sententięque diuerſæ ſint pro materie rerum, de quibus agitur; poëtam neceſſe eſt reſpicere ad naturam rerum; vt ex iis eliciat aptas ſententias,

tias,quibus omnia explicet venuſtè,ornatè,& accommodatè. Non diſsimile verò eſt, quod ab Ariſto. traditur hoc loco,ab iis,quæ ſuperius declarata fuerunt; vbi dictum eſt,ſententiam explicare,ea,quæ inſunt in rebus,& ipſis conueniunt,hoc eſt τὰ ὄντα, καὶ τὰ ἁρμόττοντα. Cum igitur ſententiarum officia ſint quinque,vt expoſuimus paulò ante,Soluere,perturbare,augere,imminuere,probare;hæc omnia ſciendum eſt commode duci ex vi, & natura ipſarum rerum; quarum fit imitatio,In tragœdia(de ea enim in præſentia loquimur) commiſerationem,terroremque concitare oportet; at concitari hæc non poſſunt,niſi res fuerint commiſerabiles,& horribiles,fiunt autem huiuſmodi,ſi aptis ſententiis exprimantur. Quòd autem à rebus ſententiæ ducantur probat Ariſtoteles de probationibus loquens libro ſecundo Rhetoricorum, cum ait;
« πρῶτον μὲν οὖν δεῖ λαβεῖν, ὅτι περὶ οὗ δεῖ λέγειν, καὶ συλλογίζεσθαι εἴτι πολιτικῷ συλλογισμῷ, εἴτι ὁποιῳ-
« οῦν, ἀναγκαῖον καὶ τὰ τούτου ἔχειν τὰ ὑπάρχοντα ἢ πάντα, ἢ ἔνια, μηδὲν γὰρ ἔχων ἐξ οὐδενὸς ἂν ἔχοις συνά-
« γειν. Diligenter perpendenda illa verba εἴτι πολιτικῷ συλλογισμῷ, εἴτι ὁποιῳοῦν: nam ſyllogiſmus quid aliud eſt, quàm διάνοια; aut quiddã ἐκ τῆς διανοίας. per eam enim ratiocinamur, & id,quod ex ratiocinatione colligimus; verè ſententia poteſt appellari. Rurſus ratiocinatio diuerſa eſt,quia alia ciuilis & oratoria (ſic enim voco,quem appellauit Ariſt.
« πολιτικὸν συλλογισμὸν)nã orator cũ verſetur circa res ciuiles,& vrbanas; tùm oratio ipſius omnis,tùm ratiocinatio ciuilis,ac politica vocatur; Alia philoſophica, quatenus eiuſmodi diſputationes complectitur,quæ ad Philoſophos pertinent; Alia Aſtronomica, Alia Geometrica,Alia Muſica,Alia Poëtica,pro diuerſitate rerũ,quas cõtinet;innuit igitur Ariſtot.ex ſubiectis rebus enaſci diuerſas ratiocinationes, & ſententias; quas nemo vnquã proferre poterit, niſi res ipſas,vnde eliciũtur,habeat in promptu. Atque idipſum ſanè apertiſsima ratione demonſtratur. Quis enim in Athenienſium curia; ſi conſultatio fiat de bello gerendo,ſatis aptè ſuadere poſsit illis bellum eſſe gerendum, ſi non habuerit copias ipſorum,& vectigalia,ciuitatiſque totius vires perſpectas; ſocios,fœderatos,vectigales populos nõ norit, quorum præſidio firmiores eſſe poſſint? Quis rurſus ſatis comodè,& ornatè illos laudare poterit, qui neſciat, quot præclaros ciues,& Imperatores ea tulerit reſpublica,quot prælia proſperè geſſerint,Si ignorent Salaminiam,Marathoniamque pugnam? Nimirum enim res ſunt,quæ dicentibus ſententias,argumentationes,verba etiam ipſa ſuppeditant. Ait igitur Ariſtoteles eodem
« libro ſecundo Rhetoricorum, paulò poſt. τὰ ὑπάρχοντα δὴ καὶ δοκοῦντα ὑπάρχειν ληπτέον,
« ἵνα ἐκ τούτων λέγωμεν. Paulò poſt. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ πράγματος ὁτουοῦν, οἷον περὶ δικαιοσύ-
« νης, εἰ ἀγαθὸν εἰ μὴ ἀγαθὸν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ δικαιοσύνῃ, ἢ τῷ ἀγαθῷ. Paulò poſt. φανερὸν οὖν ὅτι
« ἀναγκαῖον πρῶτον περὶ ἕκαστον ἔχειν ἐξειλεγμένα περὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ τῶν ἐπικαιροτάτων, περὶ
« δὲ τῶν ἐξ ὑπογύου γινομένων ζητεῖν τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποβλέποντας μὴ εἰς ἀόριστα, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα, περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ περιγράφοντα τὰ πλεῖστα, καὶ ἐγγύτατα τοῦ πράγματος. Verùm de his hactenus; nam ſatis, opinor, patet tota Ariſtotelis præceptio. Non eſt etiam illud prætermittendum, Ariſtotelem in contextu enumerare quatuor,quæ continent. Argumentationes ſeu ſentẽtias ductas ex rebus tragicis,ſunt autem hæc. Commiſerabilia; Horribilia; Magna; Veriſimilia; quæ ſi ſingillatim conſideres, videas aptè ab Ariſto. poſita;quia ad tragœdiam pertinent. Commiſerationem, ac terrorem iam diximus in eo moueri oportere;grandem præterea,ac maieſtatis plenam orationem eſſe oportet tragicam. Hinc Horatius eam cum matrona comparat,tùm propter grauitatem,tùm propter verecũdiam ſermonis, cum ait ad Piſones ſcribens.

« Effutire leues indigna tragœdia verſus,
« Vt feſtis matrona moueri iuſſa diebus
« Intererit ſatyris paulùm pudibunda proteruis.

Non quidem,quòd humilia quandoque non proferat tragœdia;nam ideſt paulò ante declaratum aliquando fieri neceſſe eſſe, & Horatius idem.

« Et tragicus plerumque dolet ſermone pedeſtri,
« Telephus,& Peleus,cum pauper,& exul vterque,
« Proiicit ampullas,& ſeſquipedalia verba.

Quamuis fortaſſe alia de cauſa. Sed magna, & grandia propriè tragœdiæ competunt;

Poſtremo veriſimilia ſectatur tragicus, quia ex iis omnia finguntur in actione, & in Epiſodiis, præterea, ſiquid ſuadendum, diſſuadendumúe eſt, probandum, aut refellendum; id cõmodè totum ducitur ex veriſimilibus. Quatuor igitur hæ in ſententiis tragicæ orationis in primis ineſſe oportet.

" πλὴν τοσοῦτον διαφέρει, ὅτι τὰ μὲν δεῖ φαίνεσθαι ἄνευ διδασκαλίας, τὰ δὲ ἐν τῷ λόγῳ
" ὑπὸ τοῦ λέγοντος παρασκευάζεσθαι, καὶ παρὰ τὸν λόγον γίγνεσθαι· τί γὰρ ἂν εἴη τοῦ λέγον-
" τος ἔργον, εἰ φανοῖτο ἡδέα καὶ μὴ διὰ τὸν λόγον.

" In quibus tamen hæc habenda diſtinctio eſt: quod aliqua quidem
" nullo doctrinæ adminiculo apparere neceſſe eſt: aliqua verò ſermone
" ipſo dicentem præparari, ac vi etiam ſermonis euenire. Quod enim
" dicentis munus eſſet: ſi nõ quidẽ ſermonis vi, grata eſſe viderentur?

Obiicere ſe potuiſſet aliquis hoc loco Ariſtoteli, mirarique; cur dixerit in tragœdia quatuor illa conandum eſſe conficere ſententiis, & oratione, quaſi verò res per ſe non ſint tragicę adeo commiſerabiles, et horribiles, vt ſatis magnum iniicere terrorẽ poſsint, & commiſerationem excitare. Reſpondet Ariſtoteles diligenter omnia eſſe perpendenda; nam aliquando res eiuſmodi ſunt, vt ſine vllo ſententiarũ pondere ſatis graues ſint; atque, vel ſi leuiter proferantur ſine vllo ornatu, & artificio, poſsint vehementer mouere auditorum animos. Aliquando autem eiuſmodi, vt niſi addatur ſentiarum pondus, atque ornatus, vix feriant aures audientium, in his igitur multum operæ ponendũ eſt; hic enim dicentis artificiũ apparet, hic perſpicitur; quantũ ſcribendo valeat ingenioſus poëta, hic deniq. ſummus eſt labor, res leues, addito ſententiarũ pondere, graues efficere; paruas extollere; languentes excitare; repentes humi euehere; parũ mœſtis ac luctuoſis, luctũ mœroremq. adiungere; quæ enim aut qualis eſſet ſcribẽtis aut dicentis virtus, & artificium; ſi res ſuapte natura graues, iucundæ, luctuoſæ, & grandes apparerent, non peritia & ingenio ipſius; qui aut loquitur, aut ſcribit? Sermo de Diis, de religione, de templis, de Cœlo, per ſe grandis, grauiſque eſt (vt ait Hermogenes) neque multum ſcribentis eget artificio. Hæc ſapientia (inquit Cic. in Oratore)
" maximè adhibenda eſt eloquenti, vt ſit temporum, perſonarumque moderator; nam
" nec ſemper, nec apud omnes nec pro omnibus nec de omnibus eodẽ modo dicendũ
" arbitror. Is igitur erit eloquens, qui ad id, quodcunque decebit, poterit accommodare
" orationem, quod cum ſtatuerit, tùm vt quidq. erit dicendum ita dicet; nec ſatura
" ieiune, nec grandia minutè, nec item cõtrà; ſed erit rebus ipſis par, & æqualis oratio;
Idem Hermogenes vbi loquitur περὶ κάλλους ait tunc maximè intermiſcendã eſſe formam illam loquendi; cum oratio per ſe exilis eſt; ac nimium ſubtilis; & paulò poſt Ariſtot. ipſe in hoc libro, monet oportere ſcribentes poëmata in primis elaborare ἐν τοῖς ἀργοῖς. ideſt, cum rem per ſe ocioſam, & nõ ſatis ornatam animaduertent, tunc enim conandum eſt, plurimũ decoris, & vis in oratione inſerere, quod tùm ex verbis, tùm ex ſententiis ſummo artificio excogitatis facile fit. ἄνευ διδασκαλίας cum ait Ariſtoteles in contextu, ſenſus eſt, nonnulla ſunt, quæ etiam ſine oratione, et vi ſententiarum, quibus exprimunt, videri poſſunt grandia, atrocia, commiſerabilia. Præterea adnotanda illa verba καὶ παρὰ τὸν λόγον γίνεσθαι, ideſt iuxta ipſum ſermonem fieri, ſi ad verbum volueris referre. Eodem modo locutus eſt Ariſtoteles libro ſecundo Rhetoricorum, vbi
" locos enthymematum apparentium demonſtrat, cum ait. ἄλλος. παρὰ ἀναίτιον ὡς αἴτιον
" οἷον τῷ ἅμα, ἢ μετὰ τοῦτο γεγονέναι, τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο, ὡς διὰ τοῦτο λαμβάνουσι. οἷον Δημάδης τὴν Δημο-
" σθένους πολιτείαν πάντων τῶν κακῶν αἴτιον, μετ' ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ πόλεμος. Eodem loco. ἄλλος
" παρὰ τὴν ἔλλειψιν. ait. Demoſthenes quoque in oratione περὶ στεφάνου ita locutus eſt. λό-
" γους περὶ τῶν παρὰ αὐτὰ τὰ πράγματα ἔλεγχον φυγὼν, νῦν ὕστερον ἥκει. hoc eſt ſubterfugiens ſermonẽ qui penes ſecundumque ipſas res eſt. Idem paulò poſt in eo præclaro loco, quẽ innuit Cic. in Oratore cum ait in eo nõ eſſe poſitas Græciæ fortunas. πάνυ γὰρ παρὰ τοῦτο γέγονε τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα, εἰ τουτὶ τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ μὴ τουτὶ διελέχθην ἐγὼ, ἢ δευρὶ τὴν χεῖρα, ἢ μὴ δεῦρο.

[illegible] παρῴχηκα. hoc eſt (ſi priora verba referas Latinè) valde equidem, opinor, ſecundum hæc illæ res euenerunt.

» Τῶν δὲ περὶ τὴν λέξιν, ἓν μέν ἐστιν εἶδος θεωρίας, τὰ σχήματα τῆς λέξεως, ἅ ἐστιν εἰδέναι τῆς
» ὑποκριτικῆς, καὶ τοῦ τὴν τοιαύτην ἔχοντος ἀρχιτεκτονικήν. οἷον, τί ἐντολὴ, καὶ τί εὐχὴ, καὶ
» διήγησις, καὶ ἀπειλὴ, καὶ ἐρώτησις, καὶ ἀπόκρισις, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον.

» Circa dictionem vnum quidem ſpeculationis eſt genus, de figuris
» videlicet ipſius: quod quidem ad hiſtrionicã, atque ad eũ, qui huiuſce-
» modi arti præſit, pertinet: exempli gratia: quid ſit mandatũ, quid pre-
» ces, quid narratio, quid minæ, quid interrogatio, quid reſponſio, cæte-
» raque id genus.

Poſtquam Ariſtoteles de SENTENTIA locutus eſt, ingreditur diſputationem de DICTIONE. quæ eſt alia pars tragœdiæ. Verùm quoniam dictio diuerſo modo conſideratur; neceſſe fuit, vt prius internoſceret, qua ratione de ea eſſet agendum, quatenus ſpectat ad Poëticen. Primum igitur reiicit tractationem quandam, quæ verſatur in habitibus dictionũ conſiderandis: hæc vocat Ariſtoteles σχήματα τῆς λέξεως, neque enim eſt quòd quiſquam putet de figuris dictionis, ſicuti grãmatici ſolent, hic Ariſt. loqui. Sed σχήματα vocat, habitus quoſdã, cõformationesq. oris, frontis, oculorũ, vultus, geſticulationis manuũ, totius deniq. corporis, quæ variæ fiunt à pronunciantibus pro diuerſitate affectionũ, quę ſignificantur dictionibus. eodẽ modo σχήματα protulit Demoſth. in oratione περὶ στεφάνου, vbi ait illudens Aeſchinẽ oratorẽ, tanquàm hiſtrionẽ.
» τοιαῦτα κατηγορεῖ παρακλέμματα πλάττων, καὶ ῥήματα, καὶ σχήματα μιμούμενος. Hoc doctè, &
» aptè declarat in ſua paraphraſi Auerroes cum ait: & intelligo per figuram ſermonis,
» ſeu orationis figurã annũciantis, & figurã interrogantis, vel annũciationis & interro-
» gationis, & figurã imperationis, & figurã deprecationis. alia eſt nempe figura annun
» ciantis, alia interrogantis, & alia imperantis, & alia deprecantis. Non eſt itaque po-
» nenda hæc pars artis poëticæ, ſed potius alicuius alterius artis. Huiuſmodi verò varietatem noſſe ſpectat ad hiſtrionicam artem, (ſic enim libet ὑποκριτικὴν vocare) ſciendum olim ipſos Poëtas recitare in ſcena ſolitos ſua dramata, cum nondum periti in recitando extitiſſent hiſtriones. poſtea verò labentibus annis, fuere, qui artem hiſtrionicam profiterentur ſe tradere; quæ tota in voce, vultu, geſtu, motioneque corporis effingenda verſabatur. Ac ſanè artẽ hanc primus literis mandauit Glaucon Teius. de qua re Ariſtoteles libro Rhetoricorum. III. ſub initium ita ait. οὔπω δ' ἐπικεχείρηται
» τὰ περὶ τὴν ὑπόκρισιν, καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν καὶ ῥαψῳδίαν ὀψὲ παρῆλθεν, ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τὰς τρα-
» γῳδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶτον. δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικήν ἐστι τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ περὶ τὴν
» ποιητικὴν, ὅπερ ἕτεροί τινες ἐπραγματεύθησαν. καὶ Γλαύκων ὁ Τήϊος. ἔστι δ' αὐτὴ μὲν ἐν τῇ φωνῇ, πῶς αὐ-
» τῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος, οἷον ποτὲ μεγάλῃ, καὶ ποτὲ μικρᾷ, καὶ μέσῃ, καὶ πῶς τοῖς τόνοις. οἷον
» ὀξείᾳ, βαρείᾳ καὶ μέσῃ: τρία γάρ ἐστι περὶ ἃ σκοποῦσι, ταῦτα δ' ἐστὶ μέγεθος, ἁρμονία, ῥυθμός. Huiuſmodi igitur eſt ars hiſtrionica, ad quam ait ſpectare τὰ σχήματα τῆς λέξεως. quare non eſt in hoc libello poëtices de dictione loqui, quatenus pronunciatur & effingitur addito geſtu, & vultu, & voce; non enim hiſtrionibus inſeruit Ariſtoteles in hoc libello; ſed iis, qui artificioſè tragica Dramata, & Epopœiam ſcribere voluerint. Ariſtoteles lib. III. Rhetoricorum inanem laborem eſſe demonſtrat, quòd pronunciatione Rhetorica pollicebantur ſe ſcripturos; non quidem, quòd ea oratoribus non ſit maximè neceſſaria; magni enim refert hoc'ne an illo modo aliquid pronũcietur; Sed quia ſatis de ea locuti fuiſſent, qui hiſtrionicam artem libris mandarant: ait igitur, ſi aliquando illorum de pronunciatione Rhetorica ars ſcripta exeat in lucem, ſimillimã
» fore hiſtrionicæ. Verba ſunt hæc. ἐκείνη μὲν οὖν ὅταν ἔλθῃ, ταὐτὸ ποιήσει τῇ ὑποκριτικῇ, ἐγκεχει-
» ρήκασι δὲ ἐπ' ὀλίγον περὶ αὐτῆς τινὲς, οἷον Θρασύμαχος ἐν τοῖς Ἐλέοις. Verùm naturæ potius hanc hiſtrionum eſſe facultatem docet Ariſtoteles, quàm artis. Sic. καὶ ἔστι φύσεως τὸ ὑποκριτι-
» κὸν εἶναι, καὶ ἀτεχνότερον. περὶ δὲ τὴν λέξιν ἔντεχνον. Si igitur naturæ, non artis eſt pronun-

tia.

ſpectant; Nec ſanè indiligenter tota hæc res percipi debet, quia vt eodem libro inquit Cicero, vna actio in dicendo dominatur, & eſt veluti quidam ſermo corporis.

» Παρὰ γὰρ τὴν τούτων γνῶσιν, ἢ ἄγνοιαν, οὐδὲν εἰς τὴν ποιητικὴν ἐπιτίμημα φέρεται.
» ὅτι καὶ ἄξιον σπουδῆς. τί γὰρ ἄν τις ὑπολάβοι ἡμαρτῆσθαι, ἃ Πρωταγόρας ἐπιτιμᾷ· ὅτι
» εὔχεσθαι οἰόμενος, ἐπιτάττει εἰπών. μῆνιν ἄειδε θεά. τὸ γὰρ κελεῦσαι φησι· ποιεῖν τι ἢ μὴ,
» ἐπίταξίς ἐστι.

» Quandoquidem præter horũ peritiam, ignorationem'ue nulla qui-
» dem accuſatio, quæ digna ſit ſtudio, ad Poëticam refertur. Nam quis,
» obſecro, in his peccatum eſſe ſuſpicetur, quæ Protagoras accuſat? ſi
» quis videlicet, dum precari ſe exiſtimet, interim præcipiat? hoc pacto:
» Iram pande Dea, quandoquidem (inquit ille) iubere aliquid fieri,
» vel non fieri, præceptum eſt.

Vt probet Ariſtoteles θεωρίαν περὶ τὰ σχήματα τῆς λέξεως non ſpectare ad artificium, vt Methodum poëtices, tali vtitur argumentatione; Ea ex quorum ignoratione nulla conſequitur reprehenſio poëtarũ, & poëtices facultatis; non ſpectant ad ipſius ipſorumúe facultatem. Quorum itidem peritia, & cognitio nihil adiumenti affert poëtis, poëticæque facultati; ad eam non pertinent; Sed huiuſmodi ſunt τὰ σχήματα τῆς λέξεως; ſunt igitur ad aliam artem, hoc eſt ad hiſtrionicam, aut aliam quamuis, quæ hoc profiteatur, reiicienda. Addidit verò illa verba in contextu Ariſtoteles. ὅ, τι καὶ ἄξιον σπουδῆς quia multi reprehendere conantur poëtas in iis, quæ potius adſcribenda ſunt hiſtrionibus, de qua re ſub finem huius libelli plura dicemus; ſed hæ reprehenſiones parui ſunt faciendæ, quia non ſpectant ad artem, quę poëtæ propria eſt; Vulgus igitur hominum ſæpe errata hiſtrionum putat eſſe poëtarum, verùm hæc aptè ſunt internoſcenda, ac diiudicanda; ne falsò reprehendantur poëtæ; quod ſi tamen fiat; negligere debebit talem reprehenſionem poëta; Protagoras Sophiſta ille notiſsimus, cuius argumentum captioſum refert. A. Gellius; & Ariſtoteles innuit libro Rhetoricorum ſecundo, vbi de apparentium Enthymematum locis agit; Homerum ſubtili, ac friuola quadam ratione reprehendere ſolebat in primo ſtatim verſu Iliados; quòd, cum præcãdi ſit mos Muſas, et Apollinem initio poëmatum, vt in dicendo aſpirent; & faueant in ſcribenda actione, quam ſibi narrandam, & imitandam propoſuerint; ipſe non precatus ſit, ſed quaſi imperans protulerit.

» μῆνιν ἄειδε θεά.

Nam definiens quid eſſet imperare, ita dicebat. Imperare eſt, cum aliquis mandat aliquid alicui faciendum, vel non faciendum. ποιεῖν τι, ἢ μὴ ποιεῖν habent manuſcripti libri; nam in vulgatis deeſt proſtrema dictio. Zoilum quoque accepimus friuola hac ratione vſum reprehendendi, multa contra Homerum ſcripſiſſe; teſtatur enim Suidas illum lib. ix. aduerſus Homeri poëmata edidiſſe; Eaſque reprehenſiones grammaticas fuiſſe, & leues circa ſermonis ſtructuram, & dictionum ſignificationem. Nimirum leues hæ, ac ferè contemnendæ ſunt cauillationes grammaticorum; quid enim quæſo refert, hoc an illo modo interpreteris verba Homerica, aut quæ tandem vtilitas ex his capi poteſt?

» Διὸ παρείσθω, ὡς ἄλλης, καὶ οὐ τῆς ποιητικῆς ὂν θεώρημα.

» Quapropter faceſſat hæc conſideratio perinde ac alterius faculta-
» tis, non autem Poëticæ propria.

Concluſio eſt ſuperius dictorum omnium huiuſmodi, cum igitur hæc ad poëticen non ſpectent; omittenda ſunt & relinquenda aliis, qui minutiorem aliquam facultatẽ ſeu artem profitentur. Grammaticos, opinor, intelligit Ariſtoteles. Nec ſine cauſa τῶ

ῥημα vocauit, ſicuti etiam in Topicis libro primo definiens Problema ait. πρόβλημα δέ ἐστι διαλεκτικὸν θεώρημα τὸ συντεῖνον, ἢ πρὸς αἵρεσιν καὶ φυγὴν, ἢ πρὸς ἀλήθειαν, καὶ γνῶσιν, ἢ αὐτὸ ἢ ὡς συνεργὸν. πρὸς τι ἕτερον τῶν τοιούτων. Dionyſius, quoque Halicar. in libro περὶ συνθέσεως ait. πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων θεωρημάτων περὶ τὴν ἐκλογήν. M. Cic. libro de Oratore primo explicat quid profiteantur Grammatici; Io Grammaticis poëtarum pertractatio, hiſtoriarum cognitio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam ſonus.

Τῆς δὲ λέξεως ἁπάσης τάδ' ἐστὶ τὰ μέρη· στοιχεῖον, συλλαβὴ, σύνδεσμος, ὄνομα, ῥῆμα, ἄρθρον, πτῶσις, λόγος.

Dictionis vniuerſæ partes hæ ſunt: Elementum, ſyllaba, cõiunctio, nomen, verbum, articulus, caſus, oratio.

Aptiſsimè locum hũc in ſua paraphraſi declarat Auerroes, ait enim. Eleměta, in quę reſoluitur omnis oratio poëtica, ſunt octo (ſic enim debet fortaſſe legi ille locus) litera ſyllaba, copulatio, nomen, verbum, caſus, oratio; vel etiam ſic. Sunt quinque Syllaba, copulatio, diſiunctio vniuerſalium; caſus, oratio; nam per vniuerſalium diſiunctionem intellexit nomen, verbum, & articulum, his enim vniuerſalia diſtinguũtur, ac diſgregantur in particularia; exempli cauſa addito articulo, diſiungo marem à fœmina, addito nomine, rem particularem diſtinguo, addito verbo, tempus certum ſignifico. Sed omnimo in hac diuiſione defuerit, litera; quæ non videbatur eſſe prætermittenda, quamuis poſtea alium contextum declarans ait; Elementa verò ſyllabarum ſunt res, quæ diuidi non poſſunt, quarum natura eſt ingredi in ſyllabarum compoſitionem; & eſt litera ſimpliciſsimum eorum, ex quibus conſtituitur oratio. Sciendum verò Ariſtotelem vocaſſe hoc loco λέξιν longum ſermonem de aliqua re habitum, non ſicuti grammatici ſolent proferre pro dictione. & ſic etiam libro Rhetoric. tertio ait. λέγω δὲ περίοδον λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν, καὶ τελευτὴν hic periodum vocat λέξιν, eſt enim prolixa narratio quædam; patet autem hoc eſſe veriſsimum, quia λέξεως partem ſtatuit eſſe τὸν λόγον: nam per λόγον intelligit collectionem duarum, triumue, aut plurium dictionum aliquid ſignificantium, vt Socrates cœnat, Socrates loquitur cum Xanthippe, & quæ huiuſmodi ſunt. Poſsit mirari fortaſſe hoc loco aliquis, cur Ariſt. in poëtices tractatione agat de his, quæ potius ad Grammaticum ſpectant. Reſpondeo, grammatici quoque munus eſſe, hæc conſiderare; ſed diuerſa ratione, aliumque habere ſibi propoſitum finem. Finis enim grammatico hic propoſitus eſt, vt partes orationis aptè inter ſe connectat, ſtructuramque rectã ipſius faciat. Hinc Theodorus Gaza vir doctiſſ. qui ſummo ingenio methodum illam conſcripſit, ait ſub initium libri quarti. λοιπὸν δὲ περὶ συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν εἰπεῖν, γραμματικοῦ γὰρ καὶ ἡ περὶ ταῦτα θεωρία, καὶ ἥ γε τοιαύτη σύνταξις, καὶ τὸ λόγου οὐχ ἧττον πραγματεύεται ἢ ὁ περὶ ἑκάστου τῶν ὀκτὼ τοῦ λόγου μερῶν σκοπούμενος, ὡς ἔχει ἤτοι κλίσεως, ἢ σχηματισμοῦ, ἢ προσῳδίας, ἢ ὀρθογραφίας· καθάπερ καὶ ὁ διαλεκτικὸς τοῦ συλλογιστικοῦ λόγου οὐχ ἧττον περὶ ὀνόματος, καὶ ῥήματος καὶ προτάσεως ἀκριβοῖ. Hæc ego volui Gazæ verba apponere, quia tanto artificio videntur eſſe prolata, vt agnoſcam erudititiſsimi illius hominis miram quandam induſtriam in diſcernenda methodo hac, & diſtinguenda; ſicuti ſolet in reliquis artibus, & ſcientiis Ariſtoteles, dum opus eſt, tantique mehercle facio Gazam; in hoc præſertim quarto libro, vt nulli veterum poſtponendum putem. Teſtatur Dionyſius Halicarnaſſeus in libro περὶ συνθέσεως Theophraſtum philoſophum doctiſsimum olim librum ſcripſiſſe περὶ λέξεως, vt oequis fortaſſe putet leuia hæc eſſe, neque ſatis digna philoſopho. Hæc ego eò libentius profero, quia ea inſolentia ſunt hac ætate noſtrates philoſophi, vt quò ſordidius, imperitiusq. loquuntur, eò ſe doctiores habitum iri exiſtiment. Sed velim audiant verba Dionyſii, vt cognoſcant, quantum operæ etiam in ipſis dictionibus dignoſcendis, & eligendis poſuerit Theophraſtus: ἔρχεται δὲ ἵνα περὶ τούτων καὶ Θεοφράστῳ φιλοσόφῳ πεπραγματευμένα τοῖς περὶ λέξεως, ὅθεν ὁρίζει εἶναι ὀνόματα φύσει καλὰ [illegible] ἐξ ὧν [illegible] καὶ μεγαλοπρεπὴς γενήσεσθαι τὴν φράσιν, καὶ ἄλλα ὕστερα μικρὰ ἢ ταπεινά, ἐξ ὧν οὔτε ποίημα χρηστὸν γένοιτο οὔτε λόγος. Sed nimium πολλοί τοι ναρθηκοφόροι

(de

(de Philoſophis noſtræ ætatis loquor) παῦροι δέ τι βάκχοι. Nunc redeo ad inſtitutum ſermonem. Eo quo diximus modo, literam, ſyllabam, & reliqua conſiderat Grammaticus. at Poëta, longe diuerſa ratione circa eadem verſatur; vt nitidam ſcilicet, fluxam, ſuauem, numeroſamque conficiat orationem; ſed cũ oratio ex verbis, nominibusque componatur; & illa modò lenia, modo aſpera ſint; propter ſyllabarum connexionem, Syllabæ verò ex literis conflentur, planè neceſſe eſt hæc ab initio vt cognoſcat. Rem totam hác pulcherrima ſerie declarat Halicarnaſſeus, in eodem aureo libello περὶ συνθέσεως; vbi ait. παρὰ μὲν τὰς τῶν γραμμάτων συμπλοκὰς, ἡ τῶν συλλαβῶν γίνεται δύναμις ποικίλη, παρὰ δὲ τὰς τῶν συλλαβῶν συνθέσεις ἡ τῶν ὀνομάτων φύσις παντοδαπή. παρὰ δὲ τὰς τῶν ὀνομάτων ἁρμονίας πολύμορφος ὁ λόγος γίνεται, ὥστε πολλὴ ἀνάγκη καλὴν μὲν εἶναι λέξιν ἐν ᾗ καλά ἐστιν ὀνόματα, καλῶν δὲ ὀνομάτων, συλλαβάς τε, καὶ γράμματα καλὰ αἴτια εἶναι, ἡδεῖαν τε διάλεκτον ἐκ τῶν ἡδυνόντων τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι, καὶ τὸ παραπλήσιον ὀνομάτων τε, καὶ συλλαβῶν, καὶ γραμμάτων τάς τε κατὰ μέρος ἐν τούτοις διαφορὰς, καθ' ἃς δηλοῦται τά τε ἤθη, καὶ τὰ πάθη, καὶ αἱ διαθέσεις, καὶ τὰ ἔργα τῶν προσώπων, ἀπὸ τῆς πρώτης κατασκευῆς τῶν γραμμάτων, γίνεσθαι τοιαῦτα. Præterea videre eſt apud poëtas ſæpiſſimè, nona confingi nomina ex apta ſyllabarum connexione, vel vt ſonum, vel vt temporis longitudinem, & interuallum; vel vt corporis magnitudinẽ, vel perturbationis alicuius vim exprimant; ſicuti Homerus facit, quo loco ſonitum vndarum ad littus fractarum ſignificare volens ait.

ἠϊόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω. Sicuti Vergilius apud nos, ſtrepitum nauticarum funium ſignificans

Stridorque rudentum.

Hanc igitur vtilitatem poëtis affert ſyllabarum conſideratio; & literarum; ſunt enim (vt inquit Dionyſius) ſæpe τὰ γράμματα μιμητικὰ τὰ. vt appparet in hoc verſu Homeri.

ῥόχθει γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο. rurſus in illo.

σμαραγεῖ δέ τε πόντος. Magiſtra horum omnium natura eſt, quę nos aptos reddidit ad imitandas voces, & ſonos adaptione, et cõnexione mutua literarum, et ſyllabarum; vt & mugitus boum, & hinnitus equorum; & balatus ouium, & ſerræ ſtridorem, & ventorum ſonitum his exprimamus. Rhetorice quoque ſuo Oratori præſcribit hanc eandem literarum, ſyllabarumque conſiderationem; neque ſanè quicquàm differt in hoc poëta ab oratore, vno excepto, quòd aſtrictior numeris, & rhythmo eſt Poëtæ oratio; exactiusque hac de cauſa ſingularum literarum, & ſyllabarum naturam, vim, connexionem, & ſonum cõſiderat, quàm Orator. Hinc Cicero in eo libro, qui inſcribitur Orator, ait. Quod cum ita ſit, tamen ea, quæ ſuprà dicta ſunt, plus in diſputãdo, quàm ea, de quibus dicẽdum eſt, dignitatis habuerunt; de verbis enim componendis, & de ſyllabis propemodum dinumerandis, et dimetiẽdis loquemur, quę etiam ſi ſunt, ſicuti mihi videntur neceſſaria, tamẽ fiunt magnificentius quàm docẽtur. eſt id omnino verum, ſed propriè in hoc dicitur, nam omnium magnarum artium, ſicut arborum, altitudo nos delectat; radices, ſtirpesque non item, ſed eſſe illa ſine his nõ poteſt. Hæc ille. qui plura volet cognoſcere, legat librum Halicarnaſſei περὶ συνθέσεως, vbi vir ille præclarus, ſingularum literarum naturam contemplans; ſyllabarumque connexiones lenes, & aſperas diiudicans; ſatis oſtendit, quomodo inter ſe cohærere debeant, vt voces concinnas orationemque ſuauem efficiãt. Ariſtoteles, qui ſciebat tractationem hác cõmunem eſſe Oratori cum Poëta, libro Rhetoricorum. III. ait, ſe de dictione in libro de Poëtica locutum exactius. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐχ ἅπαντα, ὅσα περὶ λέξεως ἔστιν εἰπεῖν ἀκριβολογητέον ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα περὶ τοιαύτης, οἵας λέγομεν, περὶ δὲ ἐκείνης εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. ἴσως ἐν ἐκείνῃ τεταγμένα. Ex partibus connumeratis duas tantùm, aut tres cõſiderat Dialecticus. Nomen, verbum, & orationem, ſicuti patet in libro περὶ ἑρμηνείας. non intuetur enim, atque perpendit dialecticus literas, & ſyllabas, cũ nullum vſum ipſi præbeant ad conficiendas ratiocinationes, et demonſtrationes. Atque hinc fortaſſe omnis deſidia manauit dialecticorum; ac philoſophorum; qui, quòd accuratam verborum, ſyllabarum, literarumque conſiderationem videntes ſibi, ſicut Poëtis, & Oratoribus non eſſe neceſſariam; ornamenta ſermonis negligere cœperunt. & ſi teſtatur Halicarnaſſeus nonnullos non defuiſſe, qui, ne negligere viderẽtur ea, in quibus alios gloriã

ſibi magnam paraſſe videbant; libros conſcribere conati ſunt, de ornatu orationis,& apta verborum collocatione,& conformatione;quamuis parum feliciter ipſis res ceſſerit;Chryſippus,ſiquis alius,de dialectice exactiſsime locutus eſt,at adeò inornatè (ſi Dionyſio credimus) vt nihil ſordidius, aut inſuauius ſit oratione illius. Verba illius
» ſunt hæc. καὶ οἱ φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ τὰς διαλεκτικὰς ἐκφέροντες τέχνας οὕτως εἰσὶν ἄθλιοι
» περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, ὥστ' αἰδεῖσθαι, καὶ λέγειν. ἀπόχρη δὲ τεκμηρίῳ χρήσασθαι τῷ λόγῳ χρυσίπ-
» που τοῦ στωϊκοῦ, περαιτέρω γὰρ ἂν οὐ προβαίην, τούτου γὰρ οὔτε ἄμεινον οὐδεὶς τὰς διαλεκτικὰς τέχνας
» ἠκρίβωσεν, οὔτε χεῖρον ἁρμονίᾳ συνταχθέντας ἐξήνεγκε λόγους. At diſsimilis planè horum fuit Ariſtoteles,qui tanto artificio omnia,ac ornatu deſcripſit, vt ne verbum quidem vnũ inueniri poſsit;in quo non ſit ſummus decor:venuſtas,& ornamentum. Hinc Cicero. quodam loco præclarè ſcriptum reliquit. Aureum eloquentię flumen, ab Ariſtotele fundi; eoque nihil eſſe acutius,nihil politius; Multumque operæ poſuiſſe in coniungenda eloquentia cum philoſophia.

» Στοιχεῖον μὲν οὖν ἐστὶ φωνὴ ἀδιαίρετος οὐ πᾶσα δὲ, ἀλλ' ἐξ ἧς πέφυκε συνετὴ γίνεσθαι
» φωνή. καὶ γὰρ τῶν θηρίων εἰσὶν ἀδιαίρετοι φωναὶ, ὧν οὐδεμίαν λέγω στοιχεῖον.

» Elementum indiuidua dicitur vox,non quidem omnis, ſed illa tan-
» tum , ex qua ſuapte natura intelligibilis vox conſtitui poteſt.quando-
» quidem & indiuiſibiles ſunt ferarum voces, quarum ſanè nullam ele-
» mentum dicimus.

Partes eas,quas ſuperius enumerauit,ſingillatim explicat, definitque Ariſtoteles,ac primum; elementum,ſeu literam; στοιχεῖον à Grecis dictũ παρὰ τὸ στείχειν,quod eſt ſerie, & ordine quodam deinceps incedere, non enim fortuitò collocantur inter ſe ad conſtituendam ſyllabam,ſed certa quadam ratione cohærẽt.hinc Gaza doctè reliquit ſcri
» ptum libro quarto ſuæ Methodi. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν στοιχεῖον ἐπιπλέκεται ἀλλήλοις εἰς σύστασιν
» συλλαβῶν, ἀλλ' ὡς καὶ τοὔνομα δηλοῖ, στείχει τε, καὶ εὔτακτως κινούμενα πρὸς συντίθεται κατὰ λόγον.
Dionyſius Halicarnaſſeus in lib. περὶ συνθέσεως alia quadam ratione vocata ait στοιχεῖα
» à ſimilitudine quippè elementorum; his verbis, γράμματα μὲν λέγεται, ὅτι γραμμαῖς τισὶ ση-
» μαίνεται. στοιχεῖα δὲ ὅτι πᾶσα φωνὴ τὴν γένεσιν ἐκ τούτων λαμβάνει πρῶτα, καὶ τὴν διάλυσιν εἰς ταῦτα
» ποιεῖται τελευταῖα. Definitio elementi eſt hæc. Elementum eſt vox, quæ non diuiditur, aut diuidi poteſt. hanc definitionem ab Ariſtotele ſumpſit Gaza. cum ait. ἀρ-
» κτέον δ' ἴσως ἀπὸ τῶν πρώτων, οἷον τῶν στοιχείων. ταῦτα γὰρ ὁ πρώτη, καὶ ἀμερὴς ἐστὶ τἀνθρώπου φωνή. Elementum eſt quiddam ſimpliciſsimum (vt ait Auerroes)ergo diuidi non poteſt.ſi huiuſmodi;eſt ab hoc incipiendum,ſi voluerimus ordinem naturæ ſequi,qui progreditur à ſimpliciſsimis paulatim ad compoſita.hanc rem quoque animaduertit Halicar naſſeus,ait enim elemẽta, ſeu literas eſſe principia humanæ,articulatæque vocis;quæ
» diuiſionem nullam recipiunt. verba illius ſunt hæc. ἀρχαὶ μὲν οὖν εἰσὶ τῆς ἀνθρωπίνης, καὶ
» ἐνάρθρου φωνῆς, αἱ μηκέτι δεχόμεναι διαίρεσιν. Sed quia etiam brutorum voces indiuiſibiles ſunt; nequis putaret hac definitione ipſas contineri; ait Ariſtoteles. οὐ πᾶσα δὲ, & quæ ſequuntur, hoc eſt nõ omnis quidem vox indiuiſibilis eſt elementum, ſed ea tantum,ex qua exiſtit, ac gignitur vox, quæ ſenſum aliquem habet, & intelligi poteſt, hæc illa eſt quam Halicarnaſſeus ἀνθρωπίνην, καὶ ἔναρθρον vocat. Auerroes quoque in ſua Paraphraſi ait,& quoniam voces,ſeu ſoni beſtiarum diuidi non poſſunt in literas,propterea dicimus,nullam vocem earum compoſitam eſſe ex literis; neque vllam partem vocum illarum eſſe literam.

» Ταύτης δὲ μέρη τό τε φωνῆεν, καὶ τὸ ἡμίφωνον, καὶ ἄφωνον. ἔστι δὲ φωνῆεν μὲν ἄνευ προ-
» σβολῆς ἔχον φωνὴν ἀκουστήν. ἡμίφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολῆς, ἔχον φωνὴν ἀκουστὴν, οἷον, τὸ
» σ, καὶ τὸ ρ. ἄφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολῆς, καθ' αὐτὸ μὲν οὐδεμίαν ἔχον φωνὴν, μετὰ δὲ τῶν ἐχόν-
» των τινὰ φωνὴν, γινόμενον ἀκουστόν. οἷον τὸ γ, καὶ τὸ δ.

» Hæc vocalis, ſiue ſemiuocalis,aut etiam muta appellatur. Vocalis,

quæ ſine vlla prorſus adiectione ſonum, qui exaudiri poſſit, reddit. Semiuocalis, quæ non ſine adiectione, vt σ, ρ. Muta, quæ cum adiectione per ſe nullum omnino ſonũ reddit, adiuncta verò his, quæ aliquam vocem reddunt exaudiri poteſt: vt γ & δ.

Auerroes locum hunc ita explicat. Huius vocis, quę litera eſt, partes ſunt, litera vocalis, & litera conſonans, & habet duas partes; vna eſt, quæ penitus non recipit protenſionem vllam ſonando; Altera autem eſt, quæ recipit protenſionem, & cæteræ quæ vocantur ſemiuocales, & mutæ, & omnes hæ voces generantur ex percuſsione, quæ fit à labiis, & dentibus, aut ab aliis partibus gutturis, ſeu ſaucium. In eodem libro περὶ συνθέσεως Dionyſius Halicarnaſſeus, ex ſententia Ariſtoxeni Muſici, literas non diſsimili modo diuidit, ait enim. τὰ δὲ στοιχεῖά τε, καὶ γράμματα οὐ μίαν πάντων φύσιν, διαφορὰ δὲ αὐτῶν. πρώτη μὲν ὡς Ἀριστόξενος ὁ μουσικὸς ἀποφαίνεται, καθ' ἣν τὰ μὲν φωνὰς ἀποτελεῖ, τὰ δὲ ψόφους: φωνὰς μὲν τὰ λεγόμενα φωνήεντα, ψόφους δὲ τὰ λοιπὰ πάντα. Ariſt. in contextu definiens vocalẽ ait eſſe φωνὴν ἀκουστὴν ἄνευ προσβολῆς. rurſus definiens ſemiuocalem & mutam inquit: φωνὴν ἀκουστὴν μετὰ προσβολῆς. Neſcio autem, qua ratione Paccius προσβολὴν verterit additionem, nam id non ſignificat hæc dictio, ſed percuſsionem, & colliſionem, et impetum quendam. Atque ſanè hoc recte explicat Auerroes, ait enim conſonantes egere, in pronunciatione, percuſsione labiorum; linguæ, & faucium, alioqui exaudiri non poſſent, qua non egent vocales; nam ſine hac percuſsione, ſeu impreſsione labiorum, & linguæ per ſe exaudiuntur; Ideò Ariſtoxenus, vt paulò ante retulimus ex Dionyſio, vocales appellabat φωνὰς, & conſonantes ψόφους. quid enim aliud eſt ψόφος, quàm ſonus qui fit μετὰ προσβολῆς? Idem Dionyſius, ibidem declarat apertius alia quadam ratione, quę vocales dicantur, & quæ coſonantes. δευτέρα διαφορὰ ἐστὶ καθ' ἣν τῶν φωνούντων ἃ μὲν καθ' ἑαυτὰ ψόφους ὁποίους δή τινας ἀποτελεῖν πέφυκεν, ῥοῖζον, ἢ συριγμὸν, ἢ ποππυσμὸν, ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἤχων δηλωτικά. ἃ δὲ ἐστὶν ἁπάσης ἄμοιρα φωνῆς, καὶ ψόφου, καὶ οὐχ οἷά τε ἠχεῖσθαι καθ' ἑαυτά. τοῦτα μὲν τινὲς ἐκάλεσαν ἄφωνα. θάτερα δὲ ἡμίφωνα. Alii diuerſam in his diuidendis, atque explicandis rationem ſecuti ſunt; vt minus mirum videri debeat, ſi etiã Ariſtotelis diuiſio alio quodam modo facta eſt. Verba Halicarnaſſei, quibus hoc declarat, hæc ſunt. οἱ δὲ τεχνῦ νέμοντες τοῖς πρώτοις τε καὶ στοιχειώδεσι φωνῆς διαιρέμενοι. φωνήεντα μὲν ἐκάλεσαν ὅσα καὶ καθ' ἑαυτὰ φωνεῖται, καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ ἐστὶν αὐτοτελῆ. ἡμίφωνα δὲ ὅσα μετὰ μὲν τῶν φωνηέντων κρεῖττον ἐκφέρεται, καθ' ἑαυτὰ δὲ χεῖρόν τι καὶ οὐκ αὐτοτελῶς. ἄφωνα δὲ ὅσα οὔτε τοῖς τελείοις οὔτε τοῖς ἡμιτελείοις φωνὰς ἔχει καθ' ἑαυτά, μεθ' ἑτέρων δὲ καὶ φωνεῖται. Hæc ego apponere volui ex diſputatione rhetoris doctiſs. ſumpta, vt quilibet poſſet cum Ariſt. explicatione conferre; mirifice enim locum hunc totũ illuſtrant. Ingenioſè qooq. veterum veſtigia ſecutus, hæc omnia explicat lib. IIII. Gaza, vt videre quilibet poteſt. Plutarchus libro nono Sympoſiac. capite tertio, vbi Muſicũ cum Rhetore; & Geometram cum Grammatico differentẽ facit, varias explicat quæ ad vocales, et conſonantes ſpectãt; illic igitur legi poſſunt. Auerroes in ſua Paraphraſi de iis omnibus ita diſſerit; nam apponam ipſius verba; ſicuti adhuc feci multis in locis, aliquantò elimatiora, & puriora, quàm in interpretis verſione leguntur. Litera ſemiuocalis eſt, quæ habet cum vocali protractionem quandam, & non habet per ſe ſonum, qui exaudiri poſsit. Litera verò conſonans eſt, quæ cum vocali ſonat; ſed per ſe poſita, non habet ſonum, qui audiri poſsit, ſicuti vocales habent. intelligo autem ſonum, qui exaudiri poteſt, in conſonantibus, quando componitur cum alio, & ſimul cum eo ſonat. Et conſonantibus quidem nõ ineſt ſonus, niſi, quando componuntur cum illis, quibus ineſt ſonus; & ſunt quæ apud nos dicuntur literę quietæ, ſeu mutę.

ταῦτα δὲ διαφέρει σχήμασί τε τοῦ στόματος, καὶ τόποις, καὶ δασύτητι, καὶ ψιλότητι, καὶ μήκει, καὶ βραχύτητι, ἔτι δὲ ὀξύτητι, καὶ βαρύτητι, καὶ τῷ μέσῳ, περὶ ὧν καθ' ἕκαστον ἐν τοῖς μετρικοῖς προσήκει θεωρεῖν.

Hæc differunt inter ſe figura oris, locis, aſpiratione, tenuitate, longitudine, breuitate, acumine, præterea grauitate, inflexione. de quibus

,, ſanè in his, quæ ad metra pertinent, conſideratio propria eſt.

Poſtquàm elementa diuiſit in partes tres, ſingulaſque definiens explicauit; nunc differentiam ipſorum declarat, qualis ſit. Ac multis ſanè modis tùm vocales, tum conſonantes, tum ſemiuocales inter ſe differunt. Quòd ſiquis quærat, quém vſum præbeant nobis hæ differentiæ in poëtica facultate, ſi nouerimus ipſas? Reſpondeo, cum poëtarum oratio numeris conſtet; ſuauitatemque aliquando requirat, & lenitatem; aliquando aſperitatem, non poſſe nos ſatis aptè eam conficere, aut internoſcere, niſi has differentias cognouerimus. Ac de vocalibus primũ loquemur, idipſumque eſſe veriſsimum oſtendemus. Vocales numero ſeptem ſunt, duæ longæ. η. ω. duæ breues. ε. ο. Tres ancipites, α, ι, υ. Græcarum literarũ ego affero exempla, quia Ariſtotelis veſtigia ſequor; facilè tamen hac norma etiam Latinas perpendere poterimus. Omnes vocales proferũtur, arteria ſpiritum concipiente, & valde ſimplici quadã oris figuratione; linguæque ſine vllo prorſus labore excurrentis; Sed planè quieſcentis. Ex his quæ ſunt longæ cõtinuum quendam, & productum emittunt ſonum. breues autem vno ſpiritus ictu, & breui arteriæ commotione proferuntur, breuemque faciunt ſonum. Ancipites ſi longæ fuerint, longarum; ſi breues, breuium naturam imitantur; Longæ igitur in prolatione multum temporis ſonant, ac exaudiuntur, ideòque ſuauiſsimam, grauitatiſque plenam vocem efficiunt. Breues autem, quoniam cito proferuntur; & ſtatim præteruolant aures, deteriorem faciunt ſonum; atque vt Halicarnaſſeus ait, μικρόφωνα ἐςὶ, καὶ
,, ἀπαλύνει τὸν ἦχον. Præterea ex longis maximè ſonorum eſt α cum longum eſt, profertur enim hiulco ore. Præterea etiam ω, nam rotundatur in ipſo proferendo os; & contrahuntur labia, vt curuentur poſtea in circulum veluti quendam. ςρογγύλλεται
,, (inquit Dionyſius) ἐν αὐτῷ τὸ ςόμα, καὶ περιςέλλει τὰ χείλη. Hęc igitur harũ vocalium natura eſt; quorum concurſus maxime vitandus, hiulcam enim & languidam reddunt orationem. Quòd ſi hæc ita ſeſe habent; iam ſatis patet, opinor, quomodo differant in
,, ter ſe χήματι τῷ ςόματος καὶ μήκει, καὶ βραχύτητι, καὶ τόποις. (ſic enim ait Ariſt. in contextu) qualemq. vſum poëtis præbeant; & quomodo ad poëticam facultatem ſpectent. Quatenus verò ſpectat ad cõſonantes, & ſemiuocales; id ipſum eti demonſtrari poteſt. Ex ſemiuocalibus aliæ ſunt ſimplices, alię ſunt duplices, ſimplices voco (Secutus normam Halicarnaſſei) λ μ. ν. ρ. nam immutalibus ad verba reſpicientes quædam barytona appellarunt grammatici. Duplices ſunt tres, hæ ζ. ξ. ψ. ſingulæ verò harum quatenus ad poëticen, & Rhetoricen ſpectant, ita diiudicantur. Grauiorem conſtituunt ſyllabam, ac dictionem duplices, quàm ſimplices, perfectiores enim ſunt, leuiores autem eſſe videntur ſimplices, & ſonum, qui velocius præteruolat, efficere, quo pacto autem ſingulæ pronuncientur, quaque oris figura, linguæ motu, dentium, & faucium ſtatu, eſt diligenter & oratori, & poëtæ conſiderandũ, quia naturam ab his accipit aut lenẽ, aut horridam, aut tardam, aut celerem dictio; poſtea etiã oratio, quę ex dictionibus cõſtat. Suauem facit orationem. λ & eſt (vt ait Halicarnaſſeus) τῶν ἡμιφώνων γλυκύτατον. ρ horridam facit, & eſt (vt idem inquit) τῶν ὁμογενῶν γενναιότατον. mediũ quendam ſonum ac naturam habent μ. & ν. Inuenuſtam autem, & inſuauem reddit dictionem, & orationem τὸ σ; atque, ſi fortè aliquando contigerit, vt crebrius ponatur, valde angit aures auditorũ. ἀηδὲς γὰρ καὶ ἀλόγου (nã proferã Halic. verba) μᾶλλον, ἢ λογικοῦ ἐφάπτεσθαι δοκεῖ φωνῆς ὁ συριγμός. raro igitur veteres, qui aptè ſcribere conati ſunt; vſi videntur; neq. defuerunt olim, qui integras cantilenas, & poëmata cõſcripſere ἀσίγμους, quod teſtimonio verſuũ Pindari probat Halic. vt illic videre quilibet poteſt; ego enim, ne lõgior ſim, prętermitto. ex duplicibus τὸ ψ valde fugiendum, quia eundem habet συριγμὸν. ζ aliquantò ſuauius. τὸ ξ autem aſperius, & habet præterea eũdem συριγμόν; quem improbari diximus in dictionibus. Aſpiratarum quoque, ac tenuium & mediarum natura, & vis eſt poëtæ pernoſcenda eadem de cauſa; diuerſo enim oris, linguæ, & faucium ſtatu, ac motu pronunciantur, cũ differant δασύτητι, καὶ ψιλότητι, nam ψιλὸν eſt τὸ τ. δασὺ τὸ θ. μέσον τὸ δ. de quibus Ariſtot. in contextu. reſpiciendum præterea ad accentum dictionum; nam aliæ per acutum, aliæ per grauẽ, aliæ per medium proferuntur; mediũ puto ab Ariſt. vocari,

cari, circumflexum quem grammatici vocant: ἡ ὀξεῖα(inquit Dionyſius Halicarn.)
» κράτιστα ὅλα τῷ τονώματι πολλῷ λήγεται, ἀλλ' ἴτερα δὲ ὅλα μέσῳ, κακίω δὲ ὅλα ψιλῷ, ταῦτα γὰρ τὴν ἐκο-
» λῶς δύναμιν ἔχει μόνην. ἡ δὲ ὀξεῖα, καὶ τὴν τοῦ τονώματος προσθήκην. Verùm de his hactenus; nam ſatis omnes differentiæ literarum, de quibus Ariſtoteles loquitur in cōtextu, declaratæ ſunt, ac illarū vſus demonſtratus, qualis ſit; & quomodo Poëtis inſeruiat. multa potuiſſem ex Ciceronis lib. de Or. I I I. ex Quintiliani etiā lib. I I. apponere, ſed ego Halicarnaſſeum in primis ſecutus, ſatius eſſe putaui; ſi breuiter hæc explicarem. legat igitur, qui volet, illic copioſè. Eraſmus noſtra ætate ab hinc plures annos librum edidit de Pronunciatione, in quo omnia exactè explanauit, quæ ad hanc diſputationem pertinent. non quidem ad Rhetoricen, aut ad Poëticen referens, vt doceret ſuauiorem grauioremque & fluxam magis facere orationē, ſed vt ſuis Batauis, & Hollandis, cæteriſque id genus hominibus, qui in Latinis, Græciſque literis proferendis, pingue quiddam, atque horridum ſonant, rectam pronunciandi normam daret; eorumque vocem leniret, atque inflecteret ad ſuauitatem. Adnotanda verò diligenter illa ſunt Ari-
» ſtotelis verba in contextu. περὶ ὧν καθ' ἕκαστον ἐν τοῖς μετρικοῖς προσήκει θεωρεῖν. ait enim exactius de his loqui pertinere ad eum, qui de metris loquitur; ea autem facultas particula quædā grammaticæ eſt, & inſeruit poëticæ, & Rhetoricæ aliqua ex parte: nam & ipſa numeros aſciſcit; metra autem numerorum partes quædam ſunt, vt antè copioſius declaratum fuit. Dionyſii Halicarnaſ. locus eſt in libro περὶ συνθέσεως; vbi loquitur de numero, & ordine literarum; pulcherrimus, valdeque annotandus. ait enim non ad Rhetoricē pertinere eam diſputationem, ſed ad grammaticam, & metricam facultatē;
» non ſecus ac Ariſtoteles hoc loco. Verba illius ſunt hæc. ὁ μὲν ὧν περὶ τούτων λόγος γραμμα-
» τικῆς τι καὶ μετρικῆς, εἰ βούλεταί τις καὶ φιλοσοφίας οἰκειότερα. Neque eſt, quòd miretur quiſpiam dixiſſe illum hoc eſſe munus philoſophiæ. veriſſimum enim eſt, quatenus mater eſt, & altrix omnium artium, & ſcientiarum, tùm quæ circa res, tùm quæ circa orationem verſantur. Non ſunt autem prætermittenda Auerrois verba, quæ ſunt in Paraphraſi, ingenioſè enim & doctè locum hunc explicant; ſunt autem hæc. Et literæ iſtę diuerſæ fiunt ſecundum diuerſitatem figurarum oris, & locorum, quibus connectuntur, & vnde progredi incipiunt, præterea ſecundum breuitatem, et longitudinem; grauem quoque, & acutum accentum, & ſummatim vt dicam, ſecundum omnem terminationem, & extremitatem, atque media, quæ inter ipſas ſunt; hæc verò copioſius declarantur ab his, qui de concentibus, & metris, atque omnibus proportionibus poëticis loquuntur.

» Συλλαβὴ δέ ἐστι φωνὴ ἄσημος συνθετὴ ἐξ ἀφώνου, καὶ φωνὴν ἔχοντος. καὶ γὰρ τὸ γρ ἄνευ
» τοῦ α συλλαβή, καὶ μετὰ τοῦ α, οἷον, τὸ γρα. ἀλλὰ καὶ τούτων θεωρῆσαι τὰς διαφορὰς τῆς με-
» τρικῆς ἐστι.

» Syllaba vox eſt nihil penitus ſignificans compoſita ex muta, & vo-
» cem aliquo pacto habente: nam γρ etiam abſque α ſyllaba eſt: & cum
» α, veluti γρα. ſed harum differentias examinare, metricæ artis eſt.

Poſtquàm elementum definiuit, eiuſque partes, quibuſque modis inter ſe differant declarauit; ſeriem diſputationis ſecutus, explicat, atque definit ſyllabam; Sed miretur fortaſſe aliquis, ac quærat, cur Ariſtoteles elementū, literamque definiens, numerum ipſarum, quot ſint, non quæſiuit; Reſpondeo, hoc non fuiſſe neceſſarium, quia nō ſpectat ad facultatem poëticam talia perquirere. Atque hoc ſanè, ſicuti multa alia, doctè
» animaduertit Dionyſius Halicarnaſſ. in lib. περὶ συνθέσεως. vbi ait de facultate Rhetori
» ca loquens. ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν τῶν στοιχείων ὅσος ἐστὶν οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν ἀκριβῶς, ἐπεὶ πολλὴν παρέσχε, καὶ
» τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀπορίαν τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν γὰρ ὀκτωκαίδεκα τὰ πάντα τῆς φωνῆς στοιχεῖα, κατε-
» σκευάσθαι τὰ κοινὰ ἐν τούτοις, οἱ δὲ καὶ τὰ εἰκοσιτέσσαρα, οἱ δὲ χ ῥήματα, πλείω. ἡ δὲ τούτων θεωρία γραμ-
» ματικῆς ἐστιν, ἢ μετρικῆς. Rhetores igitur, & Poëticæ facultatis profeſſores hanc quæſtionē omittunt; arripiunt enim ipſam iam concluſam ab altera facultate, cuius proprium eſt eā perpendere. ideò locuturus Halicarnaſſ. de iis quæ ad oratoriam facultatē tantùm

ſpectant ait; ſe proferre tanquam confeſſum, & decretum inter eos, qui alteram facultatem tractant; literas eſſe vigintiquatuor; ſolent enim artes plerunque, quę vocantur à Græcis ὑπάλληλαι. arripere prioris alicuius, tanquam miniſtræ concluſiones; ex quib. tanquam principiis certis, & iam probatis elicit ſuas diſputationes. Verba illius ſunt hæc. ἡμῖν δ' ἀπόχρη μήτ' ἐλάττους τῶν κδ. μήτε πλείους ὑποκειμένοις ἀποδοῦναι τὰς τῆς φωνῆς ἀρχάς, καὶ τὰ συμβαίνοντα αὐτῇ λόγῳ. Verùm de his hactenus, nunc ſyllabæ definitionẽ explico. SYLLABA eſt vox, quæ nihil ſignificat. Hoc additũ eſt, vt diſtinguatur à dictionibus monoſyllabis, quæ quidem ſignificant, ſicuti patet. Sed cum ſignificant non iam ſyllabæ, ſed dictiones vocantur. COMPOSITA ex muta, & vocem habente. Compoſitam vocat, vt diſtinguat ab elemento, quod ſimplex eſt & ἀδιαίρετον, vt paulò antè diximus. Componitur autem ex duobus; ex muta ſcilicet & vocali; nam ex duabus mutis, vel ex muta, & ſemiuocali non poteſt confici ſyllaba. vt ſi dicas γρ. ſine α. vel alia vocali non erit ſyllaba: quia enunciari non poteſt. Oportet enim ſyllabam, cum ſit dictionis pars, enũciari; alioqui ſi ſyllabę non enunciarentur ſingillatim per ſe, neque dictio ex ſyllabis cõpoſita ſimul poſſet enunciari. Verba Gręca in contextu in vulgatis libris ita leguntur συνθετὸν δ' ἀφώνε, καὶ φωνὴν ἔχοντος, καὶ γὰρ τὸ γρ ἄνευ τοῦ α συλλαβὴ, καὶ μετὰ τοῦ α. οἷον τὸ γρα. Sed ſi cõſideres, corrupta ſunt, & mutila. Ego igitur ex lectione manuſcripti libri, qui eſt apud me; ita corrigo. συνθετὸν δ' ἐξ ἀφώνου, καὶ φωνὴν ἔχοντος, καὶ γὰρ τὸ γρ ἄνευ τοῦ. α. οὐκ ἔστι συλλαβὴ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ. α. οἷον τὸ γρα. Auerroes quatenus ſyllaba dicitur compoſita ex conſonante, & vocali pulcherrimè explicat, & ingenioſe. nam ait conſonantem eſſe tanquam materiam. Vocalem verò tanquam formam. Sed apponam verba illius, vt facilius res tota intelligatur: Syllaba eſt vox compoſita ex literis vocalibus, & conſonantibus nihil ſignificans. Et ſummatim ſciendum eſt, quoniã vox, ſeu ſyllaba ex duobus cõficitur, alterum in ea eſſe tanquam materiã hoc eſt conſonantem; alterum tanquàm formam, hoc eſt vocalem, & ideò à noſtratibus hominibus vocales vocantur mouentes, & excitantes mutas literas. Hæc ille. ex quibus patet quomodo ſyllaba dicatur cõpoſita. Dionyſius Halicarnaſſ. in libro περὶ συνθέσεως ait: ἐκ δὲ τῶν γραμμάτων τοιούτων τε ὄντων, καὶ δυνάμεις τοιαύτας ἐχόντων αἱ καλούμεναι γίνονται συλλαβαί. In ſyllabis Poëtæ & Oratores duo conſiderant. breuitatem ſeu longitudinem, & ſonum, quia ex his cum conficiantur dictiones, & ex dictionibus oratio, plurimi refert quales illæ ſint. componuntur autem per hanc methodum ſyllabæ, vt idem docet Halicarnaſſ. primùm enim aliqua vocalis ſeu longa, ſeu breuis; nuda, ſimplexque conſtituitur, quæ ſyllabam per ſe conſtituit; vt patet in dictione ὁδὸς in priore ſyllaba. ο. huic literæ ſeu ſyllabæ ſi apponas ρ & ſcribas. ῥόδος remanet quidem eadem ſyllaba breuis. Sed ſuſcipient aliquam mutationem addita prima litera illa ρ. Præterea ſi rurſus huic anteponas aliam literam conſonantem, ſeu mutam fiet ſyllaba τρο vt in dictione τρόπος. Poſtremò ſi aliam illi, anteponas, fiet ſyllaba στρο. vt in dictione στρόφος ſeu στροφή. Hæc poſtrema, quam quarto loco enumerauimus maxima eſt omnium, & magis compoſita. Tertio itidem loco expoſita ſyllaba magis idem ſimplex quàm quarta, ſed magis compoſita, quàm ſecunda. & ſic reliquæ eodem modo. Tribus igitur additionibus, quæ proferri poſſunt (Græci προσθήκας ἀκουστὰς vocant) aucta fuit ſyllaba illa, & breuis nihilòminus relicta eſt. Hæc omnia noſſe oportet oratorem, & poëtam, vt complicare ſciat literas; & ſyllabas conficere, complexionemque horridam, & aſperam vitare poſſit; ſi ita locus poſtulet. præterea conſideret breuis ne ſit, an longa. nam vt Halicarnaſſ. ait οὐ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει ἔν τε τοῖς λόγοις ψιλοῖς οὔτ' ἐν τοῖς ποιήμασιν, ἢ μάλιστα δὴ ῥυθμῶν ἢ μέτρων κατασκευαζομένοις πᾶσα βραχεῖα, καὶ πᾶσα μακρὰ συλλαβή. Sed exactius conſiderare hęc, fortaſſe ad metricam artem, potius quàm ad facultatem poëticam ſpectat. Non diſsimili ratione poſt longam de ſyllabis diſputationem, quia nimis exactè in ea fuerat verſatus, ait. οὐκ ἀναγκαῖον δ' ἐν τῷ παρόντι ταῦτα σκοπεῖν, ἀρκεῖ γὰρ ὅσον εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ἁρμόττον εἰρῆσθαι. Nihil turpius ſcribenti artis alicuius præceptiones contingere poteſt, quàm ſi imprudens tranſgrediatur in fines alterius, quæ proxima, finitimaque illi ſit. Hoc igitur diligenter eſt euitandum, quod Halicarnaſſ. & Ariſtoteles, ſicuti patet hoc loco, ſummo ſtudio efficere conati ſunt.

» Σύνδεσμος δέ ἐστι φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικὴν· ἐκ
» πλειόνων φωνῶν πεφυκυῖαν συντίθεσθαι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων, καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου, ἣν μὴ ἁρ-
» μόττῃ ἐν ἀρχῇ λόγου τιθέναι καθ' αὑτόν, οἷον, μὲν, ἤτοι, δή. ἢ φωνὴ ἄσημος ἐκ πλειόνων μὲν
» φωνῶν μιᾶς, σημαντικὴν δὲ ποιεῖν πεφυκυῖα μίαν φωνήν.

» Coniunctio vox eſt minime ſignificans: quæ nec impedit, nec efficit
» aliquam vocem ſignificare, apta quidem ex pluribus vocibus compo
» ni, extremo atque medio orationis cõgruens: quam quidem in initio
» orationis ſuapte natura poni minime conuenit: vt μὲν, ἤτοι, δή: ſiue vox
» per ſe quidem minime ſignificãs ex pluribus vocibus vnam, apta ve-
» rò vocem vnam ſignificantem reddere.

Nunc coniunctionem definit & explicat Ariſtoteles, eſt autem coniunctio vox quæ non ſignificat quidpiam, ſed copulat tantum, ea enim propriè vox dicitur ſignificare, quæ rem aliquam ſignificat, ſed coniunctiones rem nullam prorſum deſignãt certam, ideò appellata ab Ariſtotele vox ἄσημος. Quæ οὔτε κωλύει. Vetuſtus manuſcriptus, qui eſt apud me habet κολλάει. ideſt conglutinat coniungitque, quam lectionem prorſus recipio, altera reiecta, quæ pulcherrimum Ariſtotelis ſenſum corrumpit. Quatenus enim cõiunctio vocatur, ſeu σύνδεσμος, poſſet aliquis ſuſpicari, an coniungeret, ſeu interpellaret & mutilam faceret ſi tolleretur vocem vnam ſignificantem, quæ ex pluribus vocibus hoc eſt ſyllabis ſit compoſita, VOCEM ſignificantem, vocat Ariſtoteles VT PARIETEM, LVCERNAM, ARBOREM, PLVRES VOCES cùm ait, intelligit ſyllabas. Vna vox ſignificans, ex pluribus vocibus non ſignificantibus, hoc eſt ſyllabis componitur; Coniunctiones verò ſunt hæ. μὲν. δὴ δὲ. ἤτοι. & reliquæ huiuſmodi: non inſeruntur igitur hæ coniunctiones, in compoſitione dictionis, dum componitur ex ſyllabis. Et hoc differt CONIVNCTIO à SYLLABA. nã vtraque vox eſt non ſignificans; ſed differunt, quia ſyllaba ingreditur compoſitionem dictionis, ſeu (vt verbo vtar Ariſtotelis) vocis ſignificantis; at coniunctio non ingreditur, ſed ſeparatim profertur, ſicuti patet. Atque ſic patet locus alioqui difficillimus, & obſcuriſsimus, quem neque Georgius Valla, neque Paccius aptè vertergt, vti etiam me tacente videre eſt » in ipſorum verſione. Debet autem ita verti. CONIVNCTIO eſt vox nihil ſignificãs, » quæ neque conglutinat, neque conficit vocem vnam ſignificantem, quæ ex pluribus » vocibus, ſeu ſyllabis poſsit aptè componi; Alio etiam modo explicat Coniunctionis naturam, ac vim Ariſtoteles. ſic. Coniunctio eſt, quæ & in extremis partibus, & in medio (niſi conueniat, aut collocari aptè poſsit principio) collocatur ſermonis per ſe ſeiuncta, ac ſæparata. Hac quippè explicatione (ſi ita vertas) nihil ingenioſius aut artificioſius poteſt excogitari; nam Coniunctiones hæ. μὲν, δὴ, δὲ, τοι, δηλαδὴ, καὶ. & reliquæ huiuſmodi, ſemper collocantur in medio ſermonis, vt ſatis patet. Rurſus hæ ὅτι, ἀλλὰ, ὥστε, ὥσπερ, & quę huiuſmodi ſunt, ſemper collocantur in principio ſermonis. Illa verba in cõtextu Græco τιθέναι καθ' αὑτὸν. corrigẽda ſunt ex manuſcripto » τίθεσθαι καθ' αὑτόν. Rurſus illa dictio ἣν μὴ legi debet ὧν μὴ. malè igitur hæc omnia vertit Paccius, debentque, vti nos ſuperius expreſsimus, verti. Non contentus duplici hac explicatione Coniunctionis, aliam quoque affert Ariſtoteles, quæ eſt huiuſmodi. Vel Coniunctio eſt vox nihil ſignificans, quæ tamen ex pluribus vocibus ſignificantibus, vnã quandam aliam, ac diuerſam ſignificantem dictionem poteſt conficere. Hic quoque contextus in vulgatis libris eſt corruptus, ſed Medicæus liber manuſcriptus rectam præſefert, ſi vnius literæ labeculam tollas, lectionem, habet enim ſic verba hæc deſcripta. ἢ φωνὴ ἄσημος ἐκ πλειόνων μὲν φωνῶν σημαντικὸν δὲ ποιεῖν πέφυκε μίαν σημαντικὴν φωνήν. ſi tu » illam dictionem σημαντικὸν ita ſcribas, vna litera, vnoque accentu tantùm immutato. » σημαντικῶν. erit nitidiſsimus ab omni parte locus hic, vt legas. ἢ φωνὴ (nam rurſus ap- » pono integra omnia) ἄσημος, ἐκ πλειόνων μὲν φωνῶν, σημαντικῶν δὲ, ποιεῖν πέφυκε μίαν σημαντικὴν φωνήν. Exemplum eius rei, de qua loquitur Ariſtoteles, fuerit in his dictionibus. ἵππος

ὅτι

κυκλικά. εἰκοσικαιοχία εἰκοσικαιτέσσαρα. & in hac. καλοκάγαθος. & in hac καλοκαγαθία; nam coniũ ctio illa. καὶ. eſt quidem ἄσημος, ſed ex pluribus, duabus ſcilicet vocibus ſignificantibus, quæ ſunt εἰκοσι. & χία. vel καλὸς & ἀγαθὸς, conficit vnam, ac diuerſam vocem ſignificantem, quæ eſt καλοκάγαθος. & εἰκοσιχία. Non ſine cauſa igitur Ariſtot. tres attulit explicationes cõiunctionis, vt triplicem ipſius vim pateſaceret, ſicuti opinor omnes iam poſſe apertiſsimè perſpicere. Conſerat qui volet verſionem Paccii cum noſtra verſione, & interpretatione; Animaduertet enim (ſat ſcio) ipſum loca hæc non intellixiſſe, perperàmque, & confuſè omnia vertiſſe. Neque hæc à me quiſquam putet velim obtrectandi gratia dici; ſed tantùm veritatis pateſaciendæ cauſa, in loco preſertim obſcuriſsimo, & corrupto, ſicuti oſtendimus paulò antè. Auerroes in ſuâ Paraphraſi locum hunc ita explanat. Copulatio eſt vox cõpoſita, nihil ſignificans ſeparatim, vt eſt, &, demum, atque, & ſanè, ſummatim vt dicam, dictiones hæ ſunt tanquam vincula quædã partium orationis inter ſe, et hoc quidem ſaciunt, aut in principio ſermonis, vt. QVONIAM. QVIDEM, & dictiones, quæ continuationem ſignificant, vt QVANDO, SI, & aliæ his ſimiles. Præterea quædam, quæ diſiungunt, vt AVT. SIVE, & quæ excipiendi vim habent, vt PRAETER PRAETERQVAM & ſimiles; & quæ aduerſantur; vt. Sed, veruntamen, & iſtæ quoque aut in principio orationis, aut in fine, aut in medio collocantur. Poſtremò coniunctio vox eſt non ſignificatiua, ſeparans voces ſimplices, quæ quando coniungitur cum aliis, ſimul ſignificat cum illis, vt dictiones. quæ συγκατηγορηματικαὶ vocantur. Voces ſimplices appello, non vt ſunt literæ; quoniã voces ſignificatiuæ, ſeparatim cõpoſitę ex vocibus plurib. aut ex trib. aut ex quatuor, aut etiã ex pluribus, ſecundũ figuras aptè cõponendi, ſunt nomen, & verbũ. Hæc ille, quę ego illius ſententiarũ veſtigia ſecutus ita retuli; nam interpretis inſcitia omnia corrupta ſunt. Iàm verò ſi quis quærat, quem vſum præbeat in ſacultate poëtica conſideratio harum coniunctionum; facile cognoſcet; ſi meminerit, quod ſępe à nobis dictum ſuit, poëtas oportere conficere orationem ornatam, aptam, numeris incluſam, fluentem, ſuauem, nihil vt in ea ſit aſperũ, nihil ocioſum; nihil præpoſterum, Ariſt. libr. Rhetor. tertio magnam vim oſtendit eſſe in diſiunctis, & carentibus copula, ſi aptè proferantur, ait enim καὶ τὰ ἀσύνδετα ὡσαύτως. ἦλθον ἀπήντησα, ἐδεόμην, ἀνάγκη γὰρ ὑποκρίνεσθαι, καὶ μὴ ὡς ἓν λέγοντα τῷ αὐτῷ ἤθει, καὶ τόνῳ εἰπεῖν. Idem paulò poſt in diſiunctis propriam quandam naturam ineſſe demonſtrat, quia ex vno multa fiunt, vnũ enim facit ex multis cõiunctio rurſus diſiunctio multa ex vno. Verba illius, hæc ſunt ἔτι ἔχει ἴδιόν τι τὰ ἀσύνδετα, ἐν ἴσῳ γὰρ χρόνῳ πολλὰ δοκεῖ εἰρῆσθαι, ὁ γὰρ σύνδεσμος ἓν ποιεῖ τὰ πολλά. τοίνυν ἐὰν δὲ ἔχει αὔξησιν. ἦλθον. διελέχθην ἱκέτευσα πολλά. Plutat. in verſibus Homeri perpendit ſtucturãverborum, quæ aptè iunguntur συνδέσμῳ. Verba illius hæc ſunt. ἔστι δὲ παρ᾽ αὐτῷ καὶ ὁ τῶν συνδέσμων ἀπολογισμός. οἵη δ᾽ οὔ πώποτ᾽ ἐμίχθη. χόλον δ᾽ ἀλέεινε γυναικός. εἵνεκα τοῦ χόλου γάρ. ταῦτα μὲν δὴ κατὰ λέξιν ἐστὶ σχήματα, οἷς καὶ ἄλλοι πάντες οὐ μόνον ποιηταί, ἀλλὰ καὶ πεζῶν λόγων συγγραφεῖς κέχρηνται. Ariſtoteles ipſe libro Rhetoricorum tertio, vbi loquitur περὶ τοῦ ἑλληνίζειν. & quinque enumerat partes illius artificii, primum exponit σύνδεσμον. nam in ęo magna vis eſt πρὸς τὸν μὲν ἐν τοῖς συνδέσμοις ἂν ἀποδιδῷ τις, ὡς πεφύκασι πρότεροι, καὶ ὕστεροι γίνεσθαι ἀλλήλων. οἷον ἔνιοι ἀπαιτοῦσιν, ὥσπερ ὁ μὲν, καὶ ὁ ἐγὼ, ἀπαιτεῖ τὸν δὲ, καὶ τὸν ὁ δέ. δεῖ δὲ ἀνταποδίδοσθαι ἀλλήλοις. & quæ ſequuntur. Plura qui volet legere περὶ συνδέσμων. poterit apud Demetrium Phalereum (ſi illius liber eſt, qui circumfertur) vbi loquitur περὶ συνθέσεως τοῦ λόγου. Quintilianus etiam libro primo locum hunc in poëtice Ariſtotelis videtur legiſſe, atque obſeruaſſe ab Ariſtotele tres tantum partes orationis poni. ait enim. Veteres enim quorum ſuerunt Ariſtoteles quoque & Theodectes verba modo, & nomina, & coniunctiones tradiderunt, videlicet, quòd in verbis vim ſermonis, in nominibus materiam (quia alterum eſt, quod loquimur, alterum de quo loquimur) in coniunctionibus autem complexum eorum eſſe iudicauerunt, quas coniunctiones à pleriſque dici ſcio. Sed hęc videtur in συνδέσμου magis propria tranſlatio. Paulatim à Stoicis auctus eſt numerus, ac primum coniunctionibus articuli additi. Hæc ille. ſed miror, quomodo dicat à Stoicis articulum poſitum inter partes orationis, cum etiam Ariſtoteles hoc libro poëtices poſuerit. Res tota aut conſideranda diligentius, aut Quintilianus videtur

tur erraſſe;minusque attentè legiſſe Ariſtotelem.

Ἄρθρον δέ ἐστι φωνὴ ἄσημος, ἣ λόγου ἀρχὴν, ἢ τέλος, ἢ διορισμὸν δηλοῖ, οἷον, τὸ φημὶ, καὶ τὸ περὶ, καὶ τὰ ἄλλα. ἢ φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικὴν ἐκ πλειόνων φωνῶν πεφυκυῖαν συντίθεσθαι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων, καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου.

Articulus vox eſt minime ſignificans, quæ vel principium orationis, vel finem, vel ſeparationem oſtẽdit, quemadmodum τὸ φημὶ, τὸ περὶ & alia: ſiue vox minime quidem ſignificans: quæ nec impedit, nec efficit aliquam vocem ſignificare, aptam ex pluribus vocibus componi, tam extremis quàm mediis cohærens.

Quoniam etiam articulus magnum vſum poëtis in oratione conficiunda præbet, ideò Ariſt. ipſius naturam, officiumq. in ſtructura explicat. Tria facit in oratione articulus, Principiũ mõſtrat orationis. Finem quoque, et ſeparationem: principium quidem vt ὁ φίλιππος, ἡ ἑλλὰς vnde ἄρθρα προτακτικὰ à grammaticis vocantur: finem verò. vt οὗ. οἷ. ὅς ἥ. Vnde à grammaticis hæc ἄρθρα ὑποτακτικὰ dicuntur. Separationem autem, vt cũ dicimus τὸ φημί. καὶ τὸ περί. Nonnunquã enim ita proferre cõſueuerunt Græci articulũ, vt aliquid, oſtendant, & quaſi ſegregatũ à cæteris digito mõſtrent vt Ἀλέξανδρος ὁ φιλίππου. Sed διορισμὸς poteſt etiã intelligi pro ſeparatione, quæ fit marium à fœminis per articulum, vt τὴν ὁδὸν ταύτην, τὸν λόγον τοῦτον. Medicæus liber illas dictiones φημί, καὶ περὶ ita habet deſcriptas τὸ π ῖ ρ ῖ. καὶ τὸ φ ῆ μ ῖ. Sed planè, quid ſibi uelint hæc, non ſatis perſpicio; nã adduci nõ poſſum, vt διορισμοῦ exemplũ attulerit Ariſtoteles in his literis. Aliam definitionẽ etiam affert Ariſtoteles in contextu articuli, quæ non diſsimilis eſt priori, quam attulit coniunctionis: ideo nihil eſt neceſſe, vt plura dicamus; facilè enim intelligi poteſt, neque difficile eſt excogitare exempla, verbum illud κωλύει. rurſus immutari debet, & legi κολούει.

Ὄνομα δέ ἐστι φωνὴ συνθετὴ, σημαντικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ἐστι καθ' αὑτὸ σημαντικόν. ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα ὡς καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ σημαίνει· οἷον ἐν τῷ Θεοδώρῳ, τὸ δῶρον οὐ σημαίνει.

Nomen cõpoſita vox eſt ſignificans ſine tempora: cuius aliqua per ſe pars nihil ſignificat. nam & in cõpoſitis ſic obſeruamus, vt nullũ per ſe ſeparatũ ſignificaret: vt in Θεοδώρῳ: in quo δῶρον minime ſignificat.

Planè peccare mihi viderer, ac meritò incurrere in reprehenſionem omnium. ſi plura de hac definitione afferre conate in medium. totidem enim verbis deſcripta eſt in lib. περὶ ἑρμηνείας. et ſatis copioſè tùm à Gręcis, tùm à Latinis interpretibus, viris doctiſſimis declarata fuit. Quà autem ratione nomen dialecticus conſideret. illic patet. Hoc loco autem inſeruit eadem definitio poëtæ, qui & ipſe nomina conſiderat multò exactius; quàm Dialecticus, nam & propria ab impropriis, & traſlata à non traſlatis, & duplicia à ſimplicibus, & lenia ab horridis, & peregrina à noſtratibus diſtinguit, quæ nulla prorſus ratione cõſiderat Dialecticus: Orator tamen eodem fermè modo conſiderat, quo poëta; nam quatenus ad orationis ornatum ſpectat, non diſcrepat Rhetorice à poëtice; ideò tùm à Cicerone libro tertio de Ora. & in aliis libris; præterea à Dionyſio in libro περὶ συνθέσεως. & à Demetrio, aliiſque omnibus Rhetoribus quàm plurima de iis rebus traduntur præcepta.

Ῥῆμα δὲ, φωνὴ συνθετὴ σημαντικὴ μετὰ χρόνου, ἧς οὐδὲν μέρος σημαίνει καθ' αὑτὸ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων. τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, ἢ λευκὸν οὐ προσσημαίνει τὸ πότε, τὸ δὲ βαδίζει, ἢ βεβάδικε προσσημαίνει, τὸ μὲν, τὸν παρόντα χρόνον, τὸ δὲ, τὸν παρεληλυθότα.

Verbum compoſita vox eſt, ſignificans cum tempore: cuius (quem-

nobilitatem, per veſtram familiam, quid aliud fuit, in quo concio rideret, niſi illa vultus, & vocis imitatio? Per tuas ſtatuas verò cum dixit, & extento brachio paululum etiam de geſtu addidit, vehementius riſimus, ex hoc genere eſt illa Roſciana imitatio ſenis. Tibi ego Antipho aſſero (inquit). Senium eſt, cum audio. Hoc totum genus cautiſſimè tractandum, mimorum enim eſt ethologorum, ſi nimia eſt imitatio. Hæc ille, ex quibus ſatis patet, quomodo geſtu, voce, vultuque oratoria, & poëtica oratio ſit exprimenda; quod proprium eſt Hiſtrionicę artis docere, & efficere. Quanti autem referat nominum, verborumque caſus hoc, aut illo modo proferre; & in oratione collocare, quantaque huius rei in ſtructura ſermonum ſit cura ſuſcipienda; declarat doctè, & apertè Dionyſius Halicarnaſſeus, in libro περὶ συνθέσεως. vbi etiam ipſe ſecutus Ariſtotelem, ῥηματικὰς πτώσεις appellat. πρῶτον μὲν σκοπεῖν ποῖον ὄνομα, καὶ ῥῆμα, καὶ τῶν ἄλλων τι μορίων ποίῳ συνταχθὲν ἐπιτηδείως ἔσται κείμενον, καὶ πῶς οὐκ ἄμεινον. οὐ γὰρ πάντα γε μὰ τὰ πάντα τεθέμενα πέφυκεν ὁμοίως διατίθεσθαι τὰς ἀκοάς, ἔπειτα διακρίνειν πῶς σχηματισθὲν καὶ τὸ ὄνομα, ἢ τὸ ῥῆμα τῶν ἄλλων ὁτιοῦν εὐεδρότερον ἱδρυθήσεται καὶ πρὸς τὰ ὑποκείμενα πρεπωδέστερον. λέγω δὲ ἤδη μὲν τῶν ὀνομάτων, πότερον ἑνικῶς, ἢ πληθυντικῶς λαμβανόμενα κρεῖττω λήψεται συζυγίαν, καὶ πότερον κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐκφερόμενα πτῶσιν, ἢ κατὰ τὰς πλαγίους τινάς, καὶ εἰ τινὰ πέφυκεν ἐξ ἀρρενικῶν γίνεσθαι θηλυκά, ἢ ἐκ θηλυκῶν ἀρσενικά. Idem paulò poſt de verbis. ἤδη δὲ τῶν ῥημάτων πότερα κρείττονα ἔσται λαμβανόμενα τὰ ὀρθὰ ἢ τὰ ὕπτια, καὶ κατὰ ποίας ἐγκλίσεις ἐκφερόμενα, ἃς δή τινες πτώσεις ῥηματικὰς καλοῦσι, κρατίστην ἕδραν λήψεται. Paulò poſt. καὶ αὐτὰ ταῦτα ἤδη τῶν ἄλλων λόγου μερῶν φυλακτέον, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον ἐν λέγω. Paulò poſt. ἐν μὲν ποιητικῇ τοῦτο ἀσφαλέστερον ἐστὶν. ἐν δὲ λόγοις πεζοῖς σπανιώτερον γίνεται. Hæc ego volui apponere, quia mirificè explicant tùm id quod propoſitum eſt de caſibus verborum, tùm quia licet in iis perſpicere, qua de cauſa hæc poëtæ conſiderent, & ad quem finem & vſum ſint referenda ea, quæ tradit hoc loco Ariſtoteles, ne forte quis ignorans commoditatẽ tantam, quam affert harum minutiorum rerum tractatio poëtis, admiraretur exactè Ariſtotelem ipſas perſequi, atque diſtinguere; vt hac methodo facilius ſingulas perpendere poſſimus.

λόγος δὲ φωνὴ συνθετὴ σημαντική. ἧς ἔνια μέρη καθ' αὐτὰ σημαίνει τι. οὐ γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων, καὶ ὀνομάτων σύγκειται. οἷον, ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός. ἀλλ' ἐνδέχεται ἄνευ ῥημάτων εἶναι λόγον. μέρος μέντοι αἰεί τι σημαῖνον ἕξει, οἷον ἐν τῷ βαδίζει κλέων, ὁ κλέων.

Oratio vox eſt ſignificans compoſita: cuius partes quædam ſeparatæ aliquid omnino ſignificant. Quàmquam enim non omnis oratio ex nominibus, & verbis conſtat vt hominis ipſius definitio, ſiquidem ſine verbis etiam conſtare poteſt: omnino tamen aliquas ſignificantes partes habebit: vt in hac oratione ambulat Cleon, illud Cleon, ſignificans eſt.

Eodem quoque modo explicat hoc loco, & definit orationem, quo defininit in libro περὶ ἑρμηνείας. Nihil igitur de hac re ego dicam; ſatis enim quæcunque ad definitionem hanc ſpectant ab Hammonio, Boëtio, & reliquis declarata fuerunt. Vnum ego perpendam in hoc contextu, quod eſt difficillimum, & pulcherrimum. Verba Ariſtotelis ſunt οὐ γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων, καὶ ὀνομάτων σύγκειται, οἷον ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός. & quæ ſequuntur. Videtur innuere hoc loco Ariſtoteles, poſſe confici aliquam orationem ſine verbo. Idem tamen ait in lib. περὶ ἑρμηνείας omnem orationem enuntiatiuam (ἀποφαντικὴν ipſe vocat) fieri ex verbis, vel ex caſu aliquo verbi; & hac ſententiã ſuam comprobat argumentatione, que ducitur à maiori, ſic. Si aliqua oratio cõficeret enunciationem ſine verbo, hoc in primis fieret in definitione, ſeu oratione definitiua, ſed oratio definitiua orationẽ non conficit, ergo neque aliæ conficient. Hæc ſummatim eſt expoſita Ariſtotelis ſententia, & argumentatio ex eo libro ſumpta; verba ipſius nõ appono, ne longior ſim. Sed facile eſt omnem dubitationem ſoluere; neque enim ſibi repugnat Ariſtoteles; nam in lib. περὶ ἑρμηνείας locutus eſt de oratione enunciatiua tantùm, quæ fieri non poteſt, ſi ei verbum non addamus, quia verbum nota quædam eſt,

ſeu ſignum,per quod alterū dicitur de altero,cum in ea dicatur prædicatum de ſubie-ćto;& ideò dixit nullam orationem enunciatiuam confici ſine verbo.In hoc autem libro Poët.præter enunciatiuā orationem,etiam de aliis agit;nam omnes hæ, cum ad Rhetoricen,& Poëticen ſpectent,etiam ſine verbo confici,conſtareque poſsunt ex nominibus tantùm,ſicuti patet in definitione hominis;cui ſi additur verbum, non faciet quidem enunciatiuam orationem;ſed oratio dicetur tantum, quæ vnum inuolutum explicet,atque definiat.Auerroes in commentariis ſuis in librum περὶ ἑρμηνείας quoniā Poëtices Ariſtot.librum fuerat ſua paraphraſi interpretatus,& locum hunc,qui illi repugnare videtur,animaduerterat;quæſtionē omnē explicat, & paucis oſtendere conatur,Ariſt.ſibi ipſi vndequaq.cōuenire.Apponā igitur verba ipſius, qualiacūq.fuerint
» ſic enim in verſione vulgata,aut paulò ſecius leguntur.Oratio quędā eſt perfecta,quę
» dā imperfecta,& perfecta quædā eſt ſententia,quædā nō;ſicuti demandatio,& prohibitio.Et propoſitū eſt quidē hoc loco Ariſt.loqui de oratione enunciatiua;nā de orationibus imperfectis,quæ ſunt præter eam,loquitur in libris Rhetor. & Poët. ſicut de modis orationum perfectarum,quę ſunt definitiones,et deſcriptiones,loquitur in lib. Demonſtrationis. Adnotanda verò verba illa,quæ conſequūtur in contextu,μέρος μέν-
» τοι ἀεὶ τι σημαῖνον ἕξει,οἷον ἐν τῷ βαδίζει κλέων.ὁ κλέων. ſenſus enim eſt, in oratione ſemper eſſe aliquā partē,quę ſignificet per ſe ſeparata à cæteris,vt in hoc pronūciato Cleon Ambu
» lat,Cleon certū hominē ſignificat;hoc declarans in lib.περὶ ἑρμηνείας paulò ſecius ait.λό-
» γος δέ ἐστι φωνὴ σημαντικὴ,ἧς τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον,ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις,ἢ
» ἀπόφασις, οἷον ἄνθρωπος σημαίνει μέν τι.ἀλλ' οὐχ ὅτι ἔστιν,ἢ οὐκ ἔστιν.Videtur Ariſt.in hac definitione orationis in lib.περὶ ἑρμηνείας prætermiſiſſe illam dictionem,quam apponit in Poëtices libro hoc. συνθετὸν. Sed quamuis illic in definitione non appoſuerit; declarat tamen poſtea, cum ait, ἔστι δὲ λόγος μὲν ἅπας σημαντικὸς, οὐχ ὥσπερ ὄργανον δὲ, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται κατὰ συνθήκην.

» Εἷς δέ ἐστι λόγος διχῶς. ἢ γὰρ ὁ ἓν σημαίνων,ἢ ὁ ἐκ πλειόνων συνδέσμῳ,οἷον.ἡ ἰλιὰς μὲν
» συνδέσμῳ εἷς. ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου,τῷ ἓν σημαίνειν.

» Duobus verò modis vna dicitur oratio,aut enim ſignificans vnum
» per ſe eſt,aut additis coniunctionibus : verbi gratia:Ilias quidem vna
» erit coniunctionibus oratio:hominis verò definitio vnum ſignificat.

Aptè,& breuiter explicat hunc locū Auerroës in ſua Paraphraſi his verbis : Et oratio dicitur vna duobus modis,aut quoniam vnam ſignificat rem, ſiue ſententiam animi.vt homo eſt animal,aut quoniam eſt vna, propter cōnexionem, qua connectitur, & vincitur,vt adhortatio rhetorica; vel iudicialis & forenſis cauſa, eſt vnà oratio,& poëtica narratio, eſt vna oratio. Hæc ille. Ariſtoteles verò in lib.περὶ ἑρμηνείας ait,vel vnum de multis vel multa de vno proferri affirmando,ſeu negando.Quòd ſi non fuerit vnum id multis exprimetur,neque affirmatio, vel negatio erit vna.Vnum enim in oratione aliquid dicitur,non ſi nomē fuerit vnum prolatum, ſed,quamus multa ſint, vnum tamen ſignificent.vt ſi dicas.Homo eſt animal bipes,ratione prędītum,manſuetum. Hæc quidem multa ſunt, ſed quia vnum ex ipſis conficitur,oratio dicetur vna. Si autem dicas.Homo albus ambulat.iam hęc non erit vna oratio,ſed plures,quia plura exprimit.Concludit igitur diſputationem ſuam Ariſt.his verbis.ἔστι ἔτι ἐὰν ὀνομα κατά-
» φασις ἦ κατὰ τούτων,οὐ μία κατάφασις. ἀλλὰ φωνὴ μὲν μία, καταφάσεις δὲ πολλαὶ, οὔτ' ἐὰν καθ' αὐτὸ
» ταῦτα,ἀλλ' ὁμοίως πολλαὶ. Primus igitur modus,quo aliqua oratio dicitur vna,eſt quan-
» do vnam rem ſignificat. Alter modus eſt cum oratio quidem prolixa eſt, ſed ſimul eſt connexa.Sicuti etiam declarat Ariſt. libro III.Rhet.vbi ait λέξις δὲ συνδέσμῳ μία. & quæ ſequuntur.Exemplum verò modi huiuſce affert hoc loco Iliados Homericæ. Idē Ariſtoteles libr.VI. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ vbi definitionem diſtinguit à pronunciato.quòd pronunciatum non ſignificat τὸ τί ἐστι.hoc eſt , quid éſt:vt cum dicimus , homo eſt albus: nam in hoc non eſt τὸ τί. definitio enim non eſt,in qua quiduis ſimpliciter pronunciatur.

tur,nam ſi hoc eſſet,omnes ſermones definitiones vocari poſſent;et ipſa Ilias eſſet definitio.Sed apponam ipſius verba;nam mirè illuſtrant totum hunc locum;vbi Iliados profertur exemplum. οὐ γὰρ ἀνάγκη ἂν τοῦτο λέγωμεν, τοῦτον ὁρισμὸν εἶναι ὃ ἂν λόγῳ τὸ αὐτὸ σημαίνῃ, ἀλλὰ ἐπὶ λόγῳ, τοῦτο δ' ἐὰν ἑνὸς ᾖ μὴ τῷ συνεχεῖ, ὥσπερ ἡ ἰλιὰς, ὃ ἔξω συνδέσμῳ. & quæ ſequuntur. & rurſus lib. VII. ὁ δ' ὁρισμὸς λόγος ἐστὶν εἷς οὐ συνδέσμῳ καθάπερ ἡ ἰλιὰς, ἀλλὰ τῷ ἓν εἶναι.

Ὀνόματος δὲ εἴδη τὸ μὲν ἁπλοῦν, ἁπλοῦν δὲ λέγω, ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σύγκειται. τὸ δὲ διπλοῦν. τούτου δὲ, τὸ μὲν ἐκ σημαίνοντος, καὶ ἀσήμου. τὸ δὲ ἐκ σημαινόντων σύγκειται. εἴη δ' ἂν, καὶ τριπλοῦν καὶ τετραπλοῦν ὄνομα. οἷον τὰ πολλὰ τῶν μεγαλιωτῶν ἑρμοκαϊκόξανθος.

Nominis generum aliquod eſt ſimplex:ſimplex aũt voco, quod ex minimè ſignificantibus cõſtituitur;aliquod duplex, cuius aliud quidẽ ex ſignificantibus,ac minimè ſignificantibus componitur, aliud ex ſignificantibus omnino. Triplex inſuper, ac quadruplex nomẽ eſſe poteſt:quemadmodum multa Megaliotorum, ἑρμοκαϊκόξανθος.

Pertinet etiam ad facultatem poëticam cognoſcere nomina ſimplicia, & compoſita;ſcireque qua ratione componantur.nam aliquando ex duobus, aliquando ex tribus,aliquando ex quatuor,& pluribus etiam componitur nomen vnum.Nomen ſimplex ita definitur ab Ariſtotele ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σύγκειται.apta planè et ingenioſa definitio.nã ſimplex illud appellatur quod per ſe conſtat;cuiusque partes ad nullam ſignificationem ſeparatæ redigi poſſunt;quodque vnam rem ſignificat.vt GLACIES, ARBOR, BRVMA, AESTAS, & quæ ſunt huiuſmodi. Nã quamuis Ariſtoteles in libro περὶ ἑρμηνείας dixerit ἐν τῷ κάλλιππος, τὸ ἵππος οὐδὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει, compoſitorum tamen nominũ partes aliquid ſignificãt.vt ἵππος in eo nomine κάλλιππος:ſed aliò relatũ, quàm ad id,ad quod referebatur antè, dum in compoſitione eſſet,nihil enim ſignificat amplius, ad eandem rem ſi diſſolutã applicetur. Hoc ita ſubtili ratione eſt illic ab Ariſt. dictum ; ſed in contextu poëtices.quem interpretamur,cum inſeruiret Poëtis, qui etymologiam verborum exactius conſiderauit, dictionesque mira quadam ratione complicant,& componunt;vt plura ſignificent,aliter protulit; quamuis non neget etiam in lib. περὶ ἑρμηνείας compoſitorum nominum partes ſignificare,ſed eo,quo dixi,modo. Verba illius ſunt hæc. ἐν γὰρ τῷ κάλλιππος τὸ ἵππος οὐδὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει ὥσπερ ἐν τῷ λόγῳ τῷ καλὸς ἵππος. οὐ μὴν οὐδ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς πεπλεγμένοις, ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ οὐδαμῶς τὸ μέρος ἐστὶ σημαντικόν. ἐν δὲ τούτοις, βούλεται μὲν, ἀλλ' οὐδενὸς κεχωρισμένον οἷον ἐν τῷ ἐπακτροκέλης, τὸ κέλης οὐδὲν σημαίνει καθ' ἑαυτό.& quæ ſequuntur. Duplicia igitur nomina hoc loco in Poëtice Ariſtoteles,ait; alia eſſe cõpoſita ex altero ſignificante, & altero non ſignificante.alia ex duobus aut pluribus ſignificãtibus. Quæ tum ex ſignificante,tum ex non ſignificante ſunt compoſita;videntur eſſe, quæ Quintilianus ait cõpoſita eſſe ex integro,& corrupto;vt maleuolus.aut ex corrupto, ex integro,vt noctiuagus.aut ex duobus corruptis,vt Pediſequus.Quæ igitur vocat Ariſtoteles σημαίνοντα, καὶ ἄσημα,Quintilianus appellat integra,et corrupta. Simplices voces,ſeu nomina ſimplicia definiens idem Quintilianus lib. II. cap. v. ait.ſimplices voces prima poſitione ideſt natura ſua conſtant. Notanda verò illa verba Ariſtotelis in contextu.εἴη δ' ἂν καὶ τριπλοῦν, καὶ τετραπλοῦν ὄνομα. manuſcripti duo libri,& alter eorum, qui ſunt in Medicæa bibliotheca,habent præterea καὶ πολλαπλοῦν.Sententia Ariſt.eſt huiuſmodi.Compoſitum nomen apud Græcos non tantùm ex duobus cõſtare,eo,quo dictum eſt,modo;ſed etiãm ex tribus; & quatuor; aliquãdo etiam ex pluribus,omnibus ferè integris, nedum corruptis. vt patet in exemplo ἑρμοκαϊκόξανθος.ita enim legi debet. quę dictio compoſita eſt ex tribus nominibus fluuiorum; Hermi.Caici.Xanthi.à quo fuerit prolata;qua'ue de cauſa non ſatis liquet;nã non explicat Ariſtoteles.Libro Epigrammatum primo εἰς γραμματικὸν legitur dictio hęc ex quatuor compoſita nominib. θεοζυγοκαμπιδημίτυπος: Athenæus libro primo λακκοπρωκτοκάκαθον ait à veteribus appellatum βρῶμα.in qua dictione bella eſt compoſitio,& argutula ſignificatio. Plura non proferã

hoc loco. nam paulò poſt, vbi de dithyrambicis dictionibus fuerit loquẽdum, aliquid
» dicemus. Quintilianus libro I. cap. v. de Latinarum dictionum cõpoſitione loquens
» ait. Aut è duobus quaſi corporibus coaleſcunt, vt maleficus. Nam ex tribus noſtræ
» vtique linguæ non conceſſerim, quamuis Capſis dicat Cicero compoſitum ex cape
» ſi uis, & inueniantur qui Lupercalia æquè tres partes orationis eſſe contendãt, quaſi
» luere per caprum, nam Suouetaurilia iam perſuaſum eſt eſſe ex ſue, oue, & tauro; Sed
» hæc non tàm ex tribus, quàm ex particulis trium. QVAE VERBA Quintiliani poſtre
ma etiam atque etiam adnotanda, quia declarant qualis ſit compoſitio illa, quam Ari
ſtot. ait, fieri ἐκ τε ἀσήμου, καὶ σημαίνοντος. nam ex omnibus, quæ ſint ἄσημα, vix poteſt. Paulò
» poſt Quintilianus inquit. Cæterum etiam ex præpoſitione, & duobus vocabulis du-
» rè videtur ſtruxiſſe Pacuuius, Nerei.
» Repandiroſtrum, incuruiceruicum pecus.
» Iunguntur autem aut ex duobus Latinis integris, aut ex integro, & corrupto; aut ex
» noſtro, & peregrino, aut contrà. aut ex duobus peregrinis. Paulò poſt. Sed res tota ma
» gis Græcos docet, nobis minus ſuccedit, nec id fieri natura puto, ſed alienis fauemus,
» ideoq. cũ κυρταύχενα mirati ſumus, INCVRVICERVICVM vix à riſu defendimus.
Innuit Quintilianus in his poſtremis verbis Romanos non ſatis probaſſe compoſitio
nem nominum, propter nouitatem quamuis ſignificantia eſſent, & apta. Græcorum
in ea maior fuit licentia. Idem aſſerere videtur Horatius in Epiſtola ad Piſones; vbi
compoſitionem multiplicem nominum probat, modò ſit aptè facta.
» Dixeris egregiè, notum ſi callida verbum.
» Reddiderit iunctura nouum, ſi fortè neceſſe eſt.
» Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum.
Ariſtoteles in Rhetoric. lib. III. interdicit oratoribus, ne vtantur, duplicibus nomini
bus, & compoſitis, quia ſolutæ orationi non conueniunt, ſed poëtis potius. ex quo pa
tet cur in hoc libro de his agat. In ſoluta oratione ſi ponantur compoſita huiuſmodi
nomina; frigida ſunt, & ridicula. Sed apponam Ariſtotelis verba vt facilius res tota
intelligatur, nam multa nomina cõpoſita profert, quæ ſolutæ orationi non ſunt inclu
» denda τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν τέτταρσι γίνονται κατὰ τὴν λέξιν· ἔν τε τοῖς διπλοῖς ὀνόμασιν, οἷον λυκόφρων τὸν πο-
» λυπρόσωπον οὐρανὸν τῆς μεγαλοκορύφου γῆς, καὶ ἀκτὴν δὲ στενοπόρον, καὶ ὡς γοργίας ὠνόμαζε πτωχόμου-
» σος κόλαξ. Paulò poſt. πάντα γὰρ ταῦτα ποιητικὰ διὰ τὴν δίπλωσιν φαίνεται. Alius eſt locus lib. III.
Rhetoricorum valde adnotandus, vbi ait ſe de nominibus omnibus, & de compoſitis
præterea exactius locutum fuiſſe in lib. Poëtices. innuẽs quippe diſputationem hanc,
» in qua nunc verſamur. Verba illius ſunt hæc, ὄντων δὲ ὀνομάτων, καὶ ῥημάτων, ἐξ ὧν ὁ λόγος
» συνέστηκε. τῶν δὲ ὀνομάτων τοσαῦτ᾽ ἐχόντων εἴδη, ὅσα τεθεώρηται ἐν τοῖς περὶ ποιήσεως, τούτων γλώτταις
» μὲν, καὶ διπλοῖς ὀνόμασι, καὶ πεποιημένοις ὀλιγάκις, καὶ ὀλιγαχοῦ χρηστέον, ὅπου δὲ ὕστερον ἐροῦμεν, τό-
» τε διότι εἴρηται, ἐπὶ τὸ μεῖζον γὰρ ἐξαλλάττει τοῦ πρέποντος. Prorſus reiici vult ab oratoribus no
mina διπλᾶ, & compoſita Ariſtoteles, ſicuti patet; cum tamen poëtarum ſermonem
» mirificè ornent. Ideo idem eodem lib. rurſus ait paulò poſt. τοῦτο δὲ ἅμα καὶ διπλοῦν, καὶ
» ἐπίθετον ὥστε ποίημα γίνεται. διὸ ποιητικῶς λέγοντες τῇ ἀπρεπείᾳ τὸ γελοῖον, καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμποιοῦσι διὰ
» τὴν ἀδολεσχίαν. Præclarè quidem, nam eiuſmodi nomina in ſoluta oratione prorſus fa-
ciũt ἀδολεσχίαν. Demetrius vbi loquitur περὶ τῶν πεποιημένων hoc de fictis nominibus, &
nouis; inter ea ponit τὰ διπλᾶ, reiicitque ad poëtas, tametſi etiam poëtis ipſis ait eſſe pe
» riculoſum noua nomina fingere, ἐπισφαλὲς μέντοι τοὔργον καὶ αὐτοῖς τοῖς ποιηταῖς, καὶ τὸ δὲ
» πλεῖστον μέντοι ὄνομα εὔλογος ἂν εἴη τοῦ πεποιημένου ὀνόματος· πᾶν γὰρ τὸ συντεθειμένον ἐκ ξένου γίγνεται δηλοῦται.

» Ἅπαν δὲ ὄνομά ἐστιν ἢ κύριον, ἢ γλῶττα, ἢ μεταφορά, ἢ κόσμος ἢ πεποιημένον, ἢ ἐπεκτε-
» ταμένον, ἢ ὑφῃρημένον, ἢ ἐξηλλαγμένον.

» Omne autem nomen aut eſt proprium, aut ab alia lingua, aut tranſ
» latio, aut ornatus, aut fictum, aut productum, aut ſubtractum, aut
» commutatum.

Sic etiam Quintilianus lib.1.Cap.v.ſingula ſunt aut noſtra,aut peregrina,aut ſimplicia,aut compoſita,aut propria,aut tranſlata,aut vſitata,aut ficta.Nam quam Ariſtoteles vocat γλῶτταν.is vocat peregrinum nomẽ;de qua re poſtea copioſius loquemur. reliqua hoc eſt ἀφῃρημένον,ἐπεκτεταμένον,ἐξηλλαγμένον,videtur velle Quintilianus ibidẽ paulò poſt complecti ſub ſolœciſmo, aut figuris dictionũ. Aitq́ue vel ſtatus, vel qualitates appellandas eſſe:octo igitur qualitates in nominibus enumerauit Ariſtoteles, de quibus ſingillatim mentionem facturus eſt,ac declaraturus quomodo ſeſe habeant.

„ λέγω δὲ κύριον μὲν,ᾧ χρῶνται ἕκαστοι.

„ Proprium voco,quod omnibus in vſu eſt.

Primùm declarat Ariſtoteles quod dicatur proprium,aitq́ue eſſe, quo omnes vtuntur ſingillatim in aliqua ciuitate,aut regione.propria (inquit Quint.libro primo Cap. v.) ſunt verba,quæ id ſignificant,in quod primùm denominata ſunt.Cice.autẽ libro tertio de Oratore,ait: propria ſunt certa quaſi vocabula rerum penè vnà nata cum rebus ipſis.Paulò poſt.In propriis verbis illa laus eſt oratoris,vt abiecta, & obſoleta fugiat,lectis,atque illuſtribus vtatur,in quibus plenum quiddam & ſonans ineſſe videatur,ſed in hoc verborum genere propriorum delectus eſt quidam habendus, atque is aurium quodam iudicio ponderandus,in quo conſuetudo loquendi valet plurimum; etiã hoc, quod vulgo de oratoribus ab imperitis dici ſolet,bonis is verbis,aut aliquis non bonis vtitur.Hæc ille omnia referens ad oratores ait;ſed eadem ad poëtas,quibus in hoc libello inſeruit Ariſtoteles referri poſſunt;nam verborum propriorum, & bonorum vſus,ac copia eſt quaſi ſolum quoddam,in quo ædificet poëta,et in quo adiungat artem.

„ ... γλῶτταν δὲ,ᾧ ἕτεροι. ὥστε φανερὸν,ὅτι καὶ γλῶτταν,καὶ κύριον εἶναι δυνατὸν τὸ αὐτὸ,μὴ τοῖς
„ αὐτοῖς δέ. τὸ γὰρ σίγυνον κυπρίοις μὲν κύριον,ἡμῖν δὲ γλῶττα.

„ Ab alia lingua, quod aliquibus duntaxat:ex quo patet, huiuſmodi
„ atque proprium fieri poſſe, vt in idem quandoq́ue recidant:minimè
„ tamen eiſdem:vt σίγυνον id eſt lanceola:quod Cypriis quidẽ propriũ,
„ nobis verò ab illorum lingua.

Barbariſmum quod fit gẽte,vocat Quintilianus libro primo cap.v.γλῶτταν. Vt ſiquis Hiſpanum,vel Afrum Latinę orationi nomen inſerat,vt ferum,quo rotę vinciuntur, dici ſolet canthus,& eo, tanquàm recepto, vtitur Perſius. (illum intellige Perſium quem habemus) ſatyra quinta:ſicut Catullus ploxenum circa Padum inuenit,ſicuti Casnar, quod è Gallia ductum eſt,in Pollionem inuehens Labienus protulit,& Maſtrucam Cicero pro Scauro loquẽs,et in oratione de Prouinci is cõſularibus quæ vox è Sardinia venerat. Eiuſdẽ generis ſunt illa,quæ protulit Vergilius lib.primo Gaza, Mapalia. Ariſtoteles libro Rhetoricorũ tertio aperte, & quid ſit κύριον & quid γλῶττα, quomodoque ſibi opponantur, declarat his verbis. ἐστι δὲ τὰ ὀνομάτων ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν, ἥδιστα. αἱ μὲν οὖν γλῶτται ἀγνῶτες, τὰ δὲ κύρια ἴσμεν. Peregrina verba incognita (inquit) nobis ſunt, ideò oblectare nos non poſſunt, propria autem ſcimus, ac intelligimus quia iis à pueritia proferendis, & audiendis aſſueti ſumus. Idem Ariſtoteles eodem
„ libro paulò ante vbi docet peregrina verba eſſe oratori fugienda,quia ſunt ψυχρά.ait.
„ τρίτον δὲ τὸ χρῆσθαι γλώτταις. οἷον Λυκόφρων Ξέρξην τὸν πέλωρον ἄνδρα,καὶ Σκίρων σίνις ἀνήρ. & reliqua,quæ ſequuntur; Hermogenes in libro περὶ μεθόδου δεινότητος declarat, quæ ſint pe
„ regrina nomina apertiſsimè,allatis exemplis, ſic ὁ γὰρ ἰωνικὸν ἐστὶν ἡ λέξις, ὁ τιχ(?)ικὸν,ὄνομα. ὁ
„ γοῦν παρασάγγης οὐκ οἶδα τί ἐστὶ ἰωνικὸν γάρ ἐστι, καὶ περσικὸν ὁδοῦ μέτρον οἱ φάσκοντες στάδιοι. & quæ ſequuntur. Idem paulò poſt,eodem loco exponit,quę dicantur impropria,aut quot mo
„ dis corrumpantur propria nomina,& vocabula rerum, his verbis. τὰ ἁμαρτήματα κατὰ
„ τὴν λέξιν κατὰ δύο τρόπους γίνεται,ἀκυρίᾳ,καὶ παραφθορᾷ.ἀκυρίαι μὲν,οἷον,ἐὰν εἴπῃ τις ἱερωτᾷ,καὶ πα-
„ ρακαλῶ,ἀντὶ τοῦ δέομαι,ἀκύρως εἴρηκε. τὸ μὲν γὰρ παρακαλεῖν ἐστὶν ἡ προτρέπειν,τὸ δὲ ἐρωτᾷν πυνθάν-

σαι. παραφθορὰν δὲ, οἷον ὃ καλοῦσι διάζευγμα ἐάν τις εἴπῃ διαζεύξας, ἢ τὸ αἱματοῦν αἱμάσσειν, καὶ τὰ τοιαῦτα. Hermogenes idem lib. ſecundo περὶ γοργότητος, Cap. περὶ γλυκύτητος. ait in dictione poëtica multum ineſſe ſuauitatis, hac in primis de cauſa, quod varia multiplexque eſt: ἡδεῖα δὲ καὶ ἡ ποιητικὴ λέξις, ταύτῃ δὲ καὶ ὁ ἡρόδοτος γλυκύτητος μάλιστα προφερῶς ἐχρήσατο. Paulò poſt de eodem Herodoto loquens ait. ὅτι καὶ αὐτὴν δίδου τὴν διάλεκτον ποιητικὴν προείλετο εἰπεῖν. ἡ γὰρ ἰὰς οὖσα ποιητικὴ φύσει ἐστὶν ἡδεῖα, εἰ δὲ καὶ ἄλλαις διαλέκτοις ἐχρήσατο τισὶ λέξεσιν, οὐδὲν τοῦτο. ἐπεὶ καὶ ὅμηρος, καὶ ἡσίοδος, καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι τῶν ποιητῶν ἐχρήσαντο μὲν καὶ ἄλλαις τισὶ λέξεσιν ἑτέρων διαλέκτων, τὸ πλεῖστον μὲν ἰάζουσι, καὶ ἔστιν ἡ ἰὰς, ὥσπερ ἔφην, ποιητική πως. Hæc ille de Ionico ſermone, & linguarum miſtione, peregrinarumque dictionum vſu locutus eſt, non minus verè, quàm doctè. Conſequitur quiddam in contextu magnopere adnotandum & pulchrum ſcitu. eſt autem hoc. Cum peregrinæ dictiones, ſeu γλῶτται appellentur ex quibus vtimur aliunde inuectis in noſtram regionem, neceſſariò conſequitur, vt quę nobis peregrina ſunt, illis, vnde inuehũtur ad nos, ſint propria. Rurſus è cõtrario ea, quæ nobis propria, illis peregrina fiant, exempli gratia. Paraſanga dictio Perſarum, erat hæc Athenienſibus peregrina, Perſis propria. Stadium Græcorum dictio, hæc Perſis peregrina, Græcis propria fuerit. Neque caret exemplo locus Ariſtotelis in contextu, nam σίγυνον Cypriis fuerit κύριον, Athenienſibus autem γλῶττα. Dionyſius Halicarn. in lib. περὶ συνθέσεως docet peregrina verba vipotè ea, quibus Bœoti vtantur, eſſe horrida, ieiuna, ac inſuauia; neque cum Atticis conſerenda, aut aliis quæ nitidæ ſunt; tàm aptè tamen ab Homero in ſuis verſibus inſeri, vt nitorẽ et ſuauitatem magnam habeant. εἰ γάρ τις (inquit) ἔροιτο ὁντινοῦν τῶν ποιητῶν ἢ ῥητόρων τίνα σεμνότητα, ἢ καλλιλογίαν ταῦτα ἔχει τὰ ὀνόματα, ἃ ταῖς βοιωτίαις κεῖται πόλεσιν, ὑρία καὶ μυκαλησσὸς, καὶ ἐτεωνὸς, καὶ σκῶλος, καὶ θέσπεια, καὶ τὰ ἄλλα, ὧν ὁ ποιητὴς μέμνηται, οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι, ἀλλ' οὕτως αὐτὰ καλῶς ἐκεῖνος συνύφαικε, ὥστε μεγαλοπρεπέστατα φαίνεσθαι.

Μεταφορὰ δ' ἐστὶν, ὀνόματος ἀλλοτρίου ἐπιφορὰ ἢ ἀπὸ γένους ἐπὶ εἶδος, ἢ ἀπὸ εἴδους ἐπὶ γένος, ἢ ἀπὸ εἴδους ἐπὶ εἶδος, ἢ κατὰ τὸ ἀνάλογον.

Translatio eſt nominis alieni illatio vel à genere ad ſpeciem; vel à ſpecie ad genus, vel à ſpecie ad ſpeciem, aut etiam ſecũdum aliquod, quod proportione reſpondeat.

Tertia qualitas, quæ in dictionibus conſideratur, eſt metaphora, ſeu tranſlatio; eam ita definit Ariſtoteles. vt dicat eſſe ἀλλοτρίου ὀνόματος ἐπιφοράν. Quintilianus libro ſecundo ait. Traſlata ſunt, cum aliũ natura intellectũ aliũ loco præbent. M. Cic. lib. I I I. de Oratore: tùm qualis ſit trãſlatio, tùm qua de cauſa introducta, qualemq. vſum prębeat apte aperteq. declarat his verbis. Modus tranferendi verba latiſsimè patet, quem neceſsitas genuit inopia coacta & anguſtiis, poſt autem delectatio, iucunditasque celebrauit, nam vt veſtis frigoris depellendi cauſa reperta primò; poſt adhiberi cæpta eſt ad ornatum etiam corporis, & dignitatem, ſic verbi tranſlatio inſtituta eſt inopiæ cauſa; frequentata delectationis, nam gemmare vites, luxuriem eſſe in herbis, lætas ſegetes etiam ruſtici dicunt, quod enim declarari vix verbo proprio poteſt, id tranſlato, cũ eſt dictum, illuſtrat id, quod intelligi volumus eius rei, quam alieno verbo poſuimus, ſimilitudo. Sed idem Cicer. eodem loco aptè videtur exprimere verba Ariſtotelis Gręca, quæ ſuperius appoſui; ait enim tranſlationes ſunt, quaſi mutationes, cùm quod nõ habeas, aliunde ſumas, hoc enim eſt ἐπιφέρειν ἀλλότριον ὄνομα, ſicuti ait Ariſtoteles. Metaphoræ autem enumerat modos quatuor, à genere ad ſpeciem, à ſpecie ad genus, à ſpecie ad ſpeciem. poſtremò per analogiam, ſeu proportionem: de his ſingillatim dicendũ ex Ariſtotelis præſcripto.

λέγω δὲ ἀπὸ γένους μὲν ἐπὶ εἶδος, οἷον, νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκε, τὸ γὰρ ὁρμεῖν ἐστὶν ἑστάναι τι

A genere ad ſpeciem voco: vt ſtetit hæc mihi nauis: etenim in portu eſſe, ſtare aliquod eſt.

Videtur Ariſtoteles ad metaphoram redigere ea, quæ reliqui ad κατάχρησιν referunt. Quintilianus libro octauo Cap. v κατάχρησιν quam rectè dicimus abuſionem, quæ nō habentibus nomen ſuum accommodat, quod in proximo eſt, ſic.

Equum diuina Palladis arte

Aedificant. Diſcernēdum verò hoc totū genus eſt à tranſlatione, in quibus verbis Quintiliani ſatis patet affinitatem quandam eſſe inter μεταφορὰν & κατάχρησιν ideò Ariſtot. diſcernendas non putauit, poëtæ enim ſolent abuſiuè etiam in iis rebus, quibus ſua ſunt nomina, vicinis potius vti; quod in proſa (vt idem teſtatur Quintilianus) rarum eſt. Plutarchus in vita Homeri κατάχρησιν frequentē eſſe apud Homerum oſtendit allatis exemplis, eſt inquit κατάχρησις, ὅπερ ἀπὸ τοῦ κυρίως δηλουμένου μεταφέρει τὴν χρῆσιν, καὶ ἐφ' ἕτερον οὐκ ἔχον ὄνομα κύριον. ἡ μὲν περικεφαλαία κέκληται κυνῆ παρ' αὐτῷ ἐπεὶ ἐκ δέρματος κυνὸς γίνεσθαι αὐτὴν ἔθος ἦν. Hæc eadem quæ Ariſtoteles collocat ſub Metaphora, videntur à Plutarcho, & Quintiliano collocari ὑπὸ συνεκδοχήν, quæ multas tamen habet ſpecies. Hæc variare ſermonem ita ſolet, vt ex vno plures intelligamus (inquit Quintilianus libro octauo) parte totum, ſpecie genus, præcedentibus ſequentia; vt ſi dicas pro gladio ferrum, pro equo quadrupedē; pro tabellis abietem. Plutarchus quoque de ea loquens ait συνεκδοχὴ λεγομένη ἀπὸ τοῦ κυρίως σημαινομένου ἕτερον τι τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὄντων παρίστησι. ἢ παρὰ τοῦ ὅλου τὸ μέρος, ἢ ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον, ἢ ἀπὸ ἑνὸς τὰ πολλά, ἢ ἀπὸ πολλῶν τὸ ἕν, ἢ ἀπὸ εἴδους γένος. ἢ ἀπὸ γένους εἶδος. quod poſtremo loco dictum ad rem noſtram facit, nam de eo loquitur etiam Ariſtoteles in contextu Poëtices. Exemplum affert Plutarchus ex Homero huiuſmodi ἀπὸ γένους τὸ εἶδος οἷον

ὄρνιθας γνῶναι, καὶ ἐναίσιμα μυθήσασθαι

καὶ γὰρ οὐ πάντας, ἀλλὰ τοὺς μαντικοὺς ὄρνιθας εἰπεῖν βούλεται.

Exemplum, quod profertur ab Ariſtotele ex eodem Homero ſumptum eſt libro Odyſſ. primo vbi ait Mentor cum Telemacho loquens.

Νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος

ἐν λιμένι ῥείθρῳ ὑπὸ Νηΐῳ ὑλήεντι.

potuiſſe enim videtur Homerus τὸ ἑστάναι pro τὸ ὁρμεῖν hoc eſt ſtare, pro eo quod eſt, in portu ſtare.

Ἀπὸ εἴδους δὲ ἐπὶ γένος· ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργε. τὸ γὰρ μυρίον πολύ ἐστιν, ᾧ νῦν ἀντὶ τοῦ πολλοῦ κέχρηται. ἀπ' εἴδους δὲ ἐπὶ εἶδος, οἷον, χαλκῷ, ἀπὸ ψυχὴν ἀρύσας, τάμεν' ἀτειρέι χαλκῷ. ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν ἀρύσαι ταμεῖν, τὸ δὲ ταμεῖν ἀρύσαι εἴρηκεν. ἄμφω γὰρ ἀφελεῖν τί ἐστι.

A ſpecie ad genus: vt ipſe decem peperit iam millia cōmoda Vlyſſes. decē millia enim multa ſunt: quo ſanè vocabulo pro multo vtuntur. A ſpecie ad ſpeciem: Abſtulit ære animam: immiti ære, abſcidit, hoc enim loco auferre pro abſcindere, & abſcindere pro auferre. vſurpauit: quod vtrunque ſubtrahere aliquod ſit.

Altera ſpecies metaphoræ inquit Ariſtoteles, eſt contraria priori. Plutarchus quoque, vbi συνεκδοχῆς ſpecies explicat omnes, de hac quoq. meminit, que appellatur, ἀπὸ εἴδους ἐπὶ γένος & affert exemplum hoc ex Homeri verſu.

μαρμάρῳ ὀκριόεντι βαλών. εἶδος γὰρ λίθου ὁ μάρμαρος.

Exemplum affertur ab Ariſtotele ex eodem Homero, huiuſmodi

μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργεν.

nam dixit μυρίον, pro ea dictione, quæ eſt, πολύ. Dionyſius Halicar. in lib. περὶ συνθέσεως ſimilem locum citat ex Homero ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα. ſic quoque Vergilius. Mille meæ pecudes errant. Sequitur altera ſpecies metaphorę τοῦ εἴδους ἐπὶ εἶδος Ariſt. verò lib. Rheto. tertio vbi loquitur περὶ εἰκόνων. hanc eandem ſpeciem Metaphoræ nominat, his verbis. αἱ δὲ εἰκόνες, ὅτι μεταφοραί, εἴρηται πολλάκις. καὶ αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ ἀπ' εἴδους ἐπ' εἶδός εἰσι.

οἷον ἂν ᾖσε ὡς ἀγαθὸν πληρώμενος αὐτὸν ἐπιγέγραπται, εἶτε ἔλαβε, ὡς ὁ Καρπάθιος φησὶ τὸν λαγώ. ἄμφω γὰρ τὸ ἀφαιρεῖσθαί πεπόνθασι. Sed exemplum affert Ariſtoteles ex Homeri verſu hoc

χαλκῷ ἀπὸ ψυχὴν αἰρύσας τέμνων ἀτειρεῖ

χαλκῷ. hoc eſt, ferro animam auferens peremit. nam auferre animam eſt perimere; & perimere eſt auferre animam. Vulgati libri habent ἀρύσας. ſed legendum eſt αἰρύσας. Rurſus poſt illas dictiones ὁ τέμνειν γὰρ τὸ μὲν αἰρύσαι. manuſcriptus liber habet. ψυχὴν. vt ego paulò antè interpretatus ſum. Quod ſi in Homeri verſu legas ἀρύσας ſicuti poëtices manuſcriptus liber habet, & paulò poſt ἀρύσαι multò venuſtior erit träſlatio nam haurire ponitur, pro ferire, & perimere, ſicuti Vergilius quoque libro ſecundo Aeneidos vſus eſt, cum ait.

Inimicus & hauſerit enſis.

Homerus illo verbo ταμεῖν pro ſecare, ſeu ferire vſus eſt etiam libro decimotertio Iliados, cùm ait.

Αἰνείας τε καὶ Ἰδομενεὺς ἀτάλαντοι Ἄρηϊ
ἵεντ' ἀλλήλων ταμέειν χρόα νηλέϊ χαλκῷ

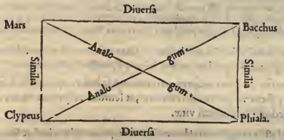
Quintilianus libro octauo ait. Cùm in rebus animalibus aliud pro alio ponitur, vt Liuius Scipionem à Catone adlatrari ſolitum refert.

Τὸ δὲ ἀνάλογον λέγω, ὅταν ὁμοίως ἔχῃ τὸ δεύτερον πρὸς τὸ πρῶτον, καὶ τὸ τέταρτον, πρὸς τὸ τρίτον. ἐρεῖ γὰρ ἀντὶ τοῦ δευτέρου τὸ τέταρτον, ἢ ἀντὶ τοῦ τετάρτου τὸ δεύτερον. καὶ ἐνίοτε προστιθέασιν, ἀνθ' οὗ λέγει, πρὸς ὅ ἐστι. λέγω δὲ, οἷον ὁμοίως ἔχει φιάλη πρὸς Διόνυσον, καὶ ἀσπὶς πρὸς Ἄρη. ἐρεῖ τοίνυν καὶ τὴν ἀσπίδα φιάλην Ἄρεως, καὶ τὴν φιάλην ἀσπίδα Διονύσου.

Proportione verò reſpondens dixerim, quando aliquod ſecũdum ad primum ſimili ratione ſe habeat, qua quartum ad tertium, ſumit enim vel loco ſecundi quartum, vel quarti ſecundum. interdumque addunt, pro quo dicitur, ad quod eſt: exempli cauſa: ſimili ratione ſe habet Phiala ad Bacchum, qua ſcutũ ad Martem. dicet igitur & Phialam ſcutum Bacchi, & ſcutum Phialam Martis.

Quintilianus libro quinto Cap. XI. declarat quid ſit Analogia, his verbis Ἀναλογίαν quidam à ſimili ſeparauerunt; nos eam ſubiectam huic generi putamus. Nam vt vnum ad decem, ſic decem ad centum, ſimile certè eſt, & vt hoſtis ſic malus ciuis, & quæ ſequuntur. Planè videntur verba hæc mirum in modum illuſtrare poſſe locum Ariſtotelis, quem præ manib. habemus, ait enim ἀνάλογον λέγω ὅταν ὁμοίως ἔχῃ τὸ δεύτερον πρὸς τὸ πρῶτον, καὶ τὸ τέταρτον πρὸς τὸ τρίτον. Idem Ariſtoteles libro tertio Rhetoricorum vbi metaphoras ex ſimilitudine ait duci, analogiæ mentionẽ facit. δῆλον δ' ὅτι αὗται καὶ εἰκόνες ἔσονται, καὶ αἱ εἰκόνες μεταφοραὶ λόγου δεόμεναι, ἀεὶ δὲ δεῖ τὴν μεταφορὰν ἐκ τοῦ ἀνάλογον ἀποδιδόναι, καὶ ἐπὶ θατέρα καὶ ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν. Non multo poſt eodem libro ait inter quatuor genera metaphorarum, eam omnium eſſe probatiſsimam quæ ducitur ex analogia, his verbis: τῶν δὲ μεταφορῶν. τεττάρων οὐσῶν εὐδοκιμοῦσι μάλιστα αἱ κατ' ἀναλογίαν. ὥσπερ Περικλῆς ἔφη τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ. οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι. καὶ ὡς Λεπτίνης. Ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον. quid verò differat inter metaphoram, & ſimilitudinem ita explicat. ἔστι δὲ καὶ εἰκὼν μεταφορὰ, διαφέρει γὰρ μικρόν, ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τὸν Ἀχιλλέα. ὡς δὲ λέων ἐπόρουσεν. εἰκών ἐστι. ὅταν δὲ λέων ἐπόρουσε μεταφορά. διὰ γὰρ τὸ ἄμφω ἀνδρείους εἶναι προσηγόρευσε μετενεγκὼν λέοντα τὸν Ἀχιλλέα. Metaphoræ quidẽ & oratoribus & poëtis cõueniunt. Sed εἰκόνες, vt inquit Ariſtoteles, debent adhiberi rarò ab oratoribus, quia ποιητικαὶ μᾶλλον εἰσὶν. Cicero quoque libro de Oratore tertio, ſimilitudinem ait requiri in trãſlatione; nam facit, vt verbum alieno in loco poſitum tãquam in ſuo, ſi agnoſcatur, delectet. Quòd ſi ſimile nihil habet, repudiatur. Et certe ex notis rebus analogia ſeu ſimilitudo duci debet in trãſlatione facienda; nam duobus in primis de cauſis trãſlatione vtimur; tùm vt

res clarior fiat.vt magis aliquid ſignificetũr, quod alioqũi ſatis exprimi nõ poſſet propriis vocabulis. Addo etiam propter breuitatem; in tranſlato enim verbo vno multa inſint oportet, quæ audientis animum pungant, & oblectent, ſimulque admiratione afficiãt;quòd vi vnius verbi tranſlati potuerint tam multa proferri. Exempla trãſlationis,quę ducuntur ex analogia,huiuſmodi affert Ariſtoteles quorum primum eſt. Vt ſi quis dicat. PHIALAM MARTIS CLYPEVM ESSE. aut è contrario BACCHI CLYPEVM ESSE PHIALAM. Huius dicti artificium ſummum eſt,& ita ſeſe habet. Quatuor aſſumuntur voces,quarum natura, & ſignificatio diuerſa eſt,ſi ſingillatim conſideres,vt MARS. Bacchus.Clypeus.Phiala.Mars diſsimilis Baccho,Phiala diſsimilis Clypeo,propria & conueniens Baccho Phiala.Clypeus conueniens Marti.Iam verò anologia ea quæ non conueniunt alteri per ſe,attribuens,ſimul iungit, & Phialam Bacchi Clypeum vocat;& Clypeum Martis phialam. ſic

Hinc apud Ariſtotelem ſæpè dictum eſt alibi; ea, inter quæ analogia eſt (analogata vulgò appellant) non habere vnam, communemq́ue naturam.& hoc declarat Themiſtius.in li.II. de Anima. Quintilianus lib.v.capite vndecimo.vbi loquitur de imagine (ſic enim vocat εἰκόνα.) ait. Ex hoc genere, dictum eſt illud Ciceronis vt corpora noſtra ſine mente; ita ciuitas ſine lege, ſuis partibus,vt neruis, ac ſanguine & membris vti non poteſt. Talis eſt etiã imago,ſi dicas; vt Remiges ſine gubernatore,ita milites ſine Imperatore.Hæc ille,Nec aliunde fluxit elegantiſsimum illud genus ſyllogiſmi,qui fit ex analogia,ſicuti docet Ariſtoteles in libris τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν.eſt autẽ illic longa diſputatio de conuerſione ſyllogiſmorum,quæ fit ſecundum commutatam analogiã.Verùm in re noſtra eſto exemplum hoc.Sicuti ſeſe habent lapides & cæmenta in arte fabrorũ muralium;ita ſeſe habẽt verba,ſeu dictiones in arte Rhetorum. Sed fabri lapides,cæmentaque componentes in vnum parietẽ ſtruunt. Rhetores quoque dictiones,& verba componentes.orationis ſtructuram faciunt;Exemplũ, quod Martis,Bacchi,Clypei,& Phialæ affertur hoc loco, eſt etiam poſitum lib.tertio Rhetoricorũ.vbi loquitur περὶ εἰκόνων,& earũ artificio,ac vi.& ait has eſſe metaphoras ex duobus ſimul ſumptas.nã ſi ſeparatim diceres Clypeum Phialam.eſſet vna tantùm metaphora.Verba Ariſtotelis ſunt hæc,εἰσὶ δὲ εἰκόνες, ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς ἄνω ἀεὶ εὐδοκιμοῦσαι τρόπον τινὰ μεταφοραί. ἐκ γὰρ δυοῖν λέγονται ὥσπερ ἡ κατὰ ἀνάλογον μεταφορά, οἷον ἡ ἀσπὶς, φαμὲν φιάλη ἐστὶν ἄρεος, καὶ τόξον, φόρμιγξ ἄχορδος. τὸ δὲ εἰπεῖν τὸ τόξον φόρμιγγα, ἢ τὴν ἀσπίδα φιάλην ἁπλοῦν. Interpres Græcus explicans hũc locum ait huiuſmodi ſimilitudines,ſeu metaphoras ex analogia ideo ab Ariſtotele dictas eſſe ex duobus cõſtare; quoniam habent τὸ οὗ μεταλήγει, ἤτοι ἐκ τοῦ ἀσπίδος. καὶ πρὸς ὃν μεταλήγει: ἤγουν τὸν ἄρεα; Analogia in metaphora facit vt ſit illud,quod in primis requiritur,τὸ ἁρμόττον;nam ſi non fuerit; abſurdam parumque conuenientem eſſe neceſſe eſt metaphoram.hinc Cicero in metaphora monet libro.III.vitandum eſſe diſsimilitudinem;vidẽdumq́ue,ne nimis longè ducatur, vt ſiquis dicat aliquẽ eſſe ſyrtim patrimonii;aut charybdim bonorũ;ſatius enim fuerit ſcopulum,& voraginẽ dicere; quia in tranſlationibus faciendis magis eſt infirmẽ-

dum

Ἐνίοις δ' οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον τῶν ἀνάλογον· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὁμοίως λεχθήσεται· οἷον, τὸ τὸν καρπὸν μὲν ἀφιέναι, σπείρειν. τὴν δὲ φλόγα ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνώνυμον. ἀλλ' ὁμοίως ἔχει τοῦτο πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ τὸ σπείρειν πρὸς τὸν καρπόν. διὸ εἴρηται σπείρων θεοκτίσταν φλόγα.

Licet autem quibuſdam nomen proportione reſpondens inditum non ſit, nihilò tamen ſecius ſimili ratione dicetur: quemadmodũ frugem quidem proiicere, ſerere dicimus: proiici verò à ſole flammam, nominis eſt expers: cùm tamen ita ad ſolis flammam hoc ſe habeat, quemadmodum ſerere ad frugem. ideoque Sol dictus, ſator diuinitus ignis.

In ſuperiore genere tranſlationum, quę fiunt per analogiam quatuor quædam ſunt voces, quarum commutatio fit; & viciſsim altera ad alteram refertur. Sed nonnulla ſunt in quibus quarta deeſt appellatio. nec Analogia fieri propterea ſatis aptè poteſt. vt patet in hoc exemplo allato ab Ariſtotele. FLAMMA, ſeu LVX, FRVCTVS, SERERE, nullus eſt qui non videat ſerere ad fructus referri; dicitur enim agricola arbores, ſeu fructus ſerere. FLAMMA ſeu LVX in hac analogia caret voce propria. Snmitur tamen ſine vlla cõmutatione à priori, & dicimus SERERE FLAMMAM, ſeu LVCEM, referentes ad SOLEM. Sic. ἥλιος σπείρει φλόγα ſicuti à vetere dictum eſt Poëta. quod tamẽ erat proprium fructuum. nam dicimus σπείρειν καρπόν. Hæc igitur analogia dici non poteſt perfecta, quia Sol non mutuat ſui appellationem officii, Agricolę, vt puta, aut alteri; qui ſerit fructus; cum tamẽ mutuetur ab illo τὸ σπείρειν, quæ ipſius erat propria appellatio. Hinc Cic. lib. de Or. III. ait. Si res ſuum nomen, & vocabulum nõ habet, vt pes in naui, vt nexum, quod per libram agitur, vt in vxore diuortium, neceſſitas cogit, quod non habeas, aliunde ſumere. Huius generis tranſlationes multę ſunt tùm apud oratores, tùm apud poëtas. M. Cic. in oratione pro Archia. Ego verò omnia, quæ gerebam iam tùm in gerendo ſpargere me, ac diſſeminare arbitrabar. Diſſeminare refert Cic. ad res ſuas geſtas, & gloriã, quod propriè de fructibus, & frugibus dicitur; cum autem ea res careat propria appellatione, neceſſariò eam mutuatur aliunde. Simile illud Vergilianum lib. I. cum ait.

Semina flammæ. Sicuti etiam Homerus. σπέρμα πυρὸς σώζων. & illud lib. II.

De cœlo lapſa per umbras.

Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

Currere enim dixit ſtellam aliunde mutuatus nomen, cum proprio careret. Sed quid pluribus opus eſt exemplis, cum vbique inueniantur in veterum ſcriptis poëtarum? Sunt igitur Metaphoræ aliæ per analogiã perfectam, aliæ per analogiã imperfectam, ſic enim libet appellare; cum non ab omni parte, deficiente appellatione aliqua; quatuor voces conſtitui poſſunt, inter quas fiat analogia.

Ἔστι δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ τῆς μεταφορᾶς χρῆσθαι, καὶ ἄλλως προσαγορεύσαντα τὸ ἀλλότριον ἀποφῆσαι τῶν οἰκείων τι, οἷον, εἰ τὴν ἀσπίδα εἴποι φιάλην μὴ ἄρεως, ἀλλὰ οἴνου.

Licet autem huiuſcemodi translationis modo vti, & alio quoque: cùm videlicet nominauerimus alienum quippiam, aliquid eius proprium ab eodem remouentes: vt ſi quis appellare volens Phialam, dixerit ſcutum, non Martis, ſed Bacchi.

Docet Ariſt. poſſe nos alio quodã vti modo in analogica metaphora proferenda, cũ ſcilicet alieno nomini propriũ miſcemus alterum, et erit analogia quidẽ ſeu trãſlatio, at non ſimilis prioribus, in quibus omnia nomina aliena ponebantur. ἀλλότριον in contextu ait Ariſt. reſpiciens ad metaphoræ propriũ munus, quod eſt vti alienis verbis, & ſic ſanè ſemper appellat Cic. οἰκεῖον vocat propriũ, ſic etiam Cic. lib. de Or. II. ſuum, &

propriũ vocabulũ dicit. Modus quippè hic videtur differre à prioribus, quia omittit μετωνυμίαν, ſeu (vt Cic. vocat lib. de Or. I I) traductionem atq. immutationẽ verbi, vt cũ Cererem pro frugibus. Martem pro bello. Neptunũ pro mari. Liberum pro vino dicimus. Hoc verò ita ſeſe habere patet in exemplo allato ab Ariſtotele, quod idem eſt cũ ſuperiore, ſed leuiter mutatum, vt minus appareat μετωνυμία. ſic, ſiquis dicat φιάλην, non Martis, aut Bacchi, ſed οἴνου. hoc eſt vini. Aliquando videas è contrario ſeruari μετωνυμίαν tantum, & proferri ſine tranſlatione, vt illud Vergilii.

" Poculaque inuentis Acheloia miſcuit vuis.

nam pocula propriè dixit, Acheloia per μετωνυμίαν. ſed in eo etiam verſu apparet ferè modus hic, de quo loquitur Ariſtoteles; nam Vuas propria ſub appellatione protulit, pocula Acheloia, ſub aliena: Vertit Paccius vltimam dictionẽ Bacchi, ſed legitur οἴνου, neque aliter legi debet. Nec verò ſine cauſa dixit Ariſtoteles in contextu φάτω ἄνι. nam & Quintilianus libro ſexto φόπους vocat. Sed quærat fortaſſe aliquis, Cur Ariſtoteles in Poëtices libro hoc de metaphora loquens nihil dixerit de iis, quę ducuntur ἀπὸ ἐμψύχων ἐπὶ τὰ ἄψυχα: de quibus omnes veteres locuti ſunt. Quintilianus libro quinto Demetrius Phaler. in ſuo libello περὶ ἑρμηνείας. Plutarchus in Hom. & ſanè conſtat poëticas eſſe huiuſmodi tranſlationes magis fortaſſe, quàm oratorias, nam aliquid carens anima facere loquẽs, ac ſi animatũ eſſet hoc prorſus poëtices munus eſt. exempla
" Plutarchus affert ex Hom. αἱ μὲν ἀπὸ ἐμψύχων ἐπὶ ἔμψυχα. οἷον. Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν. αἱ
" δὲ ἀπὸ ἐμψύχων ἐπὶ ἄψυχα ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης. quam metaphoram adnotat etiam Deme
" trius. τὴν ὑπώρειαν μὲν τῆς Ἴδης πόδα ἐξῆν εἰπεῖν τὸν ποιητήν. τὸν δὲ τοῦ ἀνθρώπου πόδα οὐκ ἔτι ὑπώρειαν εἰ-
" πεῖν. Hanc metaphoram teſtatur ibidem Demetrius omnium præſtantiſsimam eſſe, maximeque probari ab Ariſtotele, & vocari metaphoram κατ' ἐνέργειαν, quia ſenſum, actionemque inanimatis præbet; huius exempla innumerabilia ſunt tùm apud Oratores, tùm apud Poëtas. Locus eſt Ariſtotelis libro tertio Rhetor. vbi ait Metaphoram ob oculos rem ponere, quicquid aptè exprimit. τὸ ἄψυχα ὡς ἔμψυχα. vt cum dixit Iphicrates. ὁδὸν μοι τῶν λόγων διὰ μέσων τῶν Χάρητος πεπραγμένων. quo loco Ariſtoteles quoque adnotat hanc eſſe metaphoram κατ' ἀναλογίαν, ſicuti patet. Africam tonſam vocat Propertius: Verſus hic integer eſt Eleg. vltima libro quarto.

Sub quorum titulis Africa tonſa iaces.

" Simile illud quod refert Ariſtoteles libro tertio Rhetoric. ἐπὶ τῷ τάφῳ τῶν ἐν Σαλαμῖνι τε-
" λευτησάντων κείρασθαι τὴν Ἑλλάδα. Sed redeo ad quæſtionem propoſitam, reſpondeoque
" Ariſtotelem, & ſi nõ nominauit, ſicuti alii Rhetores hæc tranſlationum genera; complecti tamen ipſas ſub eo genere, quod vocat per analogiam, hoc verò patet tùm per ſe ſatis ex natura rerum, tùm ex verbis, & exemplis allatis paulò ante, vbi, cum tranſlatio ducatur ἀπὸ ἐμψύχων ἐπὶ τὰ ἄψυχα. vocat κατ' ἀναλογίαν. Hermogenes quoque lib. quarto περὶ εὑρέσεως Ariſtotelis, (vt opinor) veſtigia ſecutus vbi loquitur περὶ τροπῆς, reiicit μεταφορὰς ἀπὸ τῶν ἀψύχων, καὶ ἐμψύχων. non quidem quod non probet; ſed vt fruſtrà à grammaticis has appellationes fuiſſe prolatas oſtendat, his verbis φησὶ δὲ τὸ μὴ ἐξ
" ὑποκειμένου πράγματος, ἀλλοτρίου δὲ σημαντικὸν ὄνομα θεῖναι, κοινὸν ἐστι δηλούμενον καὶ τοῦ ὑποκειμένου καὶ
" τοῦ ἔξωθεν ἐμφαινομένου, ὃ καλεῖται καὶ μεταφορὰ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς, οὐχ ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι τὸ ἀπὸ
" τῶν ἀψύχων ἐπὶ τὰ ἔμψυχα, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. ἀλλὰ καθόλου ὁ ῥητορικὸς πολυπραγμονοῦντα μηδὲν μήτε
" ἐμψύχων, μήτε ἀψύχων οὕτω χρῆται τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασιν, οἷον προσπίπτει τι τῷ πόλεως πράγμα
" τι, ἀντὶ τοῦ προσκόπτει.   & quæ ſequuntur.

" πεποιημένον δέ ἐστιν, ὃ ὅλως μὴ καλούμενον ὑπό τινων αὐτὸς τίθεται ὁ ποιητής· δοκεῖ γὰρ
" ἔνια εἶναι τοιαῦτα. οἷον, τὰ κέρατα ἐρνύτας, καὶ τὸν ἱερέα ἀρητῆρα.

" Fictum eſt, quod à nemine vſurpatum, à poëta ponitur: cuiuſmodi
" hæc eſſe apparent: vt Cornua ramos, & ſacerdotem cuſtodem.

Hactenus de metaphora, nunc explicat, quæ ſint nomina, quæ vocantur πεποιημένα. nam hæc puto eſſe, quæ à Cicerone libro de Oratore appellantur facta, cum ait. Singulorum verborum laus tribus exiſtit ex rebus, ſi aut vetuſtum verbum ſit, quod tamen conſue-

conſuetudo ferre poſsit, aut factum vel coniunctione, vel nouitate, in quo item eſt auribus conſuetudinique parendum. Nouantur (idem pauló ante inquit) verba, quæ ab eo, qui dicit, ipſo gignuntur, ac fiunt vel coniungendis verbis, vt EXPECTORARE VERSVTILOQVVS. vel ſine coniunctione nouantur, vt INCVRVESCERE. Horatius in Epiſtola ad Piſones, dum monet licere nouare aliquando verba, nouum hoc profert INVIDEOR. & apud eundem in Odarum libro ſecundo VIDVARI. Ariſtoteles libro tertio Rhetoricorum hæc eadem vocat πεποιημένα, aitque ſe tractaſſe de his, aliisque omnibus in hoc libello Poëtices, his verbis, quæ libentius refero, quia pertinent ad locum hunc, τῶν δ' ὀνομάτων πλεῖστ' ἐχόντων εἴδη, ὅσα τεθεώρηται ἐν τοῖς περὶ ποιήσεως, τούτων γλώτταις μὲν, καὶ διπλοῖς ὀνόμασι, καὶ πεποιημένοις ὀλιγάκις χρηστέον. patet in his præceptum Ariſtotelis, vt Oratores rarò vtantur dictionibus nouis; et verbis, quæ facta, ſeu πεποιημένα dicuntur. Demetrius Phalereus videtur πεποιημένα tantùm vocare, quæ effinguntur ex imitatione vocum, ac ſonorum, ait enim τὰ δ' ὀνόματα πεποιημένα ὁρίζονται τὰ κατὰ μίμησιν ἐκφερόμενα τοῦ πάθους, ἢ τοῦ πράγματος. ſed alio modo accipit hoc loco Ariſtoteles: nam inquit ea eſſe, quæ ab aliis antè nunquàm prolata, tunc primum proferuntur à poëta; qualia multa apud Homerum legi poſsunt; nam Epopoeiæ quidem facta, nouaque nomina conueniunt; non autem tragœdiæ. Homerus protulit nouum hoc verbum ἐρνύγας volens τὰ κέρατα ſignificare, ſcribitur in alio contextu manuſcripto ἔρυγας. Vergilius non diſsimili ratione ait: & ramoſa Mycon viuacis cornua cerui, & alibi, cornibus arboreis. idem ἱερέα, quæ vox communis erat, & vſitata, non dixit, ſed ἀρητῆρα. quod verbum nouum eſt, & factum. Verſus Homeri eſt libro primo Iliad.

οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμασ' ἀρητῆρα.

Plutarchus teſtatur Homerum multa verba nouaſſe. καὶ αὐτὸς ἐποίησε τινὰ ὀνόματα οὐκ ὄντα πρότερον πρὸς τὰ σημαινόμενα τυπώσας. Paulò poſt, καὶ ὅλως πολλῇ τῇ καινότητι κέχρηται μετὰ πολλῆς ἐξουσίας, quod non videas à noſtro Vergilio factum. Cicer. libro de Oratore ſecundo. Hæc ſunt poëtarũ licentiæ liberiora, quàm noſtra, ſed tamen rarò habet etiam in oratione poëticum aliquod verbum dignitatem.

Ἐπεκτεταμένον δέ ἐστιν, ἢ ἀφῃρημένον, τὸ μὲν, ἐὰν φωνήεντι μακροτέρῳ κεχρημένον, ἢ τοῦ οἰκείου, ἢ συλλαβῇ ἐμβεβλημένῃ.

Productum, atque ſubtractum. Productum videlicet, quòd longiore vocali vtatur, quàm ſit eius propria, ſiue etiam adiectam ſyllabam aſciuerit.

Nunc explicat qualia ſint nomina producta, ea autem ſunt, quæ aut vna vocali addita augentur, aut integra ſyllaba. Manuſcriptus liber habet μακροτέρῳ κεχρημένον τοῦ οἰκείου. ac planè ſic debet legi, nõ ἢ τοῦ οἰκείου. ſenſus enim eſt. Productum nomen vocatur, quod vna vocali longius eſt, quam proprium, & primarium, vnde deducitur; vel ſyllaba. Quintilianus libro primo adiectionem hanc numerat inter genera ſolœciſmi. Detractionem quoque. Exempla in promptu ſunt, ideò à me prætermittuntur.

Τὸ δὲ ἂν ἀφῃρημένον ᾖ τι ἢ αὐτοῦ. ἢ ἐμβεβλημένου. ἐπεκτεταμένον μὲν, οἷον, τὸ πόλεως πόληος· καὶ τὸ Πηλείδου, Πηληιάδεω· ἀφῃρημένον δὲ, οἷον, τὸ κρῖ, καὶ τὸ δῶ· καὶ μία γίνεται ἀμφοτέρων, ἔης, ἧς.

Subtractum, quòd aliquo ſiue peculiari, ſiue adiecto mutilum ſit: exempli gratia: Productũ πόλεως πόληος, Πηλείδου Πηληιάδεω dicimus, ſubtractum, vt κρῖ & δῶ: atque etiam, cum vna ex geminis fit, vt pro ἔης ἧς. id eſt ſuæ.

In manuſcripto Medicæo libro verba hæc priora ita leguntur. τὸ δὲ ἂν ἀφῃρημένον ᾖ τι ἢ αὐτοῦ, ἢ ἐμβεβλημένον. ſunt nonnulli ex manuſcriptis, in quib. non ſunt illa, ἢ ἐμβεβλημένου,

ſed reponéda ſunt omnino, nam ſenſus eſt. ſubtractum nomen fuerit aliquod, in quo vel aliquid quod ipſius ſit proprium, vel adiectũ quod erat, vt fieret productius, auſertur, ἢ αὐτῷ cum ait, tantùmdem eſt, ac ſi diceret οἰκείου. exempla productorum, & ſubtractorum nominum affert Ariſtoteles notiſsima omnibus; qui didicerunt dialectos, earumque varietatem. Plura autem de his legat qui volet apud Plutarchũ in Homero. nam & ἀφαίρεσιν & alia omnia animaduertet exemplis declarata. ἑῶν. ἑῶ. ideſt ſuæ. Sic illud quoque ὦ κατὰ θυμὸν pro ἰὸν. ſed hæc notiora ſunt, quàm vt mea egeant interpretatione

» Ἐξηλλαγμένον δέ ἐστιν, ὅταν τοῦ ὀνομαζομένου τὸ μὲν καταλείπῃ, τὸ δὲ ποιῇ, οἷον, τὸ δεξί-
» τερον κατὰ μαζὸν, ἀντὶ τοῦ δεξιόν.

» Commutatum cuius in denominatione aliqua quidem remanet
» pars, aliqua verò additur: velut, Dexteriorem ſecundum mammam,
» pro dextram.

Commutatum explicat quale ſit nomen, quod totum ſumitur à varietate linguarum, & de his Plutarchus copioſè in Homero.

» Ἔτι τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἄῤῥενα, τὰ δὲ θήλεα, τὰ δὲ μεταξύ. ἄῤῥενα μὲν ὅσα τελευ-
» τᾷ εἰς τὸ ν καὶ ρ, καὶ ὅσα ἐκ τούτου τῶν ἀφώνων σύγκειται. ταῦτα δέ ἐστι δύο, τὸ ψ καὶ ξ. θήλεα
» δὲ, ὅσα ἐκ τῶν φωνηέντων εἴς τε τὰ ἀεὶ μακρὰ, οἷον, εἰς η καὶ ω, καὶ τῶν ἐπεκτεινομένων εἰς α.
» ὥστε ἴσα συμβαίνει πλήθει, εἰς ὅσα τὰ ἄῤῥενα, καὶ τὰ θήλεα. τὸ γὰρ ψ καὶ τὸ ξ αὐτά ἐστιν.
» εἰς δὲ ἄφωνον οὐδὲν ὄνομα τελευτᾷ, οὐδὲ εἰς φωνῆεν βραχύ. εἰς δὲ τὸ ι τρία μόνα, μέλι, κόμ-
» μι, πέπερι. εἰς δὲ τὸ υ πέντε, τὸ πῶυ, τὸ νάπυ, τὸ γόνυ, τὸ δόρυ, τὸ ἄστυ. τὰ δὲ μεταξὺ εἰς ταῦτα
» καὶ ν καὶ σ.

» Nominum præterea ſunt aliqua maſcula, aliqua fœminea, aliqua
» media. Maſcula, quæcunque in ν & ρ deſinunt, & in cunctas, quæ à π: et
» κ mutis componuntur: ſunt enim omnino duæ, ψ & ξ. Fœminea, quæ-
» cunque in vocales ſuapte natura longas, quales ſunt η & ω, deſinunt,
» productas inſuper in α, quo fit, vt hæ numero ſint æquales illis, in quas
» maſcula, & fœminea deſinunt. ψ enim & ξ non diuerſæ ſunt. ſanè nul-
» lum nomen in mutam deſinit, ſed nec in vocalem breuẽ: in ι verò tria
» tantũ μέλι, κόμμι, πέπερι: in υ quinque, πῶυ, νάπυ, γόνυ, δόρυ, ἄστυ. Media in hæc,
» inſuperque in ν, & σ.

Poſtquam Ariſtoteles ſingillatim octo illas perſecutus eſt nominum qualitates, declarat aliam nominum differentiam; quæ eſt propter genus marium, & fœminarum, & ea quæ inter hæc ſunt, neutra à Latinis vocata. horum verò ſingulis ſuas certas aſſignat terminationes; magni enim refert hæc ſcire poëtam, qui in omnibus nominibus ſonum perpendat oportet; nõ erit autem difficile, etiam me tacente, omnia noſſe iis, qui in grammaticis aliquantum fuerint verſati, inde enim hæc ſumuntur; quia tota ea facultas, ſeu ars poëticæ inſeruit. Dionyſius Halicarnaſſeus. in libro περὶ συνθέσεως de his multa: videat igitur qui volet. Nos alia perſequemur, ſed primùm illud conſiderandum, cur cum Ariſt. octo nominũ qualitates explicandas ſibi propoſuiſſet; ſeptem tantùm explicauit; vnã prætermiſit, hoc eſt κόσμον. cũ præſertim Cic. & Quint. tàm diligenter de ornatu loquantur; nã Quint. lib. VIII ait. ſunt inornata & hęc, quod malè diſpoſitũ eſt id ἀνοικονόμητον. quod malè figuratũ id ἀσχημάτιστον, quod malè collocatũ id κακοσύνθετον. Paulò poſt, vbi ornatum inter figuras cõpoſitionis collocat, ait. Ornatum eſt, quod perſpicuo, ac probabili plus eſt; eius primi ſunt gradus in eo quod velis, exprimẽdo

do,concipiendoque. Tertius qui hæc nitidiora faciat, quod propriè,dixeris cultum. Hæc ille. Sed Ariſtoteles ideò ornatum non explicauit,quia conſtat reliquis partibus & qualitatibus iam expoſitis;id verùm eſſe demonſtrat Quintilianus libro octauo vbi inquit.Et quoniam orationis tàm ornatus,quàm perſpicuitas aut in ſingulis verbis eſt,aut in pluribus poſitus,quid ſeparata,quid coniuncta exigant, conſideremus, quãquam rectiſsimè traditum eſt, perſpicuitatem propriis, ornatum tranſlatis verbis magis egere. Si igitur(vt patet) ornatus tranſlatis conſtat, quid erat neceſſe,vt de eo, cũ tranſlata expoſuiſſet,quidpiã loqueretur Ariſto. Præterea ornatus eſt, qui per totam orationem diffunditur,& conflatur ex prioribus omnibus qualitatibus.Sed ornatus hic(inquit idem Quintilianus) virilis,fortis,& ſanctus ſit,neque effœminatam leuitatem nec fuco eminentem colorem amet,ſanguine, & viribus niteat. Hæc ille. & multa alia eodem loco profert,quæ ad ornatum ſpectant, legat igitur quilibet , apud ipſum;hac ego de cauſa κόσμον,quæ vna erat qualitas ſermonis poëtici,putarim ab Ariſtotele prætermiſſum ; nam vix adduci poſſum , vt credam mutilum eſſe contextum, cum omnes libri inter ſe bellè conſentiant.

λέξεως δὲ ἀρετὴ, σαφῆ, καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι, σαφεστάτη μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἀλλὰ ταπεινή. παράδειγμα δὲ, ἡ Κλεοφῶντος ποίησις, καὶ ἡ Σθενέλου.

Dictionis autem virtus, vt perſpicua ſit, non tamen humilis. quæ igitur ex propriis nominibus conſtabit, maximè perſpicua erit, humilis tamen, exemplum ſit Cleophontis, Stheneliq́ue poeſis.

λέξιν vocat ſermonem hoc loco Ariſtoteles ; nequis fortaſſe putaret de dictione illum loqui , nam ſeparatim de hac locutus eſt , ſub appellatione ὀνόματος καὶ ῥήματος & aliarum partium . Sermonis poëtici, ſicuti etiam oratorii ſumma virtus eſt perſpicuitas,quã Græci σαφήνειαν vocant,ſummum verò vitiũ obſcuritas,Græci dicunt τὸ ἀσαφές. reprehendit Quintilianus libro octauo nonnullorum imperitiam , qui , quòd putarent,laudatiſsimum eſſe orationis genus,quòd non ab omnibus paſsim intelligeretur ſubinde diſcipulos ſuos orationem obſcurare iubebant , vtentes hoc verbo σκότισον. Vnde illa ſcilicet egregia laudatio extitit. NE EGO QVIDEM INTELLEXI. Perſpicua oratio quomodo fiat ibidem docet Quintilianus,exponitq́ue perſpicuitatis virtutes,& formas omnes.Sed ego refero tantum verba , quæ ad contextum Ariſtotelis ſpectare videntur;vbi ait . Nobis prima ſit virtus perſpicuitas propria verba , σαφεστάτη (inquit Ariſtot.in contextu) μὲν οὖν ἡ ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων. Demetrius quoque,vbi loquitur περὶ μεγαλοπρεπείας ait ; ἡ δὲ κυρία καὶ συνήθης σαφὴς μὲν ἀεὶ, λιτὴ δὲ καὶ εὐκαταφρόνητος . Præterea Hermogenes libro primo περὶ ἰδεῶν de hac re ita ſcribit. λέξις δὲ καθαρὰ ἡ κοινὴ, καὶ εἰς πάντας ἥκουσα, καὶ μὴ πεποιημένη. μηδ᾽ ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ὄντα σκληρά. Verùm periculum eſt,ne, ſi ſermo conficiatur ex propriis,incidat in aliud quoddam vitium diuerſum, fiatq́ue humilis ; qui enim ſingula profert propriis dictionibus, neceſſe eſt illius humilem, popularemque eſſe orationem , quare vix conueniet poëmati ; hoc vidit Demetrius eodem loco , & profero ipſius verba , quia mirificè explicant Ariſtotelis contextum , in quo de hoc vitando vitio loquitur , ſunt autem hæc : τὴν δὲ λέξιν ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ (loquitur περὶ μεγαλοπρεπείας) περιττὴν εἶναι δεῖ , καὶ ἐξηλλαγμένην , καὶ ἀσυνήθη μᾶλλον οὕτω γὰρ ἕξει τὸν ὄγκον,& quæ ſequuntur. ἡ κυρία γὰρ εὐκαταφρόνητος. ſicuti paulò ante retulimus. Hermogenes quoque eiuſdem eſt ſententiæ. poſtquam igitur præcepit περὶ σαφηνείας , admonuitq́ue oportere orationẽ eſſe καθαρὰν ex verbis propriis contextam ; metuens ne humilis fieret;cum elata eſſe debeat, & μεγαλοπρεπῆ : & rurſus cum μεγαλοπρεπῆ eſſe debeat, fiatq́ue ex tranſlatis, metuens ne obſcura eſſet ait. ἅ τε τραχὺ καὶ τὸ κατασκευῆς κατάφασις, καὶ τὸ ἐκπεπληγμένον. καὶ τὸ περιοδικὸν ἑαυτῆς. καὶ τὸ περιττὸν, καὶ λαμπρὸν τῶν τὴν ἐλλάδα, καὶ ἀκμάζον. ταῦτα γὰρ, καὶ τὰ τοιαῦτα ὄγκον μὲν δεῖ καὶ μέγεθος ἔχοντά πως, οὐ μὴν καθαρὰ, διὸ τοῖς πολλοῖς αὐτῆς καὶ σαφηνισμοῦ τινὸς δεῖ. ὡς τὸ ἐκπεπληγμένον ἀδύνατον γὰρ τὸ. πεποιημένοις χρώματα συμμίγνυσι, εἰς σαφήνειαν . magnam verò laudem perſpicuitatis tribuit Iſocrati Hermogenes , nam

tranſlata propriis ita miſcuit aptè, vt & perſpicuè, neque humiliter tamen ſit locutus. Sed Ariſtoteles ipſe libro Rhetoric. tertio totidem penè verbis ſententiam eandem refert. Ex quo liquidò cognoſcas eandem præceptionem ad Poëticen, & Rhetoricen ſpectare: nec verò mirum, nam in ſermone conficiendo penè idem artificium ſequuntur.
» ὡρίσθω λέξεως ἀρετὴ σαφῆ εἶναι, σημεῖον γὰρ ὅτι ὁ λόγος ἐὰν μὴ δηλοῖ, οὐ ποιήσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. καὶ μήτε
» ταπεινὴν, μήτε ὑπὲρ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρέπουσαν, ἡ γὰρ ποιητικὴ ἴσως οὐ ταπεινὴ, ἀλλ' οὐ πρέπουσα τῷ λόγῳ.
» τῶν δ' ὀνομάτων, καὶ ῥημάτων σαφῆ μὲν ποιεῖ τὰ κύρια, μὴ ταπεινὴν δὲ, ἀλλὰ κεκοσμημένην τἄλλα ὀνόματα
» ὅσα εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. τὸ γὰρ ἐξαλλάξαι ποιεῖ φαίνεσθαι σεμνοτέραν. Præter quàm quòd Ariſtoteles explicat id, quod volumus; mentionem facit huius diſputationis, quæ eſt in libro Poët. Exemplum verò hoc loco plebeii, humiliſque ſermonis, quem vult ſummoperè à poëta vitari, Ariſtoteles affert poëſin Cleophontis Athenienſis tragici; de quo apud Suidam ſit mentio, & Steneli, cuius verſum citat Athenæus libro decimo vbi ait. σθένελος τι ὁ ποιητὴς οὐ κακῶς εἴρηκε.
» ὕβριν καὶ φρονοῦντας ἐς ἀφροσύνας ἀποβάλλει.

Eiuſdem verò vitii accuſat Cleophontem tragicum Ariſtoteles libro tertio Rhetor. nam tragica nõ videbatur ipſius oratio eſſe, ſed comica potius μήτε περὶ εὐτελῶν σεμνῶς, μήτ' ἐπὶ τῷ εὐτελεῖ ὀνόματι ἐπῆ κόσμος, εἰ δὲ μὴ, κωμῳδία φαίνεται, οἷον ποιεῖ Κλεοφῶν.

» Σεμνὴ δὲ, καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικὸν, ἡ τοῖς ξενικοῖς κεχρημένη. ξενικὸν δὲ λέγω, γλῶτ-
» ταν, καὶ μεταφορὰν, καὶ ἐπέκτασιν, καὶ πᾶν τὸ παρὰ τὸ κύριον.

» Illa veneranda, & omne prorſus plebeium excludẽs, quæ peregri
» nis vtetur vocabulis. Peregrinum voco varietatem linguarum, tranſ-
» lationem, extenſionem, tum quodcunque à proprio alienum eſt.

Si poëticus ſermo ex propriis tantùm verbis conficiatur humilis fuerit, ac plebeius, quod ſummũ vitium præſertim in Heroico poëmate, & Tragico, aliiſque multis, quæ maieſtatem ſermonis amant. Sunt igitur propria quidem retinenda, quia perſpicuum reddunt ſermonem; ſed immiſcenda illis ſunt peregrina, & externa; tranſlata quoque ac figurata, hæc enim omnia vno nomine in contextu vocat Ariſtoteles τὸ ξενικόν. quicquid enim proprium non eſt; receditq́ue à conſuetudine loquendi populari; peregrinum, & externum dici poteſt, mirificè autem nos delectant omnia τὰ ξενικὰ, non ſecus ac externarum vrbium, regionumq́ue aſpectus; ſicuti igitur hoſpites in alienas vrbes eunt; ſic verba tranſlata, & ficta; aliena occupant loca, quæ vſitatorum, & propriorum verborum fuerint. Hæc autem orationem faciunt ſublimen, ac elatam, (σεμνὴν vocant Græci) multa de hac re etiam me tacente, legi poſſunt apud Hermogenem in lib. I. περὶ τῶν ἰδεῶν. & ſi nõnulla ex eo paulò ante protulimus. Sed optimè, ac copioſiſſimè rem hanc totã declarat Ariſt. ipſe libro tertio Rhetoric. vbi monet oratoribus modum in his eſſe adhibendum, quia ad poëtas potius ſpectant: quoniam igitur locum hunc declarant, adſcribam ipſius verba; quæ ſunt hæc. ψυχρὰ ποιεῖ τὴν λέξιν τὸ χρῆσθαι γλώτταις οἷον Λυκόφρων ξέρξην τὸν πελώριον ἄνδρα, καὶ σκίρων σίνις ἀνήρ. quæ poëtica magis ſunt, ſi conſideres, quatenus verò ait σίνις ἀνήρ, libet locum hunc illuſtriorẽ reddere appoſito verſu Callimachi in hymno Apollinis, vbi loquens de leone perempto à Cyrene, ait.
» ἦχι λέοντα. ὑψοῦ κατέπεφνε βοῶν σίνιν εὐρυπύλοιο.

Idem Ariſtoteles paulò poſt; monens oratori crebra epitheta eſſe fugienda, ait. φαίνεται δ'
» ἐν τοῖς ἐπιθέτοις τὸ ἢ μακροῖς, ἢ ἀκαίροις, ἢ πυκνοῖς χρῆσθαι. ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει γάλα λευκὸν εἰπεῖν,
» ἐν δὲ λόγῳ τὰ μὲν ἀπρεπέστερα τὰ δὲ ἂν ᾖ κατακορῆ, ἐξελέγχει, καὶ ποιεῖ φανερὸν ὅτι ποίησίς ἐστιν, ἐπεὶ δεῖ-
» γε χρῆσθαι αὐτῇ. ἐξαλλάττει γὰρ τὸ εἰωθὸς, καὶ ξενικὴν ποιεῖ τὴν λέξιν ἀλλὰ στοχάζεσθαι δεῖ μετρίου. & quę ſequuntur. Adnotanda verò poſtrema verba, nã cõueniunt cũ iis, quę ſunt in hoc loco Poët. ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικὸν. Eodem lib. III. Rhetoric Ariſtoteles laudans orationem, quæ ſit ex peregrinis, tranſlatiſque verbis, & figuratis; modò aptè propriis miſceantur, ait, vtens pulcherrima ſimilitudine ducta ab hoſpitibus, qui in alienas ingre-
» diuntur vrbes. ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς ξένους οἱ ἄνθρωποι, καὶ πρὸς τοὺς πολίτας, τὸ αὐτὸ πάσχουσι καὶ

πρὸς

πρὸς τὴν λέξιν, διὸ δεῖ ποιεῖν ξένην τὴν διάλεκτον. Peregrina verba,& tranſlata admirationem afferunt auditoribus; ideò iucunda. Quòd ſi quis quærat, quatenus poëſi, quatenusque ſolutæ orationi conueniant; idem Ariſtoteles declarat ibidem his verbis. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μέτρων πολλά τε ποιεῖ τοῦτο, καὶ ἁρμόττει ἐκεῖ, πλέον γὰρ ἐξέστηκε περὶ ἅ, καὶ περὶ οὓς ὁ λόγος, ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσιν, ἡ γὰρ ὑπόθεσις ἐλάττων. Neque verò prætermittendus alius eſt Ariſtotelis locus eodem libro, III. Rheto. vbi ait verba ξένα, ſeu orationem ξένην conuenire iis, qui perturbatione aliqua ſunt agitati; vel licere iis vti, cum auditores fuerint incitandi,& inflammãdi ſeu ad iram,ſeu ad amorem, & odium. quod in Panegyrico factum videmus ab Iſocrate ſub finem;ſimillimus autem ſermo hic fit ſermoni poëtarum,in quo faciunt homines furore percitos ſępe loqui, aut alia animi perturbatione;cum etiam ipſi poëtæ furore quodam impellantur. καὶ τὰ ξένα μάλιστα ἁρμόττει λέγοντι παθητικῶς, συγγνώμη γὰρ ὀργιζομένῳ.& quæ ſequuntur. Hoc animaduertens Vergilius libro primo Aeneidos, non quidẽ verba peregrina proferentem, ſed κατ' ἔλλειψιν loquentẽ facit iratam Iunonem,vt aliquo modo imitaretur furentis ſermonem.

Me'ne incepto deſiſtere victam?

Sed redeo ad Ariſtotelis verba. φθέγγονται γὰρ τὰ τοιαῦτα οἱ ἐνθουσιάζοντες. διὸ καὶ τῇ ποιήσει ἥρμοσεν, ἔνθεον γὰρ ἡ ποίησις. Iam patet opinor, quæ dicantur verba ξένα, & quam habeant vim, quomodoq́ue,& quatenus ipſis oratores, & poëtæ vtantur. nam ſi dolentibus, iratisque cõpetunt,patet in tragœdia poſſe multa collocari eiuſmodi.

Ἀλλ' ἄν τις ἅμα ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ποιήσῃ, ἢ αἴνιγμα ἔσται, ἢ βαρβαρισμός· ἂν μὲν οὖν ἐκ μεταφορῶν, αἴνιγμα. ἐὰν δὲ ἐκ γλωττῶν, βαρβαρισμός.

Verùm,ſiquis hæc omnia ſimul congerat, vel ænigma efficiet, vel barbariſmum:ænigma quidem,ſi translationes: barbariſmum verò, ſi linguas.

Octo qualitates nominum ſuperius declaratas ſiquis inter ſe commiſceat; ex ipſarum commiſtione videat in ſermone exiſtère duo.Barbariſmum ſcilicet, & Aenigma. declarat igitur miſtiones harum qualitatum; nam ſeparatim poni in ſermone poëtico non debent.Si enim totum ſermonem ſeparatim conficias ex metaphoris; erit Aenigma. ſeu allegoria:ſicuti patet in Ode illa Horatiana.

O' nauis;referent in mare te noui
Fluctus.o' quid agis fortiter occupa
Portum. Et quæ ſequuntur.

Multæ igitur metaphoræ ſimul contextæ ænigma,ſeu allegoriã faciunt.de qua Quintilianus meminit libro.VIII.cap.VI.aliquando verò eſt allegoria ſine tranſlatione, at illud eſt præſtantiſsimum genus, quod vtrâque conſtat. Sed nihilò minus ænigmata ſunt ſine tranſlatione etiam.vt illud Vergilianum.

Dic quibus in terris,& eris mihi magnus Apollo
Treis pateat cœli ſpatium non amplius vlnas.

Nam vt teſtatur Quintilianus. Allegoria obſcurior gignit ænigma;ſicuti allegoria ex trãſlationibus fit. Verùm Ariſtoteles nihilò minus ænigma gigni dicit ex metaphora;allegoriæ verò nullam facit mentionem.Atque hęc quidem ita ſeſe habent.Iam verò ſi ſermo ἐκ γλωττῶν conficiatur tantùm,nam quid per γλώττας intelligendum ſit, eſt antè copioſè declaratum, exiſtet BARBARISMVS. qui quibus modis fiat,nunc non eſt quęrendum,nam ſatis de hac re Quintilianus lib.II.locutus eſt.Barbariſmum ideo dixit gigni ἐκ γλωττῶν.quia peregrina,externaq́. verba continent. Præterea additionẽ, detractionem, aliasque multas mutationes dictionum non aliò commodius referas, quàm hùc. eo igitur nomine omnia eſt complexus Ariſtoteles. Sed vtrunque genus fuerit vitioſum,et quod ex ænigmate, et quod ex barbariſmo conſtet.nulla igitur ratione talis miſtio probari debet à poëtis.

αἰνίγματός τε γὰρ ἰδέα αὕτη ἐστί, τὸ λέγοντα τὰ ὑπάρχοντα ἀδύνατα, συνάψαι, κατὰ

μὲν οὖν τὴν τῶν ὀνομάτων σύνθεσιν, οὐχ οἷόν τε τοῦτο ποιῆσαι. κατὰ δὲ τὴν μεταφορῶν, ἐνδέχεται, οἷον ἄνδρ' ἴδον πυρίχαλκον ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Aenigmatis forma ea erit, oratio ſcilicet, quæ ex minime congruẽtibus inter ſe conſtet. hoc itaque per nominum compoſitionem effici minimè poteſt, per trãslationem verò poteſt: vt, Vidi igne, atque ære virum viro inhærentem vnum: Cæteraque id genus.

Poſtquàm dixit Ariſtoteles ex miſtione multarum tranſlationum gigni ænigmata, affert exemplum ænigmatis: quod quale ſit paulò poſt conſiderabimus. Auerroes in ſua Paraphraſi locum hunc explicans ait: ænigma quippè eſt oratio quæ comprehẽdit ſententias, quarum connexio, & adaptatio impoſsibilis eſt; ac difficilis vt redigatur ad certum aliquem ſenſum naturæ conſentaneum. Ariſtoteles verò libro. III. Rhetoric. ait, ænigmaticam orationem lepidam eſſe, & iucundam, quia metaphora conſtant, & noua apparent. καὶ τὰ εὖ ᾐνιγμένα διὰ τὸ αὐτὸ ἡδέα, μάθησις γὰρ καὶ λέγεται μεταφορά, καὶ ὃ λέγει Θεόδωρος τὸ καινὰ λέγειν. Aenigmata notiora ſunt cum proferuntur (inquit Quintilianus) nec ea poſtea intelligas, niſi quis interpretetur. Quale illud eſt de Clytemneſtra Coa in triclinio; & in cubiculo Nola. quod & ſi multi interpretari conati ſunt, Ecquis tamen affirmet eos Cæcilii ſententiam, qui primus ænigma confinxit, aſſecutos eſſe? Ego quoque diuerſum ex eo eliciens ſenſum expreſsi in libris meorum Annotationum. Oratio (inquit Auerroes) quotieſcunque denudata eſt verbis propriis, & vſitatis, erit ęnigma, nam ænigmata fiunt ex verbis communibus, tranſumptis, tranſmutatis, analogicis, ambiguis. Hinc Ariſtot. lib. Rhetor. III. vates ambigua proferre ait. καὶ πάσχουσιν οἱ ἀκροαταί, ὅπερ οἱ πολλοὶ παρὰ τοῖς μάντεσιν; ὅταν λέγωσιν ἀμφίβολα συμπαρανεύουσι Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει. & quæ ſequuntur. Cicero libro de Oratore. III. magnum ornamentum ait eſſe tranſlationem, ſed in ea obſcuritatem fugiendam; quia ex eo genere fiunt ænigmata; eum verò modum non eſſe in verbo vno poſitum, ſed in oratione, ideſt continuatione verborum. Nunc declarandum eſt exemplum, quod in contextu Poët. profert Ariſtoteles, ἄνδρα ἴδον πυρίχαλκον ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα. eſt ex eo genere, quod tranſlationem habet. ſicuti patebit cucurbitulas vulgo à medicis vocatas. ſignificare voluit hoc ænigmate vir quiſpiam ingenioſus. quæ igni ardente ſuppoſito ex inflammata ſtuppa, aut alia quauis re huiuſmodi leui humeris, fœmoribusque ſanguinis mittendi gratia; agglutinantur. Tranſlatum verbum eſt κολλήσαντα; nam κολλᾶν eſt agglutinare. rurſus obſcura cætera. quomodo vir ſuper viro æs agglutinent igne; qui enim ignorat vſum cucurbitularum, non facilè intelliget dictum; ſed admirabitur, quæretque fruſtra, quid ſibi velit. Dictio illa πυρίχαλκον in omnibus libris coniuncta ſcribitur. Sed ſemper exiſtimaui eſſe diſiungendam, ſic πυρὶ χαλκόν. nam accommodatior fuerit ſtructura; & aptius ænigma conficietur; vti ſatis patet. Demetrius Phalereus. vbi de Allegoria agit, quam magnam vim habere ἐν ταῖς ἀλληγορίαις oſtendit, quia torquet animũ dicentis obſcuritate et ambiguitate. ideò factum, vt myſteria facta à veteribus ſub allegoriis traderentur, vt maiorẽ præ ſe ferrent dignitatem; vel vt ipſe ait πρὸς ἔκπληξιν καὶ φρίκην. paulò poſt hæc verba profert, φυλάττεσθαι μὲν δεῖ καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ συνεχές, ὡς μὴ αἴνιγμα ἡμῖν ὁ λόγος γένηται. οἷον τὸ ἐπὶ σικύας τῆς ἰατρικῆς. ἄνδρ' εἶδον πυρίχαλκον ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα. Idem Aenigma igitur profert, & declarat Demetrius. Ariſtoteles quoque libro Rhetoric. tertio, vbi de metaphoris loquitur, ſignificat hoc fuiſſe celebre Aenigma, ait igitur ſic, declaratque Aenigma, quale ſit, & quomodo confectum. ὁ λιχθεὶ δῆλον ἐστὶν ὅτι συγγενὲς, οἷον ἐν τῷ αἰνίγματι τῷ εὐδοκιμοῦντι. ἄνδρ' εἶδον πυρίχαλκον ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα, ἀνώνυμον γὰρ τὸ πάθος. ἔστι δ' ἄμφω πρόσθεσίς τις. κόλλησιν τοίνυν εἶπε τὴν τῆς σικύας προσβολήν, καὶ ὅλως ἐκ τῶν εὖ ᾐνιγμένων ἔστι μεταφορὰς λαβεῖν ἐπιεικῶς. αἱ μεταφοραὶ γὰρ αἰνίττονται. Athenęus quoque lib. x. vbi de griphis (ſic enim veteres ænigmata vocabant) ἔνιοι δὲ γρίφων πολλοὶ τοιοῦτοι εἰσίν, οἷον.

Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα
οὕτω συγκόλλως ὥστε σύναιμα ποιεῖν.

qui

Qui duo verſus elegi ſunt. Sed Ariſtoteles alterum tantùm modo recenſet. declarans verò Athenæus griplum ſtatim ait. τοῦτο δὲ σημαίνει τὴν σικύας προσβολήν. Atque ſic, opinor ſatis declaratū eſt antiquum hoc Aenigma. Ex altero genere illud Platonis eſt. Homo non homo, percuſsit lapide non lapide, auem non auem, in arbore non arbore, nam metaphoram nullam habet, ſed tantum obſcurum eſt propter verba, quæ ſententiam præſeferunt parùm conſentaneam;

» ἐκ δὲ τῶν γλωττῶν ὁ βαρβαρισμός. διὸ ἀνακεκρᾶσθαί πως τούτοις.

» Quemadmodum quoque ex linguarum varietate barbariſmus,
» quapropter aliquo pacto his admiſcetur.

Quemadmodum ex metaphoris inter ſe cõnexis, ſine aliarum vocū miſtione, Aenigmata fiunt; ſic ex verbis externis, ac peregrinis, reliquiſque qualitatibus dictionum, de quibus diximus, gignitur Barbariſmus; nam quodam modo ex harum miſtione oritur, ſicuti ſatis patet, etiam me exempla non proferente.

» τὸ μὲν γὰρ μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει, μηδὲ ταπεινὸν ἡ γλῶττα, καὶ ἡ μεταφορὰ καὶ ὁ κόσμος, καὶ
» τἆλλα τὰ εἰρημένα εἴδη· τὸ δὲ κύριον, τὴν σαφήνειαν.

» Proinde ſicut illud non triuiale ac minime humile lingua, transla-
» tio, ornatus, cæteræque dictæ ſpecies pariunt; ita proprium, perſpi-
» cuitatem.

Dictum eſt antè ſermonis ſummam virtutem eſſe; vt ſimul ſit perſpicua, nec ſit humilis. perſpicuam quidem facit orationem dictio propria, ſed humilem. non ſatis eſt igitur vnum conſequi, alterum non conficerere poſſe; vtrumque enim inſit in oratione poëtica oportet. Ne igitur ſit humilis, metaphora, & reliquis partibus, ſeu qualitatibus opus eſt. Si igitur metaphorę cum propriis nominibus miſceantur; vtrumque aſſequemur; nam ſermo poëticus erit ſublimis & erectus, non autem plebeius, & humilis, additis tranſlationibus. pręterea erit perſpicuus ob verborum proprietatem; nam ſi trãſlationes ſolæ eſſent; ſermo eſſet obſcurus & ænigmaticus. Hæc eſt igitur præclara miſtio, quam in ſermone poëtico requirit Ariſtoteles, vt ſit aptus. Afferam ego exemplum ex Homeri verſu hoc.

» Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον ὃς μάλα πολλὰ

Dictio ἔννεπε compoſita, & figurata per additionem ν. dictio πολύτροπον duplex eſt, & prorſus poëtica. πολλὰ pro πολλοῖς mutationem præſefert: hæ ſunt qualitates in hoc verſu, metaphora nulla, reliquæ omnes proprie ſunt dictiones. Aptiſsima igitur miſtio. Afferam & aliud ex Vergilio, vt res apertior ſit.

» At regina graui iamdudum ſaucia cura
» Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni.
» Gentis honos. Multa viri virtus animo multuſque recurſat.

GRAVI CVRA SAVCIA. metaphora eſt, ſeu analogia REGINA. dictio propria, & reliquæ omnes. VVLNVS ALIT VENIS Metaphora, ſeu analogia etiam hæc. Cæco IGNI. Epitheton, & μεταπλασμὸς dictionis, nam Cæcum poſuit pro obſcuro, & latente. IGNI. Analogia. CARPITVR metaphora. VIRTVS VIRI. & reliquæ omnes dictiones propriæ. RECVRSAT Metaphora. Sic igitur aptè miſtio ſit in his verſibus; & propterea ſermonem humilem non præſeferunt, quia metaphoras habent; perſpicuum tamen, quia propriæ ſunt dictiones intermiſtæ.

» οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος συμβάλλονται εἰς τὸ σαφὲς τῆς λέξεως, καὶ μὴ ἰδιωτικὸν αἱ ἐπεκτά-
» σεις, καὶ ἀποκοπαὶ καὶ ἐξαλλαγαὶ τῶν ὀνομάτων. διὰ μὲν τὸ ἄλλως ἔχειν, ἢ ὡς τὸ κύριον παρὰ
» τὸ εἰωθὸς γιγνόμενον, τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει, διὰ δὲ τὸ κοινωνεῖν τοῦ εἰωθότος, τὸ σαφὲς ἔσται.

» Cæterùm non minimam conferre videntur partē ad dictionis per
» ſpicuitatem, & ad vulgare excludendum productiones, conciſiones

nominumque immutationes. quandoquidem id, quod præter vſum communem fit, quatenus à proprio diuerſum eſt, illud minime plebeium efficit: quatenus verò cum vſu communi conuenit, claritatẽ.

Potuiſſet quiſpiam mirari; Cur Ariſtoteles ex octo qualitatibus prædictis metaphoram in primis oſtendiſſet magnã vim habere in oratione poëtica, ſi miſceatur propriis nominibus; reliquas verò qualitates quaſi inuſitatas, & parùm aptas prætermiſiſſet. ſtatuit igitur Ariſt. aliquã quoq. vim in illis eſſe, nam ſi verbum aliquod proferatur; quod ſit ἀφῃρημένον. VTRVIT, pro eruit, vel in quo ſit ὑποκοπή: vt illud, ALTA MENTE REPOSTVM. vel ἐπέκτασις. INDVPERATORES, HVIVSCE, SICCINE. vel ἐξαλλαγή, vt ſanguine CRETVS; vel PRECVLAM PRO PERGVLAM de qua Quintilianus libro primo Capite quinto. Neceſſe planè fuerit his figuris diſtinctam orationem ornatiorem videri; nec humilem, ſed adnotandum has qualitates nonnullas poſſe eſſe, aut in aliis dictionibus, aut in iiſdem, in quibus etiam inſit proprietas. Si in diuerſis, patet talem eſſe miſtionem, vt propria perſpicuitatem afferant, qualitates autem aliæ, aut additio, aut detractio, & reliquæ exornent ſermonem, efficiantque, ne humilis, & plebeius ſit; ſi in iiſdem, ſeparatim hæc in vna dictione conſideranda ſunt, vt illud Homeri libro primo Iliados.

πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.

Ficta dictio eſt πολυφλοίσβοιο. præterea habet extenſionem, & eſt (vt Ariſtotelis vtar verbo) ἐκτεταμένον nam πολυφλοίσβοιο pro πολυφλοίσβου ponitur, Sed in iiſdem dictionibus non fuerit proprietas, & metaphora ſimul, diuerſæ enim ſunt & altera alterã trudit. Notat Quintilianus libro primo in veteribus libris tragicorum ſe legiſſe MENE, pro ME, quod eſt per additionem factum. Vergilius PHAEton protulit biſyllabũ, hæ omnes in dictionibus mutationes quædam ſunt inter octo illas qualitates enumerandæ. Quatenus verò ad id ſpectat, quod eſt in contextu, μὴ ταπεινὴν. καὶ σαφῆ. oportere eſſe orationem; locus eſt alter lib. III. Rhetoricorum, vbi Ariſtoteles idem explicat, & de tali miſtione facit mentionem. ὑπὸ γὰρ οὕτω δεῖ σαφῆ, καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι, ἀλλὰ πρέπουσαν, ἄν τε γὰρ ἀδολεσχῇ, οὐ σαφής. οὐδ' ἂν σύντομος. ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ μέσον ἁρμόττει. καὶ τὸ ἡδεῖαν τε εἰρημένα ποιεῖ; ἂν μίξῃ εὖ τὸ εἰωθὸς, καὶ τὸ ξενικὸν, καὶ ὁ ῥυθμὸς καὶ τὸ πιθανὸν ἐκ τοῦ πρέποντος. in quibus verbis adnotandum ab Ariſtotele vocari τὸ εἰωθὸς. vocabulum propriũ, quia apud omnes eſt vulgò vſitatum, nam quod vſitatum non eſt, vocatur ab eodem ξενικόν.

Ὥστε οὐκ ὀρθῶς ψέγουσιν οἱ ἐπιτιμῶντες τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς διαλέκτου, καὶ διακωμῳδοῦντες τὸν ποιητὴν, οἷον, Εὐκλείδης ὁ ἀρχαῖος. ὡς ῥᾴδιον ποιεῖν, εἴ τις δώσει ἐκτείνειν ἐφ' ὁπόσον βούλεται ἰαμβοποιήσας ἐν αὐτῇ τῇ λέξει. οἷον, Ἠτίχαρην εἶδον μαραθῶνα βαδίζοντα. καὶ, οὐκ ἂν γενάμενος τὸν ἐκείνου ἐλλέβορον. τὸ μὲν οὖν φαίνεσθαί πως χρώμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ, γελοῖον.

Quapropter errant non parum qui huiuſmodi dictionis genus accuſant, quique Poëtam ipſum inceſſere audent. id quod priſcus Euclides fecit. quaſi facile quis confingat, ſi ei, dum iambos conſcribat, in ipſa dictione nomina quantumlibet extendere liceat: quemadmodũ. Ἠτίχαρην εἶδον μαραθῶνα βαδίζοντα: & οὐκ ἂν γενάμενος τὸν ἐκείνου ἐλλέβορον, itaque ridiculus eſſe apparet qui hoc dicendi modo vſus eſt.

Cum igitur talis miſtio ſermonẽ poëticũ ornatiorẽ reddat; illi temerè videntur feciſſe, qui huiuſmodi genus orationis reprehendere auſi ſunt; & improbare mutationes illas varias, quas aptè diximus fieri in dictionib. per additionẽ, ablationẽ, interpoſitionẽ, & reliquas qualitates. Quibus Home. in primis vſus eſt in ſuo poëmate: Euclides olim poeta in ſuis iambis ob hoc ipſum acriter in Homerũ inuectus fuit; taliq. vſus eſt ratione. Atqui (inquit) facile fuerit cuiuis ſcribere poëma, ſi liceat dictioni addere, de-

trahere,

trahere,& interſerere aliquid pro arbitratu; Hunc ſenſum peruertit Paccius in ſua verſione,quia quę referri ad dictum Euclidæ oportebat, retulit ad Ariſtotelem, ſed facile eſt totum illius erratum perſpicere,& aptius vertere, ſicuti nos declarauimus Sed redeo ad Euclidem;vide quæſo hominis huius imprudentiã,et ſtoliditatem;in eo ipſo,in quo Homerum reprehendit,lapſus eſt, nam eodem genere orationis vſus eſt in ſuis Iambis in quo varietates eiuſmodi eſſent, quòd eò minus decet, quò Iambi magis ſimiles orationi ſolutæ eſſe debent,quàm Heroici verſus, quibus vſus eſt Homerus,profert autem Ariſtoteles Euclidæ Iambicos verſus duos, vt rem totam perſpiciamus.

ἤτε χάρην εἶδον μαραθῶνα βαδίζοντα. Alter verſus eſt

οὐκ ἄν γεννάμενος τὸν ἐκείνου ἐξ ἐλλέβορον.

Ita in vulgatis libris corruptè ſcribũtur verſus hi, vt vix elicias ſenſum. Manuſcripti diuerſa nonnulla habẽt, μαραθῶνάδε; in qua dictione tota vis reprehenſionis eſſe videtur, nam additio eſt, vt οἴκονδε. & ſimilia, quæ ad locum referuntur, qua ſæpè vtitur Homerus,ſed Iambis fortaſſe non conueniat,quia proximè ſcribuntur formæ ſolutæ orationis. Habet alius manuſcriptus liber καθίζοντα. ſed non probo. nam legendum eſt βαδίζοντα, vt referatur ad μαραθῶνά δε ideſt Marathonem(quæ vrbis eſt appellatio) proficiſcentem vidi Charen. nam χάρην habet alius liber, quod valde probo, vt virum quendam ita vocatũ denotet. In altero verſu varietas eſt primùm in illa dictione γεννάμενος: nam manuſcripti libri habent ἐράμενος. itidem in illa τὸν. ſcribitur enim τὸ. præterea in illa ἐξ ἐλλέβορον, nam ſcribitur ſic. ἐξελλέβορον. in qua dictione putarim totam vim reprehenſionis eſſe,nam quid erat,quod in iambis tam horrida,& inuſitata dictionis figura vteretur Euclides? ἐξελλεβορίζειν dicunt Græci veratro purgare, quod ad inſaniam refertur, vt Horatius quoque ſæpè dicere ſolitus eſt.

Τὸ δὲ μέτρον κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν μερῶν· καὶ γὰρ μεταφοραῖς, καὶ γλώτταις, καὶ τοῖς ἄλλοις εἴδεσι χρώμενος ἀπρεπῶς, καὶ ἐπίτηδες ἐπὶ τὰ γελοῖα, τὸ αὐτὸ ἂν ἀπεργάσαιτο.

Atqui menſura æquè omnibus partibus regula eſt, nam ſiquis tranſlationibus,linguis,cæteriſque huius generis vel indecenter, vel affectate vſus fuerit,pari ratione ridicula ſtruxerit.

Præceptionem dat Ariſtoteles,quæ ad miſtionem earum qualitatum in oratione ſpectat,videndũ eſt (inquit) vt in omnibus modus adhibeatur, ac ne qua ex illis ſuperet reliquas, præter τὸ πρέπον. ſi enim propria ſuperent, humilis erit oratio; ſi tranſlata, oratio fiet obſcura, & ænigmatica. aptè igitur hæc illis miſcenda. μηδὲν ἄγαν eſt in vetere Græcorum dicto. NE QVID NIMIS inquit Terentius apud Latinos. Rurſus & illud notiſſimum μέτρον ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον. Quintilianus libro decimo poëtæ alligati ad certam pedum neceſsitatem non ſemper propriis vti poſſunt, ſed depulſi à recta via neceſſario ad eloquenda quædam confugiunt, necmutare modo quædam verba, extendere, corripere, conuertere, diuidere coguntur. Hæc ille, in quibus ſatis patet quomodo qualitates,figuraſque illas orationis inter ſe miſceant poëtæ. Sed omninò intra modũ omnia ſunt facienda.

Τὸ δὲ ἁρμόττον, ὅσον διαφέρει ἐπὶ τῶν ἐπῶν, θεωρείσθω, ἐντιθεμένων τῶν ὀνομάτων εἰς τὸ μέτρον, καὶ ἐπὶ τῆς γλώττης δὲ, καὶ ἐπὶ τῶν μεταφορῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν μετατιθεὶς ἄν τις τὰ κύρια ὀνόματα, κατίδοι, ὅτι ἀληθῆ λέγομεν, οἷον, τὸ αὐτὸ ποιήσαντος ἰαμβεῖον Αἰσχύλου, καὶ Εὐριπίδου, ἐν δὲ μόνον ὄνομα μεταθέντος, ἀντὶ κυρίου εἰωθότος, γλῶτταν, τὸ μὲν φαίνεται καλὸν, τὸ δ᾽ εὐτελές. Αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν τῷ φιλοκτήτῃ ἐποίησε, φαγέδαινα ἥ μου σάρκας ἐσθίει ποδὸς, ὁ δὲ ἀντὶ τοῦ ἐσθίει, τὸ θοινᾶται μετέθηκε.

Quantum verò concinnitas in carmine polleat, vel ex eo conſideretur, quod loco nominum ad menſuram in oratione comparatorum

„ à varietate linguarum,tranſlationum,cæterorumq́.generis huiuſmo-
„ di,ſi quis proprias appellationes poſuerit, veram nos attuliſſe ratio-
„ nem inficias non iuerit,id quod Aeſchyli, atque Euripidis in eodem
„ faciendo iambo pariter verſantium exemplo apparet: nam cum hic
„ vnum duntaxat nomen lingua non trita loco proprii immutauerit,
„ tam pulcher apparuit,quàm ille abiectus eſt viſus.etenim in Philocte
„ te Aeſchylus ſic locutus eſt: Mei pedis carnem exedit Phagedæna:
„ ipſe verò Euripides,loco exedit,epulatur appoſuit.

Preceptum dat hoc loco Ariſtoteles,quo docet,qua ratione aliqui cognoſcere poſ ſit,quantam venuſtatem,lepôrem,& dignitatẽ in ſermone poëtico;& præſertim Heroicorum ſeu Epicorum poëtarum (hi enim plurimum tranſlationib. & aliis mutationibus vtũtur) habeat metaphora, varietas nominum,mutatio, additio, & reliquæ id genus qualitates;eſt autem huiuſmodi:ponderandæ ſunt ęqua lance nomina & connandum in metrum intrudere alia nomina, vbi prius alia erant collocata, tunc facilè perſpiciet quiuis quanti momenti ſit hoc potius,quàm illo vti nomine, Paccius verba illa συλλαττομένων τῶν ὀνομάτων εἰς τὸ μέτρον ita vertit,loco nominum ad menſuram in oratione comparatorum.Sed,εἰς τὸ μέτρον,debet verti aliter,hoc eſt. IN METRVM, loquitur enim de metro Epicorum poëtarum Ariſtoteles.Manuſcriptus liber Mediceus habet ἀλλαττομένων, quæ multò aptior lectio eſt. iubet enim Ariſtoteles loco priorum nominum,alia reponi in metris,ita vt metra non diſſoluantur. Sed adhuc apertius rem totam declarat.ſic. loco peregrinorum nominum, (inquit) & trãſlatorum, & aliarum dictionum,quę varietatem,ac mutationem propter aliquam ex illis octo qualitatibus præſeferant,ponantur vocabula,& nomina propria & tunc licebit cognoſcere veriſſimum eſſe,quod à nobis dictum fuit. Affert verò exemplum eiuſdem verſus de eadẽ re prolati à duobus ſummis poëtis Aeſchylo,& Euripide:vterque enim in Philoctete exprimere voluit,quomodo vlceribus paulatim carnes ipſius pedis abſumerentur, & Aſchylus quidem ita inquit.

„ φαγέδαινα,ἥ μου σάρκας ἐσθίει ποδός.

Tranſlatè quidem nam ἐσθίειν eſt edere,ſeu vorare. Sicuti etiam apud Latinos Vergilius locutus eſt in eadem re lib.III.Georg.

„ Artus ſacer ignis edebat.

Euripides autem eundem verſum protulit vna tantum mutata dictione,nam ait.

„ φαγέδαινα, ἥμου σάρκας θοινᾶται ποδός.

Tranſlatè quoque & ipſe,ſicuti Aſchylus. Sed aliquantò etiam magis. nam θοινᾶσθαι quod eſt conuiuari,& epulari dixit, pro ἐσθίειν ſicuti Vergilius quoque lib.II. Aeneidos,quamuis de ſerpentibus loquatur,ait.

„ Miſeros depaſcitur artus.

Homerus lib.XI.Odyſſe.de Polyphemo vorante loquens ait.

„ τῷ κε οἱ ἐγκέφαλος γε διὰ σπέος ἄλλυδις ἄλλῃ
„ θεινομένου ῥαίοιτο πρὸς οὔδει.

Sed afferam ego ex Vergilio quoque vnum exemplum,ex quo cognoſci poſsit,quantam in poëſi vim,& venuſtatem habeat metaphora; nam ſi loco trãſlati verbi propriũ ponas; animaduertes orationem languere,humilemque fieri. Verſus hic eſt lib.IIII. Aeneidos.

„ Vulnus alit venis,& cæco carpitur igni;

Si tranſlata verba mutes;locoque ipſorum proferas propria;hoc modo. Affectionem amoris interiorem paulatim auget.& occulto conſumitur amore. Hinc Cic.libro de Or.III.non ſine cauſa improbat eorum exercitationem, qui Ennii narrationem aliquam ſibi proponentes, conabantur aliis verbis exprimere eaſdẽ res; cum enim poëta ille optima quæq. vocabula tũ propria,tũ trãſlata occupaſſet;nullus vſus erat eius exer

citationis

citationis;imò ex ea magnum capiebatur damnum & incommodum,quòd deteriori bus aſſueſcebant dictionibus.

» Καὶ νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε, καὶ οὐτιδανὸς, καὶ ἀειδὴς, εἴ τις λέγει τὰ κύρια μετατιθείς. νῦν
» δέ μ' ἐὼν μικρός τε καὶ ἀσθενικὸς καὶ ἀειδὴς, καὶ δίφρον ἀεικέλιον καταθεὶς, ὀλίγην τε τρά-
» πεζαν, δίφρον μοχθηρὸν καταθεὶς, μικράν τε τράπεζαν, καὶ τὸ ἠϊόνες βοόωσιν, ἠϊόνες κράζουσιν.

» Ad hæc. Nunc autem paruus me exiſtens turpis ineptus: verbi gra-
» tia: ſi quis afferens magis propria, id ineptus immutauerit: hoc pacto:
» Debilis informis me exiſtens, exiguusque: itemque, Indignum cur-
» rum, & exiguas dapes: dicatque currum prauum, & prauas dapes: rur
» ſusque pro Iones vociferantur, Iones clamant.

Aliud affert ex Homero exemplum vnius verſus, in quo ſi tranſlata verba mutes in propria; animaduertas humilem, ac ſordidam ferè orationẽ fieri. Verſus hic eſt lib. I x. Odyſſeę. vbi Polyphemum facit conquerentem; ac ſimul indignantem, quòd Vlyſſes tam puſillo corpore ſibi vim intuliſſet.

» ἀλλ' αἰεὶ τινα φῶτα μέγαν, καὶ καλὸν ἐδέγμην
» ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν.
» νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς, καὶ ἄκικυς
» ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν ἐπεί μ' ἐδαμάσσατο οἴνῳ.

» Legitur in hoc cõtextu Poët. ἀειδὴς. illic autẽ ſcribitur ἄκικυς. Verba tranſlata in hoc Homeri verſu ſunt ὀλίγος. & οὐτιδανὸς, & ἀειδὴς. quæ ſi per propria vocabula referas, dicas paruus, imbecillus. alia ſunt in contextu exempla notiſsima. ex Homeri verſibus ἠϊόνες βοόωσιν. habent vulgati libri. atque ita vertit Paccius, Iones vociferantur. Sed manuſcriptus habet ἠϊόνες βοόωσι. ad litora enim clamor metaphoricè à poëta refertur. reliqua patent, neque egent mea interpretatione.

» Ἔτι δὲ Ἀριφράδης τοὺς τραγῳδοὺς ἐκωμῴδει. ὅτι ἃ οὐδεὶς ἂν εἴποι ἐν τῇ διαλέκτῳ, τού-
» τοις χρῶνται, οἷον, τὸ δωμάτων ἄπο. ἀλλὰ μὴ ἀπὸ δωμάτων, καὶ τὸ σέθεν, καὶ τὸ, ἐγὼ δέ νιν, καὶ
» τὸ Ἀχιλλέως πέρι, ἀλλὰ μὴ περὶ Ἀχιλλέως. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐν
» τοῖς κυρίοις, ποιεῖ τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ἐν τῇ λέξει ἅπαντα τὰ τοιαῦτα. ἐκεῖνος δὲ τοῦτο ἠγνόει.

» Ariphrades præterea, carpebat tragœdos, perinde ac in tragœdiis
» ſuis his vterentur, quæ in communi ſermone diceret nemo: vt δόμων
» ἄπο, pro ἀπὸ δόμων, id eſt domibus ab, pro ab domibus: & σέθεν pro σου,
» id eſt ſui: & νιν pro αὐτὸν id eſt ipſum: & ἀχιλλέως πέρι pro περὶ ἀχιλλέως,
» id eſt Achille de, pro de Achille, cæteraq. huiuſmodi: prorſus ignorãs,
» quod hæc omnia dum proprium vitant, plebeiam interim dictionem
» effugiunt.

Ariphrades quoque tragicos poëtas reprehendere ſolitus erat; quòd in ſuis verſibus nonnullarum dictionum ordinem ſubuerterent in collocatione, pręter conſuetudinem loquendi communem, quæ eſt inter homines, dum familiariter colloquuntur hanc enim imitari debent pro viribus non modo Comici poëtę, ſed etiam tragici, qui ideò iambis (vt ſæpe dictũ eſt) vſi ſunt, quia proximè accedunt ad vulgatã formã loquẽdi. Verùm tàm longè eos ab hac recedere dicebat Ariphrades, vt auderent aliquando ea proferre, quæ ne in varietate quidem, & mutatione figurarum dictionis ſolent concedi: hoc enim intelligit per διάλεκτον, Vel (quod magis crediderim) communem, ac quotidianũ ſermonem, quem inter ſe in cõmuni conuictu homines habent: qualia ſunt hæc δωμάτων ἄπο, ἀχιλλέως πέρι, σέθεν, νιν. cũ potius dicendum ſit ἀπὸ δωμάτων ex formula quotidiani ſermonis, & σοῦ. & αὐτόν. hæc vbique Tragœdias Euripidis, et Sophoclis

ctæ diſpares. Verum de his hactenus, non enim hoc ad inſtitutum meum in præſentia pertinet, redeo igitur ad Ariſtotelis coutextum. μεταφορικὸν εἶναι inquit hoc loco, ſicuti libro Rhetor. primo. ἐνθυμηματικὸν εἶναι. hoc eſt eo eſſe habitu animi, vt facile. quando opus fuerit, enthymemata proferas; & excogites, vel potius iis abundes. M. Cicer. libro de Or. tertio, in tranſlatione dici non vult: Ingentes cœli fornices quia diſsimile eſt; nec Charybdim bonorum, quia longè repetitum. Nec Stercus curiæ Glauciam, quia deforme; nec Tempeſtatem comeſſationis, quia maius, neque Pupillum ſenatum mortuo Catone, quia durius. Verecũdam enim in primis eſſe decet tranſlationẽ, quia irrepit in alienum locum. Maxime igitur, accutiſsimique ingenii eſt tranſlationes aptè confingere, qui intueri oportet ſimilia, quæ qui dignoſcit, facilè metaphoram inde ducit.

Τῶν δὲ ὀνομάτων τὰ μὲν διπλᾶ μάλιστα ἁρμόττει τοῖς διθυράμβοις, αἱ δὲ γλῶτται τοῖς ἡρωικοῖς, αἱ δὲ μεταφοραὶ τοῖς ἰαμβείοις. καὶ ἐν μὲν τοῖς ἡρωικοῖς ἅπαντα χρήσιμα τὰ εἰρημένα, ἐν δὲ τοῖς ἰαμβείοις, διὰ τὸ ὅτι μάλιστα λέξιν μιμεῖσθαι, ταῦτα ἁρμόττει τῶν ὀνομάτων ὅσοις κἂν ἐν λόγοις τις χρήσεται. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα τὸ κύριον, καὶ μεταφορά, καὶ κόσμος.

Duplicia verò nomina vt maximũ in modum Dithyrambis quadrant, ſic Heroicis linguarũ varietas, Iambicisque tranſlationes, quanquam Heroicis quidem ſupradicta omnia valde vſui ſunt. Iambicis verò quòd maxime colloquia æmulentur, cuncta illa conueniunt nomina, quibus ritè quis in ipſo ſermone vtatur. ſunt autẽ hæc propria: metaphorica, ornata.

Poſtquàm ſatis Ariſtoteles de octo qualitatibus nominum ac de illarum apta miſtione diſſeruit, diiudicat, quæ ad quos poëtas potiſsimum ſpectent, vt quid huius, quid illius magis ſit proprium cognoſcamus; quidque alter ab altero, cum opus fuerit, mutuetur. Duplicia, compoſitaque nomina Dithyrambicis poëtis conueniunt, ſicuti etiã Ariſtoteles libro tertio Rhetoric. docet, & nos alibi locum explicauimus: non quidem quòd his nominibus aliis poëtis ſit interdictum, ſed quia ad illos maximè pertinent. Orationi quippè ſolutæ quam minimum conueniunt, idque docet Ariſtoteles libro tertio Rhetoric. vbi de primo genere ψυχρῶν agit, his verbis. Τὰ ψυχρὰ ἐν τέτταρσι γίνεται κατὰ τὴν λέξιν ἔν τε τοῖς διπλοῖς ὀνόμασι. οἷον Λυκόφρων οὐρανὸν πολυπρόσωπον τ' μεγαλοκορύφου γῆς. ſed quod vitium in oratione ſoluta eſt, ſumma eſt laus in verſu præſertim dithyrambica; huiuſmodi enim poëſis cantilenis, harmonia, numeriſq. & ſaltationibus erat referta: de qua re copioſè Dionyſ. Halicarn. in libro περὶ συνθέσεως, vbi ait, οἱ δέ γε διθυραμβοποιοὶ καὶ τοὺς τρόπους μετέβαλλον Δωρίους τε, καὶ Φρυγίους, καὶ Λυδίους ἐν τῷ αὐτῷ ᾄσματι ποιοῦντες καὶ τὰς μελῳδίας ἐξήλλαττον τότε μὲν ἐναρμονίους ποιοῦντες, τότε δὲ χρωματικάς, τότε δὲ διατόνους καὶ τοῖς ῥυθμοῖς κατὰ πολλὴν ἄδειαν ἐνεξουσιάζοντες διετέλουν. Reliqua illic legi poſſunt. γλῶτται (nã ſub his quę cõtineantur, ſuperius expoſuimus) Heroicis poëtis, ſeu Epicos malis appellare, coueniunt, de qua re poſtea vberius ſuo loco agemus. Tranſlationis autem Iambicis, Ariſt. lib. Rhet. tertio idem refert. αἱ δὲ γλῶτται τοῖς ἐποποιοῖς. σεμνὸν γὰρ καὶ αὔθαδες, μεταφορὰ δὲ τοῖς ἰαμβείοις τούτοις γὰρ νῦν χρῶνται, ὥσπερ εἴρηται. Verùmtamen, & ſi hæc ita ſunt diſtinguenda, ſingulisque ſingula aſſignanda; ſciendum tamen Heroico carmini non γλώττας tantum adaptari, ſed etiam tranſlationes, et duplicia, compoſitaq. omnia. Et rurſus Iambico competere tranſlationes, quia etiam in communi quotidianoque ſermone tranſlationibus vtimur; & ſi non admodum elatis, & turgidis. Iambicus autẽ poëta ſectatur quotidianum loquendi genus; (hoc enim ſignificauit Ariſtoteles cum ait διὰ τὸ μάλιστα τὴν λέξιν μιμεῖσθαι) vti iam ſæpè diximus, non tamen recipiet, eadẽ de cauſa, Iambicum poëma compoſita nomina, ſicuti paulò ante demonſtrauimus, vbi Euclidem poëtam reprehendebat. Sed Iambicus etiam κόσμον, quæ vna inter octo qualitates enumerata fuit, recipiet; nam ornari plurimũ vult eiuſmodi poëta. Quare ſumma

tim vt colligam, tres hæ qualitates cõmunes omnibus ſunt. Tranſlatio. Ornatus. Proprietas. Eæ qualitates quæ continentur τῶν γλωττῶν, Epicorum propriæ ſunt, aliquæ etiam tragicorum. Duplicia nomina, tragicis, Epicis, Dithyrambicisque cõueniunt, ſed Dithyrambicis in primis. Poſsit fortaſſe mirari aliquis cur hoc loco de Comicis nullam mentionem fecerit; ſed putarim ideò factum, quia altero libro, qui periit, ac deſideratur à nobis, copioſè, quicquid ad eos ſpectabat, perſecutus fuit.

περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν μιμήσεως, ἔστω ἡμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

De Tragœdia igitur, deque ad actionem accommodata imitatione, ſatis hactenus à nobis hæc dicta ſint.

Poſtquàm Ariſtoteles, de fabula, de moribus, de ſentẽtia, de dictione, quę partes erãt tragici poëmatis, copioſè egit, epilogo vtitur ſicuti patet. aptè autem ſunt illa appoſita verba περὶ τῆς μιμήσεως τῆς ἐν τῷ πράττειν: nam cum varia ſit imitãdi ratio, vti ſuperius declaratum fuit, apud poëtas in vnoquoque poëmatum genere tragœdia imitatur agentes homines, offertque eos ſpectatoribus in Theatro tanquàm agentes. quod propriũ eſt omnium Dramaticorum poëmatum; ſicuti comœdiæ, et reliquòrum. Atque ob id differunt ab Epopœia, & aliis. Sed mirari poſsit fortaſſe hoc loco aliquis, & ſimul accuſare Ariſtotelem, qui, cùm ab initio ſibi propoſuiſſet ſex tragœdiæ partes, de duabus nihil dixerit; de APPARATU ſcilicet & MELODIA. Verùm puto de apparatu Ariſtotelem non meminiſſe, quia ad alios artifices pertinebat, non ad poëtam, quæ duo ſuperius innuit, cum ait. ἡ δὲ ὄψις ψυχαγωγικὸν μὲν, ἀτεχνότατον δὲ, καὶ ἥκιστα οἰκεῖον τῆς ποιητικῆς, ἔτι δὲ κυριωτέρα περὶ τὴν ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων ἡ τοῦ σκευοποιοῦ τέχνη, τῆς τῶν ποιητῶν ἐστί. Præterea prætermiſiſſe diſputationem de MELODIA, quod ſatis eſſet res tota per ſe cognita; vt ipſemet ſuperius ait; μελοποιΐα δὲ φανερὰν δύναμιν ἔχει πᾶσαν, quòdque alterius eſſet artis propria, ſicuti ſatis notum eſt; nam quod antè à me dictum fuit, veteres poëtæ cum Dramata ſcripſiſſent, ſi ea recitari vellent, neceſſe erat, vt ſaltatores, et cantores adhiberent, qui ad idipſum accommodatam ſaltationem, & harmoniam perdiſcebant; erant enim apud eos inſignes, peritique ὀρχηστοδιδάσκαλοι, de quibus ſatis multa ſuperius locuti fuimus. Sed addo quiddam ex Plutarcho in lib. περὶ μουσικῆς, vbi ait. τὸ γὰρ παλαιὸν ἕως εἰς μελοποιΐαν τὴν τῶν διθυράμβων τραπέσθαι, συμβέβηκε τοὺς αὐλητὰς παρὰ τῶν ποιητῶν λαμβάνειν τοὺς μισθοὺς, πρωταγωνισούσης δηλονότι τῆς ποιήσεως, τῶν δ᾽ αὐλητῶν ὑπηρετούντων τοῖς διδασκάλοις. Verùm ſi quis ſcire velit, quali melodia veteres in tragœdiis vterentur; declarat idem Plutarchus in eodem libro his verbis. καὶ ἡ μιξολύδιος δὲ παθητική τις ἐστὶ τραγῳδίαις ἁρμόζουσα. Ἀριστόξενος δέ φησι Σαπφὼ πρώτην εὕρασθαι τὴν μιξολυδιστὶ, παρ᾽ ἧς τοὺς τραγῳδοποιοὺς μαθεῖν, λαβόντας γοῦν αὐτοὺς συζεῦξαι τῇ δωριστὶ, ἐπεὶ ἡ μὲν τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ ἀξιωματικὸν ἀποδίδωσιν, ἡ δὲ τὸ παθητικὸν, μέμικται δὲ διὰ τούτων ἡ τραγῳδία. Plato huiuſmodi genus Melodiæ exagitat in libris de legibus; Ideò Plutarchus ibidem inquit, τούτων δὲ τῶν ἁρμονιῶν τῆς μὲν θρηνώδους οὔσης, τῆς δὲ ἐκλελυμένης, εἰκότως ὁ Πλάτων παραιτησάμενος αὐτὰς, τὴν δωριστὶ, ὡς πολεμικοῖς ἀνδράσι καὶ σώφροσιν ἁρμόζουσαν εἵλετο, οὐ μὰ Δία ἀγνοήσας, ὡς Ἀριστόξενός φησιν, ὅτι καὶ ἐν ἐκείναις τι χρήσιμον ἦν πρὸς πολιτείας φυλακήν. Paulò poſt. ἀλλὰ μὲν, καὶ τραγικοὶ οἶκτοι ποτὲ ἐπὶ τοῦ δωρίου τρόπου ἐμελῳδήθησαν.

περὶ δὲ τῆς διηγηματικῆς, καὶ ἐν μέτρῳ μιμητικῆς, ὅτι δεῖ τοὺς μύθους καθάπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις συνιστάναι δραματικοὺς, καὶ περὶ μίαν πρᾶξιν ὅλην, καὶ τελείαν ἔχουσαν ἀρχὴν, καὶ μέσον, καὶ τέλος, ἵν᾽ ὥσπερ ζῷον ἓν ὅλον, ποιῇ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν δῆλον.

De narratiua vero & per numeros imitatione, quod ipſe quoque fabulæ, non ſecus ac in Tragœdiis actus, conſiſtere debeant; pariterque circa vnam, eamque integram atque perfectã actionem verſari, principio ſcilicet, medio, fineque conſtantem, à qua ſanè, velut ab integro quopiam animali, voluptas quædam peculiaris proficiſcatur, omnino manifeſtum eſt.

Hæc

Hæc ita vertit Paccius. Sed prima illa verba ego ſic vertēda aptius puto, et apertius. De Narratiua autem Poëſi & imitatrice per metrum, quòd in ea fabulas, ſicuti in tragœdiis, conſtituere Dramaticas oportet. Variis modis Epopœiam deſcribit Ariſtoteles, nam paulò antè ait, περὶ μὲν οὖν τῆς ἑξαμέτρου μιμητικῆς. (meus manuſcriptus liber habet τῆς ἐν ἑξαμέτροις μιμητικῆς.) Alibi quoque περὶ τοὺς λόγους, καὶ ψιλομετρίαν. Vocat Epopœiam διηγηματικὴν duabus, opinor, de cauſis; tùm, quia Poëta ipſe narrat; tùm quia aliquis diuerſas ſuſcipiens perſonas, modò huius, modò illius referens ſermones inducitur. hoc verò ab Ariſtotele vocatur ἀπαγγελία, quæ propria eſt huius poëmatis; quamuis non in omni poëſi Heroica ἀπαγγελία eſt, neque enim in Iliade, ſicuti patet, cuius rei declarationem afferam poſtea commodiore loco. Enumerat etiam Ariſtoteles in contextu ea, quæ communia ſunt Epopœiæ cum tragœdia. Oritur hoc loco dubitatio ex verbis Ariſtotelis, quæ ſunt in cōtextu. cum ait oportere fabulas in Epopœia Dramaticas eſſe; non enim videtur hoc verum. quia in tragœdia exprimuntur perſonæ, tanquàm ipſæ agentes tunc eam actionem, cuius eſt imitatio. In Epopœia autem Poëta interloquitur, & narrat ipſos dixiſſe, aut egiſſe. adeò, vt Poëta ipſe videatur induere diuerſas perſonas, quæ tamen illic non ſunt in recitatione, ſicuti in tragœdia. Verùm reſpondendum putarim; quamuis hæc vera ſint, eſſe tamen fabulas Dramaticas etiam in Epopœia; ſi quis enim, ſublata perſona poetæ, qui interloquitur, & narrat, voluerit in ſcenam producere aliquòd Drama Epicum, facilè quidem id poſſit efficere; ex quo Dramaticum apparebit poëma, non ſecus ac tragœdia, neque aliud eſt impedimento, quo minus totum poſſit in ſcenam porduci recitādum, quàm longum temporis interuallum, quod eſt in Epopœia non vnius tantùm diei, & noctis, ſed plurium dierum, menſium, & annorum; cum tragœdiæ imitationem neceſſe ſit cōfici periodo, ſeu circuitu vnius Solis, vti antè declaratū fuit. Refert Euſtathius Homeri interpres particulam aliquam Iliados, & Odyſſæ olim in ſcena ab hiſtrionibus recitari ſolitam. & Plato in Ione, vbi de Rhapſodis plurima loquitur. Ob hoc igitur diſcrepat Epopœia à tragœdia, quòd hęc tota referri ſimul poteſt in ſcena, & repreſentari; Epopœia autem non poteſt propter longitudinem fabulæ, & longiſſimum temporis interuallum; Dramaticum tamen eſt et hoc poëmatis genus, ſicuti illud. Alterū quoque cōmune habet Epopœia cū tragœdia: Eſt aūt hoc: Epopœia etiā ipſa vnam, totam, ac perfectā complectitur actionē. quod declarat Ariſt. allata ſimilitudine animalis. ſic. ἵν' ὥσπερ ζῷον ἓν ὅλον ποιῇ τὴν οἰκείαν ἡδονήν, inſtar animalis alicuius quod cū ab omni parte ſit integrū, pulchrū eſt, & ſpectantibus affert voluptatem. eſt autem inter fabulā, & animal aptiſſima analogia. Animal ἕν. Fabula μία. Animal ὅλον. Fabula ὅλη. Animal τέλειον. Fabula τελεία. Hæc vero ſuperius cū de tragœdia loquebamur, ſatis à me declarata fuerunt; ideo non repetenda exiſtimo. Vnū tātum addo, quod eſt animaduerſione dignū; hac ſimilitudine ducta ab animali vtitur etiam alibi Ariſtoteles, libro de Cœlo. 2. vbi ait orbem eſſe inſtar animalis; quia ſex illas habet differentias; & notas diſcrepantes, ſicuti homo, reliquaque animalia, quæ ſunt; Supra, infra, ante, poſt, dextrum, ſiniſtrū latus, quę declarans inquit Auerroes: Totus enim orbis eſt quaſi vnum animal & iſte motus cœli localis, eſt quaſi motus localis in animalibus, & alii motus, qui ſunt in orbibus, ſunt ſicuti motus particulares, qui ſunt in membris animalium.

Καὶ μὴ ὁμοίας ἱστορίαις τὰς συνήθεις εἶναι. ἐν αἷς ἀνάγκη οὐχὶ μιᾶς πράξεως ποιεῖσθαι δήλωσιν, ἀλλ' ἑνὸς χρόνου, ὅσα ἐν τούτῳ συνέβη περὶ ἕνα, ἢ πλείους ὧν ἕκαστον, ὡς ἔτυχεν, ἔχει πρὸς ἄλληλα.

Itemque quod hiſtoriis vſitatis diſsimiles eſſe debeant. quæ quidem non vnius tantum actionis præbeant notitiam, neceſſe eſt: ſed temporis vnius, omnium ſanè, quæcunque in eo tam circa vnum, quàm plures contigere, eodem ſcilicet modo, quo ſingula quæque inter ſe (vt caſu euenit) ſe habent.

Hæc ita vertit Paccius. Sed non ſatis apertè nonnulla. Ego igitur ſic vertenda puto,
„ Complectens quæcunque eo tempore acciderunt, quæ verſantur vel circa vnũ homi
„ nem, vel plures, quorum ſingula fortuitò inter ſe connexionem habent, quia alterum
„ ex altero non pendet. Connectuntur autem cum ſuperioribus. Sic. Quoniam dixerat Ariſtoteles Epopœiam eſſe poëſin διηγηματικὴν, nequis crederet ideò eam eſſe ſimilem hiſtoriç, oſtendit quomodo differat ab hiſtoria; monetque interim eſſe cauendum, ne hiſtoriæ ſimilis fiat; Hiſtoria perſequitur actiones, & res geſtas hominum; aut pluriũ, aut vnius. vt Periclis, Alcibiadis, Cæſaris, vt Romanorum, Athenienſium; Poëſis vnã debet perſequi. Non negarim tamen hiſtoriã aliquando vnam tantùm perſequi actionem vnius; qualis eſt coniuratio Catilinæ à Saluſtio deſcripta; verùm plerunque plures actiones perſequitur hiſtoria. Quatenus verò in contextu ait Ariſtoteles VNVM TEMPVS, ſignificauit multas actiones diuerſas; neceſſe eſt enim, vt interuallo. XX. annorum, multa fiant, contingantque diuerſa; quç geſta ſint ab vno vel à pluribus; vt puta à Romanis. Quorum vnumquodque ὡς ἔτυχεν ἔχει πρὸς ἄλληλα. debent hæ dictiones verti, vt ſuperius docuimus; ſenſus enim eſt. Rerum, quæ fiunt, & geruntur, alias fortuitum inter ſe ordinem habere; alias non fortuitum. Fortuitum habent ordinem ea, quæ diſsimilia inter ſe ſunt, neque alterum alterius cauſa fit; neque alterum ex altero pendet, neque reſpiciunt ad eundem finem, & exitum. exempli cauſa. Cice. PROCOS. in Cilicia. Idem Romam reuerſus fauet Pompeio. Cæſar in Gallia bellum gerit; Idem contra Pompeium ducit exercitum. non fortuitum ordinem, ſed certum, & connexum habent ea, quæ eundem reſpiciunt finem; & mutuò cohærent. Ariſtoteles libro Rhetoric. II. ſub finem ferè, vbi de apparentibus locis enthymematũ agit; ſtatuit locum HOC PER HOC. & alterum quem appellat HOC POST HOC. prius illud exemplum connexionem rerum quæ ſunt eiuſdem naturæ, habet; poſterius ordinem tantùm rerum diuerſarum, & ſeparatarum, ſæpe verò oratores propter affinitatẽ horum locorum fucum faciunt. vt illic docet Ariſtoteles. Ordo igitur de quo loquimur eſt HOC PER HOC: cuius exemplum hoc fuerit, Cicero pugnat cõtra Parthos Cicero triumphum petit. Vel Cæſar fert legem agrariam de agro Campano. Cçſar nõ dimittit exercitum. Cæſar pugnat contra remp. Cæſar potitur imperio. Ordo hic μετ᾽ ἄλληλα eſt (ſic enim ſuperius vocabat Ariſtoteles) exemplũ quatenus ad poëſin propius ſpectat, ſumi poteſt ex Aeneide Vergiliana, in qua vna actio eſt; & tametſi plures eſſe videntur, illi tamen vni ſubſeruiunt: talem enim naturã habent Epiſodia de quibus antè copiosè locuti fuimus. Ariſtoteles in libro Prædicamentorum, vbi loquitur de QVANTITATE, alia dicit eſſe, quæ conſtant ex particulis inter ſe ſitum certũ, & collocationem connexam habentibus: alia verò ex non habentibus ſitum inter ſe cohærentem partium. Illorum exemplum eſt. Linea. circulus. triangulus. nam licet in his perſpicere ποῦ ἕκαστον κεῖται καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα. Horum verò exemplum eſt. Numerus, tempus, nam particulæ horum nõ cohærent. dicas igitur in huiuſmodi μᾶλλον
„ τάξιν, quàm θέσιν. nam in numero (inquit Ariſtoteles) τὸ οὖν πρότερον ἀριθμεῖται τὸ δύο, καὶ τὸ
„ δύο τοῦ τριῶν, καὶ οὕτω τάξιν μὲν ἄν τιν᾽ ἔχοι, θέσιν δὲ οὐ πάνυ λάβοις ἄν. Paulò poſt de actionib. loquens ait. ἡ δὲ πρᾶξις μακρὰ τῷ γε τὸν χρόνον πολὺν εἶναι, καὶ ἡ κίνησις πολλή. Si igitur aliquis explicare voluerit πότε ἦν ἡ πρᾶξις ἐπὶ τῷ χρόνῳ ἐρεῖ, ἐνιαυσιαίαν, ἢ οὕτω πως. ex his ſatis patet quod volumus: nam actio poëtica & ſi ex pluribus partibus conſtat, quia tamen coniunctæ ſunt cum illa propter μεταλληλίαν, dicitur habere θέσιν. quem ego paulò antè ordinem appellabam certum, & connexum. Hiſtoricæ autem actiones quia diuerſæ ſunt, nõ habent θέσιν, ſed τάξιν, quem ego ordinem fortuitum vocabam, ſeu disiunctum. Differt igitur hiſtoria à Poëſi, quòd hiſtoria ordinem illum in perſequendis rerum narrationibus geſtarum ſectatur, quem disiunctum dicimus ac fortuitum, ſeu ab Ariſtotele vocatum τάξιν. res enim quas narrat diſsimiles ſunt, ſeparatæ, ac diuerſæ. Poëſis vero longè ſecus facit, nam perſequitur connexam ſeriem; atque propter affinitatem actionum ex multis vnam conſtituit: ſicuti perſpicere licet in Iliade, & Odyſſea Homeri; & Aeneide Vergilii.

ὥσπερ γὰρ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἥ τ' ἐν σαλαμῖνι ἐγένετο ναυμαχία. καὶ ἡ ἐν σικελίᾳ καρχηδονίων μάχη, οὐδὲν πρὸς τὸ αὐτὸ συντείνουσαι τέλος· οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις ἐνίοτε γίνεται θάτερον μετὰ θατέρου. ἐξ ὧν ἓν οὐδὲν γίνεται τέλος.

Verbi cauſa: circa idem tempus nauale bellum in Salamine, prælium que Carthaginienſium in Sicilia, quæ minime quidem in eũdem exitum ſpectant. ita quoque in inſequentibus temporibus, dum alterum interdum poſt alterum fit, quibus vnus non eſt exitus.

Parùm aptè non nulla vertit Paccius, nam vbi ait VERBI CAVSA, in Græco contextu ſcribitur, ὥσπερ γὰρ. hoc eſt. Quemadmodum enim; Rurſus vbi vertit temporibus deinceps inſequentibus, Græca verba ſunt, ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις. Prętermiſit Paccius illam dictionẽ ἐφεξῆς. quæ hoc loco magnã habet vim, ſed iam declaro contextũ. Similitudinẽ affert Ariſt. per quã vult ſuperius dicta comprobare; eſt autem ab iiſdẽ rebus geſtis ducta ſimilitudo. ſic. Res geſtæ in hiſtoriis duplici modo diuerſæ appellãtur; aut quę à diuerſis hominibus, & populis in diuerſis locis aguntur, & ſi eodẽ tempore, aut quæ ab iiſdẽ hominibus, & populis, altera poſt alteram; ſed non reſpiciunt eundẽ finẽ; ſicuti perſpici poteſt ex allatis exemplis. Hũc duplicem ordinẽ, & modũ ſcribendi ſecuti ſunt hiſtorici veteres. Priorẽ quidẽ ſecutus eſt apud Gręcos Polybius, qui, quę eadem ætate gerebantur à diuerſis populis diuerſis in locis, ſimul explicat; Diododorus autem Siculus. Arrianus. Q. Curtius poſteriorem modum ſecuti ſunt in ſcribendis rebus geſtis Alexandri Magni; Liuius quoque Romanorum. Cum igitur duplex hæc ſit ratio diuerſitatis, ac diſcrepantiæ rerum geſtarum; talis profertur ab Ariſtotele ſimilitudo. Quemadmodum (inquit) eodem tempore olim in diuerſis locis pugnatum eſt ab Athenienſibus contra Barbaros apud Salamina; à Carthaginienſibus quoque in Sicilia; & tantum diuerſa, ac diſcrepantia hæc ſunt; ita etiam contingit, vt deinceps per idem tempus alterum poſt alterum ab eodem, ſeu ab iiſdem fiat; et tamen erunt diuerſa. Diodorus Siculus refert eadem hora pugnatum in Italia inter Tarentinos, et Lucanos; duce Archidamo Rege Tarentinorum, & in Græcia à Philippo contrà Athenienſes, & Thebanos apud Cheroneã. Sed omiſsis exemplis redeo ad rem, de qua agitur in præſentia. Ad conſtituendam actionem vnã ex pluribus, opus eſt demõſtrare exitũ, & finẽ eundem ad quẽ referantur, ſi enim finis hic nõ fuerit propoſitus nihilò minus erunt diuerſæ, ac ſi à diuerſis hominibus in diuerſis gerantur locis. De prelio apud Salamina meminit Plutarchus in eo lib. qui inſcribitur πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι; his verbis. τὴν δ' ἕκτην ἐπὶ δέκα τοῦ μουνυχιῶνος ἀρτέμιδι καθιέρωσαν ἐν ᾗ τοῖς ἕλλησι περὶ σαλαμῖνα νικῶσιν ἐπέλαμψεν ἡ θεὸς πανσέληνος. Plato quoque libro tertio de Legibus. δέκα γὰρ δὴ ἔτεσι πρὸ τῆς ἐν σαλαμῖνι ναυμαχίας ἀφίκετο δᾶτις περσικὸν στόλον ἄγων. Idem Plato libro quarto de Legibus. ἀλλὰ μὴν ὦ ξένε τήν γε περὶ σαλαμῖνα ναυμαχίαν τῶν ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένην ἡμεῖς γε οἱ κρῆτες τὴν ἑλλάδα φαμὲν σῶσαι: in eo enim prælio Xerxes à Themiſtocle victus fuit.

Σχεδὸν δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ποιητῶν τοῦτο δρῶσι· διὸ ὥσπερ εἴπομεν, ἤδη καὶ ταύτῃ θεσπέσιος ἂν φανείη Ὅμηρος παρὰ τοὺς ἄλλους, τῷ μὴ δὲ τὸν πόλεμον, καίπερ ἔχοντα ἀρχὴν, καὶ τέλος ἐπιχειρῆσαι ποιεῖν ὅλον. λίαν γὰρ ἂν μέγας, καὶ οὐκ εὐσύνοπτος ἔμελλεν ἔσεσθαι. ἢ τῷ μεγέθει μετριάζοντα, καταπεπλεγμένον τῇ ποικιλίᾳ. νῦν δ' ἓν μέρος ἀπολαβὼν ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολλοῖς, οἷον, νεῶν καταλόγῳ, καὶ ἄλλοις ἐπεισοδίοις, οἷς διαλαμβάνει τὴν ποίησιν.

Id quod ferè poëtarum non pauci efficere ſolent. Quamobrem, quemadmodum ſuperius diximus, ob id etiam præ cæteris diuinus Homerus videri iure debet, quòd bellum quidem alioqui principio,

„ medio, fineq́ue conſtans totum ſcribere minimè eſt aggreſſus. ſiqui-
„ dem vel nimis magnum eua ſurum, atque adeò perceptu difficile exi-
„ ſtimauit: vel, ſi ad iuſtam magnitudinem perſtrinxiſſet, inculcatum ni
„ mia varietate futurum. Nunc verò eius rectè vna duntaxat parte ſu-
„ ſcepta, pluribus in ea Epiſodiis vſus eſt, ſicuti nauium catalago, aliis
„ q́ue Epiſodiis: quibus poëſin ipſam locupletiſsimam reddit.

Poſtquàm Ariſt. declarauit propriũ poëſeos eſſe cõplecti vnã tantũ actionẽ, atq. expoſuit qualis ſit vna, & ſimplex actio; reprehendit imperitos poëtas quoſdã, qui totũ hoc artificiũ ignorantes, proponebant ſibi deſcribendas multiplices actiones, ac diuerſas, more hiſtoricorũ, qui latius, fuſiusq́. omnia perſequũtur, quę fuerint geſta ſpatio multorũ annorũ. Hoc vitio, ni fallor, laborauit apud nos Lucanus in deſcribendo Cęſaris, & Pompeii ciuili bello; Sillius quoq. Italicus in Punico; & fortaſſe etiam Valerius Flac in Argooauticis; & Apollonius apud Græcos in iiſdẽ explicandis; nam & ſi Dramaticũ confecerunt poëma, ſicuti decet, & vnam actionem complexi ſunt; ordine tamen vſi fuerunt, qui magis Hiſtorico, quàm Poëtæ conueniat; ſed de hac re alibi diligentius, & copioſius. Homerum igitur extollit hoc loco Ariſtoteles, ſicuti vbique facit, diuinumque appellat (quemadmodum & Dionyſius in lib. περὶ συνθέσεως ὀνομάτων) vel propter hoc vnum, quòd cum Troianum bellum eſſet deſcripturus; animaduertit, quomodo hic ſibi eſſet vitandus ſcopulus; ne ſimilis hiſtorico alicui videretur; ſi ordinem rerum geſtarum ſeruaſſet in ſcribendo: id enim ſi feciſſet, neceſſariò non vnam, ſed multas actiones fuiſſet perſecutus, quę & ſi ad vnum reſpiciunt finem, & multiplices ideò videri non poſſuot, tamen, quia ita intextæ nõ ſunt, vt vna appareat actio primaria; & illę, quæ præter hanc ſunt conficiant Epiſodia, longè abſunt ab artificio poëtarum, quod requirimus; Poterat quidem, ſi voluiſſet, totum deſcribere Troianum bellum, nam conſtabat principio, medio, & fine; ſpatioque decem annorum fuerat confectum; Sed aliam iniit rationem pleniſsimam artificii. Duplicem verò affert cauſam Ariſtoteles, cur id ab Homero non ſit factum; Prior eſt, quoniam nimis magnum fuiſſet opus exorſus, & ideò, ſi totum confeciſſet, non potuiſſet vno intuitu comprehendi, quod in primis requirit Ariſtoteles, ſicuti etiam ſuperius eſt ſæpè dictũ copioſè, ducta à corporibus magnis, atque paruis ſimilitudine; μῆκος εὐσύνοπτον appellauit in periodo, libro tertio Rhetoricorum. Altera cauſa eſt; quòd etiam ſi Homerus longiſsimum poëma producere voluiſſet ad iuſtam magnitudioem, iocidiſſet tamen in aliud vitium longè fortaſſe maius; quoniam coactus fuiſſet pertexere opus inculcatum nimia rerum varietate, neque aptè potuiſſet ſingula explicare (ſicuti decet) ſub Dramatica forma. Sed poſsit fortaſſe admirari hoc loco aliquis, cur hæc ab Ariſtotele dicantur, cùm ab Hiſtorieis res geſtæ plurimorum annorum longè breuiore libello concludantur; Verùm ſciendum, Hiſtoricos non adhibere Dramaticum ſermonem, ſicuti poëta; facit enim Drama, vt poëma aliquod in immenſam excreſcat magnitudinem; Quamobrẽ Homerus vnam ſuſcepit particulam belli Troiani, et ex eo vnam veluti quandam confecit actionem, ea fuit. Ira Achillis, quæ quàmdiu perdurauit, multa mala Gręcis infligebantur. Vt primùm verò reſtincta eſt ob Patrocli mortem, victoriam Græcis peperit. Hinc extitit artificium illud præclarum, quod quærimus io Epopœia; actionis vnius conficiundę; hinc extitit ordo planè admirabilis, diſsimilis ordini Hiſtoricorum. Sed quiã actio illa, quam ſibi propoſuerat Homerus, erat exilis, & breuis, eam amplificauit multis Epiſodiis. Vnum Epiſodium recenſet Ariſtoteles, exempli gratia. NAVIVM Catalogum. Hoc Epiſodium fit ſub finem libri ſecundi, arrepta hac occaſione. Iuppiter Agamemnonem in ſomois moouerat, vt Gręcos in aciem educeret; id factum eſt ſuadentibus Vlyſſe, & Neſtore. educuntur; enumerat igitur Homerus duces, & naues; Tertius liber habet Epiſodium Paridis pugnantis ſingulari certamine cum Menelao, ſpectante Helena. Quartus liber Epiſodium continet, concionem Deorum de expugnando Ilio. His, atque aliis multis Epiſodiis totam Ilia

da

da adauxit, ac pulcherrimè exornauit, vt iam facilè poſsit vnuſquiſque intueri, qua ratione ſit ſcribendum poëma Heroicum; Nec diſsimili ratione vſus eſt Vergilius, de quo fortaſſe poſtea.

» Οἱ δ' ἄλλοι περὶ ἕνα ποιοῦσι, καὶ περὶ ἕνα χρόνον, καὶ μίαν πρᾶξιν πολυμερῆ, οἷον, ὁ τὰ κυ-
» πριακὰ ποιήσας, καὶ τὴν μικρὰν ἰλιάδα.

» Alii verò circa virum vnum, tempuſque duntaxat vnũ verſantur:
» ſed actionem ipſam multimembrem conſtituunt: quemadmodum,
» qui Cyprica, & Iliadem paruam conſcripſit.

Alii non intelligentes rationem & artificium Epici poëmatis, vnius viri res geſtas omnes perſecuti ſunt, aut quæ vno aliquo tempore, ac ſpatio plurimorum annorum fuerint confectæ. Actionem igitur in ſuo poëmate non vnam, ſed multiplicem, ac diuerſam cõſtituerunt, eo, quo dictum eſt antè à me, modo. Atque hoc vitio laborauit
» is, qui Cypriaca ſcripſit. Athenæus libro octauo ait, καὶ ὅτι ὁ τὰ κύπρια ποιήσας ἔπη, εἴτε κύ-
» πριός τίς ἐστιν ἢ σάσινος, ἢ ὅστις δή ποτε χαίρει ὀνομαζόμενος τὴν νέμεσιν ποιεῖ διωκομένην ὑπὸ διὸς, καὶ εἰς
» ἰχθὺν μεταμορφουμένην διὰ τούτων.
» τοὺς δὲ μετὰ τρίτην ἑλένην τέκε θαῦμα βροτοῖσι
» τήν ποτε καλλίκομος νέμεσις φιλότητι μιγεῖσα. & quæ ſequuntur.

Nam verſus aliquot recenſet ex eo poëmate; quos legat illic, qui volet: perlepidi enim ſunt, & elegantes. Iliados paruæ authorem nominat Pauſanias in Laconicis. vbi ait. μαχάονα δὲ ὑπὸ εὐρυπύλου τοῦ τηλέφου τελευτῆσαί φησιν ὁ τὰ ἔπη ποιήσας τὴν μικρὰν ἰλιάδα. Herodotus quidem in Homeri vita ait, ab ipſo Homero Iliadem paruam cõſcriptam, priuſquàm alteram magnam ſcriberet, his verbis. διατρίβων δὲ παρὰ θεστορίδῃ ποιεῖ ἰλιάδα τὴν ἐλάσ-
» σω, ἧς ἡ ἀρχή. ἴλιον ἀείδω. & quæ ſequuntur
» Paulò poſt, καὶ τὴν καλουμένην φωκαΐδα, ἥν φασιν οἱ φωκαεῖς ὅμηρον παρ' αὐτοῖς ποιῆσαι. quod ſi verum eſt, nimirum non videtur artificii poetici peritus ab initio fuiſſe Homerus; cum hæc ſcriberet; Paulò poſt idem Herodotus ait, ἐς μὲν ἰλιάδα τὴν μεγάλην ἔρχεται μεγαλύνων οἱ πάντα κατὰ λόγον. in quibus verbis videas nominari Iliadem magnam, vt differre ſciamus ab altera, quæ parua vocatur. Scribit Suidas Syagrium antiquiſsimum poëtam antè Homerum Iliadem ſcripſiſſe, & Homero non ſatis æquum ſe præbuiſſe. Præterea Idem teſtatur Corianum Ilienſem, adhuc vigente eo bello Iliadem ſcripſiſſe, nam poſt expugnationem Ilii CLXVIII. annos natus eſt Homerus, vt ſcribit Herodotus. τῆς δὲ φωκαῶν ὕστερον γέγονεν ὅμηρος ἔτεσιν ἑκατὸν ἑξήκοντα ὀκτώ.

» Τοιγαροῦν ἐκ μὲν ἰλιάδος, καὶ ὀδυσσείας μία τραγῳδία ποιεῖται ἑκατέρας, ἢ δύο μό-
» νας. ἐκ δὲ κυπρίων πολλαί. καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς ἰλιάδος πλέον ὀκτὼ, οἷον ὅπλων κρίσις. φιλο-
» κτήτης, νεοπτόλεμος, εὐρύπυλος, πτωχεία, λάκαιναι, ἰλίου πέρσις, καὶ ἀπόπλους, καὶ σίνων, καὶ
» τρῳάδες.

» Verùmenimuerò Ilias ſimul, atque Odyſſea vna tantum Tragœ-
» dia, duabus ad ſummum claudi poſſunt: contrà Cyprica, non niſi plu
» ribus, tum parua Ilias ex octo amplius conſtat: vt ſunt Armorum iudi
» cium, Philoctetes, Neoptolemus, Eurypylus, Emendicatio, Lacæna,
» Ilii excidium, Reditus, Sinon, Troiades.

Hæc ita vertit Paccius. Verumenimuerò Ilias ſimul, atque Odyſſea vna tantùm tragœdia duabus ad ſummum conſtat. Verba Græca ita ſonant apertius conuerſa. Quare ex Iliade, & Odyſſea vna tragœdia ex alterutra ipſarum ſeparatim conficitur, vel duo ad ſummum. Rurſus Paccius illa ita vertit. Contrà Cyprica nõ niſi pluribus, tùm parua Iliàs ex octo amplius conſtat. Ego autem ſic. ex Cypriacis multæ, & ex parua Iliade plures octo. vt armorum iudicium, & quæ ſequuntur; Laudauit Homerum

hactenus Ariſtoteles, tanquam ſummũ artificem poëmatis Epici, alios verò reprehẽdit, qui Cypriaca ſcripſerunt, & Iliadem paruam; ille enim vnam actionem ſibi propoſuit, hi verò plures. Hæc autem comprobat huiuſmodi ratione. Siquis velit Epicum poëma Iliados Homeri redigere ad formam tragicam; is ſanè poſsit pro ſuo iure; nam cum in tragœdia ſimplex, & vna actio conſtitui debeat; & in Iliade idipſum ſit ab Homero factum; non difficile fuerit id efficere; ſublatis vtique Epiſodiis, quæ multa augent Iliadem; item ſublato interuallo, & ſpatio multorum dierum, atque annorũ, qui illic viſuntur inſerti, propter magnitudinem poëmatis, quibus ſublatis remanebit nuda ipſa actio primaria, quam ſibi in eo poëmate proponit Homerus; quo loco perſpici poteſt, ex ſingulis Epopœiæ Epiſodiis ſingulas confici poſſe tragœdias. Quomodo autem id fieri poſsit, demonſtrarem pluribus, niſi putarem ſatis eſſe notum. Sumenda enim vna particula eſt actionis Epicæ, vt potè ſi dicas TVRNI necem apud Vergilium. Patrocli cædem apud Homerum; poſtea verò prologus, chorus, epiſodium; aliaque ſunt aptè excogitanda, nomina prætetea perſonis imponenda; ſeruanda demum ea methodus, quam ſuperius ipſe explicauit. Sic igitur poſſunt ampla, & grandia poëmata redigi ad vnam tragœdiam, quia ex vna actione tantum conſtant artificioſè connexa. Idem fieri poteſt in Odyſſea Homeri vt ſi tragœdia inſcribatur Penelope, vel Vlyſſes reuerſus; & fiat inſtar Electræ Sophocleæ, in qua Oreſtes perimit Aegiſthum, & Clytemneſtram; ſic in hac Vlyſſes procos. Agnitio verò erga Penelopen lugentem. neceſſe igitur eſſet volenti inde dramata tragica deſumere, partiri in octo, aut in nouem argumenta. Dicat aliquis fortaſſe: At nonne, eadem quoque nouem, & multò plura deſumi poſſunt ex Iliade Homerica, ſeu Odyſſea; & Aeneide Vergil. Reſpondeo tamen, poſſe quidem; ſed non ex ipſa primaria actione, quæ vna eſt, & ſimplex; at ex Epiſodiis ipſis quæ inſeruiunt & cohærent actioni; vt amplior, maiorque fiat; In Iliade verò parua; patet nullam eſſe actionem primariam authori propoſitam; neque vllam rem Epiſodii loco poni; ſed omnia locum obtinere primariæ actionis. Enumerat Ariſtoteles Armorũ iudicium. Philoctetem, Illa tragœdia adhuc extat à Sophocle ſcripta. Neoptolemum, quam citat Athenæus Theophili. libro decimotertio & refert lepidiſsimum hunc verſum. καὶ ὁ πόσθαλος δὲ ἐν Νεοπτολέμῳ φησί.

„ οὐ συμφέρον τί ἐστι πρεσβύτῃ γυνή.

Eurypylum, de qua tragœdia meminit Cicer. in Tuſc. quæſt. Emendicationem, cum Vlyſſes ſe mendicum ſimulauit, & ingreſſus eſt Troianorum vrbem, de qua re Homerus libro quarto Odyſſ.

„ αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας
„ σπεῖρα κακ' ἀμφ' ὤμοισι βαλὼν οἰκῆϊ ἐοικὼς
„ ἀνδρῶν δυσμενέων κατέδυ πόλιν εὐρυάγυιαν
„ ἄλλῳ δ' αὐτὸν φωτὶ κατακρύπτων ἤϊσκε
„ δέκτῃ, ὃς οὐδὲν τοῖος ἔην ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν
„ τῷ ἴκελος κατέδυ Τρώων πόλιν. & quæ ſequuntur.

quo loco etiam, atque etiam poëtæ artificium conſiderandum eſt, qui eam rem in Iliade prætermiſit; quoniam non omnia cõplexus eſt, ſed vnam tantùm (vti diximus) actionem, ad quam adaptauit Epiſodia, quæ ipſi maximè cohærere poſſe cum dignitate aliqua videbantur. Lacænam; Cui ſimilis extat Euripidis Helena. Ilii excidium, quam tragœdiã citat Athenæus ex Acato Argiuo libro decimo quarto, vocatque ἰλίου πέρσιν. Reditum. ἀπόπλουν ſcribit in contextu Ariſtoteles, de quo etiam ſuperius mentio facta eſt. Eiuſdem argumenti fabulã ſcripſit Euripides Iphigeniam in Aulide, quæ extat. Sinonẽ, quam fabulam à nemine adhuc ſcriptam legi. Troades, quæ tragœdia extat apud Euripidem.

„ Ἔτι δὲ τὰ εἴδη ταὐτὰ δεῖ ἔχειν τὴν ἐποποιίαν τῇ τραγῳδίᾳ. ἢ γὰρ ἁπλῆν ἢν πεπλε-
„ γμένην, ἢ ἠθικὴν ἢ παθητικὴν δεῖ εἶν, καὶ τὰ μέρη ἔξω μελοποιίας, καὶ ὄψεως ταὐτά. καὶ γὰρ
„ περιπετειῶν δεῖ, καὶ ἀναγνωρισμῶν, καὶ παθημάτων, ἔτι τὰς διανοίας, καὶ τὴν λέξιν

ἔχειν

» ἔχειν καλῶς.

» Iiſdē præterea generibus Epopœia, quibus Tragœdia conſtet, eſt » neceſſe: etenim vel ſimplicem, vel complicitam, vel moralem, vel pa- » theticam hāc eſſe oportet. Cui totidē, eædemque partes, præter har- » moniam, & apparatum reſpondent: vt quæ peripetiis, agnitionibus, » affectibus, adhuc etiam ſententia & dictione, egregiis quidem omni- » bus indigere videatur.

Poſtquàm Ariſtoteles oſtēdit Epopœiam hoc cōmune habere cum tragœdia, quòd vna conſtat actione; perſequitur alia, quæ communia vtrique ſunt, dictum eſt ante, tragœdiam aliam eſſe ſimplicem, aliam eſſe perplicitam ex agnitione, & peripetia: præterea aliam eſſe moratā, aliam παθητικήν: has omnes qualitates habet etiam Epopœia. Partes quoque quantitatis eædem in Epopœia ſunt, quæ in tragœdia, præter harmoniam, & apparatum. Poſtremo peripetiam continet, agnitionem, & perturbationem, Horum omniū rerum exempla facilè inuenias in Odyſſ. Homeri, & nos cum de agnitione, ac peripetia loqueremur, ſatis multa protulimus. Neque verò minus requirit ſententiarum, ac verborum ornatum epopœia, quàm tragœdia. Quòd ad ornatum ſpectat ſententiarum, & verborum; aptè dixit Ariſtoteles oportere, vt bene ſeſe habeant; & accommodata ſint ad rem. (καλῶς ἔχειν δεῖ inquit) non autem eundem eſſe oportere, qui in tragœdia; nam aliò quodam modo ornari debet Heroïcum poëma, quàm Tragicum; aliudq́ue requirit ſententiarum genus, et ſi nō valde diuerſum: concinnas requirit ſententias Epopœia, & ſi nō ſemper graues, ſicuti tragœdia. Grandis & ornata (inquit Cic. in Otatore) vox eſt poëtarum; atque maiorem licentiam habent faciendorum, iungendorumq́ue verborum; voluptati enim inſeruiunt aliquando magis, quàm rebus. Eſt autē vidēdum poëtæ Epico, vt non in ſententiis ſolùm, ſed etiam in verbis elimatus ſit; nec omnem authoritatem, nec omnē honorem, nec omnem fortunam, nec omnem ætatem, eodem genere verborum, & ſententiarum tractet; quamquàm hæc illi communia ſunt cū tragico. Habent ſanè ſingula genera poëmatum ſuū » peculiare dicendi genus. Hinc Cicer. in libro de Optimo genere Orat. ait. ſi in tragœ- » dia comicum verbum ponatur, eſſe vitioſum; & in comœdia turpe eſſe tragicum: eo- » demq́ue modo in cæteris, ſuum eſſe cuiuſque certum ſonum, & quandam intelligen- » tibus notam vocem. Idem Cic. explicat quales ſententiæ, qualiaq́ue verba in oratione poni debeant, & quamuis ad Oratorem illa accommodarit, poſſunt tamen etiam ad » Epicum poëma transferri. Verba ſunt hæc. Quoniam Eloquentia conſtat ex verbis, & » ſententiis, perficiēdum eſt, vt purè, & emendatè loquētes, quod eſt Latinè; verborum » præterea & propriorū, & tranſlatorum elegantiā perſequamur; In propriis vt aptiſſi- » ma eligamus; In tranſlatis, vt ſimilitudinem ſecuti, verecundè vtamur alienis. Sententiarum » totidem ſunt genera, quot diximus eſſe laudum. Sunt enim docendi acutæ; » delectandi quaſi argutæ, comouendi graues, ſed & verborum eſt ſtructura quædam » duas res efficiens, numerum, & lenitatem. Hæc ille. quæ diligenter planè ſunt etiam » poëtæ ſeruanda.

» Οἷς ἅπασιν Ὅμηρος κέχρηται καὶ πρῶτος, καὶ ἱκανῶς. καὶ γὰρ καὶ τῶν ποιημάτων ἑκάτερον » συνέστηκεν ἡ μὲν Ἰλιὰς ἁπλοῦν, καὶ παθητικόν, ἡ δὲ Ὀδύσσεια, πεπλεγμένον. ἀναγνώρισις » γὰρ διόλου, καὶ ἠθική. πρὸς δὲ τούτοις λέξει, καὶ διανοίᾳ πάντας ὑπερβέβληκε.

» Quibus ſanè cūctis & ante alios, & pleniſſime Homerus vates vti- » tur. ſiquidem vtroque poëmate hæc omnia complexus eſt. Vt enim » Ilias ſimplex, atque patheticum continet genus, ſic Odyſſea compli- » citum: vt quæ agnitionibus cōſtet, & per totū morata ſit. ad hæc quo- » que dictione, atque ſentētia, cæteris mirū in modū vatibus antecellit.

Omnia,quę ſuperius enumerata ſunt,demõſtrat Ariſt.eſſe in poëmate vtroq.Homeri,Iliade & Odyſſ.digniſſimũ verò oſtendit Homerũ,qui ab Omnibus extollatur,habeaturq́.plane admirabilis,ac diuinus;quòd primus (id quod ſummi fuit ingenii) tale excogitarit artificiũ,atq.ita excogitarit,vt cum nihil in eo prætermiſiſſet,à poſteris nihil potuerit poſtea vnquã addi;id quod rarò cõtingere ſolet;nõ enim facilè poſſunt primi artium inuentores eas abſolutas ab omni parte tradere;ſed paulatim abſoluuntur, & expoliuntur.Nullus verò fuit qui artificio Homeri ne tantillum quidem addiderit;at quàm plurimi poſtea fuerunt poëtæ,qui cum artificium illud ſummum nõ perſpicerent,lau dem in ſcribendo non fuerunt aſſecuti;quantò enim quiſque ab inſtituto,& forma Homerici poëmatis longius diſcedit;tantò ille longius abeſt à ſummo artificio;Atque ego ſanè ſatis mirari non poſſum antiquorum ignauiam, & ſocordiam, qui cum Epicum poëma ſcriberent,Homeri artificium,de quo loquor,non conſiderarint,quale eſſet,omniũ certe diligentiſsimus in eo perpendẽdo , & exprimendo fuit Vergilius;tametſi neque is eſt omnia fortaſſe aſſecutus .Ilias ſimplex eſt , quia nullam habet agnitionem;peripetiam tantùm;& multis quidem in locis; ſæpe enim Troiani victores ; Græci victi ; rurſus Græci victores,Troiani victi demonſtrantur; hoc verò quid aliud eſt,quàm peripetia,& commutatio felicitatis in infelicitatem & infelicitatis in felicitatem? Eſt præterea Ilias pathetica,vbique enim cædes,vulnera,certamina; bella narrantur Odyſſea verò non ſimplex eſt;ſed complicita;prçter enim quàm quod eádem in ſe habet;habet etiam agnitionem;qualis eſt libro decimoſexto,vbi Telemachus patrem Vlyſſem agnoſcit;& libro inſequenti altera ; vbi canis herum agnoſcit; mox alio libro altera cum illum ex cicatrice agnoſcit Eurycléa,dum pedes ipſius lauaret , itidem alia lib. X X I I I.cum illum Penelope vxor agnoſcit,vltimo quoq.libro alia ubi à Laërte patre agnoſcitur.Mirum ſanè,quantum hæ agnitiones poëmata exornãt, ſuauiaque reddunt;Nec dubitarim ego hoc cõſtanter aſſerere,quantò tragœdia, quæ peripetiam habet,& agnitionem,cęteris præſtat,quę patheticæ tantùmmodo ſunt;tantò Epicum poëma eſſe prçſtantius altero,quod nullam habet agnitionem; habet enim in ſe agnitio multum admirationis,& voluptatis;atque(quod ſummum eſt) ex ea magna animorum,& fortunæ commutatio pendet.Morata verò ſunt poëmata Homerica,quod facilè vnusquiſque perſpicere poteſt;& nos de hac re paulò poſt aliquid dicemus copioſius. Verborum verò elegantia, & ſententiarum grauitate planè cæteros omnes ſuperauit Homerus;Plutarchus de vtroque poëmate,tanquam bene vbique morato , ait ; εἰσὶ δὲ αὐτῷ ποιήσεις δύο Ἰλιὰς, καὶ Ὀδύσσεια, αἱ οὐ μόνον ἀρετὰς ταῖς ποιήσεσι παρέστησι, λύπας τε, καὶ χαρὰς, καὶ φόβους, καὶ ἐπιθυμίας οὐ χεῖρον ἐκλέγεσθαι τὴν ποιητὴν, παρόντα δὲ μιμεῖσθαι, οὐ μόνον τὰ χρηστὰ ἤθη ἀλλὰ καὶ τὰ φαῦλα (hoc enim addit , vt occurrat Platonis ſententiæ.) ἄνευ γὰρ τούτων παράδοξοι πράξεις οὐ συνίστανται, ἐξ ἀκούοντα ὥστε αἱρεῖσθαι τὰ βελτίω. πεποίηκε δὲ τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις ὁμιλοῦντας, οὐ μόνον ψυχαγωγίας χάριν, ἀλλ' ἵνα ἐν τούτῳ παραστήσῃ, ὡς κήδονται, καὶ οὐκ ἀμελοῦσι τῶν ἀνθρώπων οἱ θεοί. De ſententia vero,& oratione ſic . καὶ τὸ μὲν ὅλον παρ' αὐτῷ λέγεσθαι τῶν πραγμάτων παράδοξον, καὶ μυθώδη κατασκευάσαι πρὸς τὸ πληροῦν ἀγωνίας, καὶ θαύματος τοὺς ἐντυγχάνοντας, καὶ ἐκπληκτικὴν τὴν ἀκρόασιν καθιστάναι.

Διαφέρει δὲ κατά τε τῆς συστάσεως τὸ μῆκος ἡ ἐποποιία, καὶ τὸ μέτρον. τοῦ μὲν οὖν μήκους ὅρος ἱκανὸς ὁ εἰρημένος· δύνασθαι γὰρ δεῖ συνορᾶσθαι τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ τέλος. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ τῶν μὲν ἀρχαίων ἐλάττους αἱ συστάσεις εἶεν, πρὸς τι τὸ πλῆθος τῶν τραγῳδιῶν τῶν εἰς μίαν ἀκρόασιν τιθεμένων παρήκοιεν.

Differt autem Epopœiæ contextus à Tragico longitudine,metroque,itaque longitudinis præfinitio ſit:de qua à nobis ſatis eſt dictum. vt principium,ſimulque finis conſpici queat.hoc autem fuerit, ſi contextus ipſi, veteribus quidem minores erunt:plures verò Tragœdias ad vnam auditionem diſpoſitas complectentur.

Poſtquàm enumerauit Ariſtoteles ea omnia,quæ communia Epopœię eſſe videbantur

tur cum tragœdia;recenſet nunc ea,quibus differunt,ſunt autem duo : longitudo,& metrum. Et quatenus ad longitudinem ſpectat,ſciendum Epicum poëma multò longius eſſe tragico , quia non habet præſcriptum temporis ſpatium tàm breue . Quòd ſiquis quærat,quanta demum debeat eſſe Epici poëmatis magnitudo;reſpondet Ariſtoteles tantam eſſe debere,vt vno intuitu tota actio percipi poſsit;ſimulque conſpici principium,& exitus,non ſecus,ac ſolet in pictorum imaginibus,quæ ſi paulò maiores fuerint,quàm conueniat,vno intuitu ſimul comprehendi nequeunt;& quia incerta,& obſcura ratio hæc præcipiendi videbatur;rem aliquanto apertius declarat Ariſteteles , ingenioſè , vti ſolet, & acutè.ſic . Si poëmatis conſtitutio, ac confectio, breuior ſumatur , quàm à veteribus ſumi ſolebat , qui plurimum in hac re peccarunt (vnum Homerum ſemper excipio) facilè erit iuſtam poëmati aſsignare magnitudinem;huc referri debent ea , quæ ſuperius de longitudine tragœdiæ dicta fuerunt; vbi antiquos poëtas , qui Heracleidem, & Theſeidem ignorato omni artificio , ſcripſerunt; reprehendit.Alia quoque ratione longitudinem præſcribi Heroico poëmati poteſt;quod apertius,& craſsiore quadam, ac magis vulgari modo explicat Ariſtoteles;ait enim;Si conſtitutio poëmatis Heroici eò vſque producatur,vt pertingat,perueniatque ad longitudinem multarum tragœdiarum , quæ ſimul eodem tempore,altera poſt alteram recitatæ fuerint;hanc eius iuſtam fore longitudinem ; dictum verò eſt ſuperius ad clepſydram recitari olim tragœdias multas conſueuiſſe. Colligi igitur poteſt ex hoc loco vno heroico poëmati adequari multas tragœdias;& ſanè id valde probabile eſt ; nam lõgiore ſpatio cõtinetur epopœia, quàm tragœdia,quæ egredi non poteſt periodum vnius Solis,vti antè eſt dictum copioſè.

» Ἔχει δὲ πρὸς τὸ ἐπεκτείνεσθαι τὸ μέγεθος πολύ τι ἡ ἐποποιΐα ἴδιον, διὰ τὸ ἐν μὲν τῇ τρα-
» γῳδίᾳ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα πραττόμενα πολλὰ μιμεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῆς σκηνῆς. καὶ τῶν
» ὑποκριτῶν μέρος μόνον. ἐν δὲ τῇ ἐποποιΐᾳ, διὰ τὸ διήγησιν εἶναι, ἔστι πολλὰ μέρη ἅμα ποιεῖν
» περαινόμενα. ὑφ᾽ ὧν οἰκείων ὄντων αὔξεται ὁ τοῦ ποιήματος ὄγκος.

» Quippe proprium Epopœiæ eſt poſſe plurimũ in magnitudinem
» excreſcere.id quod aſſequi Tragœdia non poteſt, quandoquidẽ hæc
» plura ſimul facta imitari nequit,ſed id ſolũmodo,quod in ſcena tunc,
» atque adeò penes hiſtriones eſt.contra in Epopœia,vt quæ mera enar
» ratio ſit , plures veluti partes tranſactas conglutinari permiſſum eſt;
» quibus ſanè, perinde ac ſibi propriis, poëmatis ipſius quaſi grauidus
» augetur vterus .

Illa verba ſic protulit Paccius. Quippe proprium Epopœiæ eſt poſſe plurimũ in ma
» gnitudinem excreſcere. At ego ita veterem. Habet autem Epopœia in ſe proprium
» quiddam; ex quo longitudinem maiorẽ accipere poteſt. Explicat Ariſtoteles in Epopœia ineſſe quiddam innatum,ac peculiare, ex quo longius magnitudo ipſius producitur;nequis fortè putaret aliũde augeri , quàm ex ſeipſa;nam ſi extrinſecum aliquod aſſumeret incrementum;abſurdum id quidem eſſet;& præter rem, de qua agitur,minimeque conueniens poëmatis artificio; ex iiſdem enim rebus aptè compactum eſſe oportet. Hoc verò in tragœdia effici non poteſt; quæ non habet tàm multa inſita,vnde produci,et amplificari poſsit;neque enim in tragœdia imitatio fit multarum rerũ, quæ ſimul,eodemque tempore in diuerſis fiant locis,ſed tantùm earũ,quæ ab hiſtrionibus aguntur in ſcena;hiſtriones autem;cum imitẽtur agentes voce, vultu, habitu, quaſi illi ipſi agerent ; actionem totam in ſcena referant oportet; ſicuti agi ſolet inter homines;Sed Epopœia,cum narrationem longam habeat, aut ipſius poëtæ, aut alterius cuiuſuis,multa complectatur neceſſe eſt,& ab vna narratione ad alteram ſe transferat;quare fit, vt totũ poëma magnopere augeatur. Adnotanda verò diligenter ſunt ea verba,ac perpendenda , quæ ſunt ab Ariſtotele prolata ἅμα πραττόμενα , ſignificauit

tic :

enim Ariſtoteles quiddam, quod planè ſummum eſt in artificio Epopoeiæ; atque vt facilius res tota perſpiciatur; exemplo Homerici poëmatis patefaciam. videre eſt in Odyſſea libro primo. narrari procorũ inſolentiam, atque intemperantiam, Telemachique calamitatem, cuius bona à procis abſumebantur. mox libro ſecundo cùm perſuadere illis non poſſet, vt è domo ſua abirent, aggreditur iter, ſuadente Minerua, ad Neſtorem, vt ab eo ſciſcitetur de reditu patris. ibi longa habetur collocutio. poſtea lib. III. & IIII. ſuadente Neſtore, contendit Telemachus ad Menelaum, eâdem de cauſa; ibi rurſus longus ſermo inter eos habetur, quem ſummo artificio pertexuit Homerus, vt explicaret partes quaſdã belli Troiani, qualis eſt illa lib. IIII. vbi de Durateo, & Troiano equo mentio fit; nam & ſi nihil prætermittendum putabat doctus, & ingenioſus poëta, quod ad Troianum bellum ſpectaret; vidit tamẽ poſtulare poëmatis artificium, vt per Epiſodia opportunè multa etiam alio in poëmate explicaret; Cum in ſerie poëmatis Iliados longa inſeri non poſſent, ne videretur hiſtoriam potius, quàm poëſin ſcribere, quod ſummum eſt vitium; debet enim (vt antè diximus) poëta vnam complecti actionẽ tantùm, & ſimplicem; Sed redeo, vnde digreſſus ſum. Idẽ Homerus poſtquàm multa Epiſodia deduxit ex itinere, & collocutionibus Telemachi; mox ab eo digrediens narrationem ſuam transfert ad Vlyſſem, quẽ inducit; dum apud Alcinoum regem eſſet; multa narrantem, quæ antè geſta fuerant. Hoc verò artificium vnum τὸ ἀπαγγελίας bellè eſt imitatus Vergilius; rurſus ab Vlyſſe digrediens ſe transfert ad procos Penelopen, & Telemachum; Hæc ἅμα πραττόμενα, de quibus loquitur Ariſtoteles; illa enim ſimul fiebant, at diuerſis in locis; dum igitur poëta animum, modò ad hæc, modò ad illa exprimenda appulit: miris modis totum ſuum poëma amplificauit; Hoc verò non eſt in poëmate Virgiliano; nam nunquam à à ſuo diſcedit Aenea; neque certè omnia Vergilius eſt aſſecutus; Perpendenda illa dictio ὄγκον, quę translatè ponitur pro grauitate orationis; & ſublimitate. Ariſtoteles lib.
» Rhetoric. tertio. κἂν μήτι περὶ ὄγκον αὐτοῦ βούλωνται λέγεσθαι, μήτι περὶ ἁπλῶν σημαίνω. Plu-
» tarchus quoque in Hom. τραγῳδία εἰς ὄγκον πραγμάτων, καὶ λόγων ἐπαρθεῖσα. Rurſus per-
» pendenda illa verba, quæ ſunt in contextu; πολλὰ μέρη δεῖ ποιεῖν ἅμα περαινόμενα. In Epopoeia enim multæ partes ſimul actionis conficiuntur; Epiſodia partes actionis ſunt; & ſingula actionem per ſe perfectam, integramque habent; vt patet in Odyſſ. de Polyphemo, de procis, de Menelai Neſtoriſque collocutione. Singula enim horũ integra dici poſſunt, quia exitum habent; & confecta ſunt. Secus verò in tragœdia nam Epiſodia imperfecta ſunt, & antequam conficiantur, ſeſe coniungunt cum primaria actione, quæ ſola integra eſt; & conficitur; ſicuti ſatis etiam me tacente, ac non proferente exempla, attentè intuenti patere poterit.

» Ὥστε τοῦτ' ἔχει τὸ ἀγαθὸν εἰς μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ μεταβάλλειν τὸν ἀκούοντα καὶ ἐπει-
» σοδιοῦν ἀνομοίοις ἐπεισοδίοις. τὸ γὰρ ὅμοιον ταχὺ πληροῦν, ἐκπίπτειν ποιεῖ τὰς τραγῳδίας.

» Quapropter hac prærogatiua cum polleat: tum facilem ad magni-
» ficentiam aditum habet, tum ad auditorem ſubinde leuãdum, neque
» non diſsimilibus Epiſodiis cuncta ad peragendum. Etenim Epiſodio-
» rum vniformitas, vt quæ cito ſatietatẽ afferre ſoleat, in cauſa eſt, cur
» Tragœdia ad finem feſtinet.

Tria recenſet commoda, & ornamenta Ariſtoteles poëmatis Heroici; Primò decentius videtur eſſe, & maius, quàm cætera; præſefertque dignitatem quandam admirabilem, & plurimum in ſe habet decoris, & maieſtatis. Deinde propter plurimarum rerum varietatẽ, quæ in eo ineſt, ſatietatẽ faſtidiumq. tollit; relaxatq. ſæpè, ac renouat animos audientiũ; ſeu legentium poſtremò pro ſuo iure vti poteſt diſſimilibus Epiſodiis, quæ res facit, vt magis, magisq. ſemper excreſcat; ſi enim ſimilia eſſent vbiq. Epiſodia, non ſuppetentibus rebus ſubinde nouis, properaret ad exitum, & quàm celerrimè clauderetur totum poëma, quod licet intueri in tragœdia, quæ quia diſſimilia habere

non

non poteſt epiſodia, breuis vt ſit neceſſe eſt, & citò ad Epitaſin deducatur, poteſt hoc apertè demonſtrari tùm rationibus, tùm exemplis; nam tragœdia imitatur homines (vt ſæpiſsimè eſt à nobis dictum) quaſi tunc agentes; neceſſe eſt igitur omnia confici circuitu vnius Solis; ſicuti antè declaratum fuit; Quare lõgioribus Epiſodiis actionẽ tragicam amplificare non licet; quia longè repeti non poſſunt; Sed ſumenda ſunt è proximis rebus, quæ ad finem ipſius actionis reſpiciunt, Exemplum eſto, quod ſuperius retulimus ex Sophocleo Oedipode, nã & prologum & epiſodia omnia illic videre eſt coniuncta cum ipſa actione, neque longius repetita; præterea ſimilia eſſe, & pauca; neque iis plura eſſe potuiſſe; ſatis enim erat rem deducere ad agnitionẽ, & peripetiam.

Τὸ δὲ μέτρον τὸ ἡρωϊκὸν ἀπὸ τῆς πείρας ἥρμοσεν. εἰ γάρ τις ἐν ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικὴν μίμησιν ποιοῖτο, ἢ ἐν πολλοῖς, ἀπρεπὲς ἂν φαίνοιτο. τὸ γὰρ ἡρωϊκὸν στασιμώτατον καὶ ὀγκωδέστατον τῶν μέτρων ἐστί. διὸ καὶ γλώττας, καὶ μεταφορὰς δέχεται μάλιστα.

Heroicum verò carmen ex ipſa quidem experientia congruens eſſe apparuit. Etenim, ſiquis alio quolibet metri genere, pluribus'ue inter ſe mixtis, enarratiuam facere imitationem aggreſſus fuerit, præter ipſum decens, factum videri poterit. quãdoquidem numerorum omnium ſtabiliſsimum, atque turgidiſsimum Heroicum eſt. quo ſanè fit, vt linguas, atque tranſlationes potiſsimum admittat.

Ἀπὸ τῆς πείρας ait Ariſtoteles; Sic etiam Cicero in eo libro qui inſcribitur Orator. cũ ait. Vt igitur poëtica, & verſus inuentus eſt terminatione aurium, & obſeruatione prudentium; ſic in oratione animaduerſum multò quidem ſerius, ſed eâdem natura admonente, eſſe quoſdam certos curſus, concluſionesque verborum. Hæc ille. Experientia igitur magiſtra didicerunt homines, vel hoc, vel aliud metrorum genus ad diuerſa poëmata accommodare; ſic quoque intellexerunt non alio metro melius res geſtas tractari poſſe, quàm hexametro; ſiquis igitur aut iambico, aut trimetro, aut elego, aut aliis inter ſe miſtis verſibus id genus rerum complectatur, planè perperam faciat; præterque omnem conſuetudinem, & obſeruationem prudentum. Ariſtoteles libro Rhetoric. 3. ait iambum cõuenire orationi humili; quę ſimilis eſt ſermoni, quo inter ſe colloquuntur homines; Trochæum verò ſaltationibus; verſatilis enim eſt, & ideò olim in tetrametris locum habebat; Heróum autem amplum eſſe, & grandem; ideoque non conuenire oratoribus; quos pæane vti vult in ſua oratione claudenda. Si igitur iãbus humilior eſt, patet non potuiſſe adaptari ad hoc poëmatis genus; quod grãde eſt; multo minus Trochæum, ob nimiam velocitatem, et mobilitatem; narratio enim Heroicarum rerum grauitatem requirit; neceſſe igitur fuit Heróum retinere, quia amplus eſt, & ſonorus. Verba Ariſtotelis ſunt hæc. τῶν δὲ ῥυθμῶν ὁ μὲν ἡρῷος σεμνὸς, καὶ λεκτικὸς, καὶ ἁρμονίας δεόμενος, ὁ δ' ἴαμβος αὐτὸ ἐστὶν ἡ λέξις ἡ τῶν πολλῶν, διὸ μάλιστα πάντων τῶν μέτρων ἰαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες. δεῖ δὲ σεμνότητα γενέσθαι, καὶ ἐκστῆσαι. ὁ δὲ τροχαῖος κορδακικώτερος. δηλοῖ δὲ τὰ τετράμετρα, ἔστι γὰρ τροχερὸς ῥυθμὸς τὰ τετράμετρα; λείπεται δὲ παιάν. Quintilianus libro nono licet enim pæonem ſequatur Ephorus inuentum à Thraſymacho probatum etiam ab Ariſtotele, dactylumque vt temperatiorem breuibus; fugiat ſpõdeũ, & Trocheus alterius tarditate, alterius celeritate damnata; & Heróus, qui idem eſt dactylus, Ariſtoteli amplior, Iambus humilior videatur; Trochæum vt nimis currentem damnet, eique Cordacis nomen imponat. Ex quibus Quintiliani verbis licet perſpicere Heróum, quoniam amplus eſt, ideò reiici ab oratoribus, & accipi à Poëtis Epicis; κόρδαξ (vt ſuperius eſt declaratum) Saltationis erat nomen. Trochæus autem propter mobilitatem ſaltationi illi aptus. hincque ita vocatus & ipſe. de qua re etiam Cic. in Oratore meminit his verbis. Longè Ariſtoteli videtur ſecus, qui iudicat Heróum numerum grandiorem, quàm deſideret ſoluta oratio. Iambum autem nimis eſſe è vulgari ſermone; ita neque humilem, neque abiectam orationẽ; nec nimis altum, & exaggeratam probat; plenam tamen eam eſſe vult grauitatis; vt eos, qui audient, ad

Aa

maiorem admirationem poſsit traducere. Trochæum autem, qui eſt eodẽ ſpatio, quo Choreus, Cordacem appellat; quia contractio, & breuitas dignitatem non habeat, ita pæana probat. Hæc ille. Peropportunum igitur fuit res geſtas eo genere metrorum enarrare, quoniam grauitatem celeritati mixtam habet propter ſpondeũ; & Heróum pedes, quos recipit; Hinc Quintilianus lib. i x. veriſsime ait. Plurimum igitur authoritatis (vt dixi) & põderis habent longæ, celeritatis breues, quæ ſi miſcentur quibuſdam longis, currant; ſi continuantur, exultant acres; quæ ex breuibus ad longas inſurgunt; leniores, quæ à longis in breues deſcendunt. Quatenus verò ab experientia id homines didiciſſe ait Ariſtoteles; videre quoque eſt Ciceronem non diſsimili ratione idem dixiſſe in Oratore. his verbis. Eſſe ergo in oratione numerũ quendã non eſt difficile cognoſcere, iudicat enim ſenſus, in quo iniquũ eſt, quod accidit nõ agnoſcere, ſi cur id accidat, reperire nequiamus, neque enim ipſe verſus ratione eſt cognitus, ſed natura atque ſenſu, quẽ dimenſa ratio docuit, quid acciderit, ita notatio naturæ, & animaduerſio peperit artem. Duplex igitur ratio eſſe videtur, quare Heróo verſu ſcribant Epici poetæ res geſtas. Prima eſt, quã expoſuimus. Altera eſt; quia nullum genus metri magis recipit varietatem linguarum, & tranſlationes quàm Heróum. cognoſci verò hoc poteſt ex Homero; qui vbique varietatem veterum linguarum aptè miſcuit. de hac re Plutarchus ita ait. λέξει δὲ ποικίλῃ κεχρημένος τοὺς ἀπὸ πάσης διαλέκτου τῆς ἑλλάδος χαρακτῆρας ἐγκατέμιξεν. ἐξ ὧν δῆλός ἐστι.

πᾶσαν μὲν ἑλλάδα ἐπελθὼν. καὶ πᾶν ἔθνος. Paulò poſt idem.

ὅπως μὲν οὖν ταῖς πάντων ἑλλήνων φωναῖς ἀθροίζων ποικίλον ἀπεργάζεται τὸν λόγον, καὶ χρῆται ποτὲ μὲν ταῖς ξέναις, ποτὲ δὲ ταῖς ἀρχαίαις, ποτὲ δὲ ταῖς κοιναῖς, καὶ συνήθεσι καὶ θαυμάζεται, ὅτι καὶ καιναὶ λέξεις παρ᾽ αὐτῷ σώζουσι τὸ σεμνὸν τοῦ λόγου. Tranſlationes verò multum ornamenti afferre orationi quiuis intelligit conueniunt autem Heroico poẽmati, quia grande quiddam præſeferunt & magnam afferunt dignitatem rebus, dum vitant vulgaria. Hinc Quintilianus libro octauo. tranſlatio, in qua vel maximus eſt ornatus verba, non ſuis rebus accõmodat. Ideò Plutarchus Homerici poẽmatis artificium perpendẽs, ait, μεταφορὰ δέ ἐστιν ἀπὸ τοῦ κυρίως δηλουμένου πράγματος ἐφ᾽ ἕτερον μετενηνεγμένη μετὰ τῆς ἐμφάσεως ἀναλόγου ὁμοιότητος πολλὴ ἐστὶ καὶ ποικίλη παρ᾽ αὐτῷ. Nec verò pauciores, aut minus illuſtres habet tranſlationes Vergilius apud Latinos in ſua Aeneide, quod alibi nos commodius, Vergilianum ornatum cum Homerico conferentes, conſiderabimus; atq. explicabimus. de tranſlationum generibus, & earum vſu, qui plura legere volet; videat apud Ariſtotelem libro tertio Rhetoric. & Plutarchum in loco ſuperius prolato, & Ciceronem libro tertio de Orat. & in eo libro, qui inſcribitur Orator.

Περιττὴ δὲ καὶ ἡ διηγηματικὴ μίμησις τῶν ἄλλων. τὸ δὲ ἰαμβικὸν, καὶ τὸ τετράμετρον κινητικὰ, τὸ μὲν ὀρχηστικὸν, τὸ δὲ πρακτικόν. ἔτι δὲ ἀτοπώτερον, εἰ μιγνύοι τις αὐτὰ, ὥσπερ χαιρήμων. διὸ οὐδεὶς μακρὰν σύστασιν ἐν ἄλλῳ πεποίηκεν, ἢ τῷ ἡρώῳ. ἀλλ᾽ ὥσπερ εἴπομεν, αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει τὸ ἁρμόττον αὐτὸ διαιρεῖσθαι.

Nam motus ipſe enarratiuus præ cunctis aliis excellens eſt. iambi verò, atque octonarii mobiles quidẽ ſunt: verum, vt hi ſaltationibus, ſic agendis rebus illi aptiſsimi ſunt. Ad hæc illud etiam magis abſurdum, ſiquis, vt ipſe Chæremon, hos miſcuerit. Quare longum contextum alio, præter quàm Heroico metro rite panget nemo. nimirum id congruere (ſicut diximus) Natura docet.

Prima illa verba hanc mihi videntur præſe ferre ſententiam abundat enim Epopœia, enarratiua poẽſis, etiam aliis; nam ait Ariſtoteles; non mirum eſt, ſi Epopœia, & Heroicum carmen recipit varietatem linguarũ, & metaphoras magis quàm alia poẽmata, & alii verſus, quia aliis etiam multis rebus abundat epicum poẽma; quę reliquis deſunt, vt (ſi enumerare velis) imaginibus, ſeu collationibus; εἰκόνας græci vocant,

cant, quales multæ apud Homerum ſunt; hyperbole, epithetis, aliis innumerabilibus, quæ in alio poëmatis genere aptè non inſeruntur. Et quoniam poſſet aliquis quærere, cur iambico verſu aut tetrametris ſcribatur heroicum poëma; reſpondet Ariſtoteles, vtrunque optima ratione genus fuiſſe reiectum, nam iambi ſunt πρακτικοὶ, ideſt potius apti ſunt ſermonibus, qui inter homines quotidie habētur, dum inter ſe de aliqua re agunt, & colloquuntur; vel, vt breuius, & apertius dicam, iambi ſunt apti comœdiæ, & tragœdiæ, & aliis generibus poëmatum, in quibus homines agentes exprimuntur, & negotiantes. Tetrametra autem ſunt ὀρχηστικὰ ideſt apta ad ſaltationem, de qua re dictum eſt copioſè ſuperiore quodā loco, vbi Ariſtoteles ex Tetrametris Trimetra facta eſſe aſſerebat, quòd poëſis minus ſaltatione vti cæpit, atque eadem de cauſa ὀρχηστικὰ tetrametra idem Ariſtoteles vocat in Rhet. libro tertio; quæ verba ſuperius retulimus, vti ſeſe habent. Patet igitur, Cur Epici poëtæ neque iambico, neque tetrametro vtantur verſu. Quòd ſiquis adhuc putaret multis verſuū generibus miſtis, heroicum poëma rectè poſſe contexi, reſpondet Ariſtoteles hoc multò magis abſurdum fore; ac ridiculum, & ſi Chæremon id feciſſe narratur apud veteres; de qua re, quia ſuperius copioſè egimus, nihil eſt neceſſe, vt repetamus. Nimirum autem miſti verſus multi ridiculi ſint oportet, multumque præſeferant leuitatis; Adde quòd legentes nunquam ſatis eodem veſtigio mentem ſiſtere poſſunt. Quid? quod cum alii mobiliores, alii tardiores ſint, alii rotundiores, alii minus volubiles, exiſtat neceſſe eſt ex tali verſuum varietate ſumma confuſio. Concludit igitur Ariſtoteles, longi poëmatis conſtitutionē, (Epopœiam intelligit) non alio debere genere verſuum ſcribi, quàm herôo; ipſa natura monſtrante, quam hoc deceat, monſtrat quippe natura ex ſono numerorum, qui iucūdi auribus ſunt. Adnotanda verò illa verba in contextu τὸ ἁρμόττον διαιρεῖσθαι; nam decorum ideo dignitatem obtinet, quia ſingulis rerum generibus ſeparatim adaptatur, nihilque aliud eſt τὸ ἁρμόττον, quàm diſtributio eius, quod cōuenit, in ſingulas res pro genere diuerſo aptè facta.

Ὅμηρος δὲ ἄλλα τε πολλὰ ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, καὶ δὴ καὶ ὅτι μόνος τῶν ποιητῶν οὐκ ἀγνοεῖ ὃ δεῖ ποιεῖν αὐτόν. αὐτὸν γὰρ δεῖ τὸν ποιητὴν ἐλάχιστα λέγειν· οὐ γάρ ἐστι κατὰ ταῦτα μιμητής. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι αὐτοὶ μὲν δι᾽ ὅλου ἀγωνίζονται, μιμοῦνται δὲ ὀλίγα καὶ ὀλιγάκις. ὁ δὲ ὀλίγα φροιμιασάμενος, εὐθὺς εἰσάγει ἄνδρα, ἢ γυναῖκα, ἢ ἄλλο τι ἦθος. καὶ οὐδὲν ἄηθες, ἀλλ᾽ ἔχον ἦθος.

Proin vates Homerus in hoc quoque quemadmodum & in cæteris, præcipua laude dignus eſt, quandoquidem omnium vnus, quid ipſum deceat poëtam, minimè ignorat. Decet autem hunc ex perſona ſua pauca dicere: quòd in eo imitator nō ſit. itaque vates alii, dum hoc ſtudio ſemper certant, pauca interim paucisque in locis imitatione aſſequuntur. contra Homerus pauca admodum præfatus, modo virum, modo mulierem, interdum mores aliquos inducit. nihil enim vnquam non moratum: at ſemper moribus præpollens, quodcunque confingit.

Homerus multis de cauſis laudandus, extollendusque eſt; nam quicquid in Epico poëmatē artificiī requiritur, id totum ipſe primus demonſtrauit cæteris; rationemque rectè ſcribendi. Quatenus ad Heroicum, hexametrumque verſum, de quo paulò ante loquebamur, etiam Horatius in Epiſtola ad Piſones, Homerum primū illius generis metrorum authorem fuiſſe ait.

Res geſtæ regumque, ducumque, & triſtia bella
Quo ſcribi poſſent numero monſtrauit Homerus. ac ſubinde idem Horatius oſtēdens, quomodo τὸ ἁρμόττον fuerit in ſingula genera facta diſtributio, ſtatim addit.

tragicorum; ſint eiuſmodi, vt admirabiles videri poſsint, tùm propter res, quæ narran tur, tùm propter amplificationẽ; quæ grandiores ipſas faciat, ac ſublimiores; nõ enim ſicuti res geſta eſt, ſemper eſt explicanda breuiter; ſed quærendæ delitiæ omnes, & fuci, quibus res exornari poſsint: Ac ſanè magis recipit epicum poëma huiuſmodi amplificationes, quàm tragicum, quia non exprimuntur agentes homines in eo, ſicuti in tragœdia; licetq́ue poëtæ præter imitationẽ loquentium perſonarum, etiam ex ſuo ingenio addere multa, quæ ad actionem exprimendam, & exornãdam pertinent; atque hoc ſignificauit Ariſtoteles, per illam dictionem τὸ ἀνάλογον. quia alio modo admirabilem facit ſuum ſermonem tragœdia; quàm Epopœia; pluresque rationes ſuppetunt amplificandi rem, & admirationis mouendæ in epopœia; quia multa profert ipſe poëta; atque id exemplo ſtatim declarat.

» ἐπεὶ τὰ περὶ τὴν Ἕκτορος δίωξιν ἐπὶ σκηνῆς ὄντα, γελοῖα ἂν φανείη, οἱ μὲν ἑστῶτες
» καὶ οὐ διώκοντες, ὁ δὲ ἀνανεύων. ἐν δὲ τοῖς ἔπεσι λανθάνει.

» Porrò, ſiquis illa, quæ de perſecutione in Hectorem ſunt, in ſcenã
» afferat, vtique ridicula apparere fecerit. nam & illos ſtare, & hũc ab-
» nuere videre eſſet, id quod prorſus in ipſis carminibus latet.

Exemplum ſumitur ex Iliados Home. libro vigeſimoſecundo, vbi Achillem deſcribit inſectantem Hectorem fugientem. Verſus Homeri hi ſunt; qui ſub perſona narrãtis poëtæ proferuntur.

» Ἕκτορα δ' ἀσπερχὲς κλονέων ἔφεπ' ὠκὺς ἀχιλλεύς
» ὡς δ' ὅτε νεβρὸν ὄρεσφι κύων ἐλάφοιο δίηται. & qui ſequuntur paulò poſt.
» πῶς δέ κεν Ἕκτωρ κῆρας ὑπεξέφυγεν θανάτοιο
» εἰ μή οἱ πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤντετ' ἀπόλλων
» ἐγγύθεν ὅς οἱ ἐπῶρσε μένος, λαιψηρά τε γοῦνα.
» λαοῖσιν δ' ἀνένευε καρήατι δῖος ἀχιλλεύς.
» οὐδ' ἔα ἱέμεναι ἐπὶ Ἕκτορι πικρὰ βέλεμνα.
» μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι
» ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπὶ κρουνοὺς ἀφίκοντο. & qui ſequuntur.

In his verſibus, vti ſatis patet, fugiẽs Hector, fugientẽ inſequens Achilles miro quodã artificio deſcribitur; vt intueri vtrunque, legens Homeri verſus, tibi videaris; adeò aptè rem ob oculos ponit. Græci, dum Achilles Hectorem inſequebatur fugientem; iacula, telaque contorquebant in Hectorem. Achilles verò veritus, ne, ſi illi telis Hectorem oppreſsiſſent, ſibi tàm magna laus præriperetur, nutu capitis ſignificauit Græcis, ne tela coniicerent. Hæc ſiquis in ſcenam adducere velit; currentemq́ue Achillem exprimere, & fugientem Hectorem, rurſus Græcos tela coniicientes, & nutu ſignificantem Achillem; ne coniicerent; ridicula planè tota fuerit actionis huius imitatio; et repręſentatio. commodius igitur narrãtur ab ipſo Poëta; qui ſingula ob oculos ponit, dũm rem exactè, ornateq́ue explicat; Sententiis, verbiſque in medium allatis, quæ euidenter omnia exprimant; Tragœdia igitur hanc vim non habet; quia agentes homines (cum Dramaticum ſit poëma) imitatur; facit tamen aliquando etiam ipſa huiuſmodi narrationes; quæ à Nuncio proferuntur; qualis illa eſt apud Sophoclem in Electra; vbi quadrigarum curſus in Pythiis, & Oreſtæ mors narratur; omnia enim ornamenta ac lenocinia, fucoſq́ue verborum in huiuſmodi narrationibus effingẽdis quęrere ſolent tragici Poëtæ, vt rem ob oculos ponãt, amplificentq́ue, & admirabiliorem reddant. nullum autem locum commodiorem ſuæ artis, & eloquentiæ oſtentãdæ habent tragici Poëtæ, quàm in Nunciorum ſermone exprimendo; referunt enim Nuncii aliunde venientes ea, quæ acta ſunt; nec multum differunt à perſona Poëtæ, qui in Epico poëmate, ipſe quoque narrat res geſtas; modumq́ue omnem exponit, quo geſtæ fuerunt. Quis verò iam non videt κατὰ τὸ ἀνάλογον Epopœiam multis in locis; imò vbique hanc amplificandi, narrandiq́ue facultatem habere? quantò igitur maior hæc eſt, tantò magis exprimit in rebus τὸ θαυμαστόν. Locus eſt Homeri in ὀδυσ. lib. v. vbi na-

tantem exprimit Vlyſſem; vndisque iactatum; Vberrima illa eſt, & longiſſima narratio; nam quæcunque naufrago homini in natatione accidere poſſunt, ea omnia exprimere in Vlyſſe eo loco voluit Homerus; neque quidquàm prætermiſit; aut in peritia & fortitudine Vlyſsis exponenda, aut vi vndarum, aut iactatione, & motione natantis explicanda. non apertius, clariusque oculis cernere naufragum hominem ad littus incolumen enatantem poſsis; quàm in illis verſibus legens cuncta, intueri, quaſi præſens adſis. Sed obiiciat ſe mihi fortaſſe hoc loco aliquis, dicatque; Si vera eſt Ariſtotelis præceptio paulò ante tradita; Poëtam, tunc minime videri poëtam in epico poëmate, cum narrat aliquid ipſe. quia non imitatur (ſicuti in primis debet) neque exprimit diuerſarum perſonarum mores, & ſermonem; cur nunc à te dictum eſt, ibi maximè vires ſuas, & artificiũ oſtentare poëtam, admirabilemq. & amplam facere orationem, vbi ipſe narrat aliquid? reſpondeo; Cum epica poëſis ſit διηγηματική, neque agentes homines exprimat, ac imitetur; ſed quomodo geſſerint narret; referatque diuerſarum perſonarũ ſermones, duplicem veluti campum latiſsimè patentem habere, per quem expatietur; vireſque ſuas in dicendo oſtentet; Alterum quidem; cum moratos exprimit ſermones diuerſorum hominum; nam maximo opus eſt artificio in oratione morata conficienda; neque quiuis hoc efficere poteſt; nam ferè omnes ſatis eſſe putant, ſi rem narrent, vti geſta fuerit; morumque exprimendorum nullam curam ſuſcipiũt, de quà re Halicarnaſſeus in ſuis Rhetoricis hoc hominum genus reprehendens ait,

» οἱ μὲν γὰρ ἀμοίρους τοὺς λόγους ποιοῦσιν οἰόμενοι τὰ πράγματα εἶναι ἀγῶνα, τὸ δ' ἦθος οὐ πάρεργον ἡγούμενοι; & quamuis ad oratores hoc ipſe referat, poteſt tamen etiam ad poëtas referri; Alterum campum, per quem excurrit, poëta epicus habet, in quo deſcriptiones locorum, veſtium, temporum, motionum, geſticulationum, atque aliarum huiuſmodi rerum quàmplurimarum deſcriptiones facit; poteſtque pro ſuo arbitratu exprimere τὸ θαυμαστὸν illud, de quo paulò ante loquebamur; Et quàmuis, quo loco has facit deſcriptiones, ac narrationes ſub ſua perſona; non imitatur; quia tamen neceſſe eſt multa in iis explicari, quæ in ſermone perſonarũ commodè exprimi ac declarari non poſſunt; licet poëtæ epico tali vti narratione aliqua, quam ipſe proferat; nullius perſonæ imitans mores, & ſermonem. Locus in quo hoc obſeruari poteſt, eſt apud Homerum libro quinto Odyſs. vbi hi ſunt verſus, in quibus habitum Mercurii iuſſu Iouis ad Calypsò ituri exactè deſcribit.

» αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
» ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν.
» ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο. & qui ſequuntur.

Et paulò poſt alii, in quibus inſulam Calypſus, eiusque ſitum, & ſummã amœnitatem explicat. ᾧ ἔνι νύμφη

» ναῖεν ἐϋπλόκαμος, τὴν δ' ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν,
» πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, τηλόσε δ' ὀδμὴ
» κέδρου τ' εὐκεάτοιο. & qui ſequuntur.

Rurſus eodem libro vbi arbores ſecuri cædentem facit Vlyſſem, vt ratem, quam diſceſſurus conſcenderet, ædificaret;

» Δῶκε δ' οἱ πέλεκυν μέγαν. & qui ſequuntur.

Plurimi enim verſus ſunt; in quibus Poëta narrans ipſe mirifice ſtudet ea exprimere, quæ dixi; vt nõ minor voluptas ex tali deſcriptione propter illud, quod Græci vocãt τὸ ἐνάργεια, percipiatur, quàm in reliqua poëſi; vbi perſonas loquentes facit, eorumq. mores imitatur. Vergilius quoque libro primo Æneid. vbi Veneris habitum, quẽ gerebat tunc collocutura cum Ænea, deſcribit, ait.

» Virginis os, habitumque gerens, & virginis arma
» Spartanæ. & quæ ſequuntur. paulò poſt.

Vbi picturam explicat, & aduentum Didonis in templum, multa quidem ſine imitatione ſub ſua perſona refert; ſed planè artificioſè, & aptè; quia ſecus ſi feciſſet; mutilũ, ac languens totum fuiſſet poëma; neceſſe eſt igitur aliquando longas inſerere in Epica poëſi narrationes imitatione carentes; quæ mirificè oblectant legentium animos et

habent

habent τὸ θαυμαστὸν. Ac ſic opinor declaratum eſt à me, qua ratione κατὰ τὸ ἀνάλογον magis τὸ θαυμαστὸν inſerat in ſuo poëmate Epicus poëta, quàm Tragicus. in manuſcriptis
» libris video interpoſitam dictionem ὧν ſic. δεῖ μὲν οὖν ὧν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ποιεῖν τὸ θαυμαστόν. Rurſus in conſequentibus verbis additionem eſt aliquam videre: nam ſic legũtur.
» διὸ συμβαίνει μάλιστα τοῦτο τὸ θαυμαστὸν διὰ τὸ μή. & quæ ſequuntur.

» Τὸ δὲ θαυμαστὸν ἡδύ. σημεῖον δέ. πάντες γὰρ προστιθέντες ἀπαγγέλλουσιν ὡς χαριζόμενοι.

» Cæterùm mirandum ipſum per ſe eſſe gratum, argumẽto ſit: quòd
» omnes huiuſmodi aliquod, dum nunciant, veluti dicturi in gratiam,
» id ſemper exaggerant.

Rationem affert Ariſtoteles, cur narratio admirabilis debet eſſe tum in Tragœdia, tum in Epica Poëſi. eſt autem hæc. Quia (inquit) omne admirabile, iucundum eſt, ſi igitur poëta aliquid narret ſimplici quadam ratione, neque amplificet, aut exornet, frigida erit, ac penitus elangueſcet omnis narratio. lib. Rhetoricorum. I I. Ariſtoteles
» καὶ τὸ θαυμάζειν ἡδὺ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐν μὲν γὰρ τῷ θαυμάζειν τὸ ἐπιθυμεῖν ἐστιν, ὥστε τὸ θαυμαστὸν ἐπιθυμητόν. Verùm de hac re ſuperius locuti ſatis fuimus. Hinc Vergilius. lib. I. Aeneidos. ait.

» Miratur molem Aeneas.

Quòd cum voluptate quadam animi maxima, innuit illum talia ſpectaſſe; nam admiratio huiuſmodi voluptatem affert, Sicuti igitur cum picturam intuemur præclaram; admiramur ſimul pictoris, à quo fuerit expreſſa, artificium, & voluptatem capimus in credibilem. quemadmodum in ſuo Aenea Vergilius innuit.

» Artificumque manus inter ſe operumque laborem.
» Miratur. Paulò poſt.
» Hæc dum Dardanio Aeneæ miranda videntur,
» Dum ſtupet, obtutuque hæret defixus in vno.

Sic in Poëſi, cũ aptè, ornateque aliquid expreſſum audimus à perito & docto Poëta; admiramur illius artificium, magnamque voluptatem percipimus. Quòd verò ornatus, & amplificatio ſermonis delectet ſigno huiuſmodi demõſtrat. omnes, qui aliquid nunciãt, rem conantur augere, et ornatius exponere, vt gratior, ſuauiorque ipſorum ſit narratio.

» Δεδίδαχε δὲ μάλιστα Ὅμηρος καὶ τοὺς ἄλλους ψευδῆ λέγειν, ὡς δεῖ, ἔστι δὲ τοῦτο παραλογισμός. οἴονται γὰρ ἄνθρωποι ὅταν τουδὶ ὄντος, ἢ γινομένου, τοδὶ γίνεται, εἰ τὸ ὕστερόν ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἶναι, ἢ γίνεσθαι τοῦτο δέ ἐστι ψεῦδος. διὸ δή, ἂν τὸ πρῶτον ψεῦδος, ἄλλου δὲ τούτου ὄντος ἀνάγκη εἶναι ἢ γενέσθαι, ἢ προσθεῖναι, διὰ γὰρ τὸ εἰδέναι τοῦτο ἀληθὲς ὄν, παραλογίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πρῶτον, ὡς ὄν.

» Homerus verò præcipuè alios docuit, quo pacto mendaciũ ipſum
» dici oporteret: quod profectò paralogiſmus eſt. Exiſtimant enim ho-
» mines cum hoc ipſo exiſtẽte, ſiue facto, hoc ipſum fiat, ſi poſterius ſit,
» etiam prius eſſe, vel fieri: quod quidem mendacium eſt. ſed ob id ſanè
» mendacium primum eſt, quod alio quopiam exiſtẽte, hoc idem eſſe,
» vel fieri neceſſe ſit. ſiquidem cùm hoc eſſe verùm ſciat, anima noſtra
» paralogiſmo colligit, etiam primum eſſe verum.

Aliud eſt etiam, in quo magnoperè laudãdus eſt Homerus, nam docuit primus; quo modo in poëſi ſit confingẽdum mendacium; docuiſſe illum ait, quia primus aptè con finxit mendacia; vt qui ſequi ipſius veſtigia voluerit; facilè poſſit artem mentiendi per ſpicere. Summatim verò exponit Homeri mendacia Paralogiſmo contineri; Et quoniam παραλογισμῶν in libro περὶ ἐλέγχων enumerat Ariſtoteles ſeptem modos, ſciendum hoc loco intelligi debere quartum, qui appellatur à conſequentibus. Ariſtoteles enim

vocat τὸν παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχον. eſt autem captionis genus hoc, quotieſcunque retrò viciſsim conſequens commeare exiſtimatur:nec tamen verum eſt,vt ſi mel eſt,dulce eſt;ſi dulce eſt,mel eſt;quod nequaquam verum eſt;non enim retrò commeat, aut cõuertitur;alia enim dulcia etiam ſunt,præter mel.Alterũ exemplum eſt;ſi pluit,terra madida eſt;ſi terra madida eſt,pluit;poteſt enim rore,pruina, niue,aliisque modis madeſcere.Huius generis illud quoque eſt argumentum,quo vtuntur Rhetores, ad probandum enim aliquẽ adulterum,id,quod conſequens eſt,ſumunt;eum cõptum eſſe, aut vnguento delibutum,noctuque errantem videri,quę in multis vera reperiuntur, at non in omnibus.Verba Ariſtotelis ex libro τῶν ἐλέγχων ſumpta apponam, quia ſimillima his ſunt,quæ profert hoc loco. ὁ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος δοκεῖ ἔλεγχος εἶναι διὰ τὸ οἴεσθαι ἀντιστρέφειν τὴν ἀκολούθησιν; ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος ἐξ ἀνάγκης τοδὶ ᾖ, καὶ τοῦδε ὄντος οἴονται καὶ θάτερον εἶναι ἐξ ἀνάγκης, ὅθεν καὶ αἱ περὶ τὴν δόξαν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπάται γίνονται, πολλάκις γὰρ τὴν χολὴν μέλι ὑπολαμβάνομεν εἶναι διὰ τὸ ἕπεσθαι τὸ ξανθὸν χρῶμα τῷ μέλιτι, καὶ ἐπεὶ συμβαίνει τὴν γῆν ὕσαντος γίνεσθαι διάβροχον, κἂν ᾖ διάβροχος ὑπολαμβάνομεν ὗσαι, τὸ δὲ οὐκ ἀναγκαῖον. de huiuſmodi genere paralogiſmi mentionem facit etiam Ariſtot.lib.Rhet.ſecundo,vbi de apparentibus Enthymem.locis loquitur; docetque, quomodo captioſæ argumentationes ſint ſoluendæ. Iam verò ſi diligenter conſideres;nihil aliud eſt,confingere mendacia poëtica, quàm probabiliter loqui; ex quo patet poëticen facultatem, quod alibi copioſius expoſuimus,reiicere ea,quæ prorſus ſunt falſa;conuenireque cum Rhetorice,quæ ex probabilibus ducit argumentationes,ſicuti docet Ariſtoteles copioſè libro Rhetor.primo, vbi loquitur περὶ τεκμηρίων, καὶ σημείων; maximam enim partem ſuarum probationum elicit ex ſignis probabilibus, quæ etiam ad alia poſſunt referri; nã neceſſaria quę ſunt, ἀντιστρέφονται. Ideò Ariſtoteles in libro τῶν ἐλέγχων ſignificare volens hoc genus probationum pertinere ad Rhetoricen. ait αἱ δὲ τοῖς ῥητορικοῖς αἱ κατὰ τὸ σημεῖον ἀποδείξεις ἐκ τῶν ἑπομένων εἰσί. hæc omnia igitur etiam ad poëticen ſunt referenda,quia ex his ſua mendacia confingit;hoc eſt (vt ego interpretandum puto)veriſimilia,& probabilia loquitur.Hermog. lib. II. περὶ γοργότητος, vbi agit περὶ μεθόδου δεινότητος enumerat ſingillatim omnia genera mentiendi,quib.vtuntur poëtę.Atq. niſi fallor Quatuor genera ſtatuit, Primum,quod continet fabulas antiquorũ, de Saturno,de Titanum,Gigantumque ſobole, de Iouis, Martis, aliorum Deorum rapinis,ac furtis, quæ omnia ait eſſe περὶ τῶν ἀνθρωποπαθῶς λεγομένων.& propterea dicere poſſumus probabilia videri;quamuis non temerè huiuſmodi fabularum genus ab antiquis Philoſophis fuerit excogitatũ, vt ſuperius docuimus;Alterum genus eſt,quod continet tranſmutationes hominum in alias animalium formas,vt Cadmi in draconẽ. Halcyonis,Philomelæ,& Procnes in aues, & marium mutationes in fœminas;vt Tireſiæ : vel fœmnarum in mares,vt Cænei;vel in diuerſa s diuerſorum animantium figuras, vt Centaurorum, Sirenum, Gorgonum,Tritonum, Pegaſorum,Cyclopum,& reliquorum huiuſmodi.Tertium genus eſt,quod plurimum in ſe habet τερατολογίας.vt ſi dicas bouem locutum; equum cecinisse,& quę huiuſmodi ſunt;Quartum genus eſt καθ' ὑπερβολήν.qualia ſunt illa Homerica. ὁ ἀχιλλεὺς τοσόνδε ἐπήδα, ὁ αἴας, καὶ ὁ ἕκτωρ τηλικοῦτον βαλὼν ἐρρίπτει λίθον, καὶ ὅτι τηλικοῦτ' ἦν. Hoc quartum genus vſitatiſsimum eſt apud poëtas; & Homerum in primis,nam quàmuis ſint (vt Hermog.ait)ὑπερβάλλονται ἀνθρώπου φύσιν, καὶ ὑπ' ἐκείνων τερατολογούμενα; videntur tamen eſſe ὡς γενόμενα, καὶ πιστεύεσθαι ἄξια. Tertiũ genus haud ſcio,an apud yllum poëtam(de Epicis loquor)ſit vſitatum,aut probari debeat; alieniſsimum enim eſt non modò à veritate,ſed etiam à probabili,& veriſimili, cum prorſus falſiſsimum ſit;ac fabuloſum,præterque naturam fictum.Reliqua duo genera recepta ſunt ex veterum Pythagoreorum,& aliorum philoſophorum diſciplina;qui ſub eiuſmodi figmentis,de natura rerum,hominumque moribus,ac vita loquebantur. Hæc igitur ita ſeſe habent;ſed Ariſtoteles hoc loco, cum dixit Homerum docuiſſe, quomodo aptè per paralogiſmum mendacia confingi poſſent;intelligit tantùm illud ſermonis genus, quo poëtæ vtuntur,amplificationis gratia,vt rem magis augeant, admirabilioremq; faciant;diſcedentes enim à vero,veriſimilia captant,& probabilia,ſed operæ precium fuerit exactius contextum declarare;appoſitis ad Ariſtotelis verba exemplis, vt locus

alioqui

alioqui diſſicillimus apertiſsimè intelligatur; Conſequentia alia ſunt facti, alia ſunt temporis, vtrumque genus complexus eſt Ariſtoteles illis verbis. τουδὶ ὄντος ἢ γενομένου τοδὶ γίνεται, εἰ τὸ ὕστερον ἔστι καὶ τὸ πρότερον εἶναι ἢ γίνεσθαι. Pallet, ergo amat. Vnguentatus eſt ergo adulter. hæc ſunt conſequentia facti. Nudauit enſem, ergo peremit. Sedebat in templo Veſtæ, ergo violauit Veſtalem; hæc ſunt conſequentia temporis; τουδὶ ὄντος, ideſt, ſi exemplum afferas; cum noctu ambulet, ἢ τουδὶ γενομένου. vtpotè, ſi dicas cùm cruentatus ſit; & exierit è ſylua, τοδὶ ἔστι. eſt adulter; ἢ τοδὶ γίνεται, peremit Aiacem. εἰ τὸ ὕστερον ἔστι, vt pote ſi dicas, pallet; καὶ τὸ πρότερον εἶναι ergo amat; ſed inquit Ariſtoteles, τοῦτο δὲ ψεῦδος, quia pallor etiam ex ægritudine corporis proficiſcitur; & aliis cauſis; Iam verò adnotanda verba, quæ ſequuntur; διὰ γὰρ τὸ εἰδέναι τοῦτο ἀληθὲς ὄν, παραλογίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ. Non enim ab inſciis hominibus fiunt paralogiſmi; ſed prudentibus, ac ſcientibus; ſciunt enim non eſſe neceſſariò verùm, amare eum, qui pallet; proferunt tamen; quia probabile eſt; & cupiunt perſuadere audientibus. Hinc Ariſtoſtoteles libro Rhetoricorum primo, ait Sophiſtam captioſis argumentationibus vti; non ex facultate ipſi inſita; ſed ex electione; quaſi innuat Sophiſtam ſcientem paralogiſmis vti. Verba Ariſtotelis ſunt hæc; ὁ γὰρ σοφιστικὸς οὐκ ἐν τῇ δυνάμει, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει. πλὴν ἐνταῦθα μὲν ἔσται (de Rhetore loquitur) ὁ μὲν κατὰ τὴν ἐπιστήμην, ὁ δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν ῥήτωρ, ἐκεῖ δὲ σοφιστὴς μὲν κατὰ τὴν προαίρεσιν, διαλεκτικὸς δὲ οὐ κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν. Poëtæ igitur etiam, non ſecus ac Sophiſtæ paralogiſmis vtuntur κατὰ τὴν προαίρεσιν, quia ſciunt hoc verú eſſe, illud probabile ac probabili vti malũt, quàm vero. illa dictio ἄλλου in manuſcriptis libris ſecus ſe habet. ἄλλο. ſic. ἄλλο δὲ, τούτου ὄντος, ἀνάγκη εἶναι, ἢ γίνεσθαι. quæ lectio multò eſt probatior. Rurſus illa verba παράδειγμα δὲ τοῦτο ἐκ τῶν νίπτρων. in nõnullis deſiderantur, ſed Medicæus liber habet; & agnoſcit Georg. Val. in ſua tralatione; & Paccius. puto igitur eſſe ſenſum, in Lauacris, apud Hom. in Odyſſ. vbi Eurycleã facit agnoſcentem Vlyſſem ex cicatrice, dũ pedes lauaret; ſatis apparet; ex probabili ſigno ductam agnitionem; ac ingenioſè ab Homero fuiſſe confictam. Nec verò ſine cauſa ait παραλογίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ, nam omnes ratiocinationes tàm veræ, quàm probabiles, & falſæ, ἐκ τῆς δυνάμεως, quæ vis eſt, & facultas in anima noſtra, per quam ratiocinamur, proficiſcuntur.

προαιρεῖσθαι τε ἀδύνατα, καὶ εἰκότα μᾶλλον, ἢ δυνατὰ καὶ ἀπίθανα, τούς τε λόγους μὴ συνίστασθαι ἐκ μερῶν ἀλόγων, ἀλλὰ μάλιστα μηδὲν ἔχειν ἄλογον. εἰ δὲ μὴ, ἔξω τοῦ μυθεύματος, ὥσπερ Οἰδίπους, τὸ μὴ εἰδέναι πῶς ὁ λάιος ἀπέθανεν. ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ δράματι, ὥσπερ ἐν ἠλέκτρᾳ οἱ τὰ πύθια ἀπαγγέλλοντες, ἢ ἐν μυσοῖς, ὁ ἄφωνος ἐκ τεγέας εἰς τὴν μυσίαν ἥκων.

Itemque fieri quæ neutiquam poſſunt, modo veriſimilia ſint, potius quidem eligenda eſſe, quàm quæ minime veriſimilia: licet fieri poſsint. Sermones quoque ipſos adeo non ex parte rationis expertium conſtitui debere, vt etiam nihil, quod non ſumma ratione prædi tum ſit, contineant. ſi vero ſecus fiat, extra ipſam fabulationem ſaltem ſit: exempli gratia: ignoratio Oedipodis, quo pacto Laius occubuerit: nõ autem in actibus: ſicut in Electra Pythicorũ nunciatio: itemque in Myſis, ex Tegea mutus vt loqueretur, profectus in Myſiam eſt.

In manuſcriptis libris eſt dictio interpoſita hæc. δεῖ. & paulò poſt non eſt altera. καὶ. Sic enim legitur totus locus hic. προαιρεῖσθαί τε δεῖ ἀδύνατα εἰκότα μᾶλλον ἢ δυνατὰ ἀπίθανα, nam etiam in poſterioribus verbis, non eſt illa dictio. καὶ. Si optio detur poëtæ, vtrum malit in oratione ponere, an id quod impoſsibile, veriſimile tamen eſt; an poſsibile, nõ veriſimile tamen, nec credibile; debet potius impoſsibile, ſed veriſimile eligere, quàm poſsibile, non credibile. Exempli gratia. Narrat Homerus Aiacem vaſtæ magnitudinis, ac immenſi ponderis lapidem coniecisse; id, ſi vires hominis conſideres, eſt impoſ-

ſibile,veriſimile tamen,quia ſcimus hominem altero homine longè eſſe robuſtiorem; & iactus ille lapidis, quamtumuis vaſti,quatenus iactus,non eſt pręter naturã,quod fidem arrogat alteri,quod impoſſibile videtur.Iam verò ſi dicas: Dædalum confectis ex cera alis euolaſſe;aut Pegaſum alatum,pennatumq́ue equum volare ſolitum.hoc, quatenus dicis pennatũ aliquod animal volare,veriſſimũ eſt,nedũ veriſimile;ſed quatenus homo dicitur pennatus,& Pegaſus alatus;hoc pręter naturam eſt,& impoſſibile,tantamq́ue habet vim;vt alteri deroget fidem,& cum poſſibile ſit pennatum hominem volare;non tamen credibile eſt hominẽ eſſe pennatum. Aliud exemplum quod ad ſuperius pertinet;eſto. Ex eodem Homero cognoſcimus, velocitatem tantam in Achille fuiſſe;vt incredibilis ſit dictu;impoſsibile eſt hominem adeò velocem eſſe; ſed quia homo velocitatem,& facultatem ad currendum à natura recipit;credibile ſit,itẽ quod de curſore Lada(ſic enim vocat Catullus quẽ alii Talum dixerunt)narratur,quî ſpatio vnius diei omnia littora Cretæ currens perluſtrabat,eſt quidẽ impoſsibile; ſed quia ad curſum aptus homo natus eſt,credibile videtur,atque ex hoc genere illud eſt, quod refert Lucianus in libro πῶς δεῖ γράφειν ἱστορίαν;Tàm vehementi clamore in prælio quidam vociferatus eſt,vt vno clamore decem ſimul peremerit;& attonitos primum, mox emortuos proſtrauerit,hoc impoſsibile eſt;Sed quia natura inſitus eſt homini clamor,ac vociferatio;credibile ſit,Ac ſanè ſi conſideres;non aliunde ducuntur poëtarum ὑπερβολαὶ, quibus illi paſsim vtuntur, vt illa apud Vergilium.

» It clamor cœlo. Non diſsimile illud Homeri.

» ὅμιλο οὐρανὸν δῖρων ἵκεν. Plutarchus hoc animaduertens ait.αἱ χρῶται πολλάκις καὶ τῇ ὑπερ-

» βολῇ, ὅσοι ὑπερφέρουσι τὴν ἀλήθειαν πολλὴν ἐπίζεσιν ἐμφαίνειν. οἷον λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι. Verùm de his hactenus;nunc reliqua perſequor. In poëſi Epica,ſicuti etiã in aliis illud in primis videndum,ne ſermones habiti abſonum aliquid habeãt, aut repugnãs. Sed ab omni parte conſentiant inter ſe,& quadrent; Quotieſcunque enim aut ſpatiũ temporis,quo res geſta fuit;aut locus,aut perſona,aut modus,non conſtat;non quadrant rationi,neque cum legentium, aut audientium mente conueniunt; Si fieri igitur poſsit,danda opera,vt nequid repugnans ſit,aut abſonum; quòd ſi non poſsit;ſaltem efficiendum, vt extra narrationem & actionem repugnantia illa poſita videãtur; Hoc verò quale ſit declaratur exemplo ex Oedipode Sophoclis allato. his verbis, τῷ

» μὴ εἰδέναι πῶς ὁ Λάϊος ἀπέθανε. nam λάϊος legendum eſt non ἰόλαος, vt multi habent vulgò impreſsi libri; Inducitur à Sophocle Oedipus ignorans à quo,quomodo, vbiq́ue peremptus fuerit Laius Rex. Atque multa abſona ſunt in hac actione; Nam quî ignorare potuit Oedipus illum Regem eſſe? Verùm eſto. ignorauit. An conſentaneum rationi eſt, illud poſtea non reſciſſe.non percunctatum fuiſſe? Fac non rogaſſe,faciſſe neminem ſuperſtitem in cæde fuiſſe;rumor ipſe non potuit hæc ſignificare? Thebanorum Regem Laium peremptum fuiſſe,virum inſignem, ac cædem illius ignotam fuiſſe Corinthiis, vbi commorabatur Oedipus apud Polybum Regem, cuius ſe putabat eſſe filium; fieri quî poteſt? Thebas paulò poſt veniſſe Oedipodem, ænigma ſoluiſſe, Regno Thebanæ regionis potitum eſſe,Iocaſtem vxorẽ duxiſſe quis credat? An adeò vecors,adeò ignarus,ſecurus rerum omnium,vt quæ vulgò notiſsima erant,ignoraret ipſe vnus?ne peremptum quidẽ Laium eſſe ſciret. Atqui probabilia ſunt,quæ ſectatur Sophocles,à circunſtantia loci, & perſonarum ducta, in Triuio cæſum.dum veheretur quadrigis vnà cum comitibus;à latronibus.quo vno excepto, cætera bellè quadrabant; vnde poſtea iniectus Oedipodi ſcrupulus.ſed quorſum hæc?quî tandiu ſui oblitus fuit Oedipus,vt nollet perueſtigare, quis ille eſſet, quem peremiſſet? aut ſaltem in ſermone hominum tacitus perſpicere? Abſonum planè hoc eſt, & minime conſentaneum rationi,atque, vt ait Ariſtoteles, prorſus ἄλογα. Vna hæc ratio excuſandi Sophoclis videtur reliqua,quòd tota hæc ignoratio, cædesq́ue Laii extra fabulam,& actionem poſita eſt;nam ſi in Dramate fuiſſet;adhibenda erat ratiocinatio diligens,quæ apertè repugnãtia oſtendiſſet.Multò igitur artificioſius,& cautius in Oedipode egit Sophocles, quàm in Electra;vbi in eundem errorem lapſus eſt, qui tamẽ nullo prætextu poteſt defendi,ne illo quidem quo prior; nam tota diſcrepantia in re-

bus

bus ineſt, quæ geruntur in ſcena. Verba Ariſtotelis ſunt hæc: ὥσπερ οἱ ἐν Ἠλέκτρᾳ, οἱ τὰ πύθια ἀπαγγέλλοντες. Facit Sophocles παιδαγωγὸν in ea Tragœdia narrátem Electræ, quo modo quadrigis certans Oreſtes, in ſumma celebritate Pythiorum ludorum, fracto curru, cum metæ alliſiſſet, miſerrimè attritum interiiſſe,

» κεῖνος γὰρ ἐλθὼν εἰς τὸ κλεινὸν Ἑλλάδος
» πρόσχημ' ἀγῶνος, Δελφικῶν ἄθλων χάριν
» ὅτ' ᾔσθετ' ἀνδρὸς ὀρθίων κηρυγμάτων,
» δρόμον προκηρύξαντος. & quæ ſequuntur.

Tota hæc narratio abſona eſt, & minime conſentanea; quis enim credat rumore ipſo, aut nuncio aliquo antè non prolatam ad Electram fratris mortem? Quod ſi dicas. hoc probabile eſſe, quia mulier, ſemotaque à forò, non tam facilè intelligere poterat ea, quæ in Pythiis accidiſſent. At Clyteneſtræ ſaltè, & Aegiſtho ea nota eſſe debuiſſent, & explorata. qui vrbis Argiuę imperio fuerat potitus; nec aliunde ſibi, quàm ab Oreſte imminens periculum timebat. ſed fac eos primos aduenıſſe; qui nunciarent; An credibile eſt nullum Argiuum hominem ludis interfuiſſe, qui ſpectare Oreſtæ exitiũ poſſet; cum ex vniuerſa Græcia eò fieret concurſus? Vertas te licet, in quamcunque volueris partem, neque vllus fuerit excuſandi Poëtæ modus; Etiam igitur, atque etiã diligenter videndum; vt in ſermonibus nihil diſcrepet; nihil repugnet; ſed omnia ab omni parte quadrent, ratiocinationique auditorum qui in actione perpendenda euigilant, ſint conſentanea; Alterum exemplum ſumitur ex tragœdia eiuſdẽ Sophoclis, quę inſcribebatur μυσοί. de qua mentionem facit Athenæus lib. v. vbi de trigono, quo inſtrumento Muſici vtuntur, loquitur. his verbis μνημονεύει δὲ τοῦ ὀργάνου τούτου καὶ Σοφοκλῆς ἐν μυσοῖς οὕτως.

» πολὺς δὲ φρὺξ τρίγωνος. & quæ ſequuntur.

Et rurſus idem Athenæus eundem recitans verſum. lib. xIII. ait καὶ Σοφοκλῆς ἐν μυσοῖς.

» πολὺς δὲ φρύξ. Quæ de muto narrantur in contextu perobſcura ſunt; quia tragœdia non extat; Sed etiam in ea, ſicuti in aliis obſeruat quidpiam, quod repugnat rationi.

» ὥστε τὸ λέγειν, ὅτι ἀνῄρητο ἂν ὁ μῦθος, γελοῖον· ἐξ ἀρχῆς γὰρ οὐ δεῖ συνίστασθαι τοιούτους·
» ἂν δὲ θῇ, καὶ φαίνηται εὐλογωτέρον ἐνδέχεσθαι, καὶ ἄτοπον.

» Quapropter locutum fuiſſe dicere, fabula quidem ridicula eſſet.
» Etenim à principio eiuſmodi conſtituendæ non ſunt. at ſi ſemel con-
» ſtitutæ fuerint, & ita ſint receptæ, eas admitti quamuis abſurdas, pro-
» babilius erit.

Tantum tribuendum putat veterum poëtarum authoritati Ariſtoteles, vt receptas ſemel fabulas, quamuis in iis aliquid repugnans ſit, ac minime cõſentaneum rationi. nolit, ne immutari quidem ab vlla parte, ne dum tolli, ac prorſus reiici. Si enim tollerentur abrogaretur fides actionibus, quas creduntur poëtę ex verò ducere euẽtu aut ex veriſimili confingere. Si immutarentur; iam ſibi actiones non conſtarent, ac diſsimiles eſſent; Sed dictum eſt antè actiones ſemel receptas ac cõſtitutas non eſſe immutandas; quod ſiquid noui confingere aliquis voluerit, id in prologo, & Epiſodiis, & ſolutione fabulæ efficere poterit pro ſuo arbitratu; modo actionis conſtitutio eadem permaneat; Ab initio potius, cum conſtituitur actio, diligenter eſt conſiderandum; ne vlla ex parte inter ſe diſſentiat; Quòd ſi acciderit, vt diſſentiat, repugnãtiaque habeat; ſatius eſt ita repugnantem ſibi, & non conſentaneam fabulam ſeruare, quàm immutare. Illæ dictiones ἂν, δὲ, θῇ. in manuſcripto meo leguntur ἂν δὲ τεθῇ. Georg. Valla videtur in ſuo legiſſe ἂν, δὲ ᾖ, ait enim, ſi fiat. Paccius in ſua verſione omiſit verba hæc ὥστε τὸ λέγειν ὅτι ἀνῄρητο ἂν ὁ μῦθος. niſi fortè, quod magis crediderim id librariorum impreſſorumque culpa accidit.

» ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν Ὀδυσσείᾳ ἄλογα, τὰ περὶ τὴν ἔκθεσιν ὡς οὐκ ἂν ἦν ἀνεκτὰ, δῆλον ἂν

τυ

» γένοιτο, εἰ αὐτὰ φαῦλος ποιητὴς ποιήσει. νῦν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ὁ ποιητὴς ἐμφανίζει ἡ-
» δύνων τὸ ἄτοπον.

» Quandoquidem illa etiam in Odyſſea circa Vlyſsis expoſitionem
» rationis expertia ſunt, quæ quidem nullo pacto toleranda apparerēt,
» ſi hæc eadem non bonus aliquis poëta confinxiſſet. nunc verò diuer- «
» ſis bonis abſurdum illuſtrans,ſuaue ipſum poëta reddit. «

Quantùm ſit authoritati antiquorum poëtarum, præſertim inſignium, tribuendū, exemplo Homeri demonſtrat. ſunt nonnulla apud Homerum minus rationi conſentanea; quæ tamen tanto viro ſunt condonanda, neque enim fieri poteſt, vt aliquo in loco non dormitaſſe videatur. Verùm age quæſo. An continuò irruas contrà dignitatē grauiſsimi, doctiſsimique poëtæ? Temerarii quidem id eſt hominis; & nimium furentis. Homerus in Odyſſ: æ libro decimotertio narrat Vlyſſem cum eiectus naufragio apud Alcinoum Regem diuertiſſet; poſt aliquot dies magnis cum muneribus dimiſſum. Phæaces igitur iuſſu Regis Vlyſſem naui vectum ad Ithacenſium litora, ab iis expoſitus fuit, dum altiſsimo ſomno eſſet oppreſſus, vnà cum donariis, quæ ſecum ferebat; mox expergefactus ſolum ſe in litore vidit; ſtuporis pleniſsimus, Verſus Homeri hi ſunt, quos adſcribam, vt facilius res tota perſpiciatur.

» οἱ δ' ἐκ νηὸς βάντες ἐϋζύγου ἤπειρόνδε
» πρῶτον Ὀδυσσῆα γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἄειραν
» αὐτῷ σύν τε λίνῳ, καὶ ῥήγεϊ σιγαλόεντι.
» κὰδ δ' ἄρ' ἐπὶ ψαμάθῳ ἔθεσαν δεδμημένον ὕπνῳ
» ἐκ δὲ κτήματ' ἄειραν, ἅ οἱ Φαίηκες ἀγαυοὶ
» ὤπασαν οἴκαδ' ἰόντι διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην
» καὶ τὰ μὲν οὖν παρὰ πυθμέν' ἐλαίης ἀθρόα θῆκαν
» ἐκτὸς ὁδοῦ, μή πού τις ὁδιτάων ἀνθρώπων
» πρὶν γ' Ὀδυσῆ' ἐγρέσθαι ἐπελθὼν δηλήσαιτο
» αὐτοὶ δ' αὖτ' οἶκόνδε πάλιν κίον.

Philoſtrat. in Heroicis in Proteſilao, vbi Hom. errata ridētur abſurdā, ait de hac re in
» hūc modū. καλεῖ δὲ αὐτὸν Ὁμήρου παίγνιον, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ καθεύδων τε γὰρ πολλαχοῦ ἀπόλλυται, καὶ
» ἐκφέρεται πρὸς τῶν Φαιάκων ὥσπερ ἀποθανών. ἐν τῇ ἀπλοίᾳ τήν τε τοῦ Ποσειδῶνος μῆνιν, δι' ἣν ἔτι ναῦς
» ὑπελείφθη τῷ Ὀδυσσεῖ οὐδὲ μία, καὶ οἱ ἄνδρες οἱ πληρωτῆρες αὐτῆς ἀπώλοντο. Ibidem Philoſtratus abſurdam Homeri narrationem oſtendit, cum ait Neptunum Polyphemi vlciſcendi cauſa, Vlyſſem fuiſſe adeò acriter inſectatum: neque enim ſatis iuſta videtur cauſa
» his verbis, οὐχ ὑπὲρ τοῦ Πολυφήμου γελάσαι φησίν, οὔτι γὰρ ἀφικέσθαι τὸν Ὀδυσσέα ἐς ὄψιν τοιούτων ἄν,
» εἰ Ποσειδῶνι Κύκλωψ παῖς ἐγένετο, μηνίσαι τε Ποσειδῶ ποτε ὑπὲρ τοῦ τοιούτου παιδός, ὃς λέοντος
» ὠμοῦ δίκην τοὺς ἀνθρώπους ἤσθιε, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ Παλαμήδους, ἐγγονοῦ ὄντος, ἄπλοιαν μὲν τὴν θάλασσαν τῷ
» Ὀδυσσεῖ ἐποίει, διαφυγόντα δὲ αὐτὸν τὰ ἐκεῖ πάθη, ἀπώλεσεν αὐτῇ Ἰθάκῃ ὕστερον, θαλαττίαν ὅμως αἰχμὴν
» ἐπ' αὐτὸν δούς. Hæc (inquit Ariſtoteles) adeò abſurda ſunt, vt ſi fortè ab imperito poëta, minimeque inſigni fuiſſent prolata, malè cū eo eſſet actum; nam ſe deridendum omnibus præbuiſſet; incurriſſetque in reprehenſionem doctorum virorum. Verùm Homero inſigni poëtæ hæc danda venia eſt; quia aliis multis rebus hoc, quantulumcunque eſt abſurdi, delet; ac mitigat iucundiſsimis narrationibus. Manuſcripti Medicæi libri, meus quoque; non habent ἐμφανίζει, ſed ἀφανίζει. ſicque omnino legendum. Senſus enim eſt, aliis multis præclaris, artificioſisque ſermonibus; ac virtutibus totius poëmatis; emolliri, delerique prorſus, ac tolli quicquid abſurdi in eo vno errato eſſe poſſet; nec ſolùm deleri; ſed etiam ea re ſuauiorem reddi narrationem poëmatis, vt iam non vitiū ſed ſumma virtus ſit appellanda.

» Τῇ δὲ λέξει δεῖ διαπονεῖν ἐν τοῖς ἀργοῖς μέρεσι, καὶ μήτι ἠθικοῖς μήτι διανοητικοῖς. ἀπο-
» κρύπτει γὰρ πάλιν ἡ λίαν λαμπρὰ λέξις τὰ ἤθη, καὶ τὰς διανοίας.

» Cæterum in dictione, otioſis in partibus maxime elaborandum: ſe- «
cus

cus autem in his, quæ moribus, quæque ſententia polleant. quandoquidem ipſa valde luminoſa dictio, tum mores, tum ſententiam, quæ quidem per ſe ſatis conſpicua ſunt, obumbrare ſolet.

Pulcherrimum, vtiliſsimumque dat præceptum Ariſtoteles. Epici poëtæ in longa poëſi non ſemper narrare poſſunt res, quæ ſua vi auditoris animum oblectare poſsint; neceſſe eſt igitur tunc in primis ornata verba; elaboratasque ſententias afferre in medium, ne elangueſcat oratio. Nullus eſt, vel mediocriter oratoriis præceptionibus inbutus, qui neſciat orationem vim ſuam aut à rebus, aut verbis habere; idque ſæpè declarat Hermogenes, præſertim libro primo τῶν ἰδεῶν, vbi loquitur περὶ σεμνότητος; ſi res fuerint graues, magnæ, nouæ, quæ varium præſeferant exitum; lætitiam, ſpem, miſericordiam; & referta ſint moribus diuerſis ac perturbationibus; per ſe ſatis ornatam reddunt orationem, etiam ſi ſimplici quodam verborum cultu tectæ proferantur. Quòd ſi tenues exilesque fuerint res, tunc aliunde aſſumendus ornatus, verbaque eligenda quàm ornatiſsima; & ſplendidiſsima. Id videtur ſummo artificio libro quarto Georg. feciſſe Verg. vbi de apibus loquitur; nam tranſlatis verbis ferè ſemper vtitur, quæ ducuntur à caſtris, à Regibus, ab exercitu; vt grandior fiat, & ornatior ſermo; ſatis enim patet, ſi ſimplici quadam ratione rem tenuem voluiſſet exponere; nimis humilem fuiſſe futuram ipſius poëſin. Hermogenes, vbi agit περὶ κάλλους, ait parcè adhibendum eſſe ornatum in confirmatione; quia per ſe ſatis magnam habent vim, ac pondus argumentationes, quibus cauſa probatur; neque infuſcandæ ſunt ornamentis verborum. Ariſtoteles quoque libro Rhetoric. tertio ſicuti etiam hoc loco inquit, vbi ſunt Enthymemata crebra; ibi non eſſe affectus, aut mores ponẽdos in oratione; nec contrà, quia alterum ab altero truditur, ac tollitur. Idem paulò poſt eodem libro monet; vbi oratori Enthymemata non ſuccurrunt, moratè eſſe dicendum. Idem igitur ſeruare diligenter oportet poëtam; quod in primis Homerus videtur feciſſe in iis, quę ipſe narrat; vt libro decimotertio in deſcriptione Ithacenſis portus, & aliis multis in locis. Vergilius quoque apud nos libro quarto Aeneidos, vbi venationem deſcribit;

Poſtquàm altos ventum in montes, atque inuia luſtra,
Ecce feræ ſaxi. & quæ ſequuntur.

Et paulò poſt vbi de rumore, qui iam peruaſerat omnes gentes de amore Didûs, & Aeneę, quanto, Dii boni, artificio, ſuam exornauit poëſin deſcriptione famæ? ſi enim ſimplici quadã ratione dixiſſet; rumorem permanaſſe, nihil frigidius, aut humilius, aut magis exangue fuiſſet ea oratione. Præclarè igitur monet Ariſtoteles; Epico poëtæ tũc imprimis ornatæ, fucatæque orationis curam eſſe ſuſcipiendam; cum res languentes viderit, & exiles ſibi eſſe propoſitas, ἀργὰ ipſe vocat; nam deſidet quodam modo, & ocioſa eſt oratio; ſi non redundet, aut moribus, aut affectione aliqua; excitanda igitur ornatu verborum; vt ferueat, grandiorque fiat.

περὶ δὲ προβλημάτων, καὶ λύσεων ἐκ πόσων τε καὶ ποίων ἂν εἰδῶν εἴη, ὧδε θεωροῦσι γένοιτ' ἂν φανερόν.

Cæterum dubitationes, ac ſolutiones, ex quot videlicet, quibusue generibus conſtent, ita conſiderantibus manifeſtæ fient.

Quoniam ſemper parati adſunt, qui poëtas reprehendere conantur; denteſque in illorum poëmata exacuunt; inuidia adducti; & odio impulſi, Methodum tradit hoc loco Ariſtoteles, qua diiudicare poſsimus illorum reprehenſiones, verę ſint, nec ne; quaque ratione refelli poſsint, ſimul docet. προβλήματα vocat quæſtiones, quæ afferri ſolent ab obtrectatoribus; ambigunt enim rectè dictum ſit, an nõ; more eorum, qui problemata ponunt, eſt.n. problema dubitatio, de aliqua re ad quam contrariæ probationes referri poſſunt. quia ignoratur, hoc'ne, an illò modo res ſeſe habeat. ἔστι δὲ προβλήματα (inquit Ariſtoteles in Top.) καὶ ὧν ἐναντίοι εἰσὶν οἱ συλλογισμοί, ἀπορίαν γὰρ ἔχει, πότερον οὕτως ἔχει, ἢ οὐχ οὕτως, διὰ τὸ περὶ ἀμφοτέρων εἶναι λόγους πιθανούς. & quæ ſequuntur. Forma

autem problematis hæc eſt. πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ; Hinc verò facilè cognoſci poteſt, cur multi veterum ſcripſerint προβλήματα ὁμηρικά. de quibus alio loco cõmodius loquemur, in libris noſtrorum Problematum poëticorum, quem edere cogitamus. λύσεις ſolutiones ſunt, quibus problemata allata refellimus. de Problematũ igitur, & Solutionum generibus in præſentia locuturus eſt Ariſtoteles, declaraturusque, ex quibus rebus aut locis ſumantur, quotque ſint.

» Ἐπεὶ γάρ ἐστι μιμητὴς ὁ ποιητής, ὥσπερ ἂν ἢ ζωγράφος, ἤ τις ἄλλος εἰκονοποιός, ἀνάγκη
» μιμεῖσθαι. τριῶν ὄντων τὸν ἀριθμὸν, ἕν τι ἀεί. ἢ γὰρ οἷα ἦν, ἢ ἔστιν, ἢ οἷα φασί, καὶ δοκεῖ, ἢ οἷα
» εἶναι δεῖ.

» Etenim cum imitator poëta ſit, ſicuti quoque pictor, vel alius ima-
» ginum deſignator. eorũ ſemper vnũ aliquod, quæ tria numero ſunt,
» imitetur neceſſe eſt: qualia videlicet fuerunt, ſiue ſunt: vel qualia dicũ-
» tur, videnturúe: vel qualia eſſe oporteret.

Explicat Ariſtoteles locos, ex quibus problemata, & ſolutiones ducuntur; iacit autẽ prius fundamenta firmiſsima notiſsimarum quarundam concluſionum, ex quibus facilè colligi poterit, quæ ſint, & quot. Conſtat inter omnes iam poëticam facultatem, artemque eſſe vnam ex imitatricibus, quoniam imitatur actiones, mores, ſermonemq. hominum, non ſecus ac pictor, aut ſtatuarius, quamuis hi differunt à poëta, quia plura imitatur poëta, hi pauciora, vt ab initio dictum eſt huius libri. Cum igitur Poëta ſit imitator hominum agentium, & loquentium, vel proborum, vel improborum, neceſſe eſt, vt imitetur tria hæc tantum, aut horum vnum ſingillatim potius. Vel enim exprimit, quales homines, & actiones olim erant aut nunc ſunt, Vel quales videntur, famaque eſt fuiſſe. Vel quales eſſe conuenit. Sunt verò ſingula hæc diligenter perpendenda. Nam res, actiones, & perſonę quas imitatur, poëta, aut veræ ſunt, aut fictæ. Si veræ, aut ſunt aut fuerunt, vel enim viuunt; vel iamdiu interierunt. Si ſunt, ac viuunt duplici modo has imitatur poëta, aut quales aiunt vulgò eſſe, aut videntur eſſe. Si nõ viuunt, neq. ſunt, ſed iamdiu interierunt, imitatur etiam has duplici modo; aut quales rumor eſt fuiſſe, aut quales videntur fuiſſe. Si perſonæ fictæ ſunt ab ipſo poëta, eas imitatur; exprimitque, quales eſſe conuenit, & oportet. Medea olim fuit; & fama eſt eam liberos necaſſe. Aiax olim vixit; & ſibi mortem cõſciuit; Socrates olim apud Athenienſes fuit; & ſapiens habebatur, ac bonus; multis tamen viſus eſt improbus, talem igitur Ariſtophanes exprimit in Nebulis. Achilles iracundus fuit; talis exprimitur ab Homero. Chremes perſona ficta, apud Terentium, auarus exprimitur, non qualis fuit; ſed quales plerumque ſenes eſſe ſolent. Fidum παιδαγωγὸν exprimit Sophocles in Electra; non fuit ille quidem, ſed effingitur, qualis eſſe debet. Notandum tamen, quamuis perſonæ effingantur eorum, qui vixerũt, licere poëtis ipſas imitari, nõ quales fuerunt; ſed quales eſſe oportuit; recedunt enim ſæpè à vero, & excellentiorem quandam ſpeciem viri effingunt, quod etiam pictores, ac ſtatuarii ſæpè faciunt, id certè Homerus in Vlyſsis, & Achillis, aliorumque Heroum perſona ſeruauit; Quatenus Ariſtoteles in contextu ait; οἷα φασί. Horatius quoque non diſsimili ratione dixiſſe
» videtur. Aut famam ſequere. Iam verò, cum hæc ita ſeſe habeant. Si quis Homerum reprehendat; quòd falſa narrauerit de Achillis fortitudine, aut de Vlyſsis prudentia, facilè tueri illum poſsis, vt dicas illum non effingere voluiſſe Heróas, quales fuerunt; ſed quales eſſe potuerunt, aut debuerunt; eodem modo Vergilius defendendus, in perſona Aeneæ exprimenda. Siquis aſſerat rurſus Didonẽ non incubuiſſe gladio; teque reprehendat, quòd præter hiſtoriæ fidem id dicas in poëmate, reſpondere poteris; rumorem eiuſmodi eſſe, ac famam receptam. Verùm de hac re poſtea. Patet igitur ex triplici illo genere imitandi, in quo poëtæ verſantur, nobis ſummam dari facultatem reſiſtendi obtrectatoribus, ac inuidis, qui ſæpè aliena conantur falsò reprehendere.

ταῦτα

ταῦτα δ' ἐξαγγέλλεται λέξει, ἧ καὶ γλώτταις, καὶ μεταφοραῖς, καὶ πολλὰ πάθη τῆς λέξεώς ἐστι. δίδομεν γὰρ ταῦτα τοῖς ποιηταῖς.

Hæc autem dictione tum per linguas, tum per tranſlationes enunciantur. Multæ enim dictionis ipſius affectiones ſunt, quas poëtis indulgemus.

Oratio, & imitatio poëticà ex duobus neceſſariò conficitur; rebus, & verbis. Res cũ dico, perſonas etiam intelligo, quas imitatur poëta. Verbis verò exprimit id, quod imitari ſtudet; ex qua enumeratione conſequitur, Problemata fore aut in rebus, & perſonis, quas imitantur poëtæ, aut in verbis, quibus imitationem exprimunt; verba autem aut ſunt tranſlata (vti diximus paulò antè) aut peregrina, aut conciſa, aut producta. hæc igitur diligenter perſpicere oportet; atque exactè habere cognita, vt, ſi quando opus fuerit, reprehenſoribus, atque obtrectatoribus reſpondere poſsimus. Illa verbà δίδομεν γὰρ ταῦτα τοῖς ποιηταῖς. non ſatis aptè vertit Paccius, ait enim. Quas poëtis indulgemus, nam ſententia Ariſtotelis eſt. Hæc enim omnia poëtis, poëticæque facultati, tanquam peculiaria, attribuimus; quia ipſius munus eſt in his verſari, nam peregrinis, neque tranſlatis omnibus, nulla verò prorſus, quæ aut per additionem, aut per conciſionem figurata ſit, dictione vtitur orator, ſed poëta tantum, vt ſuperius diximus.

Πρὸς δὲ τούτοις οὐχ ἡ αὐτὴ ὀρθότης ἐστὶ τῆς πολιτικῆς, καὶ τῆς ποιητικῆς, οὐδὲ ἄλλης τέχνης, καὶ ποιητικῆς. αὐτῆς δὲ τῆς ποιητικῆς διττὴ ἡ ἁμαρτία. ἡ μὲν γὰρ καθ' αὑτήν, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκός. ἡ μὲν γὰρ προείλετο μιμήσασθαι ἀδυναμίαν, αὐτῆς ἡ ἁμαρτία. ἡ δὲ τὸ προελέσθαι μὴ ὀρθῶς, κατὰ συμβεβηκός. ἀλλὰ τὸν ἵππον ἄμφω τὰ δεξιὰ προβεβληκότα. ἢ τὸ καθ' ἑκάστην τέχνην ἁμάρτημα, οἷον, τὸ κατὰ ἰατρικήν, ἢ ἄλλην τέχνην, ἢ ἀδύνατα πεποίηται ὁποῖα ἂν ᾖ, οὐ καθ' ἑαυτήν.

31 Ad hæc non eadem eſt rectitudo ciuilis facultatis, quæ poëticæ: ſed nec alterius vllius artis, præterquàm poëticæ. huius verò peccatum omnino duplex eſt, alterum per ſe, alterum per accidens. Itaque, quod ad imitandum non imitabile ſibi propoſuerit, per ſe huius peccatum erit: proponere verò non rectè, per accidens. Quemadmodũ vtrunque dextrum latus equum promouentem: aut ſecundum vnãquanque artem peccatum: verbi gratia; ſecundũ medicinã, aliam ue quamlibet artem: aut etiã, ſi, quæ fieri nequeunt, confinguntur. Quæcunque igitur hæc fuerint, minimè quidem per ſe huius peccata dicimus.

Tertium quiddam obſeruari diligenter debet; vt ſciamus cauillationes reprehendẽtium poëmata refellere; aut dignoſcere, rectę ſint, an non. Poëtica facultas eſt quædã, quę, ſicuti Dialectice, & Rhetorice. non habet ſibi vnum ſubiectũ genus, quemadmodum aliæ artes, & ſcientiæ, ſed verſatur circa communia quædam. Docet Alexander Aphrod. in librum primum Top. Ariſt. dialectici munus eſſe diſſerere de muſicis, geometricis, aſtronomicisque rebus, tum de iis, quæ ad Phyſicum, & Medicum pertinent. nõ tamen ſumere principia medicę artis, nam hoc ad Medicũ ſpectat; nec geometriæ, nam hoc proprium eſt Geometræ; ſed in quauis harum artium, & ſcientiarum communia ſequi, & probabilia: eodem modo Orator probabiliter loquitur de omnibus rebus, nam, vt libro primo Rhetoric. inquit Ariſtoteles, Rhetorica facultas eſt περὶ οὐκ ἀφωρισμένων πραγμάτων. Non diſsimili ratione Poëtica facultas, ſeu ars, nullam habet ſubiectam materię propriam rerum, circa quã verſatur; ſed omnia complectens, adipiſcensque imitationem, quæ ipſius propria eſt, de omnibus rebus loquitur, confi-

citque orationem moratam, quæ imitatur hominum actiones, & ſermones varios. Quòd ſi quęras an Poëtica facultas habeat aliquid proprium, circa quod verſetur; reſpondeo nihil præter vnam imitationem quæ fieri debet aut ex neceſſario, aut ex veriſimili; ſicuti Rhetorica quoque nihil aliud peculiare habet, quàm tractationem, & cognitionem probabilium, ex quibus argumentationes conficiuntur rei probandæ aut refellendæ gratia. reliqua omnia aſſumit extrinſecus tùm à Politica in primis cui inſeruit; tùm ab ea philoſophiæ parte, quę de moribus vitaque hominum agit, tum ab aliis omnibus artibus, & ſcientiis; Poëtica igitur ſi aliquem loquentem facit de bello & armis, id totum ſumit à militari ſcientia, quam Græci στρατηγικὴν vocant; Si de nauibus reficiendis aut ædificandis, à nautica; ſi de pharmacis, et medendi ratione; à medicina; & à reliquis omnibus eodem modo. Cum igitur hæc ita ſe habeant, veriſimaque ſint; facilè fuerit attentè conſiderantibus diiudicare poëtarũ errata; nam animaduertent aliqua ad Poëticam facultatem ſpectare, aliqua verò ad alias artes, & ſciẽtias. Quòd ſi ſingula ad ſuam artem redigere quiſpiam voluerit, ſtatim perſpiciet, quale erratum ſit, & Poëta ille lapſus fuerit, nec'ne. Dicendum ergo ex ſuperiore diſputatione noſtra, Duplex in ſcriptis poëtarum & erratorum eſſe genus; Alterum quidẽ proprium poëticæ facultatis; Alterum verò vel huius, vel illius artis & ſcientiæ. Prius illud erratorum genus vocatur per ſe, in poëtices facultatis tractatione admiſſum. Poſterius genus erratorum vocatur κατὰ συμβεβηκὸς hoc eſt, per accidens; Non ſecus ac in Rhetorice (iuuat enim propter affinitatem duas has præclaras facultates, ſiue artes ſimul conferre) duplex quoque erratorum genus ſit neceſſe eſt, Alterum per ſe. Alterũ per accidens: ſi enim Orator non probabilia, tanquàm probabilia aſſumpſerit ad aliquid confirmandum, vel refellendum; aut argumentationis genus fuerit vitioſum, quod ex prioribus confici non poſsit complexio vlla; hoc fuerit per ſe artis Rhetorices erratum. Sin autem principia ſumat argumentationis ex aliqua arte, aut ſcientia aliter, quàm conueniat; hoc erit erratum per accidens, non enim ex eo, circa quod facultas ipſa verſatur, pendet, ſed ex materie alterius ſcientiæ, ac artis, quam perperàm tractat. Verùm vt redeam ad rem; quotieſcunque poëtica in imitatione peccat; neque ſeruat, neceſſarium, ac veriſimile, conaturque exprimere aliquid, quod impoſsibile ſit; præterq. omnem fidem; ipſius erratum hoc eſt vocandum, quia ἀπομιμεῖται μιμεῖσθαι (vt Ariſtotelis vtar verbis) τὰ ἀδύνατα; ideſt proponit ſibi imitanda, & exprimenda ea, quæ fieri nequeunt; longiſsimèque abſunt non modo à neceſſario, quia nõ euenerunt, neque facta ſunt, ſed etiam à veriſimili; quia euenire nunquam poſſunt, aut fieri; Quotieſcunque verò id, quod ſibi propoſuerit imitandum, & exprimendum, nõ rectè imitatur, propter ignorationem rei illius, & artis, atque ſcientiæ, ad quam ſpectat, erratum quidem hoc non eſt in poëtica facultate; ſed in alterius artis, & ſcientiæ tractatione admiſſum; quod iamdudum dicimus ab Ariſtotele vocari κατὰ συμβεβηκός. Plato in eo dialogo, qui inſcribitur ἴων. multa de hac re diſſerit. οὐκοῦν ὅσῳ ἂν μὴ ᾖ τις τέχνη, ταύτης τῆς τέχνης τὰ λεγόμενα, ἢ πραττόμενα καλῶς γιγνώσκειν οὐχ οἷος τ᾽ ἔσται, ἴων. ἀληθῆ λέγεις. σω. πότερον δὴ οὖν τὰ ἔπη ἃ εἶπεν ἔτι καλῶς λέγει ὅμηρος, εἴτε μὴ, σὺ κάλλιον γνώσῃ, ἢ ἡνίοχος; ἴων. ἡνίοχος. σω. ῥαψῳδὸς γὰρ πού εἶ, ἀλλ᾽ οὐχ ἡνίοχος. ἴων. ναί. σω. ἡ δὲ ῥαψῳδικὴ τέχνη ἑτέρα ἐστὶ τῆς ἡνιοχικῆς; ἴων. ναί. & quæ ſequuntur. Exemplum talium erratorum in cõtextu affert Ariſtoteles huiuſmodi. Siquis Poëta imitationem quidem aptam ſit ſecutus, aptam voco, cum proponit ſibi imitanda ea, quæ in rerum natura ſunt. Sed interim in aliqua narratione equũ proſilientem, aut currentem, aut incedẽtem inducat ambobus pedibus, cruribusque dexteris ſimul promotis, quod fieri ex natura ipſa non poteſt; quia animalia, quę quaternis notis incedunt (vt docet Ariſtoteles in libro de Inceſſu animalium) alternatim dexterum pedem, & crus ab vna parte ſimulcum ſiniſtro pede, & crure ab altera parte mouent; huiuſmodi erratum non dicetur quidem admiſſum artis poëticæ ignoratione; ſed eius ſcientiæ, quæ conſiderat naturam, & motionem in inceſſu animalium. Similia errata etiam in aliis artibus reperiri poſſunt; & ideò benè peritum humanarum rerum oportet eſſe poëtam; callereque omnium artium proprietatem, & vſum. Hinc rectè Vergilius ex peritia artis nauticæ, ait libro

quinto Aeneidos.

» Obuertunt pelago proras. & illud

» Prætextunt littora puppes.

Itidem & illud lib.III. Georg. vbi de tauro loquitur.

» Pedibus qui ſpargat arenam.

Sumptū enim eſt ex obſeruatione naturæ eius animātis. Nec diſsimile illud eſt, quod narrat lib.v. Aeneidos. de ſerpente, qui enaſci viſus eſt ex cadauere Anchiſæ. id enim nonnulli philoſophi fieri aſſerunt; quorum ſententiam ſecutus eſt Poeta. Quatenus verò Ariſtoteles in contextu ait κατὰ ἰατρικὴν: exemplum poterit afferri huiuſmodi ex Homero. Is enim lib. Odyſſ.IIII. narrat, pharmacum Helenam dono dediſſe Telemacho, quod νηπενθὲς vocat; à quo pelli & abſtergi omnē mœrorem animo aſſerit. Verſus hi ſunt.

» αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἔνθεν ἔπινον

» νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων,

» ὃς τὸ καταβρόξειεν, ἐπὴν κρητῆρι μιγείη,

» οὔ κεν ἐφημέριός γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶν.

» οὐδ' εἴ οἱ κατατεθναίη μήτηρ τε, πατήρ τε;

Hoc quidem fabuloſum eſt, & aptè ab Homero confictum, quod ſatis pharmaci appellatio νηπενθὲς demonſtrat; ſed fac, eſſe pharmacum aliquod, quo pellatur mœror; id quale ſit, medendi ars cōſiderat; docetque. Siquid igitur in hac re peccaſſet poëta; peccaſſe videretur artis medicæ ignoratione. Sed aliud affero exemplum multò apertius. Idem Hom. lib.XI. & lib.XIIII. ſicuti etiam conſiderat Athæneus lib.I. τῶν Δειπνοσοφιστῶν, vulneratis hominibus inducit propinari vinum Pramnium, Falerni inſtar; & multa alia cibaria miniſtrari; quæ ægrotis, aut malè affectis ex vulnerib. miniſtrari ars medendi vetat; poſſet aliquis ſuſpicari, reprehendendum eſſe Homerum, quòd imperitia artis medicæ lapſus ſit. Sed Athenæus in eo veterum Græcorum parſimoniam, & frugalitatem in victu conſiderat; ait enim διὸ οὐδὲν θαυμαστὸν τοὺς οὕτω τεθραμμένους ἀφλεγμάντους εἶναι τὰ σώματα, καὶ τὰς ψυχὰς, ὡς Ἀσκληπιάδαις ἔτι, καὶ τὴν δίαιταν ὑγιεινὴν εἶναι, καὶ εὔχρηστον καὶ κοινὸν, τὸν Νέστορα πεποίηκε Μαχάονι τῷ ἰατρῷ τετρωμένῳ τὸν δεξιὸν ὦμον προσφέροντα οἶνον ταῖς φλεγμοναῖς ἀφθονώτατον ὄντα, καὶ τοῦτον Πράμνιον, ὃν ἴσμεν παχὺν, καὶ πολύτροφον. & quæ ſequuntur. vt mirum videri non debeat id ab Homero dictum eo loco. Idem Homerus lib.I. Odyſſ. de Aethiopibus ait.

» Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν.

» οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.

Magna enim concertatio olim inter Gæographos fuit de Aethiopum habitatione. Verſus hos conſiderat, ac tuetur aduerſus quoſdam obtrectatores Strabo lib.I. quod illic copioſè explicatum leget, qui volet; Huiuſmodi igitur ſunt errata κατὰ συμβεβηκὸς, quæ ex ignoratione aliarum artium, & ſcientiarum proueniunt. Nunc emendanda ſunt nonnulla verba in contextu. ac primùm illa ita legi debent. εἰ μὲν γὰρ προείλετο μιμήσασθαι ἀδυναμίαν, αὐτῆς ἡ ἁμαρτία. Sic habent manuſcripti omnes. Reliqua ita legēda ſunt.

» εἰ δὲ τὸ προελέσθαι μὲν ὀρθῶς, ἀλλὰ τὸν ἵππον ἄμφω τὰ δεξιὰ προβεβληκότα, ἢ τὸ καθ' ἑκάστην τέχνην ἁμάρτημα, οἷον τὸ κατὰ ἰατρικὴν, ἢ ἄλλην τέχνην, ἢ ἀδύνατα πεποίηται ὁποιονοῦν, οὐ καθ' ἑαυτήν. Hæc ſic leguntur in Mediceis libris; & meo; manuſcriptis. quæ ſiquis conferre voluerit cum vulgatorum librorum lectione, animaduertet primùm illam dictionem .i. quę antè corruptè legebatur; eſſe immutatam in hanc εἰ. rurſus illam dictionem μὴ in μὲν, quæ lectio probatiſsima eſt, cum antè eſſet corruptiſsima. Præterea; tolli videbit illas dictiones; κατὰ συμβεβηκὸς, quæ parùm opportune irrepſerant in hunc contextum. Poſtremò ſentiet delendas eſſe in vulgatis libris illa verba. ταῦτα ἂν ὁποῖα ἂν ᾖ, atque loco illorum eſſe reponendam hanc. ὁποιονοῦν. Ac ne quis meam vlla in re deſideret, aut requirat operam, ac diligentiam Latinè proferam totam hāc Ariſtotelis ſententiam. nam Paccii tralatio minus probari debet, quia ſecutus eſt corruptos libros. Si autem in proponenda ſibi re, quam imitaretur, poëta rectè verſatus fuit; attamen in equi inceſſu, aut curſu deſcribendo lapſus eſt, dicens vtrunque dextrū pedem, ac crus ſimul

mouere. vel in aliqua alia arte vtpote medicina, & reliquis id genus errauit; impoſſibiliaque protulit, ac parùm conuenientia illi arti, qualiacunque illa ſint; non erit erratum hoc vocandum, ſecundum ipſam poëticam. Huiuſmodi igitur labeculis erat infectus, ac deprauatus pulcherrimus hic locus: quibus ſublatis, omnia iam nitent, & lucidiſsima ſunt.

„ ὥστε δεῖ τὰ ἐπιτιμήματα ἐν τοῖς προβλήμασιν ἐκ τούτων ἐπισκοποῦντα λύειν.

„ Quo fit, vt obiectiones in quæſtionibus, ſi quis ad hæc reſpexerit,
„ ſoluturus ſit.

Hic veluti epilogus quidam eſt ſuperiorum omnium, quæ dicta hactenus reprehenſionibus, & ſolutionibus poëtices dicta fuerunt. Siquis enim in promptu habuerit; ſcieritque diſtinguere ſeptem has differentias, quas expoſuimus; non erit difficile obtrectatorum calumnias refellere; aut ſaltem apertè dignoſcere, qualia ſint illa errata poëtarum.

„ πρῶτον μὲν γὰρ αἱ τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν τέχνην ἀδύνατα πεποίηται, ἡμάρτηται· ἀλλ'
„ ὀρθῶς ἔχοι, εἰ τυγχάνοι τοῦ τέλους τοῦ αὐτῆς. τὸ γὰρ τέλος εἴρηται, οἷον, εἰ οὕτως ἐκπληκτικώ-
„ τερον ἢ αὐτὸ, ἢ ἄλλο ποιεῖ μέρος. παράδειγμα, ἡ τοῦ Ἕκτορος δίωξις, ἢ μέντοι τὸ τέλος; ἢ
„ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐνεδέχετο ὑπάρχειν, καὶ κατὰ τὴν περὶ τούτων τέχνην ἡμάρτηται οὐκ ὀρ-
„ θῶς. δεῖ γὰρ εἰ ἐνδέχεται, ὅλως μηδαμῇ ἡμαρτῆσθαι.

„ Ac primum quidem, tametſi peccemus ſemper in his, quæ ſecun-
„ dum artem ſunt, ſi quæ fieri nequeunt, confingamus. rectè tum id fa-
„ ctum ſe habebit, ſi propterea eiuſdem finem aſſecuti fuerimus. dictus
„ eſt enim eius finis: verbi cauſa: ſi hoc pacto, vel id magis ſtupendum
„ fuerit, vel aliqua ipſius pars huiuſmodi reddatur. Eexemplum ſit illa
„ in Hectorem perſecutio. ſi ergo finem magis, minuſ'ue aſſequi conti-
„ gerit, peccatum verò in his, quæ circa artem ſunt, fuerit: nequaquam
„ ſatis rectè id fiet. quippe ſi fieri poteſt, nullo pacto peccandum eſt.

Cum duo ſint errata poëtarum; alterum, quod ad ipſarum artem, & facultatem ſpectat, quæ in imitatione verſatur; alterum, quod ad alias artes, & ſcientias pertinet; Nullus quidem videtur excuſationi locus, cum præter illa tria, de quibus eſt antè dictum, poëta facit imitationem; præter autem illa tria eſt, quicquid impoſsibile exprimitur; neque ſecundum neceſſarium, aut veriſimile; quod maximum eſt in ipſa arte, ſeu facultate poëtica vitium. Verumtamen Ariſtot. etiam iis aliquando dari veniam poſſe oſtendit. Si quis igitur poëta in ſua poëſi peccauerit, quòd ἀδύνατα ponat, imiteturque, poterit ſic excuſari, modò finem ſibi propoſitum per illa conſequatur; Finis vero eſt, vt rem admirabiliorem faciat; augeatque magis, vt auditores maiore afficiat admiratione. Exẽplo nobis ſit locus Homeri, vbi δίωξιν ἕκτορος, de qua ſuperius nos copiosè locuti fuimus; deſcribit; poterant enim nutus illi tolli de medio; ſed rem planè faciunt admirabiliorẽ; Non diſsimilis eſt apud eundem Homerũ locus lib. Odyſſ. IIII. vbi narrat Helenam ſtantem iuxta equum Troianũ, in quo incluſi erant Horôes Græcorum; nominatim compellaſſe Menelaum; & alios, cum adeſſet Priami filius, qui, eo nomine audito, omnes ſtatim perdere potuiſſet; Verſus hi ſunt, vbi de Vlyſſe loquitur.

„ οἷον καὶ τόδ' ἔρεξε, καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ.
„ ἵππῳ ἐνὶ ξεστῷ ἵν' ἐνήμεθα πάντες ἄριστοι
„ ἀργείων τρώεσσι φόνον, καὶ κῆρα φέροντες
„ ἦλθες ἔπειτα σὺ κεῖσε, κελευσέμεναι δέ σ' ἔμελλε
„ δαίμων, ὃς τρώεσσιν ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι

καὶ

» καί τοι Δηΐφοβος θεοείκελος ἕσπετ' ἰούσῃ.
» τρὶς δὲ περίστειξας κοῖλον λόχον ἀμφαφόωσα,
» ἐκ δ' ὀνομακλήδην Δαναῶν ὀνόμαζες ἀρίστους,
» πάντων Ἀργείων φωνὴν ἴσκουσ' ἀλόχοισιν. Paulò poſt. vbi ait Me
nelaum & Diomedem reſpondere voluiſſe, ſed prohibitos ab Vlyſſe.
» ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε, καὶ ἔσχεθεν ἱεμένω περ.
» ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν υἷες Ἀχαιῶν,
» Ἄντικλος δὲ σέ γ' οἶος ἀμείψασθαι ἐπέεσσιν
» ἤθελεν, ἀλλ' Ὀδυσεὺς ἐπὶ μάστακα χερσὶ πίεζε.
» νωλεμέως κρατερῇσι, σάωσε δὲ πάντας Ἀχαιούς.

Quis non videt abſurdum hoc eſſe, vt Helena, audientibus Troianis, cōpellaret Gręcos in equo incluſos ligneo: ſed quia finem ſuū conſequitur, & rem facit ἐκπληκτικώτερον, licet excuſare poëtam. Simili ratione defendi poteſt locus ille, vbi de Vlyſſe in litus Ithacenſe expoſito narrat; nam quamuis aliquid in ea re ſit abſurdum, finem tamen opportune aſſequitur ſuum, nam & commoditatem ea res affert ad perimendos procos, & ad artificium earum agnitionum, quæ conſequuntur; eodem modo excuſari poteſt Sophocles in Electra; vbi Pythiorum narratio eſt, de qua ſuperius, nam ex ea conſequitur aptè peripetia, & agnitio. Locus eſt adnotandus diligenter, apud Philoſtratum ἐν ἡρωικοῖς in Proteſilao. vbi reprehenditur Homerus, quòd dixerit ob Helenam reducendā, quæ à Paride non reddebatur, fuiſſe bellum ſuſceptum. Verba Philo
» ſtrati ſunt hæc, ἑλοῦσαν, μὲν γὰρ τὴν μὲν Ἑλένην γυναῖκα ἰδεῖν οὔ φασιν οἱ Τρῶες, καὶ δ' Ὅμηρον μὲν αὐτὴν τὴν
» ἑλοῦσαν, καὶ δὲ μεμφόμενον τὸ Ἴλιον ὑπ' αὐτῆς ἀπολέσθαι, reliqua ibi legi poſſunt commodius, ideo à me
prętermittuntur: nam poëta peropportune finem ſuum conſequitur, etiā ſi aliquid in narratione ea parum conſentaneum apparet. Sciendum verò, hæc de quib. loquimur, potius ἄλογα eſſe (ſic enim appellauit antè Ariſtoteles) quàm ἀδύνατα. Perpendenda diligenter Paccii tralatio; nam nonnulla minus aptè vertit. Sunt autem ita vertenda. Pri
» mum enim ſi quæ ad artem ſpectant impoſsibilia exprimantur à poëta; erratum id pu
» tandum eſt ipſius artis. Sed rectè ſeſe habebunt; ſi finem propoſitum ipſi conſequan-
» tur; Finem appello, ſi vel illud, quod abſurdum, & impoſsibile videtur; vel aliam poë-
» ſeos partem admirabiliorem reddat: Exemplo nobis ſit; illa Hectoris per ſecutio; ſiqui
» dem finem ſine his vel magis, vel minus conſequi alia ratione licet; & euitari poteſt
» illud abſurdum, neque tamen id facere voluerit poëta, & artis poëticæ erratum, non
» coactus, ſed propemodum volens admiſerit; planè damnandus eſt, qui id facere negle
» xerit; oportet enim, ſi fieri poſsit, pro viribus talia errata euitare; poëſinque ſcribere,
» quæ omni careat prorſus artis vitio. Hanc noſtram tranſlationem ſi cum Pacciana cō-
feras; videas in illa multa perperā prolata; in hac verò (ni fallor) luculentiſsimè apparet totius huius loci, qui alioqui obſcuriſsimus videri poterat, ſentētia. In illis verbis ὁ μάρται τέλος. prima illa dictio ὁ, in meo manuſcripto libro legitur εἰ. ac planè ſic legi debet; & nos ita vertimus.

» Ἔτι ποτέρων ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα, τῶν κατὰ τὴν τέχνην, ἢ κατ' ἄλλο συμβεβηκός. ἔλαττον
» γὰρ, εἰ μὴ ᾔδει, ὅτι ἔλαφος θήλεια κέρατα οὐκ ἔχει, ἢ κακομιμήτως ἔγραψε.

» Præterea vel eſt in his peccatum, quæ ſecundū artem ſunt, vel quæ
» ſecundum aliquod accidens. leuius enim fuerit, ſi ceruam cornua nō
» habere ignorauerit, quàm ſi non bona imitatione deſcripſerit.

Poſtquàm Ariſtoteles duo expoſuit erratorum genera, quæ in poëſi ſcribenda admittuntur; diiudicat vtrum maius ſit exiſtimandum; nec dubitandum (inquit) quin multò grauiora errata ſint, quæ propter ignorationem artificii poëtici admittuntur, quàm alia, quæ vocantur κατὰ συμβεβηκός; minus enim peccat aliquis poëta, qui dixerit, ceruam cornua habere, cùm non habeat, quàm qui in artificio imitationis poëticæ labitur; In eodem genere recenſenda ſunt, ſi quis dicat Leænam eſſe iubatam; &,

quod Homerus de bobus protulit εἰλίποδας βοῦς. quia ſciſſam habent vngulam; hoc ipſum referat ad equos, qui ſolidam habent vngulam, in eodem genere connumerandus eſt error Herodoti, quem reprehendit Ariſtoteles, cum ait: Aethiopas nigrum habere ſemen. Quatenus ad exemplum ceruæ ſpectat, quod affert Ariſtoteles hoc loco; ipſémet libro ſecundo de Partibus animalium ait: οἷσιν δὲ ἀχρεῖον πέφυκεν ἡ τῶν κεράτων ἰσχὺς, τούτοις προσέθηκεν ἑτέραν βοήθειαν ἡ φύσις, οἷον ταῖς μὲν ἐλάφοις ταχυτῆτα· τὸ γὰρ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὸ πολυσχιδὲς βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ. Emendanda nonnulla ſunt, quæ corruptè leguntur in contextu, vt ἧττον ποτέρον. omnes manuſcripti habent ἧττον ἀτοπώτερον. id eſt abſurdius. Sic etiam Plutar. in libro περὶ ψυχογονίας ait. ἀτοπώτερον τὸ τὴν ψυχὴν ἰδίαν ποιεῖν. Præterea illa dictio, quæ in vulgatis libris legitur κακομιμήτως in Medicæo libro eſt. ἀμιμήτως. quæ lectio magis probari debet; nã non modò imitatio deprauata eſt, ſi dicas ceruam habere cornua, cum non habeat; ſed prorſus nulla imitatio, quia exprimere conatur id quod non eſt.

Πρὸς δὲ τούτοις, ἐὰν ἐπιτιμᾶται, ὅτι οὐκ ἀληθῆ, ἀλλ' οἷα δεῖ, οἷον καὶ Σοφοκλῆς ἔφη. αὐτὸς μὲν οἵους δεῖ, ποιεῖν, Εὐριπίδης δὲ, οἷοί εἰσι διὸ ταύτῃ λυτέον.

Ad hæc, ſi quis ex parum veris arguatur, at certe qualia eſſe decet, ſolutio ſit, id quod Sophocles dixit, ſe quidem homines, quales eſſe oporteret effingere: Euripides autem quales eſſent.

Nunc oſtendit Ariſtoteles; cui vſui nobis eſſe poſſint tria illa, de quibus ſuperius locutus fuit; veluti fundamenta quædam, quibus nituntur omnes rationes imitationis poæticæ. Simulque docet, quo modo, inde ductis reſponſionibus aptis, poſſint poëtæ ſe tueri aduerſus inuidorum obtrectationes. Si quis igitur reprehendat Homerum, quòd Achilli tam multa attribuerit, vt credibile non ſit, adeò fortem, & conſtantem eum fuiſſe; præterque fidem hiſtoriæ dicat eſſe omnem de illo viro narrationem, & imitationem factam; reſpondendum huic cauillatori fuerit; Homerum, non qui fuerit, ſed qualis eſſe potuit ſummus Heros, Achillem expreſsiſſe; quod noſter quoque Vergilius in Aenea, Aſcanio, Achate, Anchiſe, & reliquis omnibus efficere conatus eſt; Mos enim hic veterum fuit; vt, quod ſpecimen abſolutiſsimum putarent virtutis, aut alterius cuiuſuis rei, in aliqua certa perſona, aut re demonſtrarent; quod à poëtis quidem factum videtur, vt perfectionem quandam, et ornatiorem ſcribendi ratione͂, cũ amplificatione rerum, & admiratione legentiũ ſequerentur; tùm à philoſophis, vt res magis eluceſceret, circũſtantiis certarũ perſonarũ incluſa; magis moueret animos hominum; iniiceretque quandam ſpem ſe quoq. tales eſſe aliquãdo poſſe, qualem deſcribi illum viderent, Quis enim Rex, aut princeps Cyri inſtitutionem Xenophontis legens non maximè accenditur ad virtutem, & non ſperat ſe eiuſmodi fore, ſi illũ imitetur? Multa quidem alia de hac re dici poſſent; ſed hæc ſatis eſſe arbitror; Nec ſanè aliò reſpiciebat illud, quod antè fuit ab Ariſtotele dictum Poëticen Sectari τὸ καθόλου. Sophoclem ideò magis hoc loco laudandum putat, qui homines in ſuis tragœdiis, non quales fuerant; ſed multo præſtantiores effingere conatus eſt, quàm Euripidem, qui planè expreſsit omnes, quales fuerũt; Cum igitur aliquando reprehenderetur Sophocles, quòd præter hiſtoriæ fidem actiones, moreſque hominum imitaretur; reſpõdit, ſe effingere illos, quales eſſe conuenit; reſpicere quippe ſe ſignificabat vir præſtantiſsimus in deſcribendis hominum moribus, & actionibus, ad abſolutum quoddam exemplar; quod mente comprehenſum de vna quaque re habemus. Hæc igitur eſt ratio, ac via refellendi obtrectatores poëtarum.

Εἰ δὲ μηδετέρως, ὅτι οὕτω φασὶν, οἷον τὰ περὶ θεῶν.

Quod, ſi neutro ſoluendum ſit modo, at certe ita eſſe dicuntur: reſpondendum erit, velut in iis, quæ ad ipſos pertinent Deos.

Explicatũ eſt, qua ratione ſe tueri poëtæ poſſint, ſiquis eos reprehẽdere velit, quòd præſtantiores effingant, quàm fuerunt, homines. Verùm quia interdum contingit; vt

multò deteriores effingant aliquos, quàm fuiſſe dicantur; aut credibile ſit, aut conueniat. Docet Ariſtoteles in hoc contextu, qua ratione ſe tueri poſsint poëtæ aduerſus obtrectatores deterioris huius imitationis. Siquis igitur Homerum, aut alios poëtas reprehendat, quòd multa de Diis abſurda, & nefaria cõfinxerint; cædes, furta, fœdos amores, inuidiam, odium; cæteraque omnia, quæ etiam inter homines turpia cenſeri ſolent; & quæ legibus non modo conueniunt, ſed grauiſsimo ſupplicio plecti ac lui debent; reſponderi poteſt Homerum, & alios, qui talia de Diis ſcripſerunt, nõ diſceſſiſſe à populari hominum opinione; et ſermone; omnes enim talia de Diis et ſentiunt, & narrant; Quamobrem ſtatuit Ariſtoteles, ſatius eſſe ita narrare Deorum facta, vt quadrent cum vulgata hominum opinione, quàm alia, quæ magis Deorum conueniunt ſanctitati, confingere. Iouem fœdis amoribus irretitum; Iunonem libidine, ira, inuidia flagrantem; Vulcanum Veneris, Martiſque concubitus furtiuos deprehendẽtem ac detegentem; Martem cæde, ac ſanguine hominum fœdatum narrat Homerus; cæterique omnes poëtæ. Atqui ſi Dii, pura quædam numina ſunt (vti certè ſunt) carentque omni contagione ſcelerum, & labe corporis; nihil niſi purum, niſi ſanctum, niſi pietatis, & religionis pleniſsimum dici de iis debet; neque alia ratione adductus Plato lib. II. & III. de Legibus, Homerum, & reliquos poëtas reprehendit, quia Diis attribuũt ea, quæ nefarii homines ſolent patrare. de hac re, qui volet, plura leget etiã apud Proclum in libro Quęſtionum poëticarum, is enim in quęſtione prima, quę eſt. Cur plato poëtas in ſuam rempub. non receperit; ait, Homerum, nõ ſatis honeſtè mentiri de Diis, Horoibuſque, dum illis attribuit ea, quæ hominum propria ſunt; Quando (inquit) opus fuerit ψεύδεσθαι (vtar ipſius verbis) οὐ καλῶς ψεύδεται δεῖν [illegible], quæ non conueniunt Diis. Quando autem opus fuerit vera dicere ait ipſum ψεύδεσθαι δεῖν [illegible], quæ attribuit Horoibus. Ariſtoteles igitur (opinor) reſpiciens ad ſententiam Platonis, clàm ipſam refellere conatur, ſentit enim ipſe, ea, quæ de Diis ſemel in opinionem hominum recepta ſunt, etiam ſi abſurda, fœdaq. ſunt; nõ eſſe à poëtis aliter narranda; Veteres quippè philophi potius accuſandi; ſiquid in hac re peccatum eſt, qui dum occultare ſcientiam rerum naturalium atque obſcurare conati ſunt, ne omnibus pateret; fabularum inuolucris omnia cõtexerunt; de quaes nos ſuperius multa diſſeruimus; & multò plura apud Simplicium doctiſsimũ Ariſtotelis interpretem legi poſſunt, in procemio libri τῶν κατηγοριῶν. Plutarchus in Homerum, hæc declarans quoque ait. [illegible] ὁ ποιητὴς συνοικεῖν τῷ Διὶ τὴν Ἥραν [illegible] ἀλληγορεῖσθαι, ὅτι Ἥρα μὲν [illegible] ὁ ἀήρ, ὅπερ ἐστὶ ὑγρὰ οὐσία. Ζεὺς δὲ ὁ αἰθήρ, τουτέστιν ἡ πυρώδης καὶ αἰθέριος οὐσία. Paulò poſt. συνοικοῦσι δὲ καὶ ὁμολογοῦσι, ὅτι ἐξ αὐτῶν συνιόντων γεννᾶται τὰ πάντα, διὸ καὶ [illegible] τὰς πόας, καὶ τὰ ἄνθη. [illegible] λόγῳ [illegible] καὶ [illegible] ὁ Ζεὺς [illegible] τὴν Ἥραν, καὶ [illegible] τουτέστι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν. Hæc, atq. alia multa apud eundem Plutarchum legi poſſunt; ex quib. patet, ex philoſophorum obſcuris diſputationibus extitiſſe eiuſmodi narrationes de Diis, quæ minus aliquando probandæ ſunt, ſi ad ipſorum ſanctiſsimum numen reſpicias. Xenophanes igitur Colophonius eos refellens, qui nihil niſi caſtum, ac ſanctum de Diis narrari volebant: Homerumque, & alios poëtas reprehendebant qui ſecus feciſſent; dicere ſolitus erat. ἀλλ' οὐ φασὶ τάδε. ideſt. At vulgo homines hæc non loquuntur de Diis, quæ vos requiritis in Homero, quaſi innueret philoſophus doctiſsimus ea quæ Homerus narraſſet, quamuis fœda, ac turpia; ſumpta eſſe ex communi hominum opinione de Diis De Xenophane meminit Ariſt. libro Rhetor. primo ſub finem, vbi de iureiurando loquitur, refertque ipſius dictum, his verbis. καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους ἁρμόττει ὅτι οὐκ ἴση ἡ πρόκλησις, αὕτη ἀσεβεῖ πρὸς εὐσεβῆ. De eodem Xenophane mentio fit ab Ariſtotele libro Rhetoricorum ſecundo, vbi de locis agit Enthymematum, refertque rurſus eius dictum huiuſmodi; ex æquo impios eſſe eos, qui Deos aſſerant ortos, ac illos, qui morituros eſſe affirmant; cum ex vtroque conſequatur Deos aliquando non eſſe. Plutarchus quoque in Homerum, vbi de principiis rerum naturalium loquitur. μετ' ἐκεῖνον δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος [illegible] τὰς πρώτας ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν, ἔοικε [illegible] τὴν ἀφορμὴν [illegible] ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν [illegible]. M. Cicer. libro primo de Diuinatione, à Xe-

nophane

nophane ait omnem diuinationem tolli, exiſtimabat enim Deos mortalia negligere.

ἴσως γὰρ οὔτε βέλτιον οὕτω λέγειν, οὔτ' ἀληθῆ, ἀλλ' ἔτυχεν, ὥσπερ Ξενοφάνης. ἀλλ' οὖν φασι τάδε. ἴσως δὲ οὐ βέλτιον μὲν, ἀλλ' οὕτως εἶχεν, οἷον, τὰ περὶ τῶν ὅπλων, ἔγχεα δέ σφιν ὄρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος. οὕτω γὰρ τότ' ἐνόμιζον, ὥσπερ καὶ νῦν Ἰλλυριοί.

Fortaſſe enim ſic dicere neque meliorem in modum, neque ſecundum veritatem fuerit: ſed tamen ita contingit: vt Xenophanes ait, ferunt hæc quanquam non meliorem fortaſſe in modum, nihilominus ita ſe habuere velut illud, quod de armis perhibere. Recte quàm ſolo præfixæ haſtæ. Sic enim eo tempore moris erat: vt nunc etiam apud Illyrios.

Docet Ariſtoteles aliud quoddam reſpondendi genus aduerſus obtrectationes inuidorum; nam ſuperior reſponſio ad eos accommodata, qui obiiciebant narrationes de Diis; erat eiuſmodi. SIC AIVNT; NEQVE MELIVS ETIAM FVERIT VERA DICERE. adnotanda ſunt, & perpendenda illa verba. NON MELIVS. quia ita fabulæ ab initio de Diis à philoſophis fuerunt confictæ. Nunc autem, ſiquis obiiciat aliquid, quod pertineat ad mores, & victum eorum, quos deſcribendos nobis in poëſi propoſuimus, reſpondendum docet, ſic. NON MELIVS QVIDEM ERAT. vel. SED SESE TVNC SIC RES HABEBAT. Exemplum quod affert Ariſtoteles, eſt τὸ περὶ τῶν ὅπλων huiuſmodi, ex Hom. Iliados libro vigeſimo, vbi de militibus Diomedis loquitur, apponam verò & alios verſus, vt facilius res tota intelligatur.

βῆ δ' ἐπὶ Τυδεΐδην Διομήδεα, τὸν δ' ἐκίχανεν
ἐκτὸς ἀπὸ κλισίης σὺν τεύχεσιν· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
εὗδον, ὑπὸ κρασὶν δ' ἔχον ἀσπίδας, ἔγχεα δέ σφιν
ὄρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος ἐλήλατο, τῆλε δὲ χαλκὸς
λάμφ', ὥς τε στεροπὴ πατρὸς Διός, αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως
εὗδ', ὑπὸ δ' ἔστρωτο ῥινὸν βοὸς ἀγραύλοιο.

Deſcribit eo loco Homerus Diomedem, eiuſq. milites in armis dormientes; vt ſi opus eſſet, ſomno ſtatim excitati arma haberent in promptu; excurrerentque ad pugnam, haſtas igitur habebant ita collocatas, vt erectæ ſtarent οἱ σαυρωτῆρες, nam σαυρωτῆρα Græci vocant (vt declarat Euſtathius Homeri interpres) ferramentum quoddam excauatũ, in quo humi defixo collocabantur haſtæ; tùm vt erectæ ſtarent, magisq. eſſent paratæ; tùm etiam, ne ima haſtarum pars, ſi ſine ferramento illo defigerentur humi, obtunderetur ac limo fœdaretur. Si quis Homerum reprehendat, quòd talem morem haſtarum defigendarum, qui apud Græcos non erat, expreſſerit, docet, reſpiciendum eſſe Ariſtoteles ad genus hominum, de quibus loquitur poëta; ſic enim facilè poterit defendi; Singulis enim populis ſui ſunt attribuendi mores; generaque armorum & ipſorum vſus; ita igitur defigere haſtas conſueuerant illi; quod adhuc in vſu ſua ætate fuiſſe teſtatur Ariſtoteles apud Illyrios, quibus imperabat olim Diomedes, nam è regione Illyriorum ſunt inſulæ vocatæ Diomedeę. Idem Homerus libro Odyſſ. primo, verſus hos profert.

ἔγχος μὲν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν
δουροδόκης ἔντοσθεν ἐϋξόου, ἔνθα περ ἄλλα
ἔγχε' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἵστατο πολλά.

in quibus licet perſpicere Heróum Græcorum morem, qui haſtas repoſitas domi ſeruabant in lignea theca, quam vocat δουροδόκην. Prætereà libro tertio Odyſſ.

τόφρα δὲ Τηλέμαχον λοῦσεν καλὴ Πολυκάστη
Νέστορος ὁπλοτάτη θυγάτηρ Νηληϊάδαο.

nam mos erat apud Græcos, vt virgines, filięque ipſorum Regum hoſpites lauarent. Rurſus lib. Odyſſ. quarto. περὶ ξίφος θέτο ὤμῳ loquens de more accingendi enſem; de quo, & aliis multis Thucydides libro primo Hiſtoriarũ ſuarum, in procemio. Hęc

igitur

igitur diligenter conſideranda;& ſanè patet totius antiquitatis oportere peritum eſſe poëtam;varios hominum noſſe mores,ac gentium naturam;præterea victus,vitæque rationem omnem;Paccius illam dictionem in contextu σαυρωτῆρι nõ ſatis aptè vertit.

περὶ δὲ τοῦ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς ἢ εἴρηταί τινι, ἢ πέπρακται. οὐ μόνον σκεπτέον εἰς αὐτὸ τὸ πεπραγμένον, ἢ εἰρημένον, βλέποντα, ἢ σπουδαῖον, ἢ φαῦλον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πράττοντα, ἢ λέγοντα, πρὸς ὃν, ἢ ὅτε, ἢ ὅτῳ, ἢ οὗ ἕνεκεν, οἷον, ἢ μείζονος ἀγαθοῦ, ἵνα γένηται, ἢ μείζονος κακοῦ ἵνα ἀπογένηται.

An verò recte,vel non recte à quoquam ſiue dicatur,ſiue fiat,ſiquis inquirere velit,non modo id ipſum factum,dictum'ue cõſiderare debet, vtrum laudabile,an prauum ſit:verum etiam ad agentem,dicentem'ue reſpicere , ad quem videlicet, vel quando , vel cui, vel gratia cuius:verbi cauſa: boni maioris gratia vt fiat:mali maioris,ne fiat.

Rurſus aliam oſtendit rationem Ariſtoteles poëtas defendendi;nam non continuò debet exiſtimari aliquid perperam, minusúe rectè dictum , aut factum ; ſed diligenter conſiderandum , prius eſt; à quo , cui,quando , & cur, dicatur , agaturúe.faciunt enim ſæpe hæ circumſtantiæ locorum,perſonarũ,& temporum;vt aliquid , quod per per ſe ſeparatim conſideratum turpe, aburſurdumque videri poſſet;venuſtè, apteque dicatur. Homerus Odyſſeæ libro quarto profert ſub Helenæ perſona huiuſmodi verſus.

Τηλεμάχῳ, τὸν ἔλειπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ
κεῖνος ἀνὴρ ὅτ' ἐμεῖο κυνώπιδος εἵνεκ' Ἀχαιοὶ
ἤλθεθ' ὑπὸ Τροίην, πόλεμον θρασὺν ὁρμαίνοντες.

in quibus ſeipſam Helena κυνώπιδα , ideſt impudentem vocat , quòd Paridem ſecuta fuerit. Rurſus paulò poſt.

αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
χαῖρ' ἐπεὶ ἤδη μοι κραδίη τέτραπτο νέεσθαι
ἂψ οἶκόνδ', ἄτην δὲ μετέστενον, ἣν Ἀφροδίτη
δῶχ' ὅτε μ' ἤγαγε κεῖσε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης.

vbi videtur idem ſignificare,ſe ſponte ſecutam adulterum.Hęc abſurda non videbuntur,ſi conſideres ab Helena dici,ſciasque,qualem effingere ipſam voluerit Homerus Alius locus eſt libro tertio Odyſſ.vbi Telemachus talia profert.

ὦ γέρον οὔπω τοῦτο ἔπος τελέεσθαι ὀΐω.
λίην γὰρ μέγα εἶπες ἄγη μ' ἔχει, οὐκ ἂν ἐμοίγε
ἐλπομένῳ τὰ γένοιτ' οὐδ' εἰ θεοὶ ὣς ἐθέλοιεν.

Et Aiax libro tertio Iliados

Ζεῦ πάτερ οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος.

Impiè quidẽ aduerſus Deos,ſed videndũ eſt à Telemacho irato,& Aiace furentę hæc proferri;quod facit, vt reprehendi Poëta nõ poſsit.Non eſt præter rem illud,quod libro Rhetoricorũ ſecundo refert Ariſtoteles de Hygiænonte , qui Euripidem poëtam accuſauit,quod in tragœdia quadam dixiſſet , eſſe peierandum . Sic enim ille ſe purgauit apud Iudices ; id Bacchanalibus in ſcena à ſe fuiſſe prolatum . idem Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio vbi diſcrepantiam ſermonis , ex perſonarum diuerſitate demonſtrat, ait:οὐδ' ὡσαύτως ἀγροῖκος ἂν, καὶ πεπαιδευμένος εἴποι. Videntur autem hoc loco expoſitæ omnes τοῦ πράττοντος circunſtantiæ,quæ ſunt quinque, hæ ſcilicet , τὸν πράττοντα,ἢ λέγοντα.πρὸς ὃν.ὅτε.ὅτῳ οὗ ἕνεκα.de qua re nos ſatis ſuperius copioſè locuti fuimus.MAIORIS BONI potiundi gratia. MAIORIS Mali vitandi cauſa.Duo hæc ſeparatim enumerat Ariſtoteles,ſæpe enim homines mentiuntur,aut parum conſentanea rationi loquuntur vt incommodum aliquod euitent;& commodum maius conſequantur.exẽplum eſto in Oedipode Sophocleo,vbi Iocaſte de Apolline, oraculisque obtrectans, nefaria loquitur;ita enim fortaſſe excuſari poteſt Sophocles,quòd ita loquentem fecerit Iocaſten:quoniã cupiebat ſollicitudine graui Oędipodem maritum liberare.

τὰ δὲ πρὸς τὴν λέξιν ὁρῶντα δεῖ διαλύειν, οἷον, γλώττῃ. οὐρῆας μὲν πρῶτον. ἴσως γὰρ, οὐ τοὺς ἡμιόνους λέγει, ἀλλὰ τοὺς φύλακας καὶ τὸν δόλωνα. εἶδος μὲν ἔην κακὸς οὐ τὸ σῶμα ἀσύμμετρον. ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αἰσχρόν· τὸ γὰρ εὐειδὲς οἱ κρῆτες εὐπρόσωπον καλοῦσι.

Sunt etiam aliqua, quæ ſi ad dictionem ipſam reſpexeris, licet ſoluere: verbi gratia, lingua, vt Principio ſanè οὐρῆας nam ea vox οὐρῆας fortè non mulos, ſed cuſtodes ſignificat: ac de Dolone: Turpis erat ſpecie: non, quod eſſet copore male compacto, verum turpi facie. nam vocabulum εὐειδὲς pulchra facie aliquid Cretenſes vocant.

Sæpe reprehendi ſolent poëtæ in oratione, quòd dictione parum vſitata, peregrina, & obſoleta ſint vſi. Docet igitur Ariſtoteles, quomodo etiam hac in re ſe aduerſus obtrectatores tueri poſsint; Tria verò ipſe affert exempla ex Homero; quæ ſingillatim ſunt conſideranda. Primum exemplum ſumptum eſt ex Homeri verſu noctiſsimo libro primo Iliados, qui eſt huiuſmodi.

οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργούς.

Euſtathius Homeri interpres, dictionem hanc explicans ait;

οὐρῆας τοὺς ἡμιόνους λέγει, ἢ παρὰ τὸ ὄρος ὀρῆας, καὶ ἰωνικῶς οὐρῆας, ἐπεί τοι οἱ ὄρεσι ἔργα (ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ πατρόκλου ταφῇ δηλωθήσεται) διὰ τῶν τοιούτων ζώων ἐξετελοῦντο, ἢ παρὰ τὸ οὖρον, ὃ δηλοῖ τὸν ἄκμον, τοῦτο δὲ διὰ τὸ ἄγονον τῶν τοιούτων ζώων, καὶ τὸ τοῦ σπερματικοῦ πνεύματος ἄκαρπον, διὸ καὶ ἐν τοῖς ὠοῖς ἄκαρπα διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν οὔρια ἡ κοινὴ λέγει συνήθεια. Ariſtoteles verò innuere videtur apud Homerum eam dictionem ſignificare τοὺς φύλακας, quia etiam addidit Canes, qui cuſtodiæ cauſa alebantur, atq. ideò in Odyſſ. lib. 11. Telemachum in concionem euntem comitebantur δύο κύνες ἀργοί. Euſtathius quoque hoc idem aſſerit his verbis. ὡς δὲ οὐρῆες καθ' ὁμωνυμίαν, καὶ οἱ φύλακες ποτὲ λέγονται, φανεῖται που ἐν τοῖς ἑξῆς. Homerus libro Iliados x x. mulos arationi aptos nominat, quare nō abſurdum etiam fortaſſe, ſi pro Mulis illic poſuit, libro primo Iliados; ſunt enim militibus magno vſui. Alterum exemplum ex Homero quoque ſumptum eſt libro Iliados vigeſimo, vbi de Dolone Troiano exploratore loquitur; Verſus hi ſunt.

ἦν δέ τις ἐν τρώεσσι, δόλων εὐμήδεος υἱὸς
κήρυκος θείοιο πολύχρυσος, πολύχαλκος,
ὃς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακὸς, ἀλλὰ ποδώκης.

Conſiderat Ariſtoteles in his verſibus illam dictionem εἶδος, & docet, cum referri poſſit ab aliquo ad totum corpus, non debere tamen referri; niſi ad faciem; nam apud Cretenſes εὐειδὴς appellabatur, qui pulchra erat facie. Si enim apud Homerum eo loco intelligeres Dolonem fuiſſe deformi, diſtortoque corpore; &, vt ait Ariſtoteles, ἀσυμμέτρῳ, non rectè conſequeretur altera dictio ποδώκης; nam curſores benè compacto ſunt corpore, magnaque conſtant membrorum ſymmetria; ex qua exiſtit agilitas. Ariſtoteles libro ſecundo Rhetoricorum ait; κάλλος δὲ ἕτερον καθ' ἑκάστην ἡλικίαν, ἔστι νέου μὲν τὸ κάλλος τὸ πρὸς τοὺς πόνους χρήσιμον ἔχειν τὸ σῶμα, τούς τε πρὸς δρόμον, καὶ πρὸς βίαν, ἡδὺν ὄντα ἰδεῖν πρὸς ἀπόλαυσιν, διὸ οἱ πένταθλοι κάλλιστοι, ὅτι πρὸς βίαν, καὶ πρὸς τάχος ἅμα πεφύκασι.

καὶ τὸ ζωρότερον δὲ κέραιε, οὐ τὸ ἄκρατον ὡς οἰνόφλυξιν, ἀλλὰ τὸ θᾶττον.

Et illud ζωρότερον propinabant, haud enim ζωρότερον eo in loco pro mero, quo ebrioſi gaudent, ſed pro frequenter accipitur.

Tertium hoc exemplum eſt, quod ſumitur ex Homero libro Iliad. nono vbi Vlyſsi & Phœnici legatis miſsis ad Achillem, eius exorandi gratia; Patroclus iuſſu Achillis, parat conuiuium. Verſus hi ſunt, quos profert Achilles.

μείζονα δὴ κρητῆρα μενοιτίου υἱὲ καθίστα
ζωρότερον δὲ κέραιε, δέπας δ' ἔντυνον ἑκάστῳ.

Plutarchus lib. quinto Sympoſ. Cap. I I I. quicquid veteres inter ſe diſſeruerunt olim de hoc Homeri verſu copioſè exponit; vt mirum videri nō debeat; ſi Ariſtoteles quoque

que loci huius mentionem fecit. Ac ſane primus ſcrupulum iniecit, anſamque dedit differendi de hac dictione ζωρότερον cauillatio Zoili; qui verſus Homeri reprehendere ſolitus erat. Is igitur affirmabat, abſurdum vtique eſſe, quòd Homerus meracius bibentē, hoſpitibusque, viris ſapientiſsimis propinātem feciſſet; interpretabatur enim ζωρότερον pro ἀκρατότερον, Multi, vt Homerum tuerentur aduerſus Zoili reprehenſionem hanc; dixerunt ζωρότερον accipi debere in eo verſu pro τάχιον. ideſt celerius, ſeu properè magis; quam ſignificationem videtur approbaſſe Ariſtoteles quoque, vt patet in coutextu. ait enim οὐ τὸ ἄκρατον, ὡς οἰνόφλυξι, ἀλλὰ θᾶττον. verebatur enim, ne ſi ζωρότερον aliquis intelligeret merum; parum conueniret dictum Homericum dignitati tàm inſignium Heroum; meracius enim bibere temulenti homines ſolent; Hanc interpretationem Ariſtotelis appoſuit Plutarchus eo loco, quē citauimus paulò ante,
» nec tamen Ariſtotelis fuiſſe ait, ſed aliorum quorumdam, his verbis. ἐγὼ δὲ ἀπεμνημόνευσα
» αὐτῶν, ὅτι τὸ ζωρότερον τὸ θερμὸν οἴονται σημαίνεσθαι λέγοντες, τῷ δὲ θερμοτέρῳ τὸ τάχιον, ὥσπερ ἡμεῖς ἐγ-
» κελευόμεθα πολλάκις τοῖς διακονοῦσι θερμότερον ἅπτεσθαι τῆς διακονίας. nam calidum, feruensque appellamus, in quo celeritas ineſt. Sic quoque apud Latinos, nam Vergilius libro primo Aeneid. ait.

» Feruet opus. & frigere rurſus eos dicimus, ac conglaciare, in quibus magna lentitudo ineſt; Sed hanc interpretationem, quamuis Ariſtotelem quoque ipſum, vti patet hoc loco, habeat authorem, non probat tamen Plutarchus, vt paulò poſt declarabimus. Nunc enim ſatius fuerit, alias veterū explicationes ſingillatim proferre. Refert igitur ibidem Plutarchus Macedonem quēdam ſuæ ætatis virum doctū, etiam ipſum ſcopulum hunc euitaſſe, noluiſſeque eo loco ζωρότερον accipi, pro eo, quod Græci vocant propriè ἄκρατον, ideſt merum, ne incideret Homerus in Zoili laqueos, interpretari igitur ſolitum. τὸ ζωρὸν εἰρῆσθαι τὸ θερμὸν ἀπὸ τοῦ ζωτικοῦ, καὶ τοῦ ζέοντος. quòd ſcilicet vitalitatem hominum foueat vinum; ſenſusque vegetiores reddat; ac magis feruidos; Soſicles poeta aliam excogitabat dictionis huius explicationem; cū enim apud Empedoclem obſeruaſſet quiddam his verbis expreſsum. γίνεσθαι ζωρότερον τὰ πρὶν ἄκρητα. accipi volebat
» pro eo, quod Græci vocant εὔκρατον. Verba Plutarchi ſunt hæc, μᾶλλον φησὶ τὸ εὔκρατον
» ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ζωρὸν λέγεσθαι. neque abſurdum videri, quòd Achilles propinari iuſsiſſet, Vlyſsi, & Phœnici τὸν εὔκρατον οἶνον. eſſe autem poſitum ζωρότερον pro ζωρὸν ſicuti alibi δεξιτερὸν ἀντὶ δεξιοῦ; de qua re nos paulò ante locuti fuimus. Antipater ſubtiliore quadam ratione dictionem interpretabatur; aſſerebat enim cum veteres olim annos vocaſſent ὥρους; & particula ζα vim haberet augendi; hinc deductam vocem ζωρότερον. qua ſignificare voluit Hom. vetuſtum vinum, quale Horatius, cum ait, alloquens amphoram.

» O' nata mecum conſule Manlio. & alibi.
» Eſt mihi nonum ſupperantis annum
» Plenus Albani cadus.

Laudatiſsima enim erant vina propter vetuſtatem. Achillem igitur viris ſumma dignitate præditis propinari iuſsiſſe vinum vetuſtum, honoris cauſa. Hæ ſunt veterum explicationes, quas refert Plutarchus olim ab illis fuiſſe excogitatas Zoili refellendi cauſa. Verùm ipſe Plutarchus multò ingenioſius, & verius (vt videtur) dictionem ζωρότερον interpretatur; Homerumque tuetur. Ait enim: ſi accipias (ſicuti Ariſtoteles hoc loco) dictum pro θᾶττον; magis abſurdum fore; quia ſignificabitur in ſapientiſsimis illis Heróibus iuuenilis quidam ardor atq. celeritas in bibendo; ac ſibi videri eos, qui ita interpretantur, in maius quoddam vitium labi; Putat igitur ipſe ζωρότερον merum ſignificare; ac magno cum artificio Homerum facere Achillem iubentem Patroclo, vt meracius vinum infundat Vlyſsi, ac Phœnici viris iam prouectiore ætate;
» his verbis. ἀγνοεῖν δὲ δοκεῖ ὁ Ζωΐλος ὅτι πρῶτον μὲν ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν Φοίνικα, καὶ τὸν Ὀδυσσέα πρεσβυ-
» τέρους ὄντας εἰδὼς, οὐχ ὑδαρεῖ χαίροντας, ἀλλ' ἀκρατοτέρῳ καθάπερ οἱ ἄλλοι γέροντες ἐπιτείνειν κελεύει
» τὴν κρᾶσιν. Addit & aliam probationem rei huius; quòd Achilles, cum fuiſſet à Chirone inſtitutus, totius victus rationem exactè didicerat; quare veriſimile eſt iuſsiſſe illum meracius propinari vinum eo tempore Vlyſsi, & Phœnici, quoniam τοῖς ἀργοῦ-
» σι καὶ σχολάζουσι παρὰ τὸ εἰωθὸς σώμασιν ἀνειμένη καὶ μαλακωτέρα κρᾶσις ἁρμόζει. Ideo induci

Achillem ab Homero alio loco iubentem; apio ſuos equos paſci. quoniam equi, cum ſtabulantur, in ocioq. deſident; pedum, articulorumque dolore laborant; huius verò morbi medelam in primis eſſe apium. & ſanè in Iliade non obſeruabis vnquam, apio paſci ab aliis equos, præter quàm ab Achille, qui medicinam à Chirone didicerat. Hæc igitur ratio eſt, cur meracius tunc iuſſerit vinom propinari; neque enim dici poteſt compotatione oblectatum vnquam Achillem, quum ſeueriore eſſet ingenio; neque admodum ad hilaritatem propenſo; οὐ γὰρ ἦν γλυκύθυμος (inquit Plutarchus)
„ οὐδὲ ἀγανόφρων. οὐδὲ φιλοινος ἀλλ' ἀπηνὴς, καὶ ἄϋπνος πολλὰς νύκτας ἰαύων. βραχὺς δὲ ὕπνος
„ οὐκ ἐξαρκεῖ τοῖς χρωμένοις ἀκράτῳ. λοιδορούμενος γὰρ τῷ Ἀγαμέμνονι πρῶτον αὐτὸν οἰνοβαρῆ προσείρη-
„ κεν, ὡς μάλιστα τοῦ νοσημάτων τὴν οἰνοφλυγίαν προβαλλόμενος. Quæ poſtrema verba ſunt adnotanda. quia (inquit) maxima ægritudo eſt ipſa ebrietas. nam ebrietatem vocat οἰνοφλυγίαν, ſicuti Ariſtoteles hoc loco eadem vtens voce ait ὡς οἰνόφλυξι. nam ebrios Græci ita vocant; quam dictionē in mearum Annotationum lib. 1. cap. v 1. declaraui politiſsime voluiſſe vertere Tibullum, cum ait.

„ Nec quiſquam multo percuſſum tempora Baccho.

Nec verò prætermittenda, quæ elegantiſsimè differit Athenæus de hac eâdem dictione ζωρότερον libro decimo.

„ ἐμοὶ μὲν οὖν ὦ παῖ ζωρότερον κέρασον. Paulò poſt.
„ πρότερον δέ μοι λέξεται τοῦ ζωρότερον. Antiphanes Milanione.
„ τοῦτον ἐγὼ κρίνω μάλιστα τὸν ὑγιείας
„ πίνειν ζωροτέρῳ χρώμενον οἰνοχόῳ Idem Larapone.
„ κέρασον δὲ ζωρότερον. Ephippus. Ephebo. φιάλην ἐκπιεῖν μεστὴν κεράσας ζωρότερον ὁμηρικῶς. Nonnulli verò (inquit) ζωρότερον δὲ κέρασον οὐκ ἄκρατον σημαίνειν φασὶν ἀλλὰ θερμὸν, ἀπὸ τοῦ ζωτικοῦ, καὶ τῆς ζέσεως. Et quæ ſequuntur; nam ſi conferas cum Plutarchi verbis, animaduertas eadem fermè eſſe. Theophraſtum teſtatur ibidem Athenæus interpretari ſolitum ζωρότερον τὸ κεκραμένον. Verùm de his hactenus. Nunc reliqua perſequor;

„ Τὸ δὲ κατὰ μεταφορὰν εἴρηται, οἷον, ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες εὗδον παννύχιοι.
„ καὶ τὸ, ἤτοι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ τρωϊκὸν ἀθρήσειεν. αὐλῶν συρίγγων τε ὅμαδον. τὸ γὰρ πάν-
„ τες, ἀντὶ τοῦ πολλοὶ, κατὰ μεταφορὰν εἴρηται. τὸ γὰρ πᾶν πολύ τι, καὶ τὸ, οἴη δ' ἄμμορος,
„ κατὰ μεταφοράν. τὸ γὰρ γνωριμώτατον, μόνον.

„ Per tranſlationem inſuper: vt, Iamque deos alios pernox, homineſ-
„ que tenebat Inſignes galea ſomnus: tū illud quoq. Si quando Troiæ
„ ad campos ſua lumina vertant: vt etiam tibiarū fiſtularumque vo-
„ cem. ſanè pro multis omnes per tranſlationem dicimus. Omne enim
„ aliquod multū eſt. & οἴη δ' ἄμμορος: id eſt ſola, expers ſimiliter per tranſ-
„ lationem. illud enim quod notiſsimum eſt, vnicū, & ſolum dicimus.

Poſtquàm Ariſtoteles docuit rationem defendendi poëtas aduerſus cauillationes improborum hominum, ſolutione, ac confutatione allata διὰ τὴν γλῶτταν. hoc eſt per varietatem, & diſsimilitudinem eorum verborum, quæ peregrina ſunt. Nunc docet aliam rationem refellendi, quæ ducitur ex metaphora; ſiquis igitur Homerum reprehendat, quòd dormientes faciat Deos; vt in iis verſibus qui ſunt lib. 1 1. Iliados. nam illum citat in contextu Ariſtoteles.

„ ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
„ εὗδον παννύχιοι. Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος

Hos eoſdem legas lib. vltimo Iliados. Sed idem Homerus in extremis verſibus profert hanc rem multò (ſicuti mihi videtur) apertius.

„ Ζεὺς δὲ πρὸς ὃν λέχος ἤι' Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς,
„ ἔνθα πάρος κοιμᾶθ' ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.

ἔνθα καθεῦδ' ἀναβὰς, παρὰ δὲ χρυσόθρονος Ἥρη.

Siquis,inquam, Homerum reprehendat.facilè poterit refelli;ſi dixeris hanc eſſe metaphoram quandam, qua ſæpè vtuntur poëtæ.omnia enim quæ hominum ſunt propria;Diis attribuunt,riſum,fletum,ſomnum,& quę huiuſmodi ſunt.transferuntque humana ad Deos,vt Cicero inquit. Non diſsimili ratione,Vergilius lib.I. Aeneidos. ait de Ioue, quem facit oſculantem Venerem.

Oſcula libauit natæ. Et eodem libro ridentem.

Olli ſubriſit.

Aliud exemplum ſimile his in contextu affert Ariſtoteles ex Homero. vbi Iouem ex alto ſpeculantem facit & intuentem Troianam regionem,& planitiem,vbi pugna cõmittebatur inter Græcos, & Troianos. ὅττι ποτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσειεν. Nam ἀθρεῖν, hoc eſt cernere dixit Iouem.Sic noſter quoque Vergilius.

Et Libyæ defixit lumina regnis.

Quam rẽ aliquãto copioſius exprimit Homerus Iliados lib.III.ab ipſo ſtatim initio.

οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο. Paulò poſt.

Τρώων πόλιν εἰσορόωντες.

Ideò ſæpe ait. εὐρύοπα Ζεὺς. Quid?non'ne aliquando è cœlo in montis Idæ faſtigium deſcendentem Iouem facit,vt propius intueatur,ea, quæ aguntur apud Ilium?Plutarchus in Homerũ,de hac re ita diſſerit. ἐπεὶ δὲ ἔδει τοὺς πάντας θεοὺς ἀγηγοῦντα, ἵνα τὴν γνώμην αὐτῶν αἰσθάνοιτο, συγκαλοῦντα παρεισάγει, περιθεὶς αὐτοῖς σώματα· ἰδέαν δὲ ἄλλο σώματος οὐδὲν, ἢ τὸ ἀνθρώπου ἀκριβέστερον ἐπίσημον, καὶ λόγου. Paulò poſt. ἀπὸ δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ὑπόμνησιν, καὶ τοῖς ἄλλοις φρονοῦσιν ὅτι εἰσὶ θεοί. Aliud exemplum ex Homero affert Ariſtoteles.cum ait.

αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπήν.

Verſus hic eſt lib.XX.Iliados, vbi Agamemnonem inducit ſe oblectantem dum tibiarum,fiſtularumque ſonum audiret,ſicuti Reges decet. ſed Homerus loquẽs de tibiis; ἐνοπὴν vocat ipſarum ſonum.nam ἐνοπὴν propriè vocem loquentium hominum dicimus.Heſiodus καλὴν ὄπα de Muſis canentibus protulit ſub poëmatis ſui initium.vti ſatis notum eſt.Non eſt tamen reprehendendus Homerus;quia metaphora vſus eſt;atque hæc eſt optima ratio illius defendendi. Verſum hunc Homeri citat, declaratque Athenæus. ἐχρῶντο δὲ καὶ αὐλοῖς, καὶ σύριγξιν ἥρωες. ὁ γοῦν Ἀγαμέμνων, αὐλῶν, συρίγγων τ' ἐνοπὴν ἀκούει, εἰς δὲ τὰ συμπόσια οὐ παρήγαγε, πλὴν ἐν τῇ ὁπλοποιΐᾳ γάμων γινομένων, αὐλῶν μνημονεύει. Hæc ille ſed Ariſtoteles in ſuperiore verſu.

ἄλλοι μέν ῥα θεοὶ πάντες, καὶ ἀνέρες εὗδον,

Sic enim legendus eſt;conſiderat in eo meram cauillationem eſſe obtrectatorum,qui reprehendebant Homerum, quòd πάντες dixiſſet cum nõ omnes dormirent.nam πάντες ἀντὶ πολλοί.ſæpè ponitur, apud Poëtas.cuius rei etiam philoſophicè admodum reddit rationem,cum ait τὸ γὰρ πᾶν πολύ τι.Rurſus conſiderandum aliud exemplum, quod affert ex verſu,quem dimidiatum profert,Homeri.

οἴη δ' ἄμμορος.

Verſus hic integer eſt apud Homerum lib.V.Odyſſ. vbi de rate Vlyſsis loquitur, & tanquàm peritum gubernatorem Vlyſſem facit intuentem Orionem Arctum,& Pleiadas.de arcto igitur,quæ nobis nunquam occidit.ait.

ἄρκτον θ' ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν

ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καὶ ὠρίωνα δοκεύει

οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο.

Tranſlatè locutus eſt Homerus, cum dixit Arcton expertem eſſe lauacrorum Oceani.Sicuti etiam Vergilius apud Latinos.cum ait.

Metuentes æquore tingi.

Hæc verò,quæ per metaphoram proferuntur valde ſunt probanda, quia mirificè ſermonem illuſtrant metaphoræ,et rem ob oculos ponunt;notiſsimamque reddunt.Plutarc.in Hom.vbi veteres poëtas multa ab Homero ſumpſiſſe narrat. Aratum imitari ſtuduiſſe verſum hunc Homeri oſtendit;his verbis. πῶς δὲ καὶ ἄρκτος περίφρασιν, τὸ μὲν.

οἴη δ' ἄμμορος. ἐστὶ λοετρῶν ὠκεανοῖο. εἰπὼν

» ἄρκτου κυνέου πεφυλαγμένος ὠκεανοῖο

» Κατὰ δὲ προσῳδίαν, ὥσπερ Ἱππίας ἔλυεν ὁ Θάσιος τὸ, δίδομεν δέ οἱ, καὶ τὸ μὲν, οὗ κατα-
» πύθεται ὄμβρῳ.

» Soluimus præterea ratione accẽtus: vt Hippias Thaſius illud: δίδο-
» μεν δὲ οἱ: id eſt, nos verò damus, οἱ enim articulus eſt: cui ſi circũflexum
» addideris accentum, pronomen, ſibi, ſignificat, quin & illud quoque:
» οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ: id eſt imbre minus marcet. οὐ enim, quæ negatiua
» particula eſt, ſi circumflexum cum aſpiratione ſumpſerit, aliud ſonat.

Aliquando cauillationes ſoluuntur accentuum conſideratione, quia (vti notũ eſt) ſæpè accẽtu diuerſo variatur ſignificatio dictionum. Ariſtoteles in libro τῶν ἐλέγχων ſex genera captionum ſophiſticarũ in dictionibus eſſe ait his verbis: ἔστι δὲ τὰ μὲν παρὰ τὴν λέξιν ἐμποιοῦντα τὴν φαντασίαν, ἓξ τὸν ἀριθμόν. ταῦτα δ' ἐστὶν ὁμωνυμία, ἀμφιβολία, σύνθεσις, διαίρεσις, προσῳδία, καὶ σχῆμα λέξεως. Hæc omnia conſiderat in hoc libro Poëtices. quoniam quęcunque ad dictionem ſpectant, in primis huius ſunt facultatis. Cum igitur Homerũ reprehenderent nonnulli in his duabus dictionibus οἱ. & οὐ. non diſtinguentes ſignificationem multiplicem ex accentu. Hippias Thaſius vir doctiſsimus facilè modũ hunc eos refellendi excogitauit. Tam ſæpe οἱ apud Homerum inuenias pro αὐτῷ, vt non ſit neceſſe exempla apponere οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ. Dimidiatus hic verſus Homeri eſt, ſed integer ita legitur lib. XXIII. Iliados.

» ἢ δρυὸς, ἢ πεύκης, τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

Boëtius, qui primus librum τῶν ἐλέγχων Ariſtotelis Latinè vertit, non apponit verſum Homeri Græcum, ſed Latinos duos profert; Alterum ex Horatio, qui eſt.

» Me tuo longas pereunte noctes.

Lydia dormis. Alterum vero ex Vergil. Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi; quaſi differre ſignificare voluerit Boëtius dicas ne ME TVO ſeparatim, an METVO coniunctim, & rurſus. QVIA NAM diſtinctè an QVIANAM ſimul, ſed hæc magis perſpiciuntur apud Græcos, qui ſubtiliſsimè conſiderant ac diſtinguunt; ea, quæ ad accentus pertinent; Ariſt. in eo lib. oſtendit non magnopere ad Dialecticen ſpectare cauillationem hanc, quæ circa accentum verſatur; ſed potius ad Poëticen, his verbis παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν ἐν μὲν τοῖς ἄνευ γραφῆς διαλεκτικοῖς οὐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον. οἱ δὲ τοῖς γεγραμμένοις, καὶ ποιήμασι μᾶλλον. vt mirum non ſit tàm diligenter de hac re in hoc libro Poëtices de iis agere Ariſtotelem, Sed illic quoque copioſè omnia explicat, & eadem affert exempla ex Homero, apponam igitur illius verba; vt facilius res tota perſpiciatur; οἷον καὶ τὸν Ὅμηρον ἔνιοι διορθοῦνται πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας ὡς ἄτοπον εἰρηκότα τὸ μὲν, οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ. λύουσι γὰρ αὐτὸ τῇ προσῳδίᾳ λέγοντες τὸ οὐ, ὀξύτερον. Verum eodem quoque loco profert Ariſtoteles etiam aliud exemplum quod ſuperius retulimus. δίδομεν οἱ. atque ita apertè profert, explicatque ſimul, vt non egeat locus hic mea interpretatione, adſcribam igitur ipſius verba, καὶ τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτι οὐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς εἶπεν δίδομεν δὲ οἱ εὖχος ἀρέσθαι. ἀλλὰ τῷ ἐνυπνίῳ ἐνετέλλετο διδόναι.

» Τὰ δὲ διαιρέσει, οἷον Ἐμπεδοκλῆς. αἶψα δὲ θνητὰ ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατα
» ζῶά τε πρὶν κέκρητο.

» Per diuiſionem quoque: quemadmodum apud Empedoclem: Na
» ta ſed hæc ſubito mortali corpore vidi. Ante immortali quàm ani-
» mantia ſeligerentur.

Docet alium modum ſoluendi cauillationes obtrectatorum, quæ ſunt, circa interpunctiones dictionum; ſæpè enim oratio aliqua hoc, vel illo modo interpuncta, ac diſiuncta; diuerſam præſefert ſententiam, contrariam ei, quam ſequi oportet. Tradit quidem

dem ſolutionem quoque περὶ τῶν ἀπόρων in libro τῶν ἐλέγχων. ſed alio quodam modo conſiderat illic, quàm in hoc libro Poët. quod facilè vnuſquiſque per ſe perſpicere poterit. Diſiunctionis igitur, quatenus ad Poëticen ſpectat; exemplum affert, ex verſibus Empedoclis ſumptum, qui ſanè corruptiſsimi habentur in vulgatis libris; nec in Medicæis rectè ſeſe habent, ſed facilè, vti ſpero, ipſis medelam afferemus. Nam Simplicius in librum primum Phyſ. Ariſtotelis, vbi de Empedoclis ſententia diſputat, qui exiſtimabat Litem, & Amicitiam duo eſſe principia rerum naturalium, plurimos receſet Empedoclis verſus; inter quos & hi ita leguntur, interpuncti;

αἶψα δὲ θνητ' ἐφύοντο τὰ, πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι

ζωρά δὲ τὰ πρὶν ἄκριτα διαλλάξαντα κελεύθους.

Athenæus quoque libro decimo, probaturus ζωρότερον ſignificare κεκερασμένον, hos eoſdē verſus refert Empedoclis, quos ideò rurſus adſcribēda putaui, quia varietas quædam eſt in nonnullis dictionibus.

αἶψα δὲ θνητὰ φύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι,

ζωρά τε τὰ πρὶν ἄκρητα διαλλάττοντα κελεύθους.

ex quo Athenæi loco ſatis patet legendum eſſe ἄκρητα quia opponitur alteri dictioni ζωρά. non autem vt eſt in vulgatis Simplicii libris. ἄκριτα.

τὰ δὲ ἀμφιβολία. παρῴχηκε δὲ πλέον νύξ, τὸ γὰρ πλέον ἀμφίβολόν ἐστι.

Item per Amphibologiā: Plurima præteriit nox. Illud enim πλέον amphibologicum eſt.

Ambiguitas dictionis ſæpè, & cauillandi, & defendendi anſam præbet. Ariſtoteles huius exemplum, ſicuti & alia ex Homero profert. Verſus hi ſunt lib. x x. Iliados vbi Vlyſſes Diomedem alloquitur.

ἀλλ' ἴομεν μάλα γὰρ νὺξ ἄνεται, ἐγγύθι δ' ἠώς.

ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε. παρῴχηκε δὲ πλέων νὺξ

τῶν δύο μοιράων, τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.

Ambigi enim poteſt, dixerit. πλέω an πλέων. ex quarum dictionum diuerſitate ſatis patet diuerſam in iis verſibus exiſtere ſententiam; In lib. περὶ τῶν ἐλέγχων etiam agit Ariſtoteles περὶ τῆς ἀμφιβολίας. Sed planè diuerſo modo, quia illic inſeruit dialectico, hîc poetæ. παρὰ δὲ τὴν ἀμφιβολίαν (inquit) οἱ τοιοίδε. τὸ βούλεσθαι λαβεῖν με τοὺς πολεμίους. Et quę ſequuntur. Quintil. lib. v i i. cap. i x. amphiboliæ (ſic enim vocat) ſpecies ait eſſe innumerabiles, adeò vt Philoſophi quidam exiſtimarint nullum eſſe verbum quod nō plura ſignificet. fit verò aut in vocibus ſingulis, ac ſimplicibus; aut in coniunctis; quarū omnium exempla ipſe copioſè profert.

τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔθος τῆς λέξεως, οἷον τὸν κεκραμένον οἰνόν φασιν εἶναι. ὅθεν πεποίηται, κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο, καὶ χαλκέας τοὺς τὸν σίδηρον ἐργαζομένους, ὅθεν εἴρηται ὁ γανυμήδης διὶ οἰνοχοεύειν, οὐ πινόντων οἶνον. εἴη δ' ἂν οὐ τοῦτό γε κατὰ μεταφοράν.

Per conſuetudinem quoque dictionis: vt illud κεκραμένον id eſt mixtum, quod ad vinum pertinere receptum eſt. Vnde & illud. Ocrea, quæ fuerat ſtanno confecta recenti. & χαλκέας, quæ vox alioqui fabros ærarios ſignificans, pro ferrariis ſumitur. Iuxta quod etiam Ganymedes à vino miniſter Iouis appellatur. cùm tamē Dii ipſi vinum non bibant: id quod per tranſlationem dici neutiquam poteſt.

Alium quoque locū explicat; vnde ſoluere, & refellere cauillationes poſsimus obtrectatorum. Siquis enim reprehendat verbum aliquod tanquàm minus proprium, facile fuerit reſpondere; ita vſum obtinuiſſe, qui maximus eſt loquēdi magiſter, vt proferatur; Tradit Ariſtoteles in libro τῶν ἐλέγχων præceptum ſoluendi cauillationem πα-

ἢ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, ὥσπερ τὸ μὴ ταὐτὸν ἀσαφῆ ἑρμηνεύεται. quamuis enim diuerſum eſt ab hoc, non eſt tamen prorſus alienum; eademque norma videtur excogitatum. exemplũ quod affert Ariſtoteles hoc loco eſt huiuſmodi. κεκραμένον ſatis notum eſt nihil aliud ſignificare, quàm miſtum; ſed quia κρᾶσις vini fiebat apud veteres, (de qua Athenæus libro primo multa narrat & nos libro primo noſtrarum Annotationũ copioſe declarauimus) vſus obtinuit, vt vinum, quod proprio nomine vocatur οἶνος, dicatur à poëtis κεκραμένον. qui plura cognoſcere volet; legat Athenæum libro primo. Nec diſsimili ratione κασσίτερον, quæ vox propriè ſtannum ſignificat; pro ferro accipimus. vt ſæpè patet apud Homerum. lib. XII. enim Iliados ait.

» δώδεκα δὲ χρυσοῖο καὶ εἴκοσι κασσιτέροιο.

Quamuis hoc loco ambiguum videri poſsit. Idem igitur apertius ait lib. XVIII. Iliados. vbi de Vulcano loquitur, qui arma Achilli fuerat fabricatus.

» τεῦξε δέ οἱ κνημῖδας ἑανοῦ κασσιτέροιο

Eodem modo χαλκέας videmus appellari etiam eos fabros qui ferrum cudunt; cum tamen dictio ab ære deducta ærarios tantum, ſeu fuſores æris ſignificet. Latini quoque ARGENTARIOS ab argento primum vocatos, eos omnes appellant, qui etiam aurea numiſmata, & ærea permutant, tractantque. eadem ratio eſt in hac dictione δρυοτόμος apud Græcos, quæ & ſi deducitur à quercu; ad omnes tamen ſyluarum cæſores refertur. ARVNDO præterea à Latinis ſagitta vocata, quamuis ex arundine non ſit confecta, quia primum ex ea confici cæpit. PALMA quoque, & ADOREA ex hoc genere ſunt. aliaque multa, quæ ego breuitatis cauſa prætermitto. Aliud exemplum affert Ariſtoteles in contextu, quod eſt huiuſmodi: οἰνοχοεύειν verbum eſt, ſic uti patet, deductum à vino; & tamen videas à poëtis Ganymedem, qui Ioui fundit nectar, (neque enim potores vini ſunt Dii) appellare οἰνοχόον. verſus eſt Homeri lib. XX. Iliados, in quo perſpicias hoc eſſe veriſsimum.

» καὶ ἀντίθεον Γανυμήδην
» ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων
» τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν.

Et rurſus adhuc apertius lib. IIII. Iliados, vbi de Hebe, quæ etiam ipſa pocula Diis miniſtrabat, ait.

» μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη
» νέκταρ ἐῳνοχόει, τοὶ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι
» δειδέχατ' ἀλλήλους.

Athenæus libro. x. ex Alcæo hunc citat verſum.

» σὺ δὲ κέρναι μελιαδέος ὅττι τάχιστα κρατῆρα

Idem lib. II. ait veteres corneis poculis vti ſolitos; idque comprobat hac ratione. quod verba hæc κερᾶν. κεραννῦσθαι, κρατήρ. κρᾶσις. ad vinum referantur, cum ἀπὸ τῶν κεράτων, hoc
» eſt, à cornibus, ex quibus olim veteres pocula conficiebant, ſint deducta. τὸ πρῶτον (in
» quit) λέγεται τοῖς κέρασι τῶν βοῶν πίνειν, δῆλον δ' ἐκ τοῦ καὶ μέχρι νῦν λέγεσθαι, ὥστε συμμίσγουσι τῷ οἴ-
» νῳ τὸ ὕδωρ κεράσαι φάσκοντας. & quæ ſequuntur. nam de his copioſe locuti fuimus libro Annotationum noſtrarũ. II. cap. IIII. Eadem igitur ratio in his eſſe videtur, quæ in dictione; de qua loquitur hoc loco Ariſtoteles οἰνοχοεύειν. Sic Latini quoque AVSPICARI primum ab auſpiciis, quæ antequàm aliquid agerent captabãt, dixerunt; mox, pro exordiri, & incipere ad omnia cæpit referri. Rurſus, ADOLERE. quod ab Ador deductum, poſtea ad concremationem thuris, & viſcerum accommodatum. Hæc igitur huiuſmodi ſunt, in quibus ſiquis poëtas reprehendere conetur, ſatis patet, qua ratione poſsit refelli. Adnotanda verò in contextu illa verba. ἐν δ' ἂν καὶ τοῦτο γε κατὰ μεταφοράν. hæc addit Ariſtoteles, nequis fortaſſe decipiatur, putans illa omnia, quæ expoſuimus, dicta eſſe per metaphoram; nam aliud quiddam eſt metaphora, & differt ab hac conſuetudine loquendi. nec ſanè vllus ſatis doctus dicat PALMAM pro victoria tranſlatè poni. Illa tranſlatio eſt apud Verg. lib. VII. Aeneid. verè appellanda.

» Et frontem obſcœnam rugis arat.

Plura de hac re dicerem, ſed ſatis ſit appoſuiſſe exempla, ex quibus ſatis cognoſci po-

teſt,

est, quantum inter illa diſcrimen ſit

» - δεῖ δὲ καὶ ὅταν ὄνομά τι ὑπεναντίωμά τι δοκῇ σημαίνειν, ἐπισκοπεῖν, ποσαχῶς ἂν
» σημαίνειεν. ἐν τῷ εἰρημένῳ, οἷον, τῇ ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος τῷ ταύτῃ κωλυθῆναι. τὸ δὲ
» ποσαχῶς ἐνδέχεται, ὡδί πως. μάλισ' ἄν τις ὑπολάβοι κατὰ τὴν κατ' ἀντικρύ.

» Quando autem in nomine contrarietas ineſſe ſignificationis vide-
» tur, conſiderandum ſanè, quotuplex eſt eius, circa id de quo agitur, ſi-
» gnificatio: quemadmodum: Huic ſpicula ferrea cum prohibebat. Et-
» enim eo in loco ἔσχετο, quod alioqui inhærebat ſignificat, pro prohibe
» bat accipitur. Quotuplex verò illud expenditur hoc fermè pacto: ma
» xime verò, ſiquis contraria, è regione diſpoſita ſuſcipiat.

Alium locum oſtendit Ariſtoteles, vnde ſolutio cauilationum, quæ afferuntur ad-
uerſus poëtas, duci poteſt; & eſt locus is, quem declarat in libro τῶν ἐλέγχων, & vocat
» παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν: apponam autem illius verba, vt res facilius intelligatur εἰσὶ δὲ τρόποι
» τρεῖς τοῦ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, εἷς μὲν ὅταν ἢ ὁ λόγος ἢ τοὔνομα κυρίως σημαίνῃ πλείω,
» οἷον αἰετὸς, ἢ κύων, εἷς δὲ ὅταν εἰωθότες ὦμεν οὕτω λέγειν. τρίτος δὲ ὅταν τὸ συντεθὲν πλείω σημαίνῃ, κεχω-
» ρισμένον δ' ἁπλῶς. Hanc ὁμωνυμίαν volens Ariſtoteles declarare in hoc libro Poët. ait: Cum
nomen videtur aliquid contrarium ſignificare, nam ὁμώνυμα in primis hanc repugnan
tiam inducunt in orationem. oportet igitur diligēter dictionum ſignificationē multi
plicem perpendere, intuerique, quæ ad rem, de qua ſermo habetur, accommodatior
ſit; Verum qui ineptis delectantur cauillationibus, ſæpe eam, quæ minus accommoda-
ta eſt ad rem, ſumentes; poëtas reprehendere conantur; Ideò ait in contextu Ariſtote-
les δεῖ ἐπισκοπεῖν ποσαχῶς ἂν σημαίνειεν. Nec diſsimili ratione in Topicis lib. 1. inſtruens
» ſuum dialecticum, vt poſsit ſoluere ſophiſtarum cauillationes, ait: πρῶτον μὲν πάντων πε-
» ρὶ ταυτοῦ διορισέον ποσαχῶς λέγεται, δόξει δ' ἂν τὸ ταὐτὸν, ὡς τύπῳ λαβεῖν τριχῇ διαιρεῖσθαι, & quę
ſequuntur. Exemplum, quòd affert Ariſtoteles ex verſu Homeri ſumptum eſt.
τῇ ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος. In quo ἔσχετο ſignificat PROHIBVIT, ſeu REIE
» CIT, ſic enim declarat ipſe τῷ κωλυθῆναι ταύτῃ. Idem Ariſtoteles in libro τῶν ἐλέγχων,
vbi loquitur περὶ ὁμωνυμίας; ait nonnullas dictiones ſeparatim ſumptas aliud ſignifica
re; aliud verò poſitas in cōtextu orationis; quod tamen facilè perſpicitur ex affinitate
» aliarum dictionū, quibus cū coniunctæ proferuntur; his verbis ὅταν τὸ συντεθὲν πλείω ση-
» μαίνῃ κεχωρισμένον δὲ ἁπλῶς, exemplum autem profert huiuſmodi. οἷον τὸ ἐπίστασθαι τὰ γράμ-
» ματα. ἑκάτερον μὲν γὰρ εἰ ἔτυχεν, ἕν τι σημαίνει. τὸ ἐπίστασθαι. καὶ τὰ γράμματα, ἄμφω δὲ πλείω ἢ τὸ τὰ
» γράμματα αὐτὰ ἐπιστήμην ἔχειν, ἢ τῶν γραμμάτων ἄλλον. Hoc exemplum, ſi conſideres, valde
ſimile eſt ei quod affert in libro hoc Poët. Dat verò præceptum Ariſtoteles, quomo
do poſsimus internoſcere contrarias dictionum ſignificationes, ac reiicere eas, quæ
ad rem non ſunt accommodatæ. Oportet (inquit) ex ipſa repugnantia diiudicare,
quæ ſignificatio aptior ſit; ſi enim videas abſurdum ex vna ſignificatione ſenſum exi-
ſtere; ad alteram confugiendum eſt, hoc Ariſtoteles declarauit per ea verba, ἐάν τις ὑπο-
λάβοι κατὰ τὴν κατ' ἀντικρὺ, ſcilicet, κατὰ τὴν σημασίαν. quæ eſt κατ' ἀντικρύ. vt ſi proferas illum
Horatii verſum.

» Locus eſt & pluribus vmbris; nam vmbræ vocantur conuiuiorum, alienarumque
menſarum aſſeclæ ſpontanei, qui à Gręcis ἄκλητοι. vt libro primo docet Athenæus, &
σκιαὶ, ſicuti à Latinis, & ſanè Landinus Horatii interpres turpiter lapſus eſt in hoc
loco declarando propter ambiguitatem vocis: ait enim Horatium loqui, de ſede, ſeu
cœnaculo vmbroſo; quod falſiſsimū eſt. At debebat ſaltem Landinus hac Ariſtotelis
norma (ſi eam norat, vti in perpendenda dictione ambigua, nam vt paulò poſt in con-
ſequenti contextu declarat Ariſtoteles; ſæpè conſequentia verba tollunt ambiguitatē
præcedentium.

» ἢ ὡς Γλαύκων λέγει ὅτι ἔνιοι ἀλόγως προϋπολαμβάνουσι, καὶ αὐτοὶ καταψηφισά-

μενοι συλλογίζονται, καὶ ὡς εἰρηκότος, ὅ τι δοκεῖ, ἐπιτιμῶσιν, ἂν ὑπεναντίον ᾖ τῇ αὐτῶν οἰήσει τοῦτο δὲ πέπονθε τὰ περὶ Ἰκάριον. οἴονται γὰρ αὐτὸν λάκωνα εἶναι. ἄτοπον οὖν τὸ μὴ ἐντυχεῖν τὸν Τηλέμαχον αὐτῷ εἰς λακεδαίμονα ἐλθόντα. τὸ δ' ἴσως ἔχει, ὥσπερ οἱ κεφαλλῆνές φασι, παρ' αὐτῶν γὰρ γῆμαι λέγουσι τὸν Ὀδυσσέα, καὶ εἶναι ἰκάδιον, ἀλλ' οὐκ ἰκάριον.

Siue, vt inquit Glauco. Quoniam ſine ratione aliqua, præſumunt ipſi quidem veluti iam pronunciaturi ratiocinantur: quaſique pro arbitrio locuti, tametſi eorum opinioni contrarium inſit, redarguunt. quo in genere ſunt illa, quæ de Icario perhibentur. Siquidem Laconẽ hunc extitiſſe exiſtimant: ideoque ſequi abſurdum euntem quidem Lacedæmona Telemachum in eum minime incidiſſe: cùm tamen id fortaſſe ſe habeat, quemadmodum Cephalenſes dicunt, qui quidem duxiſſe apud ſe vxorẽ Vlyſſem dictitant; Icadiumque eſſe, non Icariũ.

Aliam tradit Ariſtoteles præceptionem, & normam diiudicandi eas voces, quæ ambiguæ videntur apud poëtas, nam iis ſæpè vtuntur poëtæ non decipiendi cauſa ſicuti Sophiſtæ; quod tradit Ariſtoteles tum in libro τῶν ἐλέγχων, tùm libro tertio Rhetoric. vbi monet, oratoribus ambiguas voces eſſe fugiendas. Normam, quam explicat in præſentia, ſumit à Glaucone Teio, qui librum de Hiſtrionum & oratorum pronunciatione, ac geſtu ſcripſit, quod his verbis, declarat Ariſtoteles libro tertio Rhetoric. ὅπερ ἕτεροι περὶ ἐπῶν ἐπραγματεύθησαν καὶ γλαύκων ὁ τήϊος. ἔστι δὲ αὕτη μὲν ἐν τῇ φωνῇ, πῶς αὐτῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος. Is igitur monebat quoſdam, ne temerè Homerum aut alios poëtas reprehenderent, ſed ſingula prius diligenter perpenderent; turpe enim eſſe repugnantia ſibi, ac parum certa loqui, quòd infirmis nituntur fundamentis, quæ facilè euerti poſſunt, ac tolli; omnes enim qui ſumunt parum firma principia ſuarum argumentationum, facilè refelluntur ab aduerſariis, nã hoc eſt, quod ait in contextu. ἀλόγως προϋπολαμβάνει. Ipſi igitur met reprehenſores falsò ratiocinantur, neque proferunt vera, ac certa, ſed quæ in labili quadam, & fluxa hominum opinione poſita ſunt, nil igitur mirum, ſi in ipſos rurſus retorquentur eædem rationes; omnes manuſcripti libri habent καταψηφισάμενοι. ſed ſi coniecturæ aliquando locus eſt, putarim eſſe legendum, leui quadam mutatione facta, καταψηλασάμενοι. Rurſus ex meo manuſcripto emendanda illa dictio ἄν. nam legendũ eſt κἄν. ſenſus enim eſt. Obtrectatores hi reprehendunt veteres poëtas, etiam ſi in ipſorum opinione fuerit aliquid contrarium, ac repugnans. οἴησιν appellauit opinionem parum firmam; nullaque ratione certa munitam, huiuſmodi opinionũ genere Democritus philoſophus dicere ſolitus erat omnia eſſe perturbata. Præceptio igitur, ſeu norma cauillationes diiudicandi, quam elicit Ariſtoteles, ex Glauconis ſermone, eſt; vt perpendamus, firmo ne nitantur fundamento illorũ ratiocinationes, an potius ex falſis, atque iis, quæ in opinione incerta poſita ſunt, deducantur; Hoc quale ſit facile cognoſci poteſt ex falſa illorum cauillatione, quam afferebant contrà Homerum, vbi de Icario Penelopes patre mentio fit. ſed prius explico rem totam, demonſtroque Homeri loca, mox docebo, qualis ipſorum fuerit reprehẽſio, & quomodo refelli poſsit; verſus hi ſunt apud Homerum libro ſecundo Iliados.

ἀντίνο' οὔπως ἔστι δόμων ἀέκουσαν ἀπῶσαι,
ἥ μ' ἔτεχ', ἥ μ' ἔθρεψε, πατὴρ δ' ἐμὸς ἄλλοθι γαίης
ζώει, ὅγ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δέ με πόλλ' ἀποτίνειν
ἰκαρίῳ, αἴκ' αὐτὸς ἑκὼν ἀπὸ μητέρα πέμψω,
ἐκ γὰρ τοῦ πατρὸς κακὰ πείσομαι.

Rurſus eodem libro ſecundo.

οἱ πατρὸς μὲν ἐς οἶκον ἀπερρίγασι νέεσθαι
ἰκαρίου ὥς κ' αὐτὸς ἐεδνώσαιτο θύγατρα,
δοίη δ' ᾧ κ' ἐθέλοι.

in his verſibus Icarium Penelopes patrem fuiſſe ſignificat. Idem Homerus Odyſſ. libro

bro quarto euntem facit Telemachum Lacedæmona ad Menelaum Regem, vt percũctaretur de Vlyſſe patre.

» οἱ δ' ἵξον κοίλην Λακεδαίμονα κητώεσσαν

» πρὸς δ' ἄρα δώματ' ἔχον Μενελάου κυδαλίμοιο.

Cum hæc ita ſe habeant, aſſerebant reprehenſores Homeri, Icarium Lacedæmonium fuiſſe; & ideò abſurdum ſibi videri, quòd Homerus euntem fecerit illum Lacedæmona, neque hoſpitantem apud Icariũ matris ſuæ patrem, aut cum eo colloquentẽ, quæ quidem quàm friuola, ac inanis ſit reprehenſio, aut cauillatio potius, ſatis omnes perſpiciunt; nam quid vetat, quo minus verum ſit, id quod Cephalenii vulgò prædicabant; Icarium apud ſe natum ſuumque fuiſſe ciuem, non autem Lacedemoniũ, atque Vlyſſem è ſua inſula vxorem Penelopen ab Icario patre traditam, abduxiſſe Ithacam Icadiumque vocatum non Icarium ab Homero; Hanc igitur ſecutus eſt famam, atque opinionem, quæ adhuc vigebat, Homerus; nihilque, ſicuti ſatis patet, abſurdum fuerit in eius narratione. Huiuſmodi cauillationes nullo ſatis firmo nituntur fundamento; ideò tolli facilè poſſunt, ac refelli; quia ſunt in inani quadam, & varia opinione diuerſorum hominum inter ſe diſſentientium poſita. Sicuti etiam de Homeri natalibus ſeptem olim inter ſe ciuitates illum ſibi ciuem vendicare cupientes concertarunt, quòd ſi quis aſſerat eſſe Chium; facilè poſſit refelli ab altero, qui aſſerat eſſe Argiuum.

» διαμάρτημα δὲ τὸ πρόβλημα εἰκός ἐστιν.

» Hoc autem in genere peccatum eſt, veriſimilis dubitatio.

Hoc ad ſuperiora ſpectat, nam reprehẽſores illos cauilloſos irridet Ariſtoteles ingenioſè admodum, ait enim, Erratum, quod illi demonſtrare conantur in Homeri verſibus; non eſt quidem ex eo genere, vt erratum ſit verè appellandũ, nam errata ea ſunt, quæ aut veritati, aut opinioni ſapientum, & plurimorũ hominum aduerſantur; Illud verò, in quo lapſum Homerum aiunt cauillatores, eſt potius problema quoddam veriſimile, ſeu probabile; nam ex æquo aut hoc, aut illud incertum eſt, & vtrumque poteſt aſſeri. Problemata, ſeu quæſtiones, de rebus admodum certis, & veris non proponuntur, quia dubitationem ea, quæ vera ſunt, & certa, non recipiunt, rurſus de rebus apertè falſis, nullus ambigit, qui ſana ſit mente. probabilia igitur tantum cadunt in quæſtionem.

» Ὅλως δὲ τὸ ἀδύνατον μὲν ἢ πρὸς τὴν ποίησιν, ἢ πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ πρὸς τὴν δόξαν δεῖ
» ἀνάγειν. πρός τε γὰρ τὴν ποίησιν αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπίθανον καὶ δυνα-
» τόν. τοιούτους δ' εἶν, οἵους Ζεῦξις ἔγραφεν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βέλτιον. τὸ γὰρ παράδει-
» γμα δεῖ ὑπερέχειν.

» In ſumma, quod fieri nequit, vel ad ipſam Poëſim, vel ad meliorem
» eius modum, ſiue etiam ad famam referendum eſt. quantum verò ad
» Poëſin attinet, credibile potius, licet fieri non queat, eligendum eſt,
» quàm incredibile, licet queat. huiuſmodi autem ſint, cuiuſmodi pin-
» xit Xeuxis: potiuſque in melius declinent. exemplar enim ipſum ſupe
» rare oportet.

Summatim colligit Ariſtoteles tres modos, quibus vti debemus in refellendis obtrectatorum cauillationibus. totidem enim etiam cauillationes in rebus ipſis, quæ ad poëticen ſpectant, eſſe videntur vt prius diximus. Siquis igitur obiiciat aliquid, tanquàm impoſſibile, id triplex vt, ſit omnino eſt neceſſe. Aut enim impoſſibile aliquid eſt, quòd præter naturã ſit, vt naues in Nymphas verti, mulieres in viros, homines in arbores; Cyclopes eſſe Gigantes, Chimeram. Cerberus. Aut quod ſuprà naturam, & vires hominum, & aliarũ animantum. Vt Achilles, vt Cyrus, vt Neſtor, aliiq. Heróes,

qui multò præſtantiores effinguntur à poëtis, quàm credibile ſit fuiſſe; vel eſſe potuerint. Aut quòd de Diis multa narrantur, quæ prorſus fieri nequeunt. Cũ triplex hoc, ſit genus impoſsibilium, quæ poëtis obiici poſſunt à cauillatoribus. Triplex quoque modus refellendi demonſtratur. Primus eſt πρὸς ταῦτα. vt dicas, cum Poëſis Fabulas ingenioſè confictas acceperit olim à Philoſophis, qui obſcurum illud philoſophandi genus ſequi maluerunt, de quo ſuperius locuti ſumus, eas eſſe ſemel receptas neque poſſe iure reprehendi. Quòd ſi quæ præter illa confingantur præter veriſimile; id fortaſſe licere poëtis; quamuis de hac re quid ſentiẽdum ſit, ſuperius copioſè expoſuimus. Sacra igitur veluti quædam anchora hæc eſſe debet, ad quam confugiendum eſt, cum alio genere defenſionis caremus. Secundus modus refellendi eſt, πρὸς τὸ βέλτιον; vt dicas, poëtas in exprimendis hominum moribus ſemper præſtantiſsimũ quoddam exemplar reſpicere; neque quales fuerint, ſed quales eſſe debuerint, conſiderare. Tertius modus eſt refellẽdi. πρὸς τὴν δόξαν. vt dicas, de Diis ita homines vulgò ſentire, ac loqui, neque licere aliter narrare, quamuis ſatius, honeſtiuſque fuerit. His ita declaratis; tradit Ariſtoteles pulcherrimam, maximeque vtilem præceptionem quæ continetur his verbis. „ πρός τε γὰρ τὴν ποίησιν αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπίθανον καὶ δυνατόν. In poëſi (inquit) ſatius eſt eligere, ſequique credibile impoſsibile, quàm non credibile poſsibile. Credibile impoſsibile eſt Hectorem, ſeu Achillem adeò fortes fuiſſe, nõ credibile poſsibile eſt Dædalum alatum fuiſſe aut Pegaſum. Verùm de his ſuperius copioſè locuti ſumus; non ſunt igitur repetenda. In pingendo (nam hoc affert exemplum Ariſtoteles) Zeuxis eandem ſequebatur rationẽ; pulchriora enim omnia exprimere conabatur; ſemperque tendebat πρὸς τὸ βέλτιον. quod ſatis declarat etiam Cicer. in proœmio libri ſecundi de Inuentione, nec mirum verò toties ab Ariſtotele ſumi ſimilitudinem à pictoribus, & pictura; dum de poëſi, et poëtis loquitur, magnam enim inter ſe affinitatem habent; Hinc Plutarchus deſcriptiones Homericas ait eſſe veluti quædam exemplaria pictoribus, vnde deſumant ſibi rationem rectè pingendi. εἰ δὲ καὶ ζωγράφοις διδάσκαλος Ὅμηρος φαίνεται οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι, καὶ γὰρ εἶπέ τις τῶν σοφῶν, ὅτι ἐστὶν ἡ ποιητικὴ ζωγραφία λαλοῦσα, ἡ δὲ ζωγραφία ποιητικὴ σιωπῶσα. Declarat autem Ariſtoteles, qua ratione in pingendo vti debeant pictores, & poëtæ in ſcribendo, ait. τὸ γὰρ παράδειγμα δεῖ ὑπερέχειν. hoc eſt, oportet exemplar, quod tibi imitandum propoſueris, longè excedere; pulchrioremque multò deſcriptionem, ſeu in pictura, ſeu in poëſi effingere.

„ πρὸς ἅ φασι τ' ἄλογα. οὕτω τε καὶ ὅτι ποτὲ οὐκ ἄλογόν ἐστιν, εἰκὸς γὰρ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς
„ γίνεσθαι.

„ Et ad illa, quæ præter rationem dicunt eſſe, ſic reſpondendum, tum
„ quòd aliquando ſine ratione nõ ſunt. veriſimile enim fieri aliqua præ-
„ ter id, quod veriſimile eſt.

Nunc modum docet, quo refellere poſsimus obtrectatores obiicientes τὸ ἄλογον. Si quis igitur dicat; aliquid eſſe minus conſentaneum rationi; duplici modo eius reprehenſionem refutare poterimus, aut eâdem ratione vtentes, quam paulò ante expoſuimus; poëſin ſcilicet multa einſmodi recipere, nec debere reprehendi, aut prorſus inficiantes illud, quod ipſi aſſerunt, eſſe abſurdum, neque rationi conſentaneum, credibile enim eſt aliquid etiam præter veriſimile fieri aliquando, vt ſi inſiſtas prius allatis exemplis. Homerus quatenus narrat à Phæacibus in littus fuiſſe expoſitum dum alto ſomno eſſet oppreſſus; ita defendi poterit; vt dicas, veriſimile eſſe id tum contigiſſe Vlyſſ. quod ferè nunquam antè contigit aliis, vel quatenus Sophocles ait Oedipodem ignoraſſe cædem Laii à ſe patratam; veriſimile enim fuerit; id ei ſemel accidiſſe, quod ferè vix vlli acciderit vnquam, aut accidere poſsit, vt ignoret rem à ſe factam.

„ Τὰ δ' ὑπεναντία, ὡς εἰρημένα, οὕτω σκοπεῖν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἔλεγχοι· εἰ τὸ αὐτὸ
„ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, ὥστε καὶ αὐτὸν ἢ πρὸς ἃ αὐτὸς λέγει, ἢ ὃ ἂν φρόνιμος ὑπο-
„ θῆται.

Cæterum

» Cæterùm ita dicta contraria ſic exploranda, quemadmodum in ſer
» monibus elenchi, ſi idem & ad idem & eodem modo: ſicuti dicẽtem
» ipſum: aut ad ea quæ ipſe dicit, aut quæ prudens aliquis ſupponeret.

Contraria verò, ac repugnantia, quę ſuperius dicta fuerunt. non ſecus ſunt in verſibus poëtarum conſideranda, ac ſolent in oratione ab oratoribus, & dialecticis; ſicuti enim illi habent locos, vnde promunt refutationes contrariarum rationum; ita quoque poëtæ, ex quibus normam capiunt diiudicandi an aliqua inter ſe diſcrepent, contraria'ue ſint. Sunt autẽ fere hi. AN IDEM, AN AD IDEM, AN EODEM MODO, de quibus qui volet, plura leget apud Ariſtotelem libro Rhetoric. 11. ſub finem ferè; vbi Enthymematum locos, ſolutionesque demonſtrat: & lib. 1. Topicorum, vbi περὶ ταυτοῦ, καὶ τοῦ ὁμοίου copioſè diſſerit; docetque, quomodo ſint diiudicanda. Eodem igitur modo poëta conſiderare debet, à quo quiduis dicatur; & quid dicatur; qualeque ſit; & vtrum, ſententia, aut iudicio prudentis alicuius nitatur. nam ſicuti docet Ariſtoteles libro primo Topicorum. non ſemper dialecticus probabilia ſequitur, quæ in communi hominum opinione poſita ſunt; ſed etiam ea; quæ ſapientum ſententia comprobãtur, aut plurimorum, aut paucorum, aut vnius. quàmuis hoc poſtremum raro. nam magis ad poëtam, quàm ant ad oratorem, aut ad dialecticum ſpectat. vt cum Homerus ait, Oceanum omnium rerum eſſe parentem; ſequitur Thaletis ſentẽtiam qui omnia ex aqua generari aſſerebat. Plura, qui volet, legere poterit de huiuſmodi veterum opinionibus apud Plutarchum; is enim copioſè oſtẽdit, ſingulas diuerſis in locis Homerum fuiſſe ſecutum antiquorum opinione. id quod etiã nos à Vergilio factũ oſtendemus in libello, quem mox edere cogitamus Problematum poëticorum.

» Ὀρθὴ δὲ ἐπιτίμησις, καὶ ἀλογία, καὶ μοχθηρία. ὅταν μὴ ἀνάγκης οὔσης μηθὲν χρήσηται
» τῷ ἀλόγῳ, ὥσπερ Εὐριπίδης τῷ αἰγείτου πονηρίᾳ. ὥσπερ ἐν Ὀρέστῃ τοῦ μενελάου.

» Recte enim id increpatur, quod ſiue rationis eſt expers, ſiue probi-
» tatis: cum videlicet nulla neceſſitate cogente, præter rationem aliquo
» quis vtatur: ſicut Euripides Aegeeti nequitia, & in Oreſte Menelai.

Poſtquàm Ariſtoteles omnia genera cauillationũ ſingillatim explicauit, quibus obtrectatores vtuntur in reprehendendis poëtarum ſcriptis, quàmque inanes ſint oſtendit; atque docuit, qua ratione refelli poſsint; declarat ipſe, quod genus reprehẽſionis, minimè ſit cauilloſum; ſed rectum, ac firmum. quo iure poëtæ reprehendi debent ab omnibus. Duplex autem eſt recta, iuſtaque reprehenſio. Altera quidem, quæ ab ipſo vocatur ἀλογία. quotieſcunque poëtæ narrant aliquid, quod caret ratione neque conſentaneum ſibi videtur; id enim maximum eſt erratum; & quàmuis paulò ante dictũ eſt, quo modo illud tueri poſsit aliquis; magis tamẽ ingenioſè, quàm verè plerunque fit. neque facilè approbari poſſunt rationes allatæ ad purgandum poëtam in eo erratorum genere; Cauendum igitur, etiam atque etiam poëtæ, ne qua in parte ſui poëmatis perſpiciatur ineſſe ἀλογία hæc de qua loquimur in præſentia, & ſuperius multò copioſius locuti ſuimus. cum præſertim nulla neceſſitas cogat, vti τῷ ἀλόγῳ quaſi innuat Ariſtoteles Homerum eſſe excuſandum, quia aliter deducere ad exitum aptè non poterat ſuam narrationem. Altera autẽ reprehenſio, quæ iure fit, eſt quæ ab Ariſt. vocatur μοχθηρία. quotieſcunque poëtam videmus in ſuo poëmate improbos alicuius exprimere mores, præſertim nulla vrgente neceſſitate. Vtriusque errati affert exemplum, in quo iure reprehendi poteſt Euripides, nam τῷ ἀλόγῳ vſus eſt in tragœdia quadam, in qua Aegeten loquentem facit; Multum, diuque me torſit, et torquet adhuc locus hic, nam vbique corruptus legitur etiam in manuſcriptis; qui habent αἰγείτῃ. Georgius Valla, & Paccius verterunt, Aegeten, aliam lectionem ſecuti. Quòd ſi coniecturæ locus eſt, dùm probatior ex meliore libro profertur lectio; putarim eſſe legendum.
» ὅταν μὴ ἀνάγκης οὔσης μηθὲν, χρήσηται τῷ ἀλόγῳ. ὥσπερ Εὐριπίδης ἐν τῷ αἰγεῖ. τῇ πονηρίᾳ
» ὥσπερ ἐν τῷ ὀρέστῃ τοῦ μενελάου. quæ Latinè profero, nam aliter videntur eſſe diſtinguenda;

quàm in vulgatis libris diſtinguuntur. Quando iis (ἀλογίᾳ, & μοχθηρίᾳ intelligo) poëta vſus fuerit, nulla vrgeote neceſsitate. Abſurda quidem narratione, ſeu (vt ipſe ait) τῷ ἀλόγῳ; ſicuti Euripides in Aegeo. Narratione autem improbitatem præſeferente; vt in Oreſte, Menelai perſonam cum imitatur. His ita interpunctis, declaro quaſi adductus coniectura puto legendum eſſe τῷ Αἰγεῖ. Euripides io Medea redeuntem ab Oraculo facit Aegeum, qui ierat percunctatum de ſobole filiorum propaganda, atque occurrentem Medeæ merenti ac iratæ, quòd eiiceretur domo à Iaſone. Paulatim eò res deducitur mutua collocutione; vt Aegeus ſpondeat Medeæ ſe illam hoſpitio accepturum; ſi ſpontè ad ſe veniſſet; nam vocaſſe videri nolebat ipſe, ne ius hoſpitii violaret, quod ſibi intercedebat cum Iaſone, rem cum iureiurando cõfirmaſſet, abit Aegeus. Medea liberos perimit paulò poſt. in hac igitur narratione conſiderat Ariſt. τὸ ἄλογον; nam abſurdum eſt tam inſperato aduentu Aegeum Medeę occurriſſe. oraculum tàm temere expoſuiſſe; ac demum ſpopõdiſſe ſe eam hoſpitio excepturum. rurſus magis abſurdum hominẽ voluiſſe excipere hoſpitio eam, quæ liberos peremiſſet. At nondum peremerat, dicat aliquis. eſto, vt lubet. at multò magis abſurdum Medeam, cum ſciret Aegeum velle ſe excipere, ac ſponpodiſſe; ſobolis procreandæ cauſa; liberos peremiſſe. quis enim ex tàm immani muliere filios velit procreare? aut quomodo incolomes fore ſperet? cum liberos illam trucidare ſolitam ſciat. Hæc ego ita interpretatus ſum, coniectura (vti mihi videor) adductus ſatis firma, quanquàm nihil magnoperè affirmo, cum careat noſtra hęc opinio manuſcriptorum librorum authoritate.

» Ταῦτα μὲν οὖν ἐπιτιμήματα ἐκ πέντε εἰδῶν φέρουσιν. ἢ γὰρ ὡς ἀδύνατα, ἢ ὡς ἄλογα,
» ἢ ὡς βλαβερὰ, ἢ ὡς ὑπεναντία, ἢ ὡς παρὰ τὴν ὀρθότητα τὴν κατὰ τέχνην, αἱ δὲ λύσεις
» ἐκ τῶν εἰρημένων ἀριθμῶν σκεπτέαι. εἰσὶ δὲ δώδεκα.

» Tales; itaque obiectiones ex quinque generibus proueniunt. Et-
» enim vel ſicut illa, quæ fieri nequeunt, vel quæ rationis expertia, vel
» quæ lædentia, vel quæ contraria, vel quæ præter artis rectam normã
» exiſtunt. ſolutiones autẽ, ex dictis iam enumeratis conſiderandæ ſunt
» omnino duodecim.

Epilogus eſt ſuperioris totius diſputationis, in qua reprehenſiones tùm firmæ, tùm infirmæ cauillationes, quę afferuntur contrà poëtas: & ſolutiones cauillationum expoſitæ fuerunt ab Ariſtotele. Ac reprehẽſiones quidem ſunt quinque ex locis ductæ. Solutiones verò ipſarum habent locos, vnde promuntur duodecim. quos omnes hactenus ſingillatim expoſuimus. Annotanda illa verba, quæ profert Ariſtoteles in enumeratione reprehenſionum. ἢ ὡς βλαβερὰ. Lædentia vertit Paccius. Valla Pernitioſa. Ego verò ea voce puto ab Ariſtotele ſignificari omnia errata, quæ & in rebus, & in dictionibus fiunt; nam βλαβερὰ, ſuot ea vocabula, quę rem mious exprimũt, imminuũtque venuſtatem, ac dignitatem ſermonis; ac deteriorem faciunt imitationẽ; aut quòd peregrina, aut quòd durè tranſlata. aut quòd ambigua ſuot: Reliqua ſatis patent per ſe; neque egent mea interpretatione, quia ſatis ſuperius declarata ſuot. Auerroes in ſua Paraphraſi ſex ponit genera erratorum; nec eſt, quòd quiſquam miretur; Cũ Ariſtoteles ponat in contextu tantummodo quinque nam omnia illic confusè leguotur; vti paulò poſt oſtendam, et aliam quãdam diuiſionem ſequitur hoc loco Auerr. Sed ſatius igitur fuerit verba ipſius apponere, tùm quia mirificè nonnulla illuſtrant Ariſtotelis dicta; tùm quia nonnulla profert, quæ cum iis, quæ ab Ariſtotele prolata fue
» runt conferri poſſunt; ait igitur: ERRORES, qui accidunt in poëtarum ſcriptis, pro-
» pter quos iure reprehendendus eſt poëta, ſunt ſex. Primus eſt; cum repręſentatio fit
» per aliquid, quod non ſit poſsibile; imò impoſsibile; oportet ergo, vt fiat repręſeotatio
» per rem, quę exiſtat in rerũ natura; aut per rem, quę exiſtimetur eſſe, aut per aliquid,
quod fieri poteſt, aliquãdo vt ſit; hæc Auerrois verba ſignificant τὸ ἀδύνατον ab Ariſto
tele

tele vocatum. Secundus eſt; cum poëta diſtortam adducit, ac prauam repręſentationẽ ſeu imitationem, ſicuti pictor, in imagine aliqua pingenda, in qua pingit membrum, quod non competit ei; aut nõ ponit in loco competenti, atque apto; vt ſiquis in quadrupede ponat pedes poſteriores antè, & priores pòſt. Hæ ſunt, quæ ab Ariſtotele vocantur κατὰ τὴν ὀρθότητα. Tertius error eſt; cum per irrationabilia, ac parum conſentanęa ſit imitatio, ac narratio. Veritas nanque in hac perpuſilla eſt; mendacium autem magnum. Vel cum rationalia per irrationalia explicantur. ſed hoc tolerabile ſit propter conſuetudinem, vt conſueuerunt Arabes aſsimilare mulieres campis; & vaccis ſylueſtribus; & puellas hinnulis ceruorum. Hæc ille. in quibus, videor mihi perſpicere Auerroem, loqui de metaphora; vt non ordinatim perſequatur, quinque hos modos erratorum Poëticorum, de quibus Ariſtoteles in cõtextu; ſed confuſè de omnibus loquatur, Quare facile adducor, vt credam Auerrois Paraphraſin hoc loco, ſicuti in aliis multis; eſſe mutilam, ac confuſam, vel ipſius culpa, vel interpretis vitio acciderit; Ideò non eſt magnoperè laborandum in conferendis his, quæ ab eo dicta ſunt, ſingillatim cum iis, quæ ab Ariſtotele explicantur. Recitabimus tamen etiam alia genera erratorum, quæ Auerroes perſequitur; nã doctè de iis videtur locutus, etiamſi non ſequatur exactè ordinem, quem conſtituit Ariſtoteles. Ait igitur. Quartus error eſt. cum res ita repręſentatur, vt ſimilis ſit ſimili ſui contrarii, aut ipſimet contrario. Videtur Auerroes in his verbis, quoquomodo ſignificaſſe τὰ ἐναντία, quę appellat Ariſtoteles. Quintus error eſt cum adducuntur in medium duo nomina æqualiter duas diuerſas res ſignificantia. Niſi fallor innuit Auerroes τὰ κατὰ τὴν ὁμωνυμίαν. ex quo iã aperτiſsime cognoſci poteſt, quàm hæc confuſè explicentur ab eo. Sextum genus quoque erratorum apponit Auerroes; ſed adeò obſcurè verba eo loco, ac corruptè legũtur in tralatione interpretis, vt nullus poſsit ſatis certus elici ſenſus; ideò prætermiſi. Libuit vero ſuperiora apponere, quia non omnino inutile exiſtimaui, ſi quod ab initio mihi propoſui, excerperem ex eius Paraphraſi, quę intelligi poſſe videbãtur. Sed, quod poſtea hęc ſcribẽs animaduerti, Auerroes inſeruire cupiens ſuis Arabibus potius, quàm exactè Ariſtotelem interpretari, omiſit ea, quæ in illorum poëmatibus non reperirebantur. id quod ipſemet ait, in Paraphraſi; Sunt igitur; vt ad Ariſtotelis epilogum redeamus. in poëtice Reprehenſionum modi ſeu loci ſex. Solutionum autẽ duodecim, ſicuti ſingillatim explicauimus antè.

πότερον δὲ βελτίων ἡ ἐποποιητικὴ μίμησις, ἢ ἡ τραγῳδική, διαπορήσειεν ἄν τις. εἰ γὰρ ἡ ἧττον φορτικὴ, βελτίων, τοιαύτη δὲ πρὸς βελτίους, θεατάς ἐστι, δῆλον ὅτι ἡ ἅπαντα μιμουμένη φορτική. ὡς γὰρ οὐκ αἰσθανομένων ἂν μὴ αὐτὸς προσθῇ, πολλὴν κίνησιν κινοῦνται· οἷον, οἱ φαῦλοι αὐληταὶ κυλιόμενοι, ἂν δίσκον δέῃ μιμεῖσθαι, καὶ ἕλκοντες τὸν κορυφαῖον, ἂν σκύλλαν αὐλῶσιν.

Vtrũ verò melior Epopœica imitatio ſit, an Tragica; dubitare aliquis poterit. Etenim ſi illa melior, quæ minus inuidioſa, huiuſmodi ſanè eſt, quæ ad meliores ſit ſpectatores. Manifeſtum quidem, quod illa quæ cuncta imitari vult, magis inuidioſa eſt: vt quæ parum ſentientes, niſi multo motu moueãtur, excitare debeat. Id quod inepti tibicines efficere ſolent: qui, cum diſcum imitari oporteat, ſeipſos in gyrum agunt: Scyllamque dum modulantur, chori principem trahunt.

Poſtquam Ariſtoteles de reprehenſionibus, ac cauillationibus, quæ aduerſus poëtas excogitari ſolent, locutus eſt; & earum ſolutionibus; aggreditur aliam diſputationem, in qua diſſerit in vtranque partem allatis rationibus. VTRA POESIS præſtantior ſit, tragica'ne, an epica: & hæc laudabiliorem imitationem contineat, an illa. Videtur enim quæſtio hæc multum apud veteres agitata; tùm quia in frequenti vſu vtraq. erat poëſis; tùm quia Plato & hanc, & illã in libris de Legibus exagitarat; quaſi inuti-

les,ac penitus reiiciendas;Secus verò cum ſentiret Ariſtoteles,conatus eſt omnes Platonis,aliorumque tollere reprehenſiones, nam multas in primis attulit Plato libro ſecundo, & tertio de Legibus, ad quas reſpexiſſe videtur Ariſtoteles; Qui ſentiebant epicam imitationem, ac poëſin præſtantiorem eſſe, huiuſmodi vtebantur argumentatione;Ea poëſis præſtantior eſt,quæ paucioribus eget adiumentis extrinſecus ſumptis ad imitationẽ ſuam & vim exprimendam;Rurſus ea,quæ pauciora requirit adiumenta,accõmodata eſt ad peritiores auditores;quæ verò huiuſmodi præſtantior,peritiores voco auditores,qui etiam ſine geſtu hiſtrionum, ac voce,& apparatu aptè percipiunt imitationem poëmatis;nam vulgares,rudeſque homines nõ aptè intelligunt, niſi omnia ponantur ob oculos, quaſi tunc agantur,ſenſu enim viuunt inſtar brutorum,ac mouentur;neque mentis acie, aut cogitatione poſſunt vti, quam nunquam excoluerunt,ſegnes igitur illorum ſenſus,ac mentes imitatione ſcenica ab Hiſtrionibus,rem,de qua agitur;referentibus voce, vultu,geſtu,habitu,totius denique corporis motione;ſunt srritandæ,atque excitandæ,Sed tali tantaque rerum euidentia, ac expreſsione non egent docti homines,qui meditationi ſunt aſſueti; percipiuntque etiã ea,quæ longiſsimè abſunt à corporis ſenſibus. Epopœia igitur,cum narratio ſit ipſorum poëtarum,ſola recitatione contenta eſt, aut etiam tacita, mutaq. lectione vnius.

» Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
» Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus,

Inquit Horatius in Epiſtola ad Piſones, non de peritis loquens viris,ſed de hominibus,qui rudes ſunt,ac prorſus inculti;Ex his facilè patet Epopœiam multò eſſe præſtantiorem tragœdia;quæ dum ſingulas motiones corporis magna cum agitatione,ſæpè etiam diſtorta,ac parùm virili,qualis erat olim mimica; prorſus oneroſa eſt,multiſque eget adiumentis, nec parum moleſtiæ affert peritis,ſapientibuſque viris, quamuis fortaſſe rudes oblectet. Res tota vt apertior ſit, faciliusq. intelligatur ab omnibus, exemplum affert Ariſtoteles à Tibicinibus ſumptum. Dictum fuit ab initio noſtrarũ explicationum huius libri. Auleticen eam eſſe poëſin, quæ tibiis imitatur actiones,& mores hominum,nõ eſt igitur neceſſe, vt de eius imitatione plura dicamus hoc loco, aut quales ipſius eſſent cantilenæ recenſeamus. Imperiti igitur Tibicines, Auleticen poëſin exercentes, cum ſono tibiarum non poſsint ſatis exprimere, & imitari actiones,motioneſque eorum,quos ſibi propoſuerint imitandis; adiicientes præterea geſtum,agitationem totius corporis magno cum riſu,imitari aptè ſtudent;ſiquando igitur diſcum iaculantes homines,frendentemque diſcum, dum in aëre circũagitur,imitari volunt Tibiis;neque poſſint propter imperitiã; ſimul conſurgentes ipſi ſe circum agunt;vt ea corporis motione circumactionem imitentur diſci; Adnotandum autem eſt diligenter hoc loco, qualis olim fuerit diſcus, Homerus de diſco mentionem facit libro primo Odyſſ.

» δίσκοισ τερπόμενοι καὶ αἰγανέαισ.

Athenæus libro primo verſum hunc declarans,conſiderat,quàm vtilis hæc olim fuerit exercitatio corporis, his verbis, » καὶ τὴν ἐπιθυμίαν πληρώσαντες οἱ μὲν ἰσθμοῖς ... μελέτην » ἀθλητικὴν, δίσκοισ τερπόμενοι, καὶ αἰγανέαισ. τῇ παιδιᾷ τῇ πρὸς σπουδὴν ἐμμελετῶντες. Philoſtratus in Heroicis,in Proteſilao; de diſco mentionem facit. Idem in Hyacinthi imagine ait ὁδὶ ὁ ποσὶ δίσκοσ; Paulò poſt. » αἰνίττεται ὁ ζωγράφοσ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μειρακίου, ἀνακλίνεται » τοῦ Ἀπόλλωνοσ πλάγιοσ ἐκπνεύσασ ἐμβάλλει τῷ ὑακίνθῳ τὸν δίσκον. M.Cic.lib.de Or.ſecundo iacin altum ſolere diſcum ſignificat,his verbis. Nam & ſeculis multis ante gymnaſia inuenta ab illis, qui ſe in gymnaſiis exercebant, ſunt, quàm in his philoſophi garrire cæperunt,& hoc ipſo tempore cum omnia gymnaſia philoſophi teneant; tamen eorũ auditores diſcum audire,quàm philoſophum malunt, qui ſimul vt increpuit, in media oratione,de maximis rebus,& grauiſsimis diſputantẽ philoſophum omnes actionis cauſa relinquunt;ita leuiſſimam delectationem grauiſsimæ (vt ipſi fuerunt) vtilitati anteponunt; Horatius quoque libro primo ode octaua.

» Sæpè diſco Sæpè trans finem iaculo nobilis expedito. connumeratur etiam inter alias exercitationes diſcus in eo verſu ab ingenioſo poëta.

ἄλμα

» ἅλμα, ποδωκείαν, δίσκου ἄκοντα, πάλην.
» Diſci iactum declarat Iulius Pollux his verbis libro tertio;ſub finem. τὸν δὲ δίσκον ἀφεῖ-
» ναι, δίσκον ἐκπέμψαι, δίσκον ῥίψαι. ſed & ex Dioſcoride licet cognoſcere, quo loco agit
» de herba,quam vocant ἐλάτην. ait enim καὶ περὶ ὅλον αὐτὴν καρπὸς ὑπόπλατυς ἐξ ἄκρου, αἱ ὡ-
» σπερεὶ μάλιστα ἐμφερὴς κεφαλῇ δισκοειδής. eam ego ſæpè inſpectaui; in qua folliculi quidam, quibus ſemina includuntur rotundi carnoſi exigui admodum & crebri; hanc præſeferunt formam.

& ideo Dioſcorides δισκοειδής ait. Verùm hactenus de diſco. Alterum quoque affert exemplum Ariſtoteles in contextu, quo explicat, imperitos tibicines motionem addere ſolitos corporis, cum diffiderent ſe ſono tibiarũ ſatis imitari rem poſſe. Verba ſunt hæc. καὶ ἕλκοντες τὸν κορυφαῖον ἂν σκύλλαν αὐλῶσι. Vocabatur à veteribus κορυφαῖος, qui à Latinis præſultor,ſeu præcentor,dux chori, & ſaltationis;de qua dictione copioſè in Comm.ſuis Budæus locutus eſt. σκύλλα quid ſit ſatis notum, eam pulcherrimis verſibus effingit Vergilius libro tertio Aeneidos.

» Informem vaſtò vidiſſe ſub antro
» Scyllam,& cæruleis canibus reſonantia ſaxa.

Hanc igitur ſcyllæ rabiem, ac latratum imitari cupientes tibicines; geſtu ipſo conabantur exprimere,cum ſono tibiarum ſatis non poſſent,nam trahebant ipſum Coryphæum huc,& illuc,vt imitarentur ſcyllæ motus,quos ita exprimit Vergilius, cũ ait.

» Ora exertantem,& naues in ſaxa trahentem. & quæ ſequuntur.

Hoc illud eſt,igitur,quod inquit Ariſtoteles ἂν σκύλλαν αὐλῶσι. ſicuti Horatius Epiſtolarum libro ſecundo. Ep. vltima.

» Ludentis ſpeciem dabit,& torquebitur,vt qui
» Nunc ſatyrum,nunc agreſtem Cyclópa mouetur.

Hoc eſt; ſaltando imitatur. Ea enim ſunt cantilenarum, quæ Auletice imitabatur, nomina.

» Ἡ μὲν οὖν τραγῳδία, τοιαύτη ἐστίν. ὡς καὶ οἱ πρότερον τοὺς ὑστέρους αὐτῶν ᾤοντο ὑποκρι-
» τάς· ὡς λίαν γὰρ ὑπερβάλλοντα. πίθηκον ὁ Μυνίσκος τὸν Καλλιππίδην ἐκάλει. τοιαύτη δὲ
» δόξα καὶ περὶ Πινδάρου ἦν, ὡς οὗτοι ἔχουσι πρὸς αὐτούς, ἡ ὅλη τέχνη πρὸς τὴν ἐποποιΐαν ἔχει.

» Itaque Tragœdia talis eſt.vnde priores illi iuniores ſe pro hiſtrio-
» nibus habebant. ſiquidem Myniſcus velut in eo nimium Callipidem
» ſimiam appellabat.talis'que propemodũ de Pindaro opinio erat. Vt
» autem hi ad illos ſe habent:ita quoque integra ars ad Epopœiam.

Argumentationis igitur illorum,qui anteponebant tragœdiæ Epopœiam,hæc erat concluſio;cum tragœdia multis extrinſecus adiumentis egeret;moleſtaque eſſet propter ſcenicam imitationem ab hiſtrionibus ſæpè immoderata corporis motione expreſſa;eam Epopœiæ poſtponendam;Epopœiam autem,ſua narratione cum eſſet cõtenta,neque ſcenica quæreret adiumenta multò eſſe præſtantiorem tragœdia. His ita declaratis, adhuc illorũ exponit probationem, qui aiebant immoderatam,ac nimiam illam corporis motionem ſcenicam eſſe reprehendendam;vt oſtenderent poſtea tragœdiam eſſe damnandam;ducebatur autem illorum probatio ex hoc ſigno, ſeu ſimilitudine. Sicuti ipſi met hiſtriones inter ſe alter alterum tanquam peritior parum peritum reprehendit,atque illudit,vel ob hoc ipſum tantùmmodo;quòd nimium geſticulantur;ſic quoque ea poëmata,in quibus hiſtrionum ſcenica imitatio requiritur, deteriora ſunt cenſenda iis, quæ tali motione corporis mimica carere, pro ſuo iure poſſunt. Verba hæc,quæ ſunt in contextu,neq. intellexit,neq. aptè vertit Paccius, ὡς καὶ οἱ
» πρότερον τοὺς ὑστέρους αὐτῶν ᾤοντο ὑποκριτάς. nam ſic ſunt vertenda. Quemadmodum etiam præſtantiores hiſtriones, qui principatum obtinent, propter peritiam ſuæ artis, inferiores ſe ob idipſum alios putabãt hiſtriones,minuſque preſtantes. Myniſcus igi-

tur Callipidẽ vocabat ſimiam, quod nimia vteretur geſticulatione, et motione totius corporis, quali vitio laborauit olim apud Romanos Hortenſius Orator; ſaltatriculaque dictus, de qua re A. Gell. meminit. Atheneus libro octauo de Myniſco hoc hiſtrione tragico mentionem facit; vbi ait; à Platone comico poëta reprehenſum, ac notatum; tanquam belluonem, ac voracem, verba illius ſunt hæc. Μυνίσκος ὁ τραγικὸς ὑποκριτὴς κωμῳδεῖται ὑπὸ πλάτωνος ἐν σύρφακι, ὡς ὀψοφάγος. οὕτως.

ὁδὶ μὲν ἀνεγράψατο ὀρφὼς ἐστί σοι.

ταυτὶ δέ σοι φίλος Μυνίσκος ἔσθ' ὁ χαλκιδεύς.

De Callippide verò Xenophõ in Sympos. loquens ait ipſum aptum fuiſſe ad ciendas lacrymas, & luctum, δεινότερον γ' ἔφη οἴομαι, ὁ καλλιππίδης ὁ ὑποκριτὴς ὃς ὑπερσεμνύνεται, ὅτι δύναται πολλοὺς κλαίοντας καθίζειν. Eleganter quidem & aptè Callipides Myniſcum ſimiam vocabat, nam ſimilas veteres appellabant imitatores, qui geſtu omnia exprimere conantur; vnde Ariſtophanes οἱ πίθηκοι ait ὅμοιοι Τελέας οἷος πιθηκισμοῦ μεστὸς περιλαλεῖν. Vſque adeo autem imitari ſimiæ ſtudent actionem geſtumq́. hominum, vt vinum etiam bibant; temulentæque fiant; quod paucißimis inter bruta accidit; vt ſuibus, coruis, elephanto etiam, de qua re Athenæus libro decimo ita diſſerit. μεθύσκονται δὲ καὶ τῶν ἀλόγων ζώων ὕες μὲν σταφυλῆς στεμφύλων χορτασθέντες, καὶ τὸ τῶν κοράκων, καὶ τῶν κυνῶν γένος τὴν οἰνοῦτταν καλουμένην φαγόντα βοτάνην, πίθηκος δὲ καὶ ἐλέφας πιόντες οἶνον, διὸ καὶ τὰς θήρας ποιοῦνται τῶν πιθήκων, καὶ τῶν κοράκων, μεθυσθέντων τῶν μὲν οἴνῳ, τῶν δὲ τῇ οἰνούττῃ. M. Cicero antiquiſsimum verſum refert de ſimia.

Simia quàm ſimilis turpiſsima beſtia nobis.

Sed non tantum peccabat nimio geſtu Myniſcus, verum etiam alius hiſtrio qui Pindarus vocabatur, Valla Dareum, vertit.

τὴν μὲν οὖν πρὸς τοὺς θεατὰς ἐπιεικεῖς, φασὶν εἶναι, οἳ οὐδὲν δέονται τῶν σχημάτων· τὴν δὲ τραγικὴν πρὸς φαύλους. εἰ οὖν φορτικὴ χείρων δῆλον ὅτι ἂν εἴη.

Hanc igitur ſicuti præſtantiorum ſpectatorum eſſe dicunt, hiſtrionica arte minime indigentium: ita ignarorum Tragœdiam, quæ, quoniam inuidioſa, ideo deterior eſſe apparet.

Adhuc refert Ariſtoteles illorum probationem, qui oſtendere conabantur tragœdiæ anteponendum eſſe Epopœiam. Sic accommodata eſt (inquiunt) Epica imitatio ad viros doctos, ſapientes; ideò præſtantior, quàm tragœdia, quæ vulgi auribus, atque oculis inſeruit; patet enim Epopœiam, cum iudicio paucorum, ac ſapientũ probetur; minus multis egere adiumentis; minusque moleſtam eſſe, aut oneroſam auditoribus propter exactam illam omnium rerum imitationem, ſæpe vſque ad faſtidium, ac nauſeam ſpectantium factam ab hiſtrionibus, ſeu mimis, qui etiam turpia dictu ipſo geſtu exprimunt.

πρῶτον μὲν οὖν οὐ τῆς ποιητικῆς ἡ κατηγορία, ἀλλὰ τῆς ὑποκριτικῆς. ἐπεὶ ἔστι περιεργάζεσθαι τοῖς σημείοις, καὶ ῥαψῳδοῦντα, ὅπερ ἐποίει Σωσίστρατος, καὶ διᾴδοντα, ὅπερ ἐποίει Μνασίθεος ὁ ὀπούντιος.

Primum igitur huiuſmodi accuſatio non poëticæ, ſed hiſtrionicæ eſt. nam & indiciorũ opificio tum, qui hexametros recitat, quod Soſiſtratus faciebat, vtitur: tum, qui hos concinit, quod Manaſitheus Opuntius,

Hactenus argumẽtationem illorum expoſuit Ariſtoteles, qui putabant Epopœiam eſſe præſtantiorem tragœdia. Nunc verò, quid ipſe ſentiat, exponit; ac firmis rationibus oſtendit, rem aliter ſe habere. exiſtimat enim Ariſtoteles longè præſtantiorem eſſe tragœdiam epopœia; ait igitur, Quatenus illi tragœdiam criminantur, quod nimis geſticuloſa ſit; hoc non eſſe poëtices vitium, ſed hiſtrionicę; poëtica enim ſcribit, hiſtrionum

ſtrionum ars refert, atque exprimit voce, ac geſtu ea, quæ à poëta ſcribūtur; ac ſanè ſæpè contingit, vt propter imperitos hiſtriones; poëtæ minus periti videantur. ideò Lucianus in Nigrino ait de quodā narraturo Philoſophi ſermonem, vereri ſe, ne malis hiſtrionibus ſimilis ſit, qui malè referunt, ac recitant poëtarum Dramata. ὁποῖόν τι εἰμὶ τὸν μιμήμων ὑποκριτὴν, ἤδη ἀγγέλου τὰ ἄλλα φαυλισμοῦ διατιθέμενον, ὥστε κἂν αὐθεκάστερός τις δοκεῖ λέγειν ἐκεῖνο μὲν ἔσω πρόχειρον, ὡς ἄμεινον ἦν, καὶ ἄλλως ὁ ποιητὴς ἴσως ἀνέξει. Hæc igitur diligenter ſunt diiudicanda; ne quod hiſtrionis erratum eſt, poëtæ attribuatur; Subſeruit enim poëtis hiſtrio in recitandis verſibus Dramatum ſcriptorum; propter exactam illam omnium rerum imitationem, ſæpe vſque ad faſtidium, ac nauſeam ſpectantium factam ab hiſtrionibus, ſeu mimis; qui etiam turpia dictu, ipſo geſtu exprimunt; Prima ratio, quam affert Ariſtoteles, vt illorum refellat opinionem, eſt hæc. Quid opus eſt, inquit, propter nimiam geſticulationem reprehendere tragœdiam; cum etiam Epopœia eodem modo à Rapſodis recitari ſoleat, ac repræſentari habitu, voce, geſtu, non ſecus ac tragœdi ſolent? ῥαψῳδοὶ qui dicantur ſuperius copioſè declaratum fuit; & plura de iis legi poſſunt apud Platonem in Ione, vbi cum Rhapſodo ſeu Homericæ poëſeos recitatore loquentem facit Socratem. Xenophon quoq. in Symp. ait. ὅτι καὶ οἱ ῥαψῳδοὶ πάντες ἐπίστανται ταῦτα τὰ ἔπη, καὶ πῶς ἔφη λελήθοι ἀκροώμενόν γε αὐτῶν ὀλίγου ἀν᾽ ἑκάστην ἡμέραν. οἶσθά τι οὖν ἔθνος ἔφη ἠλιθιώτερον ῥαψῳδῶν; οὐ μὰ τὸν Δί᾽ ἔφη ὁ Νικήρατος, οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. δῆλον γὰρ ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι τὰς ὑπονοίας οὐκ ἐπίστανται, σὺ δὲ Στησιμβρότῳ καὶ Ἀναξιμάνδρῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς πολὺ δέδωκας ἀργύριον, ὥστε οὐδέν σε τῶν πολλοῦ ἀξίων λέληθε. Videtur Xenophon in his verbis duos celebres nominare Rhapſodos, Steſimbrotū, & Anaximādrum, ſicuti duos nominat alios Ariſtoteles hoc loco Soſiſtratū, & Mnaſitheum Opuntium, quorum alterum ait conſueuiſſe ῥαψῳδεῖν, hoc eſt recitare Epicos verſus; alterum ᾄδειν, hoc eſt canere; vtrunque enim factitabant olim Rhapſodi. Adnotanda illa verba in contextu. περιεργάζεσθαι τοῖς σημείοις; hoc eſt, plus nimiò exornare, atque exactius, quàm opus ſit, geſticulatione exprimere, nam σημεῖα vocauit geſtus, ac motiones corporis; ſunt enim notæ veluti quædam, ac ſigna affectionū animi, & ſermonis, qui narratur, ſine quibus omnis narratio languet, ac friget.

Εἶτα οὐδὲ κίνησις ἅπασα ἀποδοκιμαστέα, εἴπερ μηδ᾽ ὄρχησις. ἀλλ᾽ ἡ φαύλων, ὅπερ καὶ Καλλιππίδῃ ἐπετιμᾶτο καὶ νῦν ἄλλοις, ὡς οὐκ ἐλευθέρας γυναῖκας μιμουμένων.

Deinde non omnes motus ſunt improbandi, ſicuti nec ſaltationes, ſed ineptorum tantum: quibus & ipſe tunc arguebatur Callippides, & nunc etiam aliqui, perinde ac minime liberales fœminas imitentur.

Alia hæc eſt ratio, qua illorum refellit ſententiam Ariſto. ait enim non eſſe omnem corporis motionem reiiciendam; nam ex hoc conſequeretur etiam ſaltationes eſſe tollendas, aut pyrhicham, aut hyporchematicen, aut alias eiuſdem generis, quibus ſe plurimum exercebant veteres. Ego de his ex Athenæo ſuperius multa recenſui, plura legi poſſunt apud Platonem libro de Legibus tertio; ideo hoc loco non eſt neceſſe, vt copioſius explicem, aut ipſarum genera, aut vtilitatem, quæ maxima ex iis capiebatur. Xenophon in Sympo. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ κύκλος εἰσηνέχθη περίμεστος ξιφῶν ὀρθῶν, εἰς μὲν οὖν ταῦτα ἡ ὀρχηστρὶς ἐκυβίστα τε καὶ ἐξεκυβίστα ὑπὲρ αὐτῶν, ὥστε οἱ μὲν θεώμενοι ἐφοβοῦντο μή τι πάθῃ. Idem paulò poſt vtilitatem ſaltationis oſtendens ait. ἆρ᾽ οὖν καὶ τῷδε τῷ συρακοσίῳ κράτιστον ἐπιδείξασθαι τῇ πόλει τὴν ὀρχηστρίδα εἰπεῖν. ἐὰν διδῶσιν αὐτῷ ἀθηναῖοι χρήματα, ποιῆσαι πάντας ἀθηναίους τολμᾶν ὁμόσε ταῖς λόγχαις ἰέναι. Paulò poſt. οὐδὲν ἀργὸν τοῦ σώματος ἦν ἐν τῇ ὀρχήσει. ἀλλ᾽ ἅμα, καὶ τράχηλος, καὶ σκέλη, καὶ χεῖρες ἐγυμνάζοντο, ὥσπερ χρὴ ὀρχεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐφορώτερον τὸ σῶμα ἕξειν. Multa alia apud Xenophontem de ſaltationis vtilitate legi poſſunt, quæ ego, ne longior ſim, prætermitto. ſi igitur propterea Epicam poëſin illi laudant, quòd recitationē tantùm habet; Tragicam verò, quia in illa inſunt geſtus, & motiones totius corporis; videant, inquit Ariſtoteles, ne totam ſaltationem damnent; nam perridiculi eſſent, ſi rem adeò abſurdam aſſererent. Non igitur motio corporis, aut geſtus eſt damnandus; ſed immoderatus tantùmmodo, ac nimius, qualē reprehēdebat Myniſcus in Callippi-

„ ἄρκτου κυανέου πεφυλαγμένος ὠκεανοῖο

„ Κατὰ δὲ προσῳδίαν, ὥσπερ Ἱππίας ἔλυεν ὁ Θάσιος τὸ, δίδομεν δέ οἱ, καὶ τὸ μὲν, οὗ καταπύθεται ὄμβρῳ.

„ Soluimus præterea ratione accẽtus: vt Hippias Thaſius illud: δίδομεν δέ οἱ: id eſt, nos verò damus, οἱ enim articulus eſt: cui ſi circũflexum addideris accentum, pronomen, ſibi, ſignificat, quin & illud quoque: οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ: id eſt imbre minus marcet. οὐ enim, quæ negatiua particula eſt, ſi circumflexum cum aſpiratione ſumpſerit, aliud ſonat.

Aliquando cauillationes ſoluuntur accentuum conſideratione. quia (vti notũ eſt) ſæpè accẽtu diuerſo variatur ſignificatio dictionum. Ariſtoteles in libro τῶν ἐλέγχων ſex genera captionum ſophiſticarũ in dictionibus eſſe ait. his verbis: ἔστι δὲ τὰ μὲν παρὰ τὴν λέξιν ἐμποιοῦντα τὴν φαντασίαν, ἓξ τὸν ἀριθμόν. ταῦτα δ' ἐστὶν ὁμωνυμία, ἀμφιβολία, σύνθεσις, διαίρεσις, προσῳδία, καὶ σχῆμα λέξεως. Hæc omnia conſiderat in hoc libro Poëtices. quoniam quæcunque ad dictionem ſpectant, in primis huius ſunt facultatis. Cum igitur Homerũ reprehenderent nonnulli in his duabus dictionibus οἱ. & οὐ. non diſtinguentes ſignificationem multiplicem ex accentu. Hippias Thaſius vir doctiſsimus facilè modũ hunc eos refellendi excogitauit. Tam ſæpe οἱ apud Homerum inuenias pro αὐτῷ, vt non ſit neceſſe exempla apponere οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ. Dimidiatus hic verſus Homeri eſt, ſed integer ita legitur lib. XXIII. Iliados.

„ ἢ δρυὸς, ἢ πεύκης, τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

Boëtius, qui primus librum τῶν ἐλέγχων Ariſtotelis Latinè vertit, non apponit verſum Homeri Græcum, ſed Latinos duos profert; Alterum ex Horatio, qui eſt.

„ Me tuo longas pereunte noctes.

Lydia dormis. Alterum vero ex Vergil. Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi; quaſi differre ſignificare voluerit Boëtius dicas'ne ME TVO ſeparatim, an METVO coniunctim, & rurſus. QVIA NAM diſtinctè an QVIA'NAM ſimul, ſed hæc magis perſpiciuntur apud Græcos, qui ſubtiliſsimè conſiderant ac diſtinguunt; ea, quæ ad accentus pertinent; Ariſt. in eo lib. oſtendit non magnopere ad Dialecticen ſpectare cauillationem hanc, quæ circa accentum verſatur; ſed potius ad Poëticen, his verbis παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν ἐν μὲν τοῖς ἄνευ γραφῆς διαλεκτικοῖς οὐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον. ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις, καὶ ποιήμασι μᾶλλον. vt mirum non ſit tàm diligenter de hac re in hoc libro Poëtices de iis agere Ariſtotelem, Sed illic quoque copioſè omnia explicat, & eadem affert exempla ex Homero, apponam igitur illius verba; vt facilius res tota perſpiciatur; οἷον καὶ τὸν Ὅμηρον ἔνιοι διορθοῦνται πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας ὡς ἄτοπον εἰρηκότα τὸ μὲν, οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ. λύουσι γὰρ αὐτὸ τῇ προσῳδίᾳ λέγοντες τὸ οὐ, ὀξύτερον. Verum eodem quoque loco profert Ariſtoteles etiam aliud exemplum quod ſuperius retulimus. δίδομεν οἱ. atque ita apertè profert, explicatque ſimul, vt non egeat locus hic meá interpretatione, adſcribam igitur ipſius verba, καὶ τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτι οὐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς εἶπε δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι. ἀλλὰ τῷ ἐνυπνίῳ ἐνετέλλετο διδόναι.

„ Τὰ δὲ διαιρέσει, οἷον Ἐμπεδοκλῆς. αἶψα δὲ θνητὰ ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατα ζῶά τε πρὶν κέκριτο.

„ Per diuiſionem quoque: quemadmodum apud Empedoclem: Nata ſed hæc ſubito mortali corpore vidi. Ante immortali quàm animantia ſeligerentur.

Docet alium modum ſoluendi cauillationes obtrectatorum, quæ ſunt, circa interpunctiones dictionum; ſæpè enim oratio aliqua hoc, vel illo modo interpuncta, ac diſiuncta; diuerſam præſefert ſententiam, contrariam ei, quam ſequi oportet. Tradit qui

dem

dem ſolutionem quoque περὶ τὴν διαίρεσιν in libro τῶν ἐλέγχων. ſed alio quodam modo conſiderat illic, quàm in hoc libro Poët. quod facilè vnuſquiſque per ſe perſpicere poterit. Diſiunctionis igitur, quatenus ad Poëticen ſpectat; exemplum affert, ex verſibus Empedoclis ſumptum, qui ſanè corruptiſsimi habentur in vulgatis libris; nec in Medicæis rectè ſeſe habent, ſed facilè, vti ſpero, ipſis medelam afferemus. Nam Simplicius in librum primum Phyſ. Ariſtotelis, vbi de Empedoclis ſententia diſputat, qui exiſtimabat Litem, & Amicitiam duo eſſe principia rerum naturalium, plurimos receſſet Empedoclis verſus; inter quos & hi ita leguntur, interpuncti;

αἶψα δὲ θνητ' ἐφύοντο τὰ, πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι

ζωρὰ δὲ τὰ πρὶν ἄκρατα διαλλάξαντα κελεύθους.

Athenæus quoque libro decimo, probaturus ζωρότερον ſignificare κεκραμένον, hos eoſdē verſus refert Empedoclis, quos ideò rurſus adſcribēda putaui, quia varietas quædam eſt in nonnullis dictionibus.

αἶψα δὲ θνητὰ φύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι,

ζωρά τε τὰ πρὶν ἄκρητα διαλλάττοντα κελεύθους.

ex quo Athenæi loco ſatis patet legendum eſſe ἄκρητα quia opponitur alteri dictioni ζωρά. non autem vt eſt in vulgatis Simplicii libris. ἄκρατα.

τὰ δὲ ἀμφιβολίᾳ. παρῴχηκε δὲ πλέον νύξ, τὸ γὰρ πλέον ἀμφίβολόν ἐστι.

Item per Amphibologiā: Plurima præteriit nox. Illud enim πλέον amphibologicum eſt.

Ambiguitas dictionis ſæpè, & cauillandi, & defendendi anſam præbet. Ariſtoteles huius exemplum, ſicuti & alia ex Homero profert. Verſus hi ſunt lib. x x. Iliados vbi Vlyſſes Diomedem alloquitur.

ἀλλ' ἴομεν μάλα γὰρ νὺξ ἄνεται, ἐγγύθι δ' ἠώς.

ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε. παρῴχηκεν δὲ πλέων νὺξ

τῶν δύο μοιράων, τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.

Ambigi enim poteſt, dixerit. πλέω. an πλέον. ex quarum dictionum diuerſitate ſatis patet diuerſam in iis verſibus exiſtere ſententiam; In lib. περὶ τῶν ἐλέγχων etiam agit Ariſtoteles περὶ τῆς ἀμφιβολίας. Sed planè diuerſo modo, quia illic inſeruit dialectico, hîc poetæ. παρὰ δὲ τὴν ἀμφιβολίαν (inquit) οἱ τοιοίδε. τὸ βούλεσθαι λαβεῖν με τοὺς πολεμίους. Et quę ſequuntur. Quintil. lib. v i i. cap. i x. amphiboliæ (ſic enim vocat) ſpecies ait eſſe innumerabiles, adeò vt Philoſophi quidam exiſtimarint nullum eſſe verbum quod nō plura ſignificet. fit verò aut in vocibus ſingulis, ac ſimplicibus; aut in coniunctis; quarū omnium exempla ipſe copiosè profert.

τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔθος τῆς λέξεως, οἷον τὸν κεκραμένον οἶνόν φασιν εἶναι. ὅθεν πεποίηται, κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο, καὶ χαλκέας τοὺς τὸν σίδηρον ἐργαζομένους, ὅθεν εἴρηται ὁ γανυμήδης διὶ οἰνοχοεύειν, οὐ πινόντων οἶνον. εἴη δ' ἂν οὐ τοῦτό γε κατὰ μεταφοράν.

Per conſuetudinem quoque dictionis: vt illud κεκραμένον id eſt mixtum, quod ad vinum pertinere receptum eſt. Vnde & illud. Ocrea, quæ fuerat ſtanno confecta recenti. & χαλκέας, quæ vox alioqui fabros ærarios ſignificans, pro ferrariis ſumitur. Iuxta quod etiam Ganymedes à vino miniſter Iouis appellatur. cùm tamē Dii ipſi vinum non bibant: id quod per tranſlationem dici neutiquam poteſt.

Alium quoque locū explicat; vnde ſoluere, & refellere cauillationes poſsimus obtrectatorum. Siquis enim reprehendat verbum aliquod tanquàm minus proprium, facile fuerit reſpondere; ita vſum obtinuiſſe, qui maximus eſt loquēdi magiſter, vt proferatur; Tradit Ariſtoteles in libro τῶν ἐλέγχων præceptum ſoluendi cauillationem κα-

ἢ τὸ χρῶμα τῷ λευκῷ, ὅταν τὸ μὲν ταυτὸν ὀνομάτων ἑρμηνεύηται. quamuis enim diuerſum eſt ab hoc, non eſt tamen prorſus alienum; eademque norma videtur excogitatum. exemplũ quod affert Ariſtoteles hoc loco eſt huiuſmodi. κεκραμένον ſatis notum eſt nihil aliud ſignificare, quàm miſtum; ſed quia κρᾶσις vini fiebat apud veteres, (de qua Athenæus libro primo multa narrat & nos libro primo noſtrarum Annotationũ copioſe declarauimus) vſus obtinuit, vt vinum, quod proprio nomine vocatur οἶνος, dicatur à poëtis κεκραμένον. qui plura cognoſcere volet; legat Athenæum libro primo. Nec diſsimili ratione κασσίτερον, quæ vox propriè ſtannum ſignificat; pro ferro accipimus. vt ſæpè patet apud Homerum. lib. XII. enim Iliados ait.

» δώδεκα δὲ χρυσοῖο καὶ εἴκοσι κασσιτέροιο.

Quamuis hoc loco ambiguum videri poſsit. Idem igitur apertius ait lib. XVIII. Iliados. vbi de Vulcano loquitur, qui arma Achilli fuerat fabricatus.

» τεῦξε δέ οἱ κνημῖδας ἑανοῦ κασσιτέροιο

Eodem modo χαλκέας videmus appellari etiam eos fabros qui ferrum cudunt; cum tamen dictio ab ære deducta ærarios tantum, ſeu fuſores æris ſignificet. Latini quoque ARGENTARIOS ab argento primum vocatos, eos omnes appellant, qui etiam aurea numiſmata, & ærea permutant, tractantque. eadem ratio eſt in hac dictione δρυοτόμος apud Græcos, quæ & ſi deducitur à quercu; ad omnes tamen ſyluarum cæſores refertur. ARVNDO præterea à Latinis ſagitta vocata, quamuis ex arundine non ſit confecta, quia primum ex ea confici cæpit. PALMA quoque, & ADOREA ex hoc genere ſunt. aliaque multa, quæ ego breuitatis cauſa prætermitto. Aliud exemplum affert Ariſtoteles in contextu, quod eſt huiuſmodi: οἰνοχοεύειν verbum eſt, ſic uti patet, deductum à vino; & tamen videas à poëtis Ganymedem, qui Ioui fundit nectar, (neque enim potores vini ſunt Dii) appellare οἰνοχόον. verſus eſt Homeri lib. XIX. Iliados, in quo perſpicias hoc eſſe veriſsimum.

» καὶ ἀντίθεον Γανυμήδην
» ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων
» τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν.

Et rurſus adhuc apertius lib. IIII. Iliados, vbi de Hebe, quæ etiam ipſa pocula Diis miniſtrabat, ait.

» μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη
» νέκταρ ἐῳνοχόει, τοὶ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι
» δειδέχατ' ἀλλήλους.

Athenæus libro. x. ex Alcæo hunc citat verſum.

» ...αἱ δὲ κέρας μαλακόθεν ὅτι τάχιστα κεράτερα

Idem lib. II. ait veteres corneis poculis vti ſolitos; idque comprobat hac ratione. quod verba hæc κερᾶν. κερασθῆναι, κρατήρ. κρᾶσις. ad vinum referantur, cum ἀπὸ τῶν κεράτων, hoc eſt, à cornibus, ex quibus olim veteres pocula conficiebant, ſint deducta. τοὺς πρώτους (inquit) λέγεται τοῖς κέρασι τῶν βοῶν πίνειν, δῆλον δ' ἐκ τοῦ καὶ μέχρι νῦν λέγεσθαι, ὅταν συμμίσγωσι τῷ οἴνῳ τὸ ὕδωρ κεράσαι φάσκοντες. & quæ ſequuntur. nam de his copioſe locuti fuimus libro Annotationum noſtrarũ. II. cap. IIII. Eadem igitur ratio in his eſſe videtur, quæ in dictione, de qua loquitur hoc loco Ariſtoteles οἰνοχοεύειν. Sic Latini quoque AVSPICARI primum ab auſpiciis, quæ antequàm aliquid agerent captabãt, dixerunt; mox, pro exordiri, & incipere ad omnia cæpit referri. Rurſus, ADOLERE. quod ab Ador deductum, poſtea ad concremationem thuris, & viſcerum accommodatum. Hæc igitur huiuſmodi ſunt, in quibus ſiquis poëtas reprehendere conetur, ſatis patet, qua ratione poſsit refelli. Adnotanda verò in contextu illa verba. εἴη δ' ἂν καὶ τοῦτό γε κατὰ μεταφοράν. hæc addit Ariſtoteles, nequis fortaſſe decipiatur, putans illa omnia, quæ expoſuimus, dicta eſſe per metaphoram; nam aliud quiddam eſt metaphora, & differt ab hac conſuetudine loquendi. nec ſanè vllus ſatis doctus dicat PALMAM pro victoria tranſlatè poni. Illa tranſlatio eſt apud Verg. lib. VII. Aeneid. verè appellanda.

» Et frontem obſcœnam rugis arat.

Plura de hac re dicerem, ſed ſatis ſit appoſuiſſe exempla, ex quibus ſatis cognoſci poteſt,

eſt, quantum inter illa diſcrimen ſit

Δεῖ δὲ καὶ ὅταν ὄνομά τι ὑπεναντίωμά τι δοκεῖ σημαίνειν, ἐπισκοπεῖν, ποσαχῶς ἂν σημαίνειεν ἐν τῷ εἰρημένῳ, οἷον, τῇ ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος τῷ ταύτῃ κωλυθῆναι. τὸ δὲ ποσαχῶς ἐνδέχεται, ὧδέ πως. μάλιστ' ἄν τις ὑπολάβοι κατὰ τὴν κατ' ἀντικρὺ.

Quando autem in nomine contrarietas ineſſe ſignificationis videtur, conſiderandum ſanè, quotuplex eſt eius, circa id de quo agitur, ſignificatio: quemadmodum: Huic ſpicula ferrea cum prohibebat. Etenim eo in loco ἔσχετο, quod alioqui inhærebat ſignificat, pro prohibebat accipitur. Quotuplex verò illud expenditur hoc fermè pacto: maxime verò, ſiquis contraria, è regione diſpoſita ſuſcipiat.

Alium locum oſtendit Ariſtoteles, vnde ſolutio cauilationum, quæ afferuntur aduerſus poëtas, duci poteſt; & eſt locus is, quem declarat in libro τῶν ἐλέγχων, & vocat παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν: apponam autem illius verba, vt res facilius intelligatur. εἰσὶ δὲ τρόποι τρεῖς τοῦ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, εἷς μὲν ὅταν ἢ ὁ λόγος ἢ τοὔνομα κυρίως σημαίνῃ πλείω, οἷον ἀετὸς, ἢ κύων, εἷς δὲ ὅταν εἰωθότες ὦμεν οὕτω λέγειν. τρίτος δὲ ὅταν τὸ συντεθὲν πλείω σημαίνῃ κεχωρισμένον δὲ ἁπλῶς. Hanc ὁμωνυμίαν volens Ariſtoteles declarare in hoc libro Poët. ait: Cum nomen videtur aliquid contrarium ſignificare, nam ὁμώνυμα in primis hanc repugnantiam inducunt in orationem. oportet igitur diligẽter dictionum ſignificationẽ multiplicem perpendere, intuerique, quæ ad rem, de qua ſermo habetur, accommodatior ſit; Verum qui ineptis delectantur cauillationibus, ſæpe eam, quæ minus accommodata eſt ad rem, ſumentes; poëtas reprehendere conantur; Ideò ait in contextu Ariſtoteles δεῖ ἐπισκοπεῖν ποσαχῶς ἂν σημαίνειε. Nec diſſimili ratione in Topicis lib. 1. inſtruens ſuum dialecticum, vt poſſit ſoluere ſophiſtarum cauillationes, ait: πρῶτον μὲν πάντων περὶ ταὐτοῦ διοριστέον ποσαχῶς λέγεται, δόξειε δ' ἂν τὸ ταὐτὸν, ὡς τύπῳ λαβεῖν τριχῇ διαιρεῖσθαι; & quę ſequuntur. Exemplum, quòd affert Ariſtoteles ex verſu Homeri ſumptum eſt.

τῇ ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος. In quo ἔσχετο ſignificat PROHIBVIT, ſeu REIECIT, ſic enim declarat ipſe τῷ κωλυθῆναι ταύτῃ. Idem Ariſtoteles in libro τῶν ἐλέγχων, vbi loquitur περὶ ὁμωνυμίας; ait nonnullas dictiones ſeparatim ſumptas aliud ſignificare; aliud verò poſitas in cõtextu orationis; quod tamen facilè perſpicitur ex affinitate aliarum dictionũ, quibus cũ coniunctæ proferuntur; his verbis ὅταν τὸ συντεθὲν πλείω σημαίνῃ κεχωρισμένον δὲ ἁπλῶς, exemplum autem profert huiuſmodi. οἷον τὸ ἐπίστασθαι τὰ γράμματα. ἑκάτερον μὲν γὰρ εἰ ἔτυχεν, ἕν τι σημαίνει. τὸ ἐπίστασθαι. καὶ τὰ γράμματα, ἄμφω δὲ πλείω ἢ τὸ τὰ γράμματα αὐτὰ ἐπιστήμην ἔχειν, ἢ τῶν γραμμάτων ἄλλον. Hoc exemplum, ſi conſideres, valde ſimile eſt ei quod affert in libro hoc Poët. Dat verò præceptum Ariſtoteles, quomodo poſſimus internoſcere contrarias dictionum ſignificationes, ac reiicere eas, quæ ad rem non ſunt accommodatæ. Oportet (inquit) ex ipſa repugnantia diiudicare, quæ ſignificatio aptior ſit; ſi enim videas abſurdum ex vna ſignificatione ſenſum exiſtere; ad alteram confugiendum eſt, hoc Ariſtoteles declarauit per ea verba, ἐάν τις ὑπολάβοι κατὰ τὴν κατ' ἀντικρὺ, ſcilicet, κατὰ τὴν σημασίαν. quæ eſt κατ' ἀντικρὺ. vt ſi proferas illum Horatii verſum.

Locus eſt & pluribus vmbris; nam vmbræ vocantur conuiuiorum, alienarumque menſarum aſſeclæ ſpontanei, qui à Grçcis ἄκλητοι. vt libro primo docet Athenæus, & σκιαὶ, ſicuti à Latinis, & ſanè Landinus Horatii interpres turpiter lapſus eſt in hoc loco declarando propter ambiguitatem vocis: ait enim Horatium loqui, de ſede, ſeu cœnaculo vmbroſo; quod falſiſſimũ eſt. At debebat ſaltem Landinus hac Ariſtotelis norma ſi eam norat, vti in perpendenda dictione ambigua, nam vt paulò poſt in conſequenti contextu declarat Ariſtoteles; ſæpè conſequentia verba tollunt ambiguitatẽ præcedentium.

Ἢ ὡς Γλαύκων λέγει, ὅτι ἔνιοι ἀλόγως προϋπολαμβάνουσι, καὶ αὐτοὶ καταψηφισά-

„ μεναι συλλογίζονται, καὶ ὡς εἰρηκότες, ὅτι δοκεῖ, ἐπιτιμῶσιν, ἂν ὑπεναντίον ᾖ τῇ αὐτῶν οἰήσει
„ τοῦτο δὲ πέπονθε τὰ περὶ Ἰκάριον. οἴονται γὰρ αὐτὸν Λάκωνα εἶναι· ἄτοπον οὖν τὸ μὴ ἐντυ-
„ χεῖν τὸν Τηλέμαχον αὐτῷ εἰς Λακεδαίμονα ἐλθόντα. τὸ δ' ἴσως ἔχει, ὥσπερ οἱ Κεφαλλῆνές
„ φασι, παρ' αὐτῶν γὰρ γῆμαι λέγουσι τὸν Ὀδυσσέα, καὶ εἶναι Ἰκάδιον, ἀλλ' οὐκ Ἰκάριον.

„ Siue, vt inquit Glauco. Quoniam ſine ratione aliqua, præſumunt
„ ipſi quidem veluti iam pronunciaturi ratiocinantur: quaſique pro
„ arbitrio locuti, tametſi eorum opinioni contrarium inſit, redarguunt,
„ quo in genere ſunt illa, quæ de Icario perhibentur. Siquidem Laconẽ
„ hunc extitiſſe exiſtimant: ideoque ſequi abſurdum euntem quidem
„ Lacedæmona Telemachum in eum minime incidiſſe: cùm tamen id
„ fortaſſe ſe habeat, quemadmodum Cephalenſes dicunt, qui quidem
„ duxiſſe apud ſe vxorẽ Vlyſſem dictitant; Icadiumque eſſe, non Icariũ.

Aliam tradit Ariſtoteles præceptionem, & normam diiudicandi eas voces, quæ ambiguæ videntur apud poëtas, nam iis ſæpè vtuntur poëtæ non decipiendi cauſa ſicuti Sophiſtæ; quod tradit Ariſtoteles tum in libro τῶν ἐλέγχων, tùm libro tertio Rhetoric. vbi monet, oratoribus ambiguas voces eſſe fugiendas. Normam, quam explicat in præſentia, ſumit à Glaucone Teio, qui librum de Hiſtrionum & oratorum pronunciatione, ac geſtu ſcripſit, quod his verbis, declarat Ariſtoteles libro tertio Rhetoric. ὅπερ
„ ἕτεροι τινὲς ἐπραγματεύθησαν καὶ Γλαύκων ὁ Τήιος. ἔστι δ' αὐτὸ μὲν ἐν τῇ φωνῇ, πῶς αὐτῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς
„ ἕκαστον πάθος. Is igitur monebat quoſdam, ne temerè Homerum aut alios poëtas reprehenderent, ſed ſingula prius diligenter perpenderent; turpe enim eſſe repugnantia ſibi, ac parum certa loqui, quòd infirmis nituntur fundamentis, quæ facilè euerti poſſunt, ac tolli; omnes enim qui ſumunt parum firma principia ſuarum argumentationum, facilè refelluntur ab aduerſariis, nã hoc eſt, quod ait in contextu. ἀλόγως προϋπολαμβάνειν. Ipſi igitur met reprehenſores falsò ratiocinantur, neque proferunt vera, ac certa, ſed quæ in labili quadam, & fluxa hominum opinione poſita ſunt, nil igitur mirum, ſi in ipſos rurſus retorquentur eædem rationes; omnes manuſcripti libri habent καταψηφισάμενοι. ſed ſi coniecturæ aliquando locus eſt, putarim eſſe legendum, leui quadam mutatione facta, καταψηφισάμενοι. Rurſus ex meo manuſcripto emendanda illa dictio ἄν. nam legendũ eſt κἄν. ſenſus enim eſt. Obtrectatores hi reprehendunt veteres poëtas, etiam ſi in ipſorum opinione fuerit aliquid contrarium, ac repugnans. οἴησιν appellauit opinionem parum firmam; nullaque ratione certa munitam, huiuſmodi opinionũ genere Democritus philoſophus dicere ſolitus erat omnia eſſe perturbata. Præceptio igitur, ſeu norma cauillationes diiudicandi, quam elicit Ariſtoteles, ex Glauconis ſermone, eſt; vt perpendamus, firmo ne nitantur fundamento illorũ ratiocinationes, an potius ex falſis, atque iis, quæ in opinione incerta poſita ſunt, deducantur; Hoc quale ſit facile cognoſci poteſt ex falſa illorum cauillatione, quam afferebant contrà Homerum, vbi de Icario Penelopes patre mentio fit. ſed prius explico rem totam, demonſtroque Homeri loca, mox docebo, qualis ipſorum fuerit reprehẽſio, & quomodo refelli poſsit; verſus hi ſunt apud Homerum libro ſecundo Iliados.

„ Ἀντίνο', οὔπως ἔστι δόμων ἀέκουσαν ἀπῶσαι,
„ ἥ μ' ἔτεχ', ἥ μ' ἔθρεψε, πατὴρ δ' ἐμὸς ἄλλοθι γαίης
„ ζώει, ὅγ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δέ με πόλλ' ἀποτίνειν
„ Ἰκαρίῳ, αἴκ' αὐτὸς ἐγὼν ἀπὸ μητέρα πέμψω,
„ ἐκ γὰρ τοῦ πατρὸς κακὰ πείσομαι.

Rurſus eodem libro ſecundo.

„ οἳ πατρὸς μὲν ἐς οἶκον ἀπερρίγασι νέεσθαι
„ Ἰκαρίου ὥς κ' αὐτὸς ἐεδνώσαιτο θύγατρα,
„ δοίη δ' ᾧ κ' ἐθέλοι.

in his verſibus Icarium Penelopes patrem fuiſſe ſignificat. Idem Homerus Odyſſ. libro

bro quarto euntem facit Telemachum Lacedæmona ad Menelaum Regem, vt percũ ctaretur de Vlyſſe patre.

» οἳ δ' ἷξον κοίλην Λακεδαίμονα κητώεσσαν
» πρὸς δ' ἄρα δώματ' ἔλων Μενελάου κυδαλίμοιο.

Cum hæc ita ſe habeant, aſſerebant reprehenſores Homeri, Icarium Lacedæmonium fuiſſe; & ideò abſurdum ſibi videri, quòd Homerus euntem fecerit illum Lacedæmona, neque hoſpitantem apud Icariũ matris ſuæ patrem, aut cum eo colloquentẽ, quæ quidem quàm friuola, ac inanis ſit reprehenſio, aut cauillatio potius, ſatis omnes perſpiciunt; nam quid vetat, quominus verum ſit, id quod Cephalenii vulgò prædicabant; Icarium apud ſe natum ſuumque fuiſſe ciuem, non autem Lacedemoniũ, atque Vlyſſem è ſua inſula vxorem Penelopen ab Icario patre traditam, abduxiſſe Ithacam Icadiumque vocatum non Icarium ab Homero; Hanc igitur ſecutus eſt famam, atq. opinionem, quæ adhuc vigebat, Homerus; nihilque, ſicuti ſatis patet, abſurdum fuerit in eius narratione. Huiuſmodi cauillationes nullo ſatis firmo nituntur fundamento; ideò tolli facilè poſſunt, ac refelli; quia ſunt in inani quadam, & varia opinione diuerſorum hominum inter ſe diſſentientium poſita. Sicuti etiam de Homeri natalibus ſeptem olim inter ſe ciuitates illum ſibi ciuem vendicare cupientes concertarunt, quòd ſi quis aſſerat eſſe Chium; facilè poſſit refelli ab altero, qui aſſerat eſſe Argiuum.

» διαμάρτημα δὲ τὸ πρόβλημα εἰκός ἐστιν.

» Hoc autem in genere peccatum eſt, veriſimilis dubitatio.

Hoc ad ſuperiora ſpectat, nam reprehẽſores illos cauilloſos irridet Ariſtoteles ingenioſè admodum, ait enim, Erratum, quod illi demonſtrare conantur in Homeri verſibus; non eſt quidem ex eo genere, vt erratum ſit verè appellandũ, nam errata ea ſunt, quæ aut veritati, aut opinioni ſapientum, & plurimorũ hominum aduerſantur; Illud verò, in quo lapſum Homerum aiunt canillatores, eſt potius problema quoddam veriſimile, ſeu probabile; nam ex æquo aut hoc, aut illud incertum eſt, & vtrumque poteſt aſſeri. Problemata, ſeu quæſtiones, de rebus admodum certis, & veris non proponuntur, quia dubitationem ea, quæ vera ſunt, & certa, non recipiunt, rurſus de rebus apertè falſis, nullus ambigit, qui ſana ſit mente. probabilia igitur tantum cadunt in quæſtionem.

» Ὅλως δὲ τὸ ἀδύνατον μὲν ἢ πρὸς τὴν ποίησιν, ἢ πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ πρὸς τὴν δόξαν δεῖ
» ἀνάγειν. πρός τε γὰρ τὴν ποίησιν αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπίθανον καὶ δυνα-
» τόν. τοιούτους δ' εἶν, οἵους Ζεῦξις ἔγραφεν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βέλτιον. τὸ γὰρ παράδει-
» γμα δεῖ ὑπερέχειν.

» In ſumma, quod fieri nequit, vel ad ipſam Poëſim, vel ad meliorem
» eius modum, ſiue etiam ad famam referendum eſt. quantum verò ad
» Poëſin attinet, credibile potius, licet fieri non queat, eligendum eſt,
» quàm incredibile, licet queat. huiuſmodi autem ſint, cuiuſmodi pin-
» xit Xeuxis: potiusque in melius declinent. exemplar enim ipſum ſupe
» rare oportet.

Summatim colligit Ariſtoteles tres modos, quibus vti debemus in refellendis obtrectatorum cauillationibus. totidem enim etiam cauillationes in rebus ipſis, quæ ad poëticen ſpectant, eſſe videntur vt prius diximus. Siquis igitur obiiciat aliquid, tanquàm impoſsibile, id triplex vt, ſit omnino eſt neceſſe. Aut enim impoſsibile aliquid eſt, quòd prę ter naturã ſit, vt naues in Nymphas verti, mulieres in viros, homines in arbores; Cyclopes eſſe Gigantes, Chimeram. Cerberus. Aut quod ſuprà naturam, & vires hominum, & aliarũ animantum. Vt Achilles, vt Cyrus, vt Neſtor, aliiq. Heróes,

qui multò præſtantiores effinguntur à poëtis, quàm credibile ſit fuiſſe; vel eſſe potuerint. Aut quòd de Diis multa narrantur, quæ prorſus fieri nequeunt. Cũ triplex hoc, ſit genus impoſsibilium, quæ poëtis obiici poſſunt à cauillatoribus. Triplex quoque modus refellendi demonſtratur. Primus eſt πρὸς ποίησιν. vt dicas, cum Poëſis Fabulas ingenioſè confictas acceperit olim à Philoſophis, qui obſcurum illud philoſophandi genus ſequi maluerunt, de quo ſuperius locuti ſumus, eas eſſe ſemel receptas neque poſſe iure reprehendi. Quòd ſi quæ præter illa confingantur præter veriſimile; id fortaſſe licere poëtis; quamuis de hac re quid ſentiẽdum ſit, ſuperius copioſè expoſuimus. Sacra igitur veluti quædam anchora hæc eſſe debet, ad quam confugiendum eſt, cum alio genere defenſionis caremus. Secundus modus refellendi eſt, πρὸς τὸ βέλτιον; vt dicas, poëtas in exprimendis hominum moribus ſemper præſtantiſsimũ quoddam exemplar reſpicere; neque quales fuerint, ſed quales eſſe debuerint, conſiderare. Tertius modus eſt refellẽdi. πρὸς τὴν δόξαν. vt dicas, de Diis ita homines vulgò ſentire, ac loqui, neque licere aliter narrare, quamuis ſatius, honeſtiuſque fuerit. His ita declaratis; tradit Ariſtoteles pulcherrimam, maximeque vtilem præceptionem quæ con-

» tinetur his verbis. πρός τε γὰρ τὴν ποίησιν αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπίθανον καὶ δυνατόν. In poëſi (inquit) ſatius eſt eligere, ſequique credibile impoſsibile, quàm non credibile poſsibile. Credibile impoſsibile eſt Hectorem, ſeu Achillem adeò fortes fuiſſe, nõ credibile poſsibile eſt Dædalum alatum fuiſſe aut Pegaſum. Verùm de his ſuperius copioſè locuti ſumus; non ſunt igitur repetenda. In pingendo (nam hoc affert exemplum Ariſtoteles) Zeuxis eandem ſequebatur rationẽ; pulchriora enim omnia exprimere conabatur; ſemperque tendebat πρὸς τὸ βέλτιον. quod ſatis declarat etiam Cicer. in procemio libri ſecundi de Inuentione, nec mirum verò toties ab Ariſtotele ſumi ſimilitudinem à pictoribus, & pictura; dum de poëſi, et poëtis loquitur, magnam enim inter ſe affinitatem habent; Hinc Plutarchus deſcriptiones Homericas ait eſſe veluti quædam exemplaria pictoribus, vnde deſumant ſibi rationem rectè pingendi. εἰ δὲ καὶ ζωγραφίας διδάσκαλον ὅμηρον φαίη τις οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι. καὶ γὰρ εἶπέ τις τῶν σοφῶν, ὅτι ἐστὶν ἡ ποιητικὴ ζωγραφία λαλοῦσα, ἡ δὲ ζωγραφία ποιητικὴ σιωπῶσα. Declarat autem Ariſtoteles, qua ratione in pingendo vti debeant pictores, & poëtæ in ſcribendo, ait. τὸ γὰρ παράδειγμα δεῖ ὑπερέχειν. hoc eſt, oportet exemplar, quod tibi imitandum propoſueris, longè excedere; pulchrioremque multò deſcriptionem, ſeu in pictura, ſeu in poeſi effingere.

» Πρὸς ἅ φασι τ' ἄλογα. οὕτω τε καὶ ὅτι ποτὲ οὐκ ἄλογόν ἐστιν, εἰκὸς γὰρ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς
» γίνεσθαι.

» Et ad illa, quæ præter rationem dicunt eſſe, ſic reſpondendum, tum
» quòd aliquando ſine ratione nõ ſunt. veriſimile enim fieri aliqua præ-
» ter id, quod veriſimile eſt.

Nunc modum docet, quo refellere poſsimus obtrectatores obiicientes τὸ ἄλογον. Si quis igitur dicat; aliquid eſſe minus conſentaneum rationi; duplici modo eius reprehenſionem refutare poterimus, aut eâdem ratione vtentes, quam paulò ante expoſuimus; poëſin ſcilicet multa eiuſmodi recipere, nec debere reprehendi, aut prorſus inficiantes illud, quod ipſi aſſerunt, eſſe abſurdum, neque rationi conſentaneum, credibile enim eſt aliquid etiam præter veriſimile fieri aliquando, vt ſi inſiſtas prius allatis exemplis. Homerus quatenus narrat à Phæacibus in littus fuiſſe expoſitum dum alto ſomno eſſet oppreſſus; ita defendi poterit; vt dicas, veriſimile eſſe id tum contigiſſe Vlyſſ. quod ferè nunquam antè contigit aliis, vel quatenus Sophocles ait Oedipodem ignoraſſe cædem Laii à ſe patratam; veriſimile enim fuerit; id ei ſemel accidiſſe, quod ferè vix vlli acciderit vnquam, aut accidere poſsit, vt ignoret rem à ſe factam.

» Τὰ δ' ὑπεναντία, ὡς εἰρημένα, οὕτω σκοπεῖν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἔλεγχοι· εἰ τὸ αὐτὸ
» καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, ὥστε καὶ αὐτὸν ἢ πρὸς ἃ αὐτὸς λέγει, ἢ ὃ ἂν φρόνιμος ὑπο-
» θῆται.

Cæterum

» Cæterùm ita dicta contraria ſic exploranda, quemadmodum in ſer
» monibus elenchi, ſi idem & ad idem & eodem modo: ſicuti dicẽtem
» ipſum: aut ad ea quæ ipſe dicit, aut quæ prudens aliquis ſupponeret.

Contraria verò, ac repugnantia, quę ſuperius dicta fuerunt, non ſecus ſunt in verſibus poëtarum conſideranda, ac ſolent in oratione ab oratoribus, & dialecticis; ſicuti enim illi habent locos, vnde promunt refutationes contrariarum rationum; ita quoque poëtæ, ex quibus normam capiunt diiudicandi an aliqua inter ſe diſcrepent, contraria'ue ſint. Sunt autẽ fere hi. AN IDEM, AN AD IDEM, AN EODEM MODO, de quibus qui volet, plura leget apud Ariſtotelem libro Rhetoric. II. ſub finem ferè; vbi Enthymematum locos, ſolutioneſque demonſtrat: & lib. I. Topicorum, vbi περὶ ταυτοῦ, καὶ τοῦ ὁμοίου copioſè diſſerit; docetque, quomodo ſint diiudicanda. Eodem igitur modo poëta conſiderare debet, à quo quiduis dicatur; & quid dicatur; qualeque ſit; & vtrum, ſententia, aut iudicio prudentis alicuius nitatur. nam ſicuti docet Ariſtoteles libro primo Topicorum. non ſemper dialecticus probabilia ſequitur, quæ in communi hominum opinione poſita ſunt; ſed etiam ea, quæ ſapientum ſententia comprobãtur, aut plurimorum, aut paucorum, aut vnius. quàmuis hoc poſtremum raro. nam magis ad poëtam, quàm aut ad oratorem, aut ad dialecticum ſpectat. vt cum Homerus ait, Oceanum omnium rerum eſſe parentem; ſequitur Thaletis ſentẽtiam qui omnia ex aqua generari aſſerebat. Plura, qui volet, legere poterit de huiuſmodi veterum opinionibus apud Plutarchum; is enim copioſè oſtẽdit, ſingulas diuerſis in locis Homerum fuiſſe ſecutum antiquorum opinionẽ. id quod etiã nos à Vergilio factũ oſtendemus in libello, quem mox edere cogitamus Problematum poëticorum.

» Ὀρθὴ δὲ ἐπιτίμησις, καὶ ἀλογία, καὶ μοχθηρία. ὅταν μὴ ἀνάγκης οὔσης μηθὲν χρήσηται
» τῷ ἀλόγῳ, ὥσπερ Εὐριπίδης τῷ αἰγεΐτου πονηρίᾳ. ὥσπερ ἐν Ὀρέστῃ τοῦ μενελάου.

» Rectè enim id increpatur, quod ſiue rationis eſt expers, ſiue probi-
» tatis: cum videlicet nulla neceſsitate cogente, præter rationem aliquo
» quis vtatur: ſicut Euripides Aegeeti nequitia, & in Oreſte Menelai.

Poſtquàm Ariſtoteles omnia genera cauillationũ ſingillatim explicauit, quibus obtrectatores vtuntur in reprehendendis poëtarum ſcriptis, quàmque inanes ſint oſtendit; atque docuit, qua ratione refelli poſsint; declarat ipſe, quod genus reprehẽſionis, minimè ſit cauilloſum; ſed rectum, ac firmum. quo iure poëtæ reprehendi debent ab omnibus. Duplex autem eſt recta, iuſtaque reprehenſio. Altera quidem, quæ ab ipſo vocatur ἀλογία. quotieſcunque poëtæ narrant aliquid, quod caret ratione neque conſentaneum ſibi videtur; id enim maximum eſt erratum; & quàmuis paulò ante dictũ eſt, quo modo illud tueri poſsit aliquis; magis tamẽ ingenioſè, quàm verè plerunque fit. neque facilè approbari poſsunt rationes allatæ ad purgandum poëtam in eo erratorum genere; Cauendum igitur, etiam atque etiam poëtæ, ne qua in parte ſui poëmatis perſpiciatur ineſſe ἀλογία hæc de qua loquimur in præſentia, & ſuperius multò copioſius locuti fuimus. cum præſertim nulla neceſsitas cogat, vti τῷ ἀλόγῳ quaſi innuat Ariſtoteles Homerum eſſe excuſandum, quia aliter deducere ad exitum aptè non poterat ſuam narrationem. Altera autẽ reprehenſio, quæ iure fit, eſt quæ ab Ariſt. vocatur μοχθηρία. quotieſcunque poëtam videmus in ſuo poëmate improbos alicuius exprimere mores, præſertim nulla vrgente neceſsitate. Vtriuſque errati affert exemplum, in quo iure reprehendi poteſt Euripides, nam τῷ ἀλόγῳ vſus eſt in tragœdia quadam, in qua Aegeten loquentem facit; Multum, diuque me torſit, et torquet adhuc locus hic, nam vbique corruptus legitur etiam in manuſcriptis; qui habent αἰγεί-τῃ. Georgius Valla, & Paccius verterunt, Aegeten, aliam lectionem ſecuti. Quòd ſi coniecturæ locus eſt, dùm probatior ex meliore libro profertur lectio; putarim eſſe le-
» gendum. ὅταν μὴ ἀνάγκης οὔσης μηδὲν, χρήσηται τῷ ἀλόγῳ. ὥσπερ Εὐριπίδης ἐν τῷ αἰγεῖ. τῇ πονηρίᾳ
» ὥσπερ ἐν τῷ ὀρέστῃ τοῦ μενελάου. quæ Latinè profero, nam aliter videntur eſſe diſtinguenda;

quàm in vulgatis libris diſtinguuntur. Quando iis (ἀλογίᾳ, & μοχθηρίᾳ intelligo) poëta vſus fuerit, nulla vrgente neceſsitate. Abſurda quidem narratione, ſeu (vt ipſe ait) τῷ ἀλόγῳ; ſicuti Euripides in Aegeo. Narratione autem improbitatem præſeferente; vt in Oreſte, Menelai perſonam cum imitatur. His ita interpunctis, declaro quaſi adductus coniectura puto legendum eſſe τῷ Αἰγεῖ. Euripides in Medea redeuntem ab Oraculo facit Aegeum, qui ierat percunctatum de ſobole filiorum propaganda, atque occurrentem Medeæ merenti ac iratæ, quòd eiiceretur domo à Iaſone. Paulatim eò res deducitur mutua collocutione; vt Aegeus ſpondeat Medeæ ſe illam hoſpitio accepturum; ſi ſpontè ad ſe veniſſet; nam vocaſſe videri nolebat ipſe, ne ius hoſpitii violaret, quod ſibi intercedebat cum Iaſone, rem cum iureiurando cõfirmaſſet, abit Aegeus. Medea liberos perimit paulò poſt. in hac igitur narratione conſiderat Ariſt. τὸ ἄλογον; nam abſurdum eſt tam inſperato aduentu Aegeum Medeę occurriſſe. oraculum tàm temere expoſuiſſe; ac demum ſpopõdiſſe ſe eam hoſpitio excepturum. rurſus magis abſurdum hominẽ voluiſſe excipere hoſpitio eam, quæ liberos peremiſſet. At nondum peremerat, dicat aliquis. eſto, vt lubet. at multò magis abſurdum Medeam, cum ſciret Aegeum velle ſe excipere, ac ſponpodiſſe; ſobolis procreandæ cauſa; liberos peremiſſe. quis enim ex tàm immani muliere filios velit procreare? aut quomodo incolumes fore ſperet? cum liberos illam trucidare ſolitam ſciat. Hæc ego ita interpretatus ſum, coniectura (vti mihi videor) adductus ſatis firma, quanquàm nihil magnoperè affirmo, cum careat noſtra hęc opinio manuſcriptorum librorum authoritate.

» Ταῦτα μὲν οὖν ἐπιτιμήματα ἐκ πέντε εἰδῶν φέρουσιν. ἢ γὰρ ὡς ἀδύνατα, ἢ ὡς ἄλογα,
» ἢ ὡς βλαβερὰ, ἢ ὡς ὑπεναντία, ἢ ὡς παρὰ τὴν ὀρθότητα τὴν κατὰ τέχνην, αἱ δὲ λύσεις
» ἐκ τῶν εἰρημένων ἀριθμῶν σκεπτέαι. εἰσὶ δὲ δώδεκα.

» Tales; itaque obiectiones ex quinque generibus proueniunt. Et-
» enim vel ſicut illa, quæ fieri nequeunt, vel quæ rationis expertia, vel
» quæ lædentia, vel quæ contraria, vel quæ præter artis rectam normã
» exiſtunt. ſolutiones autẽ, ex dictis iam enumeratis conſiderandæ ſunt
» omnino duodecim.

Epilogus eſt ſuperioris totius diſputationis, in qua reprehenſiones tùm firmæ, tùm infirmæ cauillationes, quę afferuntur contrà poëtas: & ſolutiones cauillationum expoſitæ fuerunt ab Ariſtotele. Ac reprehẽſiones quidem ſunt quinque ex locis ductæ. Solutiones verò ipſarum habent locos, vnde promuntur duodecim. quos omnes hactenus ſingillatim expoſuimus. Annotanda illa verba, quæ profert Ariſtoteles in enumeratione reprehenſionum. ἢ ὡς βλαβερὰ. Lædentia vertit Paccius. Valla Pernitioſa. Ego verò ea voce puto ab Ariſtotele ſignificari omnia errata, quæ & in rebus, & in dictionibus fiunt; nam βλαβερὰ, ſunt ea vocabula, quę rem minus exprimũt, imminuũtque venuſtatem, ac dignitatem ſermonis; ac deteriorem faciunt imitationẽ; aut quòd peregrina, aut quòd durè tranſlata. aut quòd ambigua ſunt: Reliqua ſatis patent per ſe; neque egent mea interpretatione, quia ſatis ſuperius declarata ſunt. Auerroes in ſua Paraphraſi ſex ponit genera erratorum; nec eſt, quòd quiſquam miretur; Cũ Ariſtoteles ponat in contextu tantummodo quinque nam omnia illic confusè leguntur; vti paulò poſt oſtendam, et aliam quãdam diuiſionem ſequitur hoc loco Auerr. Sed ſatius igitur fuerit verba ipſius apponere, tùm quia mirificè nonnulla illuſtrant Ariſtotelis dicta; tùm quia nonnulla profert, quæ cum iis, quæ ab Ariſtotele prolata fue-
» runt conferri poſſunt; ait igitur: ERRORES, qui accidunt in poëtarum ſcriptis, pro-
» pter quos iure reprehendendus eſt poëta, ſunt ſex. Primus eſt; cum repręſentatio fit
» per aliquid, quod non ſit poſsibile; imò impoſsibile; oportet ergo, vt fiat repręſentatio
» per rem, quę exiſtat in rerũ natura; aut per rem, quę exiſtimetur eſſe, aut per aliquid,
quod fieri poteſt, aliquãdo vt ſit; hæc Auerrois verba ſignificant τὰ ἀδύνατα ab Ariſto

tele

tele vocatum. Secundus eſt; cum poëta diſtortam adducit, ac prauam repręſentationē ſeu imitationem, ſicuti pictor, in imagine aliqua pingenda, in qua pingit membrum, quod non competit ei; aut nō ponit in loco competenti, atque apto; vt ſiquis in quadrupede ponat pedes poſteriores antè, & priores pòſt. Hæ ſunt, quæ ab Ariſtotele vocantur κατὰ τὴν ὀρθότητα. Tertius error eſt; cum per irrationabilia, ac parum conſentanęa fit imitatio, ac narratio. Veritas nanque in hac perpuſilla eſt; mendacium autem magnum. Vel cum rationalia per irrationalia explicantur. ſed hoc tolerabile fit propter conſuetudinem, vt conſueuerunt Arabes aſsimilare mulieres campis; & vaccis ſylueſtribus; & puellas hinnulis ceruorum. Hæc ille. in quibus, videor mihi perſpicere Auerroem, loqui de metaphora; vt non ordinatim perſequatur, quinque hos modos erratorum Poëticorum, de quibus Ariſtoteles in cōtextu; ſed confuſè de omnibus loquatur, Quare facile adducor, vt credam Auerrois Paraphraſin hoc loco, ſicuti in aliis multis; eſſe mutilam, ac confuſam, vel ipſius culpa, vel interpretis vitio acciderit; Ideò non eſt magnoperè laborandum in conferendis his, quæ ab eo dicta ſunt, ſingillatim cum iis, quæ ab Ariſtotele explicantur. Recitabimus tamen etiam alia genera erratorum, quæ Auerroes perſequitur; nā doctè de iis videtur locutus, etiamſi non ſequatur exactè ordinem, quem conſtituit Ariſtoteles. Ait igitur. Quartus error eſt. cum res ita repręſentatur, vt ſimilis ſit ſimili ſui contrarii, aut ipſimet contrario. Videtur Auerroes in his verbis, quoquomodo ſignificaſſe τὰ ἐναντία, quę appellat Ariſtoteles. Quintus error eſt cum adducuntur in medium duo nomina æqualiter duas diuerſas res ſignificantia. Niſi fallor innuit Auerroes τὰ κατὰ τὴν ὁμωνυμίαν. ex quo iá apertiſsime cognoſci poteſt, quàm hæc confuſè explicentur ab eo. Sextum genus quoque erratorum apponit Auerroes; ſed adeò obſcurè verba eo loco, ac corruptè legũtur in tralatione interpretis, vt nullus poſsit ſatis certus elici ſenſus; ideò prætermiſi. Libuit vero ſuperiora apponere, quia non omnino inutile exiſtimaui, ſi quod ab initio mihi propoſui, excerperem ex eius Paraphraſi, quę intelligi poſſe videbātur. Sed, quod poſtea hęc ſcribēs animaduerti, Auerroes inſeruire cupiens ſuis Arabibus potius, quàm exactè Ariſtotelem interpretari, omiſit ea, quæ in illorum poëmatibus non reperirebantur. id quod ipſemet ait, in Paraphraſi; Sunt igitur; vt ad Ariſtotelis epilogum redeamus. in poëtice Reprehenſionum modi ſeu loci ſex. Solutionum autē duodecim, ſicuti ſingillatim explicauimus antè.

πότερον δὲ βελτίων ἡ ἐποποιητικὴ μίμησις, ἢ ἡ τραγῳδικὴ, διαπορήσειεν ἄν τις. εἰ γὰρ ἡ ἧττον φορτικὴ, βελτίων, τοιαύτη δὲ πρὸς βελτίους, θεατάς ἐστι, δῆλον ὅτι ἡ ἅπαντα μιμουμένη φορτική. ὡς γὰρ οὐκ αἰσθανομένων ἂν μὴ αὐτὸς προσθῇ, πολλὴν κίνησιν κινοῦνται· οἷον, οἱ φαῦλοι αὐληταὶ κυλιόμενοι, ἂν δίσκον δέῃ μιμεῖσθαι, καὶ ἕλκοντες τὸν κορυφαῖον, ἂν σκύλλαν αὐλῶσιν.

Vtrũ verò melior Epopœica imitatio ſit, an Tragica; dubitare aliquis poterit. Etenim ſi illa melior, quæ minus inuidioſa, huiuſmodi ſanè eſt, quæ ad meliores fit ſpectatores. Manifeſtum quidem, quod illa quæ cuncta imitari vult, magis inuidioſa eſt: vt quæ parum ſentientes, niſi multo motu moueātur, excitare debeat. Id quod inepti tibicines efficere ſolent: qui, cum diſcum imitari oporteat, ſeipſos in gyrum agunt: Scyllamque dum modulantur, chori principem trahunt.

Poſtquam Ariſtoteles de reprehenſionibus, ac cauillationibus, quæ aduerſus poëtas excogitari ſolent, locutus eſt; & earum ſolutionibus; aggreditur aliam diſputationem, in qua diſſerit in vtranque partem allatis rationibus. VTRA POESSS præſtantior ſit, tragica'ne, an epica: & hæc laudabiliorem imitationem contineat, an illa. Videtur enim quæſtio hæc multum apud veteres agitata; tùm quia in frequenti vſu vtraq. erat poëſis; tùm quia Plato & hanc, & illā in libris de Legibus exagitarat; quaſi inuti-

les,ac penitus reiiciendas;Secus verò cum ſentiret Ariſtoteles,conatus eſt omnes Platonis,aliorumque tollere reprehenſiones , nam multas in primis attulit Plato libro ſecundo , & tertio de Legibus , ad quas reſpexiſſe videtur Ariſtoteles ; Qui ſentiebant epicam imitationem, ac poëſin præſtantiorem eſſe , huiuſmodi vtebantur argumentatione;Ea poëſis præſtantior eſt,quæ paucioribus eget adiumentis extrinſecus ſumptis ad imitationẽ ſuam & vim exprimendam;Rurſus ea,quæ pauciora requirit adiumenta,accõmodata eſt ad peritiores auditores;quæ verò huiuſmodi præſtantior,peritiores voco auditores,qui etiam ſine geſtu hiſtrionum, ac voce,& apparatu aptè percipiunt imitationem poëmatis;nam vulgares,rudesque homines nõ aptè intelligunt, niſi omnia ponantur ob oculos , quaſi tunc agantur,ſenſu enim viuunt inſtar brutorum,ac mouentur;neque mentis acie , aut cogitatiooe poſſunt vti , quam nunquam excoluerunt,ſegnes igitur illorum ſenſus,ac mentes imitatione ſcenica ab Hiſtrionibus,rem,de qua agitur;referentibus voce,vultu,geſtu,habitu,totius denique corporis motione;ſunt irritandæ,atque excitandæ,Sed tali tantaque rerum euidentia, ac expreſsione non egent docti homines,qui meditationi ſunt aſſueti ; percipiuntque etiã ea,quæ longiſsimè abſuot à corporis ſenſibus.Epopœia igitur,cum narratio ſit ipſorum poëtarum,ſola recitatione contenta eſt, aut etiam tacita , mutaq.lectiooe vnius.

Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus,

Inquit Horatius in Epiſtola ad Piſones , non de peritis loquens viris,ſed de hominibus,qui rudes ſunt,ac prorſus inculti;Ex his facilè patet Epopœiam multò eſſe præſtantiorem tragœdia;quæ dum ſingulas motiones corporis magna cum agitatione,ſæpè etiam diſtorta,ac parùm virili,qualis erat olim mimica; prorſus oneroſa eſt,multisque eget adiumeotis, oec parum moleſtiæ affert peritis,ſapientibusque viris , quamuis fortaſſè rudes oblectet. Res tota vt apertior ſit, faciliusq. iotelligatur ab omnibus, exemplum affert Ariſtoteles à Tibicinibus ſumptum. Dictum fuit ab initio ooſtrarũ explicationum huius libri. Auleticen eam eſſe poëſio, quæ tibiis imitatur actiones,& mores hominum,nõ eſt igitur neceſſe, vt de eius imitatiooe plura dicamus hoc loco, aùt quales ipſius eſſent cantilenæ recenſeamus.Imperiti igitur Tibicines , Auleticen poëſin exercentes, cum ſono tibiarum noo poſsint ſatis exprimere , & imitari actiones,motionesque eorum,quos ſibi propoſuerint imitandis; adiicientes præterea geſtum,agitationem totius corporis magno cum riſu,imitari aptè ſtudent;ſiquando igitur diſcum iaculantes homines,frendentemque diſcum, dum in aëre circũagitur,imitari volunt Tibiis;neque poſſint propter imperitiã ; ſimul conſurgentes ipſi ſe circum agunt;vt ea corporis motione circumactionem imitentur diſci ; Adnotandum autem eſt diligeoter hoc loco, qualis olim fuerit diſcus, Homerus de diſco mentiooem facit libro primo Odyſſ.

δίσκοισ τερπόμενοι καὶ αἰγανέαισ.

Athenæus libro primo verſum hunc declarans,conſiderat,quàm vtilis hæc olim fuerit exercitatio corporis , his verbis , καὶ τὴν ἐπιθυμίαν πληρώσαντες οἱ μὲν ἐξ ὑγιείας ἤδη μελέτην ἀθλητικὴν , δίσκοισ τερπόμενοι , καὶ αἰγανέαισ. τῇ παιδιᾷ τι πρὸς σπουδὴν ἐμμελετῶντες. Philoſtratus in Heroicis,in Proteſilao; de diſco mentionem facit. Idem in Hyacinthi imagine ait ὁ δ' ἐν ποσὶ δίσκος; Paulò poſt. ἀνίστησι ὁ ζωγράφος τὴν ἀπώλειαν τοῦ μειρακίου, διαπεσόντι τῷ Ἀπόλλωνι πλάγιος ἐκπνεύσας ἐμβάλλει τῷ ὑακίνθῳ τὸν δίσκον. M.Cic.lib.de Or.ſecundo iaci in altum ſolere diſcum ſignificat,his verbis.Nam & ſeculis multis ante gymnaſia inuenta ab illis , qui ſe in gymnaſiis exercebant , ſunt , quàm in his philoſophi garrire cæperunt,& hoc ipſo tempore cum omnia gymnaſia philoſophi teneant; tamen eorũ auditores diſcum audire,quàm philoſophum malunt, qui ſimul vt increpuit,lio media oratione,de maximis rebus,& grauiſsimis diſputantẽ philoſophum omnes actionis cauſa relinquunt;ita leuiſſimam delectationem grauiſsimæ (vt ipſi fuerunt) vtilitati anteponunt; Horatius quoque libro primo ode octaua.

Sæpè diſco Sæpè trans finem iaculo oobilis expedito.connumeratur etiam inter alias exercitationes diſcus in eo verſu ab ingenioſo poëta.

» ἅλμα, πολυπεῖλω, δίσκου ἄκοντα, πάλη.
» Diſci iactum declarat Iulius Pollux his verbis libro tertio; ſub finem. τὸν δὲ δίσκον ἀφεῖ-
» ναι, δίσκον ἐκτίψαι, δίσκον ῥῖψαι: ſed & ex Dioſcoride licet cognoſcere, quo loco agit
» de herba, quam vocant ἐλάτινη. ait enim καὶ περὶ ὅλον αὐτὸν καρπὸν ὑπόπλατυν ἐξ ἄκρου, ὡς ὠ-
» σπερμάτιον ἐμφερῆ καρδάμου δισκοειδῆ. eam ego ſæpè inſpectaui; in qua folliculi qui-
dam, quibus ſemina includuntur rotundi carnoſi exi-
gui admodum & crebri; hanc præſeferunt formam.

& ideo Dioſcorides δισκοειδῆ ait. Verùm hactenus de diſco. Alterum quoque affert exemplum Ariſtoteles in contextu, quo explicat, imperitos tibicines motionem addere ſolitos corporis, cum diffiderent ſe ſono tibiarū ſatis imitari rem poſſe. Verba ſunt hæc. καὶ ἕλκοντες τὸν κορυφαῖον ἂν σκύλλαν αὐλῶσι. Vocabatur à veteribus κορυφαῖος, qui à Latinis præſultor, ſeu præcentor, dux chori, & ſaltationis; de qua dictione copiosè in Comm. ſuis Budæus locutus eſt. σκύλλα quid ſit ſatis notum, eam pulcherrimis verſibus effingit Vergilius libro tertio Aeneidos.

» Informem vaſtò vidiſſe ſub antro
» Scyllam, & cæruleis canibus reſonantia ſaxa.

Hanc igitur ſcyllæ rabiem, ac latratum imitari cupientes tibicines; geſtu ipſo conabantur exprimere, cum ſono tibiarum ſatis non poſſent, nam trahebant ipſum Coryphæum huc, & illuc, vt imitarentur ſcyllæ motus, quos ita exprimit Vergilius, cū ait.

» Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem. & quæ ſequuntur.

Hoc illud eſt, igitur, quod inquit Ariſtoteles ἂν σκύλλαν αὐλῶσι. ſicuti Horatius Epiſtolarum libro ſecundo. Ep. vltima.

» Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur, vt qui
» Nunc ſatyrum, nunc agreſtem Cyclópa mouetur.

Hoc eſt; ſaltando imitatur. Ea enim ſunt cantilenarum, quæ Auletice imitabatur, nomina.

» Ἡ μὲν οὖν τραγῳδία, τοιαύτη ἐστίν. ὡς καὶ οἱ πρότερον τοὺς ὑστέρους αὐτῶν ᾤοντο ὑποκρι-
» τάς. ὡς λίαν γὰρ ὑπερβάλλοντα. πίθηκον ὁ Μυνίσκος τὸν Καλλιππίδην ἐκάλει. τοιαύτη δὲ
» δόξα καὶ περὶ Πινδάρου ἦν, ὡς οὗτοι ἔχουσι πρὸς αὐτούς, ἡ ὅλη τέχνη πρὸς τὴν ἐποποιίαν ἔχει.

» Itaque Tragœdia talis eſt. vnde priores illi iuniores ſe pro hiſtrio-
» nibus habebant. ſiquidem Myniſcus velut in eo nimium Callipidem
» ſimiam appellabat. talisque propemodū de Pindaro opinio erat. Vt
» autem hi ad illos ſe habent: ita quoque integra ars ad Epopœiam.

Argumentationis igitur illorum, qui anteponebant tragœdiæ Epopœiam, hæc erat concluſio; cum tragœdia multis extrinſecus adiumentis egeret; moleſtaque eſſet propter ſcenicam imitationem ab hiſtrionibus ſæpè immoderata corporis motione expreſſa; eam Epopœiæ poſtponendam; Epopœiam autem, ſua narratione cum eſſet cō tenta, neque ſcenica quæreret adiumenta multò eſſe præſtantiorem tragœdia. His ita declaratis, adhuc illorū exponit probationem, qui aiebant immoderatam, ac nimiam illam corporis motionem ſcenicam eſſe reprehendendam; vt oſtenderent poſtea tragœdiam eſſe damnandam; ducebatur autem illorum probatio ex hoc ſigno, ſeu ſimilitudine. Sicuti ipſimet hiſtriones inter ſe alter alterum tanquam peritior parum peritum reprehendit, atque illudit, vel ob hoc ipſum tantùmmodo; quòd nimium geſticulantur; ſic quoque ea poëmata, in quibus hiſtrionum ſcenica imitatio requiritur, deteriora ſunt cenſenda iis, quæ tali motione corporis mimica carere, pro ſuo iure poſ-
» ſunt. Verba hæc, quæ ſunt in contextu, neq. intellexit, neq. aptè vertit Paccius, ὡς καὶ οἱ
» πρότερον τοὺς ὑστέρους αὐτῶν ᾤοντο ὑποκριτάς. nam ſic ſunt vertenda. Quemadmodum etiam præſtantiores hiſtriones, qui principatum obtinent, propter peritiam ſuæ artis, inferiores ſe ob idipſum alios putabāt hiſtriones, minusque prēſtantes. Myniſcus igi-

ſtrionum ars refert, atque exprimit voce, ac geſtu ea, quæ à poëta ſcribũtur; ac ſanè ſæpè contingit, vt propter imperitos hiſtriones; poëtæ minus periti videantur. ideò Lucianus in Nigrino ait de quodã narraturo Philoſophi ſermonem. vereri ſe, ne malis
» hiſtrionibus ſimilis ſit, qui malè referunt, ac recitant poëtarum Dramata. ὁποῖός τις
» εἰμὶ τῶν μήμελων ὑποκριτῶν, ἤδη ἀγγέλου τε ἄλλα τραγικοῦ διατρίψαι, ὥστε κἂν ἐνδεέστερόν τι δοκῶ λέγειν
» ἐκεῖνο μὲν ἔστω πρόχειρον, ὡς ἄμεινον ἦν, καὶ ἄλλως ὁ ποιητὴς ἴσως διέθηκε. Hæc igitur diligenter ſunt diiudicanda; ne quod hiſtrionis erratum eſt, poëtæ attribuatur; Subſeruit enim poëtis hiſtrio in recitandis verſibus Dramatum ſcriptorum; propter exactam illam omnium rerum imitationem, ſæpe vſque ad faſtidium, ac nauſeam ſpectantium factam ab hiſtrionibus, ſeu mimis; qui etiam turpia dictu, ipſo geſtu exprimunt; Prima ratio, quam affert Ariſtoteles, vt illorum refellat opinionem, eſt hæc. Quid opus eſt, inquit, propter nimiam geſticulationem reprehendere tragœdiam; cum etiam Epopœia eodem modo à Rapſodis recitari ſoleat, ac repræſentari habitu, voce, geſtu, non ſecus ac tragœdi ſolent? ῥαψῳδοὶ qui dicantur ſuperius copioſè declaratum fuit; & plura de iis legi poſſunt apud Platonem in Ione, vbi cum Rhapſodo ſeu Homericæ poëſeos recitatore loquentem facit Socratem. Xenophon
» quoq. in Symp. ait. ὅτι καὶ οἱ ῥαψῳδοὶ πάντες ἐπίστανται ταῦτα τὰ ἔπη, καὶ πῶς ἂν ἔφη λελήθοι· ἀκροώ-
» μενόν γε αὐτῶν ὀλίγου ἀν' ἑκάστην ἡμέραν. οἶσθά τι οὖν ἔθνος ἔφη ἠλιθιώτερον ῥαψῳδῶν, οὐ μὰ τὸν Δί' ἔφη ὁ Νική-
» ρατος, οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ, δῆλον γὰρ ἔφη, ὁ Σωκράτης, ὅτι τὰς ὑπονοίας οὐκ ἐπίστανται, σὺ δὲ Στησιμβρότῳ καὶ
» Ἀναξιμάνδρῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς πολὺ δέδωκας ἀργύριον, ὥστε οὐδέν σε τῶν πολλοῦ ἀξίων λέληθε. Videtur Xenophon in his verbis duos celebres nominare Rhapſodos, Steſimbrotũ, & Anaximãdrum, ſicuti duos nominat alios Ariſtoteles hoc loco Soſiſtratũ, & Mnaſitheum Opuntium, quorum alterum ait conſueuiſſe ῥαψῳδεῖν, hoc eſt recitare Epicos verſus; alterum ᾄδειν, hoc eſt canere; vtrunque enim factitabant olim Rhapſodi. Adnotanda illa verba in contextu. περιεργάζεσθαι τοῖς σημείοις; hoc eſt, plus nimiò exornare, atque exactius, quàm opus ſit, geſticulatione exprimere, nam σημεῖα vocauit geſtus, ac motiones corporis; ſunt enim notæ veluti quædam, ac ſigna affectionũ animi, & ſermonis, qui narratur, ſine quibus omnis narratio languet, ac friget.

» Εἶτα οὐδὲ κίνησις ἅπασα ἀποδοκιμαστέα, εἴπερ μηδ' ὄρχησις. ἀλλ' ἡ φαύλων, ὅπερ καὶ
» Καλλιππίδῃ ἐπετιμᾶτο καὶ νῦν ἄλλοις, ὡς οὐκ ἐλευθέρας γυναῖκας μιμουμένων.

» Deinde non omnes motus ſunt improbandi, ſicuti nec ſaltationes,
» ſed ineptorum tantum: quibus & ipſe tunc arguebatur Callippides, &
» nunc etiam aliqui, perinde ac minime liberales fœminas imitentur.

Alia hæc eſt ratio, qua illorum refellit ſententiam Ariſto. ait enim non eſſe omnem corporis motionem reiiciendam; nam ex hoc conſequeretur etiam ſaltationes eſſe tollendas, aut pyrhicham, aut hyporchematicen; aut alias eiuſdem generis, quibus ſe plurimum exercebant veteres. Ego de his ex Athenæo ſuperius multa recenſui, plura legi poſſunt apud Platonem libro de Legibus tertio; ideo hoc loco non eſt neceſſe, vt copioſius explicem, aut ipſarum genera, aut vtilitatem, quæ maxima ex iis capiebatur.
» Xenophon in Sympo. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ κύκλος εἰσηνέχθη περίμεστος ξιφῶν ὀρθῶν, εἰς μὲν οὖν ταῦτα
» ἡ ὀρχηστρὶς ἐκυβίστα τε καὶ ἐξεκυβίστα ὑπὲρ αὐτῶν, ὥστε οἱ μὲν θεώμενοι ἐφοβοῦντο μή τι πάθῃ. Idem pau-
» lò poſt vtilitatem ſaltationis oſtendens ait. ἆρ' οὖν καὶ τὴν τῶν Συρακοσίων κράτιστον ἐπιδείξοιτε τῇ
» πόλει τὴν ὀρχηστρίδα εἰπεῖν. ἐὰν διδάσκῃ αὐτὴ Ἀθηναίοις χρήματα, ποιήσει πάντας Ἀθηναίους τολμᾶν
» ὁμόσε ταῖς λόγχαις ἰέναι. Paulò poſt. οὐδὲν ἀργὸν τοῦ σώματος ἦν ἐν τῇ ὀρχήσει. ἀλλ' ἅμα, καὶ τράχη-
» λος, καὶ σκέλη, καὶ χεῖρες ἐγυμνάζοντο, ὥσπερ χρὴ ὀρχεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐφορώτερον τὸ σῶμα ἕξειν.
Multa alia apud Xenophontem de ſaltationis vtilitate legi poſſunt, quæ ego, ne longior ſim, prætermitto. ſi igitur propterea Epicam poëſin illi laudant, quòd recitationẽ tantùm habet; Tragicam verò, quia in illa inſunt geſtus, & motiones totius corporis; videant, inquit Ariſtoteles, ne totam ſaltationem damnent; nam perridiculi eſſent, ſi rem adeò abſurdam aſſererent. Non igitur motio corporis, aut geſtus eſt damnandus; ſed immoderatus tantùmmodo, ac nimius, qualẽ reprehẽdebat Myniſcus in Callippi-

des: & aliis hiſtrionibus, qui nimia corporis motione peccabant: & ſæpè mimicè etiã turpia imitabantur, vt coëuntes meretrices; aliáque innumerabilia, obſcenitatis pleniſsima, de quib. ſuperius ſatis diximus; vbi de Mimis egimus.

Ἔτι ἡ τραγῳδία καὶ ἄνευ κινήσεως ἐποιεῖτο αὐτοῖς, ὥσπερ ἡ ἐποποιία. διὰ γὰρ τοῦ ἀναγινώσκειν, φανερὰ ὁποία τίς ἐστι. εἰ οὖν ἐστὶ τἄλλα κρείττων, τοῦτό γε οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῇ ὑπάρχειν.

Ad hæc Tragœdia ſine motu, quemadmodum & Epopœia conficitur: vt quæ ex lectione quoque, qualis omnino ſit, manifeſtò apparet. Itaque ſin cæteris eſt præſtantior, illud ſibi quaſi minus neceſſarium eſſe planè dicimus.

Verùm eſto (inquit Ariſtoteles) laudetur Epopœia, quòd careat geſticulatione, & motione corporis. Non'ne à Tragœdia quoque tolli poterit Hiſtrionum geſticulatio? vt eodem modo ſecreta ab omni ſcenica motione, recitetur, ac legatur, non ſecus ac Epica poëſis, quid enim vetat, quo minus viri docti Sophoclis tragœdiam, aut Euripidis aliquam, taciti ipſi priuatim domi legant? atqui nihilòminus imitationem perſpicient. Iam igitur fuerit tragœdia in hoc par Epopœiæ. Illud peculiare, ampliuſque habebit, quòd hiſtrionum habitu, geſtuque repræſentatur in ſcena, rudes, ac populares oblectandi gratia; quamuis id ſapientibus quoque iucundum eſſe poteſt intuentibus admirabile quoddam imitationis artificium.

Ἔπειτα διότι πάντ' ἔχει, ὅσαπερ ἡ ἐποποιία, καὶ γὰρ τῷ μέτρῳ ἔξεστι χρῆσθαι, καὶ ὅτι οὐ μικρὸν μέρος τὴν μουσικὴν, καὶ τὴν ὄψιν ἔχει. δι' ἧς αἱ ἡδοναὶ συνίστανται ἐναργέστατα.

Omnibus inſuper quæcunque Epopœia cõtinet, abundè pollet. nã & numeris vtitur: &, quæ non modica pars habenda eſt, muſica quoque, & apparatu. Ex quibus ſanè voluptates ipſæ, manifeſtiſsime percipiuntur.

Poſtquàm ſatis Ariſtoteles illorum refutauit ſentẽtiam ipſe multis rationibus ſuam probat, oſtenditque Tragœdiam Epicæ poëſi eſſe anteponẽdam. Prima ratio eſt hęc Quæ plura continent, quàm ea in quibus pauciora inſunt; præſtantiora cenſentur. At plura continet Tragœdia quàm Epopœia; nam quatenus metrum vtraque habẽt pares inter ſe ſunt; quatenus autem in ſcena ab hiſtrionibus adhibito etiam cantu, et harmonia, recitari conſueuerit; duo hæc habet peculiaria, quæ maxima ſunt; τὴν μουσικὴν, καὶ τὴν ὄψιν hoc eſt, muſicen, & apparatum ſcenæ. quorum vtrunque imitationem iucundiſsimam reddit; & euidẽter res ob oculos ſpectatorum ponit, atque exprimit, quaſi agentes ipſos intuentur. magnam verò ex huiuſmodi genere imitationis, & repreſentationis voluptatem capi, declaratum eſt antè copioſè. Quòd autem hac eadem ratione ante vſus fuerit Ariſtoteles, cum prius ſibi de Tragœdia, quàm de Epopeia dicendum ſtatuit; ſatis notum eſt; & nos ſuo loco expoſuimus.

Εἶτα καὶ τὸ ἐναργὲς ἔχει, καὶ ἐν τῇ ἀναγνωρίσει, καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων.

Nec non in agnitione; cæteriſque actionibus euidentiſsima eſt.

Secunda hæc eſt ratio, qua idem probat Ariſtoteles Tragœdia habet actionis ipſius euidentiam, qua nullum genus orationis, quàmlibet artificioſè confictum, clarius eſſe poteſt; quis enim ſperet rem narrando æquè auditoribus perſpicuam proponere, ac, cum fieri vident? At Epopœia narratio eſt. Tragœdia autem Drama. Ac ſanè euidentia hæc in Tragœdia duplex eſt: aut τῇ ἀναγνωρίσει. aut ἐπὶ τῶν ἔργων. Prior eſt; cum videntes poſt aliquid, agnoſcimus; dum hiſtriones igitur tragicam actionem referunt; eum repreſentantes habitu, vultu, & ſermone, à quo fuerit acta; agnoſcimus il-

lū ſtatim ex ſimilitudine vultus, habitus,& ſermonis. Poſterior eſt,cū res ipſas intuemur,dum aguntur;neque verò hoc eſt ab Ariſtotele dictum, quòd affirmet res tunc geri;nam non eſſet imitatio, ſed vt tantam euidentiam in imitatione illā eſſe oſtenderet,adeoque perſpicuam;vt parùm diſcrepet à vera actione. Hic locus,hoc modo debet intelligi. Paccius neque intellexit; neque aptè vertit; videtur enim intellexiſſe de agnitione,quæ pars eſt Tragœdiæ:cum de ea nō loquatur in præſentia Ariſtoteles.

Ἔτι τῷ ἐν ἐλάττονι μήκει τὸ τέλος τῆς μιμήσεως εἶναι. τὸ γὰρ ἀθροώτερον ἥδιον ἢ πολλῷ κεκραμένον τῷ χρόνῳ. λέγω δ' οἷον εἴ τις τὸν Οἰδίπουν θείη, τὸν Σοφοκλέους ἐν ἔπεσιν ὅσοις ἡ Ἰλιάς.

Et ambitu minori poëticæ imitationis finé aſſequitur. id enim vberiorem voluptatem præbet, quòd quæ per longam temporis periodum ſparſa habentur,breuiori collecta gyro perſtringit:exempli gratia. Si quis Sophocleum Oedipodem tot in carmina, quot Ilias continet,diſtribuerit.

Tertia hæc eſt ratio,ad idem probandū accommodata,huiuſmodi. Poëmata,quæ facilius,breuioreque via tendunt ad exitum, ſiue finem imitationis ſibi propoſitæ. at id facit Tragœdia;nam breui temporis ſpatio, ſuam conficit actionem; paucioribuſque eget Epiſodiis,quàm Epopœia;quę logiſſima eſt poëſis;innumerabiliaque habet Epiſodia,quibus ſuam auget actionem. Atqui maiorem affert voluptatem actio,quæ fuerit conſtipata variis euentibus;breui tamen narratione coarctatur; & multum habet admiſtum tempus. Verba Græca ſunt. τὸ γὰρ ἀθροώτερον ἥδιον πολλῷ κεκραμένον τῷ χρόνῳ, ea dicuntur ἀθρόα, quæ condenſata ſunt, & in arctum coacta. Rurſus τὰ κεκραμένα πολλῷ χρόνῳ ſunt res, quæ quidem multorum annorum ſpatio arctæ fuerunt, ſed breuiter narrantur;Huiuſmodi quippè narrationes multarum rerum breues; multum habent admiſtum tempus;quia complectuntur (vti dixi) multas res longiſsimo temporis ſpatio actas. Hoc vt facilius intelligatur exemplum affert Ariſtoteles,vt ſiquis Sophoclis Oedipodem redigere velit ad prolixitatē poëmatis Epici; qualis eſt Iliàs, poſſe enim id aptè fieri;ſed alia ratio eſſet excogitanda in conſtituenda actione, vt plura recipere poſſet Epiſodia,& magis,magiſque ſicuti Epopœia ſolet,augeri. Id ſi quis efficere velit;actionē,quæ Dramate tragico prius collecta erat,& coarctata in breue quoddā ſpatiū,denſas variasq. continens res;cogetur diſgregare in tenuiores partes,ac magis exiles,dū diducere ipſam voluerit,vt ad iuſtā magnitudinē Epici poëmatis perueniat.

Ἔτι ἧττον μία ὁποιαοῦν μίμησις ἡ τῶν ἐποποιῶν. σημεῖον δέ, ἐκ γὰρ ὁποιασοῦν μιμήσεως, πλείους τραγῳδίαι γίνονται. ὥστε ἐὰν μὲν ἕνα μῦθον ποιῶσιν, ἀνάγκη ἢ βραχέα δεικνύμενον μύουρον φαίνεσθαι, ἢ ἀκολουθοῦντα τῷ τοῦ μέτρου μήκει, ὑδαρῆ. ἐὰν δὲ πλείους, λέγω δέ, οἷον, ἐὰν ἐκ πλειόνων πράξεων ἢ συγκειμένη, οὐ μία. ὥσπερ ἡ Ἰλιὰς ἔχει πολλὰ τοιαῦτα μέρη, καὶ ἡ Ὀδύσσεια· ἃ καὶ καθ' ἑαυτὰ ἔχει μέγεθος. καίτοι ταῦτα τὰ ποιήματα συνέστηκεν ὡς ἐνδέχεται ἄριστα, καὶ ὅτι μάλιστα μιᾶς πράξεως μίμησίς ἐστιν.

Ad hæc Epopœicam imitationem,qualiſcunque fuerit, nō vnā omnino eſſe argumento ſit, quòd ex hac qualiſcunque fuerit, Tragœdiæ ſemper plures exeunt, quare ſi vnam iſti fabulam compoſuerint, neceſſe eſt eam vel breuem nimis, inſtarque muris caudæ apparere:vel, ſi ad iuſtæ menſuræ longitudinem produxerint,quaſi vinum dilutiſsimum. quòd ſi plures, verbi gratia, ſi ex pluribus actionibus commixtam, profectò non vnam: qualem Iliadem, & Odyſſeam, plures quidem huiuſmodi continentes partes, quæ alioqui per ſeipſas etiam magnitudinem habent: tametſi huiuſmodi poëmata tum optime quan-

tum fieri poteſt conſtituta ſint, tum etiam quàm maxime vnius actionis imitatio.

Quartam affert rationem Ariſtoteles, qua probat aduerſus Epici poëmatis laudatores, & tragœdiæ reprehenſores; hanc illi eſſe anteponendam, quę eſt huiuſmodi. Illa poëſis, in qua vna, ſimplexq. ineſt actio, magis eſt probanda, præſtantiorque cenſenda; quàm in qua illa multiplex fuerit actio. At ſimplex, et vna magis eſt actio in tragœdia; ideò probatior. In Epopœia autẽ actio, non multiplex quidem, at minus ſimplex; ideò minus probanda. Quòd minus ſimplex in Epopœia actio ſit; hinc facilè cognoſci poteſt; quia multæ tragœdiæ, in quibus ſingulis, vna, ſimplexque actio eſt, ex vna Epica poëſi ducuntur; quod ſuperius quoque eſt à nobis copioſè declaratum. Si igitur res ſe ita habet; planè probatior fuerit poëſis Tragica quàm Epica. Verũ mirari fortaſſe poſſit aliquis hoc loco, cur Ariſtoteles, cum antè ſæpè dixerit Iliadem, Odyſſeamque Epica Homeri poëmata vnam habere tantùm, ſimplicemque actionem, ſicuti ars poſtulat &; ideò in primis Homerum eſſe laudandum; cæteros verò poëtas ignaros artificii poëtici, qui ſingulas res geſtas vnius viri perſecuti ſunt more hiſtoricorum; eſſe improbandos; nunc dicat in iis plures eſſe actiones, ſed conſiderandum omnia ab Ariſtotele prudenter dici; nec ſibi ipſi vlla in re aduerſari, nam Epopœia continet quidem vnam ſimplicemque actionem, ſicuti declaratum fuit; ſed ipſius Epiſodia, quæ partes ſunt quædam, tam magna ſunt, cũ magno annectantur poëmati, vt ſingula vnam contineant actionem integram; Epiſodia autem Epopœiæ duplici modo aut coniuncta cum toto, hoc eſt, cum actione primaria, tanquam partes ipſius; aut ſeparata ab actione; ſi coniuncta conſideres; vna fuerit, ac ſimplex actio; ſi ſeparata, ac diſiuncta per ſe; plures videri poterunt actiones, ideò Ariſtoteles dixit Iliadem; & Odyſſeam ex pluribus conſtare partibus, ſeu actionibus, quarum ſingulæ per ſe integram, iuſtamque magnitudinem habent; vt ſatis perſpici poteſt apud Homerum, & Vergilium, nam qualia ſint Epiſodia, quomodoque actionem vnam complectantur per ſe, ſatis eſt antè declaratum. Non quòd neget, id, quod toties affirmauit, ita cum actione aptè eſſe Epiſodia coniuncta, vt diſtrahi non poſſint; ſed vt oſtendat, ſi libuerit aliquãdo alicui ſeiungere, id pro iure facere poſſe, quia magna ſunt & integram continent actionem. Non idem fieri poterit in tragœdia; nam quamuis etiã ipſa Epiſodia habeat, quibus augetur; non tamen magna ſunt, aut integra; ſicuti illa, & ideò ſi ſeiungeretur ab actione cuius ſit imitatio; non conſtituerent per ſe integram actionem. Tantundem verò differt inter Epiſodia Tragica, & Epica, vt hæc quidem longa ſint, & magna; illa breuia, & exigua, hæc integram contineant actionem, illa verò non contineant; hæc (quod ſummum eſt) ex natura ipſius actionis, ac intimis viſceribus deducantur; illa ex ſimilibus, eòque ſpectantibus aliis actionibus conflata primariæ actioni arctè annectantur, iunganturque. Hæc cum ita ſeſe habeant; veriſsima eſſe animaduertes; quæ ab Ariſtotele dicuntur in contextu nec repugnare ſuperioribus. Nam ſi in Epopœia vnam tantum (ſicuti maximè oportet) actionem conſtituas, & illa ducas Epiſodia, eo modo, quo ſolent duci, ex actione tragica, non aliunde integras actiones ſumptas adnectas, vti ſit in Epopœia ſemper, & factum ab Homero videmus, videas exilem actionem, ac perpuſillam exiſtere, qualis quantaque tragica eſt, & ſimillimam murium caudæ. Quòd ſi producere tentes, & in tenuiſsimas extendere partes. atque augere, ſimillimum reddes poëma vino quàm maximè diluto, nam cum ante merum eſſet; paruo continebatur cyatho; mox ſuperaddita aqua ita auctum, vt ne magno vaſe contineri poſſit, ſed dilutum omnino fuerit, omnemque vim amiſerit priſtinam, nõ ſecus in poëmate fiet, ſi enim diducere coneris, & prolixum facere magis, quàm ipſius patitur actionis natura, quæ in eo ineſt, omnem amittet venuſtatem, languidumque fiet & eneruatum. Iam verò ſi hoc metuens plures in Epopœia conſtituas actiones, aberrabis ab artificio ipſius, debet enim vna tantùm, & ſimplex eſſe actio. Cum igitur hæc incõmoda conſequantur, nihilò minus vna videbitur eſſe Epopœiæ actio, quàm tragœdiæ, ſi ſeparatim cõſideres, nam (vti diximus) ſingula Epiſodia ſingulas cõtinent,

actiones,ſi ſeparētur,quod patet eò magis,quòd ex ſingulis Epiſodiis Epicis vna conflatur actio tragica, ſuapte igitur vi, natura,ac magnitudine Epopœiā non excedere tragœdiam.Non igitur præſtantior,imò tragœdia præſtantior,quæ habet verè vnam, & ſimplicem, quæ ſuis ſe ſuſtentat viribus,& auget. Adnotanda in contextu duo ſunt. Primum, cum ait ἀνάγκη μῦθον βραχέα δεικνύμενον μύουρον φαίνεσθαι.Nam pulcherrima vſus eſt ſimilitudine Ariſtoteles,dum rem exiguam voluit ſignificare,ſumpta à muribus,neque à muribus tantum,ſed etiam à cauda ipſorum.murem exiguum trita appellatione ſolent veteres nominare, vt Vergilius in Georg.

„ Exiguus mus. Horatius quoque de partu montium,ex vetere prouerbio, loquens, ridiculum naſci murem dixit, dum rem exilem, ac paruam ſignificare vult. μύουρον quoque ſcimus claudicans quoddam genus verſuum fuiſſe adpellatum,& deſinens in exiguam quandam figuram,ex hac ipſa vt opinor ſimilitudine. Heſychius dictionem hanc declarans ait μύουρον τὸ ἐπὶ τέλει τοῦ ἀπολεπτυνόμενον.Alterum deinde eſt in contextu adnotandum in alia ſimilitudine quæ ducitur à diluto vino, quod Græci ὑδαρῆ vocant,ſicuti Athenæus docet libro decimo citans huiuſmodi verſum.

„ μὴ πάντα λῶσ᾽ αὐτῷ δίδου ὑδαρῆ. & paulo poſt.ex Hegeſandro.

„ τὸν οἶνον ὑδαρῆ πωλοῦντα τὸν κάπηλον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐκέλευσεν, αὐτὸν πωλεῖν, ἵνα ἄκρατον

„ ὠνοῖντο.Verùm de hac re copioſius locuti fuimus libro primo noſtrarum Annotationum. cap. XXII.

„ Εἰ οὖν τούτοις τε διαφέρει πᾶσι, καὶ ἔτι τῷ τῆς τέχνης ἔργῳ, δεῖ γὰρ οὐ τὴν τυχοῦσαν ἡδονὴν

„ ποιεῖν αὐτὰς, ἀλλὰ τὴν εἰρημένην, φανερὸν ὅτι κρείττων ἂν εἴη μᾶλλον τοῦ τέλους τυγχάνου-

„ σα τῆς ἐποποιίας.

„ Si igitur Tragœdiam non modo in his omnibus præcellit,ſed artis

„ quoque opificio:quippe non quamlibet voluptatem,verum quam di

„ ximus,præſtare debet:ſanè liquet meliorem hanc eſſe,multo quidem

„ perfectius Epopœia finem aſſequentem.

Quinta hæc eſt probatio;qua vehementer confirmat ſuam de Tragœdiæ præſtantia ſententiā.Aliis omnibus rebus,quas hactenus explicauimus;excellit Tragœdia Epopœiam;tùm verò hac in primis.quòd maius requirit artificium;vt auditores oblectare poſſit; non enim quamlibet rem licet inſerere in Tragœdia, vnde voluptas capiatur;nam iocos,ſales,ridiculas narrationes,feſtiuos ſermones non recipit; quibus omnibus facilè eſt parare auditori voluptatem.Sed cum luctuoſa,lacrymarumque plena; luctusque & lacrymas homines auerſentur, deteſtenturque;magnamque ſuæ infelicitatis partem imò verò omnem in iis poſitam putent;tantum abeſt,vt voluptatem ex illis capiant.plane ſummo opus eſt artificio,eò perducere venuſta,aptaque imitatione animos hominum,vt oblectari ſe ſentiant in medio luctus.neque ſanè,cum id natura feſtiuitasque rerum non efficiat,aliunde voluptas oritur in Tragœdia,quàm ex apta,concinnaque morum,ſermonum,actionumque imitatione;& dilucida quadam euidentia, licet igitur verè affirmare,Tragœdiam Epopœia multò eſſe præſtātiorem. Ac ſanè teſtatur Plutarchus in eo libro, in quo diſſerit.vtrum domi, aut foris magis excelluerint Athenienſes, hac voluptate captos magna præmia doctis poëtis propoſuiſſe,qui Tragœdias ſcriberent.ac multo plus auri inſumpſiſſe in Theatris,voluptatis huius cauſa,quàm in bello gerendo,propagandorum finium gratia.

„ περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας. καὶ ἐποποιίας. καὶ αὐτῶν, καὶ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν, καὶ πόσα,

„ καὶ τί διαφέρει, καὶ τοῦ εὖ ἢ μὴ τίνες αἰτίαι, καὶ περὶ ἐπιτιμήσεων, καὶ λύσεων, εἰρήσθω τοσαῦτα.

„ De Tragœdia igitur & Epopœia,deque earū generibus, atque par

„ tibus,quot etiam quibuſque differunt, de cauſis inſuper,cur hæ meri

„ tò probentur,reprobentur'ue,tum de obiectionibus,ac ſolutionibus,

" ſatis hactenus à nobis hæc dicta ſint.

Epilogus eſt totius libri, in quo ait ſe de Tragœdia, de Epopœia; ipſarumque differentiis, & partibus ſingulis locutum. præterea de reprehenſionibus, ſeu cauillationibus, quæ afferri ſolent contra poëtas, & de ipſarum confutatione, ſeu (vt ipſe vocat) de ſolutionibus. Atque vtinã ſicuti integer eſt ab omni parte liber hic, alterum quoque haberemus, in quo de aliis poëſeos generibus locutus fuit, ſed quando interiit, reliquum eſt, vt hoc ſaltem nos ſolemur qui integer ad nos peruenit. ſicuti vbique nos Methodi ſeriem Ariſtoteleæ obſeruantes oſtendimus; vt tandem aliquando nonnullorum peruicacem moroſitatem vinceremus; qui ſua authoritate homines ab hoc libro legendo, quẽ mutilum, miriſque modis lacerum eſſe ſemper prædicarunt; antehac deterrere conati ſunt.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE